

باطلہ فرقی او صراطِ مستقیم

پہنتو ترجمہ د

آدیانِ باطلہ صراطِ مستقیم

پیش کشی
شیخ الاسلامی محمد تقی عثمانی صاحب
جناب سید احمد رضا قادری

روایتی

مفت محمد رفیع صاحب
شیخ الحدیث مولانا محمد رفیع صاحب
دعوتِ اہل بیت علیہ السلام

ملکتِ بزرگ

حنفی شافعی

بسم اللہ الرحمن الرحیم

کفایت دینی کتب خانہ

کفایت اللہ ابن صدیق

واٹس ایپ گروپ ٹیلی گرام چینل
اس گروپ میں کتابیں اہل السنۃ والجماعت، حنفی، شافعی، مالکی،
حنبلی، دیوبند، علماء حق کے عقائد کے مطابق ہوں گی مختلف
زبانوں میں اسلامی کتابیں پشتو عربی اردو فارسی جیسے تفسیریں،
فتاویٰ درسی کتب خارجی کتب وغیرہ۔

کفایت اللہ ابن صدیق

حنبلی

+923052488551
+923247442395

easypaisa

ہلکے پلکے پیسے

مالکی

باطلہ فرقی او صراط مستقیم

پیشو ترجمہ د
آدیانِ باطلہ صراطِ مستقیم

پیشو ترجمہ
شیخ الاسلام مفتی محمد تقی عثمانی صاحب
مفتی سید مہدی علی شاہ

زرگانی
مفتی محمد نعیم صاحب
شیخ الحدیث مولانا مفتی محمد نعیم صاحب
مفتی محمد نعیم صاحب

دینی کتب خانہ

جمله حقوق به حق د ناشر محفوظ دی

نام کتاب ۰ باطله فرقې او صراط مستقیم

پسند وړه ۰ شیخ الاسلام مفتی محمد تقی عثمانی صاحب

زیرکوانی ۰ شیخ الاسلام حضرت مفتی محمد تقی عثمانی صاحب

دینی کتب خانه

اجمالی فہرست

شیر

ضمیمہ

شیر

- ۲۷..... [ناجیہ فرقہ]
- ۴۳..... [دروافضو فرقہ]
- ۶۸..... [فرقہ اسماعیلیہ]
- ۹۲..... [فرقہ اسماعیلیہ بوہری]
- ۱۰۰..... [فرقہ ذکری]
- ۱۱۶..... [قادیانی فرقہ]
- ۱۵۰..... [فرقہ نیچریہ]
- ۱۹۶..... [دغہر مقلدینو فرقہ]
- ۲۴۳..... [بریلوی فرقہ]
- ۳۰۳..... [دمنکرین حدیث فرقہ]
- ۳۳۵..... [دجماعت اسلامی فرقہ]
- ۳۸۰..... [دجماعت المسلمین فرقہ]
- ۴۰۷..... [فرقہ النجم سرفروشان اسلام]
- ۴۶۴..... [دالہدی انٹریشنل فرقہ]

د مضامینو فهرست

شماره	مضمون	شماره
۲۴	خوبی کتاب د مولانا مفتي محمد تقی عثمانی صاحب دامت برکاتہم	
۲۵	مقدمه د ادیان باطله او صراط مستقیم	
۲۷	[ناجیه فرقه]	
۲۷	اهل سنت والجماعت	
۳۱	د فرقه ناجیه په باره کې د شاه ولی الله محدث دهلوی <small>رحمۃ اللہ علیہ</small> وینا	
۳۱	د فرقه غیر ناجیه په باره کې د شاه ولی الله محدث دهلوی <small>رحمۃ اللہ علیہ</small> فرمان	
۳۲	د اهل السنة والجماعة عقیدې او نظریې	
۳۳	اول ایمان بالله	
۳۴	ایمان بالقدر	
۳۵	ایمان بالرسالت	
۳۵	معجزات	
۳۲	ایمان بالملائکة	
۳۷	ایمان بالکتاب	
۳۸	صحابي	
۳۸	اهل بیت	
۳۸	د کفر څینې خبرې	
۳۹	د آخرت په ورځ ایمان	
۴۱	قیامت	
۴۱	دوزخ جهنم	
۴۲	شفاعت	
۴۲	جنت	

شماره

مضمون

صفحه

[د روافضو فرقه]

- ۴۳ د روافضو فرقي تاريخ
- ۴۳ د شيعه فرقي د باني عبدالله بن سبا يهودي حالات
- ۴۴ د شيعه فرقي نظريې او عقيدې
- ۴۶ د شيعه فرقي نظريې او عقائد . د قرآن او حديث څخه د هغو جوابونه
- ۴۶ لومړۍ عقیده د قرآن په باره کې
- ۴۸ دويمه عقیده: د امامت درجه د نبوت نه لويه ده
- دريمه عقیده: د رسول الله ﷺ د وفات نه وروسته سېوا د څلورو صحابه وو څخه پاتې ټول صحابه کرام ﷺ مرتد شوي وو
- ۵۰ د صحابه کرامو ﷺ د ايمان په اړه د قرآن کریم شاهدي ..
- ۵۲ د صحابه کرامو ﷺ د ايمان په احاديثو کې شاهدي
- ۵۵ د صحابه کرامو ﷺ په ايمان د عقيدوي کتابونو شاهدي
- ۵۷ په کلمه طيبه کې تحريف
- ۵۷ پنځمه عقیده: متعه کول جائز دي
- ۵۸ د متعې حرمت د قرآن کریم څخه
- ۵۹ د متعې حرمت په احاديثو کې
- ۵۹ د متعې حرمت د اجماع امت په نظر کې
- ۶۰ د قياس له مخې د متعې حقيقت
- ۶۰ شپږمه عقیده: د رجعت عقیده
- ۶۱ په رجعت باندې ايمان راوړل واجب دي
- ۶۲ د رجعت د عقيدې په کفر کيدو حوالې

شميره

مضمون

صفحه

٢٢	[د اهل روافض فرقي په اړه د مفتيانو راني!]
٢٢	د سيدنا علي <small>عليه السلام</small> فتوى
٢٣	د امام فخر الدين رازي <small>رحمته الله عليه</small> فتوى
٢٣	د علامه كمال الدين بن عصام <small>رحمته الله عليه</small> فتوى
٢٣	د شيخ الاسلام علامه ابن تيميه <small>رحمته الله عليه</small> فتوى
٢٤	د صاحب فتاوى بزازيه فتوى
٢٤	د ملا علي قاري فتوى
٢٤	د مجدد الف ثاني فتوى
٢٤	د فتاوى عالمگيري د ليكونكو فتوى
٢٥	د شاه ولي الله محدث دهلوي <small>رحمته الله عليه</small> فتوى
٢٥	د صاحب در مختار فتوى
٢٥	د علامه شامي <small>رحمته الله عليه</small> فتوى
٢٥	د مولانا رشيد احمد گنگوهي <small>رحمته الله عليه</small> فتوى
٢٦	د مولانا انور شاه کشميري <small>رحمته الله عليه</small> فتوى
٢٦	د مولانا احمد رضا خان بريلوي فتوى
٢٦	د شيعه فرقي په اړه د زيات تحقيق لپاره د لاندې ذکر شويو کتابونو څخه فايده اخستلاي شى
٢٨	[فرقه اسماعيليه]
٢٨	د فرقه اسماعيليه تاريخ
٢٨	د اسماعيليانو اندو و تدبیر نظر
٧٠	آغا خاني فرقه کله وجود ته راغله؟
٧٠	د آغا خان شاه کريم الحسيني د ژوند حالات
٧٢	د آغا خاني فرقي (اسماعيلي)، د نظرياتو او عقائدو کيسه هم د هغوی په ژبه

بشير

مستتر

صفحه

- ۷۲ آغا خاني مذهب د عباداتو پيغام
- ۷۴ د آغا خاني فرقي د نظريو او عقيدو جوابونه د قرآن او حديث څخه
- ۸۰ د آغا خاني (اسماعيليه) فرقي په اړه د مفتيانو صاحبانو رايي
- ۸۰ د مولانا محمد يوسف لدهيانوي رحمته الله عليه فتوى
- ۸۳ د مولانا مفتي رشيد احمد لدهيانوي رحمته الله عليه فتوى
- ۸۳ دار الافتاء جامعه فاروقيه كراچى فتوى
- ۸۲ د دار العلوم كراچى نمبر ۱۴ فتوى
- ۸۸ د دار الافتاء دار العلوم نعيميه فتوى
- ۸۸ د دار العلوم حقانيه اكوپه ختاك فتوى
- ۸۹ د مدرسه مظاهر العلوم سهارنپور (يوپى. هند) فتوى
- ۸۹ د دار العلوم ديوبند فتوى
- د آغا خاني (يعني اسماعيليه) فرقي په اړه د زيات تحقيق لپاره لاندې ليكل شوي كتابونه مطالعه كړئ
- ۹۰
- ۹۲ [فرقه اسماعيليه بوهرى]
- ۹۲ د فرقه اسماعيليه بوهرى تاريخ
- ۹۳ دا فرقه كله وجود ته راغله؟
- ۹۳ د فرقه بوهرى د جماعت د باني محمد برهان الدين مختصر حالات
- ۹۴ د فرقه بوهرى نظريات او عقائد
- ۹۵ د فرقه بوهرى نظريات او عقائد. د قرآن او حديث څخه د هغې جوابونه
- ۹۲ په احاديثو كې د سود بدې
- ۹۹ د فرقه بوهرى په اړه د مفتيانو رايي
- ۹۹ د فرقه بوهرى په اړه د زيات تحقيق لپاره لاندې كتابونه مطالعه كړئ

بسم الله الرحمن الرحيم

بسم الله الرحمن الرحيم

بسم الله الرحمن الرحيم

[فرقه ذکري]

۱۰۰

د ذکري فرقی تاریخ

۱۰۰

ذکري فرقه کله وجود ته راغله؟

۱۰۰

د باني فرقه محمد اټکي حالات

۱۰۱

د ذکري فرقی نظريات او عقائد

۱۰۲

[د ذکري فرقی نظريات د قرآن او حديث څخه يې جوابونه]

۱۰۵

لومړۍ عقیده: د زکريانو کلمه د اهل سنت والجماعت څخه جدا ده

۱۰۵

دويمه عقیده: محمد اټکي د ټولو انبياؤ ﷺ سردار دی

۱۰۶

درېمه عقیده: د محمد اټکي د نبوت منکر کافر دی

۱۰۷

څلورمه عقیده: محمد مهدي اټکي د الله نور دی.

۱۰۷

پنځمه عقیده: د مهدي نه مراد هم دا مهدي اټکي دی.....

۱۰۷

شپږمه عقیده: د قرآن کریم د څلوېښتو پارو عقیده ساتل

۱۰۸

اوومه. اتمه او نهمه عقیده

۱۰۸

لسمه عقیده: د انبياؤ او ملايکو (فرشتو) سپکاوی کول جائز دی

۱۰۹

یولسمه عقیده: شریعت محمدیه ﷺ منسوخ شوی دی

۱۱۰

دولسمه عقیده: لمونځ کول صحيح نه دي.

۱۱۰

د دیارلس څخه تر نولس پورې عقائد

۱۱۱

د پاکستان د قومي اسمبلۍ د فیصلې مطابق هم ذکري فرقه کافران دي

۱۱۲

ذکري د بلوچستان د شرعي عدالتونو په زد کې

۱۱۲

دعوی تنسیخ نکاح ۲۰ جنوری ۱۹۷۵ء

۱۱۳

د دپتی کمشنر لسبيله رجسټريشن افسرانو ته حکم

۱۱۴

د ذکري فرقی په اړه د مفتیانو رایې

۱۱۴

د ذکري مذهب په اړه د معلوماتو لپاره دا کتابونه مطالعه کړی

۱۱۵

د ذکري فرقی په رد کې لیکونکي کتابونه.....

۱۱۵

[قادیانی فرقہ] ..

۱۱۶

د قادیانی فرقې تاريخ

۱۱۶

۱۱۷

قادیانی فرقہ کله وجود ته راغله

۱۱۷

د قادیانی فرقہ جوړونکي غلام احمد قادیاني حالات

۱۱۸

د بحث او مناظرې شوق ..

۱۱۸

دده بې حياء خبري ..

۱۱۸

د هغوی د بې حياء خبرو يو مثال

۱۱۹

د قادیانی فرقې نظريات او عقائد

۱۲۱

د قادیانی فرقې نظريات او عقائد . د قرآن او حديث څخه د هغې جوابونه

۱۲۱

لومړۍ عقیده: د مرزا غلام احمد قادیاني دعوه ده. چې آخر الزمان نبي زده

۱۲۱

د رسول الله ﷺ په ختم نبوت قرآني شهادت ..

۱۲۲

د رسول الله ﷺ په ختم نبوت د حديثونو گواهي

۱۲۳

په عقیده ختم نبوت باندې کتابونه

۱۲۴

دويمه عقیده: د رسول الله ﷺ نه وروسته وحی نده نازل شوې

۱۲۵

د رسول الله ﷺ نه وروسته به وحی نه نازلېږي د احاديثو څخه شهادت

۱۲۷

درېمه . څلورمه . او پنځمه عقیده

۱۲۸

شپږمه عقیده: د رسول الله ﷺ په افضليت باندې د احاديثو شاهدي

۱۲۸

اوومه عقیده

۱۲۹

اتمه عقیده: د رسول الله ﷺ تعظيم د احاديثو څخه ثبوت

۱۳۰

د نبي د تعظيم ثبوت د عقائدو د کتابونو څخه ..

۱۳۰

د صحابه کرامو رضی اللہ عنہم د تعظيم حکم د قرآن کریم څخه

۱۳۱

د صحابه کرامو رضی اللہ عنہم د تعظيم حکم د احاديثو څخه

۱۳۳

نهمه او لسمه عقیده

۱۳۴

يوولسمه عقیده: په قرآن کریم کې د جهاد حکم

معارف

شعيره

- ۱۲۵ په احاديثو کې د جهاد حکم
- ۱۲۵ د ولسمه عقیده د سيدنا عيسى عليه السلام د معجزاتو ثبوت د قرآن کریم څخه
- ۱۳۲ د معجزو څخه انکار کفر دی
- ۱۳۷ ديارلسمه عقیده د رسول الله ﷺ معراج بدني دی د قرآن کریم څخه ددی ثبوت
- ۱۳۷ د رسول الله ﷺ معراج بدني دی ددی ثبوت د احاديثو څخه
- ۱۳۸ د ملا علي قاري رحمه الله فيصله...
- ۱۳۸ څوارلسمه عقیده
- ۱۴۰ پنځلسمه عقیده د فرشتو ثبوت د ډيرو احاديثو څخه
- ۱۴۲ شپاړسمه او اولسمه عقیده
- ۱۴۳ اتلسمه عقیده
- ۱۴۴ د سيدنا عيسى عليه السلام په اسمانونو کې د ژوندي کيدو ثبوت د قرآن کریم څخه
- ۱۴۵ د سيدنا عيسى عليه السلام په اسمان کې د ژوندي کيدو ثبوت د احاديث نبويه ﷺ څخه
- ۱۴۷ نولسمه عقیده د قادياني فرقې په اړه د مفتیانو رايې
- ۱۴۸ د قادياني فرقې په اړه د زيات تحقيق لپاره لاندې کتابونه مطالعه کړی
- ۱۵۰ [فرقه نيچريه]
- ۱۵۰ د نيچريه فرقې تاريخ
- ۱۵۲ دا فرقه کله وجود ته راغله
- ۱۵۲ د فرقه نيچريه د باني سر سيد احمد خان مختصر حالات
- ۱۵۳ د فرقه محدثه نيچريه عقيدې او نظريې
- ۱۵۵ د نيچريه فرقې عقيدې او نظريې. د قرآن او حديث څخه د هغی جوابونه.
- ۱۵۵ لومړۍ عقیده د ملايکو حصف نسبه
- ۱۵۵ هغه ځايونه چې د ملايکو ذکر راغلی دی
- ۱۵۸ دويمه عقیده د ابليس څخه انکار
- ۱۵۹ دريمه عقیده سيدنا آدم عليه السلام هغه موده خوړلې. دکومې څخه چې هغه منع شوی وو

شماره	مضمون	صفحه
۱۵۹	خلورمه عقیده: د قبر عذاب نشته	
۱۶۱	پنځمه عقیده: د جنت او جهنم څخه انکار کوي	
۱۶۳	شپږمه عقیده: د بدنونو سره به حشر نه کیږي	
۱۶۴	اوومه عقیده: د حورو هیڅ حقیقت نشته	
۱۶۶	اتمه عقیده: د تقدیر څخه انکار کوي	
۱۶۷	نهمه عقیده: د معجزو څخه انکار	
۱۷۰	لسمه عقیده: د اجماع امت نه انکار کول	
۱۷۱	حدیث متواتر:	
۱۷۲	د امت اجماع به د چا لپاره حجت وي؟	
۱۷۲	دولسمه عقیده: دا چي اکثر احادیث صحیح نه دي	
۱۷۸	دیارلسمه عقیده: د جناتو، پیریانو، څخه انکار	
۱۷۹	د جناتو (پیریانو) یادونه د قرآن کریم څخه په بې نظر کي	
۱۸۰	څو قرآني آیتونه سره د ترجیسي	
۱۸۱	څوارلسمه عقیده: د موسی علیه السلام د معجزې څخه انکار کول	
۱۸۲	پنځلسمه عقیده: سیدنا عیسی علیه السلام وفات شوی دی. په آسمان کي ژوندی نه دی	
۱۸۵	شپاړسمه عقیده: د شق القمر انکار کوي	
۱۸۶	اولسمه عقیده: د شق صدر انکار کول	
۱۸۸	اتلسمه عقیده: د معراج څخه انکار	
۱۹۰	نولسمه عقیده: د امام مهدي څخه انکار کول	
۱۹۱	شلسمه عقیده:	
۱۹۱	انسان هم د نبي برابر کیدی شي او په محنت سره دا مرتبه حاصلولی سي	
۱۹۲	یویشتمه عقیده: مړي ته ثواب نه رسیږي	
۱۹۴	د فرقه نیچریه په اړه د مفتیانو رایي	
۱۹۵	د فرقه نیچریه د زیات تحقیق لپاره لاندې کتابونه وگوري	

شميره

مضمون

صفحہ

۱۹۶	[دغير مقلدينو فرقہ]	۱۹۶
۱۹۶	د غير مقلدينو د فرقي تاريخ	۱۹۷
۱۹۷	دافرقه کله جوړه شوه؟	۱۹۸
۱۹۸	د غير مقلدينو د فرقي مشر د ميا ۱۱ نذير حسين دهلوي حالات	۱۹۹
۱۹۹	دغير مقلدينو دفرقي عقيدې او نظريې	۱۹۹
۱۹۹	په خو نورو بنيادي مسئلو کې اختلاف	۱۹۹
۱۹۹	د غير مقلدينو د فرقي عقيدې او نظريې. د قرآن او حديث څخه د هغې جوابونه	۱۹۹
۱۹۹	اولنۍ عقیده: د تقليد څخه انکار	۲۰۱
۲۰۱	د تقليد ثبوت د قرآن مجيد نه	۲۰۲
۲۰۲	د تقليد ثبوت د احاديثو څخه	۲۰۳
۲۰۳	دتقليد ثبوت د اسلافو د اقوالو نه	۲۰۴
۲۰۴	د تقليد شخصي ثبوت	۲۰۵
۲۰۵	صرف د څلورو امامانو د تقليد وجه	۲۰۷
۲۰۷	د تقليد پرېنودو نقصانات	۲۰۹
۲۰۹	دويمه عقیده: د اجماع امت انکار	۲۰۹
۲۰۹	د اجماع تعريف	۲۱۰
۲۱۰	د اجماع ثبوت د قرآن د آيتونو څخه	۲۱۱
۲۱۱	د اجماع ثبوت د نبوي احاديثو څخه	۲۱۲
۲۱۲	د کومو خلکو اجماع غوره ده	۲۱۲
۲۱۲	[په خو بنيادي مسئلو کې اختلاف]	۲۱۲
۲۱۲	د تراويحو شل رکعتہ	۲۱۳
۲۱۳	د حضور (ﷺ) په زمانه کې تراويح	۲۱۳
۲۱۳	د حضرت ابوبکر (رضي الله عنه) په زمانه کې تراويح	

شميره

مضمون

صفحہ

۲۱۳	د حضرت عمر فاروق (رضی اللہ عنہ) د خلافت په زمانه کې
۲۱۴	د حضرت عثمان (رضی اللہ عنہ) د خلافت په زمانه کې
۲۱۴	د حضرت علي (رضی اللہ عنہ) د خلافت په زمانه کې
۲۱۵	شل رکعتہ تراویحوباندې د صحابه کرامو اجماع
۲۱۵	د خلورو ائمه کرامو (رضی اللہ عنہم) په شلو رکعتو تراویحو اتفاق
۲۱۵	د امام شافعي (رحمۃ اللہ علیہ) مذهب
۲۱۵	د امام مالک (رحمۃ اللہ علیہ) مذهب
۲۱۶	د امام احمد بن حنبل (رحمۃ اللہ علیہ) مذهب
۲۱۷	په یو مجلس کې درې طلاقه
۲۱۷	په یو مجلس کې درې طلاقه واقع کېږي د احادیثو څخه ددې ثبوت
۲۱۸	د حضرت عمر (رضی اللہ عنہ) فتوی
۲۱۸	د حضرت عثمان (رضی اللہ عنہ) فتوی
۲۱۸	د حضرت علي (رضی اللہ عنہ) فتوی
۲۱۹	د حضرت عبد الله بن مسعود (رضی اللہ عنہ) فتوی
۲۱۹	د حضرت ابن عباس (رضی اللہ عنہ) فتوی
۲۱۹	د حضرت عبد الله بن عمر (رضی اللہ عنہ) فتوی
۲۲۰	د حضرت عبد الله بن عمرو بن العاص (رضی اللہ عنہ) فتوی
۲۲۰	د صحابه کرامو رضی الله عنهم اجماع
۲۲۰	د ائمه اربعه وو فتوی
۲۲۱	د سعودی عرب د اکابرو مفتیانو فیصله
۲۲۲	امام پسي قرأت کول
۲۲۲	په قرآن کې ممانعت
۲۲۳	د امام پسي د مقتدي قراءت کولو څخه په احادیثو کې منع راغلي
۲۲۴	خلفاء راشدينو به هم امام پسي د قرأت څخه منع کوله

شماره	مضمون	صفحه
۲۲۴	د حضرت عبدالله بن مسعود (رضی اللہ عنہ) فرمان	۲۲۴
۲۲۵	د حضرت عبدالله بن عمر (رضی اللہ عنہ) فرمان	۲۲۵
۲۲۵	د حضرت جابر (رضی اللہ عنہ) فرمان	۲۲۵
۲۲۵	د حضور (ﷺ)، آخري عمل هم امام پسي د قرأت نه کولو وو	۲۲۵
۲۲۶	د نور تحقيق لپاره لاندیني کتابونه وگوري	۲۲۶
۲۲۷	په لمائخه کې د نامه په ځای په سینه باندې لاسونه تړل	۲۲۷
۲۲۷	د حضرت وائل بن حجر (رضی اللہ عنہ) روایت دی	۲۲۷
۲۲۸	د حضرت انس بن مالک (رضی اللہ عنہ) فتوی	۲۲۸
۲۲۸	د حضرت ابو مجلز (رضی اللہ عنہ) فتوی	۲۲۸
۲۲۸	د حضرت ابراهیم نخعي (رحمۃ اللہ علیہ) فتوی	۲۲۸
۲۲۹	په لمونځ کې رفع الیدین کول	۲۲۹
۲۳۱	حضرت ابوبکر، حضرت عمر او حضرت علي (رضی اللہ عنہ) به رفع الیدین نه کول	۲۳۱
۲۳۲	د حضرت ابوبکر بن عیاش قول	۲۳۲
۲۳۲	د مدینې منورې د خلکو عمل هم د ترک رفع الیدین وو	۲۳۲
۲۳۲	د مکې مکرمې د خلکو عمل هم د ترک رفع الیدین وو	۲۳۲
۲۳۳	د کوفې د خلکو عمل هم د ترک رفع الیدین وو	۲۳۳
۲۳۳	د رفع الیدین د پرېښودلو وجې	۲۳۳
۲۳۵	په تیز آواز سره آمین ویل	۲۳۵
۲۳۶	په مزه د آمین ویلو د ترجیح وجه	۲۳۶
۲۳۷	د مالوچو، ورېښمو او نایلون په جرابو مسح کول	۲۳۷
۲۳۸	د څرمنې په موزې د مسح کولو ثبوت د احادیثو څخه	۲۳۸
۲۴۰	لسمه عقیده: د قربانۍ څو ورځې دي؟	۲۴۰
۲۴۲	د غیر مقلد فرقی په اړه د مفتیانو رایې	۲۴۲

شمیره

مضمون

صفحہ

[بریلوی فرقہ]

۲۴۳	د بریلوی فرقې تاریخ
۲۴۳	دا فرقہ کله وجود ته راغله
۲۴۴	د بریلوی فرقې د باني مولانا احمد رضا خان بریلوي د ژوند حالات
۲۴۵	د بریلوي فرقې عقیدې او نظریې
۲۴۶	د بریلوي فرقې عقیدې او نظریې. د قرآن او حدیث څخه د هغې جوا بونه
۲۴۷	لومړۍ عقیده: رسول الله ﷺ عالم الغیب وو
۲۴۷	د قرآن کریم څخه د علم الغیب نفی
۲۴۸	د احادیث نبویه څخه د علم غیب نفی
۲۴۹	د عقایدو د عالمانو اتفاقي فیصله
۲۵۰	دویمه عقیده: رسول الله ﷺ نور وو بشرته وو
۲۵۱	د قرآن کریم آیتونه
۲۵۲	د نبوي احادیثو څخه د بشریت ثبوت
۲۵۳	د عقایدو د عالمانو اتفاقي فیصله
۲۵۶	دریمه عقیده: رسول الله ﷺ په هر ځای کې حاضر او ناظر دی
۲۵۷	د قرآن کریم آیتونه
۲۵۹	د نبوي احادیثو څخه هم د حاضر ناظر صفت صرف د الله پاک لپاره ثابت دی
۲۶۰	د علماء کرامو اتفاقي فیصله
۲۶۱	څلورمه عقیده: رسول الله ﷺ مختار کل دی
۲۶۲	د قرآن کریم د آیتونو څخه د الله پاک لپاره کلي اختیار
۲۶۴	د نبوي احادیثو څخه هم صرف د الله پاک مختار کل کېدل ثابت دي
۲۶۵	د علماء کرامو اتفاقي فیصله
۲۶۷	پنځمه عقیده: د غیر الله نه مرسته غوښتل
۲۶۸	د غیر الله نه د مرستې غوښتلو بدي په احادیثو کې
۲۷۱	

شمیره

مضمون

صفحہ

۲۷۲	د علماء کرامو اتفاقي فيصله
۲۷۳	شپڙمه عقیده: په ۱۲ ربیع الاول باندې عید میلاد النبی لمانځل
۲۷۴	اوومه عقیده: د درود او سلام پر مهال دریدل
۲۷۶	اتمه عقیده: قبرونه پخول او په هغې باندې گنبد جوړول
۲۷۷	د څلورو امامانو په نزد بالاتفاق قبرونه پخول منع دي
۲۷۷	د امام مالک او امام احمد <small>رضی اللہ عنہ</small> فتوی
۲۷۹	په قبرونو باندې شمعي بلول
۲۸۰	لسمه عقیده: دریمه، لسمه، شلمه، څلویښتي او کال کول
۲۸۲	یوولسمه عقیده: په خوراک باندې ختم کول
۲۸۳	دوولسمه عقیده: د جنازې نه وروسته د دعا اهتمام کول
۲۸۴	دیارلسمه عقیده: د رسول الله <small>ﷺ</small> په نوم مبارک خپلې غټې گوتې مچو کول
۲۸۶	څوارلسمه عقیده: یا رسول الله <small>ﷺ</small> ویل
۲۹۱	د بریلوي فرقي په باره کې د مفتیانو رایې
۲۹۲	د بریلوي فرقي د زیات تحقیق لپاره ددې کتابونو مطالعه وکړی!
۳۰۳	[د منکرین حدیث فرقه]
۳۰۳	د منکرین حدیث (پرویزیت) فرقي تاریخ
۳۰۳	د انکار حدیث څو وجې
۳۰۵	د منکرین حدیث فرقي باني مولوي عبدالله چکړالوي حالات
۳۰۶	د عبدالله چکړالوي انکار حدیث
۳۰۶	د قرآن کریم تفسیر
۳۰۷	د مرگ عبرتناکه واقعہ
۳۰۷	د غلام احمد پرویز حالات
۳۰۸	د ماشومتوب پالنه
۳۱۰	د موسیقی سره مینه

شميره	مضمون	صفحه
۳۱۱	د طلوع اسلام مقصدونه	۳۱۱
۳۱۲	د قرآن کریم تفسیر بالرأی	۳۱۲
۳۱۳	د پرویزیت فرقي (منکرین حدیث، نظریې او عقیدې	۳۱۳
۳۱۵	[د پرویزیت فرقي نظریې او عقیدې. د قرآن او حدیث څخه د هغې جوابونه]	۳۱۵
۳۱۵	لومړۍ عقیده: حدیث عجمي سازش (چل، دی	۳۱۵
۳۱۶	دویمه عقیده	۳۱۶
۳۱۶	نن چې کوم اسلام روان دی. د هغې د قرآني دین سره هیڅ تعلق نشته	۳۱۶
۳۱۷	دریمې عقیدې نه تر لسمې پورې عقیدې	۳۱۷
۳۲۴	یوولسمه عقیده: چې د آخرت نه مراد مستقبل دی	۳۲۴
۳۲۵	دولسمه عقیده: چې د سیدنا ادم علیه السلام هیڅ وجود نشته د دې په مراد نوع انساني دی	۳۲۵
۳۲۶	دیارلسمې عقیدې نه اوولسمې پورې عقیدې	۳۲۶
۳۲۹	اتلسمه عقیده: حج د عالم اسلام د عالمي کانفرنس نوم دی	۳۲۹
۳۳۲	د جهنم په اړه آیتونه	۳۳۲
۳۳۲	د جنت په اړه آیتونه	۳۳۲
۳۳۳	د پرویزیت (منکرین حدیث، په اړه د مفتیانو رایې	۳۳۳
۳۳۴	د پرویزیت، چکوالوي او منکرین حدیث په اړه د زیات تحقیق لپاره لاندې کتابونه	۳۳۴
۳۳۴	وگورۍ	۳۳۴
۳۳۵	[د جماعت اسلامي فرقه]	۳۳۵
۳۳۵	د جماعت اسلامي فرقي تاریخ	۳۳۵
۳۳۶	دا فرقه کله وجود ته راغله؟	۳۳۶
۳۳۶	د جماعت اسلامي د بنسټگر حالات	۳۳۶
۳۳۷	د جماعت اسلامي فرقي عقیدې او نظریې	۳۳۷
۳۳۸	د مودودي صاحب په صحابه کرامو د الله باندې تنقید	۳۳۸
۳۳۹	په سلف صالحینو رحمهم الله باندې سوالونه	۳۳۹

شمیره

مضمون

صفحہ

۳۴۰	[د جماعت اسلامي فرقې عقیدې، نظریې، د قرآن او حدیث څخه یې جوابونه]
۳۴۰	لومړۍ عقیده: د انبیاء ﷺ څخه د غلطۍ یا غلطیانو کېدل
۳۴۲	د مودودي په اسلافو اعتراضونه
۳۴۴	درېمه عقیده: د مودودي صاحب په صحابه کرامو ﷺ باندې تنقید او اعتراضونه
۳۴۷	د صحابه کرامو ﷺ د معیار حق کیدو ثبوت د احادیثو نه
۳۴۸	د امت اجماع په عظمت د صحابه کرامو ﷺ باندې
۳۴۹	څلورمه عقیده: د شق القمر د معجزې څخه انکار کول
۳۵۲	پنځمه عقیده: لاهوري مرزائي کافر نه دی!
۳۵۲	جماعت اسلامي پاکستان
۳۵۳	شپږمه عقیده: د گناه گارو لپاره ایصال ثواب نشته
۳۵۴	اوومه عقیده: ږیره د یو موتي څخه کمه پرېښودل هم جائز دي
۳۵۷	اتممه عقیده: د سجده تلاوت لپاره اودس شرط نه دی
۳۵۷	نهمه عقیده: د پېشمې وخت د سبا راختلو نه وروسته هم وي
۳۵۸	لسمه عقیده: تقلید د گناه نه هم بدتر شی دی
۳۶۰	یوولسمه عقیده: د مودودي صاحب د فقه څخه نفرت
۳۶۲	دولسمه عقیده: تصوف او سلوک د جاهلانو طریقه ده
۳۶۵	دیارلسمه عقیده: د تفسیر بالرأی په اړه
۳۶۶	د قرآن د تفسیر لپاره د پنځلسو علومو ضرورت
۳۶۹	څوارلسمه عقیده: صحابه کرام ﷺ معیار حق نه دي
۳۷۲	پنځلسمه عقیده: د خلفاء راشدینو فیصلې هم زموږ لپاره حجت او معیار نه دي
۳۷۴	د جماعت اسلامي په اړه د مفتیانو رایې
۳۷۴	د اجتماع د شریکانو دستخط کوفکي
۳۷۵	مودودیت د اکابر علماء کرامو له نظره
۳۷۸	د جماعت اسلامي فرقې په اړه د زیات تحقیق لپاره ددې کتابونو مطالعه وکړی

شمیره	مضمون	صفحه
	[د جماعت المسلمین فرقه]	۳۸۰
	د جماعت المسلمین تاریخ	۳۸۰
	د غیر مقلدینو د فرقو تفصیل	۳۸۰
	جماعت المسلمین ډله کله وجود ته راغله	۳۸۰
	د جماعت المسلمین فرقې بنسټګر مسعود احمد حالات	۳۸۰
	د مسعود احمد لیکنې او کتابونه	۳۸۱
	د مسعود احمد کتابونه په یو نظر کې	۳۸۱
	د جماعت المسلمین نظریې او عقیدې	۳۸۲
	[د جماعت المسلمین نظریې او عقیدې د قرآن او حدیث څخه یې جوابونه]	۳۸۳
	لومړۍ عقیده: د تقلید څخه انکار	۳۸۳
	د قرآن څخه د تقلید ثبوت	۳۸۴
	د احادیثو څخه د تقلید ثبوت	۳۸۵
	د تقلید ضرورت او اهمیت	۳۸۵
	دویمه عقیده: د اجماع څخه انکار	۳۸۷
	د قرآن کریم څخه د اجماع ثبوت	۳۸۷
	د احادیثو څخه د اجماع ثبوت	۳۸۸
	دریمه عقیده: د قیاس او اجتهاد څخه انکار کول	۳۸۸
	د قیاس ثبوت د احادیثو څخه	۳۸۸
	د ائمه اربعه وو د اختلاف نه انکار	۳۸۹
	پنځمه عقیده: د رفع الیدین نه بغیر لمونځ نه کیږي	۳۹۰
	د رفع الیدین په مستحب کیدو کې مختلف قولونه	۳۹۰
	د احنافو دلایل	۳۹۲
	شپږمه عقیده: د خپل ځان لپاره د مسلمین لفظ کارول	۳۹۵

شميرد	مضمون	صفحه
۳۹۶	اوومه عقیده: د جماعت المسلمين سره يو ځای شی.	۳۹۶
۳۹۸	اتمه عقیده: خپل ځان ته د مسلمان پر ځای مسلم وايي	۳۹۸
۳۹۸	نهمه عقیده: د فقه ضرورت نشته	۳۹۸
۳۹۹	داختر په لمونځ کې د شپږو تکبیرو نوڅه انکار او په عامو لمونځونو اعتراض کول	۳۹۹
۴۰۲	یولسمه عقیده: د مسعود احمد په لاس بیعت کول فرض دي	۴۰۲
۴۰۲	دولسمه عقیده: د الله پاک لپاره لفظ خدا (خدای) ویل جائز نه دي	۴۰۲
۴۰۳	دیارلسمه عقیده: د ایصال ثواب څخه انکار	۴۰۳
۴۰۳	د جماعت المسلمين په اړه د مفتیانو رایې	۴۰۳
۴۰۴	د قادیانانو او جماعت المسلمين عقیدې په یو نظر کې	۴۰۴
۴۰۵	د جماعت المسلمين په رد لیکل شوي کتابونه:	۴۰۵
۴۰۷	[فرقه انجمن سرفروشان اسلام]	۴۰۷
۴۰۷	د انجمن سرفروشان اسلام فرقي تاريخ	۴۰۷
۴۰۷	د انجمن سرفروشان اسلام فرقه کله وجود ته راغله؟	۴۰۷
۴۰۷	د انجمن سرفروشان اسلام د بنسټگر ریاض احمد گوهر شاهي حالات	۴۰۷
۴۱۰	د انجمن سرفروشان اسلام عقیدې او نظریې	۴۱۰
۴۱۱	د فرقه انجمن سرفروشان اسلام عقیدې او نظریې، د قرآن او حدیث څخه یې جوابونه	۴۱۱
۴۱۲	لومړۍ عقیده: دویمه عقیده: د قرآن کریم څلوېښت پارې دي	۴۱۲
۴۱۳	د مسلمانانو عقیده	۴۱۳
۴۱۳	درېمه عقیده: د رسول الله ﷺ د زیارت نه بغير څوک هم دهغه امتي نشي جوړېدی	۴۱۳
۴۱۴	په احادیثو کې هم د دې ثبوت شته	۴۱۴
۴۱۵	د عقایدو د علماؤ څخه هم د دې ثبوت	۴۱۵
۴۱۵	څلورمه عقیده: د انبیاء ﷺ سپکاوی کول	۴۱۵
۴۱۶	د انبیاء ﷺ سپکاوی کفر دی، د قرآن کریم څخه د دې ثبوت	۴۱۶
۴۱۶	د انبیاء ﷺ سپکاوی کفر دی، د احادیثو څخه د دې ثبوت	۴۱۶

شميره مضمون صفحه

- د جمهور امت عقیده هم دا ده ۴۱۷
- پنځمه عقیده: دمهدی کیدو دعوه کول اودا ویل چې هدایت به زما په ذریعه خپرېږي ۴۱۸
- د امام مهدي په اړه متواتر احادیث راغلي ۴۱۹
- شپږمه عقیده: په کلمه کې دمحمد رسول الله په ځای گوهر شاهي رسول الله ویل ۴۲۰
- اوومه عقیده: د سیدنا عیسی علیه السلام سره د ملاقات دعوه ۴۲۱
- سیدنا عیسی علیه السلام چې کله د اسمان نه نازل شي: نو جهاد به کوي ۴۲۴
- اتمه عقیده: ۴۲۵
- بخځو ته لاس، غاړه ورکول او په هغوی باندې بدن چاپي کول صحیح دي ۴۲۵
- [د فرقه انجمن سر فروشان اسلام په اړه د مفتیانو رایې] ۴۲۲
- د مولانا محمد یوسف لدهیانوی شهید رحمه الله تعالی آخري فتوی ۴۲۲
- استفتاء: ۴۲۲
- د جامعه علوم اسلامیه علامه بنوري ټاؤن فتوی ۴۳۰
- د جامعه فاروقیه فتوی ۴۳۳
- د دار العلوم کراچی فتوی ۴۳۴
- دویم: د شریعت او طریقت بیل بیل کیدل ۴۴۲
- دریم: د ولي کیدو لپاره دیدار الهي شرط کیدل: ۴۴۴
- څلورم: د رسول الله ﷺ د زیارت نه بغیر د امتی کیدو دعوه غلطه ده ۴۴۵
- پنځم: اسم ذاتي د رسول الله ﷺ د امت نه علاوه چا ته هم نه دی ورکول شوی ۴۴۷
- د بحث نتیجه ۴۴۸
- [د بریلویانو د فکر عالمانو فتاوی] ۴۴۹
- د دار العلوم امجدیه کراچی فتوی ۴۴۹
- د دار العلوم انجمن تعلیم الاسلام جهلم فتوی ۴۵۰
- د جامعه رضویه مظهر الاسلام فیصل آباد فتوی ۴۵۱

صفحه

مضمون

شميره

- جامعه غوثيه مدرسه جلاليه عزيز العلوم اوييسيه سعيديه اوچ شريف، ضلع بهاولپور ۴۵۲
- د دار العلوم جامعه حنفيه قصور فتوى ۴۵۵
- د ولايت معيار ۴۵۸
- د حرمينو د رئيس امام كعبه شيخ محمد بن عبدالله سيل فتوى ۴۶۱
- د انجمن سرفروشان اسلام فرقي په اړه د دې كتابونو مطالعه وكړي ۴۶۳
- [د الهدى انټرنيشنل فرقه] ۴۶۴
- د الهدى انټرنيشنل فرقي تاريخ ۴۶۴
- د واکتر فرحت هاشمي صاحبې مختصر حالات ۴۶۵
- [د الهدى انټرنيشنل عقيدې او نظريې] ۴۶۶
- د اسلام آباد نه د يوې ښځې استفتاء او د هغې په اړه ليکنه ۴۶۶
- (۱) د اجماع امت نه جدا يوه نوې لاره خپلول ۴۶۷
- (۲) د غېر مسلمو او د اسلام نه د بې زاره طاقتونو د نظرياتو خپلول ۴۶۷
- (۳) د حق او باطل تلبیس (گهوډ) کول ۴۶۸
- (۴) د فقهي اختلاف په ذريعه په دين کې شکونه او شبهات پېدا کول ۴۶۸
- (۵) دين آسانه دی ۴۶۸
- (۶) د آدابو او مستحباتو خيال نه ساتل ۴۶۹
- (۷) گنې مسئلې ۴۶۹
- مطلوبه سوالونه ۴۷۰
- [د الهدى انټرنيشنل عقيدې او نظريې د قرآن او حديث څخه يې جوابونه] ۴۷۰
- لومړۍ نظريه: د اجماع نه انکار کول ۴۷۰
- د قضاء لمونځونو ادا کول ۴۷۲
- د امت د عالمانو د قضاء لمونځ د کولو فتوى ۴۷۳
- دويمه نظريه: درې طلاقونه يو شمېرل ۴۷۴

شماره	مضمون	صفحه
۴۷۵	نفلي لمونځونه، صلوٰۃ التسبیح وغیره په جمع کول	۴۷۵
۴۷۵	مولویان دي د مدرسو او عربی ژبې نه لرې اوسي	۴۷۵
۴۷۵	[د عالمانو اهمیت]	۴۷۵
۴۷۲	د عربی ژبې اهمیت	۴۷۲
۴۷۸	د علامه وحید الدین خان د کتابونو مطالعه کول	۴۷۸
۴۷۸	تقلید شرک دی	۴۷۸
۴۷۹	تقلید ناجائز دی	۴۷۹
۴۷۹	د یو امام تقلید ولې لازم دی؟	۴۷۹
۴۸۰	د تقلید نه کولو نقصانونه	۴۸۰
۴۸۰	په ضعیف حدیث باندې عمل کول جرم نه دی	۴۸۰
۴۸۲	د ښځو په جمع کې شریکېدل	۴۸۲
۴۸۳	د ښځو امامت کول	۴۸۳
۴۸۵	د سورة یسین ثبوت د صحیح احادیثو څخه	۴۸۵
۴۸۲	د اشراق ثبوت د صحیح احادیثو څخه	۴۸۲
۴۸۲	د اوایینو د لمونځ ثبوت هم د صحیح احادیثو څخه	۴۸۲
۴۸۲	دریمه نظریه: د ښځو لپاره وېسته کاتول جائز دي	۴۸۲
۴۸۹	د کمري تصویر (عکس) جائز دی	۴۸۹
۴۹۱	د پردې په باره کې رخصت دی	۴۹۱
۴۹۲	څلورمه نظریه: د سړي او ښځې د لمونځ طریقه یوه ده	۴۹۲
۴۹۴	د الهدی انټرنیشنل په باره کې د مفتیانو رایې	۴۹۴
۴۹۲	د جامعه فاروقیه کراچی فتوی	۴۹۲

مولانا مفتي محمد تقی عثمانی صاحب دامت برکاتہم رحمۃ اللہ علیہ خوں کتاب

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ وَكَفٰی، وَسَلَامٌ عَلٰی عِبَادِهِ الَّذِیْنَ اصْطَفٰی

اَمَّا بَعْدُ! د فتنو پدې وروستي دور کې ډول ډول عجيبه نظريې او عقيدې خپرې شوي. پداسې حالاتو کې د «مَا بَانَ عَلَيْنَا وَاصْحَابُنَا» (۱) چې کوم تفسير د امت په سواد اعظم سره شوی. هغه د اهل سنت والجماعت د عقايدو په نوم مشهور دی. د مولانا مفتي محمد نعيم صاحب مهتم و شيخ الحديث جامعه بنوريه کراچي د نگراني لاندې ترتيب شوي کتاب کې د اهل سنت عقيدې ښه په وضاحت سره د قرآن. سنت او سلف صالحينو د اقوالو په رڼا کې ليکل شوي او د هغه نظريو ترديد يې کړی. چې د اهل سنت والجماعت د سواد اعظم (لويې ډلې) سره سمون نه خوري. په هغې کې څه داسې نظريات دي چې د کفر حد ته رسيدلي دي. څه داسې نظريات هم دي. په کومو چې د کفر اطلاق نه کيږي. خو هغه گمراهي ده. څه داسې هم دي چې د ډېر سختوالي له امله حد د غلو ته رسيدلي چې گمراهي ترې جوړيږي. ياد شوي ليکوال هغه ټولې نظريې په تفصيل او حوالو سره بيان کړي او د هغو په مقابل کې يې د اهل سنت صحيح عقيدې. فکرونه او حکومونه په ښکاره او مضبوطو دلائلو سره ياد کړي دي. پدېکې هره مسئله داسې ده. چې په هغې باندې مفصل کتابونه ليکل کيدی شي: خو مولانا موصوف دا خپاره بحثونه د ملغلرو په څېر راټولي کړي او دا کتاب يې په کوزه کې د سيند يو ځای کولو مصداق گرځولی

ماته د خپلو سفرونو او مصروفياتو په وجه د کتاب نه د مکمل استفادې وخت پيدا نه شو: خو البته د يوې معتدبه برخې د کتلو توفيق راته ملاو شو. هغه ما د لوستونکو لپاره ډير فايده مند موندلی. دعا کوم چې الله پاک دا کتاب د ټولو مؤمنانو لپاره گټور وگرځوي اود احقاق حق او ابطال باطل (د حق د ښکاره کولو او

(۱) الحاکم جلد اول صفحه ۱۲۹، والأجري في الشريعة ۴۱، والترمذي ۳۶۱۰

باطل د ردولو لپاره بهترينه، ذريعه جوړه کړي. لوی څښتن (ﷻ) دې گران ليکوال ته د نيکو بدله ورکړي آمين

بنده «مولانا مفتي محمد تقی عثمانی عفی عنه» دامت برکاتهم العالیه ۱۸ ربیع الاول ۱۴۳۰ هـ

مقدمه

(د ادیان باطله او صراط مستقیم)

د الله (ﷻ) په نزد صرف یو دین د نجات ذریعه ده. چې د هغه نوم اسلام دی:

﴿وَمَنْ يَتَّبِعْ غَيْرَ الْإِسْلَامِ دِينًا﴾^(۱) امام طحاوی رحمته الله علیه فرمایي: ﴿دين الله في السماء والارض واحدٌ وهو دين الاسلام كما قال الله تعالى﴾ (إِنَّ الدِّينَ عِنْدَ اللَّهِ الْإِسْلَامُ)^(۲)

علامه ابن حزم رحمته الله علیه فرمایي: ﴿الاسلام دينٌ واحدٌ وكل دين سواه باطل﴾^(۳)

دا ممکنه نه ده چې د دین اسلام نه سېوا دې نور دینونه هم صحیح او د نجات ذریعه وگنل شي. دین، مذهب او نظریات د انسان د ټولو نه لویه سرمایه ده. د همدې له خاطر د انسان د خپل سر او مال قربانولو لپاره تیارېږي. باطل پرست هم خپل عقید د نجات ذریعه گڼي. پداسې حال کې چې هادي عالم رحمته الله علیه پنځلس سوه کاله وړاندې اعلان کړی وو: ﴿مَا أَنَا عَلَيْهِ وَأَصْحَابِي﴾^(۴) چې د عقیدې په لحاظ صرف هم هغه خلک نجات موندونکي دي چې زما او زما د صحابه کرامو رضی الله عنهم په طریقه روان وي. هم دغه صراط مستقیم دی.

د عقیدو معامله ډیره نازکه ده. د قرآن او حدیث څخه دا خبره ثابته ده چې که څوک هر څومره گناهگار وي: خو که د هغه عقیده او نظریه صحیح وي: نو الله پاک به هغه د خپل وسیع رحمت په ذریعه هغه ته د سزا ورکولو نه وروسته سمدستي جنت ته

(۱) سورة آل عمران آیه: ۸۵

(۲) سورة آل عمران آیه: ۱۹

(۳) عقيدة الطحاوية: ۱۶

(۴) المحل: ۱۰۴

(۵) المحاکم جلد ۱ صفحه ۱۲۹، والآجری فی الشریعة ص ۴۱، والترمذی: ۲۶۶۰

داخلي، که د هغه عقیده صحیح نه وي؛ نو بیا د هغه لپاره د بخښنې هیڅ لاره نشته. که د انسان عقیده او مذهب د اسلامي شریعت څخه علیحده وي او بغیر د تحقیق نه هغه خپل ژوند تیروي؛ نو یاد ساتی چې د قیامت په ورځ به هغه ته هیڅ برخه نه رسیږي، سېوا د ناکامۍ نه او همدې خلکو ته قرآن کریم «غَايِلَةٌ لِّلْأَنفُسِ»^(۱) (سخت زیار ویستونکي او ستومانه به وي، ویلي، چې د هغوی په دنیا کې د خلاصې لپاره شوي ټول زیارونه او مشقتونه به په آخرت کې ضایع نه شمارل کیږي

الله پاک انسان ته عقل سلیم او فطرت سلیمه ورکړې دی، چې ددې په ذریعه هغه د صحیح مذهب تحقیق وکړي، هغه خپل کړي، د همداسې خلکو لپاره دا کتاب 'ادیان باطله او صراط مستقیم' لیکل شوی، چې د حق د واضحه کېدو نه وروسته هغه سمدستي قبلوي، ځکه چې په قرآن کریم کې راځي: «الَّذِينَ يَتَّبِعُونَ الْقَوْلَ فَيَتَّبِعُونَ أَحْسَنَهُ»^(۲) ترجمه: هغه خلک چې خبره اوري او بیا د هغې په غوره برخه عمل کوي.

کتاب د تعصب، ضد، افراط، تفريط نه لري د اعتدال په طریقه لیکل شوی، زموږ مقصود د یو مذهب والا زړه خفه کول نه دي، بلکې هغوی سره مو همدردي او خیر خواهي ده چې هریو د فکر کولو وروسته خپله د حق فیصله وکړي، په همدې وجه د کتاب ډول بیخي ساده دی، چې عام سړی هم ترې فايده اخستی شي، هره خبره حوالې سره لیکل شوې ده، چې د اهل علمو لپاره په تحقیق کې ښه مددگار او مرستندویه ثابت شي. د مسلك او مذهب په اړه شپږ اجمالي خبرې لیکل شوي ① د ټولونه لومړی د مطلوبه مذهب په وجود کې د راتلونک تاريخ (چې فلانی مذهب کله وجود ته راغلی،

② د هغه مذهب د بنسټگر (باني) نوم او د ژوند حالات

③ د هغه مذهب بنيادي عقیدې او نظريې

④ د هغه عقیدو او نظریو د قرآن، حدیث او عقایدو د کتابونو نه جواب

⑤ د هغه مذهب په اړه د مفتیانو رایې

⑥ د زیات تحقیق کونکو لپاره د هغه فرقې په اړه د کتابونو حوالې

(۱) سورة الفاشية : ۳

(۲) سورة الزمر : ۱۸

په آخر کې د الله پاک نه غواړم چې دې کتاب ته په خپل دربار کې د قبولیت شرف ورکړي ترڅو د ټولې دنیا لپاره د هدایت لویه سرچینه وگرځي. آمین.

ربنا ارنا الحق حقا وارزقنا اتباعه وارنا الباطل باطلا وارزقنا اجتنابه ربنا تقبل منا انک انت السميع العليم و تب علینا انک انت الثواب الرحيم و صلی الله و سلم علی رحمة للعالمین سیدنا و نبینا محمد و آله و صحبه لجممین. و آخر دعوانا ان الحمد لله رب العلمین.

★★★★★★

[ناجیه فرقه]

اهل سنت والجماعت

د رسول الله ﷺ وينا ده: «وَتَقَرَّبَ أُمَّيَّ عَلَى ثَلَاثٍ وَسَبْعِينَ فِرْقَةً» (۱)

ترجمه: زما امت به په درې اويا ډلو وېشل کيږي.

يو بل ځای په روايت کې راځي: «كَلِمَتِي الثَّابِتُ (لِأُمَّلَةٍ وَاحِدَةٍ)» (۲)

ترجمه: هغه ټولې ډلې به جهنم ته ځي د يوې فرقې نه سېوا.

په يو بل روايت کې ددې فرقې ناجيې په اړه رسول الله ﷺ فرمايي:

«مَا تَأْتِيهِ وَأَصْحَابِي» (۳)

ترجمه: چې په کوم زه او زما صحابه کرام ﷺ دي.

دې فرقه ناجيه ته اهل سنت والجماعت ويل کيږي.

اهل: دلته د اهل نه مراد، اتباع، مقلدين اشخاص دي.

سنت: په معنی د لارې سره راځي او سنت طرز عمل ته هم وايي. لکه په قرآن کریم کې

چې دي: «وَكُنْ مِمَّنْ يَسْتَنِي اللَّهُ تَبْدِيلًا» (۴)

ترجمه: او ته به د الله پاک په سنت کې بدلون بیانه مومي.

(۱) الترمذی: ۴۶۶۰، وابوداؤد: ۴۵۹۶، وابن ماجه: ۳۹۹۱.

(۲) الترمذی: ۴۶۶۰، والحاکم: جلد ۱ صفحه ۱۴۸.

(۳) الترمذی: ۴۶۶۰، والحاکم: جلد ۱ صفحه ۱۴۹.

(۴) سورة فاطر اية: ۴۳.

په شرعي اصطلاح کې لفظ د سنت، د رسول الله ﷺ په ژوند کې دده وينا او عملي طريقو ته وايي.

جماعت: دا په معنی د ډلې سره راځي. دلته ترې د صحابه کرامو ﷺ جماعت مراد دی. د اهل سنت والجماعت مطلب او مفهوم په اړه علامه سید سلیمان ندوي رحمه الله فرمایي ددې ډلې اطلاق په هر هغه چا کېږي چې د هغوی د عقیدو، عملونو او مسئلو اصلي محور د رسول الله ﷺ صحیح سنت او د صحابه کرامو ﷺ آثار مبارک وي.

یا داسې ووايي: چا چې په خپل ژوند کې د خپلې عقیدې، عبادات او اخلاقو په اړه هغه لاره خوښه کړه په کومه چې رسول الله ﷺ ټول عمر تلل کړي وو، د رسول الله ﷺ نه وروسته د هغوی صحابه کرام ﷺ پدغه لاره د تلو نه وروسته خپل منزل مقصود ته رسیدلي. (۱)

﴿يَوْمَ تَبْيَضُّ وُجُوهٌ﴾ (۲) ترجمه: د قیامت په ورځ به ځینې مخونه ښایسته وي.

ددې په تفسیر کې د سیدنا عبدالله بن عمر او سیدنا ابو سعید خدری ﷺ په خبر صحابه کرام فرمایي: چې ددېنه مراد اهل سنت والجماعت دي، (۳) سیدنا عبدالله ابن عباس رضی الله عنهما هم دغه شان فرمایي. (۴)

بیا اهل السنة والجماعت اول رسول الله ﷺ خپل مقتدی مني. ددېنه وروسته رسول الله ﷺ خپله ارشاد فرمایي چې «ما ناعليه واصحابي» (۵): نو صحابه کرام ﷺ هم معیار حق مني. خاص کر خلفاء راشدین ﷺ. د چا په اړه چې خپله د رسول الله ﷺ وينا شتون لري «عَلَيْكُمْ بِسُنَّتِي وَسُنَّةِ الْخُلَفَاءِ الرَّاشِدِينَ الْمَهْدِيِّينَ تَمَسَّكُوا بِهَا وَعُصُوا عَنْهَا بِالنُّوَاجِذِ» (۶)، ترجمه: زما سنت لازم ونیسی او د خلفاء راشدینو سنت کوم چې هدایت یافته دي او هغه د جامې، په غاښونو باندې ښه کلک ونیسی.

(۱) اهل سنت والجماعت ص ۱۰.

(۲) سورة آل عمران ایه: ۱۰۶.

(۳) در المنثور: جلد ۲ صفحه ۶۳.

(۴) تفسیر ابن کثیر: جلد ۲ صفحه ۸۲.

(۵) الترمذی: ۲۶۶۰، والحاکم: جلد ۱ صفحه ۱۲۹.

(۶) ابوداؤد: ج ۲ ص ۴۷۹، ترمذی: ۳۸۳، ابن ماجه: ص ۵، دارمی: جلد ۶ ص ۲، مسند احمد ج ۴ ص ۲۷.

بیا اهل سنت والجماعت ائمه اربعه یعنی امام ابوحنیفه، امام شافعی، امام مالک او امام احمد رضی الله عنہم ټول حق تسلیمول او د دوی څخه د یو امام په مسئلو کې اتباع ضروري ګڼل. همدغه شان د اهل سنت والجماعت په نزد د شرعي دلائل څلور دي

① قرآن. ② حدیث. ③ اجماع امت، چې په هغې باندې اتفاق شوی وي او ④ فیهاس چې د ځینو فقهي مسئلو حل موجود نه وي؛ نو د کومو چې حل شه دهغې غلبه به په کتوسره په نورو هم هغه حکم لګوي.

ابن تیمیہ رحمۃ اللہ علیہ فرمایي: ﴿فإن اهل السنة تتضمن النص والجماعة تتضمن الإجماع فأهل السنة والجماعة هم المتبعون للنص والإجماع﴾^(۱)

ترجمه: یعنې په اهل السنة کې، د سنت نه مراد نص دی. یعنې کتاب او سنت دی او د جماعت څخه مراد اجماع ده؛ نو اهل السنة والجماعت د نص او اجماع اتباع کوي د څلورو امامانو اتفاق د صحابه کرامو رضی الله عنہم په اتفاق مبني دی. د څلورو امامانو اختلاف د صحابه کرامو رضی الله عنہم په اختلاف بناء دی. په کومو مسئلو کې چې د صحابه کرامو رضی الله عنہم او څلورو امامانو اجماع وي، د هغې سره اختلاف کول هم د اجماع نه وتل دي. په کومو مسئلو کې چې د څلورو امامانو اختلاف وي په هغې کې کوم نوی اختلاف پیدا کول هم د اجماع خلاف دي او څوک چې د دوی څخه وتلي وي هغه د اهل السنة والجماعة څخه نه دي^(۲)

دېته په ځینو روایاتو کې سواد اعظم ویل شوی. د همدې سواد اعظم د اتباع کولو حکم شوی. لکه څرنګه چې د سیدنا عبدالله بن عمر رضی الله عنہما د روایت نه معلومېږي:

۱: ﴿عَنْ ابْنِ عُمَرَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: لَا يَجْمَعُ اللَّهُ هَذِهِ الْأُمَّةَ عَلَى الضَّلَالَةِ أَبْنَاءَ وَقَالَ: يَدُّ اللَّهُ عَلَى الْجَمَاعَةِ فَاتَّبِعُوا الشَّوَادَ الْأَعْظَمَ، فَإِنَّهُ مَنْ شَذَّ شَذَّ فِي النَّارِ﴾^(۳).

ترجمه: د سیدنا عبدالله بن عمر رضی الله عنہما نه روایت دی چې رسول الله صلی الله علیہ وسلم وفرمایيل انډ پاک

(۱) منهاج السنة: جلد ۳ صفحه ۲۷۲ طبعه مصر.

(۲) عقد الجید

(۳) المستدرک للحاکم: جلد ۱ ص ۳۹۵.

به دا امت كله هم په گمراهی نه راجع كوي. ويې فرمايل چې د الله پاك مرسته او كومك د جماعت سره وي، لهذا تاسو د امت د سواد اعظم (يعنې لوی جماعت، اتباع كوی او څوك چې د هغې نه بيليرې؛ نو هغه به بيل وي او سزا به يې دا وي چې په جهنم كې به اچول كيږي

۲ ﴿حَدَّثَنَا مُعْتَمِرُ بْنُ سُلَيْمَانَ قَالَ: قَالَ أَبُو سَفْيَانَ سُلَيْمَانُ بْنُ سَفْيَانَ الصَّدِيقُ عَنْ عَمْرِو بْنِ دِينَارٍ عَنِ ابْنِ عَمَرَ، أَنَّ نَبِيَّ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، قَالَ: لَا يَجْمَعُ اللَّهُ أُمَّتِي عَلَى ضَلَالَةٍ أَبَدًا، وَيَدَّ اللَّهُ عَلَى الْجَمَاعَةِ هَكَذَا، فَاتَّبَعُوا السَّوَادَ الْأَعْظَمَ، فَلَهُ مِنْ شَذْذِي النَّارِ﴾ (۱)

ترجمه: ما ته معتمر بن سليمان حديث بيان كړی، وايي چې ابو سفيان سليمان بن سفيان المدني د عمرو ابن دينار څخه هغه د سيدنا عبد الله بن عمر رضي الله عنه نه روايت كوي چې رسول الله ﷺ ارشاد وفرمايل: الله پاك به دا امت كله هم په گمراهی نه راجع كوي. د الله پاك مرسته او كومك د جماعت سره وي، لهذا تاسو د امت د سواد اعظم (يعنې لويي ډلې، اتباع كوی او څوك چې د هغې څخه بيليرې؛ نو هغه به په جهنم كې هم بيل وي. همدغه شان حاكم يو دريم روايت هم نقل كړی دی:

۳ ﴿عَنِ ابْنِ عَمَرَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: لَا يَجْمَعُ اللَّهُ هَذِهِ الْأُمَّةَ - أَوْ قَالَ أُمَّتِي - عَلَى الضَّلَالَةِ أَبَدًا، وَاتَّبَعُوا السَّوَادَ الْأَعْظَمَ فَلَهُ مِنْ شَذْذِي النَّارِ﴾ (۲)

ترجمه: د سيدنا عبد الله بن عمر رضي الله عنه نه روايت دی چې رسول الله ﷺ وفرمايل الله پاك به دا امت او يا يې وفرمايل زما امت، به كله هم په گمراهی نه راجع كوي. لهذا تاسو د سواد اعظم (يعنې لوی جماعت، اتباع كوی بېشكه څوك چې د هغې نه بيليرې؛ نو هغه به په جهنم كې هم بيل وي

﴿عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، يَقُولُ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، يَقُولُ: لَنْ أُمَّتِي لَا تَجْمَعُ عَلَى ضَلَالَةٍ، فَإِذَا رَأَيْتُمْ اخْتِلَافًا فَمَلِكُكُمْ بِالسَّوَادِ الْأَعْظَمِ﴾ (۳)

(۱) المستدرک للحاکم: برقم ۶۰۰.

(۲) المستدرک للحاکم برقم: ۳۹۹.

(۳) ابن ماجه: ص ۲۸۳.

ترجمه : د سيدنا انس رضي الله عنه نه روايت دی وايي : ما در رسول الله ﷺ ته واوريدل او ويل يې : زما امت به په گمراهي نه راجع كيږي، كله چې تاسو اختلاف وويني : نو خپل خان د سواد اعظم سره لازم كړي

د فرقه ناجيه په باره كې د شاه ولي الله محدث دهلوي رحمته الله عليه وينا

﴿ أقول الفرقة الناجية هم الآخذون في العقيدة والعمل جميعا بما ظهر من الكتاب والسنة، وجرى عليه جمهور الصحابة والتابعين... الخ ﴾^(۱)

ترجمه : زه وایم چې نجات حاصلونکې فرقه هم هغه ده کومه چې په عقیده او عمل دواړو کې په هغه څه عمل کوي چې د کتاب او سنت څخه معلومېږي. د جمهور صحابه کرامو او تابعینو رضي الله عنهم په هغې باندې عمل وي

د فرقه غیر ناجیه په باره كې د شاه ولي الله محدث دهلوي رحمته الله عليه فرمان

﴿ وغير الناجية كل فرقة انحلت عقيدة خلاف عقيدة السلف أو عملا دون أعمالهم... الخ ﴾^(۲)

ترجمه : او غیر ناجي ډله هغه ده چا چې د سلف یعنې صحابه کرامو رضي الله عنهم او تابعینو د عمل او عقیدې په خلاف یوه عقیده او عمل خپل کړی وي. هم دغه شان په شرح عقائد کې لیکي:

﴿ قال في شرح العقائد النسفية فهم الجائى وترك الاشعري مذهبه فاشتغل هو ومن تبعه باطلال رأى المعتزلة واثبات ما ورد به السنة ومضى عليه الجماعة ﴾^(۳)

ترجمه : په شرح عقائد کې وايي : چې جبائی بې جوابه شو او اشعري د هغوی مذهب پرېښود. بیا هغه او د هغوی متبعین د معتزله د رایه په ردولو کې او د هغه عقیدې په ثابتولو کې مشغول شول کومه چې په سنت سره ثابتې ده او په کومه لار چې صحابه کرام رضي الله عنهم روان وو.

(۱) حجة الله البالغة : جلد ۱ صفحه ۱۷۰، طبعة مير محمد کارخانه بکراشي

(۲) حواله سابقه

(۳) حاشية الحياى على شرح العقائد ص : ۱۹

خلاصه دا چې فرقه ناجيه هغه ده کومه چې په عقائدو او احکامو کې د صحابه کرامو رضي الله عنه په مسلک وي. دقرآن کریم سره سنت نبويه هم صحيح مني او په هغې باندې عمل کوي.

مولانا مفتي بشير احمد صاحب الحديث جامعه قاسميه مراد آباد هند، فرمايي چې ددې ټولو خبرو خلاصه دا چې سړی د سواد اعظم جمهور امت سره وي. دا خبره د ائمه اربعه وو په متبعينو کې موندل کيږي چې په هر دور کې د لويو لويو علماؤ او شيخانو مقلدين وو، که ددېنه وروسته غور وکړی شي: نو د سواد اعظم اطلاق د ديو بند د فکر په خلکو کيږي. چې د علماؤ او مشائخو لوی تعداد پدې مکتب فکر کې شامل دي، دې ټولو ته به اهل السنة والجماعة ويل کيږي ^(۱).

د اهل السنة والجماعة عقيدې او نظريې

پدې سلسله کې علامه سيد سليمان ندوي رحمته الله عليه فرمايي: چې د هغوی د عقيدو بنياد په دوه خبرو کې جمع دی!

۱. د اسلام ستر داعي رسول الله صلی الله علیه و آله چې د کومو عقيدو او عملونو په اړه امت ته دعوت ورکړی، په هم هغې باندې کلک ولاړ وي.

۲. د الله پاک د ذات او صفاتو په اړه چې قرآن څه بيان کړي وي، يا رسول الله صلی الله علیه و آله چې پدې اړه څه فرمايلي وي، يا د کومې مسئلې چې قرآن کریم تشریح کړې وي، صرف په هغې مسئلې ايمان راوړل واجب دي صرف په عقل، قياس او استنباط سره د نصوصو د رڼا نه بغير د هغې تشریح او تفسير صحيح نه دی. نه په هغې باندې ايمان راوړل د اسلام د صحت لپاره ضروري دي بلکې ممکنه ده چې هغه د گمراهی او ضلالت سبب وي. ^(۲)

هم دغه شان فرمايي چې د اهل سنت د عقيدې د ټولو نه مختصر مضمون خو دا دی

﴿ اشهدان لا اله الا الله واشهدان محمدان رسول الله ﴾

(۱) غير مقلدين کي اعتراضات کې ۵۶ جوابات: جلد ۱ صفحه ۲۵۳

(۲) اهل السنة والجماعة ص ۴۷، ۴۸

ترجمه: زه (په ژبې او زړه سره دا شاهدي ادا کوم چې، د الله پاک نه سېوا بل معبود نشته او محمد ﷺ د الله پاک رسول دی

ددې اولې جملې ته شهادت د توحيد او دويمې جملې ته شهادت د رسالت وايي. ظاهره خبره ده کله چې بنده د الله پاک نه سېوا بل معبود نه مني او محمد ﷺ د زړه څخه د الله پاک رسول مني؛ نو ددې معنی دا ده چې د الله پاک له طرفه چې په محمد ﷺ باندې څومره حکمونه نازل شوي. هغه ټول مني؛ خو ددې اجمال نه وروسته که نور تفصيل څوک غواړي؛ نو هغه دا دی

﴿آمنت بالله وملائكته وكتبه ورسله واليوم الآخر والقدر خيره وشره من الله تعالى والبعث بعد الموت﴾ ترجمه: ما ايمان راوړی په الله پاک او د هغه په فرشتو، د هغه په کتابونو او د هغه په رسولانو او د آخرت په ورځ، پدې خبره چې ښه او بد تقدير هر څه د الله پاک له طرفه دي او د مرگ نه وروسته په دوباره ژوندي کيدو باندې.

بنده چې کله په رسولانو او کتابونو ايمان راوړ؛ نو ټولې صحيح عقيدې او د الله پاک ټول حکمونه پدیکې داخل شو؛ خو چونکې دا هم مجمل بيان دی. پدې وجه محققين عالمان په دې امورو کې چې هغې ته خاص خيال کول پکار دي. د کتاب او سنت نه يو ځای ته راجمع کړي دي. چې هر مسلمان په هغې باندې ځان ښه پوه کړي او هغه ومنې. چې د هغې مطابق د هغه د دين ټول کارونه برابر شي

اول ايمان بالله

د ټولو نه لومړی مهمه بنيادي عقیده دا ده چې مونږ په الله پاک ايمان راوړو. په الله ﷻ د ايمان راوړلو معنی دا ده: چې مونږ الله پاک د هغه د صفاتو سره ومنو کوم چې الله ﷻ او د هغه رسول ﷺ بيان کړي دي. يعنې مونږ دا په زړه سره ومنو او په ژبه اقرار وکړو چې الله پاک يو دی. هغه همېشه دی او همېشه به وي. هغه د چا هم محتاج نه دی او ټول شيان هغه ته محتاج دي. د هغه ټول صفتونه نياسته دي او هغه د هرې بدې څخه پاک دی. هغه په هر شي قادر دی. هغه اورې او غوږي. هغه د پټ او ښکاره هر شي علم لري، په هغه باندې مرگ نه راځي، په هغه باندې خوب نه راځي، دنيا او د

دنیا ټول شيان مخکې نه وو وروسته الله پاک په خپل مشیت او ارادې سره هغه پیدا کړل. کله چې وغواړي هغه به فنا کړي. هغه کلام کوي، د هغه څوک مددگار او ملگری نشته، د هغه په شان څوک هم نشته، نه د هغه مور پلار شته، او نه د هغه اولاد شته، د هغه د حکم نه یو شی هم بهر نشته، هغه په خپلو بندگانو ډېر مهربان دی، هم هغه پیدا کونکی دی او هم هغه مرگ ورکونکی دی. هم هغه ټول بندگان د افتونو څخه ساتي او هم هغه عزت ورکونکی، د عظمت او لویۍ څښتن دی. د گناهونو بځبونکی دی، زبردست دی ډیر ورکړه کونکی دی. روزي رسونکی دی، د چارو زې چې وغواړي تنگوي یې، د چا چې وغواړي فراخوي، چاته چې وغواړي عزت ورکوي او څوک چې وغواړي هغه ذلیله کوي، څوک چې وغواړي ښکته کوي یې او څوک چې وغواړي پورته کوي یې.

صفات : په خالق کې د مخلوق یو صفت هم نه موندل کیږي، دغه شان د الله پاک یو صفت هم په مخلوق کې نه موندل کیږي، په قرآن او حدیث کې بعضې ځایونو کې داسې خبر ورکول شوی. آیا د داسې خبرو وضاحت مطلوب دی؟ نو یا خو د هغې معنی الله پاک ته وسپاری چې هم هغه ددې په حقیقت پوهیږي او مونږ بغیر د لټون او تشریح نه په هغې ایمان راوړو او یقین وکړو، هم دا غوره ده، یا د هغې کومه مناسبه معنی وکړی شي. چې په هغې سره هغه په فهم کې راشي، لکه چې متاخرینو عالمانو اختیار کړی دی.

ایمان بالقدر:

په عالم کې چې څه خیر او شر راځي، هغه هر څه الله پاک ته د کیدو نه مخکې معلوم وي او د خپل علم سره سم یې پیدا کوي. تقدیر د همدې نوم دی
جبر او قدر : بندگانو ته الله پاک فهم او اراده ورکړې ده، چې په هغې سره هغه د گناه او ثواب کار په خپل اختیار کوي: خو د بندگانو د یو کار د پیدا کولو قدرت نشته، د گناه په کار باندې الله پاک ناراض او د ثواب په کار هغه خوشحالیږي

تَكْلِيْفٌ مَا لَا يُطَاقُ : الله پاك خپلو بندگانو ته د يو داسې كار حكم نه كوي چې بندگان يې نشي كولى

عدم وجوب اطاع : يو شی هم د الله پاك په ذمه ضروري نه دی. هغه چې څه مهرباني وكړي. دا د الله تعالى فضل وي

ایمان بالرسالت

الله پاك د خپلو بندگانو د پوهې او هغوی ته د سمې لارې د ښودنې لپاره ډیر انبياء ﷺ رالیرلي، هغه پیغمبران الله پاك په خپلې ارادې او خوښې غوره كړي. هغوی د ټولو گناهونو څخه پاك او د هغه پیغمبرانو پوره شمیر صرف الله پاك ته معلوم دی.

معجزات

د هغوی د حقانیت ښكاره كولو لپاره الله پاك د هغوی په لاسونو باندې داسې گران كارونه كړي، چې په بل چا كې يې د كړنې وس نشته، داسې خبرو ته معجزه ويل كيږي، الله پاك د خپلو فرشتو په ذریعه په خپلو هدايتونو، تعليماتو او حكمونو باندې خبر كړل او هغه پیغمبرانو اوریدلو سره د خپلې زمانې خلكو ته ورسول. دېته وحی وايي.

پدې پیغمبرانو كې د ټولو نه لومړی سيدنا آدم ﷺ وو او د ټولو نه آخر سيدنا محمد رسول الله ﷺ دی او باقي په منځ كې، د محمه رسول الله ﷺ نه وروسته به بل چاته نبوت نه ملاويږي. څوك چې د نبوت دعوه وكړي. هغه دروغجن دی. د نبوت او رسالت منصب د محمد رسول الله ﷺ په مبارکه هستی ختم شوی، تر قيامته پورې چې څومره انسانان او پيريان دي، د ټولو رسول الله ﷺ پیغمبر دی، او په پیغمبرانو كې د ځينو مرتبه د ځينو نورو څخه لويه ده. په ټولو كې لويه مرتبه زمونږ د خوږ پیغمبر حضرت محمد رسول الله ﷺ دی.

معراج : زمونږ رسول الله ﷺ ته الله پاك په وينه د هغه د بدن مبارك سره د مكې نه بيت المقدس ته، د هغه ځای څخه اووه واړو اسمانونو ته، د هغه ځای څخه چيرته چې

منظوره ويې رسولو او بيا يې واپس مکې مکرمې ته راوړولو. دېته معراج وايي (۱).

ایمان بالملائکة

الله پاک خپل ځینې مخلوقات د نور څخه پیدا کړي. چې هغوی یې زمونږ د سترگو نه پنا کړي دي، هغوی ته ملائکې وايي. الله پاک د تدبیر عالم ډیر کارونه په خپله اراده او مشیت سره په څه مصلحت باندې هغوی ته سپارلي دي. هغوی د الله پاک حکمونه په ډیرې ښې طریقې سره سر ته رسوي. د خپلو سپارل شوو کارونو په پوره کولو کې کله هم نافرمانی نه کوي. هغوی نه د انسانانو په شان خوراک څښاک کوي او نه د هغوی په شان تر او ښځې دي.

شاهین او جنات: الله پاک خپل ځینې مخلوقات د اور څخه پیدا کړي دي. هغه یې زمونږ د سترگو څخه پنا کړي دي. هغوی ته جنات وايي. په هغوی کې بداو نیکان هر قسم خلق وي. د هغوی اولاد هم کیږي. په هغوی کې تر ټولو زیات مشهور شیر ابلیس یا شیطان دی. کوم چې خلک گناهونو ته تیاروي او د هغوی په زړونو کې وسوښي او د الله پاک نافرمانی کوي.

اولیاء: مسلمان چې کله ښه عبادت کوي، د الله پاک او د هغه د رسول په پاکو سپېڅلیو حکمونو په پوره طریقې سره عمل کوي؛ نو الله پاک د هغه انسان سره محبت کوي. داسې انسان ته ولي وايي.

کرامت: د داسې سړي په ذریعه الله پاک ځینې داسې کارونه ښکاره کوي. چې د نورو خلکو څخه نشي کیدی؛ نو داسې خبرو ته کرامت وايي، ولې چې هر څومره لوی شي؛ خو د نبي د معجزې برابر نشي کیدی. هغه که الله پاک ته هر څومره محبوب شي؛ خو چې تر څو پورې هغه روح او ژوندی وي؛ نو د هغه لپاره په شریعت پابندي فرض ده. لمونځ، روژه او هیڅ فرض عبادت ورته نه معاف کیږي. د گناه کومې خبرې چې دي هغه ورته نه جائز کیږي. څوک چې د شریعت خلاف روان وي هغه د الله پاک ولي یا دوست کیدی نشي.

ه اولياؤ كشف : اولياء الله ته د راز ځينې خبرې په وېشنه يا ویده حالت کې معلومېږي. په هغې کې چې د شريعت کومې موافق خبرې وي هغه قبول دي او کومې د شريعت په خلاف وي هغه رد دي.

بدعت : الله پاک او د هغه رسول ﷺ د دين ټولې ضروري خبرې په قرآن او حديث کې خپلو بندگانو ته بيان کړي دي. اوس په دين کې داسې خبره چې په دين څخه نه وي او څوک يې کوي، صحيح نه ده. داسې نوي خبرو ته بدعت ويل کيږي. بدعت ډيره لويه گناه ده.

اجتهاد : د دين ځينې خبرې داسې وي چې په قرآن او حديث کې په صريح توگه نه دي يادي شوي، د دين لويو لويو عالمانو چا ته چې د قرآن او حديث په علم کې پوره کمال حاصل وو، د خپل علم او فهم په واسطه يې د قرآن او حديث نه راوويستل او خلکو ته يې د هغې اسرار بيان کړل. هغه بدعت نه دي. د دين داسې عالمانو ته مجتهدين وايي، چې په هغوی کې څلور مشهور امامان دي: ۱. امام ابوحنيفه. ۲. امام مالک. ۳. امام شافعي. ۴. امام احمد بن حنبل.

ايمان بالکتاب

الله پاک په خپلو پيغمبرانو په مختلفو ژبو کې واړه او لوی کتابونه نازل کړي دي. چې په هغې کې الله پاک د پيغمبرانو په ذريعه د هغوی امتونو ته په خپلو حکمونو او هداياتو باندې خبر ورکړی. په هغې کې څلور مشهور کتابونه دي: ۱. نورات کوم چې په سيدنا موسی ﷺ باندې نازل شوی. ۲. زبور کوم چې په سيدنا داؤد ﷺ باندې نازل شوی. ۳. انجيل کوم چې په سيدنا عيسى ﷺ باندې نازل شوی. ۴. او قرآن کریم کوم چې زموږ په نبي کریم ﷺ باندې نازل شوی. دا قرآن کریم آخري کتاب دی. اوس به د دينه وروسته هيڅ کوم بل اسماني کتاب نه راځي. ددې کتاب د يوې وړې خبرې نه انکار کولو سره انسان کافر کيږي، تر قيامته پورې به د قرآن کریم حکم منل کيږي. په نورو اسماني کتابونو کې گمراه خلکو پوره لاس وهنه کړې؛ خو د قرآن کریم ساتنې وعده خپله الله پاک کړې ده. پدېکې هيڅوک هم تبديلي نشي راوستی.

صحابي

زمونږ نبي کریم ﷺ چې کومو مسلمانانو لیدلی او د اسلام په حالت کې وفات شوي وي، هغوی ته صحابه ویل کیږي. هغوی د لویو مرتبو څښتنان او بزرگان خلک دي. دې ټولو سره محبت او ښه گمان ساتل پکار دي. که د هغوی په اړه د جنگ یا اختلاف کومه خبره مخې ته راشي؛ نو هغه باید د هغوی هیږه وگڼي. پدې بې مه بیانوی. پدې ټولو کې لوی صحابه کرام ﷺ څلور دي:

۱. سیدنا ابوبکر صدیق ﷺ د رسول الله ﷺ د وفات نه وروسته د هغوی په ځای کیناستلو. او د دین د پر مخکې ښه بندوبست یې وکړ، پدې وجه هغوی ته لومړی خلیفه ویل کیږي. په ټول امت کې افضل دی، د هغوی نه وروسته ۲. سیدنا عمر ﷺ. دویم خلیفه دی. ۳. د هغوی نه وروسته سیدنا عثمان ﷺ دریم خلیفه دی. د هغوی نه وروسته بیا سیدنا علي ﷺ دا څلورم خلیفه دی.

اهل بیت

د رسول الله ﷺ اولاد او بییانې ټول د تعظیم وړ دي. په اولادو کې یې د ټولو نه لویه مرتبه د فاطمې ﷺ ده او په بییانو کې یې د سیده خدیجه الکبری او سیده عائشه صدیقه ﷺ ده. د رسول الله ﷺ بییانې د ټولو مسلمانانو میندې دي. پدې وجه د هغوی احترام کوی او د اهل بیتو سره محبت ساتی.

د کفر ځینې خبرې

ایمان هغه وخت برابرېږي چې د الله پاک او رسول ﷺ ټولې خبرې رشتینې وگڼل شي. عملي جامه ور واغوندي. د الله پاک او د هغه د رسول ﷺ په یوه خبره کې شک کول یا د هغې دروغژن ثابتول. یا په هغې کې عیب راویستل، یا هغې پورې توقې کول. پدې ټولو خبرو د سرې ایمان ختمیږي.

د قرآن او حدیث ښکاره او واضح مطلب نه منل. د خپل مطلب جوړولو لپاره د هغې نورې نورې خبرې کول د بې دینۍ خبره ده. گناه حلال گڼلو سره ایمان ختمیږي. گناه که هر څومره لویه وي؛ خو چې تر څو پورې هغه بده گڼي د ایمان څخه نه وځي؛ خو

ایمان یې کمزوری کیږي، د الله پاک نه نه ویریدل، یا د هغه د رحمت نه مایوسه کیدل کفر دی. د چا نه د غیب خبرو په اړه پوښتنې کول او په هغې باندې یقین کول کفر دی؛ خو انبیاء علیهم السلام ته په وحی سره او اولیاء کرامو ته په کشف او الهام سره، عامو خلکو ته په استدراج او اړهاص سره یوه خبره معلومیدي شي. د چا نوم اخستلو سره کافر ویل یا لعنت ویل ډیر لویه گناه ده. هو داسې ویل کیدی شي چې په ظالمانو دي لعنت وي، په دروغزنو دي لعنت وي؛ خو د چا نوم اخستلو سره چې الله پاک او رسول صلی الله علیه و آله لعنت کړی وي، یا یې د هغوی د کفر خبر ورکړی وي، هغوی ته کافر او ملعون ویل گناه نه ده. د گناه په کولو سره انسان کافر کیږي نه، صرف گناهگر کیږي. داسې سړی که توبه وکړي او د الله پاک نه رښتیا معافي وغواړي؛ نو د الله پاک څخه یې د معاف کولو امید شته او که الله پاک وغواړي؛ نو د توبې کولو نه یې بغیر هم معاف کولی شي. (۱)

د آخرت په ورځ ایمان

ددې مقصد دا دی چې د مرگ نه وروسته تر قیامته پورې او د قیامت نه وروسته د جنت او دوزخ چې کوم احوال او واقعات د قرآن او حدیث نه ثابت دي. د یو مسلمان فرض دي چې د زړه نه د هغه په صحت باندې یقین وکړي او په ژبه د هغې اقرار وکړي. په دیکې د یوې واقعې نه انکار کول کوم چې په قرآن او حدیث سره ثابت دي کفر دی او د هغې نه خپل مطلب راویستل کوم چې د د صفا او صریح مطلب خلاف وي یې دیني ده.

کوم وخت چې په انسان د مرگ آثار ښکاره شي، په هغه باندې د برزخ احوال منکشف کیږي، اوس دا د توبې وخت نه دی، دې وخت کې توبه نه قبلېږي. د مرگ کوم مقرره فرشته چې د انسان د بدن نه روح باسي؛ نو د نیکانو خلکو روح په آسانی سره باسي او د بدو خلکو روح ډیره په سختی او تکلیف سره وځي او د هغه وخت نه د جزا او سزا معامله هم شروع شي.

(۱) العقيدة الطحاوية ص : ۱۱

کله چې انسان مړ شي که دفن کړی شي؛ نو د دفن کولو نه وروسته او که دفن نه کړی شي؛ نو چې په کوم حال کې وي هغه ته دوه فرشتې راځي، پوښتنه ترې کوي چې ستا رب څوک دی؟ ستا دين څه دی؟ او محمد رسول الله ﷺ څوک دی؟ که هغه ايمان والا وي؛ نو صحيح صحيح جواب ورکوي. بيا د هغه لپاره هر قسم سکون دی او فرشته هغه ته ووايي چې په آرامه ویده شه. که هغه مړی د ايمان نه محروم شي؛ نو هغه د هر سوال په جواب کې هم دا وایي چې ماته معلومات نشته؛ نو بيا هغه سره د سختی او سزا معامله شروع شي. (١)

ځينې خلک الله پاک ددې امتحان نه معاف کړي؛ خو دا خبرې مړي ته معلومي وي. مونږ يې نه شو ليدلی، لکه ویده انسان چې په خوب کې هر څه وينې، آرام او تکليف هغه برداشت کوي او هغه سره ناست بل ويځ انسان د هغې نه بالکل بې خبره وي؛ د مړي لپاره دعا کولو يا څه خيرات ورکولو سره د هغو په بخښلو سره هغه ته ثواب رسېږي او پدې سره هغه ته فايده رسېږي.

الله پاک او د هغه رسول ﷺ چې د قيامت څومره نځينې بيان کړي دي. هغه به ټولې ضرور ثابتېږي. امام مهدي عليه السلام به ظاهرېږي او ښه په انصاف سره به بادشاهي کوي. د جال به راوځي. په دنيا کې به ډير فساد کوي. د هغه د وژلو لپاره به سيد عيسى عليه السلام د اسمان نه را ښکته کېږي او هغه به وژني. ياجوج ماجوج دوه زبردست او زورور قومونه دي. هغوی به په ټوله ځمکه باندې خپرېږي. فساد به کوي. بيا به د الله پاک په قهر هغوی هلاکېږي. يو عجيبه حيوان به د ځمکې نه راوځي او انسانانو سره به خبرې کوي. لمر به د مغرب نه راوځي. قرآن به پورته کړی شي. په لږو ورځو کې به ټول مسلمانان هلاک شي. ټوله دنيا به د کفارو نه ډکه شي. يو د الله پاک نوم اخستونکی به پاتې نشي. ډيرې خبرې به وي. کله چې ټولې نځينې پوره شي؛ نو بيا به قيامت قائم شي.

(١) البخاری: ١٣٣٨، و مسلم: ٤٨٧٠، واحد: ١٢٤٧٣

قيامت

يوه فرشته چې د هغه نوم سيدنا اسرافيل عليه السلام دی، هغه به د الله پاک په حکم شپېلی. کې پوکړي، چې په هغې سره به ټولې ځمکې، اسمانونه، لمر ستوري او غرونه ټول مات رامات او درې ورې به شي، ټول مخلوقات به مړه شي. کوم چې مړه شوي دي. د هغوی روحونه به بيهوشه شي؛ خو الله پاک چې څوک ساتي، هغه به وساتي. يوه موده به په همدې کيفيت کې تيره شي. بيا چې کله الله پاک ته منظوره وي چې ټول عالم دوباره پيدا کړي، دويم کړت به شپېلی. پوکړی شي. دې سره به بيا ټول عالم وجود ته راشي. مري به راژوندي شي. د قيامت په ورځ به ټول ميدان ته راجمع شي. د هغه ځای د تکليفونو نه ويريډلو سره به ټول پيغمبرانو ته د سفارش کولو لپاره ورځي. ټول نیک او بد عملونه به راوړل شي، د هغې حساب به کيږي. اعمال به تلل کيږي. چې د چا د نیکو وزن دروند وي هغوی به جنت ته ځي. چې د هغوی نیکۍ او بدۍ به برابر وي. هغوی به په اعراف باندې وي. الله پاک چې څه غواړي هغوی سره به هغه شان معامله کوي، د چا گناهونه چې درانه شي هغوی به جهنم ته ځي. د مسلمانانو به شفاعت کولی شي او کافر به د هميشه هميشه لپاره په جهنم کې سوځي. د نيکونو عمل نامه به په ښي لاس او د بدو خلکو عمل نامه به په چپ لاس ورکول شي رسول الله صلى الله عليه وسلم به خپل امت ته په حوض کوثر باندې اوبه ورکوي. تر څو هغوی د کوثر په اوبو ښه خړوب شي. هغه اوبه چې د شيدو څخه زياتې سپينې او د شهر و څخه زياتې خوږې وي، خلک به په پل صراط باندې تيرېږي. چې نيکان خلک وي هغوی به پدې باندې پورې وتلو سره جنت ته ورسېږي او کوم خلک چې گناهگار دي هغوی به ددېنه دوزخ ته لاندې وغورځيږي.

دوزخ (جهنم)

جهنم پيدا شوی، د هغې اووه طبقات دي، پدیکې ماران، لږمانان، اور او قسم قسم عذابونه دي، په دوزخيانو کې چې په چا کې د ذرې په برابر ايمان هم وي. هغوی به د خپلو بدو اعمالو سزا خوري، د بزرگانو او پيغمبرانو د سفارش نه وروسته به د الله

پاك د رضا مطابق جنت ته داخليري، اگر كه هغوی هر خومره گناهگار وي او كوم خلك چې كفار او مشركين دي. هغوی به پكې د همېشه لپاره وي او دا هم درسره ياد ساتی چې په هغوی به مرگ هم هيڅكله نه راځي

شفاعت

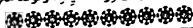
انبياء ﷺ او صالحين به د الله پاك په مرضی د هغه مؤمنو گناهگارو په حق كې چې د هغوی په باره كې د الله پاك د رضا اشاره وشي. شفاعت كوي او كوم خلك چې كفار او مشركين دي هغوی به پكې همېشه او سيري او په هغوی باندې به كله هم مرگ نه راځي

جنت

جنت پيدا شوی دی. د هغې اته طبقې دي. په هغې كې باغونه. نهرونه. ميوي اعلى كوزونه. د سوري والا ونې. د آرام او خوشحالي ډول ډول نعمتونه دي. چې د هغې تصور هم انسان په دنيا كې نشي كولی. دا ټول نعمتونه به همېشه وي. يعنې نه به الله پاك هغه واپس اخلي. نه به هغه فنا كيږي. جنتيانو ته به د همېشوالي ژوند حاصل وي، هلته به نه چا سره د چا غم وي او نه ويره. نه به پرې مرگ راځي. الله پاك ته اختيار دی چې په وړه گناه سزا ورکوي يا لويه گناه صرف په خپله مهرباني معاف كړي او بالكل پدې باندې سزا ورنه كړي.

چې د كومو خلكو نومونو اخستلو سره الله پاك او رسول ﷺ همېشه جنتي كيدل نيودلي دي. دهغوی نه سبوا د چا د جنتي كيدو يقيني حكم مونږ نه شو لگولی: خو ښه نخبې كتنلو سره ښه گمان كول او د الله پاك د رحمت نه ساتل ضروري دي. په جنت كې تر ټولو لوی نعمت د الله پاك رضا حاصلول او د هغه د ديدار نعمت دی. چې جنتيانو ته به په جنت كې نصيب كيږي. چې د هغې مخكې به ټول نعمتونه ډير معمولي وي. دنيا كې پدې غړيدلو سترگو باندې الله پاك څوك هم نشي ليدلی. ټول عمر كه هغه هر خومره نيك او بد وي: خو په كوم حالت كې چې مرگ راشي. په كوم حالت باندې يې چې خاتمه وشي. د هغې موافق به جزا او سزا وي (١) (١)، (اهل سنت والجماعت ج ١ ص ٨٢ تا ٩٦)

(رَبَّنَا اغْفِرْ لَنَا ذُنُوبَنَا وَكَفِّرْ عَنَّْا سَيِّئَاتِنَا وَتَوَقَّاهُمْ الْآبَرَارِ)

[د روافضو فرقہ]

د روافضو فرقي تاريخ

د سيدنا عثمان رضي الله عنه د خلافت په ابتدائي دور کې ټول امت متحد او منفق وو. د دېنه وروسته په مزه مزه انتشار او اختلاف پيدا شو، پدې انتشار خپرونکو کې يو يهودي عالم عبدالله بن سبا هم وو. هغه په ابتداء کې دا ويل چې رسول الله صلي الله عليه وسلم به دوباره دنيا ته تشريف راوړي؛ خو د حجاز، شام او عراق والو د هغه خبره بالکل ونه منله. ددېنه وروسته هغه مصر ته لاړ. هلته هغه دا خبرې شروع کړې او ورسره يې د سيدنا علي رضي الله عنه په اړه غلو او مبالغه هم شروع کړه او هغه هم دا خبره د خلکو په ذهن کې واچوله چې د رسول الله صلي الله عليه وسلم نه وروسته سيدنا علي رضي الله عنه د خلافت مستحق وو؛ خو هغوی ته دا حق ور نکړی شو او د سيدنا عثمان رضي الله عنه خلاف يې مختلف شکيتونه شروع کړه. تر دې چې سيدنا عثمان رضي الله عنه په مظلوم ډول د شهادت لوړې مرتبې ته ورسېد. بيا هم پدې انتشار کې جنگ جمل او جنگ صفين وشو. په زرگونو مسلمانان شهيدان شو. چې په آخره کې سيدنا علي رضي الله عنه هم شهيد کړی شو. (۱)

د يهودي عبدالله بن سبا په شروع شوي تحريك کې يو طرفته د سيدنا علي رضي الله عنه په محبت کې مبالغه او بل طرفته د سيدنا معاويه رضي الله عنه سره په بغض کې دا نظريه چې د سيدنا علي رضي الله عنه نه وروسته د هغوی اولاد د خلافت مستحق دي. بله دا چې د رسول الله صلي الله عليه وسلم نه وروسته د امامت سلسله ده چې د امت رهنمايي کيږي او بيا په مزه مزه دا نظريات مضبوطيدل. بيا هم دې ډلې د سيدنا حسين رضي الله عنه د شهادت نه وروسته د هغوی خوی زين العابدين رضي الله عنه څلورم امام نسلیم کړ. د زين العابدين رضي الله عنه د وفات نه وروسته محمد باقر رضي الله عنه پنځم، امام ومنل شو. ددېنه وروسته د هغوی خوی جعفر صادق رضي الله عنه ته (شپږم) امام وويل شو. ددېنه وروسته د جعفر صادق رضي الله عنه په وارث کې اختلاف پيدا شو، په شروع کې جعفر صادق رضي الله عنه خپل خوی اسماعيل خپل وارث کړ؛

(۱) (اهل سنت والجماعت ج ۱ ص ۸۲ تا ۹۶)

(۲) تقريب التهذيب: جلد ۱ صفحه ۶۹۶

خو کله چې هغه د جعفر صادق عليه السلام په ژوند وفات شو: نو هغوی خپل بل ځوی موسی کاظم عليه السلام خپل ديني وارث وټاکي

يوې ډلې وويل چې اصل وارث اسماعيل دی. پدې وجه به دا د امامت سلسله هم په هغوی کې روانه وي: نو د هغوی ځوی محمد اسماعيل هغوی امام ومنلو. اوس دوی د اسماعيل په نسبت سره اسماعيلي بلل کيږي او بلې ډلې وويل چې امام جعفر صادق موسی کاظم خپل وارث جوړ کړی دی: نو هغه اصل وارث شو او دوی ته موسويه ويل کيږي.

بيا دوی د موسی کاظم عليه السلام په اولاد کې د امامت قائل شو. د هغوی نه وروسته د هغوی ځوی علی رضا اتم امام او بيا محمد تقی نهم امام او علي نقی لسم امام او بيا حسن عسکري دا يوولسم امام جوړ شو او دولسم امام مهدي دا غائب دی. قیامت ته به نژدې ظاهرېږي، ددې دولسو امامانو د وجې شيعه گانو ته اثنا عشره ويل کيږي.^(۱)

د شيعه فرقي د باني عبدالله بن سبا يهودي حالات

عبدالله بن سبا يهودي د يمن د دار الحکومت صنعاء اوسيدونکی وو. د مور نوم يې جشن وو د هغه پلار په سازش او منصوبه بندی کې يو غټ مثال درلود، دی د خپل عمر په ابتدايي دور کې په يمن کې اوسېده؛ خو وروسته مدينې منورې ته راغی. بيا هغه په سياسي او مذهبي دواړو طريقو سره د اسلام د کمزوري کولو کوشش وکړ. په دې اړه صاحب د کشف الحقائق فرمايي

سياسي محاذ يې داسې گرم کړ چې د مصر امير. امير حسين د سيدنا عثمان غني رضي الله عنه او د هغوی د عاملينو خلاف په دروغه او بې بنياده تهمت لگولو سره د عوامو په زړونو کې د هغوی خلاف د نفرت او دشمنۍ جذبات داسې روښانه کړه چې هغه معزول کړی شو. د نظام حکومت ددې خرابوالي نه وروسته اسلامي سلطنت کمزوری کيدلو. د مسلمانانو په خپل منځ کې انتشار او تفرقه پيدا شوه. مذهبي محاذ يې داسې گرم کړی وو چې د دين فطرت صفا او ساده او واضح عقائدو کې

(۱) شرح العقائد ص ۱۵۵، ۱۵۶، والنبراس: ۳۱۲، ۳۱۳

بدلون را وستل شو، په توحيد او رسالت باندې حمله وشوه. د اسلام بنيادي حقائق مسخ كولو سره عوام گمراه شو، دغه شان د مسلمانانو وحدت هم ختم كړی شو. په دوی كې به اعتقادي تفرقه اچولو سره د فرقه بندۍ تخم وكرل شو. چې دوی په بيلو بيلو فرقو او ډلو ووېشل شي. (١)

دغه شان عبدالله بن سبا دا كار په بصره كې هم شروع كړ. بيا يې په كوفه كې او بيا په مصر كې دا كار شروع كړ. (٢)

په مزه مزه دا خلك ډيريدل. بيا دا يوه ډله جوړه شوه چې په سر د ځمكې ښكاره شوه. د هغوی سوچ تخريبي وو، چې د هغې له امله هغوی څو كرت په كوفه او دمشق كې د جلا وطنۍ وخت تير كړ. آخره كې يې په مصر كې استوگنه اختيار كړه. د هغه ځای نه هغه د اسلام خلاف نظرياتي جنگ شروع كړ او هغه اعلان وكړ چې د سيدنا عيسى عليه السلام په شان به رسول الله ﷺ هم واپس راځي. سيدنا علي عليه السلام د رسول الله ﷺ وصي وو. د چا نه چې سيدنا عثمان عليه السلام خلافت په زوره واخست. اوس د انصاف تقاضا دا ده چې د هغوی حكومت ختم كړی شي.

هم دغه شان ابن سبا د سيدنا عثمان عليه السلام د شهيد كولو لپاره د مصر خلك تيار كړه. په كتاب الملل والنحل كې امام شهرستاني ليكي: چې ابن سبا او د هغه جماعت سيدنا علي عليه السلام ته خدای ويل شروع كړه؛ نو سيدنا علي عليه السلام هغوی په مدائن كې بنديان كړه. هغوی د سيدنا علي عليه السلام د شهادت نه وروسته دا ويل شروع كړه چې سيدنا علي عليه السلام نه دی شهيد شوی، بلكې هغه څو د الهي نوريوه برخه يوه. هغوی څو په وريځو كې ژوند تيروي..... د وريځو غراري (شور) دا د سيدنا علي عليه السلام امارت دی. د هغې چمك د سيدنا علي عليه السلام چابك دی، هغوی چې كله دوباره ځمكې ته راشي؛ نو د دنيا څخه د ظلمونو په ختمولو سره به عدل او انصاف عام كړي. (٣)

وفات: د سيدنا علي عليه السلام د خلافت نه پس هغه مړ شو

(١) كشف الحقائق: ٢٧

(٢) طبری ابن جریر: جلد ٣ صفحه ٣٧٨

(٣) الملل والنحل: جلد ١ صفحه ٢٠٤، ٢٠٥

د شيعه فرقي نظريې او عقيدې

- د اهل سنت والجماعت د شيعه فرقي سره اختلاف په ډيرو شيانو کې دی. البته څو مهم اختلافات يې دا دي
- ١: قرآن کریم اصل نه منل
 - ٢: د امامت درجه د نبوت نه لويه ده.
 - ٣: د رسول الله ﷺ د دنيا د رخصتيدلو نه وروسته د څلورو صحابه کرامو ﷺ نه سېوا (معاذ الله) ټول مرتد کېدل.
 - ٤: په کلمه طيبه کې بدلون.
 - ٥: متعه (زنا) جائز ده، بلکه د اجر او ثواب باعث ده.
 - ٦: په عقیده رجعت باندې ايمان راوړل هم واجب دي.
- نوبت:** د دې پرتې نورې هم ډيرې عقيدې او نظريې شته چې د شيعه فرقي د اهل سنت والجماعت سره اختلاف دی؛ خو بنيادي عقيدې او نظريې هم دا دي کوم چې پورته ذکر شوي دي.

[د شيعه فرقي نظريې او عقائد: د قرآن او حديث څخه د هغو جوابونه]

لومړۍ عقیده: د قرآن په باره کې

ددې په اړه د شيعه گانو په کتابونو کې مختلفې خبرې شته. هغه ټولې د اهل سنت والجماعت په نزد کفر دي، تقريبا دوه زره روايات د شيعه گانو په کتابونو کې موجود دي چې د هغې نه معلوميږي، دا قرآن کریم بدل شوی دی، هغه روايات د شيعه گانو په نزد صحيح دي، د انکار پکې هيڅ گنجائش نشته (١).

مثلا: کوم قرآن کریم چې سيدنا جبرائيل ﷺ په رسول الله ﷺ باندې نازل کړی وو، په هغې کې ديارلس زره آيتونه وو. (٢)

❁ د اصل قرآن کریم سره محبت ساقط شوی دی. (٣)

(١) اصول کافی: ٦٧١، بحواله بينات: ٥٦، اصول کافی: جلد ٢ صفحه ٤١٤

(٢) اصول کافی: ٦٧١

(٣) صفی شرح اصول کافی

❖ ... په قرآن كريم كې داسې خبرې هم شته چې الله پاك ته دي كړي. (١)

❖ ... موجوده قرآن كريم د دين د اولياؤ دشمنانو جمع كړي دي. (٢)

❖ ... د موجوده قرآن كريم ترتيب د الله پاك د رضا خلاف دی. (٣)

❖ ... د سيدنا علي عليه السلام نوم د قرآن كريم د ډيرو مقاماتو نه ويستل شوی. (٤)

❖ ... همدغې شان سيد نعمت الله الموسوي الجزائري ليكلي دی

• قرآن كريم چې څنگه نازل شوی وو، هغه د رسول الله ﷺ د وصيت مطابق صرف امير المؤمنين علي عليه السلام د هغوی د وفات نه وروسته شپږ مياشتې مشغول اوسيدو سره جمع كړی وو، د جمع كولو نه وروسته يې هغه خلكو ته راوړلو كوم چې د رسول الله ﷺ نه پس خلفاؤ جوړ كړی وو. علي عليه السلام وفرمايل: څنگه چې د الله پاك كتاب نازل شوی وو هغه دا دی: نو په هغوی كې سيدنا عمر بن الخطاب عليه السلام وويل

مونږ ته ستا او ستا ددې قرآن ضرورت نشته؛ نو امير المؤمنين حضرت عمر بن الخطاب عليه السلام وفرمايل: چې د نن نه پس به تاسو هيڅ كله و نه وينی او نه به يې بل څوك وليدی شي، ترڅو پورې چې زما د ځوی مهدي عليه السلام ظهور وشي. پدې قرآن كې ډير زيادت دی او دا د تحريف نه خالي دی ... كله چې مهدي ظاهر شي: نو موجوده قرآن به د آسمان طرفته اوچت شي او هغه قرآن به راويستلو سره پيش كوي. كوم چې امير المؤمنين راجمع كړی وو. (٥)

جواب : د اهل سنت والجماعت عقیده د قرآن كريم په باره كې دا ده چې دا داسې مقدس كتاب دی چې څنگه نازل شوی دی. ترننه پورې پديكې د يو حرف زيادت هم نه دی شوی او څوك چې ددې خلاف عقیده ساتي هغه بالاتفاق د اسلام نه خارج دی. (٦)

(١) احتجاج طبرسي ص : ٢٧

(٢) احتجاج طبرسي ص : ٣٠

(٣) فصل الخطاب : ٣٠

(٤) ديباجه تفسير صافي : ٧٥

(٥) انوار النعمانية : جلد ٣ صفحه ٣٥٧

[بقية حاشيه په راروانه صفحه....]

(٦) د زيات تحقيق لپاره ددې كتابونو مطالعه مفيد ده :

دویمه عقیدہ: دامامت درجہ د نبوت نہ لویہ ده

د امامت درجہ د نبوت نه زیاته ده. ددې عقیدې په باره کې هم د شیعه گانو په کتابونو کې مختلفې خبرې لیکل شوي دي. هغه ټولې د اهل سنت والجماعت په نزد کفریه دي

مثلا خمیني لیکلي دي:

زمونږ د مذهب ضروریات یعنی بنیادي عقائدو کې دا عقیده هم ده چې زمونږ د امامانو هغه مقام دی. کوم ته چې تر اوسه پورې یوه مقربه فرشتد او هیڅ مرسل نبي نه شي رسیدلی (۱)

باقر مجلسي لیکي

ددې ائمه کرامو درجہ د نبوت نه لویه ده. (۲)

"امام معصوم وي د الله پاک خاص تائید او توفیق د هغه سره وي. الله پاک هغوی سیده ساتي. هغه د غلطۍ. هیرې او خطا نه محفوظه ساتي. الله پاک د معصومیت ددې نعمت سره هغوی مخصوص ساتي. ددې لپاره چې هغه د الله پاک په بندگانو د هغه حجت وي او د هغه په مخلوق باندې شاهد وي. (۳)

.... بقیه حاشیه د تیر مخ:

۱: اضافه تحریف قرآن د مولانا عبدالشکور لکهنوی رحمه الله تعالی.

۲: شیعه سنی اختلافات اور صراط مستقیم، د مولانا محمد یوسف لدھیانوی

۳: ایمان بالقرآن کامل. مولانا الله یار خان

۴: تاریخی دستاویز مولانا ضیاء الرحمن فاروقی رحمه الله تعالی

۵: شیعه او قرآن نا معلوم مرتب

۶: إقامة البرهان علی ان الشيعة اعداء القرآن: د مولانا عبدالشکور لکهنوی رحمه الله تعالی

۷: نهاية الخسران لمن ترك القرآن: د مولانا عبد الشکور لکهنوی رحمه الله

۸: تنبيه: د مولانا عبدالشکور لکهنوی رحمه الله تعالی

۹: شیعه کی ترتیب قرآن کی حقیقت، د مولانا ابو معاویه نور حسین عارف صاحب

(۱) الحكومة الاسلامية: ص ۵۲

(۲) حیات القلوب (باقر مجلسي) ۳/ ص ۲۰۱

(۳) اصول الکافی ص: ۱۲۱

د رسول الله ﷺ نه وروسته سيدنا علي عليه السلام امام وو. د هغوی نه پس حسن امام وو. د هغوی نه پس حسين امام وو. د هغوی نه پس څوك چې ددې خبرې نه انكار كوي هغه داسې دی لكه چې هغه د الله پاك او د هغه د رسول ﷺ د معرفت نه انكار وكړي.

غلام حسين نجفي ليكلي دي.

د سيدنا علي عليه السلام د افضليت بعد النبي ﷺ منكر كافر دی ^(۱).

دغه شان نورې هم ډيرې خبرې د امامت په باره كې موجود دي.

جواب : د مسئله امامت په باره كې اهل سنت والجماعت فرمايي چې دا عقیده هم كفر ده.

پدې مسئله كې استاد محترم مفتي اعظم پاکستان مفتي ولي حسن تونكي صاحب رحمه الله فتوی ليكلي ده ^(۲).

د صحابه كرامو عليه السلام د دور نه تر دې وخته پورې د امت اجماع ده چې رسول الله ﷺ آخري نبي دی، د رسول الله ﷺ نه وروسته به هېڅ نوی نبي نه پيدا كيږي. لهدا د نبوت خصوصيات، وحی، شريعت او عصمت وغيره تر قيامته پورې بند دي دا شيعه گان اگر چې ښكاره د ختم نبوت انكار نه كوي؛ خو د پردې شا ته دا خلك د اجراء نبوت قائل دي. ځكه چې د هغوی د امامت عقیده د ختم نبوت انكار لره مستلزم ده. لهدا دا خلك په حقيقت كې د تقیه د وجې د خپلو امامانو لپاره د نبي لفظ استعمالولو نه ځان ساتي؛ خو په حقيقت كې دا خلك د خپلو ائمه وو لپاره د نبوت خصوصيات ثابتوي. يعنې خپل ائمه منصوص. د خداى مفهوم او هغوی ته د وحی او شريعت راتلو قائل دي. بل دا چې هغوی ته د شريعت د احكامو د منسوخ

(۱) اصول الكافي ص: ۱۰۶

(۲) تحفه حنفیه ص ۱۷، (غلام حسين نجفي) د زيات وضاحت لپاره شيعه سني اختلافات اور صراط مستقيم او تاريخي دساتير وغيره كتابونه كتل كيدى شي. چې په هغې كې د اصل كتابونو د كتاب د پاڼې عكسونه هم درج شوي دي.

(۳) پدې فتوو باندې د هند او پاکستان علماء كرامو تصديق او توثيق فرمايل دی.

کولو اختيار هم ورکوي. بلکې د روح الله خميني د ليک مطابق ائمه د الوهيت درجي ته رسيدلي دي. دا خو سراسر کفر او شرک دی. روح الله خميني په خپل کتاب الحکومة الاسلاميه کې ليکلي دي چې:

(فان الامام مقام محمود او درجه سيلية وخلافة تڪونية تخضع لولايتها وسيطرتها جميع وارث هذا الكون ولن من ضروريات منمبتان لانتمنا مقاما لا يلقه ملك مقرب ولا نبي مرسل الى ان قال وروى عنهما انما مع الله حالات لا يسعها ملك مقرب ولا نبي مرسل ومثل هذه المنزلة موجودة لفاطمة الزهراء عليها السلام)^(۱)

ترجمه: بېشکه مقام محمود لويه درجي او په خلافت تڪويني باندې د امامانو د ولايت خاصه ده. د ټول کائنات وارثان دي او زموږ د مذهب د ضرورياتو څخه ده چې زموږ د امام هغه مقام دی کوم چې نه د يوې مقربې فرشتې دی او نه د نبي مرسل د هغوی نه نقل دي چې مونږ الله پاک سره پداسې حالاتو کې يو چې هغه هيڅ مقربې فرشتې او نبي مرسل ته حاصل نه دی. دا مقام فاطمة الزهرا ته حاصل دی^(۲) د دوی د کفر ثابتولو لپاره دا حواله پورته ده.

دريمه عقيدة: د رسول الله ﷺ د وفات نه وروسته سېوا د څلورو

صحابه وو څخه پاتې ټول صحابه کرام رضی اللہ عنہم مرتد شوي وو

د رسول الله ﷺ د وفات نه پس د څلورو صحابه کرامو رضی اللہ عنہم نه سېوا (معاذ الله) باقي ټول مرتد شوي وو، ددې دعوي په باره کې هم د شيعه گانو په کتابونو کې مختلفې خبرې ملاويږي، هغه هم د اهل سنت والجماعت په نزد کفریه خبرې دي. مثلا باقر مجلسي ليکي: د رسول الله ﷺ د دنيا نه رخصت کيدو نه وروسته سېوا د څلورو کسانو: ۱. علي رضی اللہ عنہ، ۲. مقداد رضی اللہ عنہ، ۳. سلمان فارسي رضی اللہ عنہ، ۴. ابوذر رضی اللہ عنہ، ټول

(الحکومة الاسلاميه ص ۵۲)

(۱) پدې اړه هم مستقل او ډير کتابونه ليکل شوي چې د ځينو نومونه يې په لاندې ډول دي: ۱. شيعه سني اختلاف اور صراط مستقيم د مولانا محمد يوسف لهيانوي، ۲. شرح مسائل امامت نمبر اول، دوم، مولانا عبدالشکور لکهنوي، ۳. شيعه کي نژدیک حقيقت امامت مولانا ابو سعديه نور حسين عارف صاحب.

مرتد شو (۱)

غلام حسين نجفي ليکي چي

هغه چي تاسو سره د پوهي د صحابه صحابه چفي جوړي کړي دي. په هغوی کي خو ستاسو په قول درې خلفاء غوره دي او خومره سوه کلونه وشو. تر ننه پورې ستاسو د لوی نه لوی عالم هم ددې غريبانانو ايمان پورې نشي ثابتولی (۲)

علامه خميني وايي چي

ابو بکر. عمر او د هغوی ملگري د زړه نه مؤمنان نه وو. هغوی خپل خن د حکمراني په لالچ کي د رسول الله ﷺ په دين پورې تړلی وو (۳)

همدغه شان په جامع کافي کي دي چي:

ابوبکر او عمر (رضي الله عنهما) قطعي کافران دي. پدې دواړو باندې د الله پاک. فرشتو او ټولو انسانانو لعنت دی (۴)

په جهنم کي يو صندوق دی چي په هغې کي دولس کسان بند دي. شپږ د مخکي امتونو نه او شپږ ددې امت نه ... د دې امت شپږ کسان دا دي: دجال. ابوبکر. عمر. ابو عبیده بن الجراح. سالم مولى حذیفه. سعد بن ابی وقاص (۵)

غلام حسين نجفي ليکلي دي:

کوم عمل چي د نوح او لوط عليهما السلام بيبيانو ددې دواړو نبیانو خلاف ادا کړی وو. هم هغه عمل عائشه بنت ابی بکر او حفصه بنت عمر (رضي الله عنهما) د خپل خاوند پیغمبر اسلام حضرت محمد ﷺ خلاف ادا کړي (۶)

هم دغه شان غلام حسين نجفي ليکلي دي

(۱) حیات القلوب: ۶۶، باقر مجلسي

(۲) تحفه حنفیه ص ۵۵

(۳) کشف الاسرار ص ۱۱۲

(۴) الجامع الکافي کتاب الوصیه: ص ۶۲

(۵) جلاء العیون: ۱۶

(۶) سهم سهوم: ۲۸

د هيڅ ويونكي لپاره پديکې شک نشته چې هغه دي د عمر رضي الله عنه په کفر کې شک وکړي. د الله او رسول لعنت دي وي په عمر او په هغه سړي کوم چې هغه مسلمان گڼي او په هغه سړي باندې کوم چې په عمر باندې لعنت ويلو کې توقف کوي (۱). دا قسم نورې هم ډيرې خبرې د شيعه گانو په کتابونو کې موجود دي.

جواب : د صحابه کرام رضي الله عنهم په باره کې د اهل سنت والجماعت عقیده ده چې د انبياؤ عليهم السلام نه پس دوی د ټولو انسانانو نه غوره دي. د ټولو صحابه کرام رضي الله عنهم نه الله پاک راضي شوی دی. دا خبره د قرآن کریم په ډيرو آيتونو او احاديثو کې د يوې لويې ذخيرې نه معلومېږي. مثلاً:

د صحابه کرام رضي الله عنهم د ايمان په اړه د قرآن کریم شاهدي

﴿وَالسَّابِقُونَ السَّابِقُونَ مِنَ الْمُهَاجِرِينَ وَالْأَنْصَارِ وَالَّذِينَ اتَّبَعُوهُمْ بِإِحْسَانٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ وَرَضُوا عَنْهُ وَأَعَدَّ لَهُمْ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا ذَلِكَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ﴾ (۲)

ترجمه : او هغه خلک چې مخکې کيدونکي دي (ايمان ته) اولني مسلمانان دي. د مهاجرينو او انصارو څخه، هغه کسان چې د دوی تابعداري يې په ښه طريقې کړې ده. الله پاک د هغوی نه راضي دی او هغوی د الله پاک نه راضي دی. د هغوی لپاره يې جنتونه تيار کړي دي. چې د هغې د لاندې به نهرو نه بهيږي. همېشه همېشه به په هغې کې وي. دا لويه کاميابي ده.

همدغه شان د قرآن کریم په بل آيت کې راغلي دي:

﴿لَقَدْ قَرَأَ الْمُهَاجِرِينَ الَّذِينَ أُخْرِجُوا مِنْ دِيَارِهِمْ وَأُمْلَاهُمْ يَتَّبِعُونَ قُضِيَ مِنَ اللَّهِ وَرِضَاً وَيَتَقَرُّونَ اللَّهُ وَرَسُولَهُ أُولَئِكَ هُمُ الصَّادِقُونَ وَالَّذِينَ تَبَوَّءُوا الدَّارَ وَالْإِيمَانَ مِنْ قَبْلِهِمْ يُحِبُّونَ مَنْ هَاجَرَ إِلَيْهِمْ وَلَا يَجِدُونَ فِي صُدُورِهِمْ حَاجَةً مِمَّا أُوتُوا وَيُؤْتُونَ عَلَى الْفَيْهِمْ وَلَوْ كَانَ بِهِمْ خَصَاصَةٌ وَمَنْ يُوقِ شَعْنَهُ فَإِنَّكَ لَهُ الْمُنْفِلُونَ﴾ (۳)

ترجمه : د هغو غريبانانو وطن پرېښودلو لپاره کوم چې د خپلو کورونو او مالونو څخه راويستل شوي. د الله پاک د فضل او رضا غوښتلو لپاره. د الله پاک او د هغه د

(۱) تحفه حنفیه: ۶۱

(۲) سورة التوبة ایت ۱۰۰

(۳) سورة الحشر ایت ۸، ۹

رسول ﷺ د مرستې لپاره، هم دا خلک رشتیني دي. هغه خلک چې خای نيسي پدې کور کې او ايمان راوړي د خان نه مخکې سره هغوی محبت کوي. د هغه خلکو سره چې د هغوی طرفته يې هجرت کړی دی او په خپل زړه کې تنگسيا نه مومي د هغه شي څخه کوم چې دې مهاجرينو ته ورکول شي. مقدم ساتي هغوی په خپل خان باندې اکر چې هغوی باندې پخپله لوړه وي. څوک چې د نفس د لالچ نه وساتل شو. يقينا هم هغوی کامياب دي.

همدغه شان په قرآن کریم کې د الله پاک ارشاد دی

(وَأَذِيقْ لَهُمْ أَمْرًا كَمَا آمَنَ النَّاسُ قَالُوا اتُومِنُ كَمَا آمَنَ السُّفَهَاءُ أَلَا أَنَّهُمْ فُتِنُوا وَلَكِنْ لَا يَعْلَمُونَ) (۱)

ترجمه: او کله چې وویل شي هغوی ته چې ايمان راوړی څنگه چې ټولو خلکو ايمان راوړی دی: نو وايي چې آیا مونږ ايمان راوړو څنگه چې بیوقوفو ايمان راوړی دی یوه شی چې هم دوی بیوقوف دي: خو نه پوهیږي.

همدغه شان په قرآن کریم کې ډیر آیتونه دي چې په هغې کې د صحابه کرامو د ايمان داره کېدو زیري ورکول شوي دي. په دریو باندې اکتفاء شوې ده. د اوږد والي د وجې نه د منونکو لپاره هم درې کافي دي. همدغه شان په احادیثو کې هم یوه لویه ذخیره د صحابه کرامو رضی الله عنہم په استقامت علی الحق باندې شاهد دي

د صحابه کرامو رضی الله عنہم د ايمان په احادیثو کې شاهدي

۱ (وَعَنْ أَبِي بَرَّةَ عَنْ أَبِيهِ قَالَ رَفَعَ بَنِي النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَأْسَهُ إِلَى السَّمَاءِ وَكَانَ كَبِيرًا وَمَا يَرْفَعُ رَأْسَهُ إِلَى السَّمَاءِ فَقَالَ «الْجُومُ أَمَنَةٌ لِلسَّمَاءِ فَإِذَا ذَهَبَتِ النُّجُومُ أَلَى السَّمَاءِ مَا تَوَعَدُ وَأَنَا أَمَنَةٌ لِأَصْحَابِي فَإِذَا ذَهَبَتْ أَنَا أَلَى أَصْحَابِي مَا يَتَوَعَدُونَ وَأَصْحَابِي أَمَنَةٌ لَأُمَّتِي فَإِذَا ذَهَبَتْ أَصْحَابِي لَى أُمَّتِي مَا يَتَوَعَدُونَ» (۲)

ترجمه: د سيدنا ابو بروه رضی الله عنہ څخه روایت دی فرمایي: چې رسول الله ﷺ خپل سر مبارک د آسمان طرفته پورته کړ، لکه څرنگه چې د هغوی به اکثر عادت د وحی په انتظار کې وو. بیا يې ارشاد وفرمایلو چې ستوري د آسمان لپاره د امن او سلامتی

(۱) سورة البقرة: ۱۳

(۲) مسلم: ۴۵۳۱، احمد: جلد ۱ ص ۳۹۸، وابو یعلی: ۷۲۷۶

باعث دي. كله چې دا ستوري ختم شي: نو د آسمان لپاره به هغه شي راشي. د کوم چې وعده شوې ده. يعنې قيامت، او زه د خپلو صحابه کرامو عليهم السلام لپاره امن او سلامتي يم. كله چې زه لا شم: نو صحابه کرام عليهم السلام به په هغه شي کې اخته شي د کوم چې وعده شوې ده. زما صحابه عليهم السلام د امت لپاره د امن او سلامتي باعث دي. چې كله دوی د دنيا نه پورته شي: نو زما په امت به هغه څه راشي د کوم چې دوی سره وعده شوې ده

يو بل ځای کې نبي ارشاد عليه السلام دی:

۲ ﴿ عَنْ عِمْرَانَ بْنِ حُصَيْنٍ، رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا يَقُولُ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: خَيْرُ أُمَّتِي قَرْنِي ثُمَّ الَّذِينَ يَكُونُهُمْ ثُمَّ الَّذِينَ يَكُونُهُمْ قَالَ عِمْرَانٌ فَلَا أَذْرِي أَذْكَرُ بَعْدَ قَوْلِهِ قَرْنَيْنِ، أَوْ قُلُوكَا؛ ثُمَّ لَأَ بَعْدَكُمْ قَوْمًا يَشْهَدُونَ، وَلَا يَسْتَشْهَدُونَ، وَيَخُونُونَ، وَلَا يُؤْتَمَنُونَ وَيَتَذَرُونَ، وَلَا يَقُونَ وَيُظْهَرُ فِيهِمُ الشُّكُّ ۱﴾

ترجمه: د سيدنا عمران بن حصين رضي الله عنه نه روايت دی چې رسول الله صلى الله عليه وسلم ارشاد وفرمايلو د ټولو نه غوره خلک زما د دور دي. بيا هغه خلک کوم چې دوی سره نژدې وي. بيا هغه چې د هغوی سره متصل وي. سيدنا عمران رضي الله عنه فرمايي چې ما ته دا معلومه نه ده چې رسول الله صلى الله عليه وسلم د ځان نه وروسته د دوه قرونو ذکر وکړ که د درې وو. بيا به د هغې نه وروسته داسې خلک وي چې هغوی به قسمونه خوري. حال دا چې د هغوی نه به قسم نه شي غوښتلی. خيانت به کوي امانتدار به نه وي. د الله لپاره به نذرونه کوي: خو پوره کوي به يې نه. په هغوی کې به څو رب والی ښکاره کيږي

۳ ﴿ عَنْ عَلِيٍّ قَالَ: قُلْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ: إِنْ نَزَلَ بِنَا أَمْرٌ لَيْسَ فِيهِ بَيِّنٌ أَمْرٌ وَلَا نَهْيٌ فَمَا تَأْمُرُنَا؟ قَالَ: شَاوِرُوا فِيهِ الْفُقَهَاءَ وَالْعَابِدِينَ وَلَا تَمْضُوا فِيهِ رَأْيًا خَاصَّةً ۲﴾

(۱) بخاری جلد ۱ صفحه ۵۱۵، مسلم: جلد ۲ صفحه ۳۰۵، دا حديث متواتر دی ددې حديث نه انکار نشي کیدی.

(۲) مجمع الزوائد: جلد ۱ صفحه ۱۷۸، وکثر العمال: جلد ۲ صفحه ۳۴۰، ۳۴۱ (قال الهيثمي: رجاله موثقون من اهل الصحيح)

ترجمه : سيدنا علي بن ابی طالب عليه السلام نه روايت دی فرمايي: چي ما عرض وکړ، يا رسول الله صلى الله عليه وسلم، که چيرته مونږ ته يوه داسې مسئله راپېښه شي چي په هغې کې د امرياً نهی څه فرمان د مخکې نه موجود نه وي؛ نو تاسو دې باره کې مونږ ته څه حکم کړی؟ رسول الله صلى الله عليه وسلم ارشاد وفرمايلو: هغه وخت د فقهاؤ او عابدينو سره مشوره کوه او د يو خاص سړي په رايه باندې عمل مه کوه.

ددې حديث څخه معلومه شوه چي د صحابه کرامو رضي الله عنهم اجماع حجت دی د همدې له امله محدثين دا د باب الاجماع په ضمن کې ذکر کوي. دا قسم احاديث نور هم ډير موجود دي. د اوږد والي د وجې نه ذکر نه کړی شو. هغه څوک يې چي مني دا درې هم ورلره کافي دي.

د صحابه کرامو رضي الله عنهم په ايمان د عقيدوي کتابونو شاهدي

د همدې له امله د اهل سنت والجماعت عقائد دا دي چي امام ابو حنيفه رحمه الله پدې طرز باندې ذکر کړی دی:

﴿افضل الناس بعد النبيين عليهم السلام أبو بكر بن الصديق رضي الله تعالى عنه ثم عمر بن الخطاب رضي الله تعالى عنه ثم عثمان بن عفان رضي الله تعالى عنه ثم علي بن أبي طالب رضي الله تعالى عنه عابدين ثابتين على الحق ومع الحق ولا نذكر احدا من الصحابة الا بخير﴾ (۱)

ترجمه : د رسول الله صلى الله عليه وسلم نه وروسته د ټولو انسانانو نه غوره سيدنا ابوبکر صديق رضي الله عنه دی، بيا عمر بن الخطاب رضي الله عنه دی بيا عثمان بن عفان رضي الله عنه دی بيا سيدنا علي بن ابی طالب رضي الله عنه دی. دا حضرات همېشه په حق باندې وو. د حق سره وو. مونږ د صحابه کرامو ذکر نه کوو، مگر په خير سره.

په العقيدة الطحاوية کې علامه طحاوي رحمه الله فرمايي:

﴿ونحب أصحاب رسول الله صلى الله عليه وسلم ولا نفر طرقي حب أحدٍ منهم ولا نتبرأ من أحدٍ منهم ونبتغض من يتغضضهم بغير حقٍ ويذكرهم ولا نذكرهم لأبخبر وجههم ديناً وإيماناً وإحساناً وبغضهم

(۱) الفقه الاكبر مع الشرح: ۱۰۸، ۱۱۶، طبعة الرشيدية.

كَرُّونَ نَفَقًا وَمُطْغِيَانًا) (۱)

ترجمه : او مونږ د رسول الله ﷺ د صحابه کرامو ﷺ سره محبت ساتو. په هغوی کې د چا په محبت کې هم افراط او تفريط نه کوو. د یو صحابي ﷺ نه هم براءت نه کوو. مونږ د داسې انسان سره بغض ساتو، کوم چې د صحابه کرامو ﷺ سره بغض ساتي. هغوی په بدې باندې یادوي او مونږ د خیر نه سېوا د هغوی ذکر نه کوو. هغوی سره محبت ساتل دین او احسان دی او هغوی سره بغض ساتل کفر. نفاق او سرکشي ده همدغه شان علامه طحاوي رحمه الله په عقیده طحاویة کې فرمایي:

﴿وَلِإِنِ الْمُنَافِقِينَ سَأَلْتُمُوهُ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، نَشْهَدُ لَهُمْ بِالْحُجَّةِ عَلَى مَا شَهِدَ لَهُمْ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ- وَقَوْلُهُ الْحَقُّ- وَهُوَ: أَبُو بَكْرٍ، وَعُمَرُ، وَعُثْمَانُ، وَعَلِيٌّ، وَطَلْحَةُ، وَالزُّبَيْرُ، وَسَعْدٌ، وَسَعِيدٌ، وَعَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ عَوْفٍ وَأَبُو عُبَيْدَةَ بْنُ أَبِي الْجَرَّاحِ وَهُوَ أَمِينُ هَذِهِ الْأُمَّةِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمْ أَجْمَعِينَ، وَمَنْ أَحْسَنَ الْقَوْلِ فِي أَصْحَابِ رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَأَزْوَاجِهِ وَذُرِّيَّتِهِ فَقَدْ بَرَّئَ مِنَ الْبَغْيِ﴾ (۲)

ترجمه : او د کومو لسو صحابه کرامو ﷺ نومونه چې رسول الله ﷺ اخستلي او هغوی ته یې د جنت زیری ورکړی، مونږ د هغوی لپاره د رسول الله ﷺ په شهادت باندې د جنت شهادت ورکوو، د رسول الله ﷺ ارشاد حق دی. د هغه عشره مبشره نومونه دا دي: ۱. حضرت ابو بکر. ۲. حضرت عمر. ۳. حضرت عثمان. ۴. حضرت علي. ۵. حضرت طلحه. ۶. حضرت زبیر. ۷. حضرت سعد. ۸. حضرت سعید. ۹. حضرت عبد الرحمن بن عوف. ۱۰. ابو عبیده بن الجراح رضی الله تعالی عنهم. کوم چې ددې امت امین دی. کوم انسان چې د رسول الله ﷺ د صحابه کرامو. ازواج مطهرات او د هغوی اولاد سره محبت ساتي هغه د نفاق نه بري دی او د صحابه کرامو ﷺ په دفاع باندې هم علماء کرامو ډیر کتابونه لیکلي دي، په دې اړه ددغو کتابونو مطالعه ډېره فايده منده ده.

(۱) عقیده طحاویة : ص ۱۵ / ۱۶.

(۲) عقیده طحاویة : ص ۱۵.

- ۱: اصحابِ ثلاثہ مولانا اکرام الدین دبیر
- ۲: دفاعِ صحابہ مولانا قاضی مظہر حسین چکوال
- ۳: عدالتِ حضراتِ صحابہ کرام حضرت مولانا حافظ مہر محمد میانوالی
- ۴: معیارِ صحابیت علامہ خالد محمود صاحب
- ۵: اسلام میں صحابہ کرام کی آئینی حیثیت ... علامہ ضیاء الرحمن فاروقی رحمۃ اللہ علیہ
- ۶: گستاخِ صحابہ کی شرعی سزا علامہ ضیاء الرحمن فاروقی رحمۃ اللہ علیہ
- ۷: فضائلِ اصحابِ ثلاثہ مفتی بشیر احمد پسروری صاحب
- ۸: صحابہ کرام پر شیعہ کی اعتراضات اور ان کی جوابات:- سید مشتاق علی شاہ صاحب
- ۹: عظمتِ صحابہ ... مولانا دوست محمد قریشی

پہ کلمہ طیبہ کی تحریف

د ﴿لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ﴾ پہ خای ﴿لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ عَلَىٰ وَلِيِّ اللَّهِ وَصِيَّ رَسُولِ اللَّهِ وَخَلِيفَتِهِ بَلَاءٌ قَصْلٍ﴾ دہ۔ (۱)

پنجمہ عقیدہ:

متعہ کول جائز دی

متعہ کول نہ صرف جائز، بلکہ د اجر او ثواب باعث دہ چا چي یو کرت ہم متعہ، زنا، وکرہ ہغہ بہ جنت تہ داخل شي (۲)
 ہمدغہ شان د متعہ د دمرہ ثواب دی خومرہ چي د لمانحہ، روژي، زکوٰۃ، حج او خیرات کی ہم نشته (۳)
 ہمدغہ شان د متعہ کونکو لپارہ د فرشتو دعا او د متعہ نہ کونکو لپارہ تر قیامتہ پوری د فرشتو لعنت وي (۴)

(۱) ادیان عالم اور فرقہ های اسلام سید علی حیدر نقوی وسیلہ انبیاء نائب حسین کربانوی : ص

۱۷۹

(۲) تحفۃ العوام ... للمفتی سید احمد علی صاحب قبلہ دام علیہ

(۳) عمالۃ حسنۃ، ترجمۃ رسالۃ المتعہ باقر مجلسی ... ص ۱۵

(۴) برہان المتعہ الحاج ابو القاسم ص ۵۱

همدغه شان ايمان نه كامل کيږي. تر څو پورې چې متعه ونکړي (۱)
څوک چې څلور کرته متعه (زنا) وکړي. هغه (معاذ الله) د رسول الله ﷺ درجې ته
رسیږي (۲)

جواب: متعه حرامه ده.

متعه ویل کيږي د یوې ښځې سره تر ټاکلي مودې پورې نکاح کول (۳)
د اهل سنت والجماعت په نزد متعه ناجائز او حرامه ده (۴)
د شیعه گانو په نزد متعه صرف جائز نه بلکې د اجر او ثواب باعث ده
اهل سنت والجماعت د قرآن، حدیث، اجماع او قیاس ټولو نه ددې ناجائز کېدل
بیانوي. مثلاً:

د متعې حرمت د قرآن کریم څخه

په قرآن کریم کې راغلي دي: ﴿وَالَّذِينَ هُمْ يُغْوُوا لَهُمْ حِفْظُونَ الْأَعْلَىٰ أَرْوَاجُهُمْ وَأُمَامُكَتْ أَيْمَانُهُمْ فَأَنَّهُمْ
غَيْرُ مُؤْمِنِينَ﴾ (۵)

ترجمه: او هغه څوک چې دخپلو شرمگاهونو حفاظت کوي. مگر د خپلو بیسيانو نه. یا
هغه چې د دوی لاسونه یې مالکان دي (یعنې وینځې) نو په هغوی باندې هیڅ ملامتیا
نشته

په قرآن کریم کې د شهوت پوره کولو لپاره دوه ځایونه متعین دي
﴿إِلَّا عَلَىٰ أَرْوَاجِهِمْ أَوْ مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُهُمْ﴾ (۶)

ترجمه: مگر دا چې خپله ښځه او وینځه یې وي

(۱) برهان المتعة ... ص ۴۵

(۲) مطالب متعة ... ص ۵۲

(۳) تحرير الوسيطة ... ج ۲ ص ۲۹۰

(۴) هداية: ج ۲ ص ۲۹۲

(۵) سورة المؤمنون: آيت ۶، ۵

(۶) سورة معارج: آيت ۴۹، ۳۰

د متعې حرمت په احاديثو کې

پدې سلسله کې متواتر احاديث دي. چې د هغې له امله انکار ترې کول جائز نه دي. مثلاً

۱ (عَنْ عَلِيٍّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَهَى عَنْ مُتْعَةِ النِّسَاءِ وَعَنْ لُحُومِ الْحُمُرِ الْأَمْيَةِ زَمَنَ خَيْبَرَ) (۱)

ترجمه : د سيدنا علي عليه السلام نه روايت دی چې رسول الله ﷺ د بنځو د متعه کولو او د کورنيو خړو نه د خيبر په زمانه کې منع وفرمايله

۲ (وَعَنْ سَلَمَةَ بْنِ الْأَكْوَعِ قَالَ : رَخَّصَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَامَ أُوطَسَ فِي مُتْعَةِ ثَلَاثَاتٍ نَهَى عَنْهَا) (۲)

ترجمه : د سيدنا سلمه بن اکوع رضي الله عنه نه روايت دی چې رسول الله ﷺ په غزوۀ اوطس کې درې ورځې د متعې اجازت کړی وو. بيا يې ددېنه منع وفرمايل

۳ (عَنْ رَبِيعِ بْنِ سَبْرَةَ عَنْ أَبِيهِ أَنَّهُ كَانَ مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنِّي قَدْ كُنْتُ أَنْتُمْ لَكُمْ فِي الْإِسْتِمَاعِ مِنَ النِّسَاءِ وَلَى اللَّهُ قَدْ حَرَّمَ ذَلِكَ لِي يَوْمَ الصِّامَةِ)

ترجمه : ربیع د خپل پلار محترم څخه نقل کوي چې رسول الله ﷺ وفرمايل اي خلکو ما تاسو ته د بنځو سره د متعې کولو اجازت درکړی وو؛ خو اوس الله پک هغه تر قیامته پورې حرامه کړه

د متعې حرمت د اجماع امت په نظر کې

د متعې په حرمت باندې د امت اجماع هم ده. د صحابه کرامو رضي الله عنهم نه واخله تر ننه پورې سېوا د روافضو څخه ټول امت دېته حرام وايي

(۱) البخاری : ۴۲۱۶، و مسلم : ۱۶۰۷، و الترمذی : ۱۱۲۱، والنسائي : جلد ۶ صفحه ۱۲۵

(۲) مسلم : ۱۶۰۵، واحد : جلد ۴ ص ۵۵، والدارقطني : جلد ۳ ص ۲۵۸، والبيهقي : جلد ۷ صفحه ۲۰۴

د قياس له مخې د متعې حقيقت

قياس : د قياس تقاضا هم دا ده. چې متعه حرامه ده. ځكه چې دې سره به په نسب كې گډوډي پيدا كيږي. د نسب په اړه په شريعت محمدي ﷺ كې ډير اهميت راغلی دی.

سوال : متعه كله حرامه شوې. د دې په اړه مختلف روايتونه راغلي. د ځينو څخه معلوميږي چې د خيبر په موقع متعه حرامه شوې. د ځينو څخه معلوميږي چې دا اعلان د فتح مكې په موقع شوی. د دواړو روايتونو څخه معلوميږي چې د غزوه اوطاس په موقع باندې متعه حرامه شوې ده او په ځينو روايتونو كې غزوه تبوك هم راغلې ده.

جواب ١ : د متعې د حرمت اعلان بار بار راغلی دی. چا چې په كومه غزوه باندې د متعې د حرمت حكم واوریدی. هغه هم د هغه غزوي طرفته دغه حكم منسوب كړی. (١)

جواب ٢ : د خيبر په ابتدائي حالت كې متعه حرامه شوې وه. بيا د فتح مكې په موقع د محدود وخت لپاره اجازه وركول شوه. بيا د همېش آن تر قيامته پورې متعه حرامه شوه. (٢)

شپږمه عقیده: د رجعت عقیده

ددې عقیدې مطلب دا چې په رجعت باندې ايمان راوړل هم واجب دي. تر دې چې كله امام راووخې. هغه وخت به مؤمنان. كافران او منافقين ټول ژوندي وي. هريو به خپل داد او انصاف ته رسيږي او ظالم ته به سزا او تعزير رسيږي. (٣)

(١) شرح مسلم للنووي: جلد ١ صفحه ٤٥٠

(٢) حاشیه ترمذی... د متعې په اړه د زيات تحقيق لپاره وگورئ. (١) فتح الملهم جلد ٣ ص ٤٤٤، (٢) التعليق الصبيح ج ٤ ص ٢٢، (٣) عمدة القاري ج ٤ ص ٤٠٤، (٤) بذل المجهود ج ٣ ص ١٦، (٥) رساله تحقيق متعه مولانا مفتي بشير احمد پسروري، (٦) حرمت متعه... قاضي ثناء الله پاني پتي وغيره.

(٣) تحفة العوام، وحق اليقين: ص ١٤٠، ١٤٥

په رجعت باندې ايمان راوړل واجب دي

﴿ فيجب الايمان باصل الرجعة اجمالا ﴾ د اخبار متواتره او ډيرو شيعه متقدمينو او متاخرينو علماؤ د كلام څخه تاته معلومه شوه چې اصل رجعت حق دى او ددې منكر د مؤمنانو د ډلې څخه خارج دى ^(١)

تر دې چې كله امام ظاهر شي، هغه وخت به مؤمنان، كافران او منافقين ټول ژوندي وي او هر يو به خپل داد او انصاف ته رسيږي او ظالم ته به سزا او تعزير رسيږي مطلب دا چې كله هغه غائب امام مهدي د غار نه راشي؛ نو هغه وخت به رسول الله ﷺ، ام المومنين سيده فاطمة الزهراء، حسن او حسين ﷺ، ټول امامان او د هغوى نه علاوه ټول خواص مؤمنان ژوندي كيږي. ټول به د امام مهدي په لاس بيعت كوي. بيا به امام ابوبكر او عمر راژوندي كوي او د شروع نه واخله تر آخره پورې يې چې څومره گناهونه كړي وي، د هغو اعمالو سزا به ور كول كيږي. ^(٢)

سيده عائشه ؓ به راژوندي كوي او په هغې باندې به حد جاري كوي. ^(٣) په قرآن كريم كې راځي:

﴿ وَيَوْمَ نَحْشُرُ مِنْ كُلِّ أُمَّةٍ فَوْجًا مِمَّنْ يُكَذِّبُ بِآيَاتِنَا فَهُمْ يُوزَعُونَ ﴾ ^(٤)

دا واقعه د رجعت په اړه ده. ^(٥)

د امام د ظهور په زمانه كې د قيامت نه وړاندې راژوندي كېدلو ته رجعت وايي دا عقیده د اماميه مذهب د ضرورياتو څخه گڼل كيږي. ^(٦)

(١) احسن الفوائد في شرح العقائد ص: ٣٢٢

(٢) بصائر الدرجات ص ٨٠، ٨١، بحار الانوار جلد ١٣ ص ٦٢٥، حق اليقين ص ٣٦٢، انوار نعمانيه جلد ٢ ص ٨٦، فصل الخطاب ص ٨٥

(٣) حق اليقين ص ٣٤٧، حياة القلوب ج ٢ ص ٦١١، بحار الانوار جلد ١٣ ص ٥٧٦

(٤) سورة النمل: آيت ٨٣

(٥) صافي ج ٢ ص ٢٣٧، ترجمه مقبول ص ٧٦٤، قمي ج ١ ص ١٣١، حق اليقين ص ٢٣٦

(٦) جوده ستاري ص ٦٠

د امام جعفر صادق عليه السلام څخه روایت دی چې هغه انسان زموږ څخه نه دی کوم چې زموږ په رجعت باندې ایمان نه لري (۱)

جواب: خو د اهل سنت والجماعت عقیده دا ده چې د قرآن او ارشادات نبوي صلى الله عليه وآله وسلم نه معلومېږي چې د مرګ نه وروسته که مؤمن وی او که کافر وي. په دنیا کې به څوک هم نه شي ژوندي کولی. صرف په قیامت کې به بې الله پاک ژوندي کوي او هغوی ته به جزا او سزا ورکوي.

درجعت د عقیدې په کفر کیدو حوالې

۱ «يجب اكلار الروافض ... في قولهم يرجع الاموات الى الدنيا وقولهم في خروج امام باطن هؤلاء» (۲)

د اهل روافض فرقې په اړه د مشتیانو رايې!

د سيدنا علي عليه السلام فتوی!

که زه خپل شيعه ګان وګورم: نو دوی تش په ژبې سره دعوه کونکي او خبرې جوړونکي به راوځي. که زه د دوی امتحان واخلم: نو دوی ټول به مرتد راوځي (۳).
د امام مالک رحمته الله عليه فتوی

«ليغظ بهم الکفار» (۴). د لاندې فرمایي چې د روافضو د کفر قرآني دليل دا دی چې دوی صحابه کرام رضي الله عنهم ته په کتو سره سوځي. پدې وجه دوی کافران دي (۵).
د قاضي عیاض رحمته الله عليه فتوی:

(۱) من لا يحضره الفقيه ج ۳ ص ۴۹۱، حق اليقين ص ۳۳۶

(۲) فتاوی تاتارخانيه ج ۵ ص ۳۶۵، طبعة قديمي کتب خانه، المنشأة في مرمرة الخزانة: ص ۶۰۵، الطريقة المحمدية، فتاوی بزازية.

(۳) روضة کليني: ۱۰۷، بحواله احسن الفتاوی جلد ۱ ص ۸۴

(۴) سورة الفتح: آیت ۲۹

(۵) الاعتصام: ج ۲ ص ۱۴۶۱، روح المعانی پاره ۴۶

په كتاب الشفاء کې قاضي عياض رحمته الله عليه فرمايي كوم سړی چې داسې خبره کوي چې په هغې باندې امت ته د گمراهی نسبت کيږي او د صحابه کرامو رحمهم الله تکفير ترې لازميږي. مونږ هغه ته په قطعيت سره کافر وايو. همدغه شان څوک چې په قرآن کریم کې د بدلون يا زياتوالي اقرار کوي هغه ته قطعي کافر وايو. (۱)

د شيخ عبدالقادر جيلاني رحمته الله عليه فتوی

په غنية الطالبين کې شيخ عبدالقادر جيلاني رحمته الله عليه فرمايي چې د شيعه گانو د ټولو ډلو پدې اتفاق دی. چې د امام تعين د الله پاک په واضح حکم سره کيږي. هغه معصوم وي. سيدنا علي عليه السلام د ټولو صحابه کرامو رحمهم الله څخه افضل دی. د رسول الله صلي الله عليه وسلم د وفات نه وروسته سيدنا علي عليه السلام د امام منلو د وجې نه د څو کسانو نه علاوه ټول مرتد شوي. (۲)

د امام فخر الدين رازي رحمته الله عليه فتوی:

په تفسير کبير کې فرمايي: د رافضيانو له طرفه د قرآن کریم د تحريف دعوه د اسلام باطلونکې عقیده ده. (۳)

د علامه کمال الدين بن عصام رحمته الله عليه فتوی !

فتح القدیر: کې علامه کمال الدين فرمايي: چې که رافضي د ابوبکر صديق او عمر فاروق رضي الله عنهما د خلافت منکر دي: نو هغوی کافر دي. (۴)

د شيخ الاسلام علامه ابن تيميه رحمته الله عليه فتوی:

په الصارم المسلول کې فرمايي: چې که څوک د صحابه کرامو رحمهم الله په شان کې گستاخي کول جائز گڼي: نو هغوی کافران دي. د صحابه کرامو رحمهم الله په شان کې گستاخي کونکی د وژلو مستحق دی. څوک چې د صديق اکبر په شان کې کنخې کوي: نو هغه

(۱) كتاب الشفاء: جلد ۲ ص ۴۸۶، ۴۸۱ وغیره

(۲) غنية الطالبين: ص ۱۵۶ تر ۱۶۲ پورې.

(۳) تفسير کبير: ۱۱۸

(۴) فتح القدیر باب الامامت ص ۸

کافر دی. د رافضي ذبيحه هم حرامه ده. حال دا چې د اهل کتاب ذبيحه حلال ده. خو د روافضو ذبيحه پدې وجه ناجائزه چې د شرعي حکم په لحاظ سره دوی مرتد دي (۱).

د صاحب فتاویٰ بزازیه فتوی:

د ابوبکر او عمر رضی اللہ عنہما د خلافت منکرین کافران دي. عثمان، علي، طلحه، زبیر او عائشه رضی اللہ عنہا ته کافر ویونکي ته کافر ویل واجب دي (۲).

د ملا علي قاري فتوی:

په شرح فقه اکبر کې فرمایي: کوم سړی چې د ابوبکر او عمر رضی اللہ عنہما د خلافت نه انکار وکړي: نو هغه کافر دی، ځکه چې ددې دواړو په خلافت کې خو د صحابه کرامو رضی اللہ عنہم اجماع ده (۳).

د مجدد الف ثانی فتوی:

په مختلفو مکتوباتو کې روافضو ته کافر ویلي. یوه مستقله رساله یې په هغوی باندې لیکلې ده، چې د هغې نوم یې 'رد روافض' ایښی دی. په هغې کې لیکي پدیکې شک نشته چې ابوبکر او عمر رضی اللہ عنہما په صحابه کرامو رضی اللہ عنہم کې تر ټولو غوره دي. دا خبره ظاهره ده چې هغوی ته کافر ویل. د هغوی کمي بیانول د کفر زندیقیت او گمراهي سبب دب (۴).

د فتاویٰ عالمگیری د لیکونکو فتوی:

روافض که د ابوبکر او عمر رضی اللہ عنہما په شان کې گستاخي کوي. په هغوی لعنت کوي: نو کافران دي. روافض د اسلام د دایرې څخه وتلي دي. کافران دي او د دوی هغه حکمونه دي. کوم حکم چې په شریعت کې د مرتدینو دی (۵).

(۱) الصارم المسلول ص: ۵۷۵

(۲) فتاویٰ بزازیه: جلد ۳ ص ۳۱۸

(۳) شرح فقه اکبر: ص ۱۹۸

(۴) رد روافض: ص ۳۱

(۵) فتاویٰ عالمگیری: ج ۲ ص ۲۶۸

د شاه ولي الله محدث دهلوي رحمته الله عليه فتوى:

په خپل کتاب مسوی شرح موطاء امام محمد کې لیکي چې که څوک ځان ته مسلمان وایي؛ خو د ځينو داسې ديني حقيقتونو څخه چې د هغې ثبوت د رسول الله ﷺ نه قطعي دی، داسې تشریح او تاویل وکړي، چې د صحابه کرامو، تابعينو او اجماع امت خلاف وي؛ نو هغه ته زندیق ویل کېږي او هر هغه څوک هم زندیق دی څوک چې وایي: ابوبکر او عمر رضي الله عنهما د جنتیانو څخه نه دي. ددې مطلب دا دی چې د رسول الله ﷺ نه وروسته به چا ته هم نبي نشي ویل کیدی؛ خو د نبوت چې کوم حقیقت دی، یعنې یو انسان د الله پاک له طرفه مبعوث کیدل، د هغه د اطاعت فرض کیدل او د هغه معصوم کیدل، دا ټول زموږ امامانو ته حاصل دي؛ نو داسې عقیده ساتونکي خلک زندیقان دي او د جمهورو متأخرینو احنافو او شوافعو رضي الله عنهم پدې اتفاق دی چې دا واجب القتل دي. (۱)

د صاحب درمختار فتوى:

په ابوبکر او عمر رضي الله عنهما کې یو ته بدې ردې ویونکی یا په هغوی کې په چا باندې لعن طعن کونکی کافر دی او د هغه توبه به نه قبلېږي. (۲)

د علامه شامي رحمته الله عليه فتوى:

څوک چې په سیده عائشه رضي الله عنها باندې تهمت لگوي یا د ابوبکر صدیق رضي الله عنه د صحابیت څخه انکار کوي؛ نو د هغه په کفر کې هیڅ شک نشته. (۳)

د مولانا رشید احمد گنگوښي رحمته الله عليه فتوى:

مولانا رشید احمد گنگوښي په هدایت الشیعة کې فرمایي: چې شیعه ګان بې ادبه دي، که هغوی د توحید کلمه په ژبه وایي؛ نو ددې په وجه دوی ته مسلمان نشي ویل

(۱) مسوی شرح موطاء محمد

(۲) درمختار

(۳) شامي: ج ۲ ص ۲۹۴

کېدی. (۱)

د مولانا انور شاه کشميري رحمۃ اللہ علیہ فتویٰ:

پدیکې د چاهم اختلاف نشته چې په ابوبکر صدیق، عمر فاروق، عثمان غني رضی اللہ عنہ کې د چاد خلافت څخه منکر کافر دی. (۲)

د مولانا احمد رضا خان بریلوي فتویٰ:

په خپل کتاب رد الرافضة کې ډیر په تفصیل سره لیکي: چې د هغې مختصر بیان دا دی: څوک چې حضرت ابو بکر صدیق او حضرت عمر فاروق رضی اللہ عنہما اگر که د هغوی نه د یو په شان کې گستاخي کوي، اگر چې صرف دومره وي چې هغوی امام او خلیفه نه مني، د معتبرو کتابونو او د حنفي فقهې د تصریحاتو او د عامو ائمه ترجیح او فتویٰ په تصحیحات کې دوی مطلقاً کافران دي. (۳)

د شیعه فرقي په اړه د زیات تحقیق لپاره د لاندې ذکر شویو

کتابونو څخه فایده اخستلای شئ

د شیعه فرقي په اړه بېشماره کتابونه لیکل شوي دي. چې د ځینو کتابونو نومونه یې دلته ذکر کوو.

❖ تحفه اثنا عشریه محدث الهند مولانا عبدالعزيز دهلوي

❖ شیعه سني اختلافات اور صراط مستقیم مولانا محمد یوسف لدھیانوی رحمہ اللہ

❖ تاریخی دستاويز ابو ريحان ضياء الرحمن فاروقي رحمہ اللہ

❖ الشیعة والقرآن علامه احسان الہی ظہیر رحمۃ اللہ علیہ

❖ الشیعة والتشیع علامه احسان الہی ظہیر رحمۃ اللہ علیہ

❖ الشیعة واهل السنة علامه احسان الہی ظہیر رحمۃ اللہ علیہ

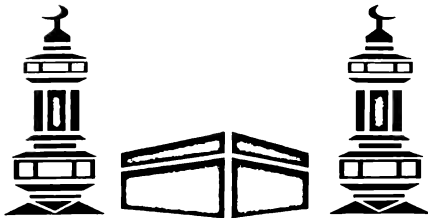
❖ ہدیة الشیعة مولانا محمد قاسم نانوتوي رحمہ اللہ تعالیٰ

(۱) ہدایة الشیعة : ص ۱۴

(۲) اکفار الملحدين : ۵۱

(۳) رد الرافضة

- ❖ ارشاد الشیعہ مولانا محمد سرفراز خان صفدر صاحب رحمہ اللہ
- ❖ حقیقت شیعہ مولانا مہر علی
- ❖ تاریخ مذهب شیعہ مولانا عبدالشکور مرزا پوری
- ❖ ایرانی انقلاب، امام خمینی اور شیعیت مولانا محمد منظور نعمانی رحمہ اللہ
- ❖ تحفہ امامیہ مولانا حافظ مہر محمد میانوالی
- ❖ عقائد شیعہ مولانا حافظ مہر محمد میانوالی
- ❖ شیعہ کیوں مسلمان نہیں؟ مولانا قاضی مظہر حسین چکوال رحمہ اللہ
- ❖ فقہ جعفریہ اور مسلمان مولانا حافظ مہر محمد میانوالی
- ❖ شیعہ کی اسلام سے بغاوت قاری اظہر ندیم
- ❖ شیعہ مذهب اکابرین امت کی نظر میں نامعلوم مرتب
- ❖ مذهب شیعہ مولانا اللہ یار چکزیالوی
- ❖ قاتلان حسین کی خانہ تلاشی مولانا عبد الشکور فاروقی لکھنوی رحمہ اللہ
- ❖ ارتداد شیعہ مولانا عبد الشکور فاروقی لکھنوی رحمہ اللہ
- ❖ عظیم فتنہ مولانا قاضی مظہر حسین چکوال رحمہ اللہ

[فرقه اسماعيليه]

د فرقه اسماعيليه تاريخ

فرقه اسماعيليه د شيعه گانو يوه فرقه ده.

کله چې د اسلام شعاعې په هر طرف په خپریدو شروع شو؛ نو ځينو خلکو د منافقت په طور اسلام قبول کړ، ددې لپاره چې په مسلمانانو کې ننوځي او هغوی ته نقصان ورسوي، په هغوی کې یو یهودي عالم عبدالله بن سبا وو. هغه د سيدنا علي عليه السلام سره په غیر معمولي عقیدت او محبت کې د غلو اظهار وکړ او د هغوی د ما فوق البشر هستی ثابتولو لپاره یې کوششونه وکړه. سيدنا علي عليه السلام په شروع کې هغوی پوه کړ او په نه منلو یې د مدینې منورې نه وويستل او مدائن ته یې جلاوطن کړه. دې سړي د شيعيت بنياد کېښود، چې د هغې نه وروسته اسماعيليه فرقه په وجود کې راغله، په شروع کې دا دواړه فرقي د امام جعفر عليه السلام پورې امامانو باندې متفق وو؛ خو بیا په هغوی کې اختلاف پیدا شو، چې امام جعفر صادق خپل ځوی اسماعيل عليه السلام د خپل ديني وارث په حيث جوړ کړ؛ خو د اسماعيل په ۱۳۲هـ کې د امام جعفر صادق عليه السلام په ژوند کې وفات شو، د هغه نه وروسته امام جعفر صادق خپل دویم ځوی موسی کاظم خپل وارث جوړ کړ، کله چې امام جعفر صادق عليه السلام وفات شو؛ نو اوس په اهل تشيع کې اختلاف پیدا شو. يوې ډلې وويل چې مونږ خو به اووم امام اسماعيل ځوی محمد منو؛ نو دا خلک د اسماعيل بن جعفر عليه السلام د نسبت د وجې نه اسماعيلي بلل کيږي. بیا د وروسته خلکو لپاره د امامت سلسله د محمد بن اسماعيل په اولاد کې جاري شوه. تر ننه پورې هم دا سلسله شروع ده، اوس یو کم پنځوسم امام په دنیا کې د کریم آغا خان په نوم سره موجود دي.

د اسماعيليا نوانمه ووته يو نظر

۱	سيدنا علي <small>عليه السلام</small>	۲	سيدنا حسين <small>عليه السلام</small>
۳	حضرت زين العابدين <small>عليه السلام</small>	۴	حضرت محمد باقر

٥	حضرت جعفر صادق	٦	اسماعیل
٧	محمد بن اسماعیل	٨	وفی احمد
٩	تقی محمد	١٠	رضی الدین عبد الله
١١	محمد المهدی	١٢	القائم
١٣	المنصور	١٤	المضر
١٥	العزیز	١٦	الحاکم بامر الله
١٧	الطاهر	١٨	المستنصر بالله
١٩	نزار	٢٠	هادی
٢١	مهتدی	٢٢	قاهر
٢٣	علی ذکر الاسلام	٢٤	جلال الدین حسن
٢٥	علاء الدین محمد	٢٦	رکن الدین خیرشاه
٢٧	شمس الدین محمد	٢٨	قاسم شاه
٢٩	اسلام شاه	٣٠	محمد بن اسلام شاه
٣١	مستنصر بالله	٣٢	عبد السلام
٣٣	فریب مرزا	٣٤	ابو ذر علی
٣٥	مراد مرزا	٣٦	ذوالفقار علی
٣٧	نور الدین علی	٣٨	خلیل الله علی
٣٩	نزار	٤٠	سید علی
٤١	حسن علی	٤٢	قاسم علی
٤٣	ابو الحسن ولی	٤٤	خلیل الله علی
٤٥	حسن علی	٤٦	علی شاه
٤٧	سلطان محمد شاه	٤٨	علی سلمان خان
٤٩	کریم الحسینی	٥٠	کریم آغا خان

آغا خاني فرقه كله وجود ته راغله؟

حضرت جعفر صادق عليه السلام خپل ځوی محمد اسماعيل خپل نائب جوړ کړ او دا ۱۳۳ هجري وو، د هغه وخت نه دا فرقه وجود ته راغلې

د آغا خان شاه كريم الحسيني د ژوند حالات

د آغا خان پيدايښ په ۱۳ دسمبر ۱۹۳۶ء کې د ځينو په نزد په ممبې کې او د ځينو په نزد په فارس کې شوی دی.

جانشين: ۱۹۵۷ء کې چې کله د دريم آغا خان امام سلطان محمد شاه وفات وشو: نو اوس اختلاف پيدا شو چې اوس به دده جانشين څوک وي. په خلکو کې دوه ډلې دي چې د هغه د ځوی علی سلطان خان چې ده ته شهزاده علي خان هم ويل کيږي. هغوی ۴۹ (يو کم پنځوسم) امام مني او دويمه طبقه يې پکې داسې دي چې د هغوی په نزد شاه كريم الحسيني ۴۹ (يو کم پنځوسم) امام مني او ځينې يې وايي چې دريم آغا خان د خپل مرګ په وخت وصيت کړی وو، چې زما جانشين به شاه كريم الحسيني وي. په ديکې د شيعه مسلم اسماعيلي کميونټي فايده ده.

د آغا خان د ويلو وجه: ددې وجه دا ښودل شوي. کله چې د دوی پنځه څلوېښتم امام خليل الله (متوفی ۱۲۳۳)، د يو سازش په ډول ووژل شو. چې په هغې د اسماعيليانو د خوشحالولو لپاره د خليل الله د دوه کالو ماشوم چې د هغه نوم حسن علي وو. هغه ته د آغا خان لقب ورکول شو. چې پدې سره هغه آغا خان محلاتي بلل شروع شو او ايراني بادشاه هغه سره د خپلې لور واده هم وکړ: خو د بادشاه فتح علي د وفات نه وروسته حسن علي شاه آغا خان محلاتي ته په ايران کې ډير مشکلات راپېښ شو. پدې وجه هغوی ايران پرېښو او د هندوستان په ممبې کې يې استوګنه غوره کړه. بيا چې کله دلته راغلو؛ نو د آغا خان نه د آغا خان په نوم مشهوره شو (۱).

(۱) آغا خانيت علماء امت کی نظر میں ص ۱۰

تعليم : د تعليم په دوران کې يې جانشيني په وجود کې راغله. د امامت اهمه ذمه داري ورته د طالب علمي په زمانه کې ملاو شوه. پدې وجه په تعليم باندې يې ډير اثر پريوت. تعليم يې موقوف شو؛ خو په ۱۹۵۸ء کې هغوی دوباره تعليم شروع کړ او د B-A آنرز په دوران کې پرنس کریم آغا خان تحقيقي مقالې هم وليکلې.

واده : هغوی په اکتوبر ۱۹۶۹ء کې د سليمه نومې جينې (چې د هغې مخکې نوم ماډل سيلې وو کومه چې اول د مذهب په لحاظ سره عيسايي وه، هغې سره يې واده وکړ. چې د هغې نه يې درې بچي پيدا شو. ۱: پرنس زهره. ۲: پرنس رحيم. ۳: او پرنس حسين، بيا يې پنځويشت کاله وروسته هغې ته طلاق ورکړ. پرنس آغا خان سليمه ته ۵۰ ملين پونډ روپۍ ورکړې چې په هغې کې ۲۰ ملين پونډ نقدې او ديرش ملين پونډ کالي هم شامل وو، د اخباراتو په قول په يورپ کې د چا د طلاق په صورت کې هم دومره لوی مال يوې ښځې ته نه دی ملاو شوی. (۱)

د دنيا مالدار ترين سړی : آغا خان دې وخت کې د دنيا په مالدارو خلکو کې يو دی. آغا خان کریم پرنس انگرېزي او اټالوي ژبه په روانۍ سره وايي؛ خو په عربي او اردو ژبو کې يې روانگي نشته؛ خو د خپلو خيالاتو اظهار پرې کولی شي.

مشغولتيا: د هغوی په مشغولتيا کې اسونه زغلول او اسکيوټنگ، فټ بال، ټينس او کشتۍ شامل ده، په اسکيوټنگ کې هغوی د ايران د طرف نه نمايندگي کولو سره اولمپک چيمپين جوړ شو.

القابات : د انگلستان ملکه الزبته هغه ته د هزبائي نس لقب ورکړ، مخکې شاه ايران رضا پهلوي ورته د هزرائل هائي نس لقب ورکړ.

خلورم پرنس کریم آغا خان اوس تقريبا د اويا کالو په عمر کې دی او ژوندی دی.

(۱) روزنامه جنگ کراچي ۹ اپريل ۱۹۹۵

د آغا خاني فرقي (اسماعيلي) د نظرياتو

او عقائدو کيسه هم د هغوی په ژبه

﴿ مولانا شاه کريم الحيني الامام الحاضر الموجود ارحمنا واغفر لنا ﴾

(دی، ایچ، ار، ایچ پرنس آغا خان فيدرل کونسل برائ پاکستان، ريلجيس (مذهبي کميټي)، نيو جماعت خانه، بریتيو خانه، بریتيو روډ، کراچی ۳

آغا خاني مذهب د عباداتو پيغام

حقيقي مؤمنانو ته يا علي مدد!

بيان دا دی چې مونږ خلک آغا خاني يو، زمونږ تعلق د اسماعيلي تنظيم سره دی. چې د هغوی ذمه داري خلکو ته مذهبي معلومات ورکول دي. مونږ ته چې په جماعت خانو کې د مکهي صاحب په سرپرستی کې کوم تعليم راکولی شي. د هغې په رڼا کې مونږ آغا خاني، بندگي، عبادت، کوم چې په جماعت خانو کې کوو، د هغې مکمل وضاحت موږ په تفصيل سره لیکو!

۱: زمونږ سلام دی، يا علي مدد او زمونږ د سلام جواب دی. مولا علي مدد. (۱)

۲: زمونږ کلمه ده: شهدان لا اله الا الله واشهدان محمداً رسول الله واشهدان على الله (۲)

۳: مونږ ته د اودس ضرورت نشته، ځکه چې زمونږ زړونه په اوداسه سره پاک وي.

۴: د لمونځ په ځای په هر آغا خاني باندې درې وخته دعا فرض ده، چې جماعت خانې ته په راتلو سره يې ادايکي کيږي. د پنځه وخته فرض لمونځ په بدل کې په آغا خاني باندې درې وخته دعا فرض ده، چې زمونږ په دعا کې د قيام او رکوع ضرورت هم نشته. زمونږ لپاره قبلې ته د مخ کولو ضرورت نشته. مونږ هر طرفته مخ کولو سره خپله دعا کولی شو. چې د هغه لپاره په دعا کې د حاضر امام تصور کول ضروري دي. (مونږ د دعا کتاب پدې پيغام کې ورسره درليږو چې تاسو يې خپله هم ولولی او

(۱) سبق نمبر ۲ صفحه ۷ سکشن مالا درس کتاب برائ مذهبى نائب اسکولز

(۲) سکشن مالا، مطبوعه اسماعيليه ايسوسى ايشن برائ هند بمبئي

نورو روحاني ورونو ته يې هم ورکړی.

۵: روژه خو په اصل کې د سترگې، غوږ او ژبې وي، په خوراک څښاک سره روژه نه ماتېږي، زموږ روژه د ورځې يوه حصه وي هغه هم چې سهار لس بجې ماتولی شي. هغه هم که مومن يې ساتل غواړي، کنه نو روژه فرض نه ده؛ خو په ټول کال کې چې د کومې مياشتې سپوږمۍ هم د جمعې د ورځې وي په هغه ورځ موږ روژه نيسو.

۶: د زکوة په ځای موږ په گټه کې په روپۍ باندې دوه انې فرض گڼو. په جماعت ځانې کې يې بيا ورکوو.

۷: حج زموږ د حاضر امام ديدار دی (هغه په دې وجه چې په ځمکه باندې د خداى عکس صرف حاضر امام دی).

۸: موږ سره خو د قرآن ويونکى يعنې حاضر امام موجود دی. مسلمانانو سره خو خالي کتاب دی. (۱)

۹: زموږ د سهار او ماښام گناهونه د مکهي صاحب څاڅکي اچولو سره معاف کوي. په موږ کې يو سړى روزانه جماعت ځانې ته نشي تللى؛ نو د جمعې په ورځ د ټولې مياشتې گناهونه د مياشتې ليدو په شپه د پيسو په ورکولو سره څاڅکي اچولو او آب شفاء څښلو سره معاف کولى شي، که څوک د جمعې په ورځ هم جماعت ځانې ته نشي تللى؛ نو د ټولې مياشتې گناهونه د مياشتې په اوله شپه پيسې ورکولو، څاڅکي اچولو او آب شفاء څښلو سره معاف کولى شي. (۲)

۱۰: زموږ د بندگۍ يعنې عبادت طريقه دا ده چې:

حاضر امام موږ ته يو ذکر يعنې اسم اعظم راکړي. چې د هغې په عوض کې موږ پنځه اويا روپۍ هغه ته ادا کوو. چې د هغې بندگي موږ د شپې په آخري برخه کې کوو. د پنځو کالو د عبادت معاف کولو موږ پنځه سوه روپۍ او د دولس کالو د بندگۍ معاف کولو لپاره موږ دولس سوه روپۍ او لائف ممبر (پوره ژوند، د بندگۍ معاف کولو لپاره پنځه زره روپۍ موږ په جماعت خانو کې ورکوو.

(۱) فرسان نمبر ۵۳، کلام امام حسين، حصه ۲ صفحه ۳۹۳

(۲) سکشن مالا درجه سوم، سبق نمبر ۶ ص ۴۱، ۴۲، مطبوعه اسماعيليه ايسوسي ايشن برائے هند بمبئي

نوراني: د حاضر امام د نور د حاصلولو لپاره اووه زره روپۍ مونږ په جماعت خانو کې ورکړو چې په هغې سره مونږ ته د حاضر امام نور حاصلېږي.

فدائين: د قيامت په ورځ په حاضر امام باندې د خپل ځان د بخښلو لپاره (يعنې د حاضر امام د نور سره د خپل نور د يو ځای کولو خرچه ۲۵ زره روپۍ، مونږ په جماعت خانو کې ورکړو.

ناندې: خيرات ته وايي، زمونږ په کورونو کې پخېدونکي بهترين خوراکونه، غوره جوړې او کالي مونږ په جماعت خانو کې خيرات (ناندې) ورکړو. جماعت خانو والا هغه ناندې نيلا م کړي، د هغې روپۍ بيا په جماعت خانو کې جمع کوي.

۱۱: د امامت درجه د نبوت نه لويه ده.

۱۲: د هغوی امام په خداى کې (نعوذ بالله) حلول کړى دى، پدې وجه امام په حقيقت کې خداى دى، هم هغه ته سجده کوي. (۱)

۱۳: د قياس او اجماع هيڅ حقيقت نشته، ځکه چې هر وخت امام يا نائب امام موجود وي، څه چې هغه فرمايي بس هم هغه نص قطعي دى. (۲)

د آغا خاني فرقي د نظريو او عقيدو جوابونه د قرآن او حديث څخه

لومړۍ عقیده:

سلام يا علي مدد او د سلام جواب مولا علي مدد دى. بلکې هر وخت کيناستلو او پاڅيدلو پر مهال د کور نه د وتلو او کور ته د راتلو پر مهال او د ملاقات په وخت، غرض دا چې هر وخت يا علي مدد ويل پکار دي.

(۱) سبق نمبر ۱ ص ۴، سکشن مالا نمبر ۱ منظور شده درسى کتاب برائے ريلجنس، نائب اسکلوز
(۲) کلام الہی اور فرمان امام ص ۱۱ بحواله آغا خانيت کيا ه ۲

جواب : د مسلمانانو په نزد د سلام الفاظ دا دي چې سلام کونکی ﴿السلام علیکم ورحمة الله وبرکاته﴾ او جواب ورکونکی ﴿وعلیکم السلام ورحمة الله وبرکاته﴾ ووايي. هم دا خبره د قرآن او حدیث څخه معلومېږي.

دویمه عقیده

زمونږ کلمه ده ﴿اشهدن لا اله الا الله واشهدن محمد رسول الله واشهدن علی الله﴾

جواب : اهل سنت والجماعت فرمایي: چې د مسلمان لپاره لازم دي چې د کلمې الفاظ صحیح ووايي او د کلمې الفاظ دا دي: ﴿لا اله الا الله محمد رسول الله﴾ د دې په علاوه بله کلمه ویونکی د اهل سنت والجماعت په نزد مسلمان نه دی. (۱)

دریمه عقیده

د اودس مونږ ته ضرورت نشته، ځکه چې زمونږ د زړه اودس وي. په همدې وجه به اول په جماعت خانو کې د اودس ځایونه جوړ وو؛ خو اوس دا نظریه بدله شوې چې د زړه اودس وي، پدې وجه اوس په جماعت خانه کې د اودس ځایونه نه جوړوي. همدغه شان غسل هم د هغوی په نزد نشته، که د جنابت غسل وي یا غسل د احتلام یا د ښځو د ناروغۍ څخه د فارغېدو وروسته وي. د ماشوم د پیدایښ نه وروسته وي. یا د کور والي کولو نه وروسته په یو حالت کې هم غسل ضروري نه دی. سهار وختي جماعت خانې ته حاضري لازمي وي.

جواب : د مسلمانانو په نزد پدې ټولو حالتونو کې غسل کول فرض دي

څلورمه عقیده

د پنځه وخته لمونځ په ځای درې وخته دعا کومه چې په جماعت خانه کې ضرور ادا کول پکار دي، هم دومره کافي ده، چې په هغې کې قیام، رکوع، قبلې ته د مخ کولو ضرورت هم نشته.

(۱) رد المحتار: جلد ۱ ص ۳۸۳ و ۴۱۱، و فتح باب العناية: جلد ۱ ص ۳۱۰

د آغا خان د عبادت کولو نوم دعا ده. پدې وجه ويل کيږي، چې د دين لومړی بنياد دا دی چې د هميشه لپاره جماعت خانې ته حاضریدل او هلته دعا کول. (۱)
د دعا د ختمولو نه مخکې دا دعا لوستل کيږي:

﴿ مولانا شاه کريم الحسني الامام الحاضر الموجود ارحمنا واغفر لنا ﴾ (۲)

دا معامله د آغا خان تصوير ته مخامخ کيږي. د دعا نه وروسته اسماعيلي کوم چې بني او چپ طرفته ناست خلک وي، که نر وي او که ښځې مصافحه کوي، په ژبه باندې شاه جو ديدار وايي، معنی يې دا چې تاسو ته دي د حاضر امام آغا خان ديدار نصيب شي. (۳)

جواب: د اهل سنت والجماعت په نزد د لمانځه يو خاص کيفيت دی، چې په هغې کې قيام، رکوع، سجده، قعدۀ هر څه وي، ددې لمانځه نه انکار بالاتفاق کفر دی.

پنځمه عقیده

روژه د سترگو، غوږونو او ژبې وي، په خوراک څښاک سره روژه نه ماتيږي. آغا خانې خلک وايي چې په لوږې سره انسان ته هيڅ نه ملاويږي. ثواب خو جماعت خانې ته تلو سره ملاويږي. (۴)

جواب: او د اهل سنت والجماعت په نزد د روژې وخت د سبا سهار نه واخله د لمر تر پريوتلو پورې وي. دې دوران کې د خوراک څښاک او ښځې سره د ملاقات نه د خپل خان بندولو نوم روژه ده. همدا حکم په قرآن او حديث کې دی او دروژې نه انکار کفر دی.

شپږمه عقیده

د زکوٰۃ په ځای د گټې نه په روپۍ کې دوه آنې فرض گڼلو سره جماعت خانې کې جمع کول. په دې باندې دا وعده ده چې که همدا لسمه برخه مز علی ته ورکړی: نو ستاسو

(۱) آغا خان مسلمان کیسه؟ ص ۲۶۰

(۲) آغا خان مسلمان کیسه؟ ص ۲۶۰

(۳) حقیقت اسماعیلیه یا اسماعیل طریقت ص ۵۹

(۴) آغا خان مسلمان کیسه؟ ص ۲۶۸

په آل، اولاد او مال کې به برکت وي او هغه حسين علي به ستاسو ايمان سلامت ساتي، ځکه چې زمونږ دا مز علي د پوره کائناتو مطلق خالق دی. (۱)
جواب: د اهل سنت والجماعت په نزد زکوة په سلو کې دوه نيمې روپۍ فرض دی او ددې لپاره نصاب هم مقرر دی.

اوومه عقیده

حج د امام حاضر د دیدار نوم دی، پدې دیدار کې د هغوی عقیده دا وي، چا ته چې د حاضر امام دیدار نصیب شي؛ نو د هغه مخکې ټول گناهونه معاف کېږي او د حج ثواب ورته ملاوېږي او دېته مبارک دیدار ویل کېږي. (۲)
جواب: د اهل سنت والجماعت په نزد حج په اسلامي رکنونو کې یو اهم رکن دی او دا په هر هغه سړي فرض دی چې په هغه کې د بیت الله استطاعت وي.
مولانا یوسف لدهیانوي رحمته الله علیه فرمایي: چې آغا خاني، د پنځه واړه ارکانو اسلام څخه منکر دي؛ نو د دوی د اسلام او مسلمانانو سره څه تعلق دی؟ او دا د مسلمانانو یوه ډله څنگه منل پکار دي؟

اتمه عقیده

مونږ سره خو خبرې کونکي قرآن دی، مسلمانانو سره خالي کتاب دی، د آغا خانیانو عقیده ده چې سیدنا عثمان رضی الله عنه معاذ الله قرآن کریم بدل کړی وو. هغه اصل قرآن اوس د حاضر امام سره دی. څوک چې ترې پوښتنه کوي، هغوی ته بې اوروې، بله دا چې د قرآن کریم څلویښت سپارې وي، لس سپارې د امام په کور کې دي. (۳)
دې لسو پارو ته اتهروید وايي د امام په ژبه لس سپارې دي
حاضر امام خبرې کونکي قرآن دی، پدې وجه د هغه د فرمان مطابق عمل کول پکار دي. د هغه په فرمان عمل کونکي به په دنیا کې کامیابه وي، د امام لاس د خدای د

(۱) آغا خان مسلمان کیسه؟ ص ۲۶۹

(۲) آغا خان مسلمان کیسه؟ ص ۲۷۲

(۳) آغا خان مسلمان کیسه؟ ص ۲۵۲

لاس برابر دی، د امام مخ د خدای د مخ برابر دی. د امام دیدار د خدای د دیدار برابر دی. (۱)

جواب: ددې په مقابله کې د اهل سنت والجماعت عقیده دا ده چې د قرآن کریم یو یو حرف چې څنگه نازل شوی وو، هم هغه شان تر ننه پورې محفوظ دی. تر قیامته پورې به همدغه شان محفوظ وي. ځکه چې ددې د حفاظت ذمه داري خپله د کائناتو ستر خالق اخستلې.

نهمه عقیده

مکهي (مذهبي مشر) د گناهونو بخشش کوي. اوښکې تویول ډیر ضروري دي او د ثواب باعث دي او اوښکې تویول ضروري دي. مثلاً:

۱: د دیرشو روپیو په جماعت خانه کې جمع کولو سره د پیدایش نه لس ورځې وروسته دا د رحمت باران کیږي.

۲: د جماعت خانې په هر مجلس کې د شمولیت نه مخکې کم از کم یوه روپی او د زیاتو هیڅ حد نشته جمع کول ضروري دي.

۳: په واده کې د څوم او ناوې مکهي صاحب ته پنځوس روپی ادا کولو نه پس هغه ته سجده کول لازم دي، واضحه دې وي چې د جماعت خانې مکهي صاحب ته د امام د قائم مقام مرتبه حاصل ده، همدغه شان کومه سجده چې مکهي صاحب ته وشي، هغه په اصل کې امام حاضر آغا خان ته کولی شي. (۲)

جواب: د مسلمانانو عقیده ده چې د گناهونو د معاف کولو حق صرف الله پاک ته حاصل دی او سجده هم د الله پاک نه سېوا بل چا ته کول حرام دي.

لسمه عقیده

د آغا خانیانو د عبادت خاصه طریقه ده.

جواب: دا هم د مسلمانانو د دعوي بالکل خلاف ده. د قرآن او حدیث بالکل مخالفه ده،

(۱) آغا خان مسلمان کیسې؟ ص ۲۵۴

(۲) آغا خان مسلمان کیسې؟ ص ۲۷۵

غير الله ته د عبادت په نيت سجده كولو سره انسان بالاتفاق كافر كيږي

يولسمه او دولسمه عقیده

د امامت درجه د نبوت نه زياته ده، د آغا خانيانو په كتابونو كې د امام يولس صفات ليكل شوي دي، چې لاندې ليكل شوي:

۱. امام د الله پاك د علم خزانه دار او د علم نبوت وارث وي
۲. د هغه جوهر سماوي او د هغه علم علوي وي
۳. د هغه په نفس باندې د اخلاقو هيڅ اثر نه كيږي. ځكه چې د هغه تعلق د هغه عالم سره دی، كوم چې د اخلاقو نه خارج دی.
۴. په هغه او د الله پاك په نورو بندگانو كې هم هغه فرق دی، كوم چې د حيوان ناطق او حيوان غير ناطق كې دی
۵. په هره زمانه كې د يو امام موجود بدل ضروري دي
۶. صرف امام ته په دنيا باندې د حكومت حق حاصل دی.
۷. په هر مؤمن د امام پېژندگلوو ضروري ده.
۸. امام معصوم وي، د هغه نه خطاء نه كيږي.
۹. د امام د پېژندگلوو نه بغير نجات ممكن نه دی.
۱۰. د الله پاك كوم اوصاف چې په قرآن كريم كې راغلي دي، د دېنه حقيقتاً زموږ ائمه مراد دي.

۱۱. ائمه وو ته په شريعت كې د ترميم او تنسيخ اختيار حاصل دی (۱)

جواب: دا ټولې خبرې د اهل سنت والجماعت په نزد شركيه خبري دي. په قرآن او احاديثو كې د دې رد موجود دی او د دې عقيدې بطلان هم ظاهر دی.

ديارلسمه عقیده

د قياس او اجماع ضرورت نشته. وجه يې دا ده چې امام يا نائب امام هر وخت موجود

(۱) اسماعيليه او رعيقيه امامت كاتعارف ص ۱۰۸، وكذا شيعة (علامه سيد محمد حسين طباطبائي) ص ۸۳.

وي، د هغه وينا قطعي حکم وي او د هغه حکم منل په هر حال کې ضروري وي. پدې وجه اوس د قياس او اجماع ضرورت نه پېښېږي.

جواب: د اهل سنت والجماعت په نزد د شريعت څلور اصول دي:

۱: قرآن، ۲: حديث، ۳: اجماع، ۴: او قياس

په څه باندې چې د صحابه کرامو رضي الله عنهم او د وروسته خلکو اتفاق راشي هغې ته اجماع ويل کېږي.

د آغا خاني (اسماعيليه) فرقي په اړه د مفتيانو صاحبانو رايې

د مولانا محمد يوسف لدهيا نوي رحمه الله عليه فتوی

الاستفتاء :

څه فرمايي علماء دين ددې مسئلې په اړه چې زموږ د علاقې چترال نه علاوه په گلگت، کراچي او نورو علاقو کې اسماعيلي (آغاخاني) فرقي سره د تعلق لرونکو خلکو لوی تعداد دی، چې ځانته مسلمانان وايي؛ خود هغوی عقائد او نظريات دا دي.

۱: د هغوی کلمه «اشهدان لا اله الا الله واشهدان محمد رسول الله واشهدان امير المومنين علي الله» ده.

۲: دا خلک آغا خان خپل امام مني او هم هغه د ټولو شيانو، د هر ښه او بد مالک مني او د هغه ويناوې او حکمونو ته د سپېڅلي فرمان نوم ورکوي او د هغه فرمان منل د ټولو نه لوی فرض گڼي.

۳: په ظاهره کې د شريعت پابندي نه کوي، بلکې آغا خان ته قرآن ناطق، کعبه، بيت المعمور او هر څه وايي، د هغوی په کتابونو کې دي. په ظاهري قرآن کې چې چيرته لفظ الله راغلی دی، ددې څخه مراد امام زمان (آغا خان) دی.

۴: د پنځه وخته لمونځ نه منکر دي، ددې په ځای د درې وخته دعا گانو قائل دي.

۵: د مسجد په ځای د جماعت خانې په نوم باندې خپل مخصوص عبادت خانې جوړوي.

۶: زکوة، شرعي زکوة نه مني، د هغې په ځای د خپل هر قسم مال لسمه برخه د مال د واجباتو او د شونډ، او آغا خان په نوم ورکوي.
۷: د رمضان المبارک د روژې څخه منکر دي.
۸: د بیت الله شریف د حج څخه منکر دي، د هغې په ځای د آغا خان دیدار ته حج وایي.

۹: د السلام علیکم په ځای د هغوی مخصوص سلام یا عَلَیْ مَنَزْدَی.
۱۰: د سلام جواب یې دوعلیکم السلام په ځای د یا عَلَیْ مَنَزْدَی په جواب کې مَوْلَا عَلَیْ مَنَزْدَی.
اوس سوال دا دی چې:

۱: د دې عقائدو او نظریاتو باوجود آیا دې فرقې ته مسلمان ویل صحیح دي؟
۲: د دوی د جنازې لمونځ جائز دی؟
۳: دوی سره نکاح کول جائز ده؟
۴: د هغوی ذبیحه حلاله ده؟

۵: آیا هغوی سره د مسلمانانو په شان معامله کیدلی شي؟
مهرباني وکړی جواب راکړی او زموږ مسلمانانو پریشاني ختمه کړی!
اَجْزَکُمْ عَلَی اللّٰه.

الجواب : اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ وَسَلَامٌ عَلٰی عِبَادِهِ الَّذِیْنَ اصْطَفٰی!

۱: کوم انسان چې د اسلامي تعلیماتو او د آغا خاني فرقې د عقائدو او نظریاتو څخه خبر وي، د هغه به پدیکې هیڅ شک نه وي. چې آغا خاني جماعت هم د قادياني جماعت په شان زندیق او مرتد دي، د اولني دور څخه واخله تر ننه پورې ټول اهل علم د دوی په کفر، ارتداد، زندیقیت او الحاد باندې متفق دي، کوم خلک چې د جهالت او ناخبرۍ له امله آغا خانیان هم د مسلمانانو یوه ډله گڼي. د هغوی بې علمي او بې خبري د افسوس وړ ده.

۲: د آغا خانیانو دعوت همېشه پټ، رازداري او د یوې خاصې حلقې پورې تړلی وي او هغوی ته کله هم ښکاره د خپلو باطلو عقائدو او نظریاتو د نشر او اشاعت جرأت نه

کيږي؛ خو په موجوده دور کې د مسلمانانو کمزوري، د عوامو او حکامو د غفلت له امله ددې باطني غلو حوصلې اوچتې شوي او هغوی داسې منصوبې جوړوي چې د هغې په ذریعه د مسلمانانو د ایمان خوره سرمایه هم لوټ کړي.

۳. پدې سازشي منصوبو کې د رفاهي (کومکي) ادارو په نوم خطرناک جال خپور کړی دی، چې د ټولو نه زیاته کامیابه شیطاني حربه گڼل کیږي. ځکه چې د حکمرانانو نه واخله تر عوامو پورې د ټولو څټونه، د زرو د بت وړاندې ښکته کیږي. د دین او ایمان غلو ته د مسلمانانو د خدمت سرکاري او عوامي سند ملاویرې او هغوی ته په مسلمانانو کې د خپلو زندیقانه نظریاتو او کافرانه عقائدو د خپرولو موقع بغیر د څه بندیز نه ملاویري.

۴. پدې حالاتو کې د آغا خان فاؤنډیشن قیام د مسلمانانو د ملي وجود لپاره یو وژونکی زهر دی، ددې رکنیت قبول. دې سره تعاون کول او ددوی څخه مرسته اخستل د ایماني غیرت د جنازې د ویستلو برابر دي او دا یو داسې اجتماعي جرم دی چې د هغې سزا به د الله پاک د قهر او عذاب په شکل باندې نازلیري.

۵. مسلمانانو لره ددې جال څخه د ساتنې لپاره په حکومت فرض دي چې هغوی ددې ادارې د قیام اجازت منسوخ کړي. د عامو مسلمانانو فریضه ده چې هغوی ددې سازشي فاؤنډیشن (مرستندویه ادارې) بالکل لاس په سر شي، ددې علاقې د علماء کرامو او صالحینو دا فریضه ده چې هغوی خلکو ته دا سازش په ډاگه کړي او حکومت ته ددې په خلاف احتجاج وکړي. څوک چې ددې فاؤنډیشن ستاینه کوي او یا هم ورسره څه مرسته کوي، هغوی به سبا د قیامت په ورځ د الله او رسول ﷺ د باغیانو په صف کې ولاړ وي.

مَنْ كَفَرَ سَوَادَ قَوْمٍ فَهُوَ مِنْهُمْ
لَعْنَةُ اللَّهِ عَلَى الَّذِينَ يَتَّبِعُونَ
وَلِلَّهِ السُّلْطَانُ أَوَّلًا وَآخِرًا

د مولانا مفتي رشيد احمد لدھيا نوي رحمہ اللہ فتوی

آغا خاني مرتد او زندیق دي. د آغا خانيانو د اسلام سره هيڅ تعلق نشته. دا خلک بېشکه کافران او مرتد دي. واجب القتل دي. لهدا د داسې خلکو پدې خطرناکه منصوبه کې مرسته کول په حقيقت کې د څو پيسو ټکو په خاطر خپل ايمان خرڅول دي. په اسلامي حکومت باندې فرض دي چې ساده مسلمانانو ته د مرتدينو د کفر د پنځو څخه خلاصی ورکړي. د اسلام دې دشمنانو ته عبرت ناکه سزا ورکړي. د هغه ځای په عالمانو، صالحينو او با اثره خلکو باندې فرض دي چې زر تر زره پدې اړه خپل مؤثر اقدامات وکړي. په عوامو باندې ددې خلکو کفر او زنديقيت ښکاره کول لازم دي. چې د کفارو پدې خطرناک جال کې راگېر نه شي. د هغه ځای مسلمانان دي په دې باندې پوه کړی شي. چې په آغا خاني اداره کې شرکت که په هره درجه کې وي. هر ډول مرسته او کومک ورسره کول او د دوی سره د عام کاريگر وغيره په حيث کار کول ناجائز او حرام دي.

فقط واللہ اعلم

دارالافتاء جامعہ فاروقیہ کراچی فتوی

الجواب ومنه الصدق والصواب:

فرقه آغا خانيه په اجماع د مسلمانو سره کافر دي. د زندیق حکمونه به په هغوی باندې جاري کېږي. ځکه چې هر وخت هغوی پدې کوشش کې وي چې په څه طريقه مسلمانانو ته نقصان ورسوي. هغوی د هيڅ مسلمان خیر خواهي نه مخکې غوښته او نه يې اوس غواړي، بلکې مسلمانانو ته نقصان رسول او هغوی ته چل ورکول د هغوی په نزد عين عبادت او د ثواب کار دی. امام ابن کثير رحمه الله په البدايه والنهايه کې ليکلي دي. تاتاريانو چې کله په دمشق باندې حمله وکړه: نو دې اسماعيليانو د هغوی ملگرتيا وکړه او د مسلمانانو د تباہ کولو ناکامه کوششونه يې وکړه. دا فرقه کله هم د مسلمانانو دوست کيدی نشي. د الله پاک او د هغه د رسول ﷺ دشمنان دي؛ نو اوس ظاهره خبره ده چې د يو مسلمان لپاره څنگه د هغوی دوستي يا د هغوی په فانوښن يا د هغوی په يو محفل کې شرکت کول جائز دي. حال دا چې الله پاک په

نص قطي سره دا حرام کړي دي، الله پاک فرمایي:

﴿لَا تَجِدُ قَوْمًا يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ يُوَادُّونَ مَنْ حَادَّ اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَلَوْ كَانُوا آبَاءَهُمْ أَوْ أَبْنَاءَهُمْ أَوْ إِخْوَانَهُمْ أَوْ عَشِيرَتَهُمْ أُولَئِكَ كَتَبَ فِي قُلُوبِهِمُ الْإِيمَانَ﴾ (۱)

ترجمه: ته به بیا نه مومي هغه قوم چې ایمان لري په الله پاک او په وروستنی ورځې، چې هغوی دي محبت وکړي، د هغه چا سره چې د الله پاک او د هغه د رسول ﷺ سره دشمني کوي، اگر چې هغه د هغوی پلار، ځامن، وروڼه او قبیلې والا وي. هم دا خلک دي چې د هغوی په زړونو کې الله پاک ایمان لیکلی دی.

﴿أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ تَوَلَّوْا قَوْمًا غَضِبَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ مَا هُم مِّنْكُمْ وَلَا مِنْهُمْ وَيَخْلِفُونَ عَلَى الْكَذِبِ وَهُمْ يَعْلَمُونَ أَعَدَّ اللَّهُ لَهُمْ عَذَابًا شَدِيدًا إِنَّهُمْ سَاءَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ﴾ (۲)

ترجمه: آیا تا ندي لیدلي هغه خلک، چا چې دوستي وکړه د داسې قوم سره چې په هغوی باندې الله پاک ناراضه دی، نه هغوی په تاسو کې دي، نه د هغوی څخه دي. سره د علمه په دروغه قسمونه خوري او الله پاک د هغوی د عذاب لپاره سخت عذاب تیار کړی، ډیر بد دی هغه عمل چې دوی یې کوي.

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَجِدُوا عَدُوِّي وَعَدُوَّكُمْ أَوْلِيَاءَ تُلْقُونَ إِلَيْهِم بِالْمُودَّةِ وَقَدْ كَفَرُوا بِمَا جَاءَكُمْ مِنَ الْحَقِّ﴾ (۳)

ترجمه: ای ایمان والو! زما او خپل دشمنان په دوستی مه نیسی! چې تاسو هغوی ته د دوستی پیغام ورکړی، حال دا چې هغوی د حق څخه منکر دي.

ددې آیتونو څخه صراحتاً معلومه شوه، چې د مشرکینو او د دین د دشمنانو سره دوستي ساتل جائزه نه ده او نه د هغوی څخه مالي مرسته قبلول جائز دي. د سیدنا سلیمان عليه السلام واقعہ الله پاک ذکر کړې ده، چې هغوی د مشرکانو هدیہ قبوله نه کړه!

﴿فَلَمَّا جَاءَ سُلَيْمَانَ قَالَ أَتُمِدُّونَنِي بِمَا لَمْ يُنَالِ اللَّهُ غَيْرَ وَمَا أَنَا كَرِيمٌ أَلَمْ يَكُنْ يَدْعُو بَدِّكُمْ تَقْرَحُونَ﴾ (۴)

ترجمه: کله چې سلیمان عليه السلام ته راغلو؛ نو هغوی وفرمایيل: چې آیا تاسو ماته د مال

(۱) المجادلة: ۲۲، ۲۳

(۲) المجادلة: ۱۶ څخه تر ۱۵ پورې پاړه ۲۵

(۳) سورة المتحنة ایت: ۱ پاړه ۲۸

(۴) سورة النمل: ۳۶

للاج راكوى، هغه مال كوم چې الله پاك ماته راكړى دى. هغه ستاسو د وركړې څخه غوره دى. بلكې هم تاسو په خپل مال باندې خوشحاله شى

ځينې وخت رسول الله ﷺ د تاليف قلب او مصلحت لپاره مشركانو ته تحفې وركړي. د هغوى څخه يې هم قبولي كړي، د علامه آلوسي رحمه الله تعالى تحقيق هم دا دى چې كه په ديني مصالحو او امور دينيه وو كې خلل پريوځي؛ نو د هغوى هديه قبول جائز نه ده (۱) په عمدة القاري (۲) كې علامه عيني رحمه الله تعالى او په سنن ابى داؤد كې امام ابوداؤد رحمه الله تعالى د كعب بن مالك رضي الله عنه او عياض بن حماد رضي الله عنه وغيره څخه روايت نقل كړى. چې په هغې كې رسول الله ﷺ ارشاد فرمايلى «لن لا اقبل هدية مشرك» (زه د مشركانو هديه نه قبولم، او «لن نهيت عن زبد المشركين» (زه د مشركانو د هداياوو څخه منع شوى يم، ددې تصريحاتو څخه معلومه شوه چې هغوى سره دوستي هم جائز نه ده. د هغوى امداد قبول هم جائز نه دي. ځكه چې دا نه په حقيقت كې هديه ده او نه مرسته بلكې د مسلمانانو د گمراه كولو او بې دينه كولو يو سازش دى. چې د عيسايي تنظيمونو په طرز باندې چلول كيږي.

علامه انور شاه كشميري رحمه الله تعالى د ابوبكر رازي رحمه الله تعالى د احكام القرآن په حوالې سره ليكلي دي چې:

«وقوله في ترك قبول توبة الزنديق يوجب أن لا يستتاب الإسماعيلية وسائر الملحدين الذين قد علم منهم اعتقاد الكفر كاثار الزنادقة وأن يقتلوا مع إظهارهم التوبة» (۳)

ترجمه: د هغوى قول د زنديق د توبې په نه قبولولو كې دا چې د اسماعيلي توبه نشي قبولولى. د ټولو ملحدينو په څېر د هغوى كفر هم معلومېږي. د ټولو زنادقه وو په څېر دي د توبې د اظهار باوجود ووژل شي.

كله چې د اسلام په نظر كې د هغوى توبه او اسلام قبول نه دى؛ نو ظاهره خبره ده چې نه د هغوى څخه كومه مالي مرسته اخستل د هديې په صورت كې قبول جائز دي او نه

(۱) روح المعاني

(۲) عمدة القاري: جلد ۱۳ صفحه ۲۶۷

(۳) احكام القرآن جلد ۱ صفحه ۵۴ بحواله اكفار الملحدين ص ۳۷

د هغوی په فاؤنډیشن او انجمن کې شرکت کول جائز دي. د نورو کفارو په مرسته هغوی نشي قیاس کیدلی. ځکه چې هغه امداد په حکومتي سطح ملاوېږي. په هغې باندې د عامو مسلمانانو د ژوند او دین د متاثره کېدو خطر نه شته. په مذکورې مرستې سره د عامو مسلمانانو د انفرادي ژوند د متاثره کېدو سخته ویره ده. د مسلمانانو د مرتد او زندیق جوړېدو قوي احتمال دی. لهدا هغوی سره شرکت او د هغوی د مرستې قبول حرام دي. **(مَنْ كَتَرَ سَوَادَ قَوْمٍ فَهُوَ مِنْهُمْ)** چا چې د یو قوم تعداد زیات کړي: نو هغه هم د هغوی څخه دي.

په علماء کرامو او عامو دیندارو مسلمانانو ددې بندول فرض دي. کله نو هغوی به

الله پاک ته ددې جواب ورکوي. فقط

(وَاللَّهُ يَقُولُ الْحَقَّ وَهُوَ يَهْدِي السَّبِيلَ)

نظام الدین شامزئ (رحمه الله)

دار الافتاء جامعه فاروقية کراچی: ۲۵

د دارالعلوم کراچی نمبر ۱۴ فتوی

آغا خانیان د دایره اسلام څخه خارج دی. کافر دی زندیق دی. د قرآني نصوصو مطابق کافران د مسلمانانو بدترین دشمنان دي. همدغه شان د کافرانو سره محبت او ملګري ورسره کول ناجائز او حرام دي. هر هغه شی چې د حرام کار لپاره سبب جوړ شي. هغه هم حرام دی او تاریخ پرې شاهد دی چې همېشه کافرانو په مختلفو سازشونو سره مال. زر او د متاع دنیا لالچ کولو سره د مسلمانانو د ایمان لوټ کولو ناپاکه کوششونه کړي. پدې وجه د آغا خانیانو په ترقیاتي کارونو باندې مسلمانانو ته چل ورکول. د هغوی په مزه مزه خپل مسلك ته نزدې کول یو لوی سازش دی. ددې په علاوه که دوی سره د قرض وغیره معاملات وساتل شي؛ نو ساده مسلمانان به دوی د مسلمانانو یوه ډله وګڼي. ډیرو مسلمانانو ته اوس هم د دوی د کافر کېدو علم نه شته. د هغوی د ایمان او اسلام خلاف کیدل ظاهر دي. لهدا د آغا خان فاؤنډیشن کارکن

جو ريڊل قطعا حرام او ناجائز دي. په مسلمانانو باندې واجب دي چې د کفر او زندگي لپاره هيڅ قسم نرمي اختيار نه کړي. د علاقې په عالمانو، صالحو او با اثره خلکو لازم دي چې هغوی خلکو ته د نصيحت په توگه خبرداري ورکړي. تر څو د کارکن کيدو نه ځانونه وساتي او په حکومت باندې زور واچوي. تر څو هغوی د آغا خانيانو په کارونو ښه نظر ساتي او کوم خلک چې د فاؤنډيشن د کارکن جوړېدو خلکو ته ترغيب ورکوي. هغوی اول پوه کړی. که هغوی په ترغيب ورکولو سره منع شي: نو ډېره غوره ده. کنه نو هغوی سره دي تعلق پرې کړی شي

دلايل وگورئ: **﴿إِنَّ الْكُفْرَيْنَ كَانُوا لَكُمْ عَدُوًّا مُّبِينًا﴾** (۱)

ترجمه: بېشکه کافران ستاسو ښکاره دشمنان دي

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّخِذُوا الَّذِينَ اتَّخَذُوا دِينَكُمْ هُزُؤًا وَلَعِبًا مِّنَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ مِن قَبْلِكُمْ وَالْكَافِرَ أَوْلِيَاءَ﴾ (۲)

ترجمه: اي مومنانو! دهغه کسانو نه چې ستاسو نه وړاندې ورته کتاب ورکړی شوی وو او دکافرانو څخه چې ستاسو دين يې په توقو او استهزاء نيولی دی دوستان مه نيسئ

﴿وَاللَّامِةُ الْمُحَقَّقُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْعِمَادِي فِيهِ فَتَوَى مَطُولَةٌ وَذَكَرَ فِيهَا أَنَّهُ رِيَّتْ طَوْنٌ عَقَائِدَ النَّصِيرَةِ وَالْإِسْمَاعِيلِيَّةِ الَّذِينَ يَقْبِضُونَ بِالْقِرَامِطَةِ وَالْبَاطِنِيَّةِ الَّذِينَ ذَكَرَهُمْ صَاحِبُ الْمَوَاقِفِ وَقَالَ عَنْ عِلْمَاءِ الْمَنَاهِبِ الْأَرْبَعَةِ أَنَّهُ لَا يَحِلُّ إِقْرَارُهُمْ فِي دِيَارِ الْإِسْلَامِ بِجَزِيَّةٍ وَلَا غَيْرِهَا وَلَا تَحِلُّ مَتَاكُفَّتَهُمْ وَلَا تَبَلَاغَتُهُمْ﴾ (۳)

ترجمه: د علامه عبدالرحمن عمادي په اوږده فتاوی کې چې د نصرانيه او اسماعيليه کوم عقائد ذکر شوي دي. هغه فرمايي: چې په څلور واړه مذاهبو کې د هغوی د لاس ذبيحه او هغوی سره نکاح کول ناجائز گرځولي ده **وَاللَّهُ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى أَعْلَمُ**

محمد خالد دارالافتاء دارالعلوم کراچي

۱۴۰۴/۵/۱۶۱۴ هـ

(۱) النساء: ۱۰۱

(۲) المائدة: ۵۷

(۳) الشامية: جلد ۳ صفحه ۳۹۸، مطبوعه يوني.

دارالافتاء دارالعلوم نعیمیہ فتویٰ

د آغا خاني (اسماعیلیانو) دعقائدو په اړه چې څه ویل کیږي که صحیح وي: نو په هره داسې معامله کې چې په هغې سره اسلامي عقائد او اعمال مؤثر کیږي. د هغوی څخه مرسته او کومک حاصلول قطعاً صحیح نه دي. بلکې گناه ده د الله پاک ارشاد دی:

﴿وَتَعَاوَنُوا عَلَى الْبِرِّ وَالتَّقْوَىٰ وَلَا تَعَاوَنُوا عَلَى الْإِثْمِ وَالْعُدْوَانِ﴾ (۱)

ترجمه: په نیکۍ او تقوی باندې د یو بل سره مرسته کوی. په گناه او دشمنی باندې یو بل سره مرسته مه کوی.

کوم مسلمان چې هغوی سره داسې مرسته کوي چې د آغا خانیت د ترقی سبب گرځي. هغه به گناهگار وي او په آخرت کې به د هغوی څخه ددې په اړه پوښتې کیږي.

والله اعلم

۱۵/۲/۸۴هـ

محمد اسلم

دارالعلوم حقانیه اکوړه خټک فتویٰ

الجواب: فرقه آغا خانیه د دین د ضروریاتو څخه د انکار له امله بېشکه کافران او د اسلام څخه وتلي دي. هغوی سره موالات (دوستانه تعلقات ساتل) منصوصي حرام دي. الله پاک فرمایي:

﴿لَا يَغْضِبُ الْمُؤْمِنُونَ الْكَافِرِينَ أَوْلِيَاءَ مِنْ دُونِ الْمُؤْمِنِينَ وَمَنْ يَفْعَلْ ذَلِكَ فَلَيْسَ مِنَ اللَّهِ فِي شَيْءٍ إِلَّا أَنْ تَتَّقُوا مِنْهُمْ تُقَةً﴾ (۲)

ترجمه: مومنان دي کفار په دوستۍ نه نیسي. د مومنانو په پرېښودو سره چې چا داسې کار وکړ؛ نو هغه د الله پاک په هیڅ ذمه کې نه دی شامل. مگر دا چې تاسو ځانونه وساتۍ.

(۱) سورة المائدة: ۲

(۲) آل عمران: ۲۸

دې فرقو د خپل اقليت (کموالي) او مذهبي دلایلو څخه د بې برخي کېدو له امله نه د سياسي تحريک همت لري، نه يې د خپلو کفریاتو د دعوت ورکولو اراده لري. په موجوده دور کې دا فرقې د خپل مال ډیر والي ته گوري، او د خپلو تنظیمونو په دامونو کې د بې علمه او کم علمه خلکو ښکار کول غواړي. په همدې چل سره د سياسي ترقی او په دعوت کې د کامیابی اراده لري، پدې وجه دې تنظیمونو کې برخه اخستل د اسلام سره دشمني او د اسلام سپکاوی دی.

وهوالموفق

محمد فرید دارالافتاء دارالعلوم حقانیه

د مدرسه مظاهر العلوم سهار نیور (یوپی، هند، فتوی

الجواب : حامدا ومصليا... د ډیر وخت څخه په فرقه اسماعیلیه باندې د کفر فتوی ده. څوک چې پداسې کورنی کې پیدا شوی وي چې هغه کافران دي او چا چې خپله اسلامي عقیده پرېښوده، د فرقه اسماعیلیه عقیدې خپلولو سره یې دغه مذهب اختیار کړي، هغه مرتد دی، د مرتد ډیر سخت حکمونه دي، هغه سره سلام او کلام هغه سره ناسته ولاړه، د اخستلو او خرڅولو معامله کول جائز نه دي. په اسلامي حکومت کې داسې انسان (که هغه په درې ورځو کې دننه اسلام ته رجوع ونه کړي): نو وژل کیږي به.

مفتي محمد یحیی

مظاهر العلوم سهار نیور ۱۴۰۲/۸/۶ هـ

د دارالعلوم دیوبند فتوی

الجواب : په سوال کې چې ددې فرقې کومې عقیدې لیکل شوي، که هغه صحیح وي؛ نو د هغوی په کافر کیدو کې قطعاً هیڅ شک نشته، د هغوی د مرو سره هغه ټول مذهبي کارونه چې موږ مسلمانان یې کوو، صحیح نه دي، نه به یې د جنازې لمونځ

صحيح وي، نه به د مسلمانانو په قبرستان کې دفن کيږي. همدغه شان هغوی سره نکاح کول هم جائز نه ده او نه به د دوی د لاس ذبيحه حلاله وي او نه د دوی سره د مسلمانانو په څېر برخليک کول روا دي

(وبهنا ظهر أن الرافضي إن كان ممن يعتقد الألوهية في علي وأن جبريل غلط في الوحي، أو كان ينكر صحة الصديق أو يقذف السيدة الصديقة فهو كافر لمخالفته القواطع المعلومة من الدين بالضرورة) (۱)
ترجمه: دا خبره ظاهره شوه چې کوم رافضي د سيدنا علي عليه السلام د خدايي عقیده لري. د سيدنا جبرئيل عليه السلام په وحی کې د غلطی عقیده مني: نو د دين د ضروریاتو څخه د قطعي معلوماتو د مخالفت د وجې نه کافر دی
د دين ضروریات، د لمونځ، روژه، حج، زکوٰة، په څېر سپېڅلو ارکانو څخه چې منکر وي: نو د هغه په کفر کې هيڅ شک نشته (۲)

وهو اعلم

محمد ظفیر الدین غفرله

دارالافتاء دارالعلوم دیوبند ۱۹ ربیع الاول ۱۴۰۳ هـ

د آغا خاني (يعني اسماعيليه) فرقي په اړه د زيات تحقيق لپاره

لاندې ليكل شوي کتابونه مطالعه کړي

❁ ... همارا اسماعيلي مذهب اور اسکا نظام دکتور زاهد علی صاحب

❁ ... تاريخ فاطميين دکتور زاهد علی صاحب

❁ ... فردوس برين مولانا عبدالحليم شرر صاحب

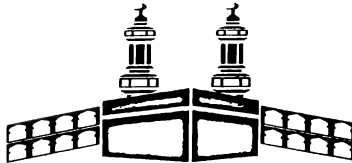
❁ ... حسن بن صباح مولانا عبدالحليم شرر صاحب

❁ ... الاسماعيلية (عربي) علامه احسان الہی ظہیر شہید

(۱) رد المحتار: جلد ۳ صفحہ ۴۶

(۲) آغا خاني مسلمان کيسې؟ ص ۱۳۱ تا ۱۴۷

- ❖ اسماعیلیہ اور عقیدہ امامت کا تعارف تاریخی نقطہ نظر سی ... سید تنظیم حسین صاحب
- ❖ آغا خانیت کی حقیقت ... مولانا عبداللہ چترالی صاحب
- ❖ آغا خانیوں کی زیر زمین منصوبی مولانا عبداللہ چترالی صاحب
- ❖ مذهب اسماعیلیہ قرآن و سنت کی روشنی میں ... مولانا عبداللہ چترالی صاحب
- ❖ آغا خانیوں کی سیاسی عزائم زکریا رازی صاحب
- ❖ آغا خانی کافر ہیں، علماء اسلام کا متفقہ فیصلہ قاری فیض اللہ چترالی صاحب
- ❖ آغا خانیت کیا ہے؟ قاری فیض اللہ چترالی صاحب
- ❖ ہماری بھی مہربان کیسی کیسی
- ❖ اسماعیلی معبود
- ❖ آغا خان فاؤنڈیشن چترال
- ❖ جماعت خانہ سی مسجد تک ... علی بن علی صاحب
- ❖ حقیقت اسماعیلیہ یا اسماعیلی طریقت ایک منفرد طریقہ اکبر علی مہر علی صاحب
- ❖ آغا خانیوں میں بیداری کی آثار
- ❖ جماعت خانی سی عدالت عالیہ سندھ تک
- ❖ الاسماعیلیہ (عربی) وشی من عقائدہا وافکارہا
- ❖ آغا خانی اسماعیلیوں کی تاریخ (اکبر علی مہر علی) صاحب
- ❖ مذاہب اسلام مولانا نجم الغنی رام پوری صاحب
- ❖ آغا خانیت علماء امت کی نظر میں ... مولانا فیض اللہ چترالی صاحب
- ❖ الحکم الحقائق فی الحزب الاغاخانی حکیم الامت مولانا اشرف علی تھانوی

[فرقه اسماعيليه بوھري]

د فرقه اسماعيليه بوھري تاريخ

د امام المستنصر بالله پيدايښ په ۴۲۷هـ چې د ۱۰۳۵ء سره سمون خوري، چې وفات يې په ۴۸۷هـ چې موافق د ۱۰۹۵ء سره سمون خوري، دده د وفات نه وروسته په فاطميانو کې اختلاف پيدا شو ځينو يې د المستنصر جانشين د هغه ځوی نزار جوړ کړ، چې هغوی ته نزاریه وايي او ځينو نورو يې د المستنصر کشر ځوی المستعلي د هغوی جانشين جوړ کړ، چې د هغې له امله هغوی ته مستعلويه وايي.

د مستعلي معنی هغوی په غيبت سره کوي چې د هغوی آخري امام طيب وو. په وړوکوالي کې يې غيبت يعنې په ۵۲۵هـ چې د ۱۱۱۳ء کې اختيار کړ. د هغه وخت نه په دوی کې امام پټ شو؛ خو د دعوت سلسله د داعيانو په ذريعه اوس هم روانه ده، امام طيب اگر چې غائب شو؛ خو د هغوی په اولاد کې د امامت سلسله اوس هم روانه ده، دې مذهب والو ته په يمن کې د اقتدار واگي تر لاسه شو، ددې منونکي په يمن، مصر، هندوستان او پاکستان کې شتون لري. د هغوی مرکز ۹۴۶هـ چې د ۱۵۴۰ء سره سمون خوري، احمد آباد گجرات (هندوستان) ته منتقل شو. په هندوستان کې د هغوی د مذهب داعي يوسف بن سليمان وو. کله چې د هغوی د شپږ ويښتم داعي داؤد بن عجب شاه وفات په ۱۵۹۱هـ کې وشو؛ نو بيا اکثریت داؤد بن قطب شاه خپل ويښتم داعي ومنلو. يمن والو سليمان بن حسن ويښتم داعي ومنلو. پدې بناء داؤد بن قطب شاه لره داعي منونکو ته داؤدي وايي او سليمان بن حسن لره داعي منونکو ته سليماني وايي. په هندوستان او پاکستان کې داؤديان دي، اوس هم د هغوی دوه پنځوسم داعي موجود دی، چاته چې هغوی سيد برهان الدين ويل، هم ددې فرقې داعي د لسمې هجري نه په بمبې کې ژوند کوي، عموماً دوی تجارت کولو او تجارت کونکو ته بوھري وايي. پدې وجه دوی ته بوھري ويل کيږي.

دافرقه کله وجود ته راغله؟

ددې فرقې ابتداء په ۵۲۵هـ کې وشوه. کله چې د مستنصر بالله په وفات باندې خلکو د هغه کشر ځوی چې د هغه نوم مستعلي بالله (امام طيب) وو. هغه خليفه او جانشين جوړ شو. بيا هغه امام طيب په ۵۲۵هـ کې غائب شو. د هغوی د داعي سلسله روانه ده، اوس د هغوی دوه پنځوسم داعي برهان الدين موجود دی.

دفرقه بوهري دجماعت دباني محمد برهان الدين مختصر حالات

نوم: برهان الدين. پيدايش ۲۰ ربيع الآخر ۱۲۳۳هـ. چې د ۶ مارچ ۱۹۱۵ء سره موافقت لريد هندوستان په بنار سورت کې زيږيدلی

ه پلار نوم: يې طاهر سيف الدين وو، طاهر سيف الدين د برهان الدين د پيدايش نه څلويښت ورځې مخکې يو پنځوسم داعي جوړ شو.

تعليم: ابتدا کې يې تعليم په خپله علاقه کې حاصل کړ. بيا علي گره يونيورسټي ته د ډاکټراف تهيا لوجي اعزاز حاصلولو لپاره سند ترلاسه کړ.

تعليمي خدمتونه: هغوی خپل مسلك په جامعه سيفيه کې نافذ کړ. د هغې دوه شاخونه يې جوړ کړه، د هغې نه يوه جامعه د هغوی په پيدايش بنار سورت او دويمه په کراچي کې ده.

طاهر سيف الدين د ۱۹ کالو په عمر کې په ۱۹۳۴ء کې برهان الدين يې خپل دوه پنځوسم داعي وټاکي، اتفاق ته گوره چې د جانشينی او پيدايش ورځ يې يوه وه.

بوهري مرکزونه: د بوهري مرکزونو په نوم يې څو تاريخي مرکزونه جوړ کړه. چې په هغې کې يې د فاطمي دور د يادگار مسجد الجامع الانور نوی تعمير کړ. ورسره يې د قاهره نور جوماتونه مثلاً: جامع ازهر، جامع اقمير، جامع جيوشي او د جامع لوتو زړې آبادي کړې، په ۲۰۰۲ء کې يې د کوفې په بنار کې د جامع علي بن ابي طالب عليه السلام په نوم د عمارت د تازه کولو او احياء کار پوره کړ، ددېنه علاوه يې په يمن کې د دعاة

گرام تاريخي جوماتونو (عبادت خانې) په هندوستان کې د سورت تاريخي جامع معظم او نور ډير جوماتونه، عبادت خانې، د دنيا په ډيرو علائقو کې په بوهره مرکزونو کې هم په سوونو خپلې عبادت خانې تعمير کړې

کارنامه : په ۱۴۰۱ هـ کې برهان الدين د خپل جماعت خلکو ته تلقين وکړو چې سود پرېږدي او د قرض حسنه لاره اختيار کړي

د هغوی د شپې ورځې په محنت سره په څلوېښتو ملکونو کې بوهرې جماعت فعال جوړ شو. هر کال برهان الدين د مختلفو ملکونو دوره هم کوي. هغوی د ډير ژبو ماهر هم منل شوی.

دې وخت کې د هغوی عمر (۹۲)، دوه نوي کاله وو.

د فرقه بوهرې نظريات او عقائد

۱: د امام طيب په نسل کې برابر د امامت سلسله راروانه ده. اگر چې امام طيب غائب دی: خو د هغوی عقیده ده چې هغه داعيانو ته برابر هدايات ورکوي
۲: سود اخستل جائز دي

۳: ديوالي (د هندوانو د مندر يو رسم دی) کې شمع روښانه کوي

۴: د هندي مياشتو په اعتبار سره حساب کتاب ضروري گڼي

۵: جومات، جماعت خانه او قبرستان هر څه د هغوی جدا دي

۶: د خپلو مشرانو په اقتداء کې عموماً په دوی سپينې جامې اغوندي

۷: کلمه يې: «لااله الا الله محمد رسول الله مولانا علی ولی الله وصی رسول الله» ده

۸: په اذان کې د «اشهدن محمد رسول الله» نه پس «اشهدن مولانا علیا ولی الله» او د «حی علی الفلاح» نه پس د «حی علی خیر العمل محمد وعلی خیر البشر وعشرتها علی خیر العمل» اضافه کول ضروري گڼي (۱)

(۱) مذاهب اسلام (محمد نجم الغنی) ۲۹۲

د فرقه بوهري نظريات او عقائد ، د قرآن او حديث څخه د هغې جوابونه

لومړۍ عقیده

امام غائب دی؛ خو هغه داعي ته مکمل هدايات ورکوي. د امامانو په اړه د هغوی عقیده دا ده چې ائمه کرام د الله پاک نور مفترض الطاعة او معصوم وي. دنيا او آخرت د هغوی په ملکیت کې دي چې څه غواړي ورکوي یې. چې څه غواړي هغه حلال کړي. څه چې غواړي هغه حراموي وغيره

جواب : د اهل سنت والجماعت په نزد ظاهره خبره ده چې دا ټولې خبرې صرف د الله پاک سره لائق دي. چې د الله پاک نه سپوږمۍ څوک هم ددې خبرو حقدار نه دی. کله نو الله پاک سره به شرک لازم شي. شرک او کفر داسې ګناه ده چې هغه الله پاک نه معاف کوي. که په دنیا کې د مرګ نه مخکې مخکې ددېنه توبه ونکړي لکه چې په قرآن کریم کې راځي.

﴿إِنَّ اللَّهَ لَا يَغْفِرُ أَنْ يُشْرَكَ بِهِ وَيَغْفِرُ مَا دُونَ ذَلِكَ لِمَنْ يَشَاءُ﴾ (۱)

ترجمه : بېشکه الله پاک به د مشرک مغفرت نه کوي. ددېنه علاوه چې وغواړي د هغه بخښنه کوي

دویمه عقیده

نېکاره سود اخلي.

جواب : ظاهره ده چې د سود اخستل یا ورکول دا په شریعت محمدي کې حرام دي. د هغې ممانعت په قرآن، حدیث، اجماع او قیاس سره ثابت دی مثلاً

۱: ﴿وَحَرَّمَ الرِّبَا﴾ (۲)

(۱) سورة النساء : ۴۸

(۲) سورة البقرة : ۲۷۵

ترجمه : او الله پاك سود حرام كړى دى.

۲: ﴿ فَإِنْ لَمْ تَفْعَلُوا فَأْذَنُوا بِمَرْبٍ مِنَ اللَّهِ وَرَسُولِهِ ﴾ (۱)

ترجمه : خو كه تاسو داسې ونكړه: نو خبردار شى د جنگ لپاره د الله پاك او د هغه د رسول ﷺ له طرفه.

۳: ﴿ وَذَرُوا أَهْلِيكُمْ مِنَ الرِّبَا إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ ﴾ (۲)

ترجمه : او چې كوم د سود خخه درياتې وي، هغه پريږدى كه تاسو ايمان والا يى.

۴: ﴿ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَأْكُلُوا الرِّبَا أَضْعَافًا مُضَاعَفَةً وَاتَّقُوا اللَّهَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ وَاتَّقُوا النَّارَ الَّتِي أُعِدَّتْ لِلْكَافِرِينَ ﴾ (۳)

ترجمه : اې مومنانو! سود خو خو چنده زيات مه خورى! او د الله پاك نه وويريږى چې كامياب شى، د هغه اور نه وويريږى چې د كفارو لپاره تيار شوى دى.

نوټ : د امام ابو حنيفه رحمته الله عليه په نزد د سود په اړه د ټولو نه وپرونكى آيت دا دى.

په احاديثو كې د سود بدي

۱: ﴿ مَنْ بَيَّعَ لَخْمَهُ مِنَ السُّحْتِ فَلَنَارًا أُولَى بِهِ ﴾ (۴)

ترجمه : د سيدنا ابن عباس رضي الله عنه نه روايت دى چې رسول الله ﷺ وفرمايل: د چا غوښه چې د حرام مال نه پيدا شوه اور د هغې لپاره زيات لائق دى.

﴿ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ حَنْظَلَةَ غَسِيلَ الْمَلَأْنِكَةِ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ دَرَاهِمُ رِيَاءِ كُلِّهِ الرَّجُلُ وَمَوْجِلُهُ لَقَدْ مِنْ شَيْءٍ وَقَلْبَيْنِ رَنَّةٍ ﴾ (۵)

ترجمه : سيدنا عبدالله بن حنظله رضي الله عنه غسيل الملائكة نقل كوي چې رسول الله ﷺ وفرمايل: د سود يو درهم چې انسان يې سره د علمه خوري د ۳۶ كرتو زنا كولو نه

(۱) سورة البقرة: ۲۷۹

(۲) سورة البقرة: ۲۷۸

(۳) سورة آل عمران: ۱۳۰، ۱۳۱

(۴) يهقي في شعب الايمان، كذا في المشكوة. (اسناده صحيح)

(۵) الدارقطني جلد ۳ صفحه ۱۹، واحد: ۲۲۵.

زيات سخت دی.

۳ (عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: الرِّبَا سَبْعُونَ حُوبًا، أَيْسَرُهَا أَنْ يَكُونَ الرِّجْلُ أَمَةً)^(۱)

ترجمه : د سيدنا ابو هريره رضي الله عنه نه روايت دی چې رسول الله ﷺ ارشاد وفرمايلو : د سود اويا اجزاء دي په هغې کې تر ټولو سپک دا دی چې سړی د خپلې مور سره زنا وکړي. د سود په حرام والي باندې د پوره امت اتفاق دی. په همدې وجه ملا علي قاري رحمته الله عليه فرمايي : د علماؤ اتفاق دی چې که څوک د سود د حرمت څخه انکار کوي؛ نو د هغه تکفير به کولی شي.^(۲)

همدغه شان په صاوي شرح جلالين کې دي.

خان پوه کړه چې سود د کتاب، سنت او اجماع درې واړو په رڼا کې حرام دی. لهذا څوک چې ورته حلال وايي د هغه به تکفير کولی شي.^(۳)

دریمه عقیده

د دیوالي (د هندوانو یو رسم دی) پر مهال رڼا گانې کوی!

جواب : دیوالي دا خالص هندو مذهبي رسم دی، ظاهره ده چې ددې رسم د اسلام سره هیڅ تعلق نشته. که سړی هسې دغیر مسلمو په مذهبي رسم کې شرکت کوي؛ نو هم جائز نه دی. ځکه چې حدیث کې راځي: څوک چې د یو قوم مجمع زیاته کړي هغه به هم په هغوی کې شمار وي. په فتاوی رحیمیه کې دي چې په دیوالي وغیره کې شرکت کول حرام دي.

څلورمه عقیده

د هندي میاشتو په اعتبار سره حساب کتاب کوی!

(۱) ابن ماجه : ۲۴۷۶، والبيهقي في الشعب : ۵۵۴۲ (اسناد صحیح)

(۲) مرقات : جلد ۳ صفحه ۳۱۳

(۳) صاوي : جلد اول صفحه ۱۱۶

جواب : د دوی تعلق زیات تر د هندوانو سره دی. پدې وجه د هغوی د میاشتو سره د هغوی حساب وي، د مسلمانانو حساب کتاب د سپوږمۍ په لحاظ وي. د همدې سپوږمۍ په اعتبار سره اسلامي عبادتونه هم ادا کیږي، مثلاً د رمضان روژې، د حج ورځې وغیره.

پنځمه عقیده

د دوی مسجد، جماعت خانه او قبرستان ټول بیل وي.

جواب : علماء فرمایي: چې د بوهریانو اذان د ټولو مسلمانانو نه جدا دی. د هغوی هغه لمونځ نه دی کوم چې مسلمانان کوي، د هغوی خپل عبادت د خانه جوړ شوی. هغه لمونځ نه دی، بلکې سراسر کفر او شرک دی، چې د هغوی په جماعت خانو کې ادا کیږي، که هغه داسې نه وي؛ نو هغوی خپلو جماعت خانو ته د مسلمانانو داخلیدل ولې منع کوي، د هغوی لمونځ د هغوی د مخفي امام لپاره وي. د مسلمانانو په جوماتونو کې هر یو ته د راتلو او د هغوی د عبادت کتلو اجازت شته.

شپږمه عقیده

د هغوی کلمه د مسلمانانو نه جدا ده.

جواب : د رسول الله ﷺ نه واخله تر ننه پورې چې په کومه کلمه اتفاق دی هغه ﴿ لا اله الا الله محمد رسول الله ﴾ ده د شروع نه د کلمې دوه اجزاء دي، یو ﴿ لا اله الا الله ﴾ او دویم ﴿ محمد رسول الله ﴾ که د دریم جزء ﴿ مولانا علی ولی الله وصی رسول الله ﴾ اضافه صحیح ومنل شي؛ نو ددېنه دا خبره ثابتیږي، چې رسول الله ﷺ او یو لاکه څلیرشت زره صحابه کرامو ﷺ او تر ننه پورې مسلمانانو هم د دوی کلمه ویله.

علماء کرام فرمایي: هر کله چې قطعي طور دا ثابت شوه چې د اسلام کلمه صرف د توحید او رسالت د اقرار نوم دی. هغه په ﴿ لا اله الا الله محمد رسول الله ﴾ سره پوره کیږي. پدې باندې د رسول الله ﷺ د زمانې نه واخله تر ننه پورې اجماع ده؛ نو اوس چې چا پدیکې کمی زیاتۍ کړی؛ نو هغه به د اصلي کلمې د انکار له امله کافر وي.

د فرقہ بوهري په اړه د مفتيا نورايي

- ۱ د جامعہ بنوري ټاؤن کراچی فټوی
- بوهري فرقہ د خپلو فاسدو عقائدو په وجه د اسلام د سپېڅلي دايري څخه خارج دي.
- هغوی سره تعلقات ساتل، دوستي کول، ناجائز دي (۱)
- ۲ د دار الافتاء والارصاد ناظم آباد فټوی
- بوهري د آغا خانيانو يوه ډله ده، د آغا خانيانو د اسلام او مسلمانانو خلاف سازش د چانه پټ نه دی، د هغوی کلمه، لمونځ او عقائد غرض هر يو عمل کفریه او د اسلام څخه بيل دی (۲)
- ۳ د جامعہ بنوريه سائنټ ايريا کراچی فټوی
- مشهوره فرقہ بوهري هم د خپلو باطلو عقائدو او نظرياتو له امله د اسلام د سپېڅلي دايري څخه خارج دي. دا د روافضو يوه څانگه ده، چې په قرآن کریم کې د تحريف، شراب، زنا حلال قائله دي او د خلفاء راشدينو څخه پرته د نورو صحابه کرامو رضي الله عنهم په اړه معاذ الله د کافر کيدو عقیده ساتي، د هغوی په زندیق کيدو باندې د امت اجماع ده. هغوی سره د دوستانه تعلقاتو ساتلو څخه ځان ساتل پکار دي (۳)

د فرقہ بوهري په اړه د زيات تحقيق لپاره لاندې کتابونه مطالعه کړي

- ❖ ... اسماعيليه اور عقیده امامت ... سيد تنظيم حسين صاحب
- ❖ ... همارے اسماعيل مذهب کی حقيقت اور اسکا نظام ... زاهد علی صاحب
- ❖ ... تاريخ فاطمين ... دکتور زاهد علی صاحب
- ❖ ... فردوس برين ... مولانا عبدالحليم شرر صاحب
- ❖ ... اسلام بلا مذهب ... دکتور مصطفى الشکفه صاحب

(۱) فټوی نمبر: ۱۶۴۴

(۲) فټوی نمبر: ۴۲/۶۱۹

(۳) فټوی نمبر: ۴۳۵۶۵

❖ الطائفة الاسماعيلية تاريخها نظمها وعقائدها... دكتور مصطفى كامل حسين صاحب مكتبه النهضة المصرية.

❖ دائرة المعارف الاسلامية ... مادة الاسماعيلية

❖ اصول الاسماعيلية والفاطمية والقرامطة ... برنارذ اويس

❖ كشف اسرار الباطنية واخبار القرامطة ... محمد بن مالك يمانى الحمادى صاحب

❖ فضائح الباطنية علامه ابو حامد غزالى رحمه الله تعالى

❖ تاريخ الجمعيات السرية والحركات الهدامة... محمد عبدالله عنان وغيره.

[فرقه ذكرى]

دذكرى فرقى تاريخ

ددې فرقى اصلي جوړونكى سيد محمد جونپوري دى، د هغه د مرگ نه وروسته د هغه مريدانو محمد مهدي اټكي د باني په ډول وپېژنى. ذكرى يو داسې مذهب دى. چې د هغې لپاره كوم ټاكلي ضوابط نشته. نه د هغوى څه كتاب شته. څه چې د هغوى مشران وايي بس هم هغه د دوى دين او مذهب دى. تر ننه پورې د هغوى په مذهب باندې باقاعده څه كتاب نشته. صرف څو قلمي نسخې دي

د مذهب بنياد خو په ۹۰۰ هـ كې سيد محمد جونپوري كېښود. بيا يې نورو حكمنو ته محمد مهدي اټكي ترتيب وركړ تر څو په ښه ډول يې خپور كړ. چې د هغې ظهور په ۹۷۷ هـ كې د ۱۵۶۹ء مطابق شوى وو

ذكرى فرقه كله وجود ته راغله؟

ذكرى فرقه په اصل كې د مهدويه يوه څانگه ده. اول د مهدويه فرقى په اړه بيا د ذكرى فرقى په اړه هم څه خبرې ذكر كوو.

د فرقه مهدويه باني سيد محمد جونيوري وو، چې د جمادى الاولى په مياشت ۸۷۴هـ كې د ۱۴۴۳م مطابق دوشنبې په ورځ په جونيور هندوستان كې پيدا شو. (۱) همدې ته د سنده خلك ميران سائين او د مكران او قلات خلك يې په نور پاك سره يادوي

سيد محمد جونيوري په جمادى الاولى ۸۸۷هـ كې خپله علاقه پرېښوده. په ۹۰۰هـ كې احمد نگر ته ورسيد. بيا په ۹۰۱هـ كې د حج لپاره لاړ. نهه مياشتې هلته و اوسېد. بيا يې د ركن او مقام ابراهيم ترمنځ ودرېد او اعلان يې وكړ. چې زه آخر الزمان نبي يم، زما په اړه الله پاك خبر او د رسول الله ﷺ په ژبه باندې وعده فرمايلې وه. (۲)

د حج نه وروسته د احمد نگر نه واخله د سنده تهته به ښار ته راغی او شپږ مياشتې قيام يې وكړ، (نن هلته د هغوی زیارت جوړ شوی دی).

د تهته نه پس دې قندهار ته لاړ، په همدې مهال هغه مختلف اميران، بادشاهان او ښځو ته خطونه وليكل چې زه مهدي يم. چې په هغې كې يې وويل زر تابعداري وكړی. چې تاسو كاميابي بيا مومی، څوك چې زما نافرمانی كوي. الله پاك به هغه په سخت عذاب كې اخته كوي وغيره وغيره. (۳)

بيا ددې فرقې باني په فراه كې چې اوس هم د افغانستان د ولاياتو څخه يو ولايت دی. هلته په ۹۱۰هـ كې وفات شو.

د باني فرقه محمد اتيكي حالات

ددې فرقې پير محمد مهدي اتيكي دی، دده په اړه يې د عقيدتمندو خلكو دا رايه ده چې هغه د الله نور وو. پدې وجه نه د هغه مور او پلار شته. نه اولاد او نه د هغه

(۱) مهدوی تحريك : ۳۵

(۲) مهدوی تحريك : ۴۴

(۳) مهدوی تحريك : ۴۷

ولادت شوی دی. نه د هغه وفات شوی دی. نه يې کفن دفن شوی دی. بلکهې دی نور وو. هغه نور غائب شوی یا آسمان ته لاړ.

د هغه ظهور په ۹۷۷هـ کې د ۱۵۶۹ء مطابق وشو. دا په اصل کې د آتک پنجاب اوسیدونکی وو، سید محمد جونپوري یو سړی وو. د هغه ډیر مريدان وو. د هغه د مرگ نه وروسته د هغه مريدان خپاره شوه: نو محمد مهدي اتهکي په خپل فهم سره هغوی خپل تابعدار جوړ کړ. هغه خپل مرکز تربت کې جوړ کړ. هلته هم هغه ډیر شيان جوړ کړه. بيا په ۱۰۰۰هـ کې د ۱۵۹۲ء مطابق، يا په ۱۰۲۹هـ کې د ۱۶۱۹ء مطابق دې مهدي اتهکي پدې ويره چې چيرته راز ښکاره نشي د خپل ناستې په ځای څادر يا پگړۍ دفن کړه، څه برخه يې بهر پرېښوده. د شپې شپې غائب شو. خلکو شور شروع کړ چې هغه خو نور وو آسمان ته لاړ.

د ذکرې فرقي نظريات او عقائد

لومړی عقیده: د هغوی کلمه د اهل سنت والجماعت نه جدا ده. د هغوی کلمه «لااله الا الله نور پاك نور محمد مهدي رسول الله» او کله «لااله الا الله نور محمد مهدي رسول الله صادق الوعد الامين» وايي.^(۱)

او کله «لااله الا الله الملک الحق المبين نور پاك نور محمد مهدي رسول الله صادق الوعد الامين» وايي.^(۲)

دويمه عقیده: د خپل مذهب باني، ملا مهدي محمد اتهکي نبی آخر الزمان گڼي. د ټولو انبياؤ لوی سردار يې مني. د سید المرسلين نور محمد مهدي شان کوم چې اولين او آخري دی او غوره شوی هادي دی. د رب العلمين نور دی.^(۳)

(۱) سفرنامه مهدي مصنف شيخ عزيز لاري ص ۴

(۲) ذکر الهي جلد ۱۰ صفحه ۱۱، نور تجلی ص ۱۱۸، ۱۲۲، وغيره

(۳) سفرنامه مهدي ص ۳، (شيخ عزيز لاري) ذکر الهي ص ۳۹، نور تجلی، ص ۶۸، ۷۱، نور هدايت، ۷۹.

ثناء مهدي، ۷، ۹، ۱۰ کې په مختلفو عنواناتو سره ورته سید المرسلين ويل شوي.

مريمه عليده : د محمد اټكي د نبوت نه انكار كفر دی او هغه ته دروغجن ويونكي كافر دی. (۱)

څلورمه عليده : محمد مهدي اټكي د الله نور دی او الله د مهدي عاشق او مهدي يې معشوق دی. (۲)

پنځمه عليده : د كوم مهدي ذكر چې په حديث كې راغلی. دا هم هغه مهدي دی چې اوس راغلی، دده نه وروسته به هيڅ مهدي نه راځي. (۳)

شپږمه عليده : قرآن كريم په اصل كې په محمد مهدي باندې نازل شوی وو: خو د رسول الله ﷺ په واسطه په مهدي باندې نازل شو. اوس د قرآن كريم هم هغه تاويل او تشریح معتبره ده، كومه چې محمد مهدي اټكي كړې ده. بله دا چې د قرآن كريم څلوېښت پارې وې، په هغې كې لس پارې مهدي منتخب كړې. باقي ديرش پارې يې د اهل ظواهر و لپاره پرېښودې.

هغه لس پارې د قرآن باقي ديرش دا د بدی مثل دی. د همدې لسو پارو نوم برهان دی. (۴)

اوومه عليده : چيرته چې په قرآن كريم كې د محمد نوم راغلی. ددې څخه مراد محمد مهدي دی. د رسول الله ﷺ نوم احمد دی او محمد خو د مهدي نوم دی. (۵)

نهمه عليده : «مقام محمودا» (۶) ددېنه مراد مقام محمود نه دی، بلکې ددېنه مراد هغه غر دی چيرته چې د ذكري مذهب والو حج كيږي. (۷)

(۱) قلمي نسخه بهتر موسى نامه ۱۴۱۱، ۱۵۸، وټنا مهدي: ۸۶، سفرنامه مهدي، ۳، فرمودات مهدي قلمي نسخه: ص ۹۹ وغيره

(۲) قلمي نسخه محمد قصر قندی موسى نامه: ۱۱۵، حقيقت نور هادی: ۷، معراج نامه: ۲۳

(۳) ټنا مهدي: ۱۰، قلمي ابیات سې محمد قصر قندی ص ۵۶، ذکروحدت ص ۱۱، قلمي نسخه نيز سرجهانی: ۴۴

(۴) سفرنامه مهدي ص ۵، ټنا مهدي ص ۷ حقيقت نور پاك، قلمي نسخه سې قصر قندی موسى نامه ۱۱۷، ذکر الهی ص ۳۹، ذکر توحيد ص ۳۱ وغيره.

(۵) معراج نامه، ص ۴، نور نجل ص: ۱۲، ۴۲، ۴۳، ۶۲

(۶) سورة بني اسرائيل ايت: ۶۹

(۷) نور نجل ص: ۴۱

نهمه عقيده : په ټولو انبياؤ ﷺ باندې لازمه ده چې هغوی په مهدي اټکي باندې ايمان راوړي. (۱)

لسمه عقيده : د هغوی په مذهب د انبياؤ او ملائکه وو ﷺ سپکاوی جائز دی. (۲)

يو لسمه عقيده : د محمد مهدي اټکي د راتلونو وروسته د رسول الله ﷺ شريعت منسوخ شو. (۳)

دو لسمه عقيده : لمونځ کونکي مرتد او بې دينه دي. (۴)

ديار لسمه عقيده : د رمضان روژې منسوخ دي. د ذی الحجة د ابتداء لس روژې ساتل پکار دي، د ايام بيض او د هرې دوشنبې روژې نيول پکار دي. (۵)

څوار لسمه عقيده : زکوة صرف د مال لسمه برخه ورکول دي. هغه هم صرف خپل مذهبي مشر ته ورکول جائز دي. (۶)

پنځ لسمه عقيده : د بيت الله د حج فرضيت ختم شو. ددې په بدل کې په ۲۷ رمضان او ۹ ذی الحجة کې په کوه مراد تربت کې حج کول پکار دي. (۷)

ښار لسمه عقيده : د ذکر اذکار يا سجدي په وخت قبلي ته د مخ کولو ضرورت نشته. (۸)

اولسمه عقيده : په تربت کې هم هغوی منی، حرم، مقام محمود، آب کوثر، شجر طوبی، بل صراط، عرفات، غار حرا، آب زمزم وغيره ټول جوړ کړي دي. هم هغه حقيقي تصور کوي.

(۱) موسی نامه : ص ۹۹، ۱۰۰، ۱۰۱

(۲) نور تجلی ص : ۶۹، نور هدايت : ۸۳، ۸۷ وغيره

(۳) موسی نامه ص ۱۵۳، معراج نامه قلبي نسخه : ۳۵، ۳۴

(۴) قلبي نسخه ملا نور الدين ص ۱۲۱

(۵) مين ذکرې هوڼ : ص ۷

(۶) قصص النبي : ص ۴۸

(۷) موسی نامه : ص ۱۳۴

(۸) نسخه کمالات

انتمه عقیده : محمد مهدي په ځمکه کې غوږه و خوږه او اسمانونو ته تللی دی، اوس په عرش باندې الله پاک سره اوږه په اوږه ناست دی

نولسمه عقیده : اودس، لمونځ، د جنازې لمونځ هيڅ نشته. د جنازې د لمونځ صورت دا دی چې خپلې ذکر خانې ته مړي يوسي، څه ذکر کوي بيا مړی خاورو ته سپاري

[د ذکرې فرقي نظريات، د قرآن او حديث څخه يې جوابونه]

لومړۍ عقیده

د زکريا نو کلمه د اهل سنت والجماعت څخه جدا ده

جواب : د محمد رسول الله په ځای نور پاک نور محمد مهدي رسول الله يا داسې قلم نور الفاظ ویلو سره د رسول الله ﷺ د رسالت انکار لازميږي. د رسول الله ﷺ د رسالت څخه انکار بالاتفاق کفر دی، د رسول الله ﷺ د رسالت او د ختم نبوت احاديث متواتر دي. چې د هغې انکار د ائمه اربعه وو او پوره امت په نزد کفر دی. د رسول الله ﷺ ختم نبوت د قرآني آيتونو او ډېرو حديثونو او د ائمه وو ټولو د اقوالو څخه ثابت دی. ورسره دا چې داسې انسان چې د ختم نبوت عقیده نه مني. هغه واجب القتل دی.

د رسول الله ﷺ د ختم نبوت په اړه حديثونه:

۱) «عَنْ سَعْدِ بْنِ أَبِي وَقَاصٍ عَنْ أَبِيهِ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: لِعَلِّي «أَنْتَ مَعِيَ بِمَنْزِلَةِ هَارُونَ مِنْ مُوسَى (لَا إِلَهَ إِلَّا أَنَا) بَعْدِي» (۱)

ترجمه : عامر بن عبد الله د خپل والد محترم سيدنا سعد بن ابې وقاص رضی الله عنه څخه روايت کوي. هغه د پلار نه روايت کوي چې رسول الله ﷺ سيدنا علي رضی الله عنه وفرمايل. ته ما

(۱) دا روايت په بخاري جلد ۲ ص ۶۳۳، مسلم جلد ۲ ص ۲۷۸، کې دی، د راوي حديث سيدنا سعد بن ابې وقاص رضی الله عنه علاوه ددې حديث نقل کونکي ۱۶ صحابه کرام دي، پدې وجه دا حديث د متواتر درجې نه رسېږي.

سره هم هغه نسبت لري کوم نسبت چې د سيدنا هارون عليه السلام د سيدنا موسى عليه السلام سره وو: خو زما نه وروسته بل نبي نشته. د مسلم په يو روايت کې دي چې زما نه وروسته نبوت نشته

۲ ﴿عَنْ قُتَيْبَةَ رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ سَيَكُونُ فِي أُمَّتِي كُذَّابُونَ فَلَا كُونَ كَلْهَمَ يَزْعُمُونَ أَنِّي وَأَنَا خَاتَمُ النَّبِيِّينَ لَا نَبِيَّ بَعْدِي﴾ (۱)

ترجمه: د سيدنا ثوبان رضي الله عنه څخه روايت دی. رسول الله ﷺ ارشاد وفرمايلو چې زما په امت کې به ديرش دروغجن انبياء پيدا کيږي، هر يو به دا گمان کوي چې زه نبي یم. حال دا چې زه خاتم النبیین یم. زما نه وروسته بل نبي نشته

۳ ﴿عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - «لَا رِسَالَةَ وَالنَّبُوَّةَ قَدْ انْقَطَعَتْ فَلَا رَسُولَ بَعْدِي وَلَا نَبِيَّ﴾ (۲)

ترجمه: د سيدنا انس بن مالک رضي الله عنه څخه روايت دی چې رسول الله ﷺ وفرمايل رسالت او نبوت ختم شوی دی. زما نه وروسته نه رسول شته او نه هم کوم نبي ددې نه علاوه پدې مضمون بڼه ډېر حديثونه شتون لري

دويمه عقیده

محمد اتي کي د ټولو انبياؤ عليهم السلام سردار دی

جواب: د اهل سنت والجماعت عقیده ده چې د ټولو انبياؤ عليهم السلام سردار محمد رسول الله ﷺ دی. د هغوی په افضل الرسل او سيد المرسلين کيدو باندې هم د ټولو اتفاق دی. ددې انکار هم د اهل سنت والجماعت په نزد کفر دی

(۱) ابوداؤد جلد ۲ ص ۴۲۷، ترمذي: جلد ۲ ص ۴۵، د حديث روايت کونکي يوولس صحابه کرام دي، دا حديث هم متواتر دی. (واستاده صحيح)

(۲) ترمذي جلد ۱ ص ۵۱، ددې حديث راويان هم شپږ دي. (واستاده صحيح)

دریمه عقیده

د محمد اټکي د نبوت منکر کافر دی.

جواب : پدې اړه د اهل سنت والجماعت عقیده دا ده چې د رسول الله ﷺ د نبوت منکر کافر او د محمد مهدي د نبوت دعوه ثابتونکی کافر دی.

خلورمه عقیده

محمد مهدي اټکي د الله نوردی،

يعني دې نبي په الله پاک کې حلول کړی دی.

جواب : دا عقیده ساتل هم د اهل سنت والجماعت په نزد کفر ده قاضي عياض مالکي رحمته الله علیه فرمایي:

﴿ فنلت كله ههري لجماع المسلمين وكذلك من ادعى مجالسة الله والمروج إليه ومكالمته أو حلوله في أحد الأشخاص كقول بعض المتصوفة والباطنية النصارى والقرامطة ^(۱)،

ترجمه : دا خبرې (د حلول عقیده) د ټولو مسلمانانو په نزد کفر ده. همدغه شان کوم سړی چې د الله پاک د برابرۍ او الله پاک ته د ورتلو، هغه سره د خبرو کولو دعوه کوي. یا په یو سړي کې د الله پاک په اړه د حلول دعوه کوي، لکه چې د بعض صوفیانو، باطنیه، نصاری او قرامطه دعوه ده.

پنځمه عقیده

د مهدي نه مراد هم دا مهدي اټکي دی.

جواب : دا دعوه خو په شروع کې وه چې زه مهدي یم. بیا یې د رسول کیدو دعوه وکړه. بیا یې د سید المرسلین کیدو دعوه وکړه. د رسول الله ﷺ نه وروسته اوس د نبوت دعوه کول کفر دی. دا خبره خو د عقیده نمبر ۱ د لاندې تیره شوې ده. په مشهور

(۱) الشفاء جلد ۲ صفحه ۲۴۵

کتاب الاشياء والنظائر کې علامه ابن نجيم رحمته الله فرمايي:

﴿إِذَا تَوَصَّيْنَا أَنْ مَحَمَّدًا صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ آخِرَ الْأَنْبِيَاءِ فَلَيْسَ بِمُخْلٍ؛ لِأَنَّهُ مِنَ الْفُرُوقِ﴾ (۱)

ترجمه: کله چې يو سړی دا نه پيژني چې رسول الله صلی الله علیه و آله آخري رسول دی: نو هغه مسلمان نه دی، ځکه چې دا عقیده د دین د ضروریاتو څخه ده همدغه شان په شرح فقه اکبر کې دي.

﴿دعوى النبوة بعد نبينا صلى الله عليه وسلم كفر بالاجماع﴾ (۲)

ترجمه: زموږ د رسول الله صلی الله علیه و آله نه وروسته د نبوت دعوه کول بالاجماع کفر دی

شپږمه عقیده

د قرآن کریم د څلوېښتو پاړو عقیده ساتل

او بیا په هغې کې لس پارې د ځان لپاره پټې ایښودل.

جواب: دا عقیده ساتل د اهل سنت والجماعت په نزد صریح کفر او الحاد دی. د اهل سنت والجماعت دا عقیده ده: څنګه چې الله پاک قرآن کریم نازل کړی دی. هم هغه شان تر تنه پورې زموږ سره محفوظ دی، پدیکې یو حرف هم ندی ضایع شوی. لکه چې د الله پاک ارشاد دی:

﴿إِنَّا نَحْنُ نَزَّلْنَا الذِّكْرَ وَإِنَّا لَهُ لَحَافِظُونَ﴾ (۳)

ترجمه: بېشکه موږ قرآن نازل کړی او هم موږ ددې حفاظت کونکي یو.

اوومه، اتمه او نهمه عقیده

چیرته چې په قرآن کریم کې د محمد نوم راغلی. ددې څخه مراد محمد مهدي دی او ﴿مقام محمود﴾ ددې مراد مقام محمود نه دی. بلکې ددې مراد هغه غر دی چیرته چې د ذکري مذهب والو حج کيږي او په ټولو انبیاء علیهم السلام لازم ده چې هغوی په مهدي

(۱) الاشياء والنظائر ص: ۲۹۶، کتاب السير من الفن الثاني

(۲) شرح فقه اکبر ص: ۲۰۲

(۳) الحجر: ۹

اتېکي باندې ايمان راوړي.

جواب : دا هم د قرآن کریم په تحریف کې شمارل کېږي، لکه چې علامه قاضي عیاض رحمۃ اللہ علیہ فرمایي:

﴿ وَكَذَلِكَ وَقَعَ الإجماع على تكفير كل من دافع نص الكتاب أو خص حديثاً مجمعاً على نقله مقطوعاً به مجمعاً على حمله على ظاهره ﴾^(۱)

ترجمه : همدغه شان هر هغه سړی چې د کتاب الله صریح انکار کوي، یا په یو داسې حدیث کې تخصیص کوي، چې د هغې په ثقلولو باندې اجماع شوې وي، پدې باندې هم اجماع شوې وي چې دا حدیث په خپل ظاهر باندې محمول دی: نو د داسې سړي په کفر د ټولو اجماع ده.

لسمه عقیده

د انبیاء او ملایکو (فرشتو) سپکاوی کول جائز دی.

جواب : دا عقیده هم د اهل سنت والجماعت په نزد خبیث ترین کفر دی.

په مستند کتاب جامع الفصولین او البحر الرائق کې موجود دي:

﴿ ولم یقر بعض الاتیاء علیهم السلام او عاب نبیاً بشئ او لمریض بسنة من سن المرسلین علیهم السلام هـ ﴾^(۲)

ترجمه : څوک چې په انبیاء علیهم السلام کې د یو پیغمبر د نبوت اقرار نه کوي، یا په یو نبي باندې معمولي عیب هم ولگوي، یا د انبیاء علیهم السلام په سنتو کې په یو سنت باندې راضي نه وي: نو داسې سړی کافر دی.

همدغه شان علامه ابن نجیم رحمۃ اللہ علیہ د ملایکو د سپکاوی په اړه لیکي:

﴿ وَيُعْتَبَرُ مَلَكًا مِنَ الْمَلَائِكَةِ أَوْ الْإِنْتِخَافُ بِهِ ﴾^(۳)

^(۱) الشفاء : جلد ۲ ص ۴۴۷

^(۲) جامع الفصولین جلد ۲ ص ۳۰۲، البحر الرائق : جلد ۵ صفحه ۱۳۰

^(۳) البحر الرائق : جلد ۵ صفحه ۱۳۱

ترجمه : په فرشتو کې په چا عيب لگول يا د هغوی سپکاوی کول کفر دی

يولسمه عقیده

شریعت محمدیه ﷺ منسوخ شوی دی !

جواب : ددې مطلب دا دی چې د ذکري فرقي د دين اسلام سره هيڅ تعلق نشته. ځکه چې هغه خو منسوخ شو؛ نو د هغوی تعلق خو د هغه دين سره دی چې د محمد مهدي دی؛ نو اوس هغه ته د دين اسلام والا څنگه ويل کيږي.

دولسمه عقیده

لمونځ کول صحيح نه دي،

ځکه چې ددې په کولو سره انسان مرتد کيږي.

جواب : ددې عقيدې په اړه صاحب د جامع الفصولين فرمايي :

﴿ لا أصل له لاجب علی یکفر فيه ﴾ (۱)

ترجمه : که چا وويل چې زه پدې وجه لمونځ نه کوم، چې په ما باندې لمونځ فرض نه دی؛ نو په داسې ويلو سره به هغه کافر شي.

همدغه شان قاضي عياض رحمه الله فرمايي :

﴿ وكنك قطع بتكفير كل من كذب وأنكر قاعدة من قواعد الشرع الخ ﴾ (۲)

ترجمه : همدغه شان داسې سړي ته قطعي کافر وايو. چې د شريعت د يوې قاعدې او د شريعت د داسې حکم تکذيب وکړي، چې د رسول الله ﷺ څخه متواتر ثابت وي. په هغې باندې اجماع وي. مثلاً: څوک د پنځه وخته لمانځه نه انکار وکړي. يا د هغې د رکعتونو د مقدار او سجدي نه انکار وکړي.

(۱) جامع الفصولين : جلد ۲ ص ۳۰۲

(۲) الشفاء جلد ۲ ص ۱۷۳، طبعه مکتبه روضة القرآن پشاور

د دیارلس څخه تر نولس پورې عقائد

ددې بیان پورته په لنډ ډول یاد شوی، بیا یې وگورئ:

جواب: پدې سره هم د اسلام د ارکانو څخه انکار ثابتیږي. د ارکان اسلام منکر هم د اهل سنت والجماعت په نزد بالاتفاق کافر دی. پدې سلسله کې په فتح الجلیل شرح مختصر الخلیل کې دي

«او کهربان استحل محرما مجمعا علی تحریمه معلوما من الدین کالشرب للخمر والزنا والسرقة والتفد والربا وانکر حل البیع واکل الثمار، ووجوب الصلاة والصوم ولوعلى ولی مکلف او وجوده مکن او الیت او المدينة او المسجد الحرام او الاقصى او استقبال الکعبة او صفة الحج والصلاة او حرفا من القرن او زاده او اعجازه او الثواب والمقاب قال القاضي عياض اجمع المسلمون علی تکفیر کل من استحل القتل او شرب الخمر او شیا مما حرم الله تعالى بعد علمه بتحریمه کاصحاب الابنحة من القرامطة وبعض غلاة الصوفية» (۱)

توجه: کوم سړی چې یو داسې حرام حلال وگڼي چې د هغې حرام کیدل د اجماع او دین نه په واضحه توگه معلومیږي: نو هغه کافر دی، لکه شراب څښل. زنا. غلا. تهمت لگول. سود خوړل او څوک چې اخستلو او خرڅولو د حلال کیدو، او د میوې د خوراک د جائز کیدو منکر وي، یا د لمونځ او روژې د فرضیت څخه منکر وي. یا د مسجد اقصی منکر وي. یا د مدینې منورې منکر وي یا د مسجد حرام منکر وي یا د قرآن کریم د یو حرف منکر وي یا حرف زیاتوي یا یې بدلوي یا د قرآن کریم د معجزه کیدو څخه منکر وي. یا د ثواب او عذاب منکر وي. ددې ټولو عقیدو څخه ساتونکی کافر دی.

قاضی عیاض رحمته الله علیه فرمایي: چې د مسلمانانو اجماع ده. هر هغه سړی ته دي کافر وویل شي چې وژل، شراب څښل، زنا کول یا یو داسې شی کوم چې الله پاک حرام کړی دی، حلال گڼي، حال دا چې د هغې د حرام کیدو علم ورته وي. لکه اباحتی قرامطه او د

(۱) فتح الجلیل شرح مختصر الخلیل: جلد ۹ صفحه ۲۱۰

غالي صوفيانو حال دی، حرام حلال گڼلو له امله دا ټول کافران دي (۱)

د پاکستان د قومي اسمبلی د فیصلې مطابق هم ذکرې فرقې کافران دي

د حکومت پاکستان نیشنل اسمبلی چې کومه فیصله د قادیانیانو په اړه ورکړې وه. ذکرې فرقې پخپله پدیکې داخله شوه، مثلاً د پاکستان په قانون کې دي

۲۶ ماده: کوم سړی چې د خاتم الانبیاء محمد مصطفی ﷺ په ختم نبوت باندې مکمل ایمان نه لري، یا د رسول الله ﷺ نه وروسته په څه اندازه کې د نبی کیدو دعوه کوي. یا پداسې مدعي نبوت یا مصلح باندې ایمان لري. هغه به په آئین او قانون کې مسلمان نه وي.

شق ۳: کوم سړی چې په محمد رسول الله ﷺ چې آخري نبی دی. د هغه په خاتم النبیین کیدو باندې قطعي او غیر مشروط طور ایمان نه لري. څوک چې د محمد ﷺ نه وروسته د هر مفهوم یا هر قسم نبی کیدو دعوه کوي، یا داسې نبی مدعي یا مصلح تصور کوي. هغه د آئین او قانون په اغراضو سره مسلمان نه دی.

توضیح: ذکرې چونکې محمد رسول الله ﷺ آخري نبی نه مني. محمد مهدي اټکي خپل آخري رسول او مهدي تصور کوي. د هغه کلمه وايي، کومه کلمه چې د مسلمانانو د کلمې په خلاف ده. د ارکان اسلام لکه لمونځ، روژې، زکوٰۃ، حج او قبلې وغیره څخه بالکل منکر دي. لهذا د پاکستان د دستور مطابق هغوی غیر مسلم دي.

ذکرې د بلوچستان د شرعي عدالتونو په زد کې

د صوبه بلوچستان په شرعي عدالتونو کې هم تر اوسه پورې ذکرېان غیر مسلم شمارل کېږي. هغوی د مسلمانانو او ذکرېانو ترمنځ نکاح جائز نه گڼي. تر دې چې هغوی ته د مسلمانانو په طریقه کې قسم هم صرف د الله پاک په نوم نه ورکوي، ځکه چې د هغوی په نزد ددې هیڅ حیثیت نشته. هغوی ته د... کوه مراد... او د... تاپک... واسطه ورکولو سره قسم ورکول کېږي؛ نو هغوی ددې قسم خوړولو څخه ځان ساتي.

(۱) الشفاء: جلد ۲ ص ۱۷۳

لاندی به مونږ صرف د یوې فیصلې حواله ورکوو. د مقدمې فیصله په اته مخونو کې لیکل شوې ده. مونږ دلته صرف حکه لیکو

نقل فیصله عدالت فیملې کورنۍ جج کولواو اوازن

مهمه فیض محمد ولد دلمراد. حبیب ولد شهادت سکنه لیاج

په نوم د بدل ولد بازار، موسی ولد رحمت مسماة ایمنه بنت موسی سکنه لیاج

دعوی تنسیخ نکاح ۲۰ جنوری ۱۹۷۵ء

حکم: چونکې مدعی علیه اول د ذکرې مذهب تابع وو. خپل ځان یې مسلمان ظاهر کړ، د یوې مسلمانې جینې سره یې واده وکړ. اوس هغه مرتد د ذکرې فرقي عقیده مننه شوی، ددې مذهب خلک د قادیانیانو په شان رسول الله ﷺ آخري نبی نه مني. ددې مذهب خلک صرف د گوتو په شمېر په بلوچستان کې اوسیږي. دا خلک د پنځه وخته لمانځه څخه منکر دي. د حج کعبه الله منکر دي. دا خلک په تربت د ضلع مکران په یو غر کوه مراد هر کال حج کوي، د رمضان د دیرشو روژو منکر دي. دا خلک نعوذ بالله نقل کفر کفر نه باشد داسې کلمه وایي لا اله الا الله نور پاک محمد مهدی رسول الله، دلته د محمد نه مراد رسول الله ﷺ نه دی، بلکې یو بل محمد دی. چاته چې محمد اټکي وایي. دا اټک په پنجاب کې د یو ځای نوم دی. دا سړی د هغه ځای اوسیدونکی وو. مکران ضلع ته راتلو سره یې ددې مذهب بنیاد کېښود. دا خلک صرف د شپې په آخري برخه کې ذکر کوي. بدې وجه مسلمانان دلته دوی ته ذکرې وایي. دا خلک خپل ځانته هم ذکرې وایي

چونکې مدعی علیه د درواغو څخه کار واخست او د یو مسلمان سړي د لور سره یې واده وکړ او خپل ځان یې موږ ته په دروغه مسلمان وښود؛ خو هغه په اصل کې ذکرې وو. هغه صرف د واده له خاطرې داسې وکړه. جینې ته یې هم چل ورکړ او په خپل مذهب یې راواړوله

لهذا د پورته لیکل شوي استفتاء په حواله او د فقهاء کرامو د تصریحاتو په وجه دا نکاح بالکل نه ده شوې. مدعیانو ته د اعتراض حق حاصل دی. زه دا حکم کوم چې

دا نڪاح دي فسخ ڪري شي. مدعي عليها ايمنه د بدل مدعي عليه د زوجيت نه آزاده ده او هغه دي د مسماة ايمنه نه جدا شي
دا فايل دفتر ته داخل شو. فريقيين موجود دي حڪم واورول شو
۲۰ جنوري ۱۹۷۵ء

دستخط قاضي برکت الله

مهر

قاضي ڪولواه و فيملي ڪورٽ جيج ڪولواه آواران - مڪران

د ڊپٽي ڪمشنر لسبيله رجسٽريشن افسرانو ته حڪم

ڊپٽي ڪمشنر لسبيله يو حڪم پڊي اڙه جاري ڪري. چي د اخباري رپورٽ لاندی ليکل شوی

لسبيله ۲۶ اپريل (نماينده امن) ڊپٽي ڪمشنر لسبيله د تحصيل رجسٽريشن افسرانو ته هدايت ڪري. چي هغوی دي د ذڪري قبيلي ڪسانو ته د شناختي ڪارڊ جاري ڪولو په وخت هغوی ته غير مسلم ليکي. چي هغوی ته په مسلمان ليکلو سره عوامو کي انتشار پيدا نشي. ياد سانی چي اوس اوس په لسبيله کي ځينو علماؤ د ذڪري قبيلي د ڪسانو په اڙه مسلمان ظاهرولو باندی اعتراض ڪري وو. (۱)

د ذڪري فرقي په اڙه د مفتيا نورايي

مولانا محمد يوسف لدھیانوي رحمۃ اللہ علیہ فرمائي

دي ذڪريانو سره هر قسم تعلق سائل جائز نه دي (۲)

د يو سوال په جواب کي فرمائي چي هغوی د خپلو اصولو او فروعو په اعتبار سره مسلمانان نه دي. په دي وجه د هغوی حڪم د قاديانيانو، بهانيانو او هندوانو په شان غير مسلم اقليت دی. کوم خلک چي ذڪريان مسلمانان گڻي يا په هغوی کي شامل دي هغوی ته پڪار دي چي توبه وکري (۳)

(۱) اخبار امن ۲۶ اپريل ۱۹۷۶ء (ڪراچي)

(۲) ڪيا ذڪري مسلمان هيڻ؟

(۳) آپ ڪے مسائل اور ان کا حل جلد ۱ ص ۱۸۶

ذکری مذهب پہ ارہ د معلوماتو لپارہ دا کتابونہ مطالعہ کری

- ❖ مہدوی تحریک
- ❖ نزہۃ الخواطر، ج ۱ ص ۳۲۲
- ❖ ذکر توحید
- ❖ میں ذکر ہوں
- ❖ عمدۃ الوسائل، مولانا محمد موسیٰ دشتی
- ❖ مکران تاریخ کی آئینی میں
- ❖ ذکر وحدت
- ❖ نور تجلی
- ❖ ذکر الہی، ملا محمد اسحاق درزئی
- ❖ سفرنامہ مہدی، شیخ عزیز لائی
- ❖ نور ہدایت
- ❖ ثنائی مہدی، ملا ابراہیم، وملا عزت
- ❖ فرمودات مہدی
- ❖ سیر جہانی (قلی نسخہ)
- ❖ حقیقت نور پاک
- ❖ معراج نامہ

ذکری فرقہ پہ رد کی لیکونکی کتابونہ

- ۱: ذکر دین کی حقیقت..... مولانا احتشام الحق آسیا آبادی
- ۲: فرقہ ذکر پہ پر ایک نظر..... مولانا محمد حیات رحمہ اللہ
- ۳: ذکر مذهب اور اسلام..... مولانا عبدالمجید قصر قندی رحمہ اللہ
- ۴: ذکر فرقہ..... مولانا مفتی رشید احمد لدھیانوی رحمہ اللہ
- ۵: کیا ذکر مسلمان ہیں؟..... مولانا محمد یوسف لدھیانوی شہید رحمہ اللہ

قادیانی فرقہ

د قادیانی فرقې تاريخ

د قرآن کریم آیتونه، احادیث او د ټول امت اجماع ده چې رسول الله ﷺ آخري نبي دی. هم دا خبره په قرآن کریم کې تر سلو زیات کرته بیان شوې ده: خو ددې سره سره رسول الله ﷺ دا خبر ورکړې چې:

(لَا تَقُومُ السَّاعَةُ حَتَّى يَمُوتَ كَذَّابُونَ قَرِيبًا مِنْ قُلُوبِكُمْ كُلُّهُمْ زَعَمَ أَنَّهُ رَسُولُ اللَّهِ) (۱)

ترجمه: قیامت به تر هغه نه قائمېږي تر څو دیرشو پورې د جلان او درواغجن نه وي پیدا شوي، چې په هغوی کې به هریو دا دعوه کوي چې هغه د الله پاک، رسول دی. د رسول الله ﷺ دا غیبي خبر د هغه د ژوند په آخري زمانه کې مسيلمه کذاب د نبوت دعوه وکړه، همدغه شان د یمن یو اوسیدونکي اسود عنسي او یوې مکارې چالاکې عیسایي ښځې سجاح بنت حارث عراقي د رسول الله ﷺ نه وروسته د خپل نبوت اعلان وکړ. ددې نه وروسته هم خلکو د نبوت دعوه وکړه، بیا د اتلسمې صدۍ په آخره کې هم یو سړي د نبوت دعوه وکړه، چې خلک یې د غلام احمد قادیاني په نوم پیژني. په ۱۸۵۷ء کې چې کله د برطانیې انگریزانو په کوم مکر او چالاکی سره مسلمان حکمرانان د تخت او تاج نه محروم کړه، د ټولو اختیاراتو واګي یې په خپل لاس کې واخستل. په هغوی کې دا ویره پیدا شوه چې چیرته دا مسلمانان زموږ نه بیا اقتدار وانه اخلي، ددې خطري له امله هغوی د مسلمانانو د کمزوري کولو لپاره په هغوی کې د انتشار او جدایی تخم کرل شروع کړ. د هغوی نه یو غلام احمد قادیاني هم وو، چې په هغه سره هغوی د اسلام په بنیادي عقائدو باندې ضرب ولگولو. کله یې د نبوت دعوه وکړه او کله یې پرې انبیاؤ ﷺ ته بدې ردې وویل، کله یې پرې د قرآن او حدیث د غلطولو کوششونه وکړه او بیا په آخره کې جهاد د کوم نه چې د برطانیې د حکومت سخته ویره وه، چې زموږ حکومت به دوی د جهاد په زور ختم کړي، پدې

(۱) بخاری جلد ۴ صفحه ۱۰۵۴، کتاب الفتن مسلم جلد ۲ ص ۳۹۷، کتاب الفتن

وجه هغوی د مرزا غلام احمد قادیانی په خوله دا اعلان وکړ. چې جهاد اوس ختم شو، ددې خبرې مرزا صاحب څو کرته اعلان وکړه. هر هغه سړی چې ما سره بیعت کوي هغه ما مسیح موعود مني، په هغه کې دا عقیده هم ده چې اوس پدې زمانه کې جهاد حرام شو.

کله به یې ویل چې: اردو شعر: چوژدو اے دوستو جهاد کا خیال

دین کیلے حرام ہے اب جنگ و قتال

ترجمه ای ملگرو د جهاد فکر له ځانه لرې کړی. د دین د ساتنې لپاره جنگ کول حرام دي

بهر حال انگریزانو د خپل مقصد د پوره کولو لپاره د مسلمانانو په فکري وحدت کې اختلاف پیدا کړ، بالاخره هغوی د یوې اوږدې مودې پورې په بر صغیر کې خپل حکومت وکړ.

قادیانی فرقه کله وجود ته راغله

دا فرقه په ۱۸۴۰ء کې د هندوستان په صوبه پنجاب کې شروع شوه

د قادیانی فرقه جوړونکي غلام احمد قادیانی حالات

نوم: یې غلام احمد وو، وطن یې قادیان، ضلع گورداسپور، پنجاب دی. پیدایش یې په ۱۸۳۹ء یا ۱۸۴۰ء کې شوی دی، د پلار نوم یې حکیم غلام مرتضی وو.

زده کړه: ابتدایي زده کړه یې په خپله علاقه کې کړې. مرزا صاحب ته د تعلیم نه زیات د ژبې زده کولو شوق وو، پدې وجه هغوی د اردو نه علاوه، فارسي، عربي او انگریزي زده کړه کړې وه.

وېجه: په ابتدایي حالت کې د سیالکوټ عدالت کې لیکوال وو، کله چې یې د مختار کاري امتحان ورکړ: نو په هغې کې نا کامه شو.

د بحث او مناظرې شوق

مرزا صاحب د بحث او مناظرې ډیر شوق درلود. د آریانو او عیسویانو سره هغوی ډیرې مناظرې کړي دي

دده بې حیا خبري

د مرزا صاحب ژبه آزاده وه. چاته چې به یې زړه څه غوښتل هغه به یې ویل پداسې ویلو به هغوی شرم نه کولو. علماء اسلام سره به یې سختې خبرې کولې او هغوی ته به یې کنخلې کولې

د هغوی د بې حیا خبرو یو مثال

مرزا صاحب د یو سړي په اړه دا شعرونه ویلي

وَمِنَ الْيَاقَامِ اَزَى كَيْلًا فَلَسَقًا
عَوْلًا لَعِينًا نَطْفَةً الشُّفَاءِ

ترجمه: زه په رذیلانو کې یو فاسق سړی وینم. هغه یو ملعون شیطان دی. د که عقلو نطفه ده.

مُشْكِرٌ خَيْثُ مَفْسَدٌ مَزُورًا
نَحْسٌ يَسْتُي السُّعْدُ فِي الْجَهْلَاءِ

ترجمه: بدگویه، خبیث، مفسد او خبره ډولي ښکاره کونکی دی. سپیره دی. چې د هغه نوم جاهلانو سعد ایښی

أَلَيْتَنِي خَيْشًا فَلَسْتُ بِصَادِقٍ
إِنْ لَعَنَتُمُ بِالْخِيَرِ يَا بَنِي جَفَاءِ

ترجمه: په خپل خباثت سره یې ماته ډیر تکلیف راکړی. زه به ریشتونې نه یم. که په ذلت سره ستا مرګ رانشي اې حرامي!

مرزا غلام احمد قادیاني د ټولو نه اول د مجدد کیدو دعوه وکړه. بیا یې د محدث کیدو او بیا یې په ۱۸۹۱ء کې د عیسی (علیه السلام) کیدو دعوه وکړه. په ۱۸۹۲ء کې هغه د خپل مهدي کیدو دعوه وکړه. بیا یې په ۱۹۰۱ء کې د نبی کیدو دعوه وکړه. د مرزا

(۱) حقیقه الوحی مطبوعه میګرین قادیان کا تنم: ص ۱۶ تر ۱۹ پورې

غلام احمد ژوند د مختلفو او متضادو دعوو څخه عبارت دی او ټولې دعوې يې په خپل منځ کې سره ټکر لري

وفات : آخر مرزا غلام احمد قادياني په ۲۶ مې ۱۹۱۸ء په لاهور کې وفات شو: خو د قاديان په ښار کې دفن کړی شو

د قادياني فرقي نظريات او عقائد

۱. آخري نبي رسول الله ﷺ نه دی. بلکې مرزا غلام احمد قادياني دی. ^(۱)
۲. په مرزا غلام احمد قادياني باندې به وحی د باران په شان نازلید. هغه وحی به کله په عربي، کله هندي او کله په فارسي او کله په نورو ژبو نازلیدله. ^(۲)
۳. د مرزا غلام احمد قادياني تعليم اوس د ټولو انسانانو لپاره د نجات ذريعه ده. ^(۳)
۴. څوک چې د غلام احمد نبوت نه مني هغه جهنمي کافر دی. ^(۴)
۵. د مرزا غلام احمد قادياني د معجزاتو تعداد لس لکو ته رسيږي. ^(۵)
۶. مرزا صاحب د رسول الله ﷺ نه لوی شان والا وو. ^(۶)
۷. مرزا صاحب د بني اسرائيلو د انبياؤ ﷺ نه ډير افضل دی. ^(۷)
۸. مرزا صاحب د سيدنا عيسى عليه السلام، نورو انبياؤ ﷺ او صحابه کرامو عليه السلام په اړه د ښکاره جملې استعمال کړي دي. ^(۸)
۹. د قرآن کریم د ډيرو آيتونو څخه مراد مرزا غلام احمد قادياني دی. مثلاً

(۱) حقیقه النبوة: ص ۸۲، ۱۶۱، تریاق القلوب ص ۳۷۹

(۲) حقیقه الوحی: ص ۱۸۰، البشری: جلد ۱ ص ۱۷ وغیره

(۳) اربعین: ص ۴، ۱۷

(۴) حقیقه النبوة ص ۴۷۲، فتاوی احمدیه ص ۳۷۱

(۵) نتمه حقیقه الوحی ص: ۱۳۶

(۶) قول فصل: ص ۶، احمد پاکت بکس: ۴۵۴، اربعین: ص ۱۰۳

(۷) دافع البلاء ۴۰، ازالة الاوهام کلاں ۶۷

(۸) حاشیه ضمیمه انجم آتیم: ص ۷، ۴، روحاني خزائن: جلد ۱۶، ۱۷۸، جلد ۹ صفحه ۳۸۷، اعجاز احمدی، جلد ۱۸ صفحه ۵۲، ۸۳

(هُوَ الَّذِي أَرْسَلَ رَسُولَهُ بِالْهُدَىٰ وَدِينِ الْحَقِّ لِيُظْهِرَهُ عَلَى الدِّينِ كُلِّهِ) (۱)

ترجمه الله هغه ذات دی چې خپل رسول یې د هدایت او حق دین سره خلکو ته رالېږلی. ددې لپاره چې د هغه دین پر ټولو غالب شي

۱۰ د سیدنا عیسیٰ ﷺ درې پېشن گویی دروغ وختلې (۲)

۱۱ د جهاد حکم منسوخ شوی دی (۳)

۱۲ مرزا صاحب د سیدنا عیسیٰ ﷺ معجزات د مړو ژوندي کول وغیره لویې او ټوټې گڼي. چې داسې لویې خو په کلکته او ممبې کې ډیر خلک کوي (۴)

۱۳ رسول الله ﷺ ته درجاتي معراج نه دی شوی. بلکې کشف شوی وو (۵)

۱۴ د مرگ نه وروسته په میدان محشر کې جمع کیدل نشته. د مرگ نه وروسته سیده جنت یا جهنم ته تلل دي (۶)

۱۵ د فرشتو هیڅ حقیقت نشته. بلکې دا خو ارواح کواکب دي. جبرئیل امین ﷺ به وحی نه راوړه. هغه د روح کواکب نیره تاثیر نزول وحی دی (۷)

۱۶ په الله پاک او رسول ﷺ باندې یې افتراء کړې ده (۸)

۱۷ مرزا صاحب د ټولو انبیاء ﷺ مظهر دی. ټول هغه کمالات چې په انبیاء ﷺ کې وو. هغه ټول په مرزا کې موجود دي (۹)

۱۸ سیدنا عیسیٰ ﷺ وفات شوی. هغوی به قیامت ته نژدې بالکل نه راځي (۱۰)

۱۹ د قرآن او حدیث په اړه سپک الفاظ استعمالول (۱۱)

(۱) التوبة: ۳۳، والفتح: ۲۸، والصف: ۹، اعجاز احمدی ۱۱/۲۹۱، دافع البلاء: ۱۳
(۲) اعجاز احمدی ص: ۱۴

(۳) حاشیة اربعین: ۱۵۴، خطبه الباء... ص: ۲۵

(۴) حاشیة ازالة الاوهام: ۴۱، ۱۲۱، حقیقة الوحی: ۷۸

(۵) ازالة الاوهام کلان: ص: ۱۴۴، ۱۴۶، ۱۴۷ وغیره

(۶) ازالة الاوهام کلان: ص: ۱۴۴، ۱۴۶، ۱۴۷ وغیره

(۷) توضیح مرام: ص: ۲۹

(۸) ازالة الاوهام خورده: ص: ۳۹۶، ازالة الاوهام: ص: ۳۹۸

(۹) قول فصل: ص: ۶، تشحیذ الاذهان: جلد ۱۰/ صفحه ۱۰ او ۱۱

(۱۰) ازالة کلان: ۳۱۱/۲

(۱۱) کلمة الفصل: ۷۳، (حقیقت... مرزا بشیر احمد) غفه گولر ویه: ص: ۳۸، روحانی خزائن: ۱۹/۱۴، اعجاز احمد: ۳۰ وغیره

نوبت : ددېنه علاوه هم په ډيرو شيانو کې د علماء حق سره د هغوی اختلاف دی. مختصر طور دا ۱۹ عقائد بيان شو.

اردو شعر : آپ ہی اپنی اداوں پر ذرا غور کریں

میں کچھ عرض کروں گا تو شکایت ہوگی

د قادياني فرقي نظريات او عقائد. د قرآن او حديث څخه د حقي جوابونه لومړۍ عقیده:

د مرزا غلام احمد قادياني دعوہ ده، چې آخر الزمان نبي زه یم.

جواب : د مسلمانانو متفق عليها عقیده ده چې آخر الزمان نبي سيدنا محمد رسول الله ﷺ دی، د هغوی نه وروسته څوک نبي منل کفر دی او اسلام د دايرې څخه وتلی دی، دا خبره د قرآني آيتونو او متعددو حديثونو څخه ثابته ده او هم پدې باندې ټول مسلمانان متفق دي.

د رسول الله ﷺ په ختم نبوت قرآني شهادت

۱. (مَا كَانَ مُحَمَّدٌ أَبَا أَحَدٍ مِّن رِّجَالِكُمْ وَلَكِن رَّسُولَ اللَّهِ وَخَاتَمُ النَّبِيِّينَ وَكَانَ اللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَظِيمًا) (۱)

ترجمه : محمد ﷺ ستاسو په سرو کې د چا هم پلار نه دی. بلکې د الله د رسول او د انبياؤ ﷺ مهر دی او الله پاک په هر څه عالم دی.

۲. (وَإِذْ أَخَذَ اللَّهُ مِيثَاقَ النَّبِيِّينَ لَمَا آتَيْتُكُم مِّن كِتَابٍ وَحِكْمَةٍ ثُمَّ جَاءَكُمْ رَسُولٌ مُّصَدِّقٌ لِّمَا مَعَكُمْ لَتُؤْمِنُنَّ بِهِ وَلَتَنْصُرُنَّهُ) (۲)

ترجمه : او کله چې الله پاک د انبياؤ ﷺ څخه وعده واخسته چې که زه تاسو ته کتاب او نبوت درکړم، بيا تاسو ته يو رسول راشي کوم چې به ستاسو د کتابونو او دين

(۱) سورة الاحزاب : ۴۰

(۲) آل عمران : ۸۱

تصديق کونکي وي: نو ناسو به ضرور بالضرور په هغه ايمان راوړي او د هغه مرسته به کوي

۳ (قُلْ يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنِّي رَسُولُ اللَّهِ إِلَيْكُمْ خَشِيعًا)

ترجمه ته ورته ووايه، اي خلکو زه ستاسو ټولو لپاره راېږل شوی استازی يم

نوب: مفتي محمد شفيع رحمته الله په خپل کتاب خم نبوت کې د سلو آيتونو څخه استدلال کړی

د رسول الله صلی الله علیه و آله په ختم نبوت د حديثونو کواهي

مفتي اعظم پاکستان مفتي محمد شفيع رحمته الله تقريبا دوه سوه حديثونه پدې اړه ذکر کړي او هغه حديثونه يې متواتر ښودلي چې د هغې څخه انکار ممکن نه دی خو حديثونه يې لاندې ليکلي شي:

۱ (وَأَنَّهُ سَيَكُونُ فِي أُمَّتِي كُتُبٌ يَوْمَئِذٍ كُلُّهُمْ يَزْعُمُ أَنَّهُ نَبِيٌّ وَأَنَا خَاتَمُ النَّبِيِّينَ لَا نَبِيَّ بَعْدِي)

ترجمه او بېشكه زما په امت کې به ديرش دروغجن د نبوت دعوه کونکي پيدا کيږي. هر يو به دا گمان کوي چې زه نبي يم. حال دا چې زه خاتم النبيين يم. زما نه وروسته بل نبي نشته

۲ (عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: لَيْسَ مَعِيَ وَمَعَالِ الْأَنْبِيَاءِ مِنْ قَبْلِي كَمَثَلِ رَجُلٍ بَنَى بَيْتًا فَالْحُسْنَةُ وَأَجْمَلُهُ الْأَمْوَصُ لَبَنَةٌ مِنْ زَاوِيَةٍ فَجَعَلَ النَّاسُ يَطُوفُونَ بِهِ وَيَمْجُؤْنَ لَهُ وَيَقُولُونَ هَذَا وَصَفَتْ هَذِهِ اللَّبَنَةُ قَالَ فَلَمَّا لَبَنَةُ وَأَنَا خَاتَمُ النَّبِيِّينَ)

ترجمه د سيدنا ابوهريره رضي الله عنه څخه روايت دی رسول الله صلی الله علیه و آله وفرمايل چې زما او د نورو انبياؤ عليهم السلام مثال د يو محل په شان دی. چې ډېر به عسده طرفې سره جوړ شوی وي: خو په هغې کې د يوې خښې خای خالي وي. گرځيدونکي د هغې د تندرې لپاره شاوخوا تاوېږي: خو په هغې کې د يوې خښې خای خالي وي. وايي به چې دا

(۱) سورة الاعراف: ۱۵۸

(۲) ابوداؤد جلد ۲ ص ۲۴۸، ترمذي جلد ۲ ص ۴۵، مشکوة ج ۲ ص ۶۵ (صحیح)

(۳) بخاري ۱/۵۹، مسلم ۲/۴۴۸، و مشکوة ج ۲ ص ۱۱۱

یہ خبیثہ ولی نہ دے کہ نبودل شوی؟ رسول اللہ ﷺ و فرمایا ہفتہ آخری خبیثہ زہ یم او زہ انبیاء ﷺ لہ ختمونکی یم

۲ ﴿وَلَوْ أَنَّهُ عِنْدَ اللَّهِ مَكْتُوبٌ خَاتِمَةُ النَّبِيِّينَ، وَلَوْ أَنَّهُ لَمْ يَسْجُدْ فِي طَيْفَةٍ﴾ ۱

ترجمہ : بیشک زہ د اللہ پاک پہ نزد خاتم النبیین ولیکل سوم۔ پداسی حال کہ چہ سیدنا آدم علیہ السلام لا د اغرل شوی ختی پہ صورت کی وو

۳ ﴿يَا أَيُّهَا النَّاسُ، إِنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنَا، وَلَا أُمَّةٌ بَعْدَ كُرِّي﴾ ۲

ترجمہ : ای خلکو! زما نہ وروستہ بل نبی نشته او ستاسو نہ وروستہ بل امت نشته ہمدغہ شان د امت د اجماع خخہ ہم دا عقیدہ ثابتہ دہ۔ لکہ چہ ملا علی قاری رحمہ فرمایا

﴿دَعَا إِلَى الْبُيُوتِ بَعْدَ نَبِيِّنَا صَلَّيَ اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَقَرِّ بِالْإِجْمَاعِ﴾ ۳

ترجمہ : زمونہ د رسول اللہ ﷺ نہ وروستہ د نبوت دعوہ کول بالاجماع کفر دی

پہ عقیدہ ختم نبوت باندی کتابونہ

پہ ختم نبوت باندی علما۔ کرامو مستقل کتابونہ لیکلی دی۔ د ہفتی نہ د خینو کتابونو نومونہ دا دی

۱: ختم نبوت مولانا مفتی محمد شفیع صاحب رحمہ

۲: ختم نبوت کتاب و سنت کی روشنی میں... مولانا سرفراز خان صفدر رحمہ اللہ

۳: فلسفہ ختم نبوت مولانا حفظ الرحمن سیوہاروی رحمہ اللہ

۴: عقیدہ الامۃ فی معنی ختم النبوة علامہ ذاکر خالد محمود

۵: لا نبی بعدی مولانا سعید الرحمن انوری

۶: عقیدہ ختم نبوت اور اسلام مولانا ضیاء الرحمن فاروقی رحمہ اللہ

۷: عقیدہ ختم نبوت اور فتنہ قادیانیت محمد عثمان نوری صاحب

(۱) شرح السنة : ۱۳/۴۰۷ (اسنادہ حسن)

(۲) المعجم الكبير للطبرانی : ۷/۱۲۳ (اسنادہ صحیح)

(۳) شرح فقہ اکبر ص : ۲۰۴

۸. نڪمیل دین اور ختم نبوت ... جوهدری افضل الحق صاحب
۹. ختم نبوت اور بزرگان امت مولانا لال حسین اختر رحمۃ اللہ علیہ
۱۰. خلافت صدیق اکبر اور تحریک ختم نبوت ... مولانا ارشاد احمد صاحب
۱۱. رُوب میں تحریک ختم نبوت پر ایک نظر ... صاحبزادہ طارق محمود صاحب
۱۲. خانم النبیین علامہ انور شاہ کشمیری رحمۃ اللہ علیہ
۱۳. شرائط نبوت مسلک اختتام مولانا محمد ادریس کاندھلوی صاحب رحمۃ اللہ علیہ

دویمہ عقیدہ

پہ مرزا غلام احمد باندی بہ وحی د باران پہ شان نازلیدله. هغه وحی به کله په عربی کې. کله په هندی کې او کله په فارسی او کله په نورو ژبو کې وه (۱).
جواب : علماء کرام فرمایي: هر کله چې د نبوت دروازه بنده شوه: نو ضرور د وحی دروازه هم بنده شوه. دا څنگه ممکنه ده، چې وحی دي نازلېږي او نبی دي نه وي. هم دا خبره د قرآن او حدیث څخه ثابتېږي.

د رسول الله ﷺ نه وروسته وحی نده نازلې شوې

په قرآن کریم کې راځي

۱ ﴿وَلَقَدْ أَوْحَىٰ إِلَيْكَ وَإِلَى الَّذِينَ مِنْ قَبْلِكَ لَنْ أَفْرُكَتَ لَيْحَظَنَّ عَنْكَ وَلَتَكُونَنَّ مِنَ الْخَاسِرِينَ﴾ (۲).

توجه : یقیناً تاسو او ستاسو نه مخکې ټولو انبیاء ﷺ ته وحی شوې وه که چیرته تاسو شرک وکړ: نو ستاسو اعمال به برباد شي او شی به ته د نقصان پورته کوونکو څخه پدیکې د ﴿من قبلک﴾ نه وروسته ﴿من بعدک﴾ نشته. چې د رسول الله ﷺ نه خو مخکې وحی نازلې شوه او د رسول الله ﷺ نه وروسته هیڅ قسم وحی نه ده نازلې شوې. پدې وجه دا جمله نه ده راوړل شوې

۲ ﴿وَالَّذِينَ يُؤْمِنُونَ بِمَا أُنْزِلَ إِلَيْكَ وَمَا أُنْزِلَ مِنْ قَبْلِكَ وَبِالْآخِرَةِ هُمْ يُوقِنُونَ﴾ (۳).

(۱) حقیقه الوحی: ص ۱۸۰. البشری: ۱/۱۷ وغیره

(۲) سورة الزمر: ۶۵

(۳) البقرة: ۳

ترجمه : هغه کسان چې ايمان يې راوړی دی. په هغه وحی چې په تا نازل شوې ده او په هغه وحی چې ستا نه مخکې نازل شوې وه او په آخرت باندې يقين کونکي دي پدیکې هم د **(من قبلک)** نه وروسته **(من بعدک)** نشته. رسول الله ﷺ او د رسول الله ﷺ نه مخکې خو وحی نازل شوې: د هغوی نه وروسته وحی نده نازل شوې. همدغه شان د قرآن کریم په سوونو آيتونو کې دا مضمون بيان شوی دی

د رسول الله ﷺ نه وروسته به وحی نه نازليري دا حاديثو څخه شهادت

۱. **(وَعَنْ عُمَرَ - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ ... فَقَالَ ابوبكر: إِنَّهُ قَدْ انْقَطَعَ الْوَحْيُ وَتَمَّ الْبَيِّنُ)**

ترجمه : د سيدنا عمر رضی الله عنه څخه روايت دی چې سيدنا ابوبکر صديق رضی الله عنه وفرمايل: بېشکه د نبوت وحی ختمه شوه او دين پوره شوی دی همدغه شان سيدنا عمر رضی الله عنه فرمايي:

(وَلَنْ الْوَحْيُ قَدْ انْقَطَعَ): **ترجمه :** د نبوت وحی ختمه شوې

همدغه شان د امت اجماع هم دا ده لکه قاضي عياض رضی الله عنه فرمايي:

(وَكُنْكَ مَن ادَّعى مِنْهُمْ أَنَّهُ يُوحى إِلَيْهِ وَإِنْ لَمْ يَدْعِ النُّبُوَّةَ ... فَهُوَ لَا يَكْفُهُ هَذَا مَكْذِبُونَ لِلَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) ٢

ترجمه : دغه شان هغه سړی هم کافر دی چا چې دا دعوه وکړه چې ما ته د نبوت وحی نازليري، اگر چې د نبوت دعوه هم نه کوي ... پس دا ټول کافران دي د رسول الله ﷺ د تکذيب کولو د وجې نه.

په شروع کې د مرزا صاحب دا عقیده هم وه چې وحی ختمه شوې. په خپل کتاب حقيقت النبوة کې خپله وايي: چې په وحی نبوت باندې د ديارلس سوه کالو څخه مهر لگيدلی دی. بيا يې وروسته ددې خبرې څخه انکار وکړ. ٣

١) مشکوة: ص ٥٥٦

٢) الشفاء: ٢/٢٧١

٣) حقيقة النبوة ص ٨٩، وكذا ازالة الاوهام: ٢٢١

دريمه عقیده

د مرزا غلام احمد قادياني تعليم. اوس د ټولو انسانانو لپاره د نجات ذريعه ده ^(۱)
جواب: علماء فرمايي چې د خلاصي دارو مدار د رسول الله ﷺ په تابعداري دي. نه د
 مرزا غلام احمد قادياني په تعليماتو. هم دا خبره د قرآن او حديث څخه ثابتېږي.
 مثلا

۱. «وَمَا هُوَ إِلَّا ذِكْرٌ لِلْعَالَمِينَ» ^(۲)

ترجمه: او نه دی دا قرآن مگر د ټول عالم لپاره نصيحت دی

۲. «تَبَرَّكَ الَّذِي نَزَّلَ الْقُرْآنَ عَلَى عَبْدِهِ لِيَكُونَ لِلْعَالَمِينَ نَذِيرًا» ^(۳)

ترجمه: برکت والا دی هغه ذات چې په خپل بنده يې قرآن نازل کړ. ددې لپاره چې هغه
 د ټول عالم لپاره وپروونکی شي.

۳. «وَأَوْحَىٰ إِلَىٰ هَٰذَا الْقُرْآنُ لِتَذَكَّرُ بِهِ مِمَّنْ بَلَّغَ» ^(۴)

ترجمه: ما ته دا قرآن وحی شوی. چې ددې په ذريعه زه تاسو او هر هغه څوک وپروم.
 چا ته چې دا (قرآن کریم) ورسېږي.

۴. «وَأَن تُطِيعُوهُ تَهْتَدُوا» ^(۵)

ترجمه: که تاسو د محمد ﷺ تابعداري وکړئ: نو هدايت به بيا مومي
 همدغه شان د قرآن کریم د ډيرو آيتونو څخه ددې عقيدې خرابي معلومېږي.

څلورمه عقیده

څوک چې د مرزا غلام احمد نبوت نه مني هغه جهنمي کافر دی ^(۶)

(۱) اربعين: ص ۴، ۱۷

(۲) سورة القلم: آيت ۵۲

(۳) سورة الفرقان: آيت ۱

(۴) سورة الانعام: آيت ۱۹

(۵) سورة النور: آيت ۵۴

(۶) حقيقة النبوة ص ۲۷۲، فتاوى احمديه: ۳۷۱

جواب : د اهل سنت والجماعت عالمان فرمايي چې مرزا غلام احمد بالکل نبي نه دی. هر کله چې نبي نه دی: نو اوس د هغه نبوت منل ځنګه ممکن دي. بلکې د هغه نبوت منل جهنم ته د تلو سبب دی

پنځمه عقیده

د مرزا غلام احمد د معجزاتو تعداد لسو لکه ته رسيږي ^(۱)
(او د رسول الله ﷺ معجزات درې زره دي)

جواب : د اهل سنت والجماعت عالمان فرمايي چې دا خبره د عقیدې نه ده چې معجزه د نبوت د خصایصو څخه ده. نبوت په خاتمه الانبياء ﷺ څخه سوي. لېذا اوس که څوک د معجزې دعوه وکړي: نو هغه به کافر وي ^(۲)
همدغه شان په ابو شکور سالمي کي دي

﴿ومن ادعى النبوة في زماننا فانه يصير كافرا ومن طلب منه المعجزات فانه يصير كافرا لانه شك في النص﴾ ^(۳)

ترجمه : څوک چې زموږ په زمانه کې د نبوت دعوه کوي. هغه کافر دی او څوک چې د هغه نه د معجزاتو مطالبه کوي. هغه به هم کافر شي. ځکه چې هغه د قرآن په نص کې شک کړی دی.

شپږمه عقیده

مرزا صاحب د رسول الله ﷺ نه لويې مرتبې والا وو ^(۴)

جواب : علماء کرام فرمايي چې د رسول الله ﷺ څخه نه څوک په نبوت کې وړاندې دی او نه ترې څوک په درجاتو کې وړاندې کیدی شي
الله تعالیٰ په قرآن کریم کې فرمايي:

(۱) تنمة حقيقة الوحى : ص ۱۳۶

(۲) يواقيت : ۱/۱۵۷

(۳) ابو شکور سالمي : ص ۱۰۵، قلبي، بحواله اسلام اور فاديانيت

(۴) قول فصل ص ۱۶، احمد پاکت بکس، ۲۵۴، اربعين ص ۱۰۳

(لَتُؤْمِنُنَّ بِهِ وَلَتَنْمُرُنَّهُ) (۱)

ترجمه: د ټولو انبياؤ ﷺ څخه دا وعده اخستل شوې وه، چې که رسول الله ﷺ په خپله زمانه کې بيا مومي؛ نو په هغه باندې ايمان راوړل او د هغوی نصرت کول واجب دي.

د رسول الله ﷺ په افضليت باندې د احاديثو شاهدي

۱ (عن جابر بن عبد الله عن النبي صلى الله عليه وسلم قال: أَنَا قَائِدُ الْمُزْتَلِينَ وَلَا فَخْرَ) (۲)

ترجمه: رسول الله ﷺ وفرمايل: زه د ټولو رسولانو ﷺ قائد يم او هيڅ فخر نه كوم.

۲ (أَنَا حَامِلُ لَوَاءِ الْخَمْدِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ، تَحْتَهُ آدَمُ فَمَنْ دُونَهُ وَلَا فَخْرَ.... وَأَنَا أَكْرَمُ الْأَوَّلِينَ وَالْآخِرِينَ عَلَى اللَّهِ وَلَا فَخْرَ) (۳)

ترجمه: رسول الله ﷺ وفرمايل: د قيامت په ورځ به زه د حمد بيرغ پورته كوم. د قيامت په ورځ به د هغې د لاندې آدم ﷺ او د هغې نه وروسته خلک وي. زه د الله پاک په نزد د ټولو مخکې وروسته خلکو څخه غوره يم او هيڅ فخر نه كوم.

اوومه عقیده

مرزا صاحب د بني اسرائيلو د انبياؤ ﷺ څخه غوره دی. (۴)

جواب: ددې عقيدې په اړه علماء کرام فرمايي: يو امتي چې هر څنگه شي هغه د نبي څخه نشي مخکې کيدی، هر کله چې دا خبره مسلمه ده؛ نو غلام احمد نبي نه دی. بيا د انبياؤ ﷺ څخه څنگه غوره کيدی شي. خپله مرزا ددې خبرې اقرار کوي چې غير نبي د نبي نه غوره کيدی نشي. (۵)

(۱) آل عمران: ۸۱

(۲) الدارمي، وكذا مشكوة ص ۵۱۴. (اسناده جيد)

(۳) ترمذي كذا في المشكوة ص ۵۱۳، ۵۱۴

(۴) دافع البلاء، ۲۰، ازاله کلاں ص: ۶۷

(۵) تزيان القلوب وحقيقة النبوة: ۱۵

اتمہ عقیدہ

مرزا صاحب د سیدنا عیسیٰ علیہ السلام، د نورو انبیاء علیہم السلام او صحابہ کرامو علیہم السلام په اړه د سپکاوی جملې استعمال کړي دي (۱)

جواب: د اهل سنت والجماعت عالمان فرمایي چې د نبی د تعظیم او نکریم حکم د الله پاک له طرفه دی او ددې څخه انکار کول کفر دی

مثلاً په قرآن کریم کې راځي

﴿يَتُوبُونَ إِلَى اللَّهِ وَيَسْأَلُونَكَ تَوْبَهُ وَتُوبَةُ اللَّهِ﴾ (۲)

ترجمه: ددې لپاره چې تاسو ایمان راوړئ په الله او د هغه په رسول ﷺ او د هغه عزت او تعظیم وکړئ

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَرْفَعُوا أَصْوَاتَكُمْ فَوْقَ صَوْتِ النَّبِيِّ وَلَا تَجْهَرُوا لَهُ بِالْقَوْلِ كَجَهْرِ بَعْضِكُمْ لِبَعْضٍ﴾ (۳)

ترجمه: ای مؤمنانو! خپل آوازونه د رسول الله ﷺ په آواز باندې مه اوچتوۍ څنګه چې تاسو خپل منځ کې آواز اوچتوۍ.

﴿قُلْ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَسْأَلُونَ لَكُمْ عَزْوَاعًا لَكُمْ فِي اللَّهِ حُكْمٌ وَأُولَٰئِكَ هُمُ الْمُفْسِدُونَ﴾ (۴)

ترجمه: وفرمایي: آیا په الله، د هغه په آیتونو او رسول الله ﷺ پسې تاسو توقي کولې؟ اوس عذرونه مه جوړئ. یقیناً تاسو د ایمان راوړلو نه وروسته کافر شوي یی

د رسول الله ﷺ تعظیم د احادیثو څخه ثبوت

﴿عن أبي هريرة رضى الله عنه: لَا تَقْبَلُوا بَيْنَ أَتْيَاءِ اللَّهِ﴾ (۵)

ترجمه: انبیاء ﷺ ته خپل منځ کې فضیلت مه ورکړئ

(۱) حاشیه ضمیمه انجم آتیم ص ۷، ۸، روحانی خزائن ۱۶، ۱۷۸، ۳۸۷، ۹، اعجاز احمدی: ۱۸، ۸۳، ۵۲

(۲) سورة الفتح: آیت: ۹

(۳) سورة الحجرات: آیت: ۲

(۴) سورة التوبة: آیت: ۶۵، ۶۶

(۵) مشکوٰۃ ۱/۵۰۷ (متفق علیه)

« عن مجاهد قال: لئن عمر برجل سب النبي صلى الله عليه وسلم فقتله ثم قال عمر: "من سب الله أو سب أحدًا من الأنبياء فاقتلوه" (۱)

ترجمه: سيدنا عمر رضي الله عنه ته يو سړي راويستل شو، چا چې رسول الله صلى الله عليه وسلم ته کنځلې کړي وې، پدې باندې سيدنا عمر رضي الله عنه د هغه د وژلو حکم وکړ او ويې فرمايل څوک چې الله پاک يا يو نبي ته کنځل وکړي؛ نو هغه ووژنی

د نبي د تعظيم ثبوت د عقائدود کتابونو څخه

قاضي عياض رحمته الله عليه فرمايي:

« من كذب باحد من الانبياء او تنقص احد منهم او برئ منه فهو مرتد » (۲)

ترجمه: چا چې د يو نبي تکذيب وکړ، يا يې تنقيص (کمی بيان کړ) وکړ، يا د يو نبي څخه بري (بېزاره) شو، هغه مرتد دی.

همدغه شان علامه ابن نجيم رحمته الله عليه فرمايي:

« وَيَكْفُرُ إِذَا كُنْتَ فِي صِدْقِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَوْ نَقَصَهُ وَتَكْفُرُ بِسَبِّ الْأَنْبِيَاءِ إِلَى الْفَوَاحِشِ »

ترجمه: کافر کيږي چې کله د يو نبي په صدق کې شک وکړي، يا کنځلي وکړي، يا يې په شان کې تنقيص وکړي، يا يې نوم سپک واخلي او فواحش د انبياؤ عليهم السلام طرفته منسوب کړي.

د صحابه کرامو د تعظيم او تکریم حکم د قرآن، احاديثو او د امت د اجماع څخه ثابت دی.

د صحابه کرامو رضي الله عنهم د تعظيم حکم د قرآن کریم څخه

۱: « مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ وَالَّذِينَ مَعَهُ أَشِدَّاءُ عَلَى الْكُفَّارِ رُحَمَاءُ بَيْنَهُمْ تَرَاهُمْ رُكَّعًا سُجَّدًا يَتَذَكَّرُونَ فَضُلَاتٍ مِنَ اللَّهِ وَمَوْجُاتٍ مِنْهُ » (۳)

(۱) الصارم المسلول لابن تيمية: ص ۱۹۵

(۲) الشفاء: ۲/۲۶۲

(۳) سورة الفتح: آيت ۲۹

ترجمه: محمد ﷺ د الله پاک رسول دی. کوم خلک چې هغه سره دي. هغوی سخت دي په کافرو باندې. خپل منځ کې نرم دي. ته به ووينې هغوی په رکوع او سجده کې، هغوی د الله پاک او د هغه رضا لټوي. د هغوی په مخونو د سجود اثر له امله نخښې دي.

۲. ﴿يَوْمَ لَا يُخْزِي اللَّهُ النَّبِيَّ وَالَّذِينَ آمَنُوا مَعَهُ﴾ (۱)

ترجمه: هغه ورځ به الله پاک نبي او هغه کسان چې هغوی سره يې ايمان راوړی دی. نه شرموي، دغه شان په ډيرو آيتونو کې د صحابه کرامو ﷺ د تعظيم حکم په قرآن کریم کې بيان شوی دی.

د صحابه کرامو رضی اللہ عنہم د تعظيم حکم د احاديثو څخه

په احاديثو کې په کثرت سره د صحابه کرامو رضی اللہ عنہم د تعظيم حکم دی. مثلاً

۱. ﴿عَنْ عُمَرَ بْنِ حَصِينٍ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ خَيْرَ أُمَّتِي قُرْنِي ثُمَّ الَّذِينَ يَلُونَهُمْ ثُمَّ الَّذِينَ يَلُونَهُمْ﴾

ترجمه: زما د امت بهترين خلک زما ملګري دي. بيا د هغوی نه وروسته تابعين او بيا تبع تابعين دي. (۲)

۲. ﴿عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ، رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: لَا تَسْبُوا أَصْحَابِي فَلَوْلَا لَأَخَذَكُمْ أَتَقَى وَمِثْلُ لُحْدٍ ذَهَبًا بَلَّغَ مَذْأَحِهِمْ، وَلَا تَمِيقَهُ﴾ (۳)

ترجمه: تاسو زما صحابه کرامو پسې بدې ردې مه وايی. که په تاسو کې څوک د احد د غر برابر سره زر هم خرچ کړي؛ نو د صحابه کرامو د يو مد (نيمه کلو صدقې) ته هم نشي رسيدلی او نه د هغې نيمې (يعنې پاو صدقې) ته رسيدلی شي.

۳. زما نه وروسته زما او زما د خلفاء راشدينو په سنتو باندې عمل کوی (۴)

(۱) سورة التحريم: آيت ۸.

(۲) مشکوة: ۲/۵۵۳.

(۳) بخاري: ۵۱۵/۱.

(۴) مشکوة: ۲/۵۵۳، ترمذي: ج ۲ ص ۹۶.

په همدې وجه د علماء حق اجماع ده، چې د صحابه کرامو رضی اللہ عنہم طرفته گوته او چټول او هغوی ته کنځلې کول دا کار انسان د اسلام څخه خارجوي ^(۱)

نور وضاحت په الکفایة للخلیب بغدادی او په الاصابة لابن حجر رحمہم اللہ کې کتلی شی

نهمه عقیده

د قرآن کریم د شلو څخه په زیاتو آیتونو کې الله پاک خپل رسول صلی اللہ علیہ وسلم ته خطاب کړی؛ خو مرزا غلام احمد قادیاني وايي چې دا ټول خطابات یې ماته کړي دي ^(۲)

جواب : ددې عقیدې مذمت په قرآن کریم کې داسې شوی

﴿الْيَوْمَ يُجْزَوْنَ عَذَابَ الْهُونِ بِمَا كُنتُمْ تَقُولُونَ عَلَى اللَّهِ غَيْرَ الْحَقِّ وَكُنتُمْ عَنْ آيَاتِهِ تَسْتَكْبِرُونَ﴾ ^(۳)

ترجمه : نن د قیامت په ورځ، به ذلیله کونکي عذاب تاسو ته درکولی شي. لکه چې تاسو به په الله پاک باندې دروغ ویل او د الله پاک په آیتونو پورې به مو ټوکې کولې همدغه شان په حدیث کې راځي:

﴿عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: مَنْ قَالَ فِي الْقُرْآنِ بِرَأْيِهِ فَلْيَتَّبِعُوا مَقْعَدَهُ مِنَ النَّارِ﴾ ^(۴)

ترجمه : د سیدنا ابن عباس رضی اللہ عنہ څخه روایت دی چې رسول الله صلی اللہ علیہ وسلم وفرمایيل چا چې په قرآن کریم کې د خپل طرفته څه وویل هغه دي خپله استوگنه په جهنم کې جوړه کړي همدغه شان د امت اجماع ده کومه چې قاضي عیاض رحمہم اللہ نقل کړې ده:

﴿كذلك وقع الاجماع على تكفير من دافع نص الكتاب﴾ ^(۵)

ترجمه : همدغه شان د هغه چا په کفر هم اجماع ده کومه چې قرآن کریم رد کړي

(۱) الدرر المضية : ۲/۲۳۸ (للعلامه السفاريني) وشرح العقيدة الواسطية ۳، ۴، لابن تيمية، ۲ وگوري تذکره ص ۳۸۷، ۳۵۶، ۳۵۷، حقیقة الوحی: ۸۲، ۸۰، ۸۱، ۹۰، ۱۰۱، ۱۰۲، ۱۸۰، ۷۱، ۱۰، ۶۷، ۷۸،

(۲) اعجاز احمدی: ج ۱۱ ص ۲۹۱، دافع البلاء: ۱۳

(۳) سورة الانعام آیت: ۹۳

(۴) ترمذی: ۲/۱۱۹، وکذا فی مشکوة: ۴۱۹

(۵) الشفاء: ج ۲ ص ۴۷

لسمہ عقیدہ

د سیدنا عیسیٰ علیہ السلام درې پیشن گوۍ غلطې وختې (۱)

جواب : د مسلمانانو عقیدہ ده چې نبی ﷺ څه هم وایي هغه د الله پاک په حکم وایي؛ نو د نبی پیشن گوۍ په حقیقت کې د الله پاک پیشن گوۍ وي او الله پاک څنگه دروغ ویلی شي، دا عقیدہ هم د قرآن کریم او احادیثو صریح خلاف ده. مثلاً :

۱: ﴿وَسَتَجْلُوْكَ بِالْعَذَابِ وَلَنْ تُخْلِفَ اللّٰهُ وَعْدَهٗ﴾ (۲)

ترجمہ : ستاسو څخه هغوی د ډېر زر عذاب غوښتنه کوي. حال دا چې الله پاک به د خپلې وعدې خلاف هیڅکله نه کوي

۲: ﴿فَلَا تَحْزَنْ اِنَّ اللّٰهَ مُخْلِفٌ وَعْدَهٗ رُسُلَهٗ اِنَّ اللّٰهَ عَزِيزٌ ذُوْ اِنْتِقَامٍ﴾ (۳)

ترجمہ : په الله پاک باندې خپلو رسولانو سره د وعده خلافی گمان هیڅکله مه کوه. یقیناً الله پاک غالب او بدله اخستونکی دی

۳: ﴿مَا يَنْدُلُ الْقَوْلُ لَدَيْ﴾ (۴)

ترجمہ : زما په قول کې هیڅ بدلون نشي کیدی.

یوولسمه عقیدہ

د جهاد حکم اوس ختم شوی دی!

په تحفه گولي هوښه او تبلیغي رسالت کې هم دا انکار نقل دی:

اردو شعرونه: (۱) اب جھوڑو جہاد کا اے دوستو خیال

دین کیلئے حرام ہے اب جنگ اور قتال

(۲) اب آیا مسیح جو دین کا امام ہے

دین کی قسام جنگوں کا اب اختتام ہے

(۱) اعجاز احمدی: ص ۱۴

(۲) سورة الحج: آیت ۴۷

(۳) سورة ابراهيم: آیت ۴۷

(۴) سورة ق: آیت ۲۹

(۳) اب آسمان ۽ نور خدا کا نزول

اب جنگ اور جهاد کائنتي فضول ۽

(۴) دشمن ۽ وه خدا کا جو کرتا ۽ اب جهاد

منكر نبي كا ۽ جو ۽ ركتا ۽ اعتقاد

ترجمہ ۱، اي ملگرو اوس د جهاد خيال مه كوي، د دين لپاره اوس جنگ كول حرام

دي. ۲، اوس هغه مسيح راغلي چي د دين امام دي. د دين لپاره د ټولو جنگونو آخړه

ده. ۳ اوس د آسمان څخه د خدای نور نازلېږي. اوس د جنگ او جهاد په اړه فتوی

ورکول به معنا ده. ۴، هغه چي اوس جهاد کوي هغه د خدای دشمن دي. څوک چي

د جهاد عقیده لري هغه د خپل نبي څخه منکر دی.

جواب دا عقیده هم د اهل سنت والجماعت خلاف ده. دا عقیده ساتل هم ملحدانه او

کافرانه ده. د قرآن او حدیث څخه خلاف ده.

په قرآن کریم کې د جهاد حکم

د قرآن کریم په ډیرو آیتونو کې ددې حکم دی، مثلاً

۱ ﴿كُتِبَ عَلَيْكُمُ الْقِتَالُ وَهُوَ كَرْهٌ لَّكُمْ﴾ ۱

ترجمه په تاسو باندې جهاد فرض شوی. اگر چي هغه په تاسو بڼه نه لگيږي

۲ ﴿وَلَا تَقُولُوا لِمَنْ يُقْتَلُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ أَمْواتٌ بَلْ أَحْيَاءٌ وَلَكِنْ لَا تَشْعُرُونَ﴾ ۲

ترجمه او هغه کسانو نه چي د الله پاک په لاره جهاد، کي وژل شوي دي. هغوی ته مړه

مه وایی. بلکې هغوی ژوندي دي؛ خو تاسو د هغوی د ژوند ادراک نه شی کولی

۳ ﴿إِنَّ اللَّهَ اشْتَرَى مِنَ الْمُؤْمِنِينَ أَنْفُسَهُمْ وَأَمْوَالَهُمْ بِأَنْ هُمْ الْجَنَّةَ يَفْعَلُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَيَقْتُلُونَ وَيُقْتَلُونَ وَعَدَا

عَلَيْهِمْ حَقٌّ فِي الثَّوَابِ وَالْإِيمَانِ وَالْقُرْآنِ﴾ ۳

(۱) سورة البقرة: آيت ۲۱۶

(۲) سورة البقرة: آيت ۱۵۱

(۳) سورة التوبة: آيت ۱۱۱

ترجمه : بېشكه الله پاك د مؤمنانو څخه د هغوی نفسونه او مالونه د جنت په بدل كې اخستلي. دوی به د الله پاك په لاره كې جنگيږي؛ نو دوی به نور كافران، وژني او خپله به هم وژل كيږي. په جهاد باندې دا وعده په تورات او انجيل كې موجود ده نور هم ډير آيتونه د جهاد په ثبوت باندې دلالت كوي

په احاديثو كې د جهاد حكم

۱ ﴿ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لَوَدِدْتُ لَنِي أَقْتُلَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ مَثْرَأَ أَخْيَاتِي مَثْرَأَ أَقْتُلَ مَثْرَأَ أَقْتُلَ مَثْرَأَ أَقْتُلَ ﴾ (۱)

ترجمه : رسول الله ﷺ فرمايي: قسم په الله پاك زما زړه غواړي چې د الله پاك په لاره كې ووژل شم. بيا ژوندي شم. بيا ووژل شم. بيا ژوندي شم. بيا ووژل شم. بيا ژوندي شم او بيا ووژل شم

۲ ﴿ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: لَنْ يَبْرَحَ هَذَا الدِّينَ قَاتِمًا يَقَاتِلُ عَلَيْهِ عَصَابَةٌ مِنَ السُّلَيبِ حَتَّى تَقُومَ السَّاعَةُ ﴾ (۲)

ترجمه : رسول الله ﷺ ارشاد وفرمايلو: چې هميشه به دا دين باقي وي. د مسلمانو يو جماعت به تر قيامته پورې جهاد كوي.

دولسمه عقیده

د سيدنا عيسى عليه السلام د معجزاتو څخه انكار كوي (۳)

جواب: دا عقیده هم د قرآن او حديث دصريحو آيتونو څخه دانكار له امله كفر دی. مثلاً

د سيدنا عيسى عليه السلام د معجزاتو ثبوت د قرآن كريم څخه

۱ ﴿ إِنِّي أَخْلُقُ لَكُمْ مِنَ الطَّيْرِ كَهَيْئَةِ الطَّيْرِ فَأَلْغَمُ فِيهِ فَيَكُونُ طَيْرًا بِإِذْنِ اللَّهِ ﴾ (۴)

(۱) البخاری: ۲۷۹۷، ومسلم: ۱۸۷۶ کذا في المشكوة ص ۳۴۹

(۲) مسلم کذا في المشكوة: ۳۳۰

(۳) حاشية ازاله اوهام: ۴۱، ۱۲۱، حقيقة الوحى: ۷۸

(۴) سورة آل عمران: ۴۹

ترجمه : سيدنا عيسى عليه السلام فرمايې چې ما د الله پاك له طرفه معجزې او د صداقت نخښې راوړي، يقينا زه به د خاورې څخه د مرغۍ شكل جوړوم، بيا به په هغې كې پوكى كړم، هغه به د الله پاك په حكم سره (ژوندى) مارغه كيږي

۲: ﴿إِذْ قَالَ اللَّهُ يٰعِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ اذْكُرْ نِعْمَتِي عَلَيْكَ وَعَلَىٰ وَالِدَتِكَ وَأَوْحَيْنَا إِلَيْكَ الْطَّيْرَ بِأَذْنٍ فَتَنفُخُ فِيهَا فَتَكُونُ طَيْرًا بِإِذْنِي﴾ (۱)

ترجمه : كله چې به الله پاك و فرمايې: (په قيامت كې) اې عيسى د مريمې ځويه! ياد كړه هغه انعامات چې ما په تا او ستا په مور بي بي كړي دي... او تابه د ختې څخه د مرغۍ شكل جوړ كړ او په هغې كې به دي پوكى و كړ: نو هغه به زما په حكم مارغه شو

د معجزو څخه انكار كفر دى

څوك چې د سيدنا عيسى عليه السلام د معجزو څخه انكار كوي، د هغه لپاره د قرآن كره اعلان دى!

۱: ﴿وَمَا يَجْعَلْ لَّيْسًا لِّآلِ كُلِّ خَتَّارٍ كُفْرًا﴾ (۲)

ترجمه: زمونږ د نخښو (معجزو) څخه انكار نه كوي، مگر هر انكار كونكى كافر به وي

۲: ﴿وَالَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا وَاسْتَكْبَرُوا عَنْهَا أُولَٰئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ﴾ (۳)

ترجمه : كوم خلك چې زمونږ د آيتونو (معجزو) څخه انكار كوي او اعراض ترې كوي، هغه د جهنميانو د ډلې څخه دي. په هغې كې به هميشه هميشه اوسېږي

همدا خبره علامه قاضي عياض رحمه الله كړې ده:

﴿وكنلك وقع الاجماع على تكفير من دافع نص الكتاب﴾ (۴)

ترجمه : همدغه شان د هغه چا په كفر باندې اجماع ده څوك چې د نص قرآني څخه مدافعت كوي.

(۱) المائدة : ۱۱۰

(۲) لقمان : ۳۲

(۳) الاعراف : ۳۶

(۴) الشفاء : ۲/۴۶۷

ديار لسمه عقیده

رسول الله ﷺ ته روحاني معراج شوی وو. بدني نه وو شوی ^(۱)

جواب : دا عقیده هم چې رسول الله ﷺ په اسراء کې د مکې نه د بیت المقدس سفر بدني نه وو تللی، د قرآن او حدیث د مخالفت له امله کفر دی. معراج یعنی د بیت المقدس څخه د اسمانونو سفر، دا هم په قرآن کریم کې د سورة النجم څخه ثابت دی. د احادیثو څخه هم ثابت دی. دا هم د قرآن کریم د انکار له امله کفر دی او د احادیثو څخه انکار زندیقیت دی، دا هم د احادیثو څخه ثابته ده.

د رسول الله ﷺ معراج بدني دی د قرآن کریم څخه ددې ثبوت

(سُبْحَانَ الَّذِي أَسْرَى بِعَبْدِهِ لَيْلًا مِنَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ إِلَى الْمَسْجِدِ الْأَقْصَى الَّذِي بَرَكْنَا حَوْلَهُ) ^(۲)

ترجمه : پاک دی هغه ذات چې خپل بنده یعنی رسول الله ﷺ یې په یوه شپه کې د مسجد حرام (مکې) څخه مسجد اقصی ته بوتلولو.

د رسول الله ﷺ معراج بدني دی ددې ثبوت د احادیثو څخه

۱: (عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا هُوَ رُؤْيَا عَيْنِ أُرِيَهَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَيْلَةَ أُسْرَى) ^(۳)

ترجمه : سیدنا ابن عباس رضی الله عنهما فرمایي: په معراج کې چې رسول الله ﷺ څه لیدلي دي. هغه یې په غړیدلو سترگو لیدلي دي.

۲: (وَعَنْ أَبِي بَكْرٍ مِنْ رِوَايَةِ شَدَّادِ بْنِ أَوْسٍ عَنْهُ أَنَّهُ قَالَ لَلنَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَيْلَةُ أُسْرَى بِهِ طَلَبَتْهَا رَسُولُ اللَّهِ الْبَارِحَةَ فِي مَكَّةَ فَلَمْ أَجِدْكَ فَلَجَّابَهُ أَنْ جَبْرِيلَ عَلَيْهِ السَّلَامُ حَمَلَهُ إِلَى الْمَسْجِدِ الْأَقْصَى) ^(۴)

(۱) ازاله احکام کلان: ص ۱۴۴، ۱۴۶، ۱۴۷ وغیره

(۲) سورة الاسراء: ۱

(۳) البخاری: ۳۸۸

(۴) الشفاء للقاضي عياض: ۱/۱۵۳

توجه: سید ابوبکر رضی اللہ عنہ عرض وکړ: یا رسول الله ﷺ ما تسمیګ په کور کې ولټولی: خو تسمی یې نه موندلی؟ نو رسول الله ﷺ وفرمایل زه جبریل علیه السلام څر سره بیت المقدس ته بوتلی وم.

د ملا علي قاري رحمۃ اللہ علیہ فیصله

په خلاصه الفتاوی کې لیکي (مَنْ أَتَكَرَّ الْمَعْرَجَ يَنْظُرُ أَنْ أَتَكَرَّ الْأَسْرَاءُ مِنْ مُكَّةَ إِلَى بَيْتِ الْمُقَدَّسِ فَهُوَ كَافِرٌ وَلَوْ أَتَكَرَّ الْمَعْرَجَ مِنْ بَيْتِ الْمُقَدَّسِ لَا يَكْفُرُ)^(۱)

پدې باندې ملا علي قاري رحمۃ اللہ علیہ فرمایي

(وَنَلَّكَ لِأَنَّ الْأَسْرَاءَ مِنَ الْحَرَمِ إِلَى الْحَرَمِ ثَابِتٌ بِالْأَيَّةِ وَهِيَ قِطْعَةُ الدَّلَالَةِ وَالْمَعْرَجَ مِنْ بَيْتِ الْمُقَدَّسِ إِلَى السَّمَاءِ ثَبَتَ بِلِسَانِ طَائِفَةٍ، الرِّوَايَةِ وَالْإِدْرَايَةِ)^(۲)

توجه: چا چې د معراج انکار وکړ: نو که هغه د مکې نه تر بیت المقدس پورې انکار کوي: نو هغه به کافر شي او که د بیت المقدس نه یې وړاندې انکار وکړ، یعنې اسمان ته د تلو: نو هغه به کافر نه وي. ځکه چې د مکې نه تر بیت المقدس پورې سفر یعنې اسراء خو په آیت قطعي قرآني سره ثابت دی. د معراج د بیت المقدس نه تر اسمانه پورې سفر په حدیث سره ثابت دی چې ظني دی.

ځوارلسمه عقیده

د مرګ نه وروسته میدان محشر نشته. بلکې د مرګ نه وروسته به جنت ته تلل وي یا جهنم ته.^(۳)

جواب: د اهل حق عالمان فرمایي چې دا عقیده هم د قرآن او سنت خلاف ده. د قرآن کریم په ډیرو مقاماتو کې دا خبره ثابت ده. چې میدان محشر به قائمېږي. حساب کتاب به هم کېږي. انبیاء علیهم السلام وغیره به شفاعت هم کوي. مثلاً

(۱) خلاصه الفتوی: ۱/۱۶۹

(۲) شرح فقه اکبر ص ۱۳۵

(۳) ازاله اوهام کلام: ص ۱۴۴، ۱۴۶، ۱۴۷ وغیره

۱ (وَلْيَعْرِ فِي السُّورَةِ إِذْ أَوْفَيْنَا إِلَىٰ رَجُلَيْنِ يَسْكُونُ) (۱)

ترجمه: کله چې په شپیلۍ کې پوک وو هل شي. هغه وخت به ټول د خپلو قبرونو نه وتلو سره د خپل رب طرف ته روان شي.

۲ (مِنْهَا خَلَقْنَاكُمْ وَفِيهَا نُعِيدُكُمْ وَمِنْهَا نُخْرِجُكُمْ تَارَةً أُخْرَىٰ) (۲)

ترجمه: مونږ تاسو د خاورې نه پیدا کړي یی او هم دېته به مو واپس کوو او هم ددېته به مو دوباره راوباسو.

۳ (قَالَ مَنْ نَحْنُ الْعِظَامُ هِيَ رَمِيمٌ قُلْ يُحْيِيهَا الَّذِي أَنشَأَهَا أَوَّلَ مَرَّةٍ وَهُوَ بِكُلِّ غَلْفٍ عَلِيمٌ) (۳)

ترجمه: وایي څوک دی چې رږیدلي هډوکي به راژوندي کړي. تاسو وفرمایي هم هغه ذات چا چې اول کړت ژوندي کړل. هم هغه به یې دوباره ژوندي کوي. هغه په هر قسم پیدا کولو عالم دی. همدغه شان د ډیرو احادیثو څخه دا عقیده ثابته ده:

۱ (تَأْأَوَّلُ مَنْ يَفْرَحُ بِبَابِ الْجَنَّةِ) (۴)

ترجمه: د ټولو نه لومړی هغه چې د جنت دروازه به ټکوي. هغه به زه یم.

۲ (إِلَىٰ بَابِ الْجَنَّةِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فَلَنُفَضِّلَنَّ فَيَقُولُ الْغَائِرُ مَنْ أَنْتَ فَأَقُولُ مُحَمَّدٌ. فَيَقُولُ بِكَ أُمِرْتُ لَا أَفْتَمُّ لِأَحَدٍ قَبْلَكَ) (۵)

ترجمه: زه به د قیامت په ورځ د جنت په دروازه راځم، دروازه به خلاصوم. د جنت چوکیدار به پوښتنه کوي چې ته څوک یې؟ زه به وایم محمد (ﷺ): نو هغه به وایي چې هم ستاسو لپاره ماته حکم شوی دی چې ستا نه مخکې د چا لپاره هم دروازه نه خلاصوم.

۳: (يَخْشَرُ النَّاسُ فِي صَعِيدٍ وَاحِدٍ يَوْمَ الْقِيَامَةِ) (۶)

(۱) یس: ۵۱

(۲) طه: ۵۵

(۳) یس: ۷۸، ۷۹

(۴) مسلم: ۱/۱۱۲

(۵) مسلم: ۱/۱۱۲

(۶) مشکاة ص ۴۸۷، شعب الایمان للبيهقي (اسنادہ ضعیف)

ترجمه : رسول الله ﷺ ارشاد وفرمايلو : چي خلک به د قيامت په ورځ په يو ميدان کي راجمع کولى شي

پنځلسمه عقیده

د فرشتو د وجود انکار کوي چي د فرشتو هيڅ مخلوق نشته.

جواب : د فرشتو ثبوت د قرآن کریم د ډيرو آيتونو څخه ثابت دی مثلاً :

﴿ وَمَا نَزَّلُ إِلَّا بِأَمْرِ رَبِّكَ ﴾ (۱)

ترجمه : (رسول الله ﷺ جبرئيل عليه السلام ته وفرمايل : چي زر تر زره ملاقات کوي : نو پدي

اړه دا آيت کریمه نازل شو چي) مونږ بغير د الله پاک د حکم نه نه نازلېږو نه راځو

۲ : ﴿ بَلْ عِبَادٌ مُّكْرَمُونَ لَا يَسْقُونَهُ بِالْقَوْلِ وَهُمْ بِأَمْرِ يُعْمَلُونَ ﴾ (۲)

ترجمه : هغه د الله پاک عزتمند بندگان دي، هغوی په يوه خبره کي هم د الله پاک د حکم

نه نه مخکي کيږي او د هغه په حکم عمل کوي

۳ : ﴿ لَا يَعْصُونَ اللَّهَ مَا أَمَرَهُمْ وَيَفْعَلُونَ مَا يُؤْمَرُونَ ﴾ (۳)

ترجمه : هغوی د الله پاک د حکم نافرماني نه کوي، هم هغه عمل کوي چي د کوم په اړه

هغوی ته حکم کيږي او هم د هغه په حکم عمل کوي.

د فرشتو ثبوت د ډيرو احاديثو څخه

۱ ﴿ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ، رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: يَوْمَ بَدَّرَ هَذَا جِبْرِيلُ أَخَذَ بِرَأْسِ

فَرَسِهِ - عَلَيْهِ أَدْوَاهُ الْحَرْبِ ﴾ (۴)

ترجمه : د سيدنا ابن عباس رضی الله عنهما نه روایت دی چي رسول الله ﷺ د بدر په ورځ ارشاد

وفرمايلو : دا جبرئيل عليه السلام دی چي د خپل اس سريي نيولی دی او وسله يي اچولې ده.

(۱) سورة مريم: آيت ۶۴

(۲) سورة انبياء: آيت ۲۶، ۲۷

(۳) سورة تحریم: آيت ۶

(۴) البخاری: ج ۲ ص ۵۷۰

۱ ﴿وَكَانَ جِبْرِيلُ يَقْرَأُ كُلَّ لَيْلَةٍ مِنْ رَمَضَانَ فَيُدَارِسُهُ الْقُرْآنَ﴾^(۱)

ترجمه: د رمضان المبارک په هره شپه کې به جبرئیل علیه السلام د رسول الله ﷺ سره ملاقات کولو او د قرآن کریم دور به یې ورسره کولو.

۲ ﴿عَنْ ابْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُ يَقُولُ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: نَزَلَ جِبْرِيلُ فَأَمَّنِي فَصَلَّيْتُ مَعَهُ ثُمَّ صَلَّيْتُ مَعَهُ ثُمَّ صَلَّيْتُ مَعَهُ ثُمَّ صَلَّيْتُ مَعَهُ﴾^(۲)

ترجمه: د سيدنا عبدالله بن مسعود رضی الله عنه څخه روايت دی چې ما د رسول الله ﷺ نه واوریدل. رسول الله ﷺ وفرمايل: جبرئیل علیه السلام چې کله راغی: نو ما ته یې پنځه لمونځونه ادا کړل.

همدغه شان د مسلمانانو عقیده ده چې:

﴿النَّصُوحُ يَحْمِلُ عَلَى ظَوَاهِرِهَا وَالْعُدُولُ عَنْهَا حَرَامٌ﴾^(۳)

ترجمه: نصوص به په خپل ظاهر باندې حمل کولی شي. د نصوصو څخه عدول بغير د شرعي دليل نه قطعي حرام دي.

شپاړسمه عقیده

په الله او د هغه په رسول ﷺ باندې یې د دروغو الزام (معاذ الله) لگولی دی.^(۴)

جواب: دا عقیده هم د اهل سنت والجماعت په نزد کفر دی، ځکه چې په قرآن کریم او احادیث متواتره کې په کثرت سره دا خبره راغلې، چې الله پاک او د هغه رسول ﷺ رښتیني دي، هغوی ته د دروغو نسبت کول حرام دي. مثلاً

﴿وَلَكُمْ لَا تَقْتُلُوا عَلَى الدُّوْدِ بَأْسًا فَيَسْجُتْكُمْ بِعَذَابٍ وَقَدْ خَابَ مَنْ افْتَرَى﴾^(۵)

ترجمه: هلاک شئ په الله پاک باندې افتراء او دروغ مه جوړوی، ځکه نو تاسو به د الله

(۱) البخاری: ۱/۱۵۷

(۲) البخاری: ۱/۱۵۷

(۳) المیزان الکبری: ۶۰ تا ۶۴

(۴) ازاله اوهام ص ۴۹۸، انجام اتم، ص ۲۳۳، حقیقه الوحی، ۱۸۵، کشتی نوح: ص ۶

(۵) سورة طه: آیت ۶۱

پاك په عذاب هلاك شى. چا چې افتراء وكړه هغه به په نقصان كې وي.

۲: ﴿فَلَا تُخَيِّنَنَّ اللَّهُ الْخَائِفَةَ وَعْدَهُ رَسُولُهُ﴾ (۱)

ترجمه: هيڅكله داسې خيال مه كوه چې الله پاك به د خپلو رسولانو سره وعده خلافې وكړي.

۳: ﴿الْيَوْمَ يُجْزَوْنَ عَذَابَ الْهُونِ بِمَا كُنتُمْ تَقُولُونَ عَلَى اللَّهِ غَيْرَ الْحَقِّ وَكُنتُمْ عَنْ آيَاتِهِ تَسْتَكْبِرُونَ﴾ (۲)

ترجمه: نن (د قيامت په ورځ) به ذليله كونكى عذاب تاسو ته دركولى شي. لكه چې تاسو به په الله پاك باندې دروغ ويل او د الله پاك په آيتونو پورې به مو توقې كولې. همدغه شان په حديث متواتر كې راغلي، چې د هغې انكار ممكن نه دى.

۱: ﴿مَنْ كَذَبَ عَلَىٰ مَعْمَدًا فَلْيَكْبُوا مَقْعَدَهُ مِنَ النَّارِ﴾ (۳)

ترجمه: چا چې په ما باندې دروغ وويل: هغه دي خپله استوگنه په جهنم كې جوړه كړي.

اولسمه عقیده

مرزا غلام احمد د ټولو انبياؤ ﷺ مظهر دى، د ټولو انبياؤ ﷺ كمالات په هغوى كې راجمع دي.

جواب: پدې عقیده كې مرزا غلام احمد خپل ځان ته د ټولو انبياؤ ﷺ مظهر وايي. پدېكې د خپل ځان لپاره هم نبوت ثابتوي، حال دا چې د رسول الله ﷺ نه وروسته د نبوت دعوه كول د اهل سنت په نزد كفر دى. مثلاً:

۱: ﴿عَنْ ثَوْبَانَ رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ سَيَكُونُ فِي أُمَّتِي كُنَابُونَ فَلَا كُونَ لَهُمْ نَزْعٌ لَمْ يَنْبَغِ وَأَنَا خَاتَمُ النَّبِيِّينَ لَا نَبِيَّ بَعْدِي﴾ (۴)

ترجمه: د سيدنا ثوبان رضی اللہ عنہو څخه روايت دى رسول الله ﷺ ارشاد وفرمايلو: چې زما په امت كې به ديرش دروغجن انبيا پيدا كيږي، هريو به دا گمان كوي چې زه نبي يم،

(۱) ابراهيم: آيت ۶۷

(۲) سورة الانعام: آيت ۹۳

(۳) بخاری: ۱/۲۶، مسلم ص ۷، ترمذی: ۲/۵۰، ابن ماجه ص ۵، ابوداؤد ونسائي وغيره من كتب الاحاديث.

(۴) بخاری: ۱/۵۰۵، مسلم ۲/۴۸، ابوداؤد جلد ۲ ص ۲۲۷.

حال دا چې زه خاتم النبيين یم. زما څخه وروسته بل نبي نشته

۲: ﴿إِذَا لَمْ يَنْصَرِفِ الرَّجُلُ أَنْ مُحَمَّدًا صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ آخِرُ الْأَنْبِيَاءِ فَلَيْسَ بِمُسْلِمٍ، وَلَوْ قَالَ: أَنَا رَسُولُ اللَّهِ، أَوْ قَالَ: بِالْقَارِيَةِ مِنْ بَابِ مِرْمٍ يُرِيدُ بِهِ مَنْ يَأْمُرُ بِمَا يَمُرُّ بِكُمْ﴾ (۱)

ترجمه: څوک چې دا عقیده نه ساتي چې رسول الله ﷺ اخر الانبياء دی. هغه مسلمان نه دی، که وایي چې زه رسول یم. مراد پیغام رسونکی یم؛ نو بیا به هم کافر شي همدغه شان ابن حجر مکي شافعي رحمه الله فرمایي

۳: ﴿مَنْ اعْتَمَدَ وَخِياً بَعْدَ مُحَمَّدٍ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَهَرِّ بِالْجَمَاعِ الْمُسْلِمِينَ﴾

ترجمه: څوک چې د رسول الله ﷺ نه وروسته د وحی عقیده ساتي. هغه په اجماع د مسلمانانو سره کافر دی.

علامه ابن حبان رحمه الله د علامه زرقاني رحمه الله نه نقل کړي دي

۴: ﴿مَنْ نَهَبَ إِلَى أَنْ النَّبُوَّةَ مَكْتَسَبَةٌ لَا تَقْطَعُ أَوَّلَى أَنْ الْوَلِيَّ أَفْضَلُ مِنَ النَّبِيِّ فَهُوَ زَنْدِيقٌ بِجَبِّ قَتْلِهِ﴾ (۲)

ترجمه: څوک چې دا عقیده ساتي چې نبوت په کسب او عمل سره حاصلیدی شي او کله به هم نه منقطع کیږي یا دا چې ولي د نبي څخه غوره دی؛ نو داسې سړی زندیق دی او د هغه وژل واجب دي.

همدغه شان ملا علي قاري رحمه الله فرمایي:

۵: ﴿دَعْوَى النَّبُوَّةِ بَعْدَ نَبِيِّنَا صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَهَرٌّ بِالْإِجْمَاعِ﴾ (۳)

ترجمه: زموږ د رسول الله ﷺ نه وروسته د نبوت دعوه کول بالاجماع کفر دی. دغه شان د عقائدو په ټولو کتابونو کې دا خبره موجود ده. چې د رسول الله ﷺ نه وروسته که بیا د نبوت دعوه وکړي؛ نو هغه بالاجماع کافر دی

اتلسمه عقیده

سیدنا عیسیٰ علیه السلام وفات شوی. اوس به هغوی دویم ځل دنیا ته نه راځي.

(۱) فتاوی عالمگیری: ۲/۲۶۳

(۲) زرقانی: ۶/۱۸۸

(۳) شرح فقه اکبر ص: ۱۹۱

الرَّزِيقَ عَلَيْهِمْ) (١)

خلاصه : کله چې د قيامت په ورځ به د سيدنا عيسى عليه السلام نه د هغوی د شرک په اړه چې نصارا د الله پاک ځوی گڼلو . يا معبود وغيره، سوال کيږي: نو هغوی به فرمايي: تر څو پورې چې زه په هغوی کې موجود وم، تر هغه پورې څو زه په هغوی باندې نگهبان وم او کله چې تا زه د هغوی نه بيل کړم او اسمان ته دي پورته کړم: نو هغه وخت هم ته په هغوی باندې نگهبان وي (٢).

د سيدنا عيسى عليه السلام په اسمان کې د ژوندي کيدو ثبوت د احاديث نبويه ﷺ څخه

د سيدنا عيسى عليه السلام آسمان ته د ختو ټول احاديث متواتر ته رسيږي

١. « عن علي بن ابي طالب رضى الله تعالى عنه قال يقتل الله تعالى بالشم على عقبة يقال لها: عقبة رفيق، ثلاث ساعات يمضين من النهار، على يدى عيسى ابن مريم » (٣).

ترجمه : د سيدنا علي عليه السلام څخه روايت دى چې الله پاک به د عيسى بن مريم عليه السلام په لاس شام کې چې د يوې درې نوم دى هغه ته عقبه رفيق ويل کيږي. پداسې حال کې چې د ورځې درې ساعته به تېر شوي وي، د عيسى عليه السلام په لاس ووژني.

٢. « عن ابن عباس رضى الله تعالى عنهما قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم ينزل أُنْجَى عيسى ابن مريم من السماء » (٤).

ترجمه : د سيدنا ابن عباس عليه السلام څخه روايت دى چې رسول الله ﷺ وفرمايل: زما ورور سيدنا عيسى بن مريم عليه السلام به د اسمان نه رانېسته کيږي.

٣. « عَنْ نَجِيجِ بْنِ عَارِيَةَ الْأَنْصَارِيِّ يَقُولُ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ يَقْتُلُ ابْنُ مَرْزَةَ الْجَلَّالِ بِأَبِ لَدٍ » (٥).

(١) سورة المائدة: آيت ١١٦، ١١٧

(٢) تفسير ابن كثير: ٣/٤٧٣، وابو السعود: ٤/١٠١، خازن: ١/٥٤٤، روح المعاني: ٢/٤١٤ وغيره

(٣) كنز العمال: ٧/٢٦٨، حديث نمبر ٢٩٩٨ (استاده ضعيف)

(٤) كنز العمال: ٧/٢٦٨، ٧/٢٥٩

(٥) ترمذي: ٢/٤٨

ترجمه : سيدنا نجيب بن عاريه عليه السلام فرمايي: ما د رسول الله عليه السلام څخه واوريدل. چې

سيدنا عيسى عليه السلام به د جال مقام لد ته نزدې (عقبه رفيق) باندې ووژني
دا روايت د شپاړسو صحابه کرامو څخه نقل دی

همدا خبره د اجماع امت څخه هم ثابته ده او د دېنه انکار کول کفر دی

۲ (لجملت الامة على ان الله عزوجل رفع عيسى الى السماء) (۱)

ترجمه : د امت اجماع ده چې الله پاک سيدنا عيسى عليه السلام اسمان ته پورته کړی دی (۱)

۵ (ولجملت الامة على ان عيسى عليه السلام حي في السماء ينزل الى الارض) (۲)

ترجمه : د ټول امت پدې اجماع ده چې سيدنا عيسى عليه السلام په اسمان کې ژوندی دی او
په ځمکه به نازلېږي.

نولسمه عقیده

مرزا غلام احمد قادياني په قرآن کریم کې د تحريف قائل وو او ډير آيتونه هغه بدل
کړل (۳)

(۱) کتاب الابانة للشيخ الاشعري رحمه الله : ص ۴۶

(۲) همدغه شان ۱: علامه انور شاه کشميري رحمته الله په خپل کتاب التصريح بما تواتر في نزول المسيح کې ۷۳
احاديث او ۱۲۷ د صحابه وو عليهم السلام آثار جمع کړي دي، هغه ټول پدې دلالت کوي چې سيدنا عيسى عليه السلام
په اسمان کې ژوندی دی. قيامت ته نزدې به ځمکې ته رابخته کېږي. ۲: ترجمان السنة علامه بدر عنه
صاحب رحمته الله ۳: نزول عيسى عليه السلام مولانا بدر عالم صاحب رحمته الله ۴: الجواب الفصيح لمنكر حيات المسيح،
مولانا بدر عالم صاحب رحمته الله مير تمی، ۵: حیات عيسى عليه السلام د مولانا ادریس کاندهلوی رحمته الله، ۶: لطائف
الحکم في اسرار نزول عيسى بن مريم، مولانا ادریس کاندهلوی رحمته الله، ۷: حقيقت المسيح، مولانا محمد
علی مونگیری رحمته الله، ۸: معيار المسيح علامه سيد محمد علی مونگیری رحمته الله، ۹: المهدي والمسيح، مولانا
محمد يوسف لدهيانوی رحمته الله، ۱۰: نزول عيسى عليه السلام پر چند شبهات کا جواب، مولانا محمد يوسف
لدهيانوی رحمته الله.

(۳) تفسير النهر الماء، ۴/۱۷۳، وكذا في بحر المحيط، ۴/۱۷۳، تلخيص الحبير لابن حجر، ۳/۱۹، فتح البيان،
۲/۳۴۴

(۱) البشري: ۴/۱۱۹، براهين احمدية: ۴۹۶، ۳۵۵، حقيقة الوحى: ص ۴۸، نور الحق: ص ۱/۱۰۹، مقدمة
حقيقة الاسلام: ص ۳۳۰، روحاني خزائن: ۱۳۹، جنگ مقدس: ۱۹۴، تبليغ رسالت: ۳/۱۹۴، ازالة الاوهام
۱/۱۷۴:

جواب : او د مسلمانانو عقیده دا ده چې نن کوم قرآن کریم موجود دی. هغه بعینه هم هغه دی کوم چې په لوح محفوظ کې دی. پدیکې د یو حرف کمی زیاتۍ. تغیر او تبدیل. حذف او اضافه نه ده شوی او نه به تر قیامته پورې وشي او څوک چې ددې خلاف عقیده ساني هغه بالافاق کافر دی. همدا خبره په قرآن کریم کې فرمایيل شوې. **(إِنَّمَا نَزَّلْنَا الذِّكْرَ وَإِنَّا لَهُ لَحَفِظُونَ)** ۱

ترجمه : بېشکه مونږ قرآن نازل کړی او هم مونږ ددې حفاظت کونکي یو

د قادیاني فرقې په اړه د مفتیانو رایې

د مفتیانو په نزد بالاتفاق قادیاني فرقې والا کافران دي. د هغوی د عقائدو له امله کومې چې ذکر شوي دي

۱. په رجب ۱۳۳۶ هـ کې فتوی د تکفیر قادیاني په نوم خپره شوه. په هغې باندې د هر مکتب فکر علماء کرامو دستخط وکړ. چې په هغې کې څو نومونه دا دي دیوبند. سهارنپور. تھانه بهون. رائې پور. دهلي. کلکته. بنارس. لکهنؤ. آگره. مرادآباد. لاهور. امرتسر. لدھیانه، پشاور، راولپنډی. ملتان. هوشیار پور. گودھرا. میسور. جهلم. سیالکوټ. گوجرانواله. گجرات. حیدرآباد دکن. بهوپال. وغیره. ۲

۲. همدغه شا د اهل حدیثو مفتیانو د امرتسر د دفتر څخه په ۱۹۲۵ء کې فتوی جاری کړه. د فسخ نکاح مرزبان په نوم یې په هغې کې هم د برصغیر د تمام مکاتب فکر علماء کرامو دستخطونه کړي وو

۳. همدغه شان د سعودي عرب څخه یوه فتوی جاری شوه. چې په هغې کې د حرمین شریفین. بلاد حجاز. شام وغیره عرب ملکونو علماء کرامو دستخطونه کړي دي. په هغې کې یوه جمله دا هم ده

«لاشک ان انقلبهم من القادیانیة واللاهوریة کلهما کافرون»

۱) سورة الحجر: آیت: ۹

۲) فتوی تکفیر قادیان طبع کتب خانه اعزازیه دیوبند ضلع سهارنپور، یوپی

ترجمہ : پدیکہی شک نشته چہ د مرزا غلام احمد قادیانی متبعین کہ قادیانی دی او کہ لاہوری دی تول کافران دی (۱)

او بیا د پاکستان مختلف عدالتونو چہ پہ ہفہی کہ وفاقی شرعی عدالت، سپریم کورٹ آف پاکستان، لاہور ہائی کورٹ، کوئٹہ ہائی کورٹ وغیرہ ہم فرقہ قادیانی د اسلام خخہ خارج کری

د قادیانی فرقی پہ ارہ د زیات تحقیق لپارہ لاندی کتابونہ مطالعہ کری

- ✽ مسلمان کی مرزائیت سے نفرت کے اسباب..... شیخ التفسیر والحدیث مولانا احمد علی لاہوری رحمۃ اللہ علیہ
- ✽ مرزا قادیانی سے متضاد اقوال شیخ التفسیر مولانا احمد علی لاہوری رحمۃ اللہ علیہ
- ✽ برق و باران مولانا سید ابوذہر بخاری صاحب
- ✽ تحریک ختم نبوت جناب آغا شورش کاشمیری رحمۃ اللہ علیہ
- ✽ اسلام کی غدار جناب آغا شورش کاشمیری رحمۃ اللہ علیہ
- ✽ عجمی اسرائیل - جناب آغا شورش کاشمیری رحمۃ اللہ علیہ
- ✽ رئیس قادیان - مولانا ابو القاسم دلاوری صاحب
- ✽ اثمہ تلبیس - مولانا ابو القاسم دلاوری صاحب
- ✽ فیضان اقبال - جناب آغا شورش کاشمیری رحمۃ اللہ علیہ
- ✽ قادیانیت اسلام اور نبوت کے خلاف بغاوت..... مفکر اسلام مولانا سید ابوالحسن علی ندوی رحمۃ اللہ علیہ
- ✽ مرزائیل جناب آغا شورش کاشمیری رحمۃ اللہ علیہ
- ✽ الخطاب الملیح فی تحقیق المہدی والمسیح حکیم الامت مولانا اشرف علی تھانوی رحمۃ اللہ علیہ
- ✽ ایمان پرور یادیں مولانا اللہ وسایا صاحب
- ✽ نبوت حاضر ہیں جناب متین خالد صاحب
- ✽ چہ پہ ہفہی کہہ یی د قادیانی کتابونو د قابل اعتراض اقتباساتو عکسونہ ہم ورکری دی
- ✽ مرزائی کا جنازہ اور مسلمان مولانا احمد سعید ہزاروی صاحب

(۱) القادیانیۃ فی نظر علماء الامۃ الاسلامیۃ طبع مکۃ المکرمۃ

- ❖ قادیانی عقائد و عزائم ... مولانا تاج محمود صاحب
- ❖ مرزائیت عدالت کے کنہرے میں غلام نبی جانباڑ صاحب
- ❖ مرزائیت کی حقیقت مولانا حبیب اللہ رشیدی صاحب
- ❖ نصرۃ الاسلام .. مولانا خالد محمود صاحب ایم، اے، پی، ایچ، ڈی
- ❖ مسلمان قادیانیوں کو کافر کیوں سمجھتے ہیں؟ مولانا قاضی عبدالقادر آزاد صاحب
- ❖ مرزائیت غیر مسلم اپنی تحریرات کی روشنی میں. مولانا عبدالقادر آزاد صاحب
- ❖ القادیانیہ ماہی؟ ... مولانا عاشق الہی صاحب رحمۃ اللہ علیہ
- ❖ آئینہ قادیانی ... مولانا عبداللطیف مسعود دسکھ
- ❖ اسلام اور قادیانیت ایک تقابلی مطالعہ ... مولانا عبدالغنی پٹیالوی رحمۃ اللہ علیہ
- ❖ الحق المبین ... مولانا عبدالغنی پٹیالوی صاحب رحمۃ اللہ علیہ
- ❖ قادیانی عقائد پر ایک نظر مولانا عزیز الرحمن جالندھری
- ❖ فتنہ قادیانیت ... منشی عبدالرحمن صاحب ملتان
- ❖ مرزائیوں کے کافرانہ عقائد مولانا غلام ربانی صاحب
- ❖ ترک مرزائیت ... مولانا لال حسین اختر صاحب
- ❖ مسلمانوں کی نسبت مرزائیوں کا عقیدہ ... مولانا لال حسین اختر صاحب
- ❖ احتساب قادیانیت ... مولانا لال حسین اختر صاحب
- ❖ عالم الاسلام والقادیانیہ (عربی) مولانا مفتی محمد شفیع صاحب رحمہ اللہ
- ❖ اسلام اور مرزائیت کا اصولی اختلاف مولانا ادریس کاندھلوی رحمہ اللہ
- ❖ مسلمان کون اور کافر کون؟ مولانا ادریس کاندھلوی رحمۃ اللہ علیہ
- ❖ فیصلہ آسمانی (چار حصے) سید محمد مونگیری صاحب
- ❖ تحفہ قادیانیت (جلد ۳) مولانا محمد یوسف لدھیانوی رحمۃ اللہ علیہ
- ❖ مرزائیوں سے خیر خواہانہ گزارش سید محمد علی مونگیری رحمۃ اللہ علیہ
- ❖ فتنہ مرزائیت ... مولانا امیر فرمان کشمیری رحمۃ اللہ علیہ
- ❖ قادیانیوں سے ستر سوال ... سید مرتضیٰ حسن چاند پوری رحمۃ اللہ علیہ
- ❖ مرزائیت کے گلے میں لعنت کا طوق سید مرتضیٰ حسن چاند پوری رحمۃ اللہ علیہ

(۳) امداد الفتاویٰ ج ۶ ص ۱۶۷)

ددې کار لپاره د ټولو نه وړاندې انگریزانو سر سید احمد خان استعمال کړ. هغه خبره چې انگریز مدیر کړې ده. تقریباً هم دا خبره سر سید احمد خان هم لیکلې ده دا هنگامه او فساد چې راپېښ شو، هغه صرف د هندوستانیانو د ناشکری وبال وو. تاسو هم د الله پاک شکر ادا نه کړو او همیشہ مو ناشکري کوله. پدې وجه الله پاک ددې ناشکری وبال په تاسو هندوستانیانو واچولو. خو ورځې د سرکاري خدمت بنیاد د انگریزي عمل داری معطل کولو سره یې درته د مخکې عمل داری نمونه وښوده (۱). سر احمد لومړنی هغه سړی وو، چا چې د ۱۸۵۷، آزادی جنگ ته د غدر نوم ورکړ او دپته یې د فوجي بغاوت نوم ورکړ. حال دا چې د مسلمانانو په نزد هغه د آزادی جنگ وو. یو ځای کې خپله سر احمد خان لیکي چې د ضلع بجنور مسلمانانو نوابانو او هندوانو کې یو هم ددې لائق نه دی چې حکومت وکړي او رعایا د عدل او امن په فضاء کې ساه واخستل شي (۲).

هم ددې وجې نه سر سید احمد خان ته د حکومت له طرفه القابات هم بار بار ورکړي شو، ملکه وکتوریه هغوی ته د سی، ایس. آی خطاب ورکړ. غالباً په همدې موقع اکبر اله آبادي ویلي وو:

اردو شعر: فضل خداے عزت پائی آج ہوئی ہم سی، ایس، آی

شیخ سہ کجھے لفظ انگریزی بولے ہوئے ہیں ہم عیائی

بیا د انگریز حکومت د خوشحالولو لپاره چې سر سید د انگریز په عملداری کې په کوم جرئت او بهادری سره اسلامي تعلیمات بدل کړه هغه د یو مسلمانانو څخه ممکن نه دي (۳).

همدغه شان د سر سید احمد خان رایه دا وه، چې مسلمان انگریزي معاشرت او انگریزي کلچر اختیار کړي، چې د انگریز په نظر کې عزت حاصل شي. ددې لپاره هغوی علي گره کالج وغیره هم خلاص کړ، همدغه شان دې خلکو عقل اصلي بنیاد

(۱) سرکشي ضلع بجنور ... ص ۴۷

(۲) سرکشي ضلع بجنور ... ص ۸۳

(۳) سرکشي ضلع بجنور ... ص ۷۶، ۷۵

و ټاکي. کومه خبره چې يې په عقل کې راغلې، د هغې څخه يې انکار وکړ

دافرقه کله وجود ته راغله

دافرقه ۱۸۵۵ء ته نژدې وجود ته راغله. ددې منونکو ته به نور تن ويل کيدل. چا چې د سر سيد احمد خان عقائد قبول کړه، په هغې کې مسهور خلک دا وو
 ۱ نواب محسن الملك، ۲ ډپټي نذير احمد خان دهلوي، ۳ شمس العلماء، مولوي
 ذکاء الله دهلوي، ۴ الطاف حسين حالي، ۵ مولوي مشتاق حسين، ۶ نواب انصار
 جنگ، ۷ مولوي چراغ علي خان، مهدي علي خان، ۹ نواب اعظم ماهر جنگ، ۱۰
 شبلي نعماني اعظم گرهی وغيره.

دفرقه نيچريه د باني سر سيد احمد خان مختصر حالات

پيدايښ: په ۱۷ اکتوبر ۱۸۱۷ء په دهلي کې پيدا شو. ابتدائي زده کړه يې په کور کې
 حاصله کړې.

وظيفه: د هغوی د پلار وفات د هغوی په وړوکوالي کې شوی وو. پدې وجه هغوی په
 شروع کې وظيفه اختيار کړه. په شروع کې هغه د حکومت مستقل وظيفه خور وو
 ددېنه وروسته هغه په ايست انډيا کمپني کې کار پيل کړ. هغه بيا په عدالت کې سر
 رشته دار شو. د هغوی مسلسل ترقي کيدله، د جنگ آزادي په وخت هغوی په بجنور
 کې د سب جج په حيثيت و ټاکل شو. ددېنه وروسته ترقي موندلو سره هغه صدر
 الصدور، او د دسترکت مجستريټ (ضلعي مشر) په وظيفې وټاکل شو. ددېنه پس د
 بجنور نه مراد آباد ته د هغوی تبديلي وشوه. هغه هم دلته و اوسيد. ده په ليکوالي
 شروع کړه چې اسباب بغاوت هند او ځينې نور کتابونه يې وليکل

تعليمي کوششونه: په مۍ ۱۸۶۲ء کې د هغوی تبديلي غازي پور ته وشوه؛ نو هلته
 هغوی سائنټفک سوسائتي جوړه کړه. د هغې مقصد دا وو، چې سائنسي علوم يې د
 انگرېزي څخه اردو ژبې ته ترجمه کول او بيا به يې خپاره کول. دلته يې هم يو مکتب
 خلاص کړ.

ددبڼه وروسته چې کله په ۱۸۶۴ء کې د سر سيد احمد خان تبديلي علی گړه ته وشوه: نو هغوی د سائنټفک سوسائتي دفتر د غازي پور څخه علي گړه ته نقل کړ. هلته يې يوه رساله د علي گړه انستي تيوت په نوم جاري کړه، چې د سر سيد احمد خان تر وفات پورې خپرېده.

د سر سيد احمد خان عقائد: په شروع کې سر سيد احمد خان غير مقلد وو. بيا هغوی اجتهاد شروع کړ، بيا انگلستان ته د خپلو خامو سره لاړ. بيا دهغه خای څخه د الحاد لار خلاصه شوه او د خپلو عقائدو د بڼه خپرولو کوشش يې وکړ.

ليکنې: څو کتابونه يې ليکلي دي، د هغې څخه ۱: آئين اکبري، ۲: د تاريخ فيروز شاهي تصحيح و تحشيه کولو سره شائع کړ. ۳: آثار الصناديد، ۴: تهذيب الاخلاق (رساله)، ۵: اسباب بغاوت هند.

وفات: ۲۷ مارچ ۱۸۹۸ء کې په علي گړه کې وفات شو او هلته کالج ته نژدې دفن شو.

د فرقه محدثه نيجريه عقيدې او نظريې

- ۱: د ملايکو هيڅ حقيقت نشته. (۱)
- ۲: د شيطان هيڅ هم څه حقيقت نشته. (۲)
- ۳: سيدنا آدم عليه السلام شجره ممنوعه نه وه خوړلې. (۳)
- ۴: په قبر کې عذاب نشته. (۴)
- ۵: د جنت او جهنم نه انکار کول. (۵)
- ۶: حشر به د بدنونو سره نه کيږي. (۶)

(۱) تهذيب الاخلاق ۳/۳۱، تفسير القران: ۱/۴۶

(۲) تهذيب الاخلاق ۳/۳۱

(۳) تهذيب الاخلاق ۳/۳۱

(۴) تهذيب الاخلاق ۳/۶۵

(۵) تهذيب الاخلاق ۳/۱۱۰، تفسير القران: ۱/۳۹

(۶) تهذيب الاخلاق ۳/۱۱۰، تفسير القران: ۱/۳۹

- ۷: د (جنتي) حورو هيڅ حقيقت نشته (۱)
- ۸: د تقدير انكار كوي. (۲)
- ۹: د معجزو څخه انكار كوي. (۳)
- ۱۰: د اسمان هيڅ وجود نشته. (۴)
- ۱۱: اجماع حجت نه دی. (۵)
- ۱۲: په قرآن كې هيڅ نسخ نه ده راغلې. (۶)
- ۱۳: د حيواناتو تصوير حلال دی. (۷)
- ۱۴: اكثر احاديث صحيح نه دي. (۸)
- ۱۵: د جناتو هيڅ حقيقت نشته. (۹)
- ۱۶: د موسى عليه السلام د معجزو څخه انكار كول. (۱۰)
- ۱۷: سيدنا عيسى عليه السلام وفات شوی او هغه اسمان ته نه دی پورته كړی شوی. (۱۱)
- ۱۸: د سيدنا عيسى عليه السلام پلار وو. (۱۲)
- ۱۹: د شق القمر انكار كول. (۱۳)
- ۲۰: د رسول الله صلى الله عليه وسلم د شق صدر انكار، د دې انكار كونكي كافران نه دي. (۱۴)

(۱) تهذيب الاخلاق ۳/۱۱۰، تفسير القرآن: ۱/۳۹

(۲) تهذيب الاخلاق ۳/۹

(۳) تهذيب الاخلاق ۳/۳۱

(۴) نور الآفاق ۴/۵۲، أيضا

(۵) نور الآفاق ۴/۵۲

(۶) نور الآفاق ۲/۱۶

(۷) نور الآفاق ۱۴/۱۱۵

(۸) نور الآفاق ۱۴/۱۸۷، تفسير القرآن: ۱/۴۶

(۹) نور الآفاق ۵/۷، تفسير القرآن ۱/۱۰۰

(۱۰) نور الآفاق ۵/۵۴، تفسير القرآن: ۱۲/۴۴

(۱۱) نور الآفاق ۲۴/۶

(۱۲) نور الآفاق ۱/۳

(۱۳) نور الآفاق ۹/۱

(۱۴) ضميمه نور الآفاق ۱/۱، تفسير القرآن: ۶/۷۵

۲۱: د معراج انکار کول. (۱)

۲۲: د امام مهدي انکار کول، چې هغه به قیامت ته نژدې نه راځي. (۲)

۲۳: عام انسان د نبي برابر کیدی شي. (۳)

۲۴: یو نبي هم د توحید تعلیم نه دی مکمل کړی، د ټولو «نعوذ بالله» تعلیم ناقص پاتې شوی. (۴)

۲۵: ایصال ثواب صحیح نه دی. (۵)

د نیچر په فرقې عقیدې او نظریې، د قرآن او حدیث څخه د هغې جوابونه لومړۍ عقیده: د ملایکو حقیقت نشته!

جواب: دا خبره د قرآن او احادیثو څخه خلاف ده، په قرآن کې یو دوه ځایه نه، بلکې په سوونو ځایونو کې داسې آیتونه موجود دي، مثلاً:

(فَجَدَّ الْمَلَائِكَةَ كُلَّهُمْ مَعْجُونًا إِلَّا إِبْلِيسَ) (۱)

ترجمه: ټولو ملایکو سیدنا ادم عليه السلام ته سجده وکړه، د ابلیس لعین نه علاوه.

هغه ځایونه چې د ملایکو ذکر راغلی دی!

نوت: د ملایکو ذکر د قرآن کریم په ډیرو مقاماتو کې راغلی، مثلاً:

۱	سورة البقرة	۱۰ آیتونه
۲	سورة آل عمران	۸ آیتونه
۳	سورة النساء	۴ آیتونه
۴	سورة اعراف	۵ آیتونه

(۱) ضمیمه نور الافاق

(۲) نور الافاق: ۳/۹۶

(۳) نور الافاق: ۳/۵۷

(۴) نور الافاق: ۶۳/۳

(۵) نور الافاق، مطبوعه جمادی الاولی رمضان ۹۶

(۶) سورة الحجر: آیت ۳۰

۵	سورة انفال	۳ ایتونه
۶	سورة هود	۲ ایتونه
۷	سورة يوسف	۱ ایت
۸	سورة رعد	۲ ایتونه
۹	سورة حجر	۴ ایتونه
۱۰	سورة نحل	۵ ایتونه
۱۱	سورة اسراء	۴ ایتونه
۱۲	سورة كهف	۱ ایت
۱۳	سورة طه	۱ ایت
۱۴	سورة انبياء	۱ ایت
۱۵	سورة حج	۱ ایت
۱۶	سورة مومنون	۱ ایت
۱۷	سورة فرقان	۴ ایتونه
۱۸	سورة سجدہ	۱ ایت
۱۹	سورة احزاب	۲ ایتونه
۲۰	سورة سبا	۱ ایت
۲۱	سورة فاطر	۱ ایت
۲۲	سورة صافات	۱ ایت
۲۳	سورة ص	۲ ایتونه
۲۴	سورة زمر	۱ ایت
۲۵	سورة مدثر	۱ ایت
۲۶	سورة نباء	۱ ایت

۲: ﴿وَاذْكُرْ رَبَّكَ فِي الْأَرْضِ خَلِيفَةً﴾ (۱)

ترجمه: کله چي ستار ب ملايکو ته وويل چي زه په ځمکه کې خليفه پيدا کوم

۳: ﴿وَاذْكُرْنَا لِلْمَلَكَةِ اسْمُهَا وَالْإِذَا مَرَّ فَسَجِدْ وَالْإِلَّا ابْلِيسَ﴾ (۲)

ترجمه: کله چي مونږ ملايکو ته حکم وکړ، چي ادم عليه السلام ته سجده وکړي؛ نو هغوی سجده وکړه. سېوا د ابليس څخه.

همدغه شان په احاديثو کې هم په ډير مقاماتو کې د ملايکو ذکر راغلی دی. مثلاً:

۱: ﴿عَنْ أَنَسٍ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: إِذَا كَانَ لَيْلَةُ الْقَدْرِ نَزَلَ جِبْرِيلُ فِي كُتُبِكُمْ مِنَ الصَّلَاةِ﴾ (۳)

ترجمه: د سيدنا انس رضي الله عنه څخه روايت دی چي رسول الله صلى الله عليه وسلم فرمايل: چي کله ليله القدر وي؛ نو سيدنا جبرئيل عليه السلام د ملايکو د يو جماعت سره نازليري.

۲: ﴿مَنْ قَرَأَ أَحْمَرَ الدِّخَانِ فِي لَيْلَةٍ أَصْبَحَ يَسْتَغْفِرُ لَهُ سَبْعُونَ أَلْفَ مَلَكٍ﴾ (۴)

ترجمه: رسول الله صلى الله عليه وسلم فرمايي: چا چي په يوه شپه کې سورة الدخان ولوست، د هغه لپاره پوره شپه او يا زره ملايکې استغفار کوي.

۳: ﴿لِئَلَّا اللَّهُ - تَعَالَى - قَرَأَ طَهُ وَيسَ قَبْلَ أَنْ يَخْلُقَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ بِأَلْفِ عَامٍ، فَلَمَّا سَمِعَتِ الْمَلَائِكَةُ الْقُرْآنَ قَالَتْ: طَهُوبِي لِأُمَّةٍ يَنْزِلُ هَذَا عَلَيْهَا وَطَهُوبِي لِأَجْوَابِ تَحْمِيلِ هَذَا وَطَهُوبِي لِأَكْسِيَّةٍ تَكَلَّمُ بِهَذَا﴾ (۵)

ترجمه: الله پاک سورة يس او سورة طه د ځمکې او اسمان د پيدايښ څخه زر کاله مخکې ولوستل، کله چي ملايکو واوريدل؛ نو هغوی وويل: خوشحالي ده د هغه امت لپاره چي دا به پرې نازليري او خوشحالي ده هغه سينو لپاره چي دا به باروي او خوشحالي ده د هغه ژبو لپاره چي دا به لولي.

(۱) سورة البقرة: آيت ۳۰

(۲) سورة البقرة: آيت ۳۴

(۳) مشکوة: ۱/۱۸۳

(۴) مشکوة: ۱/۱۸۷

(۵) مشکوة: ۱/۱۸۷

د عقایدو په کتابونو کې لیکلي دي، چې په ملایکو ایمان راوړل دا د دین د ضروریاتو څخه دي او د ملایکو انکار بېشکه کفر دی. (۱)

دویمه عقیده: د ابلیس څخه انکار

جواب: د ابلیس څخه انکار هم د قرآن او حدیث څخه انکار دی. ځکه چې یو دوه ځایه نه، بلکې په سوونو ځایونو کې د ابلیس ذکر شتون لري، مثلاً:

۱: ﴿إِلَّا إِبْلِيسَ ابْنِ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ﴾ (۲)

ترجمه: خو ابلیس انکار وکړ او تکبر یې وکړ، هغه د کافرانو څخه وو.

۲: ﴿الَّذِينَ يَأْكُلُونَ الرِّبَا لَا يَقُومُونَ إِلَّا كَمَا يَقُومُ الَّذِي يَتَخَبَّطُهُ الشَّيْطَانُ مِنَ الْمَسِّ﴾ (۳)

ترجمه: هغه کسان چې سود خوري، هغوی به د قیامت په ورځ داسې حال کې راپاڅي. لکه شیطان چې څوک مسه کړي او لیونی یې کړي.

۳: ﴿فَأَزَلَّهُمَا الشَّيْطَانُ عَنْهَا فَأَخْرَجَهُمَا مِمَّا كَانَا فِيهِ﴾ (۴)

ترجمه: بیا و خویول هغوی شیطان، پس راوویستل د هغه جنت څخه. په کوم کې چې وو.

همدغه شان د شیطان ذکر په احادیثو کې هم په کثرت سره راغلی دی؛ مثلاً

۱: ﴿عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ يَكُنِ الشَّيْطَانُ أَحَدَكُمْ، فَيَقُولُ: مَنْ خَلَقَ كَذَا، مَنْ خَلَقَ كَذَا؟﴾ (۵)

ترجمه: د سیدنا ابوهریره رضی الله عنه څخه روایت دی چې «رسول الله صلی الله علیه و آله وسلم وفرمایيل، شیطان به تاسو کې یو تن ته راځي او وایي: چې فلانی شی چا پیداکړی، فلانی شی چا پیداکړی؟

۲: ﴿لِإِنَّ الشَّيْطَانَ يَجْرِي مِنَ الْإِنْسَانِ مَجْرَى الدَّمِ﴾ (۶)

(۱) عقائد اسلام ص ۵۶، شرح عقیده سفاریني: ص ۲۸۲ تر ۳۸۸، وشرح اضاءة الوجه: ص ۱۶۱

(۲) سورة البقرة: آیت ۳۶

(۳) سورة البقرة: آیت ۲۷۵

(۴) سورة البقرة: آیت ۳۶

(۵) مشکوٰۃ: ۱/۱۸

(۶) بخاری و مسلم

ترجمه: بیشکه شیطان به انسان که دنده داسې ګرځي، لکه وینه چې ګرځي
 ۳ (مَآيْنِ بَنَىٰ آدَمَ مَوْلُودَ الْأَيْمَنِ الشَّيْطَانُ حِينَ يُوَلَّدُ) ۱،

ترجمه: هر بني آدم چې پیدا کیږي؛ نو شیطان هغه ضرور مس کوي
 د عقائدو په کتابونو کې د شیطان څخه انکار به هم کفر ویل شوی دی

دریمه عقیده

سیدنا آدم علیه السلام هغه میوه نه وه خوړلې، د کومې څخه چې هغه منع شوی وو.

جواب: دا خبره هم د قرآن او حدیث څخه خلاف ده. مثلاً په قرآن کې دي:
 ۱ (وَلَا تَقْرَبُوا هَذِهِ الشَّجَرَةَ فَتَكُونُوا مِنَ الظَّالِمِينَ) ۲،

ترجمه: او دې ونې ته مه نژدې کیږئ! ګنه نو تاسو دواړه به د ظالمانو څخه شئ
 ۲ (عَنْ هَذِهِ الشَّجَرَةِ الْأَنْ تَكُونُوا مَلَائِكَةً أَوْ تَكُونُوا مِنَ الْخَالِدِينَ) ۳،

ترجمه: ددې ونې نه تاسو پدې وجه منع شوي یئ چې چیرته تاسو ملایکې نه شئ یا د
 همېشه پاتې کیدو نکو څخه نه شئ

۳ (أَمَّا نَهْكُمْ عَنْ يَلْكُمَا الشَّجَرَةَ أَقَلَّ لَكُمْ إِنْ الشَّيْطَانُ لَكُمْ آعَدُ وَمُفِينٌ) ۴،

ترجمه: آیا ما تاسو دواړه ددې ونې څخه نه وی منع کړي او تاسو نه مې نه وو ویلي.
 چې شیطان ستاسو ښکاره دشمن دی؟

څلورمه عقیده: د قبر عذاب نشته!

جواب: دا عقیده هم د قرآن او حدیث څخه خلاف ده:

۱ (النَّارُ يُعْرَضُونَ عَلَيْهَا غُدُوًّا وَعَشِيًّا) ۵،

(۱) بخاری و مسلم

(۲) سورة البقرة: آیت ۳۵

(۳) سورة الاعراف: آیت ۲۰

(۴) سورة الاعراف: آیت ۲۲

(۵) سورة المؤمن: آیت ۴۶

ترجمه : د دوزخ اور چې هغې ته هغوی سهار او ماښام پيش کولی شي.

۲. (وَمِنْ ذَلِكُمْ تَرْجُوْنَ عَذَابَ الْهُونِ) (۱)

ترجمه : او د هغوی نه شاته پردې دي، د قیامت تر ورځې پورې.

۳. (قَالُوا مَرْجُوْنَ عَذَابُ الْهُونِ) (۲)

علماء کرام فرمایي: د عذاب قبر د ثبوت لپاره یو دوه نه بلکې په سوونو احادیث دي.

چې محدثینو د تواتر درجې ته رسولي دي. د هغو څخه انکار جائز نه دی. مثلاً

۱. (عَنْ عَائِشَةَ، رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا، أَنَّ يَهُودِيَّةً كَلَّتْ عَلَيْهَا فَذَكَرَتْ عَذَابَ الْقَبْرِ فَقَالَتْ لَهَا أَعَاذَكَ اللَّهُ

مِنْ عَذَابِ الْقَبْرِ فَسَلَّتْ عَائِشَةُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنْ عَذَابِ الْقَبْرِ فَقَالَ نَعَمْ أَحَقُّ عَذَابِ

الْقَبْرِ كَلَّتْ عَائِشَةُ، رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا، فَمَا رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَتَعَدَّى صَلَاةَ [الْأَتْعَادِ

مِنْ عَذَابِ الْقَبْرِ] (۳)

ترجمه : د سیده عایشه رضی الله عنها څخه روایت دی چې یوه یهودیه ښځه هغې ته راغله. د قبر

د عذاب ذکر یې وکړ. بیا هغې سیده عایشې رضی الله عنها ته وویل: چې اې عایشې! الله پاک

دي تا د قبر د عذاب څخه وساتي، سیده عایشې رضی الله عنها د رسول الله صلی الله علیه وسلم څخه د عذاب قبر

په اړه پوښتنه وکړه. رسول الله صلی الله علیه وسلم وفرمایل: هو! د قبر عذاب حق دی. د دېنه وروسته

به چې رسول الله صلی الله علیه وسلم کوم لمونځ هم کولو: نو په هغې کې به یې د عذاب قبر نه پناه

غوښتله

۲. (عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - : يَسْلُطُ عَلَى الْكَافِرِ فِي قَبْرِهِ

تِسْعَةٌ وَيَسْعَوْنَ تِسْعًا تَنْهَسُهُ وَتَلْدَغُهُ حَتَّى تَقُومَ السَّاعَةُ، لَوْ أَنَّ تِسْعًا مِنْهَا لَقَعَتْ فِي الْأَرْضِ مَا أَتَبَتْ خَضِرًا) (۴)

ترجمه : سیدنا ابوسعید خدری رضی الله عنه فرمایي چې رسول الله صلی الله علیه وسلم ارشاد وفرمایلو: چې په

کافر به د هغه په قبر کې یو کم سل اژدها گانې مسلط کولی شي. هغه به تر قیامته

(۱) سورة المؤمنون: آیت ۱۰۰

(۲) سورة الاحقاف: آیت ۲۰

(۳) بخاري و مسلم، کذا فی مشکوٰۃ: ۲۵

(۴) دارمي، ترمذی وغيره

پورې چيچي او که د هغې نه يوه اژدها هم په ځمکه ساه واخلي؛ نو په ځمکه به شين شی زرغون نشي.

۳ (عَنْ أَسْمَاءَ بِنْتِ أَبِي بَكْرٍ، رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا تَقُولُ قَامَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ خَطِينًا فَذَكَرَ فِتْنَةَ الْقُبْرِ الَّتِي يَفْتَنُ فِيهَا الْمَرْءُ فَلَمَّا ذَكَرَ ذَلِكَ صَمَّ الْمُسْلِمُونَ صَجَّةً)^(۱)

ترجمه: د سیده اسماء بنت ابی بکر رضی الله عنهما څخه روایت دی: چې یوه ورځ رسول الله صلی الله علیه و آله د خطبې لپاره ودرید. د عذاب قبر ذکر یې وکړ. چې په هغې کې به انسان اخته کیږي. ددې خبرې په ذکر باندې مسلمانو ډیر زیات وژړل.

د عذاب قبر عقیده، د صحابه وو، تابعینو، اسلافو او د ائمه اربعه وو ترمنځ متفق علیه ده. هم پدې وجه ددې منکر ته کافر ویل شوي.^(۲)

پنځمه عقیده: د جنت او جهنم څخه انکار کوي!

جواب: د جنت او جهنم تذکره په قرآن او حدیث کې ډېره موجود ده. لکه په قرآن کریم کې چې دي:

۱: (وَفُتِحَتْ أَبْوَابُهَا وَقَالَ لَهُمْ خَزَنَتُهَا سَلِّمُوا عَلَيْكُمْ طِبْتُمْ فَادْخُلُوهَا خَالِدِينَ)^(۳)

ترجمه: د هغوی لپاره به دروازې خلاصې شی. ساتونکي به ورته وایي سلام دي وي. په تاسو دي د همېشه لپاره خوشحالي وي، دې جنت ته داخل شی.

۲: (ادْخُلُوهَا بِسَلَامٍ ذَلِكَ يَوْمُ الْخُلُودِ)^(۴)

ترجمه: داخل شی جنت ته! په سلامتی سره دا ورځ د همېشه اوسیدو ده.

۳: (وَأَمَّا الَّذِينَ سُعِدُوا فَافْزَى الْجَنَّةِ خَالِدِينَ فِيهَا مَا دَامَتِ السَّمُوتُ وَالْأَرْضُ إِلَّا مَا شَاءَ رَبُّكَ)^(۵)

ترجمه: کوم خلک چې به نیک بخت وي، هغوی به همېشه په جنت کې وي. په هغې کې

(۱) بخاري، کذا في المشكوة: ۲۶

(۲) شرح فقه اکبر: ۱۴۱، ۱۴۲

(۳) سورة الزمر: آیت ۷۳

(۴) سورة ق: آیت ۳۴

(۵) سورة هود: آیت ۱۰۸

به اوسيري، په اندازه د هغې زمانې، خومره زمانه چې ځمکه او اسمان پاتې شوي وو
 ﴿وَيَبْقَى الَّذِينَ كَفَرُوا إِلَىٰ جَهَنَّمَ ذُرًّا ۝﴾ (۱)

ترجمه: جهنميان به جهنم طرف ته ډلې ډلې روان کړي شي.
 دغه شان په احاديثو کې هم په کثرت سره د احاديثو ذکر موجود دی. مثلاً
 ۱ ﴿لَأَنَّا أَوَّلُ مَنْ يَقْرَعُ بَابَ الْجَنَّةِ﴾ (۲)

ترجمه: د ټولو نه لومړی هغه چې د جنت دروازه به ټکوي هغه به زه يم.
 ۲ ﴿إِنِّي بَابُ الْجَنَّةِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فَلَنْتَفِخَ فَيَقُولَ الْخَازِنُ مَنْ أَنْتَ فَأَقُولُ مُحَمَّدٌ. فَيَقُولُ بِكَ أُمِرْتُ لَا
 أَفْتَحُ لَأَحَدٍ قَبْلَكَ﴾ (۳)

ترجمه: زه به د قيامت په ورځ د جنت په دروازه راځم او دروازه به خلاصوم. د جنت
 دربان چې به پوښتنه کوي ته څوک يې؟ زه به وايم محمد (ﷺ)؛ نو هغه به وايي چې هم
 ستاسو لپاره ماته حکم شوی، چې ستا نه مخکې به د چا لپاره هم دروازه نه خلاصوم
 دغه شان د جهنم په اړه هم ډير آيتونه او حديثونه ذکر شوي. مثلاً
 ۱ ﴿هَمَزَيْنَ جَهَنَّمَ مَبَاذِ﴾ (۴)

ترجمه: د هغوی لپاره به د دوزخ فرش وي.
 ۲ ﴿إِنَّ الْمُجْرِمِينَ فِي عَذَابٍ جَهَنَّمَ خَالِدُونَ﴾ (۵)
 ترجمه: بېشکه مجرمان به د دوزخ په عذاب کې د هميشه لپاره اوسيري.
 د عقايدو په کتابونو کې ليکلي دي:
 ﴿لِلْجَنَّةِ وَالنَّارِ مَخْلُوقَتَانِ﴾ (۶)

(۱) سورة الزمر: آيت ۷۱

(۲) مسلم: ۱/۱۱۴

(۳) مسلم: ۱/۱۸۴

(۴) سورة الاعراف: آيت ۴۱

(۵) سورة الزخرف: آيت ۷۴

(۶) شرح عقائد النسفي: ۱۰۱

ترجمه : جنت او جهنم شته او همېشه به وي، کله به هم نه فنا کېږي او پدې د ټول امت اجماع ده.

علامه شهاب الدين خفاجي رحمته الله عليه پدې اړه ليکي :
(وَكُنْتَ تَكْفُرُ مِنَ اتِّكَارِ الْجَنَّةِ وَالنَّارِ فَهَمَا وَمَطْلَعَا) (۱)

ترجمه : دغه شان مونږ هغه چاته هم کافر وايو، چې هغه د جنت او جهنم بالکليه انکار کوي، يا د هغې مقاماتو څخه انکار کوي

شپږمه عقیده: د بدنونو سره به حشر نه کېږي

جواب : دا عقیده هم د قرآن، احاديث او اجماع امت څخه خلاف ده، د قرآن کریم د ډیرو آیتونو څخه معلومېږي، چې د مرگ نه وروسته تر قیامته پورې به د بدنونو سره د خلکو حشر کولی شي، مثلاً :

۱: (وَيَقَعُ فِي السُّورِ فَإِذَا هُمْ مِنَ الْأَجْدَاثِ إِلَى رَبِّهِمْ يَنْسِلُونَ) (۲)

ترجمه : کله چې په شپیلۍ کې پوکی ووهل شي، هغه وخت به ټول د خپلو قبرونو څخه وتلو سره د خپل رب طرفته روان شي.

۲: (قَالَ مَنْ مَتَى الْعِظَامُ هِيَ رَئِيسُ قُلُوبِهَا الَّذِي أَنْشَأَهَا أَوَّلَ مَرَّةٍ وَهُوَ بِكُلِّ خَلْقٍ عَلِيمٌ) (۳)

ترجمه : وایي څوک دی چې رږیدلي هډوکي به راژوندي کړي، تاسو وفرمایي! هم هغه ذات چا چې اول خل ژوندي کړی، هم هغه به یې دوباره ژوندي کوي، هغه هر قسم پیدا کولو عالم دی.

دغه شان په یو دوه نه بلکې په سوونو احادیثو په میدان محشر کې د خلکو جمع کیدل معلومېږي، مثلاً :

۱: (يُخْشَرُ النَّاسُ فِي صَعِيدٍ وَاحِدٍ يَوْمَ الْقِيَامَةِ) (۴)

(۱) نسیم الریاض: ۱/۵۵۵

(۲) سورة يس: آیت ۵۱

(۳) سورة يس: آیت ۷۸، ۷۹

(۴) مشکوٰۃ ص ۴۸۷،

ترجمه : رسول الله ﷺ ارشاد وفرمايلو: چي خلک به د قيامت په ورځ يو ميدان کې راجمع کولی شي

۲: (يُخْفَرُ النَّاسُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ عَلَى أَرْضٍ يَتَسَاءَعَفَرَاءُ تَهْرَصَةُ النَّفْثِ لَيْسَ فِيهَا عِلْمٌ لِأَحَدٍ) (۱)

ترجمه : خلک به د قيامت په ورځ په يو سپين ميدان کې جمع کولی شي. چي به د چپاتی پشان هوار او صفا وي او په هغې کې به هيڅ نخښه نه وي.

۳: (عَنْ عَائِشَةَ - رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهَا - قَالَتْ: «سَأَلْتُ رَسُولَ اللَّهِ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - عَنْ قَوْلِهِ: {يَوْمَ تَجِدُ الْأَرْضَ غَيْرَ الْأَرْضِ وَالسَّمَاوَاتُ} [إبراهيم: ۴۸] قَالَيْنِ يَكُونُ النَّاسُ يَوْمَئِذٍ قُلُوبًا عَلَى الصِّرَاطِ» (۲)

ترجمه : سيده عايشه رضی اللہ عنہا فرمايي: چي ما د رسول الله ﷺ څخه ددې آيت کریمه د مطلب په اړه پوښتنه وکړه، چي په کومه ورځ ځمکه او اسمان بدلولی شي: نو خلک به په هغه ورځ چيرته ځي؟ نو رسول الله ﷺ وفرمايل: پل صراط باندې د عقائدو په کتابونو کې ليکلي دي: چي دوباره ژوندي کيدل دا د روښانه ورځ په څېر واضح دي، پدېکې د ټول امت اتفاق دی او د هيڅ قسم تاويل اجازه نشته (۳)
داسې خلک د اسلام د دايرې څخه خارج دي، همدغه شان د هرې زمانې حق عالمانو د داسې خلکو تکفير کړی دی (۴)

اوومه عقیده: د حورو هيڅ حقيقت نشته !

جواب : دا عقیده هم د قرآن او حديث څخه خلاف ده. د قرآن کریم په ډيرو مقاماتو کې د حورو تذکره ده. مثلاً:

۱: (حُورٌ مَّقْصُورَاتٌ فِي الْبُيُوتِ) (۵)

(۱) مشکوٰۃ ص ۴۸۲

(۲) مسلم وکذا في المشکوٰۃ: ۱/۴۸۲

(۳) عقائد اسلام: ۱/۸۳

(۴) عقائد اسلام: ۲/۹۲

(۵) سورة الرحمن: آيت ۷۲

ترجمہ : هغه حورې دي جي ڇي ڇيمو ڪي په حفاظت سره سانل شوي دي

۲ ﴿فِيْنَ قَعِيْرَتِ النَّارِ لَمْ يَطْمِئِنَّا لَئِنْ قَبْلَهُمْ وَلَا جَاَنَّ﴾ ۱

ترجمہ : په هغې ڪي سترگي ٻڌڪنه ڪونڪي حورې دي، ڇي هغوی ته به د جنتيانو ڇڻه مخڪي نه يو انسان لاس ور وړی وي او نه کوم پيري

۳ ﴿إِنَّا أَنشَأْنَاهُنَّ إِنِثَاءً فَجَعَلْنَهُنَّ أَبْكَارًا عُرْبًا أَتْرَابًا﴾ ۲

ترجمہ : مونږ هغه ٻڻڇي خاص جوږي ڪري، مونږ به هغوی پيغلي جوږي ڪړو. مينه ڪونڪي د خاوندانو سره او همزولي

په احاديثو ڪي هم په ڪثرت سره د حورو ذکر راغلی دی. مثلاً

۱ ﴿لَنْ الْمَبْدِئِ إِنَّا قَامُوا فِي الصَّلَاةِ فَتَحَّتْ لَهُ الْجَنَّةُ وَكُتِبَتْ لَهُ الْحَبَابُ بَيْنَهُ وَبَيْنَ رَبِّهِ وَاسْتَقْبِلَ الْحَوْرُ الْمَعِيْنَ مَالِ الْمَيْتِ خُطُّ أَوْ يَتَنَحَّرُ﴾ ۳

ترجمہ : ڪله ڇي يو مسلمان لمانڇه ته دريري؛ نو د هغه لپاره جنت خلاص ڪړي شي. د هغه او د هغه د رب تر مينځه پردي لږي ڪړي شي او حورې د هغه طرف ته خپل مخ راوگرځوي ترڅو ڇه لاري او نه تهو ڪي يا پوزه سونږ نه ڪري

۲ ﴿لَنْ الْحَوْرُ الْمَعِيْنَ لَأَكْثَرُ عِدَدًا مَّنْ كُنْ يَدْعُوْنَ لِأَزْوَاجِهِنَّ اللَّهُمَّ أَعْنِ عَلَى دِينِكَ وَأَقْبِلْ قَلْبَهُ عَلَى طَاعَتِكَ وَبَلِّغْهُ إِلَيْنَا بِقُرْبِكَ يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِيْنَ﴾ ۴

ترجمہ : رسول الله ﷺ او فرماڻيل : د حور عين تعداد ستاسو نه ډير زيات دي هغوی د خپلو خاوندانو دپاره دعاگانې ڪوی : اي الله زما د خاوند د دين په باره ڪش مدد او ڪړه. او د هغه زړه خپل اطاعت طرف ته متوجه ڪړه. او اي ارحم الرحمين ته په خپل خاص قرب سره هغه مونږ ته راوړسوه.

۱) سورة الرحمن: آيت ۵۶

۲) سورة الواقعة: آيت ۳۵، ۳۶، ۳۷

۳) طبراني، واليدور السافرة ص: ۲۰۵۸

۴) الترغيب والترهيب ۴/۳۵، صفة الجنة لابن كثير: ص ۱۱۱، البدور السافرة: ۲۰۵۶

۳: ﴿مَنْ كَفَرَ غَيْظًا وَهُوَ يَسْتَطِيعُ أَنْ يَقْضِيَهُ دَعَاةَ اللَّهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ عَلَى رُءُوسِ الْخَلَائِقِ حَتَّى يُخَيَّرَهُ فِي أَبِي النُّحُورِ شَاءَ﴾ (۱)

ترجمه: رسول الله ﷺ فرمائی: چا چه غصه اوز غمله حال دا چه هغه ئې د پوره کولو طاقت لرلو، الله پاک به هغه سرې د قیامت په ورځ باندې د ټول مخلوق مخې ته راوبلی تردې چه هغه ته به اختیار ورکړی چه کومه حوره ستا خوښه وی هغه واخله

اتمه عقیده: د تقدیر څخه انکار کوي

جواب: د تقدیر په اړه د اهل سنت والجماعت دا عقیده ده چې د ټولو حوادثو او واقعاتو څخه مخکې د هرې خبرې علم الله پاک ته دی، چې الله پاک په لوح محفوظ کې لیکلی دی، د تقدیر مسئله هم د قرآن کریم د سوونو آیتونو او احادیثو د ذخیري څخه ثابته ده، مثلاً:

۱: ﴿لَوْ شَاءَ اللَّهُ لَهْدَى النَّاسَ جَمِيعًا﴾ (۲)

ترجمه: که الله پاک غوښتلی: نو ټولو خلکو ته به یې هدایت کړی وی.

۲: ﴿وَمَا تَشَاءُونَ إِلَّا أَنْ يَشَاءَ اللَّهُ رَبُّ الْعَالَمِينَ﴾ (۳) ترجمه: او تاسو هېڅ هم نه شی غوښتلی، مگر هغه چې الله پاک یې وغواړي هغه به هر څه عالم دی.

۳: ﴿يُضِلُّ اللَّهُ مَنْ يَشَاءُ وَيَهْدِي مَنْ يَشَاءُ﴾ (۴)

ترجمه: گمراه کوي الله پاک څوک چې وغواړي او هدایت کوي چاته چې وغواړي. په احادیثو کې هم په کثرت سره د تقدیر عقیده بیان شوې ده، مثلاً:

۱: ﴿عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: كَتَبَ اللَّهُ مَقَادِيرَ الْخَلَائِقِ قَبْلَ أَنْ يَخْلُقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ بِخَمْسِينَ أَلْفَ سَنَةٍ - قَالَ - وَكَانَ عَرْشُهُ عَلَى الْمَاءِ﴾ (۵)

(۱) مسند احمد ۳/۴۶۰، ابوداؤد ص ۴۷۷۷، و ترمذي ص: ۴۰۴۲، وابن ماجه ۴۱۸۶

(۲) سورة الرعد: آیت ۳۱

(۳) سورة التکویر: آیت ۲۹

(۴) سورة المدثر: آیت ۳۱

(۵) رواه مسلم وكذا في المشكوة: ۱۹

ترجمه : سيدنا عبدالله بن عمرو رضي الله عنه خه روايت دی چي رسول الله ﷺ وفرمايل: الله پاك د اسمانونو او خمكي د پيدايش خه پنخوس زره كاله مخكي د مخلوقاتو تقديرونه وليكل او وي فرمايل چي هغه وخت د الله پاك عرش په اوبو باندې وو.

۲ (عَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: كُلُّ شَيْءٍ بِقَدَرٍ حَتَّى النَّجْوَى، وَلَكَيْسَ)¹

ترجمه : سيدنا عبدالله بن عمر رضي الله عنه خه روايت دی چي رسول الله ﷺ وفرمايل. هريو شی د تقدير خه وي. تردې چي هونسيارتيا او ناپوهي هم

۳ (عَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: لَأُ الْعَبْدَ يَعْمَلُ عَمَلَ أَهْلِ النَّارِ، وَلَئِنَّهُ مِنْ أَهْلِ النَّارِ، وَيَعْمَلُ عَمَلَ أَهْلِ الْجَنَّةِ، وَلَئِنَّهُ مِنْ أَهْلِ الْجَنَّةِ، وَلَئِنَّا الْأَعْمَالُ بِالْحَرَائِصِ)²

ترجمه : سيدنا سهل بن سعد رضي الله عنه خه روايت دی چي رسول الله ﷺ وفرمايل بنده د جهنميانو اعمال کوي: خو هغه جنتي وي او (خيني) د جنتيانو اعمال کوي: خو هغه دوزخي وي. د نجات بنياد د عمل په خاتمه باندې وي.

نهمه عقیده: د معجزو خه انکار

جواب : د معجزې تعريف :

(وَقَدْ خُذَ جَمْعُ هَوْرٍ الْأَصُولِيْنَ الْمُعْجَزَةِ بِأَتَمِّهَا أَمْرٌ خَارِقٌ لِلْعَادَةِ مَقْرُونٌ بِالتَّحْدِيٍّ مَعَ عَدَمِ الْمَعَارِضَةِ مِنَ الْمُرْسَلِ الْيَهْوَى وَالْمَرَادُ بِالتَّحْدِيٍّ هُوَ الدَّعْوَى لِلرَّسَالَةِ)³

ترجمه : جمهورو اصوليينو د معجزې تعريف داسې كړی. چي هغه په تحدي يعنې د رسالت د دعوي سره د رسول خه يو داسې كار چي د عادت په خلاف وي. د هغې خوك مقابله نه شي كولى

¹) رواه مسلم وكذا في المشكاة : ۱۹

²) مشكاة : ۲۰ متفق عليه واللفظ للبخاري

³) يواقيت : ۱/۱۵۷

انبياء ﷺ ته معجزې د الله پاك له طرفه وركول كيږي، چې د هغوی د رسالت او نبوت لپاره دليل جوړ شي، قرآن كريم كې په څو مقاماتو كې دا خبره واضحه ليكل شوې. مثلاً:

۱: ﴿قَدْ نَبَأَ ثَارَ ثَارٍ مِنْ رَبِّكَ﴾ (۱)

ترجمه: اي موسى دا امسا او سپين لاس ستا د نبوت لپاره دوه معجزې دي. کومې چې ستا د رب له طرفه تاته درکول شوې.

۲: ﴿ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ كَانَتْ أَتْيَهُمْ سُلُوبُهُمْ بِالْبَيْتِ فَكَفَرُوا فَأَخَذَهُمُ اللَّهُ إِنَّهُ قَوِيٌّ شَدِيدُ الْعِقَابِ﴾ (۲)

ترجمه: دا پدې وجه چې هغوی ته د هغوی رسولانو واضحه معجزې راوړې. هغوی پرې كفر وکړ؛ نو الله پاك (په عذاب) راوښول، بېشکه الله پاك زورور سخت عذاب والا دی.

۳: ﴿وَلَقَدْ آتَيْنَا مُوسَى تِسْعَ آيَاتٍ بَيِّنَاتٍ﴾ (۳)

ترجمه: مونږ سيدنا موسى ﷺ ته نهه معجزې ورکړې.

۴: ﴿قَدْ جَنَّكَ بِالْبَيِّنَاتِ﴾ (۴)

ترجمه: مونږ تا ته ستا د رب له طرفه د معجزو سره راغلي يو.

دغه شان په احاديثو كې هم په كثرت سره د انبياء ﷺ معجزې بيان شوي دي. مثلاً

۱: ﴿عَنْ جَابِرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، قَالَ: عَلِمْتُ النَّاسَ يَوْمَ الْحَنْظِلَةِ وَرَسُولَ اللَّهِ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - يَبْنِي رُكُوعَ رُكُوعًا مِنْهَا، فَمَرَّ أَهْلُ النَّاسِ نَحْوَهُ، قَالُوا: لَيْسَ عِنْدَنَا مَاءٌ نَتَوَضَّأُ بِهِ وَتَشْرَبُ إِلَّا مَا فِي رُكُوعِكَ، فَوَضَّعَ الْيَدَ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - يَدَهُ فِي الرُّكُوعِ، فَجَبَلَ الْمَاءَ يَقُورُ مِنْ بَيْنِ أَصْلَابِهِمْ كَأَمْثَالِ الْعَمِيْنِ، قَالَ: فَشَرِبْنَا وَتَوَضَّأْنَا. قِيلَ لَجَابِرٍ: كَمْ كُنْتُمْ؟ قَالَ: لَوْ كُنَّا مِائَةَ أَلْفٍ لَكُنَّا، كُنَّا خَمْسَ عَشْرَةَ مِائَةً﴾ (۵)

(۱) سورة القصص: آيت ۳۲

(۲) سورة المؤمن: آيت ۴۴

(۳) سورة بني اسرائيل: آيت ۱۰۱

(۴) سورة طه: آيت ۶۷

(۵) متفق عليه وكذا في المشكوة: ۵۳۲

ترجمه : سيدنا جابر رضي الله عنه فرمايي: چي په مقام حديبيه کي خلک ډير زيات تيري شو. هغه وخت رسول الله ﷺ سره يوه لويه وه، په هغې باندې رسول الله ﷺ اودس وکړ. خلک د رسول الله ﷺ په خدمت کي حاضر شو او وې ويل چي زمونږ په لښکر کي د څښلو او اودس کولو لپاره بالکل اوبه نشته، بس هم هغه لږې اوبه وې کومې چي ستاسو سره په لويه کي دي، رسول الله ﷺ په هغه لويه کي خپل لاس مبارک کښود: نو د رسول الله ﷺ د گوتو تر منځ اوبه داسې راوتې. لکه چينه چي روانه وي. د سيدنا جابر رضي الله عنه بيان دی چي مونږ ښه ډيرې اوبه وڅښلې. اودس مو وکړ. د سيدنا جابر رضي الله عنه نه پوښتنه وشوه، چي په دغه وخت کي تاسو څومره کسان وي؟ هغوی وفرمايل چي که مونږ يو لک کسان هم وي؛ نو هغه اوبه به پوره شوې وي؛ خو هغه وخت زمونږ تعداد پنځلس سوه وو.

۲: ﴿وَعَنِ الْبَرَاءِ بْنِ عَازِبٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، قَالَ: كُنَّا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - أَرْبَعَ عَشْرَةَ يَوْمًا يَوْمَ حَنْيْنَةَ - وَالْحَدِيثُ بِمَرْ. فَتَرَحَّنَا، فَلَمْ نَتْرَكْ فِيهَا قَطْرَةً، فَبَلَغَ النَّبِيُّ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - فَلَقْنَا، فَجَلَسَ عَلَى شَفِيرِهَا، ثُمَّ دَعَا يَدَاءَ مِنْ مَاءٍ، فَتَوَضَّأَ، ثُمَّ مَضَمَّنَ، وَدَعَا ثَوْبَهُ فِيهَا، ثُمَّ قَالَ: دَعَوْهَا سَاعَةً فَأَزْوَوا النَّفْسَهُمْ وَرَكَابَهُمْ حَتَّى ارْتَحَلُوا﴾ (۱)

ترجمه : سيدنا براء بن عازب رضي الله عنه فرمايي: چي په حديبيه کي مونږ د رسول الله ﷺ سره څوارلس سوه کسان وو. په حديبيه کي يو کوهی وو. چي د هغې اوبه مونږ راويستلې. په هغې کي يو څاڅکی اوبه هم پاتې نه شوې. کله چي رسول الله ﷺ پدې خبر شو. کوهي (څا) ته يې تشریف راوړ. د هغې په غاړه کيناست. بيا رسول الله ﷺ د اودس لويه راوغوښته او اودس يې وکړ. د اودس نه وروسته يې په خوله مبارکه کي اوبه واچولې او دعا يې وغوښته، ددېنه وروسته رسول الله ﷺ هغه اوبه کوهي ته واچولې. لږ وخت کوهی پرېږدی. بيا د هغې نه وروسته ټولو لښکريانو خپله او د هغوی حيوانات هم ماره شو. تر څو چي يې د هغه ځای نه کوچ نه وو کړی. د هغه کوهي څخه يې اوبه استعمالولې.

(۱) بخاری و کذا في المشكاة: ۵۳۲

۳. « عَنْ عَلِيٍّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ قَالَ كُنْتُ مَعَ النَّبِيِّ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - بِمَكَّةَ فَخَرَجْنَا فِي بَعْضِ نَوَاحِيهَا فَمَّا اسْتَجَلَّ جَبَلٌ وَلَا تَجَرُّ إِلَّا وَهُوَ يَقُولُ السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ » (۱)

ترجمه : سيدنا علي بن ابی طالب عليه السلام فرمايي: زه د رسول الله ﷺ سره په مکه کې وم. کله چې مونږ د مکې په علاقه کې يو طرفته لاړو: نو کوم غر او ونه چې هم مخامخ راتله، هغې به ويل السلام عليك يا رسول الله!.

علماء کرام فرمايي: چې د انبياؤ عليهم السلام معجزې د قرآن او احاديث متواتره څخه ثابت دي. پدې وجه ددې انکار انسان کافر کوي.

لسمه عقیده: د اجماع امت نه انکار کول.

جواب : اجماع امت وايي: چې د رسول الله ﷺ نه وروسته په يوه زمانه کې د فقهاء مجتهدينو په يو حکم شرعي باندې اتفاق راشي.

پدې باندې عمل کول هم داسې ضروري دي، لکه په قرآن او حديث باندې. د اجماع امت ثبوت هم د قرآن او حديث څخه ملاويږي. په قرآن کریم کې راځي:

۱. « وَاعْتَصِمُوا بِحَبْلِ اللَّهِ جَمِيعًا وَلَا تَفَرَّقُوا » (۲)

ترجمه : او د الله پاک رسی مضبوطه ونیسی او خپل منځ کې اختلاف مه پیدا کوی

۲. « يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَكُونُوا مَعَ الصَّادِقِينَ » (۳)

ترجمه : اي ايمان والو! د الله پاک نه وويږيږی او د رښتینو خلکو سره شی

۳. « وَمَنْ يُشَاقِقِ الرَّسُولَ مِنْ بَعْدِ مَا تَبَيَّنَ لَهُ الْهُدَىٰ وَيَتَّبِعْ غَيْرَ سَبِيلِ الْمُؤْمِنِينَ تُوَلِّهِ مَا تَوَلَّىٰ وَنُصْلِهِ جَهَنَّمُ وَسَاءَتْ مَصِيرًا » (۴)

ترجمه : او څوک چې د رسول الله ﷺ مخالفت د هدايت واضح کيدو نه وروسته وکړي

(۱) ترمذي، والداري (ب) نیز الحاف شرح احياء : ۱/۲۰۳ تر ۲۱۲ کې هم کتل شي. (واستاده ضعيف) (ج) دلائل النبوة مکمل دوه ټوکه دي.

(۲) سورة آل عمران: آيت ۱۰۳

(۳) سورة التوبة: آيت ۱۱۹

(۴) سورة النساء: آيت ۱۱۵

او د مؤمنانو د لارې نه علاوه په بله لاره روان شي: نو مونږ به هغه هم هغه طرفته واورو کوم طرفته چې اوږدلي دي، جهنم ته به يې داخل کړو او هغه ډير بد ځای د واپس ورتلو دی

په اجماع امت کې دومره ډېر احاديث راغلي چې حد د تواتر ته رسېږي

حديث متواتر:

هغه حديث ته وايي: چې په هره زمانه کې دومره په کثرت سره ډېرو خلکو روايت نقل کړی وي، چې د هغوی ټولو په دروغو يا غلطی باندې متفق کيدل ناممکن وي (۱)

۱: ﴿لَنْ يَكْتُمَ اللَّهُ لَكُمْ آيَاتِهِ أَتُوقُونَ أَلَّا يَخْلُقَ شَيْئًا سَعًى﴾ أَوْ قَالَ أُمَّةً مَخْذُودَةً عَلَى صَلَاةٍ وَيَكْتُمُ اللَّهُ مَعَ الْجَمَاعَةِ وَمَنْ خَذَلَهُ النَّارُ (۲)

ترجمه: رسول الله ﷺ فرمايي: الله پاک به زما امت په يوه گمراهی نه راجمع کوي. د الله پاک لاس په جماعت باندې وي او څوک چې بيله لاره اختيار کړي هغه به جهنم ته ځي.

۲: سيدنا امير معاويه رضی الله عنه د خطبې پر مهال په عامه مجمع کې دا روايت واورولو:

﴿لَنْ يَزَالَ أَمْرُهُنَّ الْأُمَّةُ مَسْجِدًا حَتَّى تَقُومَ السَّاعَةُ﴾ (۳)

ترجمه: همېشه به دا امت برابر او مستقيم وي تر دې چې قيامت شي

۳: ﴿لَنْ أُمِّي لَا تَجْتَمِعَ عَلَى صَلَاةٍ، فَإِذَا رَأَيْتُمْ اخْتِلَافًا فَعَلَيْكُمْ بِالسَّوَادِ الْأَعْظَمِ﴾ (۴)

ترجمه: د نبي اکرم (ص) ارشاد دی، چې زما امت به په يوه گمراهی نه راجمع کېږي. کله چې تاسو اختلاف ويني: نو خپل ځان د سواد اعظم سره لازم ونيسي

(۱) التوضيح والتلويع ۲/۳۱۲، وتسهيل الوصول ص: ۱۴

(۲) ترمذي ابواب الفتن باب لزوم الجماعة ۲/۴۹، و مستدرک للحاکم ص ۱۱۵، ابن ماجه: ۲۸۳، ابوداؤد: ۴/۵۸۴.

(۳) بخاري كتاب العلم ۱/۱۶، صحيح مسلم كتاب الامارة: ص ۱۴۳

(۴) ابن ماجه: ابواب الفتن باب سواد الاعظم ص ۲۸۳

دامت اجماع به د چا لپاره حجت وي؟

پدیکې گڼ اقوال دي

۱. امام مالک رحمته الله فرمايي: چې د اهل مدینه اجماع معتبره ده. (۱)
۲. د ځينو په نزد صرف د صحابه کرامو رضي الله عنهم اجماع معتبره ده. (۲)
۳. د ټولو څخه زيات معتدل قول دا دی. چې اجماع په يوه زمانه کې د مجتهدينو فقهاؤ په يو حکم شرعي باندې متفق کيدل دي، بيا به ددې اجماع څخه خلاف د اهل بدعت، فاسق او عوام الناس د مخالفت اعتبار نه وي. همدا دريم قول د جمهورو علماء کرامو په نزد غوره قول دی. (۳)

يولسمه عقیده

په قرآن کریم کې هېڅ نسخ نه ده راغلې.

جواب: د نسخ مطلب دا چې يو حکم ختمول. يعنې د يو حکم په ځای بل حکم راوړل. بيا دا نسخ د مفسرينو په نزد په درې قسمه ده

۱. الفاظ منسوخ کېدل. چې حکم يې باقي وي لکه د رجم د ايت حکم. چې د هغې الفاظ منسوخ دي؛ خو حکم يې نن هم موجود دی.
۲. الفاظ يې موجود وي؛ خو حکم يې منسوخ کولی شي، لکه د رشته دارو لپاره وصيت کول؛

(الْوَصِيَّةُ لِلَّذِيْنَ وَالِاَقْرَبِيْنَ بِالْمَعْرُوفِ) (۴)

۳. الفاظ او حکم دواړه منسوخ کولی شي. لکه په حديث کې چې راځي: سورة الاحزاب د سورة البقرة برابر وو؛ خو نن د هغې تلاوت او حکم دواړه منسوخ شو. ددې د اهميت له امله دا د ناسخ او منسوخ حکم هم د مفسرينو په نزد ډير اهميت

(۱) التقرير شرح التحرير: ۳/۱۰۰

(۲) تهليل الوصول: ۱۷۰

(۳) التقرير شرح التحرير: ۳/۹۷

(۴) سورة البقرة: آيت ۱۸۰

لري. هغه علوم چې د مفسرينو لپاره ضروري دي. په هغې كې د ناسخ او منسوخ علم هم حاصلولى شي

د قرآن كريم د نسخ په اړه د امت اتفاق دى. په متقدمينو كې د خو معزله وو نه علاوه چا هم انكار نه دى كړى. په هغوى باندې مفسرينو ډير په سختۍ سره رد كړى. امام قرطبي رحمه الله فرمايي

﴿ معرفة هذا الباب أكيدة وفائده عظيمة، لا تستغنى عن معرفته العلماء، ولا ينكره إلا الجبهة الأغبياء ﴾ (۱)

ترجمه : د نسخ د باب معرفت ضروري دى. ددې فائده ډيره زياته ده. ددې د پېژندگلوو څخه علماء كرام نشي بې پروا كيدى. د جاهلانو او بې عقلو څخه سوا ددې انكار څوك هم نشي كولى. په تفسير روح المعاني كې دي:

﴿ واتكروا بمسلمات الصفهل وقوعه فقال انه وان جاز عقلا لکنه لم يرقع ﴾ (۲)

ترجمه : د نسخ صرف ابو مسلم اصفهاني انكار كړى. هغه وايي چې نسخ په احكام الهيه كې ممكن ده؛ خو چيرته هم نه ده واقع. خلاصه دا چې د امت متقدمين او متاخرين علماء كرامو كې چا هم د نسخ مطلق انكار نه دى كړى؛ خو په منسوخ آيتونو كې اختلاف دى. چې هغه څومره دي؛ خو مطلقا د وقوع انكار ممكن نه دى. (۳)

دا خبره دي واضحه وي چې په قرآن كريم كې نسخ پدې وجه نه ده شوې. چې الله پاك ته د مخكې څخه علم نه وو. چې وروسته په علم كيدو باندې يې اول حكم منسوخ كړ. بلكې د هغې د حكم په وركولو كې الله پاك ته معلومه وه چې حالات به بدلېږي. بيا به بل حكم وركول وي؛ نو په شروع كې يې يو حكم وكړ. بيا يې د حالاتو بدليدو له امله بل حكم وكړ. لكه تكره حكيم يا ډاكټر. سره د علمه چې په موجوده حالت كې

(۱) تفسير قرطبي: ۱/۵۵

(۲) روح المعاني ۱/۳۵۴

(۳) معارف القرآن: ۱/۴۸۶

مریض به یوه دوايي ورکړی. هغه پدې هم پوه دی چې خو ورځې وروسته به د مریض کشف بدلېږي؛ نو بله دوايي ورکول به وي. اول هغه یوه دوايي ورکړي. خو ورځې وروسته بیا ورته بله دوايي ورکړي

مکړه حکم یا ډاکټر دا هم کولی شي چې په اوله ورځ نوله دوايي ولیکي. چې دوه ورځې دا دوايي مناسبه ده او بیا دا دوايي. بیا دا دوايي استعمالول دي؛ خو پدیکې د مریض به طبیعت باندې بوج او پدیکې خطر ده. چې دغلط استعمال له امله به دهغه طبیعت خراب شي.^(۱)

همدغه سان دا عقیده ساتل چې د حیواناتو تصویر جائز دی. د اهل سنت والجماعت علما. کرامو دا عقیده ده هر تصویر چې د روح والا وي که د انسان وي یا د حیواناتو. حرام دی. په احادیثو کې ددې ثبوت ډیر ملاوېږي. مثلاً د صحیح مسلم په روایت کې راځي

۱ (جاء رجل إلى ابن عباس فقال لي رجل أصور هذه الصورة فأفنتي فيها. فقال له إن مني. فنأمنه ثم قال إن مني. فنأمنه حتى وضع يده على رأسه قال أتيتك بما سمعت من رسول الله صلى الله عليه وسلم. سمعت رسول الله صلى الله عليه وسلم يقول «كل مصور في النار يجعل له بكل صورة صورها نفس فتعذب في جهنم»^(۲))

ترجمه یو سړی سیدنا ابن عباس رضی الله عنه ته راغلو. عرض یې وکړ زه دا تصویران جوړوم. تاسو په دې اړه ما ته څه فتوی راکوی؛ نو ابن عباس رضی الله عنه ورته وفرمایل چې ما ته رانزدې شه! بیا یې دوباره د نور رانزدې کیدو په اړه وفرمایل. تر دې چې هغه دومره رانزدې شو. چې سیدنا ابن عباس رضی الله عنه د هغه په سر لاس کېښود. وې فرمایل چې زه نا ته هغه خبره کوم. کومه چې ما د رسول الله صلی الله علیه و آله څخه اوریدلې ده. هر تصویر جوړونکی به جهنم ته ځي او هغه چې څومره تصویران جوړ کړي دي. د هر یو په مقابله کې به یو مجسم سړی جوړولی شي. چې هغه ته به په جهنم کې عذاب ورکوي. وې

(۱) معارف القرآن ج ۱ ص ۲۸۳

(۲) مسلم شریف و راجع الی مشکوٰۃ ص ۳۸۵

فرمايل: که ستا ددېنه علاوه گزاره نه کيږي: نو د ونو يا د داسې شيانو تصويران جوړوه چې په هغې کې روح نه وي.

۲. «قَالَ فَتَدْرِكُنَّ عِنْدَ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا حَتَّى سِئِلَ فَقَالَ سَمِعْتُ مُحَمَّدًا صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: مَنْ صَوَّرَ صُورَةً فِي الدُّنْيَا كَلَّفَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ أَنْ يُثَقَّلَ فِيهَا الرُّوحُ وَلَيْسَ بِثَقِيلٍ» (۱)

ترجمه: حضرت قتاده رضي الله عنه فرمايي: چې زه د ابن عباس رضي الله عنهما سره ناست وم، تر دې چې د هغوی څخه پوښتنه وشوه: نو هغوی وفرمايل: چې ما د محمد رسول الله صلي الله عليه وسلم نه اوريدلي، هغوی وفرمايل: چا چې په دنيا کې (سah لرونکی)، تصوير جوړ کړ: نو د قيامت په ورځ به هغه ته حکم وکړی شي، چې په هغې کې روح واچوي او هغه به هيڅکله په هغې کې د روح په اچولو قدرت ونه لري.

۳. «عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: لِيَ الَّذِينَ يَصْنَعُونَ هَذِهِ الصُّوَرَ يُعَذِّبُونَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ يَقَالُ لَهُمْ أَخْيَاوَمَا خَفَقْتُمْ» (۲)

ترجمه: سيدنا عبدالله بن عمر رضي الله عنهما فرمايي: چې رسول الله صلي الله عليه وسلم وفرمايل: دا خلک چې تصويران جوړوي، د قيامت په ورځ به هغوی ته عذاب ورکولی شي. ورته وبه ويل شي چې کوم صورت تاسو پيدا کړی، په هغې کې روح واچوی. د امت د جمهورو پدې باندې اجماع ده، د ائمه اربعه وو ټولو دا فتوی ده: چې د ساه لرونکو تصوير جوړول جائز نه دي. (۲)

علامه نووي رحمته الله عليه په شرح د مسلم کې فرمايي:

«قَالَ أَصْحَابُنَا وَغَيْرُهُمْ مِنَ الْعُلَمَاءِ: تَصْوِيرُ صُورَةِ الْخَيَّوَانِ حَرَامٌ شَدِيدُ التَّحْرِيمِ، وَهُوَ مِنَ الْكِبَايِرِ؛ لِأَنَّهُ مُتَوَعَّدٌ عَلَيْهِ بِهَذَا الْوَعْدِ الشَّدِيدِ الْمَذْكُورِ فِي الْأَحَادِيثِ، وَسَوَاءٌ صَنَعَهُ بِمَا يَمْتَنِعُ أَوْ بَعَثَهُ، فَصَنَعَتْهُ حَرَامٌ بِكُلِّ حَالٍ؛ لِأَنَّهُ فِيهِ مُضَاهَاةٌ لِمَخْلُقِ اللَّهِ تَعَالَى الْخَلْقِ» (۳)

(۱) بخاري مع فتح الباري: ۱۰/۳۴۳

(۲) بخاري مع فتح الباري: ۱۰/۳۱۶

(۳) عمدة القاري ۲۴/۷۰، فتح الباري ۱۰/۳۱۵ وغيره

(۴) نووي شرح مسلم: ۲/۱۹۹، د عکس د پوره تفصيل لپاره د مفتي شفيع رحمته الله عليه رساله د تصوير شرعي احکام زياته فايده مننده ده.

توجه: زمونږ اصحاب (شوافع) او نور علماء کرام فرمایي: چې د ساه لرونکو تصویر جوړول سخت حرام دي، د کبیره گناهونو څخه دی، ځکه چې پدې باندې سخت وعید راغلی، چې په ډېرو احادیثو کې ذکر دی. ټول پدیکې سره برابر دي. څوک چې داسې تصویر جوړوي، چې عاده ذلیل او د پښو لاندې کیږي. یا د بل شي وي: خو جوړول یې حرام دي، ځکه چې دا د الله پاک د صفت (خلق) ته تغیر ورکول دي.

دولسمه عقیده: دا چې اکثر احادیث صحیح نه دي

جواب: دا عقیده هم د قرآن او احادیثو څخه صریح خلاف ده. مثلاً په قرآن کریم کې دي:

۱. ﴿وَمَا آتَاكُمُ الرَّسُولُ فَخُذُوهُ وَمَا نَهَاكُمْ عَنْهُ فَانْتَهُوا﴾ (۱)

ترجمه: او رسول الله ﷺ چې څه تاسو ته درکړي، پس هغه ونیسی او د څه نه مو چې منع کوي د هغه څخه منع شی.

۲. ﴿وَمَا كَانَ لِمُؤْمِنٍ وَلَا مُمْمِنَةٍ إِذَا قَضَى اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَمْرًا أَنْ يَكُونَ لَهُمُ الْخِيَرَةُ مِنْ أَمْرِهِمْ﴾ (۲)

ترجمه: د هیڅ مؤمن سړي او ښځې لپاره دا جائز نه دي چې الله پاک او د هغه رسول ﷺ یو کار فیصله وکړي او د هغوی دي بیا هم څه اختیار باقی وي (د کولو او نه کولو).

۳. ﴿هُوَ الَّذِي بَعَثَ فِي الْأُمِّيِّينَ رَسُولًا مِنْهُمْ يَتْلُو عَلَيْهِمْ آيَاتِهِ وَيُزَكِّيهِمْ وَيُعَلِّمُهُمُ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَإِنْ كَانُوا مِنْ قَبْلُ لَفِي ضَلَالٍ مُبِينٍ﴾ (جمعه آیت: ۲)

ترجمه: هم هغه (الله پاک) دی، چې په امیانو کې یې هم د هغوی نه یو رسول راوړلېږلو، چې هغوی ته به هغه آیتونه لولي، هغوی ته د کتاب او سنت تعلیم ورکوي، یقیناً د دېنه مخکې خو هغوی په ښکاره گمراهی کې وو.

د مفسرینو پدې خبره اتفاق دی چې پدې آیت کې د حکمت نه مراد د رسول الله ﷺ

(۱) سورة الحشر: آیت ۷

(۲) سورة احزاب: آیت: ۳۶

احادیث مبارکه دی. دا خبره خو واضحه ده حی: قرآن کریم به قرآن سونه به فهمه کی نه راخی. تر خو چی د رسول الله ﷺ احادیثو به رجوع ونکړی شی. ملا:

(وَقِيمُوا صَلَواتُكُمْ وَتَوَكَّلُوا)

نورخه لمونځ ونه کړی او زکوه ورکوی

اوس سوال دا پیدا کيږي چی لمونځ کله وکړو؟ خومره. کوم وخت سی وکړو؟ به لمونځه کې حه ونولو؟ او څنگه یی ونولو. رکوع، سجده، قعده او فسم وغیره کی څه ترتیب دی. کوم د کوم نه وروسته. د کوم نه مخکی ادا کړو؟ د لمونځه کولو لپاره نورې هم ډیرې خبرې پیژندل ضروري دي: خو ددی بولو خبرو څخه به ظاهره کی قرآن کریم خالي دی. په احادیثو کې دا بولې خبرې موجود دي او د قرآن کریم خپله دعوه ده. چې د قرآن کریم نه علاوه نور هم په رسول الله ﷺ باندې وحی نازلېده د همدې نوم احادیث دي، پدې باندې قرآن کریم کې ډیر احادیث موجود دی

(مَا قُضِعْتُ مِنْ لَيْلَةٍ اَوْ تَرَكْتُهَا قَائِمَةً عَلَى اَصُولِهَا فَيُذِنُ لِلَّهِ)

ترجمه: تاسو چې د خورماوو کومې ونې پرې کړی او کومې ونې چې مو ولاړې بری ایښي. دا د الله پاک په حکم باندې وو

د آیت کریمه مختصره کیسه دا ده. چې په غزوه خیبر کې یهود په خپله قلعه کې خپله بند شو. رسول الله ﷺ صحابه کرامو ﷺ ته حکم وکړ. چې د هغوی باغونه وړان کړي. چې دوی د قلعه نه بهر راوځي. پدې باندې یهودو مسهوره کړه حی مسلمانن خو فساد کوي: نو د یهودو د خبرو جواب په پورته آیت کریمه کې بیان شو. چې دا څه وشو؟ دا ټول د الله پاک په حکم سره وشو: خو هغه حکم به قرآن کریم کې موجود نه دی. هغه خو رسول الله ﷺ ته سیدنا جبرئیل علیه السلام ويلي وو. هم ددی نوم خو حدیث دی. دېته د مفسرینو په اصطلاح کې وحی غیر متلو ویل کيږي

(۱) سورة البقرة: آیت ۲۳

(۲) الدر المنثور

(۳) سورة الحشر: آیت ۵

هم پدي وجه امام ابو حنيفه رحمته الله عليه فرمايي

۱ ﴿لَوْلَا كُنْتُ مَا فَهِمَ أَحَدٌ مِّنَّا الْقُرْآنَ﴾^(۱)

ترجمه: كه حديث نه وي: نو په مونږ كې به څوك هم په قرآن كريم نه وي پوه شوى
د رسول الله صلوات الله عليه په سوونو احاديث پدې اړه راغلي دي. مثلاً:

۲ ﴿عَنِ الْمُقَدَّمِ بْنِ مَعْدِيكَرِبٍ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: أَلَا لِي أُوتِيَتْ الْقُرْآنَ وَوُثِّقَتْ
مَعَهُ أَلَا يُوشِكُ رَجُلٌ شَبَعَانٌ عَلَى أَرِيكَتَيْهِ يَقُولُ عَلَيَّ كُفْرُ بَعْدَ الْقُرْآنِ فَمَا وَجَدْتُهُ فِيهِ مِنْ حَلَالٍ فَلَحِلُّهُ وَمَا
وَجَدْتُهُ فِيهِ مِنْ حَرَامٍ فَحَرْمُهُ وَلَوْلَا مَا حَرَّمَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَمَا حَرَّمَ اللَّهُ﴾^(۲)

ترجمه: سيدنا مقدم بن معديكرب رحمته الله عليه فرمايي: چې رسول الله صلوات الله عليه وفرمايل: واوړي
ما ته قرآن هم راكړل شوى، د قرآن سره د هغې مثل هم. واوړي چې يو موږ سړي تكيه
وهلى به وايي: چې خلكو! ستاسو لپاره قرآن كريم كافي دى: نو كوم شيان چې
پدې كې حلال دي هم هغه حلال گڼئ، حال دا چې د رسول الله صلوات الله عليه حرام كړل شوي شيان
هغه شيان دي، څنگه چې د الله پاك حرام كړل شوي شيان دي.

۳ ﴿عَنْ مَالِكِ بْنِ أَنَسٍ مَرْثَلًا قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: تَرَكْتُ فِيكُمْ أَمْرَيْنِ، لَنْ تَصْلُوَا مَا
تَشْكُرُهُمَا: كِتَابَ اللَّهِ، وَسُنَّةَ نَبِيِّهِ﴾^(۳)

ترجمه: امام مالك رحمته الله عليه مرسله روايت كړى: چې رسول الله صلوات الله عليه وفرمايل: زه په تاسو كې
دوه شيان پرېږدم، تر څو چې تاسو دا په مضبوطۍ سره نيولې وي، تاسو به هيڅكله
گمراه نشئ. ۱: كتاب الله. ۲: سنت رسول الله صلوات الله عليه.

ديارلسمه عقیده: د جناتو (پيريا نو) څخه انكار

جواب: د جن تعريف، هغه يو داسې مخلوق دى، چې الله پاك د اور د شعلو څخه پيدا
كړي دي. داسې طاقت لري چې د مرضى مطابق په هر صورت كې متشكل كيدى

(۱) ميزان شعرائي ص: ۲۵

(۲) ابوداؤد، دارمي وابن ماجه وكذا في المشكوة: ۲۹

(۳) موطاء امام مالك وكذا مشكوة: ۳۱

شي، د جناتو د تذکري نه قرآن او حديث ډک دی. د هغې څخه د انکار هيڅ گنجائش نشته

د جناتو (پيريانو) يادونه د قرآن کريم څخه په يو نظر کې

۱	سورة انعام	۴ آيتونه
۲	سورة الاعراف	۲ آيتونه
۳	سورة هود	۱ آيت
۴	سورة الاسراء	۱ آيت
۵	سورة الكهف	۱ آيت
۶	سورة النمل	۲ آيتونه
۷	سورة السجده	۱ آيت
۸	سورة سبا	۳ آيتونه
۹	سورة الصافات	۱ آيت
۱۰	سورة فصلت	۲ آيتونه
۱۲	سورة الذاريات	۲ آيتونه
۱۳	سورة رحمن	۵ آيتونه
۱۴	سورة جن	۶ آيتونه
۱۵	سورة الناس	۶ آيتونه
۱۷	سورة شوري	۱ آيت
۱۸	سورة زخرف	۳ آيتونه
۱۹	سورة محمد	۳ آيتونه
۲۰	سورة النجم	۲ آيتونه

۴۱	سورة التحريم	۱ آيت
۴۲	سورة الطارق	۱ آيت
۴۳	سورة المعارج	۱ آيت
۴۴	سورة الفجر	۱ آيت
۴۵	سورة القدر	۱ آيت

خو قرآني آيتونه سره د ترجمې !

۱ ﴿وَأَذَعْنَا لِكُلِّ نَفَرٍ مِّنَ الَّذِينَ يَتْلُونَ الْقُرْآنَ وَلَكُلَّمَا فَصَلُوا قَالَُوا أَتَصَدَّقُونَ﴾ (۱)

ترجمه : كله چې مونږ متوجه كړل ستاسو طرفته جنات : نو هغوی قرآن اوریدلو . كله چې هغوی هلته ورسیدل : نو وې ویل : چې ټول چوپ شی .

۲ ﴿قُلْ أَوْحَىٰ إِلَيَّ أَنَّهُ اسْمُ مَنَّانٍ الَّذِينَ قَالَُوا إِنَّا سَمِعْنَا قُرْآنًا عَجَبًا﴾ (۲)

ترجمه : ووايه : ما ته وحی شوې ده . چې د جناتو یو ټولي چې كله كلام واوړید : نو وې ویل : چې مونږ یو عجیبه قرآن واوړیدلو .

۳ ﴿وَمِنَ الَّذِينَ مَنَ يَعْمَلُ يَنْ يَدِيهِ يَأْذِي رَبَّهُ﴾ (۳)

ترجمه : جناتو به كار كولو د هغوی وړاندې د الله پاك په حكم سره .

او په نبوي احاديثو کې هم په كثرت سره د جناتو او شياطينو ذكر شته . مثلاً :

۱ ﴿سَمِعَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنِ الْكُفَّانِ فَقَالَ لَيْسُوا بِشَيْءٍ فَهَلَّلُوا : يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّهُمْ يَحْنُونَ أَحْيَانًا بِالشَّيْءِ فَيَكُونُ حَقًّا ، قَالَ تِلْكَ الْكَلِمَةُ مِنَ الْحَقِّ يَخْطِفُهَا الْجَنُّ فَيَقْرَءُهَا فِي أَذْنِ وَلِيِّهِ قَرَّ الدُّجَلَجَةِ فَيَخْطِطُونَ فِيهِ أَكْثَرَ مِنْ مِثْقَلِ كَنْبَةٍ ، ثَمَّ إِنَّ اللَّهَ حَجَبَ الشَّيَاطِينَ بِهَذَا النُّجُودِ الَّتِي يَقْذِفُونَ بِهَا فَاتَّسَلَتِ الْكَلِمَةُ الْيَوْمَ كَلَامُهَا﴾ (بخاری ص ۸۵۷)

(۱) احقاف : ۹۹

(۲) جن : ۱۰

(۳) سبا : ۱۲

ترجمه : د رسول الله ﷺ څخه د کاهنانو په اړه سوال وشو : نو هغوی وفرمايل ددې خلکو هيڅ اعتبار نشته. صحابه کرامو ﷺ عرض وکړ. يا رسول الله ﷺ هغه خلک څينې داسې خبرې کوي چې رېښتيني وي. رسول الله ﷺ وفرمايل جنات څه خبرې د فرشتو څخه واورې او د کاهنانو په غوږونو کې يې اچوي. د خپل طرف نه هم هغې سره خبرې گډې کړي. چې هغه بالکل دروغ وي؛ خو الله پاک د غيبو د خبرو پتولو حفاظت، په واپس کيدونکو ستورو سره کړې دی.

د جناتو انکار صرف پدې وجه کوي چې هغه مونږ ته په نظر نه راځي. بېشماره داسې شيان دي. چې انسان ته په نظر نه راځي؛ خو هغه يې مني مثلاً روح. د انسان عقل. هوا. او فرشتې وغيره وغيره. هم پدې وجه علماء عقايد ليکي چې د جناتو او فرشتو د وجود څخه انکار کول د قرآن او احاديثو څخه انکار کول دي. پدې وجه کفر دی. (۱)

څوارلسمه عقیده: د موسی علیه السلام د معجزې څخه انکار کول

جواب : دا هم د قرآن او حدیث څخه انکار دی. ددې له امله داسې عقیده ساتل کفر لره مستلزم دي. د انبیاء و ﷺ د معجزو ثبوت د قرآني آیتونو او متواترو اخبارو څخه ثابت دي. دا معجزې د انبیاء و ﷺ د تائید او تصدیق لپاره ورکول شوي دي. چې دا معجزې د هغوی د صداقت دلیل وگرځي. بهر حال د موسی علیه السلام د معجزو ذکر خپله په قرآن کریم کې موجود دی. مثلاً:

۱. «وَلَقَدْ آتَيْنَا مُوسَىٰ تِسْعَ آيَاتٍ بَيِّنَاتٍ» (۲)

ترجمه : مونږ سیدنا موسی علیه السلام ته نهه معجزې ورکړي

۲. «وَإِذْ اسْتَقَىٰ مُوسَىٰ لِقَوْمِهِ فَقُلْنَا اضْرِبْ بِعَصَاكَ الْحَجَرَ فَانْفَجَرَتْ مِنْهُ اثْنَتَا عَشْرَةَ نَيْنًا» (۳)

(۱) عقائد اسلام : ۲/۶۲

(۲) بنی اسرائیل : ۱۰۱

(۳) البقرة : ۶۰

ترجمه : او هغه وخت کله چې موسی د خپل قوم لپاره د اوبو غوښتنه وکړه؛ نو موږ ورته وویل چې ډبره په خپل امسا ووهه؛ دا وو چې د هغې څخه دوولس جینې روانې شوې

۳ ﴿وَأَمْطَرْنَاكَ إِلَىٰ جَنَاحِكَ عَزْمٌ بِضَاءٍ مِنْ غَيْرِ سُوءٍ آيَةٌ أُخْرَىٰ﴾ (۱)

ترجمه : پېوست کړه خپل لاس خپل بغل ته. چې هغه به تک سپين بې بد والي ښکاره شي. دا بله نخښه ده

۴ ﴿لَقَدْ جِئْنَاكَ بِآيَةٍ مِنْ رَبِّكَ﴾ (۲)

ترجمه : مونږ تاته ستا د رب له طرفه د معجزې سره راغلي يو

د معجزو د ثبوت په اړه مولانا محمد ادریس رحيمه فرمايي چې: معجزې دا د انبياؤ د صداقت نخښې دي، ددې مثال داسې دی، چې کله د دنيا بادشاهان څوک د خپل خدمت لپاره منتخب کړي؛ نو د هغوی د عزت او کرامت لپاره هغه نخښې ورکوي. چې د نورو د حوصلې او تمنا څخه خارج وي، همدغه شان الله پاک چې کله چاته د نبوت منصب ورکوي؛ نو هغوی ته هم خاص خاص نخښې ورکړي. چې په هغې سره هغوی په ټول عالم کې ممتاز شي. (۳)

پنځلسمه عقیده

سیدنا عیسیٰ علیه السلام وفات شوی دی، په آسمان کې ژوندی نه دی

جواب : دا عقیده هم د قرآن او سنت د نصوصو خلاف ده، مثلاً:

۱ ﴿وَقَوْلِهِمْ إِنَّا قَتَلْنَا الْمَسِيحَ عِيسَى ابْنَ مَرْيَمَ رَسُولَ اللَّهِ وَمَا قَتَلُوهُ وَمَا صَلَبُوهُ وَلَكِنْ شُبِّهَ لَهُمْ وَإِنَّ الَّذِينَ اخْتَلَفُوا فِيهِ لَفِي شَكٍّ مِنْهُ مَا لَهُمْ بِهِ مِنْ عِلْمٍ إِلَّا اتِّبَاعَ الظَّنِّ وَمَا قَتَلُوهُ يَقِينًا بَلْ رَفَعَهُ اللَّهُ إِلَيْهِ وَكَانَ اللَّهُ عَزِيزًا حَكِيمًا﴾ (۴)

(۱) طه: ۲۲

(۲) طه: ۴۷

(۳) عقائد اسلام: ۲/۶۸

(۴) النساء: ۱۵۷، ۱۵۸

ترجمه : د دوی دا وینا چې مونږ د الله پاک رسول سیدنا عیسی بن مریم علیهما السلام وژلی، حال دا چې نه یې وژلی، نه یې په سولی (زندې) کړی. بلکې هغوی په خپلو کې سره په شک کې دي او څوک چې پدې معامله کې اختلاف ساتي. هغوی خپله په شک کې دي. هغوی ته ددې هیڅ علم نشته، سېوا د گمان د تابعدارۍ څخه. دوی یقینا هغه نه دی وژلی، بلکې الله پاک خپل طرفته پورته کړی. الله پاک غالب او د حکمت څښتن دی.

په روح المعاني کې دي (وهو حی فی السماء) سیدنا عیسی علیه السلام په آسمان کې ژوندی دی. هم پدې خبره د ټولو مفسرینو اتفاق دی.

۲: ﴿وَأَنَّ مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ الْأَلْبُومَنَّ بِهٖ قَبْلَ مَوْتِهِ وَيَوْمَ الْقِيَمَةِ يَكُونُ عَلَيْهِمْ شَهِيدًا﴾ (۱)

ترجمه : او یو اهل کتاب هم نشته، مگر هغه به ضرور ایمان راوړي. په عیسی علیه السلام باندې قیامت ته نزدې، د عیسی علیه السلام د وفات نه مخکې او هغه به د قیامت په ورځ په دوی باندې شاهد وي.

۳: ﴿وَأَنَّهُ لَعَلَّمُ السَّاعَةَ فَلَا تَمْتَرْنَ بِهَا وَأَتَّبِعُونَ هَذَا صِرَاطَ مُسْتَقِيمٍ﴾ (۲)

ترجمه : سیدنا عیسی علیه السلام د قیامت د نښو څخه دی. ته په قیامت کې شک مه کوه، زما تابعداري کوه. دا سیده لار ده.

د بشماره متواترو احادیثو څخه دا خبره معلومېږي، چې سیدنا عیسی علیه السلام آسمان ته وړل شوی. قیامت ته به نزدې رانېکته کیږي، دغه شان د صحابه کرامو علیه السلام او وروستیو علماؤ کې د چا هم پدې اړه اختلاف نه شته چې هغه به په آسمان کې نه وي.

۱: ﴿عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُمَا قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَنْزِلُ أُنْحَى عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ مِنَ السَّمَاءِ﴾ (۳)

(۱) النساء : ۱۵۹

(۲) الزخرف : ۶۱

(۳) کنز العمال : ۷/۲۶۸، ۷/۲۵۹

ترجمه : د سيدنا ابن عباس رضي الله عنه څخه روايت دی چې رسول الله ﷺ وفرمايل : زما ورور سيدنا عيسى بن مريم عليه السلام به د اسمان څخه راښکته کيږي.

۲. (عَنْ ابْنِ هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: كَيْفَ أَنْتُمْ إِذَا نَزَلَ ابْنُ مَرْيَمَ فَيَكْفُرُ وَإِمَامُكُمْ مَكْفُرٌ) (۱)

ترجمه : سيدنا ابو هريره رضي الله عنه فرمايي : چې رسول الله ﷺ وفرمايل : څه حال به وي ستاسو چې کله په تاسو کې د اسمان نه ابن مريم (عيسى عليه السلام) راښکته شي او ستاسو نه به امام وي.

۳. (عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا - قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: يَنْزِلُ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ عَلَى الْأَرْضِ، فَيَتَزَوَّجُ، وَيُولِدُ لَهُ، وَيَمُوتُ خَمْسًا وَأَرْبَعِينَ سَنَةً، تُرِيصُوتُ، فَيَكْفُرُ مَعِيَ فِي قَبْرِى، فَأَقُومُ أَنَا وَعِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ قَبْرَ وَاحِدَيْنِ ابْنُ يَكْفُرُ وَعَمْرٌ) (۲)

ترجمه : سيدنا عبدالله بن عمر رضي الله عنه روايت کوي چې رسول الله ﷺ وفرمايل : عيسى بن مريم عليه السلام به ځمکې ته راښکته کيږي. نکاح به کوي او د هغوی اولاد به هم کيږي. پنځه څلوېښت کاله به وي. بيا به وفات شي او زما سره په قبر کې به خامخا دفن کيږي. بيا به زه او عيسى عليه السلام د يو قبرستان نه پاڅو. پداسې حال کې چې ابوبکر او عمر رضي الله عنه به زمونږ ترمنځ وي.

پدې مسئله کې د ټولو مسلمانانو اتفاق دی. چې سيدنا عيسى عليه السلام اسمان ته تشريف وړي. بيا به قيامت ته نژدې راکوڅيږي. همدا خبره د ائمه اربعه وو څخه هم نقل ده. شيخ عبدالوهاب شعراني رحمته الله عليه فرمايي :

(فقد ثبت نزول عيسى عليه السلام بالكتاب والسنة وزعمت النصارى ان ناسوته صلب ولا موته رفع والحق انه رفع بجسده الى السماء والايمان بذلك واجب قال تعالى ذيل رفعه الله اليه) (۳)

(۱) بخاری : ۴۹۰۰، مسلم : ۱/۸۷، مشکاة : ۴۸۰۰ وغیره

(۲) کتاب الوفاء لابن الجوزي رحمه الله تعالى کذا في المشکوة : ص ۴۸۰

(۳) يواقيت : ۲/۱۴۷

ترجمه : د سيدنا عيسى عليه السلام د اسمان نه رانېكنه كېدل. د كتاب الله او سنت رسول ﷺ څخه ثابت دي او نصاري وايي، چې هغوی په سولۍ (زندۍ) كړی شوی دی. او لاهوت اوچت كړی شوی دی؛ خو حق دا ده چې هغوی د بدن سره اسمان ته اوچت كړی شوی دی. پدې باندې ايمان راوړل واجب دي. د الله پاك ددې قول د وجې څخه چې «بل رفته الله اليه» يعنې الله پاك هغوی خپل طرفته پورته كړی دی

شپاړسمه عقیده: د شق القمر انكار كوي

جواب : اصل كې د شق القمر واقعه د قرآن كريم د آيت «اِذَا رَأَوْا تِلْكَ السَّاعَةَ وَانْشَقَّ الْقَمَرُ» او د احاديث صحيحه څخه ثابت ده. چې د هغې خلاصه دا ده رسول الله ﷺ په مني كې تشریف فرما وو، مشركين مکه د رسول الله ﷺ څخه د نبوت نخښه وغوښته: نو الله پاك دا معجزه ښكاره كړه چې سپوږمۍ يې دوه ټكړې كړه او خلكو ښه وليدل: نو بيا خپل منځ كې سره يو ځای شوه.

ددې واقعې د نورو طرفونو څخه راتلونكو خلكو هم اعتراف وكړ

د علامه طحاوي رحمه الله په نزد د شق القمر والا روايات متواتر دي. ددې انكار كول په هيڅ صورت كې جائز نه دی. مثلاً:

۱ «عَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ، اَنْشَقَّ الْقَمَرُ عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ شِقَّتَيْنِ، حَتَّى نَظَرُوا إِلَيْهِ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: اَشْهَدُوا» (۱)

ترجمه : د سيدنا عبد الله بن مسعود رضي الله عنه څخه روايت دی چې د رسول الله ﷺ په زمانه كې سپوږمۍ وچودله او دوه ټوټې شوه. هر چا وليده: نو رسول الله ﷺ خلكو ته وفرمايل شاهدي وركړی.

۲ «عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، أَنَّ أَهْلَ مَكَّةَ سَأَلُوا رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنْ يُرِيَهُمْ آيَةً فَأَرَاهُمُ الْقَمَرَ شِقَّتَيْنِ حَتَّى رَأَوْا حِرَاءَ بَيْنَهُمَا» (۲)

(۱) القمر: ۱

(۲) بخاری و مسلم

(۳) بخاری و مسلم كذا في المشكوة: ۵۴۴

ترجمه: د سيدنا انس بن مالك رضي الله عنه څخه روايت دی، چې اهل مکه د رسول الله ﷺ نه دا وغوښتل، چې هغوی ته د خپل نبوت نخښه وښيي: نو الله پاک د سپوږمۍ دوه ټکړې کولو سره وښودل، تر دې چې هغوی حراء غرد دواړو ټکړو ترمنځ وليد.

۳. انشأ القمر بمكة حتى صار فرقتين فقال كفار قريش اهل مكة هذا سحر كرمه ابن أبي كبة، انظروا الثفار قلن كنوا راوا ما رأيتهم فقد صدق وان كنوا المريروا مثل ما رأيتهم فهو سحر سحر كرمه فمثل الثفار قال وقد موأمن كل جهة فقتلوا رأينا. (۱)

ترجمه: د سيدنا عبد الله بن مسعود رضي الله عنه څخه روايت دی چې د مکې معظمې د قيام په زمانه کې سپوږمۍ دوه ټکړې شوه، د قريشو کافرانو وويل چې دا د ابن ابي کبشه (رسول الله ﷺ) جادو دی، چې په تاسو يې کړی دی، پدې وجه تاسو مسافرو ته انتظار وکړی، ځکه چې محمد ﷺ په ټولو خلکو باندې د جادو کولو طاقت نه لري. فرمايي: کله چې مسافر راغلل؛ نو هغوی هم ددې (شق القمر) اقرار وکړ. په اسلامي عقائدو کې ليکل شوي چې په شق قمر معجزه باندې ايمان راوړل فرض دي. ددې څخه انکار کول کفر دی، پدېکې تاويل کول گمراهي ده. د کفر غټه خطر ده. ځکه چې دا معجزه د صريحو نصوصو څخه ثابته ده، چې په هغې کې بالکل تاويل جائز نه دی. (۲)

اولسمه عقیده: د شق صدر انکار کول

جواب: د محققينو علماء کرامو په نزد د شق صدر واقع رسول الله ﷺ سره څلور کرته راپېښه شوې ده!

۱: د طفوليت په زمانه کې، کله چې يې عمر مبارک څلور کاله وو

۲: د لسو کالو په عمر کې ورته پېښه شوه

۳: د څلوېښتو کالو په عمر کې د نبوت څخه مخکې

۴: معراج ته د تشریف وړولو نه مخکې

(۱) ابوداؤد الطيالسي.

(۲) عقائد اسلام: ۲/۷۴

د شق صدر صورت به دا وو، چې سيدنا جبرئيل او سيدنا ميکائيل عليهما السلام به راتلل او د رسول الله ﷺ سينه مبارکه به يې څيرله او د هغه زړه به راوويست. بيا به يې هغه په زمزمو ووينځي، ددېنه وروسته به يې دوباره په خپل ځای کې کېښوه. دا څلور واړه ځلې شق صدر د صحيح او معتبرو روايتونو سره ثابت دی. بلکې د معراج د وخت د شق صدر واقعه خو د متواترو احاديثو څخه ثابت ده. ددې شق صدر علماء کرامو ډير رازونه او حکمتونه ليکلي دي (۱) چې د هغې د ليکلو ځای دا نه دی، او دا ويل چې داسې کيدل ناممکن دي، پدې وجه يې مونږ نه منو. دا خبره غلطه ده. لکه علامه قسطلاني او علامه زرقاني رحمهما چې فرمايي:

«ثمن جميع ما ورد من شق الصدر استخراج القلب وغير ذلك من الامور الخارقة للعادة مما يجب التسليم له دون التعرض لصفه عن حقيقته اسلامية» (۲)

ترجمه: څه چې هم روايت شوي، د شق صدر او د قلب مبارک راويستل او د داسې قسم خلاف عادت خبر تسليمول واجب او لازم دی څنگه چې نقل شوي دي. دا هم په هغه حقيقت باندې حمل کول پکار دي، د الله پاک د قدرت نه يو شی هم محال نه دی. هم دغه شان علامه زرقاني رحمه فرمايي:

«القدرة فلا يستحيل شيئا من ذلك هكنا قاله القرطبي في التفسير والطبي والتوربشتي والحافظ في الفتح والسيوطي وغيره ويؤيد الحديث الصحيح أنهم كانوا يرون اثر المخط في صدره قل السيوطي وما وقع من بعض جهلة العصر من انكار ذلك وحمله على الامر المعنوي فهو جهل صريح وخطأ قبيح نشأ من خذلان الله تعالى وعكوفهم على العلوم الفلسفية وبعدمهم عن وقائق الشئ عافتنا الله من ننب» (۳)

ترجمه: امام قرطبي، طيبي، تورپشتي، حافظ ابن حجر عسقلاني او علامه جلال الدين سيوطي رحمهم وغيره محققين علماء فرمايي چې د شق الصدر معجزه په خپل

(۱) سيرة المصطفى: ۱/۷۴

(۲) مواهب وشرح مواهب

(۳) زرقاني شرح مواهب ۶/۳۴

ځای حقیقت دی، د صحیح حدیث څخه ددې تائید هم کیږي. هغه دا چې په حدیث کې دي، چې صحابه کرامو رضی الله عنہم به د گنډلو نخښې د رسول الله صلی الله علیه و آله په سینه مبارکه پخپلو سترگو لیدلي، علامه سیوطي رحمته الله علیه فرمایي چې زموږ د زمانې ځینې جاهلان د شق صدر انکار کوي او دا امر معنوي گڼي. دوی په صریح جهالت او سخته غلطی کې اخته دي. چې د الله پاک د نه توفیق او فلسفي علومو د مشغولیت او د علوم سنت نه د لري والي نتیجه ده. الله پاک دي ترې مونږ محفوظ وساتي (آمین ثم آمین)

اتلسمه عقیده: د معراج څخه انکار

جواب: د معراج مطلب دا دی: چې یوه شپه په رسول الله صلی الله علیه و آله باندې د ځمکې څخه تر آسمانه پورې او د هغه ځای څخه د جنت او جهنم سیل وکړی شو. مشهوره کیسه ده. په هغې کې د رسول الله صلی الله علیه و آله په امت پنځه وخته لمونځونه فرض شو. د علماء کرامو په نزد د مسجد حرام څخه تر مسجد اقصی پورې سفر ته اسراء ویل شوي. د مسجد اقصی څخه پورته تر آسمانونو پورې سفر ته معراج وایي. کله پوره واقعي ته هم معراج ویل کیږي.

د قرآن او حدیث څخه دا واقعه ثابته ده: پدې وجه ددې څخه انکار د یو مسلمان لپاره ممکن نه دی؛ لکه په قرآن کریم کې چې دي:

﴿سَمِعَ الَّذِي أَمَرُ بِعِبْدِهِ لِيَلَا مِنَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ إِلَى الْمَسْجِدِ الْأَقْصَى الَّذِي بَرَكْنَا حَوْلَهُ﴾^(۱)

ترجمه: پاک دی هغه ذات چې خپل بنده (رسول الله صلی الله علیه و آله) یې په یوه شپه کې د مسجد حرام (مکې) څخه مسجد اقصی ته بوتلو.

احادیث هم ددې واقعي په اړه ښه ډېر راغلي. مثلاً:

۱. ﴿عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ، رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا هِيَ رُؤْيَا عَيْنِ أَبِيكَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَيْلَةَ أُتْرِىَ

﴿١﴾

(۱) سورة الاسراء: ۱

(۲) البخاری: ۶۸۶

ترجمہ : سیدنا ابن عباس رضی اللہ عنہ فرمائی یہ معراج کہی چہ رسول اللہ ﷺ خہ لیدلی دی۔
ہفہ یی پہ غریدلو سترگو لیدلی دی

۲ ﴿ وعن أبي بكر من رواية شداد بن أوس عنه أنه قال للنبي صلى الله عليه وسلم ليلة أنشأ به طلبت يا رسول الله! البارحة في مكاتك فلم أجذك فأجابته أن جبريل عليه السلام حملني إلى المسجد الأقصى ﴾

ترجمہ : سیدنا ابوبکر رضی اللہ عنہ عرض وکری یا رسول اللہ ﷺ ما تاسو بیگا ستاسو پہ کور
کہی لتولی؛ خو تاسو می بیانا نہ موندلی؟ نو رسول اللہ ﷺ وفرمایل زہ جبریل علیہ السلام خان
سرہ بیت المقدس تہ بوتلی وم

پہ قول د شاعر! مکان اور لامکان ے اس کی منزل اور آگے ہے

سہ ہو حیران ابھی معراج انسان دیکھنے والے

ملا علی قاری رحمۃ اللہ علیہ د معراج د منکرینو پہ ارہ د فقہ اکبر پہ شرح کی فرمائی:

﴿ في كتاب الخلاصة ٢ ﴾ من انكر المعراج ينظر ان انكر الاسراء من مكة الى بيت المقدس فهو كافر
ولو انكر المعراج من بيت المقدس لا يكفر وذلك لان الاسراء من الحرم الى الحرم ثبت بالآية وهي
قطعية الدلالة والمعراج من بيت المقدس الى السماء ثبت بالسنة وهي ظنية الرواية والدراية ٣﴾

ترجمہ : پہ خلاصۃ الفتاوی کہی دی: چا چہ د معراج خخہ انکار وکری: نو کہ ہفہ د
مکہ خخہ تر بیت المقدس پورے د معراج خخہ انکار کوی: نو ہفہ بہ کافر شی او کہ
د بیت المقدس خخہ وہاندی یی انکار وکری (یعنی اسمان تہ د تلو): نو ہفہ بہ کافر نہ
وی۔ خخہ چہ د مکہ خخہ تر بیت المقدس پورے سفر۔ یعنی اسراء خو پہ قرآنی
قطعی آیت سرہ ثابت دی او معراج د بیت المقدس خخہ تر اسمانہ پورے سفر پہ
حدیث سرہ ثابت دی کوم چہ ظنی دی

(۱) الشفاء للقاظم عیاض ۱/۱۵۳

(۲) خلاصۃ الفتاوی ۱/۱۴۹، وكذا في الهندية ۱/۹۳

(۳) شرح فقہ اکبر ص ۱۳۵

دغه شان په عقائد الاسلام کې ليکلي دي چې د معراج په معجزه باندې ايمان راوړل فرض دي. د دېپته انکار کول کفر دی او پدیکې تاويل کول گمراهي ده. (۱)

يادونه : د معراج په اړه پوره تحقيق په کتاب ضوء السراج في تحقيق المعراج، مصنفه مولانا محمد سرفراز خان صفدر شيخ الحديث گو جرانواله کې کتلی شی.

نولسمه عقیده: د امام مهدي څخه انکار کول

جواب : پداسې حال کې چې د امام مهدي راتلل به قیامت ته نژدې کېږي. دا خبره د اهل سنت والجماعت په نزد د متواترو احادیثو څخه ثابته ده. مثلاً:

۱ « وَ عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا - قَالَتْ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - يَقُولُ: **الْمَهْدِيُّ مِنْ عَتَرَتِي مِنْ أَوْلَادِ قَاطِعَةَ** » (۲)

ترجمه : د سیده ام سلمه رضی الله عنہا څخه روایت دی چې هغوی د رسول الله صلی الله علیه و آله نه واوریدل مهدي به زما د خاندان څخه وي يعنې د فاطمې رضي الله عنها څخه.

۲ « وَ عَنْ عَلِيٍّ رضي الله عنه ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - **يَخْرُجُ مِنْ صُلْبِهِ رَجُلٌ يُسَمَّى بِلِسْمِ نَيْكُفٍّ، يَشْبَهُهُ فِي الْخُلُقِ، وَلَا يَشْبَهُهُ فِي الْخُلُقِ، يَمْلَأُ الْأَرْضَ عَذْلًا** » (۳)

ترجمه : سيدنا علي رضي الله عنه وفرمايل: رسول الله صلی الله علیه و آله ویلي، زرده چې د هغه د نسب نه به یو سړی پیدا شي. چې نوم به یې ستاسو د نبي صلی الله علیه و آله په نوم وي، په اخلاقو کې به د هغه په شان وي. نه په پیدایش کې او هغه به ځمکه د عدل او انصاف څخه ډکه کړي.

۳ « عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلی الله علیه و آله : **يَمْلِكُ الْعَرَبَ رَجُلٌ مِنْ أَهْلِ بَنِي يَؤُوطَ لِسْمُهُ لِسْمِي وَلِسْمُ أَبِي لِسْمَ...** هَذَا الْحَدِيثُ حَسَنٌ صَحِيحٌ »

ترجمه : د سيدنا عبد الله بن مسعود رضي الله عنه څخه روایت دی. چې رسول الله صلی الله علیه و آله وفرمايل: (دنيا به تر هغه وخته پورې پاتې وي تر څو زما د خاندان يو سړی د عربو بادشاهي

(۱) عقائد الاسلام: ۴/۷۴

(۲) ابوداؤد: ۴/۴۶۰، ابن ماجه وكذا في المشكوة ص: ۴۷۰

(۳) ابوداؤد: ص ۴۶۱، وكذا في المشكوة: ص ۴۷۱

وگري، د هغه نوم به زما د نوم په شان او د هغه د والد صاحب نوم به زما د والد صاحب د نوم په شان وي

د امام مهدي د انكار په اړه علماء فرمايي چې انكار په هيڅ صورت كې هم جائز نه دی او د امام مهدي عليه السلام په راتلو د امت اجماع هم ده ^(۱)،
د هغه په راتلو د اهل سنت والجماعت اتفاق دی

شلمه عقیده

انسان هم د نبي برابر كيدی شي او په محنت سره دا مرتبه حاصلولی شي.

جواب : دا عقیده ساتل هم د قرآن او حدیث څخه خلاف ده. ځكه د امت محمدیه اتفاق دی، چې نبوت یو وهبي منصب دی چا ته چې یې الله پاك وركوي دا د هغه خوښه ده، پدیکې د چا كوشش او محنت لره دخل نشته. د الله پاك ارشاد دی
۱: ﴿رَفِيعَ الدَّرَجَاتِ ذُو الْعَرْشِ يُلْقِي الرُّوحَ مِنْ أَمْرِهِ عَلَى مَنْ يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ لِيُنْذِرَ يَوْمَ التَّلَاقِ يَوْمَ هُمْ بَرْزُونَ﴾

ترجمه : (الله پاك ښه پيژني هغه څوك چا ته چې نبوت وركوي) هغه لویو مرتبو اود عرش مالك دی، رالپړي روح (جبرئیل عليه السلام يا وحی) په خپل حكم سره. د خپلو بندگانو څخه په چا چې یې خوښه شي، ددې لپاره چې وويروي هغوی د هغې ورځې د ملاقات څخه په كومه ورځ چې به هغوی ښكاره راروان وي.

۲: ﴿يُنَزِّلُ الْمَلَائِكَةَ بِالرُّوحِ مِنْ أَمْرِهِ عَلَى مَنْ يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ أَنْ أَكْذِبُوا اللَّهَ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنَا فَاتَّقُونِ﴾ ^(۲)

ترجمه : رالپړي ملائكي په وحی سره. په خپل حكم باندې، په چا چې وغواړي په خپلو بندگانو كې، خبرداری وركړي چې يقينا نشته حقدار د بندگي مگر زه! نو خاص زما څخه وويړيږي!

(۱) د زيات وضاحت لپاره: شرح عقیده سفارینیه ۲/۶۷، وگورئ، همدغه شان د شيخ ابن حجر مكي كتاب د مهدي منتظر علامات وگورئ. من شاء فليراجع اليه.

(۲) سورة انعام: ۱۲۵

(۳) النحل: ۲

۳ ﴿ مَا يَوْزَأُ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ وَلَا الْمُشْرِكِينَ أَنْ يُنَزَّلَ عَلَيْكُمْ مِنْ خَيْرٍ مِنْ رَبِّكُمْ وَاللَّهُ يَخْتَصُّ بِرَحْمَتِهِ مَنْ يَشَاءُ وَاللَّهُ ذُو الْفَضْلِ الْعَظِيمِ ۱﴾

ترجمه : نه خوښوي کاfran، اهل کتاب او مشرکين چې نازل شي په تاسو څه خیر ستاسو د رب له طرفه او الله پاک خاص کوي په خپل رحمت سره څوک چې وغواړي او هغه د لوی فضل څښتن دی

امام غزالي رحمه الله فرمایي څنگه چې د انسان انسانیت او د ملایکو ملکیت اکتسابي نه دی. چې په مجاهدې او کوششونو سره حاصل شي. همدغه شان د انبیاء او مرسلین نبوت او رسالت هم کسبي نه دی. ^(۲)

پدې خبره د ټولو امت اتفاق او اجماع ده. دا خبره چې د یو نبي «معاذ الله» د توحید تعلیم مکمل نه دی. د ټولو انبیاء عليهم السلام تعلیم ناقص وو. دا عقیده هم د قرآن. حدیث او دغه شان د امت د اجماع خلاف ده او داسې عقیده لرونکي خلک بالاتفاق کافران دي

یویشتمه عقیده: مري ته ثواب نه رسيږي !

جواب : دا خبره هم د اهل سنت والجماعت خلاف ده. د قرآن او حدیث څخه دا خبره ثابته ده. چې انسان د خپلې نیکۍ ثواب مري ته بڅښلی شي. پدې باندې د اهل سنت والجماعت اتفاق دی. لکه چې په متعددو روایتونو کې راځي یو صحابي د رسول الله صلی الله علیه و آله په مشوره د خپلې مور د ایصال ثواب لپاره کوهی (څا) وکنېست. ^(۳)

دغه شان رسول الله صلی الله علیه و آله یوې ښځې ته د هغې د پلار له طرفه د حج کولو اجازت ورکړ. ^(۴)

په قرآن کریم کې هم راځي

۱ ﴿ وَقُلْ رَبِّ ارْحَمْهُمَا كَمَا رَبَّيْنِي صَغِيرًا ۵﴾

(۱) البقرة ۱۰۵

(۲) معارج الف. دوس

(۳) مشکاة

(۴) مشکاة

(۵) سورة اسراء. ۲۶

ترجمہ : او (دعا کی، وواہ، چي اي زما ربہ، ما او په مور او پلار مي هم هغه شان رحم وکره څنگه چي هغوی په ماشوم والي کې زما تربیت کړی وو

۲ (الَّذِينَ يَحْمِلُونَ الْعَرْشَ وَمَنْ حَوْلَهُ يُسَبِّحُونَ بِحَمْدِ رَبِّهِمْ وَمُؤْمِنُونَ بِهِ وَيَسْتَغْفِرُونَ لِلَّذِينَ آمَنُوا) ۱

ترجمہ : کومو ملايکو چي عرش پورته کړی. کومې ملايکې چي د هغې نه شاو خوا دي. تسبیح او د خپل رب حمدونه وايي. پدې باندې ايمان راوړي او د مؤمنانو لپاره د امغفرت غوښتنه کوي

پدې اړه علامه ابن القيم رحمه الله فرمايي:

(فَهَلِیَ الْاَثَارُ وَمَا قَبْلَهَا وَمَا فِي السَّنَةِ اَيْضًا مِنْ نَحْوِهَا عَنْ كَثَرَةٍ قَدْ تَرَكْنَاهُ لِخِلَالِ الطُّولِ يَبْلُغُ الْقُدْرَ الشُّرَكَ بَيْنَ الْكَلْبِ، وَهُوَ اَنْ مَنْ جَعَلَ شَيْئًا مِنَ الصَّالِحَاتِ لِمُتْرِهِ نَفَقَهُ اللهُ بِهِ مَبْلَغَ الثَّوَاتِرِ، وَكَذَا مَا فِي كِتَابِ اللهِ تَعَالَى مِنَ الْأَمْرِ بِالْعَدْلِ لِلَّذِينَ فِي قَوْلِهِ تَعَالَى { وَقُلْ رَبِّ اَرْحَمُهُمَا كَمَا رِئَايَ صَغِيرًا } وَمِنْ الْاِخْبَارِ يَبْلُغُ خَفَارِ الصَّلَاةِ لِلْمُؤْمِنِينَ قَالَ تَعَالَى { وَالْمَلَائِكَةُ يُسَبِّحُونَ بِحَمْدِ رَبِّهِمْ وَيَسْتَغْفِرُونَ لِمَنْ فِي الْأَرْضِ } وَقَالَ تَعَالَى فِي آيَةٍ أُخْرَى { الَّذِينَ يَحْمِلُونَ الْعَرْشَ وَمَنْ حَوْلَهُ يُسَبِّحُونَ بِحَمْدِ رَبِّهِمْ وَيُؤْمِنُونَ بِهِ وَيَسْتَغْفِرُونَ لِلَّذِينَ آمَنُوا } وَسَأَلُ عِبَادَتَهُمْ { رَبَّنَا وَسِعْتَ كُلَّ شَيْءٍ رَحْمَةً وَعِلْمًا فَاغْفِرْ لِلَّذِينَ تَبَاوَأُوا إِلَهَآئِكَ } إِلَى قَوْلِهِ { وَفَهْمُ السَّيِّئَاتِ } قَطْعِي فِي حُصُولِ الْإِنْفِخَاعِ بِعَمَلِ الْعَبِيدِ) ۲

ترجمہ : غرض دا احاديث او کوم چي ددېنه مخکې ليکل شوي. همدغه شان نور هغه روايتونه چي په سنتو او ډيرو صحابه کرامو ښه څخه روايت دي. چي مونږ د اوږد والي له امله نه دي ذکر کړي. د هغه ټولو شريکه خبره دا ده چي په ايصال ثواب سره الله پاک مړي ته فايده رسوي. دا خبره د تواتر حد ته رسيدلې ده. همدغه شان په کتاب الله کې چي د مور او پلار په حق کې د دعا حکم راغلی. د الله پاک ارشاد دی ﴿ وَقُلْ رَبِّ اَرْحَمُهُمَا كَمَا رِئَايَ صَغِيرًا ﴾ اي زما ربه! ته زما په مور او پلار باندې رحم وکره! څنگه چي هغوی په ماشوموالي کې زما پالنه کړې وه. دغه شان په قرآن کریم کې دا راغلي: چي ملايکې د مؤمنانو لپاره بخښنه غواړي، د الله پاک ارشاد دی: ﴿ وَالْمَلَائِكَةُ

(۱) سورة المومن : ۷

(۲) فتح القدیر شرح هداية : ۲/۳۰۹

يسجن بحد ربهم) چي ملايکي د خپل رب حمد بيانوي، پدې باندې يقين ساتي او د مؤمنانو لپاره د مغفرت دعا گانې غواړي، دا ټول پدې خبره قطعي ثبوت دی چې د نورو د عمل نه فايده بل انسان ته رسېږي.

د فرقه نيچريه په اړه د مفتيا نورايي

کله چې فرقه نيچريه په ترقی کې وه؛ نو مولانا علي بخش خان مکې معظمې ته لاړ. د سر سيد د مذهبي عقيدو خلاف يې د هغه ځای د مذهب اړيکه وو د مفتيانو فتوی راوړه، د هغه څلورو واړو مذاهبو د مفتيانو پدې خبره اتفاق دی، فرمايي چې: دا سړی ضال او مضل، بلکې هغه د ابليس لعين خليفه دی، چې د مسلمانانو د گمراه کولو اراده لري او د هغه فتنه د يهودو او نصاری د فتنې څخه هم لويه ده. په اولوا الامر باندې ددې سړي څخه د انتقام اخستل، په ضرب او حبس کې بندول، هغه ته د تاديوب ورکولو لپاره واجب دي.

او بيا مولوي علي بخش خان د مدينې منورې د لوی مفتي څخه فتوی واخسته، په هغې کې هغوی دا وليکل:

څه چې د درمختار او د هغې د حواشيو څخه معلومېږي، د هغې حاصل دا دی: چې دا سړی خو يا ملحد دی يا د اول نه کفر ته مائل وو، يا زنديق دی هيڅ دين نه لري، د حنفي مذهب د بيانونو څخه معلومېږي چې د داسې خلکو توبه د نيولو څخه وروسته نه قبلېږي. که دې سړي د د نيولو څخه وړاندې توبه وکړه او د گمراهۍ څخه يې خپل ځان وژغوره، په هغه کې د توبې علامات ښکاره شو؛ نو نشي به وژلی، کنه نو د هغه وژل واجب دي (۱)

په تجانب اهل السنة کې دي چې کوم سړی د نيچريه پير (سر سيد احمد) په کفریه قطعيه يقينیه کې په يو کفر باندې د خبريدو نه وروسته د هغه په کافر يا مرتد کيدو کې شک وکړي، يا هغه ته په کافر مرتد کيدو کې توقف وکړي؛ نو هغه هم په حکم د

(۱) منصب روز لیل ونهار لاهور فتاوی نمبر ۱۹ اپريل ۱۹۷۰ء

شریعت مطهره قطعاً یقیناً کافر او مرتد دی او که بې توبې مړ شو؛ نو د ابدي عذاب مستحق دی. (۱)

د بریلوي مکتب فکر مشهور عالم حشمت علي هم د سر سید د کفر فتوی ورکړې ده. (۲)

مولانا اشرف علي تھانوی رحمۃ اللہ علیہ هم د ځینو د کفر او د ځینو د گمراه کېدو فتوی ورکړې ده. (۳)

د فرقه نیچریه د زیات تحقیق لپاره لاندې کتابونه وگورئ

د فرقه نیچریه د زیات تحقیق لپاره ددې کتابونو مطالعه زیاته فایده منده ده

✽ امداد الفتاوی ۶/۱۶۶ تا ۱۸۵ ... مولانا اشرف علي تھانوي رحمہ اللہ تعالیٰ

✽ عقائد اسلام مولانا محمد ادریس کاندھلوی رحمۃ اللہ علیہ

✽ تفسیر حقانی، خصوصاً مقدمه مولانا عبدالحق حقانی صاحب رحمہ اللہ

✽ انگریز کے باغي مسلمان ... جناب جانباز مرزا صاحب

✽ اصلاح الخیالی ... مولانا اشرف علي تھانوی رحمہ اللہ

✽ اسلامي تهذيب و تمدن (باب دوم) قاری طیب صاحب رحمہ اللہ

✽ نزہۃ الخواطر ۸/۳۰ تا ۳۸ مولانا عبدالحی لکھنوی رحمہ اللہ

✽ علوم القرآن ص ۵۴ مولانا محمد یوسف بنوری

✽ مشکلات القرآن (بحث سر سید) علامہ انور شاه کشمیری رحمہ اللہ تعالیٰ

د سر سید دا وینا چې د مریم عليہا السلام نکاح د یوسف نجار نومي سړي سره شوې، د هغې په نتیجه کې سیدنا عیسی عليہ السلام پیدا شوی، داسې عقیده ساتل د اهل سنت والجماعت په نزد کفر ده، ځکه چې د مریم عليہا السلام سره د یوسف نومي سړي نکاح نده شوې.

(۱) تجانب اهل السنة : ۸۶

(۲) لیل ونهار، ۱۹ اپریل ۱۹۷۰ء

(۳) په امداد الفتاوی کې ډیر په تفصیل سره ددې فرقي عقائد او ددې خلاف فتوی لیکل شوې ده. ۶/۱۶۶ تا ۱۸۵

په انساني کلو پیدیا آف بايبل کې دي: چې په مريم عليها السلام باندې بهتان پينته را تالي نومي سړي لگولي وو دا خبره بالکل غلطه او بې بنسټه ده
 څوک چې د قرآن کریم په آيتونو کې غور کوي، په هغه باندې به دا حقيقت ښه واضحه شي چې د مريم عليها السلام نه د سيدنا عيسى عليه السلام پيدايښ د الله پاک د نخبو څخه وو. د قرآن کریم صفا اعلان دی:

(إِنَّ مَثَلَ عِيسَىٰ عِنْدَ اللَّهِ كَمَثَلِ آدَمَ خَلَقَهُ مِنْ تُرَابٍ ثُمَّ قَالَ لَهُ كُنْ فَيَكُونُ) (۱)

[دغېر مقلدينو فرقې]

دغېر مقلدينو د فرقې تاريخ

کله چې هندوستان ته انگرېزان راغلل، په ۱۸۵۷ء کې د آزادۍ جنگ د برطانيې د حکومت بنسټونه په خوځښت راوستل؛ نو انگرېزانو يو چل جوړ کړ، چې په مسلمانانو کې د بې اتفاقي تخم وکړي، کله چې دوی خپلو کې په جنگ شي؛ نو زموږ لپاره به حکومت آسانه شي. ددې له امله هغوی د مذهب په نوم په مسلمانانو کې ډېرې ډلې جوړې کړې، په هغوی کې يوه ډله د غېر مقلدينو هم وه.

په لومړيو کې به دې فرقې خپل ځان ته محمدي ويل (حاشيه نظام الاسلام)

خو مخالفينو به دوی د وهابي او غېر مقلدينو د ډلې په نوم يادول، انگرېزانو به هغه چا ته وهابي ويل: څوک به چې ډېر مجاهد او بهادر وو، هر وخت به يې سر راپورته کولو؛ نو ددې فرقې يو لوی محسن مولانا محمد حسين بټالوي کوشش وکړ او د انگرېزانو د حکومت څخه يې خپل نوم اهل حديث منظور کړ (سیرت ثاني، ص ۳۷۶)

سرچارلس ايچې سن چې په هغه وخت کې د پنجاب ليفټننټ گورنر (نایب والي) په حيث پېژندل کېده، هغه سره د مولانا محمد حسين بټالوي ډېرې ښې اړيکې وې، دهغه په کوششونو يې دخپلې فرقې دا نوم کېښود. پدې وجه چې انگرېزان د وهابي د نوم په وجه دوی خپل مخالف ونه گڼي.

بيا دا فرقه ښه برابره د انگرېزانو په وفاداري کې استعماله شوه. بيا هم مولانا محمد حسين بتالوي د جهاد په منسوخ کېدو باندې يوه رساله "الاقتصاد في مسائل الجهاد" ۱۲۹۳ هـ کې وليکله. ددې رسالې په ليکلو د انگرېزانو حکومت ده ته ډېره ځمکه او انعام ورکړ (اولی اسلامي تحریک، ص. ۲۹، او سیرت ثانی، ص. ۳۷۲).

همداشان کله چې میان نذیر حسین د غیرمقلدینو یو جوړونکی د حج په اراده لاړ، نو هغه اول د دهلي کمشنر ته لاړ. د هغه څخه یې یو لیکل شوی کاغذ واخیست. چې په هغې کې یې لیکلي وو. مولوي نذیر حسین د دهلي یو لوی عالم دی. چا چې په ډېر نازک وخت کې د انگرېزانو حکومت سره خپله وفاداري ثابته کړې. هغه خپل فرض ادا کولو او د کعبې د زیارت په خاطر په سفر روان دی. امید لرم چې د کوم انگریز سرکاري افسر مرسته غواړي؛ نو هغه به ورته مرسته ورکوي. ځکه چې هغه ښه په پوره توګه ددې مرستې حقداری دی. (الحیات بعد الممات ۱۶۲)

هم دا ډول د ملکه وکتوریه د جشن جوبلي په موقع غیرمقلدینو یوه داسې لویه اداره جوړه کړه چې په هغې باندې یې وليکل: "د اهل حدیثو د زړه نه دا دعا ده جشن جوبلي مبارک شه" (اشاعة السنة: ۹/ ۲۰۶ شماره ۷)

هم دا ډول انگرېزانو په مسلمانانو باندې ډېر زیات ظلمونه وکړه. په نورو باندې یې پابندي ولګوله؛ خو د اهل حدیثو په دغه زمانه کې ۲۸ رسالې چاپ شوې. چې په هغې کې دوه روزانه، ۸۰ هفتې والا، او ۱۷ میاشتې والا وې. بهر حال دې فرقې د انگرېزانو په مشرۍ کې ترقي وکړه. په اسلامي امت یې د دیني آزادۍ، افتراق او انتشار سکروټې بلې کړې.

دافرقه کله جوړه شوه؟

دالکلام المفید په تقریظ کې د مولانا عبدالديان صاحب د قول مطابق ددې بنیاد ایښودونکي عبدالحق بنارسي وو او ددې بنیاد په ۱۲۴۶ هـ کې کېښودل شو. ددې فرقې دپېدا کېدو نه تر اوسه پورې د یو نیم سلو (۱۵۰) کالو څخه زیات وخت نه دی شوی، تقریباً ۱۸۳۰ سره نژدې نژدې دا فرقه جوړه شوې.

د غير مقلدينو د فرقي مشر د مياں نذير حسين دهلوي حالات

پيدائش: دی په کال ۱۲۶۰ هـ کې د بهار صوبې ضلع مونگر په يو کلي سورج گرھ کې پېدا شوی

تعليم: لومړنی تعليم يې په پتنه کې حاصل کړی. بيا دهلې ته راغلو. دلته يې د حضرت شاه محمد اسحق دهلوي رحمۃ اللہ علیہ په درس کې د حاضرېدو کوشش يې وکړ؛ خو باقاعده داخله ورته ملاو نه شوه. ددې وجې نه به په درس کې حاضرېده خو کله کله استادان: د شاه محمد اسحق دهلوي رحمۃ اللہ علیہ په درس کې به کله کله شاملېدو. دويم استاذ يې د هغوی خپل خسر مولانا عبدالخالق (وفات ۱۲۶۱)، وو. دا دواړه استاذان هم د مياں نذير حسين نه خفه وو. يوه ورځ شاه اسحق رحمه الله عليه وفرمايل چې ددې هلک نه د وهاييت خطره مخې ته راځي، ډېر تېز هلک دی. تحفة العرب والعجم ص ۴. دويم استاد يې مولانا عبدالخالق وو، هغه دده نه ډېر سخت خفه وو. په قلاړه قلاړه شيعيت ته مائل کېده، لکه په 'حاشيه کشف الحجاب' کې يې ليکلي دي. مولوي نذير حسين دهلوي د سيد محمد مجتهد شيعه نه د خطونو په ذريعه په امام ابو حنيفه رحمۃ اللہ علیہ باندې د طعن مضمونونه راغونښتي وو. بيا يې دا همت چې په ائمه کرام عليهم السلام، صحابه کرام رضي الله عنهم او فقهاؤ په طعن کې بوخت شو، داسې ائمه کرام عليهم السلام، صحابه کرام رضي الله عنهم او فقهاء چې هغوی د الله د عبادت ژوندی نمونې وې، دې خلکو د مسلمانانو په خپل منځ کې جنگول لوی عبادت فرض کړ. د مولوي نذير حسين په شيعه کېدو کې شک نشته (حاشيه کشف الحجاب ص ۹).

حضرت حکيم الامت مولانا اشرف علي تھانوي رحمۃ اللہ علیہ فرمايي: د مولوي نذير حسين شهرت چې ما واورېد: نو زما ارمان وو چې زه دوره حديث دده نه لولم، ما استخاره وکړه؛ نو خوب مي وليد: چې مولوي نذير حسين چهاچ تقسيموي، پدې زه پوه شوم چې د اسلام مثال خو په احاديثو کې په شودو سره ورکول شوی. هغه سره شوه نشته، بلکه صرف چهاچ دي: نو د هغه علم هم د حقيقت څخه خالي دی.

همدا ډول په تذکره الرشید کې یې لیکلي: چې مولانا عبدالمجید مراروي فرمایي: چې ما مولوي نذیر حسین نه حدیث شروع کړه؛ نو اکثر به په خوب کې راته د خنزیر بچي راټلل، بیا مې مولانا فضل الرحمن گنج مراد آبادي سره مشوره وکړه، هغوی وفرمایل: د مولانا رشید گنگوډي څخه حدیث لوله کله چې مې ده سره حدیث شروع کړه؛ نو په ځای ددې چې بد خوبونه ووينم، زړه ته به مې خوشحالي راتله. (تذکره الرشید ۱/ ۳۲۰)

د انگریز حکومت سره یې خاص تعلق وو ددې له امله د برطانیې حکومت هغه ته په ۱۸۹۷ دشمس العلماء خطاب ورکړ.

وفات: سل کاله ژوند نه وروسته په ۱۳۲۰ کې هغه مړ شو.

یادونه: د غیر مقلدینو دا ډله نواب صدیق حسن خان، محمد حسین بټالوي، مولانا ثناء الله امرتسري او مولانا محمد ابراهیم سیالکوټي وغیره خلکو ډېره مضبوطي ورکړې ده.

د غیر مقلدینو د فرقې عقیدې او نظریې

(۱) د تقلید څخه انکار (۲) د امت د اجماع څخه انکار

په څو نورو بنیادي مسئلو کې اختلاف

(۳) د شلو تراویحو څخه انکار (۴) په یو مجلس کې د درې طلاقو د واقع کېدو څخه انکار (۵) امام سره قراءت کول (۶) لمونځ کې په نامه لاسونه نه تړل، بلکې په سینه تړل (۷) لمونځ کې رفع الیدین کول (۸) په اوچت آواز سره آمین ویل (۹) د قربانۍ درې ورځې (۱۰) په موزو مسح کول

د غیر مقلدینو د فرقې عقیدې او نظریې، د قرآن او حدیث څخه د هغې جوابونه

اولنۍ عقیده: د تقلید څخه انکار

پدې سلسله کې غیر مقلد عالم مولانا عبد الجبار لیکي: د شخصي تقلید کولو له امله، چې هغه د مقلدینو احنافو په فرقه ډېر افسوس دی، د شخصي تقلید کولو له امله، چې هغه

یو بدعت او نوی ایجاد شوی کار دی. د څه په وجه چې سړی په جهالت کې اوسي (نتائج تقلید)،

دغسې مشهور عالم دین مولانا عبدالشکور عبدالقادر حصاروي لیکي: خواص خو پوهیږي. زه د عوامو په خاطر څه عرض کوم چې مقلدین په لسو وجو گمراه او د ناجیه فرقه څخه خارج دي، چا سره یې نکاح جائز نه ده، اوله وجه یې داده چې په موجوده حنفیانو کې شخصي تقلید دی، چې سراسر حرام او ناجائز دی (سیاحه الجنان بمناکحة اهل الایمان ص ۵)،

په یو بل ځای کې لیکي چې: زښتونې او ناجیه فرقه داهل حدیثو ده. پاتې نورې فی النار والسقر دي؛ نو لهذا نکاح د فرقه ناجیه په خپل منځ کې پکارده، د اهل بدعت سره دي نه وي، ددې لپاره چې مخالفت لازم نه شي، بلکې په یو ځای کې خويي تقلید ته شرک ویلي. (سیاحه الجنان بمناکحة اهل الایمان ص ۲۳)

جواب: ددې په خلاف د جمهورو عالمانو اتفاق دی. چې تقلید ضروري دی. ددې په بغیر سړی په صحیح لاره نشي چلېدی. ځکه ډېرې مسئلې په قرآن او حدیث کې په واضحه توگه نه دي ذکر شوي؛ نو پدې صورت کې د سړي په خپل عقل او علم د اعتماد کولو نه ښه دادي چې هغه د یو عالم مجتهد په خبره اعتماد وکړي. د همدې اعتماد نوم تقلید دی.

د تقلید تعریف: "العمل بقول امام مجتهد من غیر مطالبة دلیل".

ترجمه: د کوم یو مجتهد په قول باندې عمل کول بغیر د دلیل د غوښتنې نه.

تقلید په دوه قسمه دی: (۱) تقلید مطلقاً (۲) تقلید شخصي

تقلید مطلقاً: هغه ته وایي چې د یو معین او ټاکلي مذهب د ټولو مسئلو پابندي نه کول، بلکې څه مسئلې د یو مجتهد اخستل او څه مسئلې د بل مجتهد اخستل.

تقلید شخصي: د یو معین او ټاکلي مذهب تقلید کول، چې د هغې نسبت کوم امام طرفته وي، لکه امام شافعي رحمته الله علیه، امام ابو حنیفه رحمته الله علیه، امام مالک رحمته الله علیه، امام احمد رحمته الله علیه، بن حنبل رحمته الله علیه وغیره.

د تقليد ثبوت د قرآن مجيد نه

(۱) قَسَّوْا أَهْلَ الْبَلَدِ إِن كُنتُمْ لَا تَعْلَمُونَ ﴿۲۲﴾ (سورة النحل آيت ۲۲)

ترجمه: که تاسو نه پوهېږئ؛ نو د اهل علمو څخه پوښتنه کوی.

ددې آيت په تفسير کې علامه آلوسي رحمته الله علیه فرمايي:

«ولتدل بها على وجوب المراجعة للعلماء فيما لا نعلم» (روح المعاني ۴/ ۱۴۸)

ترجمه: ددې آيت څخه استدلال شوی. د کومې خبرې علم چې نه وي. په هغې کې عالمانو ته رجوع کول واجب دي.

هم دا خبره علامه عبدالبر رحمته الله علیه فرمايي د علماء کرامو پدې خبره اتفاق دی.

چې د عوامو لپاره د خپل امام تقليد واجب دی. ځکه چې د الله تعالی د قول قَسَّوْا

أَهْلَ الْبَلَدِ الْإِيَّاهُ نه هم دا مراد دی (جامع بيان العلم وفضله ۲: ۹۸۹)

(۲) إِذَا جَاءَهُمْ أَمرٌ مِّنَ الْأَمْرِ أَوْ الْخَوَافِ أَكَاغُوا بِهِ وَكَوَزَوْهُ إِلَى الرَّسُولِ وَإِلَى أُولِي الْأَمْرِ

مِنْهُمْ لِكُلِّمَةِ الَّذِينَ يَسْتَشِيرُونَ مِنْهُمْ سورة النساء آيت ۸۳

ترجمه: کله چې هغوی ته د امن يا د خوف څه معامله پېښه شي؛ نو هغه ډېره مشهوره

کړي، که چيرې د الله پېغمبر او په خپلو کې چې کوم اولی الامر دي هغې ته يې

راوړي؛ نو په هغې کې چې کوم اهل استنباط (يعني مجتهدين) دي. هغوی به په ښه

طريقه ددې حقيقت معلوم کړي.

(۳) يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ وَأُولِي الْأَمْرِ مِنْكُمْ سورة النساء آيت ۵۹

ترجمه: اي مؤمنانو! د الله، د رسول او په خپلو کې د اولی الامر اطاعت کوی.

أُولِي الْأَمْرِ څخه مراد د اکثرو مفسرينو په نزد علماء او مجتهدين دي. همدا

خبره حضرت عبدالله بن عباس رضی الله تعالی عنه، حضرت جابر بن عبدالله رضی الله

تعالی عنه، حضرت حسن بصري رحمته الله علیه، حضرت عطاء بن ابی رباح رحمته الله علیه په خبر د اکابرو

مفسرينو څخه نقل دي.

علامه آلوسی رحمته الله فرمایي:

"فان العلماء هم المستنبطون المطرحون للاحكام" روح المعاني

ترجمه: ښېشکه د عالمانو څخه مراد هغه څوک دي، چې د احکامو استنباط او هغه اخذ کوي (يعني علماء او مجتهدين)،

(۳) فَلَوْ لَا لَفَزَ مِنْ كُنْ فِرْقَةً مِنْهُمْ طَائِفَةٌ لِيَتَفَقَّهُوا فِي الدِّينِ وَ يُنْذِرُوا قَوْمَهُمْ إِذَا رَجَعُوا

إِلَيْهِمْ لَعَلَّهُمْ يَحْذَرُونَ ﴿۱۳۲﴾ / سورة التوبة آيت ۱۲۲

ترجمه: په هره يوه فرقه کې يوه (ډله) ولې نشته، چې د دين پوهه پېدا کړي. خپل قوم وويروي، کله چې د هغوی طرفته راواپس شي، کېدی شي چې دوی وويږي

(۵) وَ اتَّبِعْ سَبِيلَ مَنْ آتَاكَ إِلَىٰ / سورة لقمان: آيت ۱۵

ترجمه: کوم خلک چې ما ته رجوع کوي د هغوی د لارې اتباع کوی.

د وَ اتَّبِعْ صيغه د امر ده: کوم خلک چې الله تعالی ته رجوع کوي: نو د هغوی اتباع واجب ده.

د روح المعاني صاحب فرمایي: "واتبع سبيل من اتاب الى بالتوحيد والاخلاص بالطاعة

وحاصله اتباع سبيل المخلصين" (روح المعاني ۷۸/۲۱)

ترجمه: يعنې کوم خلک چې په توحيد او اخلاص سره د توحيد د لارې تابعداري کوي، د داسې مخلصينو د لارې اتباع وکړي.

د تقليد ثبوت د احاديثو څخه

د تقليد حکم د ډېرو احاديثو څخه ملاويږي، د هغو نه څه ستاسو وړاندې پېش کوو.

(۱) عن ابی حذيفة رضي الله تعالى عنه قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم اقتدوا بالذين من بعدي ابی

بكر وعمر" (ترمذي: ۲۰۷/۲، مستدرک: ۷۵/۴، وابن ماجه: ص ۸۰)

ترجمه: حضرت حذيفه رضي الله عنه نبي کریم ﷺ نه نقل کوي چې هغه وفرمايل زما نه

وروسته د دوی دواړو اقتداء کوی يعنې د ابوبکر رضي الله عنه او عمر رضي الله عنه

حضرت اسود بن يزید رضی اللہ عنہ فرمايی

۲. "انما معاذ بن جبل رضى الله عنه باليمن معلما واميرا فاستلناه عن رجل توفى وترك ابنته ولخته فاعطى الابنة النصف والاخت النصف" (بخاری ۲ ۹۹۷)

ترجمہ: حضرت اسود بن یزید رضی اللہ عنہ فرمائی چي حضرت معاذ بن جبل رضی اللہ عنہ مونڙ له یمن ته د امیر یا حاکم په طور راغی؛ نو مونږ د هغوی نه پوښتنه وکړه، چي یو سړی مړ شوی، د هغه یوه لور او یوه خور پاتې ده، د هغه میراث به څنگه تقسیميږي؟ نو حضرت معاذ بن جبل رضی اللہ عنہ مړي ترکه نیمه یې لور او نیمه د هغه خور ته ورکړه

۳. فعليكم بسنن وسنة الخلفاء الراشدين المهديين تمسكوا بها وعضوا عليها بالنواجذ وإياكم ومحذرت الامور فلن كل محذرة بدعة وكل بدعة ضلالة" (مسند احمد: ۶، ۲۷، ترمذي ۲ ۱۷۶، مسند دارمي ۲۶، مستدرک للحاكم: ۱/۹۵)

ترجمہ: زما سنت او د خلفاء راشدينو سنت کوم چي هدايت يافته دي په کلکه ونيسی. په خپلو جامو سره يې کلک ونيسی او په دين کې د نوي نوي خبرو څخه ځان وساتي؛ ځکه چي هره نوي خبره بدعت دی او بدعت گمراهي ده.

د تقلید ثبوت د اسلافود اقوالو نه

علامه جلال الدين سيوطی رحمته اللہ علیہ فرمايی

"يجب على العاق وغيره ممن لم يبلغ مرتبة الاجتهاد التزام مذهب معين من مذاهب المجتهدين" (شرح جمع الجوامع بحواله خير التنقيذ ۱۷۵)

ترجمہ: عام خلک او هغه کسان چي د اجتهاد درجي ته نه وي رسېدلي، په هغوی د کوم خاص (امام، تقليد واجب دی.

حضرت بحر العلوم مولانا عبد العلي فرنګي محلي رحمته اللہ علیہ فرمايی

"وعليه بنى ابن الصلاح منع التقليد غير الائمة الاربعة" (فوائح الرحموت شرح مسلم الثبوت ۲۶۹)

ترجمہ: پدې بنياد ابن الصلاح رحمته اللہ علیہ د څلورو امامانو نه علاوه د نورو د تقليد ممانعت رد کړی.

حضرت شاه ولي الله محدث دهلوي رحمته اللہ علیہ فرمايی

حضرت اسود بن يزيد رضي الله عنه فرمايي:

٢. "انما ملاذبن جبل رضى الله عنه باليمن معلما و اميرا فاستلناه عن رجل توفى وترك ابنته

ولمته فاعلى الابنة النصف والاخذ النصف" (بخارى ١٩٧/٢)

ترجمه: حضرت اسود بن يزيد رضي الله عنه فرمايي چي حضرت معاذ بن جبل رضي الله عنه مونږ له يمن

ته د امير يا حاكم په طور راغي؛ نو مونږ د هغوى نه پوښتنه وكړه، چي يو سړى مړ

شوى، د هغه يوه لور او يوه خور پاتې ده، د هغه ميراث به څنگه تقسيميږي؟ نو

حضرت معاذ بن جبل رضي الله عنه د مړي تر كره نيمه يې لور او نيمه د هغه خور ته وركړه

٣. فليكم بسنن وسنة الخلفاء الراشدين المهديين تمسكوا بها وعضوا عليها بالنواجذ وياكم

ومحدثات الامور فان كل محدثة بدعة وكل بدعة ضلالة" (مسند احمد: ٤، ٢٧، ترمذي: ٢، ١٧٦، مسند

دارمي: ٢٤، مستدرک للحاكم: ١/٩٥)

ترجمه: زما سنت او د خلفاء راشدينو سنت كوم چي هدايت يافته دي په كلكه

ونيسي، په خپلو جامو سره يې كلك ونيسي؛ او په دين كې د نوي نوي خبرو څخه

ځان وساتي؛ ځكه چي هره نوې خبره بدعت دى او بدعت گمراهي ده.

د تقليد ثبوت د اسلافو د اقوالو نه

علامه جلال الدين سيوطي رحمه الله فرمايي:

"يجب على العاقل وغيره ممن لم يبلغ مرتبة الاجتهاد التزام مذهب معين من مذاهب المجتهدين"

(شرح جمع الجوامع بحواله خير التنقيذ: ١٧٥)

ترجمه: عام خلك او هغه كسان چي د اجتهاد درجي ته نه وي رسېدلي، په هغوى د

كوم خاص (امام، تقليد واجب دى.

حضرت بحر العلوم مولانا عبد العلي فرنكي محلي رحمه الله فرمايي:

"وعليه بنى ابن الصلاح منع التقليد غير الائمة الاربعة" (فواتح الرحموت شرح مسلم الثبوت: ٢٤٩)

ترجمه: پدې بنياد ابن الصلاح رحمه الله د څلورو امامانو نه علاوه د نورو د تقليد

ممانعت رد كړى.

حضرت شاه ولي الله محدث دهلوي رحمه الله فرمايي:

"ان عقيدة المذاهب الاربعة المدونة المحررة قد اجتمعت الامة ومن يعتد به منها على جواز تقليد هالي يومنا هذا وفي ذلك من المصالح ما لا يخفى لاسيما في هذه الايام التي قصرت فيها الهمم جدا واشربت النفوس الهوى واعجب كل ذي رأى برأيه" حجة الله البالغ (۱۵۴)

ترجمه: پديکي شک نشته چې ددې څلورو مذاهبو په تقليد کولو د ټول امت اجماع ده. د چا په خبره چې اعتماد کېدی شي، ځکه چې دامدون شوي او ليکلي شکل کې موجود دي، پديکي چې کوم مصلحتونه دي هغه هم پټ نه دي. خاص کر پدې زمانه کې چې همتونه ډېر کمزوري شوي او هريو دراني صاحب په خپله رایه باندې مغرور دی

د تقليد شخصي ثبوت

څنگه چې د اصحابو عليه السلام او تابعينو رضي الله عنه په زمانه کې مطلقاً د تقليد ثبوت ملاويږي. چې فقهاؤ به د اصحابو عليه السلام نه مسئلې زده کولې. دغه ډول ددې ثبوت هم ملاويږي. چې د يو خاص کس تقليد به هم کېده. چې هغې ته په اصطلاح کې تقليد شخصي وايي.

(۱) ان اهل المدينة سألوا ابن عباس رضي الله تعالى عنهما عن امرأة طافت ثم راحضت قال لهرتفر قالوا لا ناخذ بقولك ونذع قول زيد بن ثابت رضي الله تعالى عنه" (بخاری: ۱/۲۳۷)

ترجمه: د مدینې خلکو یو ځل د حضرت ابن عباس رضي الله عنه نه د یوې ښځې په باره کې پوښتنه وکړه. چې هغې طواف وکړ، بیا ورته حبض پېښ شو. حضرت ابن عباس رضي الله عنه وفرمایل: چې لاره به شي: نو هغوی وویل چې مونږ ستاسو په قول عمل نه کوو او د زيد بن ثابت رضي الله عنه قول قبلوو.

د حضرت ابن عباس رضي الله عنه په شان د صحابي فتوی یې قبوله نه کړه. د زيد بن ثابت رضي الله عنه قول یې قبول کړ: نو ددې څخه دا معلومه شوه. چې د مدینې منورې خلکو به د حضرت زيد بن ثابت رضي الله عنه شخصي تقليد کولو.

(۲) څه خلکو د حضرت ابو موسی اشعري رضي الله عنه څخه د یوې مسئلې معلومول غوښتل، هغوی جواب ورکړ: خو دا یې هم ورسره وفرمایل: چې د حضرت عبدالله بن مسعود رضي الله عنه نه هم پوښتنه وکړی، چې د ابن مسعود رضي الله عنه نه یې پوښتنه وکړه: نو هغوی

د حضرت ابو موسی اشعری رضی الله عنه د فتوې خلاف فتوی ورکړه. پدې باندې حضرت ابو موسی اشعري رضی الله عنه وفرمایل

"لا تسئلونی مادام هذا الخبر فيكم" (صحیح بخاری، ۲، ۲۹۷، ابو داؤد، ترمذی،

ترجمه: "ترکومه چې دا لوی عالم په تاسو کې موجود وي؛ نو زما نه د مسئلې پوښتنې مه کوی"

صرف د څلورو امامانو د تقلید وجه

کله چې دا څلور مذهبونه یعنې حنفي، مالکي، شافعي او حنبلي او د هغوی کتابونه جوړ شو، د هغوی مذهبونه د عالم په اطرافو کې خپاره شو؛ نو اوس د ټولو رجوع همدې مذهبونو ته شوې.

۱، لکه حضرت شاه ولی الله محدث دهلوي رحمته الله علیه فرمایي:

"ما قدرت المذاهب الحق الا هذه كان اتباعها اتباعا للسواد الاعظم" (عقد الجيد ص ۳۲)

ترجمه: "ددې څلورو نه علاوه نور مذهبونه ختم شو؛ نو اوس هم ددې اتباع د سواد اعظم اتباع ده"

۲، په یو بل ځای کې حضرت شاه ولی الله محدث دهلوي رحمته الله علیه فرمایي:

"فالمنصب للمجتهدين سر الهمة الله تعالى العلماء وجمعهم عليه من حيث يشعرون او لا يشعرون الانصاف"

ترجمه: "دائمه اربعه مذهبونه اختيارول يو راز دی. چې الله تعالى د امت د عالمانو په زړونو کې اچولی. پدې بې راجمع کړل هغوی که پدې راز پوه دي او کنه"

۳، شيخ احمد چې په ملا جيون رحمته الله علیه باندې مشهور دی فرمایي

"قد وقع الاجماع على ان الاتباع انما يجوز للاربعة وكذا لا يجوز الاتباع لمن حدث مجتهدا مخالفا لهم" (تفسيرات احمديه ص ۳۴۶)

ترجمه: "پدې باندې اجماع ده، چې اتباع هم دائمه اربعه وو جائز ده، ددې حضراتو نه وروسته د دوی د مسلک نه د مخالف مجتهد تقلید صحيح نه دی"

لکه مطلب دا چې، پدې څلورو امامانو باندې اجماع شوې ده.

(۴) علامه ابن نجیم مصری رحمۃ اللہ علیہ فرمائی

"خالف الائمة الاربعة فهو مخالف للاجماع" (الاشباه والنظائر ص ۱۴۱)

ترجمہ: "دچا یوہ فیصلہ ہم چي دائمہ اربعہ وو خلاف وي؛ ہغہ داجماع خلاف دی"

(۵) قاضی ثناء اللہ پانی پتی رحمۃ اللہ علیہ فرمائی

"فان اهل السنة والجماعة قد افترقوا بعد القرن الثالث او الاربعة على اربعة المذاهب وليرى في فروع

المسائل سوى هذه المذاهب الاربعة فقد اتفقا للاجماع المركب على بطلان قول من يخالف كلهم

وقد قال الله تعالى ويتبع غير سبيل المؤمنين نوله ماتولى ونصله جهنم" تفسیر مظہری ۲/۴۴

ترجمہ: "د دریمي یا خلورمي صدى نه وروسته په فروعي مسئلوکي د اهل سنت

والجماعت خلور مذہبونه پاتي شو. کوم پنځم مذهب باقي نه شو. مطلب دا چي پدي

اجماع شوه. هغه مسئله چي ددي خلورو مذہبو څخه خلاف وي هغه به باطل وي. د

الله تعالى فرمان دی. کوم سړي چي د مؤمنانو يعني د اهل سنت والجماعت لاره

پریري دي. په بله لاره لاړ شي؛ نو هغه چي هر څه کوي. کوي دي. مونږ به هغه جهنم کي

داخل کړو"

(۶) علامه محي الدين نووي رحمۃ اللہ علیہ شارح مسلم فرمائي

"اما الاجتهاد المطلق فقالوا اختر بالائمة الاربعة حتى اوجبوا تقليد واحد من هؤلاء على امة ونقل امام

الحرمين الاجماع عليه" (روضة الطالبين بحواله نور الهداية ص ۱۰)

ترجمہ: "د مطلق اجتہاد په اړه علماء فرمائي: اجتہاد په ائمہ اربعہ وو ختم شوی. تر

دې چي ټولو محققينو عالمانو پدي امامانو کي د يو امام تقليد په امت باندې واجب

کړی او امام الحرمين رحمۃ اللہ علیہ دائمہ اربعہ وو د تقليد په واجب کېدو اجماع نقل کړې ده"

(۷) علامه سيد احمد طحطاوي رحمۃ اللہ علیہ صاحب فرمائي

فعلیکم یا معشر المؤمنین بالکباة الفرقة الناجية المسماة باهل السنة والجماعة فان نصره الله في

مواقفهم وخذ لاته وسخطه وحقنه في مخالفتهم وهذه الطائفة الناجية قد اجتمعت اليوم في المذهب

الاربعة وهم الحنفيون والمالكيون والشافعيون والحنابلة ومن كان خارجا من هذه المذاهب

الاربعة في هذا الزمان فهو من اهل البدعة والنار" (طحطاوي على الدر المختار ۴/۱۵۳)

ترجمه: اي د مسلمانانو ټوليه په تاسو باندې چې کومه د نجات فرقه د اهل سنت والجماعت په نوم ياديږي. پيروي کول واجب دي. ځکه چې د الله تعالی مرسته د اهل سنت والجماعت سره په موافقت کولو کې ده. د اهل سنت والجماعت په مخالفت کولو کې خپل ځان د الله تعالی د غضب او ناراضگۍ جوگه گرځول دي. دا د خلاصۍ موندو والا ټولې يعنې اهل سنت والجماعت نن جمع کړې شوي دي. په څلورو واړو مذهبونو حنفي، مالکي، شافعي او حنبلي دي او کوم سړی چې پدې زمانه کې ددې څلورو مذهبونو نه خارج وي هغه د اهل بدعت او د النار اور، والا څخه دي.

د تقليد پرېښودو نقصانات

که تقليد پرېښودل شي: نو ډېر نقصانونه را پيدا کيږي. چې په هغې کې ځينې دا لاندې دي

(۱) د تقليد پرېښودو سره اتحاد او اتفاق د امت ختم شي.
 (۲) د تقليد پرېښودل د بې دينۍ او الحاد لپاره سبب جوړيږي.
 (۳) د تقليد پرېښودو سره باطلې فرقې پيدا کيږي. مثلاً د نيچريت فرقه چې بنياد اېنسودونکی يې سر سيد احمد خان دی. په اول کې دی هم غېر مقلد وو. هم دارنگه د حديثو څخه انکار کونکې فرقه چې د هغې بنياد اېنسودونکی عبدالله چکرالوي دی. دا هم يو غېر مقلد وو.

(۴) د مرزايت فتنه ددې وجې هم غېر مقلد کېدل وو. ځکه چې په اول کې مرزا غلام احمد قادياني غېر مقلد وو

(۵) د تقليد پرېښودو سره د اجماع مخالفت هم په وجود کې راځي مثلاً د تراويحو رکعتونه او په يو مجلس کې درې طلاقونه. دا اجماعي مسئلې دوی نه مني

(۶) د تقليد په پرېښودو د صحابه کرام رضي الله عنهم او ائمه عظامو عليهم السلام وڅېړنه څخه اعتماد له لاسه پورته شي.

(۷) د تقليد په پرېښودو سره سړی د حديثو نه هم رو باغي شي
 د تقليد په اړه د نور تحقيق لپاره ددې کتابونو مطالعه کول هم زياته فايده لري.

نظام الاسلام د حضرت علامہ سید احمد شہید رحمۃ اللہ علیہ خلیفہ جناب محمد وجیہ کلکتوی صدر مدرس مدرسہ عالیہ کلکتہ

تقلید شخصی مولانا مفتی محمد شفیع صاحب رحمۃ اللہ علیہ

تقلید ائمہ او مقام امام ابو حنیفہ رحمۃ اللہ علیہ مولانا محمد اسماعیل سنبھلی صاحب

الکلام المفید فی اثبات التقلید شیخ الحدیث سرفراز خان صفدر

تقلید کی شرعی حیثیت شیخ الاسلام مولانا مفتی محمد تقی صاحب

تقلید ائمہ کا مسئلہ شیخ الاسلام مولانا مفتی محمد تقی صاحب

تحقیق مسئلہ تقلید مناظر اسلام مولانا محمد امین او کاروی رحمۃ اللہ علیہ

خیر التنقید فی سیر التقلید مولانا خیر محمد جالندھری رحمۃ اللہ علیہ

اجتہاد اور تقلید قاری محمد طیب صاحب رحمۃ اللہ علیہ

السهم الحديد في نحر العنيد بجواب نتائج التقلید جناب مولانا سید امین الحق صاحب

الکلام الفريد في التزام التقلید مولانا اشرف علی تھانوی رحمۃ اللہ علیہ

تنقیح التنقید مولانا مرتضیٰ حسن چاند پوری رحمۃ اللہ علیہ

خیر البراہین فی رد غیر مقلدین مولانا خیر محمد جالندھری رحمۃ اللہ علیہ

رسالہ تقلید و اجتہاد مولانا محمد ادریس کاندھلوی رحمۃ اللہ علیہ

ترک تقلید کی بھیانک نتائج مولانا بشیر احمد قادری صاحب

تنبیہ الضالین و ہدایۃ الصالحین، د مسئلہ تقلید پہ اثبات باندی د خلیفہ ہند او

حرمینو شریفینو د عالمانو د فتوو مجموعہ ترتیب کونکی مولانا عنایت علی دھلوی

تنویر الحق نواب قطب الدین محدث دھلوی

توقیر الحق نواب قطب الدین محدث دھلوی

تحفۃ العرب والعجم نواب قطب الدین محدث دھلوی

مدار الحق بجواب معیار الحق مولانا محمد شاہ پنجابی

انتصار الحق فی اکساد وابطال معیار الحق مولانا ارشاد حسین محدث رامپوری

صاحب تنقید فی بیان التقلید مولانا سید بدر الدین خان دھلوی بن مولانا

رشید الدین خان دھلوی

سبيل الرشاد . مولانا رشيد احمد گنگوہي رحمۃ اللہ علیہ

ادله کامله شيخ الهند مولانا محمود الحسن ديوبندي رحمۃ اللہ علیہ دا رساله د مولانا محمد حسين بٹالوي غير مقلد دلسو سوالونو په جوابونو په اړه ليکل شوي ده
ايضاح الادله شيخ الهند رحمۃ اللہ علیہ دا د مصباح الادله جواب دی، مصباح الادله کوم چې د ادله کامله په جواب کې ليکل شوی دی،

اوشحه الجيد في اثبات التقليد . مولانا ظهير احسن شوق نيموي رحمۃ اللہ علیہ، صاحب د آثار السنن، فتح المبين في كشف مكائد غير المقلدين مولانا منصور علي خان مراد آبادي، د مولانا محمد قاسم نانوتوي شاگرد، دا د الظفر المبين في مغالطات المقلدين جواب دی، دېر ښه کتاب دی. د مير محمد کتب خانې آرام باغ کراچي څخه چاپ شوی، نصر المقلدين مولانا حافظ احمد بٹالوي. دا هم د الظفر المبين جواب دی. پديکې يې د تقليد په مسئله باندې په تفصيل سره رڼا اچولې ده. د تقليد په ترديد کې چې کومه خبره هم د الظفر المبين صاحب کړې ده. هغه خبره نقل کوي او تفصيل سره جواب ورکوي.

الاقتصاد في بحث التقليد والاجتهاد حکيم الامت مجدد دين و ملت. مولانا شاه اشرف علي تھانوي.

حفظ الرحمن لمذهب النعمان مجاهد ملت حضرت مولانا حفظ الرحمن سيوهاړوي صاحب

دويمه عقیده: د اجماع امت انکار

جواب: ددې په خلاف د جمهورو عالمانو په نزد د ادله اربعه په حجت کېدو هم اجماع ده. ددې منل او عمل پرې کول ضروري دي. ددې اجماع انکار خوارج او اکثر اهل روافض کوي. ددې په علاوه ټول امت دا اجماع حجت مني

د اجماع تعريف

"اتفاق المجتهدين الصالحين من امة محمد ﷺ في عصره على امر من الامور" (توضيح و تلويح ص ۵۱۶)
په يوه زمانه کې د نبي کریم ﷺ د امت د صالحو مجتهدينو په يو خاصه واقعه او امر باندې اتفاق کولو ته اجماع ويل کيږي.

داجماع ثبوت د قرآن د آيتونو څخه

(۱) مَنْ يُفَاقِ الرُّسُولَ مِنْ بَعْدِ مَا كُنَّ لَهُ الْهُدَىٰ وَيَتَّبِعْ غَيْرَ سَبِيلِ الْمُؤْمِنِينَ لُوَلِّهِ مَا كُوِّنَ وَ يُعْلِهِ جَهَنَّمَ ۖ وَسَاءَتْ مَصِيرًا ﴿۱۱۵﴾ (سورة نساء آيت ۱۱۵)

ترجمه: کوم يو هم چې د رسول الله ﷺ مخالفت وکړي. پداسې حال کې چې دوى ته سيده لار ښکاره شوې وي او دى په بې سمي لار تگ کوي؛ نو مونږ به حواله کړو دى هم هغه طرف ته کوم چې ده اختيار کړې ده. وبه يې غورځوو دې جهنم ته او هغه دېر خراب ځای دى.

په پورتنۍ آيت کې الله تعالى په سبيل المؤمنين باندې اتباع کول واجب گرځولي دي، هم دا سبيل المؤمنين د اجماع نوم دى.

(۲) وَاعْتَصِمُوا بِحَبْلِ اللَّهِ جَمِيعًا وَلَا تَفَرَّقُوا (سورة آل عمران آيت ۱۰۳)

ترجمه: د الله رسۍ په جمع سره په کلکه ونيسئ! او په خپلو کې بې اتفاقي مه کوى. په پورتنۍ آيت کې الله تعالى د تفرق او انتشار نه منع کړې ده، انتشار به راشي. د اجماع په پربښودو سره.

(۳) أَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا الرُّسُولَ وَأُولِي الْأَمْرِ مِنْكُمْ (سورة نساء آيت ۵۹)

ترجمه: د الله تعالى اطاعت وکړئ. د رسول ﷺ او د امر د څښتنانو اطاعت وکړئ. په پورتنۍ آيت کې داوولى الامر نه مراد امت مجتهدين دي. که چيرې مجتهدين په يو حکم اتفاق وکړي: نو د هغوى اطاعت کول به هم واجب او ضروري وي.

(۴) مَا كَانَ اللَّهُ لِيُجِزَلَ قَوْمًا بَعْدَ إِذْ هَدَاهُمْ (سورة توبه آيت ۱۱۵)

ترجمه: او الله تعالى يو قوم هم د هدايت نه وروسته نه گمراه کوي. دې پورتنۍ آيت څخه معلومه شوه چې د علماؤ او مجتهدينو په زړه کې الله تعالى د حق نه خلاف خبره نه اچوي. کوم علم چې هم د هغوى په زړونو کې اچول کېږي، په هغوى د عالمانو او مجتهدينو اتفاق وي: نو هغه به هم په حقه وي. ددې وجې به په هغې عمل واجب وي. (مفهوم توضيح و تلويح)

د اجماع ثبوت د نبوي احاديثو څخه

(۱) "لم يكن الله ليجمع امتي على الضلالة" (مسند احمد: ۶، ۱۷۸، دارمي: ۱، ۲۵، ابن ماجه: ۳۸۳، ترمذي: ۲/ ۲۹)،

ترجمه: "الله تعالى به زما امت په ضلالت باندې نه يوځای کوي."

(۲) "ان امتي لاتجتمع على الضلالة" (ترمذي: ۲/ ۳۹)،

ترجمه: "زما امت په ضلالت باندې اتفاق نه شي کولی."

(۳) "يد الله على الجماعة ومن شذذ في النار" (مسند احمد: ۱، ۶۲۶، ابوداؤد: ص ۳۳)،

ترجمه: "جماعت باندې د الله تعالى لاس وي، کوم چې د جماعت نه جدا شي، هغه به جهنم کې داخل شي."

(۴) "ما رأه المؤمنون حسنا فهو عند الله حسن" (احمد: ۱، ۳۷۹، والطيايبي: ۲۳)،

ترجمه: "کوم شی چې مسلمانانو ښه وگڼلو، هغه د الله تعالى په نزد هم ښه وي."

(۵) "عن معاذ بن جبل رضي الله تعالى عنه قال: قال رسول الله صل الله عليه وسلم ان الشيطان نثب

الانسان كنائب الفخر ياخذ الشاة والقاصية والناحية وياكر والشباب وعلكم بالجماعة والعامه

والمسجد" (احمد: ۵، ۲۳۲، والطبراني: ۲/ ۱۶۴)،

ترجمه: "د حضرت معاذ بن جبل رضي الله عنه څخه روايت دی، هغوی د نبی کریم صلی الله علیه و آله څخه نقل

کوي: چې نبی کریم صلی الله علیه و آله وفرمايل: چې شيطان د انسان لپاره ديو ليوه په څېر دی، څنگه

چې يواځې شي او يو طرفته شي؛ نو هغه چېلې لېوه خوري، تاسو د قبيلو او جمعي

نه لرې کېدو څخه ځان وساتي، په تاسو باندې جماعت سره يو ځای والی لازم دی."

(۶) "اتبعوا السواد الاظمرفقه من شذذ في النار" (المستدرک: ۱/ ۲۱۶)،

ترجمه: "په تاسو باندې د لویې ډلې اتباع لازمه ده، ځکه چې کومه ډله د لویې ډلې

څخه جدا شي هغه به جهنم ته داخلېږي."

د کومو خلکو اجماع غوره ده

پدیکې د عالمانو څو قوله دي:

(۱) د ځينو عالمانو په خیال اجماع صرف د صحابه وو غوره ده. «سبیل الوصول ص ۱۷۰»

(۲) دامام مالک رحمه الله وغیره په نزد د اهل مدینه د اجماع اعتبار دی. د نورو د موافقت یا مخالفت اعتبار نشته

(۳) ځینې وایي: چې د یوې زمانې د ټولو مسلمانانو اتفاق د اجماع لپاره شرط دی. پدې اتفاق باندې د عوامو، خواصو، عالمانو او جاهلانو وغیره د ټولو متفق کېدل ضروري دي. (التقریر و التحیر ۳/ ۱۰۰)

(۴) د ټولو نه ښه مذهب د جمهورو قول دی. هغه دا چې اجماع صرف د سنت متبعینو فقهاء کرامو غوره ده، د خلکو موافقت یا مخالفت پدې اجماع څه اثر نشي کولی

[په څو بنیادي مسئلو کې اختلاف]

د تراویحو شل رکعتہ

د تراویحو په اړه د غیر مقلدینو عالم مولوي وحید الزمان لیکي:

د رمضان په شپو کې د تراویحو د رکعتونو څه ټاکلی تعداد نشته. (نزل الابرار ۱/ ۱۲۶)

هم دا ډول د غیر مقلدینو یو بل عالم ابو الخیر نور الحسن خان لیکي:

حاصل دا چې په مرفوع روایت کې څه شمېر نه دی راغلی. (العرف الجاری ص ۸۴) هم دغه شان نواب صدیق حسن خان لیکي.

د تراویحو لمونځ د خپل اصل په اعتبار سره سنت دی. ځکه چې دا ثابتہ ده نبي کریم صلی الله علیه و آله دا لمونځ یو څو شپې کړی، بیا یې دا صرف په امت باندې د مشقت په وجه پرې ایښی وو، چې چیرته په عامو خلکو واجب نه شي. یا هغوی په خپله دا واجب ونه گڼي، په صحیح مرفوع روایتونو کې ددې شمېر څه ټاکلی مقدار نه دی راغلی؛ خو د یو حدیث څخه صرف دومره معلومیږي، چې تاسو صلی الله علیه و آله به عبادتونه د رمضان په

مياشت کې د نورو مياشتو په پرتله لږ زيات کول. مسلم شريف کې نور هم راغلي دي. چې ددې لمونځ رکعتونه به زيات وو.

جواب: د تراويحو شل رکعت د صحابه کرامو رضي الله عنهم د اجماع څخه ثابت دي. ځکه شل رکعت تراويحو ته بدعت ويل گمراهي ده. ځکه چې پدې باندې د فاروقي دور نه واخله تر دولسمې صدې تر آخره پورې د ټولو اتفاق دی. په اسلافو کې د چا هم پدېکې اختلاف نشته. شل رکعت تراويح د حضور ﷺ د زمانې نه تر نن پورې په هره زمانه کې لوستل کيږي.

د حضور ﷺ (په زمانه کې تراويح

(۱) عن ابن عباس رضي الله تعالى عنهما ان رسول الله صلى الله عليه وسلم كان يصلي في رمضان عشرين ركعة والوتر" (مصنف لابن أبي شيبة ۳۹۴/۲. والبيهقي ۴۹۶ ۲. والطبراني ۱۱ ۳۹۳. ترجمه: حضرت ابن عباس رضي الله عنهما فرمايي چې تاسو ﷺ به شل رکعت تراويح او وتر کول.

د حضرت ابوبکر رضي الله عنه (په زمانه کې تراويح

"فتوى رسول الله صلى الله عليه وسلم والامر على ذلك ثم كان الامر على ذلك في خلافة ابى بكر رضي الله تعالى عنه وصدر من خلافة عمر رضي الله تعالى عنه" (طحاوي ۱ ۲۶۹.

ترجمه: د حضرت ابوهريره رضي الله عنه څخه روايت دی چې د حضور ﷺ تر وفاته پورې او د حضرت ابوبکر رضي الله عنه په زمانه کې او د حضرت عمر فاروق رضي الله عنه د خلافت د زمانې تر شروع پورې هم دا عمل وو (چې خلکو به خاتنه خاتنه شل رکعت تراويح کولې).

د حضرت عمر فاروق رضي الله عنه (د خلافت په زمانه کې

"عن يحيى بن سعيد بن عمر بن الخطاب رضي الله عنه امر رجلاً يصلي بهم عشرين ركعة" (مصنف ابن أبي شيبة ۳۹۳/۲.

ترجمه: حضرت يحيى بن سعيد انصاري روايت کوي چې حضرت عمر فاروق رضي الله عنه يو سري ته حکم وکړ: تر څو هغه خلکو ته شل رکعت تراويح ورکړي.

هم دارنگه د ابوداؤد شريف په يو روايت كې دي

"عن الحسن بن عمر بن الخطاب رضي الله تعالى عنه جمع الناس على أبي بن كعب رضي الله تعالى عنه فكلن يصلون بهم عشرين ركعة" (ابوداؤد ۱/۲۰۲)

ترجمه: حضرت حسن عليه السلام څخه روايت دی چې حضرت عمر فاروق عليه السلام خلک د حضرت ابی بن کعب عليه السلام په اقتداء کې جمع کړل: حضرت ابی بن کعب عليه السلام به خلکو ته شل رکعت تروايح په جمع ورکول.

د حضرت عثمان رضي الله عنه () د خلافت په زمانه کې

"عن سائب بن يزيد رضي الله تعالى عنه قال كانوا يقومون على عهد عمر بن الخطاب رضي الله تعالى عنه في شهر رمضان لعشرين ركعة قال وكانوا يقرءون بالمشين وكانوا يتوكلون على عصيهم في عهد عثمان رضي الله تعالى عنه من شدة القيام" (السنن الكبرى ۲/۴۹۶)

ترجمه: حضرت سائب بن يزيد رضي الله عنه فرمايي چې د حضرت عمر فاروق عليه السلام په زمانه کې به په رمضان شريف کې شل رکعت تروايح لوستل کېدې. دی وايي چې په يو يو رکعت کې به سل سل آيتونه لوستل کېده. د حضرت عثمان رضي الله عنه د خلافت په زمانه کې به خلکو د قيام د سختوالي له امله د خپلواکسانو څخه مرسته اخسته.

د حضرت علي رضي الله عنه () د خلافت په زمانه کې

"عن عبدالرحمن السلمي عن علي رضي الله تعالى عنه دعا القرآن في رمضان فامرهم رجلا يصل عشرين ركعة وكان على رضي الله تعالى عنه يوترهم" (سنن الكبرى للبيهقي ۲/۴۹۶)

ترجمه: حضرت عبدالرحمن سلمی د حضرت علي عليه السلام نه روايت کوي چې حضرت علي عليه السلام په رمضان شريف کې قاريان را ووبلل بيا يې يو کس ته حکم ورکړو چې هغه خلکو ته شل رکعت تروايح ورکړي او حضرت علي عليه السلام به په خپله وتروړکول.

شل رکعتہ تراویح باندې د صحابه کرام اجماع

ملا علي قاري رحمۃ اللہ علیہ نقل کوي چې شل رکعتہ ته تراویح باندې د ټولو صحابه کرام رضی اللہ عنہم اجماع ده او هم دا حال د تابعینو هم دې نو بیا هغوي فرماني لجمع الصحابة علی ان التراویح عشرون رکعة "مرقاۃ شرح مشکوٰۃ ۳/ ۱۹۴، ترجمہ: "د ټولو صحابه کرام رضی اللہ عنہم په شل رکعتہ تراویح باندې اجماع ده" او امام محمد رحمۃ اللہ علیہ فرماني

"ان السليمن قلبا لجمعوا علی ذالک." (موطا امام محمد ص ۱۴۰)

ترجمہ: د ټولو مسلمانانو په شل رکعتہ ته تراویح باندې اجماع ده

د څلورو ائمه کرامو رضی اللہ عنہم په شلو رکعتو تراویحو اتفاق

د امام ابو حنیفہ رحمۃ اللہ علیہ د مذهب فقهاؤ د ټولو کتابونو نه مستند کتاب شامي کې دي "وَمِنْ عَشْرُونَ رَكْعَةً وَهُوَ قَوْلُ الْجُمْهُورِ عَلَيْهِ عَمَلُ النَّاسِ شَرْقًا وَغَرْبًا." شامي ۱/ ۴۷۴، ترجمہ: تراویح هم شل رکعتہ دي، دا د جمهورو عالمانو وينا ده. هم دا ډول د مشرق او مغرب د ټولو خلکو پدې عمل دی

د امام شافعي رحمۃ اللہ علیہ (مذهب)

"وقال الشافعي رحمة الله عليه وهكذا ادرکت ببلدنا بمكة يصلون عشرين ركعة." (ترمذي ۱/ ۱۶۶)

ترجمہ: امام شافعي رحمۃ اللہ علیہ فرمايي چې هم دا د شلو رکعتو تراویحو عمل ما په خپل ښار مکه کې وموند

د امام مالک رحمۃ اللہ علیہ (مذهب)

"قال مشهور عن مالك است وثلاثون والوتر ثلاث" (فتح الباري ۱/ ۱۸۱)

ترجمہ: د امام مالک رحمۃ اللہ علیہ مشهور قول د شپږ دېرشو رکعتونو تراویحو او درې رکعتہ د وټرو دی

دامام احمد بن حنبل (رحمۃ اللہ علیہ) مذهب:

"والتراویح سنة مؤكدة وهي عشرون ركعة بعشر تسليمًا". (المفنع ۱/ ۱۸۳)

ترجمہ: تراویح سنت مؤکدہ دی او ہفہ شل رکعتہ د لسو سلامونو سرہ دی
ترنتہ پوری د جمہورو عالمانو پہ شلو رکعتونو تراویحو عمل دی۔ پہ حرمینو
شریفینو کی نن ہم شل رکعتہ لوستل کیڑی
د تراویحو پہ سلسلہ کی د نور تحقیق لپارہ ددی کتابونو مطالعہ زیاتہ فایدہ

مندہ دہ:

الحق الصریح فی اثبات التراویح..... مولانا محمد قاسم نانوتوی رحمۃ اللہ علیہ
الرای النحیح فی عدد التراویح..... مولانا رشید احمد گنگوہی رحمۃ اللہ علیہ
رکعات التراویح..... مولانا حبیب الرحمن اعظمی رحمۃ اللہ علیہ
رکعات التراویح جدید مذیل برد انوار المصابیح ۲ جلدونہ..... مولانا عبد الباری قاسمی
صاحب

ینابیع ترجمہ رسالہ تراویح..... مترجم مولانا محمد سرفراز خان صاحب
تحقیق مسئلہ تراویح..... مولانا محمد امین اوکاروی صاحب رحمۃ اللہ علیہ
التوضیح عن رکعات التراویح..... مولانا ابوالقاسم محمد رفیق دلاوری
فتح الرحمن فی عدد قیام رمضان..... مولانا محمد حسین نیلوی صاحب
ترویحات خمسہ..... مولانا میر محمد ربانی صاحب
خیر البیان فی عدد قیام رمضان..... مولانا بشیر احمد صاحب
خیر المصابیح فی عدد رکعات التراویح..... مولانا خیر محمد جالندھری رحمۃ اللہ علیہ
تنبیہ الحیران علی مغالطات صاحب البرهان..... مولانا نور احمد چشتی صاحب
مسنون نماز تراویح..... مولانا محمد امین صفدر اوکاروی صاحب رحمۃ اللہ علیہ
القول الفصیح فی عدد رکعات التراویح..... مولانا قاضی شمس الدین صاحب
القول الصحیح فی عدد رکعات التراویح..... مولانا قاضی شمس الدین صاحب

بيس رکعات تراويح کا احاديث سې ثبوت... جناب پير جي سيد مشتاق علي شاه
ابدالي صاحب

بيس تراويح... مولانا محمد فياض خان سواتي صاحب

په يو مجلس کې درې طلاقه

جواب: که چيرې يو مجلس کې په يو ځای کې درې طلاقه ورکول شي: نو اوس د جمهورو فقهانو او ائمه اربعه وو د ټولو اجماع ده چې دا هم درې واقع کيږي. ددې نه خلاف د اهل روافض او غېرمقلدينو په نزد درې طلاقه د يو طلاق رجعي په حکم کې دی

په يو مجلس کې درې طلاقه واقع کيږي د احاديثو څخه ددې ثبوت

(۱) "اخبِرنا سَلِمَانَ بْنَ وَاقِدٍ عَنِ ابْنِ وَهْبٍ قَالَ اخْبَرَنَا مَخْرَمَةُ عَنْ اَبِيهِ قَالَ سَمِعْتُ مُحَمَّدَ بْنَ لَيْدٍ قَالَ اخْبَرَنَا رَسُولُ اللَّهِ عَنْ رَجُلٍ طَلَّقَ امْرَأَتَهُ ثَلَاثَ تَطْلِيقَاتٍ جَمِيعًا فَنَامَ غَضَبًا ثُمَّ قَالَ اِلَيْمُ بَكْتَابُ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ وَلَتَكُنْ اَنْظَهْرُكَ حَتَّى قَامَ رَجُلٌ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ اَلَا اَقْتَلُهُ" نسائي ۱/ ۳۶. وكذا مشكوة ۲۸۴ وغيره)

ترجمه: محمود بن لبيد څخه روايت دی. هغه فرمايي: چې حضور ﷺ ته خبر ورکول شو. چې يو سړي خپلې ښځې ته په يو ځای درې طلاقه ورکړي دي. حضور ﷺ غصه شو او پدې حالت کې دا وويل: چې ولي د الله کتاب سره لوبې کوي. پداسې حال کې چې زه ﷺ په تاسو کې موجود یم. د حضور ﷺ دا غصه چې يې وليده: نو يو صحابي ﷺ ودرېد او عرض يې وکړ. ولې يا رسول الله! دا سړی زه قتل نه کړم او د حضرت عويمر عجلاني په واقعه کې راځي:

(۲) " فلما فرغ قال عويمرُ كَذِبْتُ عَلَيْهَا يَا رَسُولَ اللَّهِ ان امسكتُها فطَلَّقَها ثلاثاً" بخاری ۲/ ۸۱. ابوداؤد: ۳۱۲/۱. وكذا مؤطا امام مالک ص ۲۰۶

ترجمه: حضرت عويمر او د هغه بي بي څخه چې فارغ شو: نو حضرت عويمر وفرمايل: که چيرې زه اوس هم دا خپل ځان سره وساتم: نو ددې مطلب دا دی چې ما دروغ

وویل، بیا هغه خپلې بي بي ته درې طلاقه ورکړل.

د حضرت عمر (رضي الله عنه) فتوی

"عن انس رضي الله تعالى عنه قال: كان عمر إذا أتى برجل قد طلق امرأته ثلاثاً في مجلس أو جَعَه ضرباً وفرَّق بينهما" (مصنف لابن أبي شيبة ۱۱/۵)

ترجمه: حضرت انس رضي الله عنه فرمایي: حضرت عمر رضي الله عنه ته یو داسې سړی راوستل شو، چې هغه خپلې ښځې ته په یو مجلس کې درې طلاقه ورکړې وو؛ نو هغه به یو ځل ښه سزا ورکړه او بیا به یې د دواړو په منځ کې بېلتون راوست.

د حضرت عثمان (رضي الله عنه) فتوی

"روى وكيع عن معاوية بن يحيى أنه قال جاء رجل إلى عثمان بن عفان فقال طلق امرأتى فقال بئس منك بثلاث" (سنن سعيد بن منصور: ۲۵۹/۳)

ترجمه: حضرت معاویه بن ابی یحیی فرمایي: یو سړی د حضرت عثمان رضي الله عنه په خدمت کې حاضر شو، ویې ویل چې ما خپلې ښځې ته یو زر طلاقونه ورکړي دي؛ نو هغوی رضي الله عنهم فرمایل: بئس منك بثلاث، هغه ستا څخه په درې طلاقونو جدا شوه.

د حضرت علي (رضي الله عنه) فتوی

"وروى وكيع عن حبيب بن ليث ثابت قال جاء رجل إلى علي بن أبي طالب رضي الله تعالى عنه فقال لي طلق امرأتى فقال له علي بئس منك بثلاث" (سنن بيهقي ۳۳۵/۷، زاد المعاد ۲/۲۵۹، مصنف لابن أبي شيبة ۱۳/۵، طحطاوي ۳۰/۲)

ترجمه: حضرت حبيب بن ابی ثابت روایت کوي چې حضرت علي رضي الله عنه ته یو سړی راغلو، ویې ویل چې ما خپلې ښځې ته زر طلاقونه ورکړي دي، هغه وفرمایل چې هغه ښځه ستا څخه په درې طلاقونو جدا شوې.

د حضرت عبدالله بن مسعود (رضي الله عنه) فتوى

"عن مروي عن عبدالله أنه قال لِمَنْ طَلَّقَ امْرَأَتَهُ مائةً بثلثٍ وسانث ذلك عدوانٌ" مصنف عبد الرزاق ۱۲: ۵، طحطاوي ۲: ۳۰، سنن بيهقي ۷: ۳۲۲، مصنف لابن أبي شيبة ۵: ۱۲.

ترجمه: حضرت مسروق روايت کوي، حضرت عبدالله بن مسعود رضي الله عنه وفرمايل څوک چې خپلې ښځې ته سل طلاقه ورکړي؛ نو په درې طلاقو سره هغه جدا شوه. باقي طلاقونه زياتي دي.

د حضرت ابن عباس (رضي الله عنه) فتوى

حدثنا سميلُ أنابوبَ عن عبدالله بن كثير عن مجاهدٍ فقال كنتُ عندَ ابنِ عباسٍ رضي الله تعالى عنهما وجاءه رجلٌ فقالَ إِنَّهُ طَلَّقَ امْرَأَتَهُ ثَلَاثًا قالَ سَكَتَ حَتَّى ظَنَنْتُ أَنَّهُ رَاذِلُهَا لِيَهِيَ قَالَ أَيْطَلِّقُ أَحَدَكُمُ فَيَرْكَبُ الْحَمَاقَةَ" (ابوداؤد ۱/ ۳۶، طحاوي ۲: ۳۱، دارقطني ۲: ۴۵۱، بيهقي ۷: ۳۳۷).

ترجمه: حضرت مجاهد رضي الله عنه فرمايي: چې زه حضرت ابن عباس رضي الله عنه سره ناست وم، يو سړی راغلو او هغه ويل چې ما خپلې ښځې ته يو ځل درې طلاقه ورکړي دي. ابن عباس رضي الله عنه چپ وو. تر دې پورې چې ما گمان وکړ، چې هغه به د بېرته رجعت کولو فيصله وکړي، بيا يې وفرمايل: خلک اول په حماقت سپاره شي، بيا وايي چې اې ابن عباس رضي الله عنه! اې ابن عباس رضي الله عنه! بېشکه الله تعالى فرمايلي کوم خلک چې د هغه نه وويړېږي، د هغه لپاره د خلاصې صورت شته، او تا د الله تعالى نه بېرته ونکړه، ددې له امله ستا لپاره د خلاصې کومه لار نشته، تا د خپل رب نافرمانی کړې ده او ستا ښځه ستا څخه جدا ده.

د حضرت عبدالله بن عمر (رضي الله عنه) فتوى

عن نافع كان عمر رضي الله تعالى عنهما اذا سئلَ عَمَّنْ طَلَّقَ ثَلَاثًا قالَ لَوْ طَلَّقَتْ مَرَّةً او مَرَّتَيْنِ فَأَنَّ النِّسَاءَ صُلِيَ اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ آمَرَني بِهَذَا فَاِنْ طَلَّقَهَا ثَلَاثًا حَرَمَتْ حَتَّى تَتَكَحَّ زَوْجًا غَيْرَهُ" (بخاري ۲: ۷۹۲، ۸۳۰، مسلم ۱/ ۴۷۶، دارقطني ۱/ ۴۳۶).

ترجمه: حضرت نافع فرمايي: ڪله ڇي به حضرت عبداللہ بن عمر رضي الله عنہما ڇڏي سوال وڃي ڇي سري ڇڏي ڀڄي ته دري طلاقه ورکري: نو جواب به ڀي ورکولو ڇي ڪه يو ڇو ڀي دوه ڇڏي طلاق ورکري: نو رجعت به ڀي ڪري وو. ڇڪه ڇي حضور ﷺ ڀڏي مسئلہ ڪي درجعت حڪم ورکري: ڇو ڪه دري طلاقه ورکول شي: نو ڀيا به حرامه وي. تر ڇو ڇي بل سري سره نڪاح ونکري.

د حضرت عبداللہ بن عمرو بن العاص رضي الله عنہما (فتوى)

حدثنا يونس عن عطاء بن يسار رضى الله تعالى عنه انه جاء رجل الى عبدالله بن عمرو فسلته عن رجل طلق امراته ثلاثا قبل ان يمسه قال عطاء فقلت له طلاق البكر واحدة فقال عبدالله اتما بئت قلني الواحدتين الثلاث تخرمها حتى تنكح زوجا غيره.

ترجمه: حضرت عطاء بن يسار ڇڏي روايت ڏي. يو سري حضرت عبدالله بن عمرو بن العاص رضي الله عنہما ته راغني او هغه د هغه کس په اڙه پوښتنه وکړه ڇي هغه د صحبت نه مخکي دري طلاقه ورکري وي. عطاء فرمايي: ڇي ما عبدالله بن عمرو بن العاص رضي الله عنہما ته وويل ڇي په غير مدخوله باندې څو يو طلاق واقع کيږي. حضرت عبدالله بن عمرو وفرمايل: ته زما واعظ او فقه گو ڀي. ڀيا ڀي وفرمايل ڇي غير مدخوله په طلاق سره ٻانه گرځي. په دري طلاقونو سره څو داسي حرامه شي. ڇي تر څو بل سره نڪاح ونکري نشي حلاله کېږي.

د صحابه کرام ورضي الله عنهم اجماع

هم دا رنگه د حضرت ابوهريره رضي الله عنه. حضرت عائشه رضي الله عنها. حضرت مغيره رضي الله عنه. حضرت انس رضي الله عنه او د تابعينو فتوى هم ده. همدا ډول د دوى اجماع هم ده.

د ائمه اربعه ووفتوى

دا فتوى د ائمه اربعه وو او د ټولو محدثينو ده. ڇي ددې ټولو په نزد دري طلاقه واقع کيږي.

ډېرې کمې مسئلې داسې دي. ڇي په هغې کې د څلورو وړو امامانو يعني د

امام ابو حنيفه رحمہ اللہ، امام شافعي رحمہ اللہ، امام مالک رحمہ اللہ او امام احمد بن حنبل رحمہم اللہ اتفاق شوی وي؛ خو دا مسئلہ داسې ده چې پدیکې خلورو واړو امامانو سره سره ټول محدثین هم متفق ښکاري.

د سعودي عرب د اکابرو مفتيا نو فيصله

د سعودي عرب د ټولو څخه لوی د فقهي مجلس چې د هغې نوم "هيئة كبار العلماء" دی. په دغه اجلاس کې په اتفاق سره ددې خبرې فيصله شوې. چې په يو مجلس کې ورکول شوي درې طلاق به هم درې شمارل کيږي. پدې مجلس کې چې کوم خلک شريک وو، د هغوی نومونه دادي: شيخ عبدالعزيز بن باز. شيخ عبدالله بن محمد. شيخ محمد امين الشنقطي، شيخ سلمان بن عبيد. شيخ عبدالله قساط. شيخ محمد حرکان، شيخ ابراهيم بن محمد آل الشيخ. شيخ عبدالرزاق عفيقي. شيخ عبدالعزيز بن صالح، شيخ راشد بن جيس، شيخ صالح بن عيدان، شيخ عبدالله بن منيع وغيره. د طلاق ثلاثه په مسئله باندې ډېرو عالمانو کتابونه ليکلي دي په هغې کې ځينې دا دي:

- (۱) مکمل بحث مجله البحوث الاسلاميه، ۱۳۹۷هـ تقريبا په ۱۵۰ صفحو باندې مشتمل دی.
- (۲) عمدة الابحاث.....مولانا فقير محمد جهلي صاحب.
- (۳) الاعلام المرفوعة في حكم الطلقات المجموعة.....محدث اعظم هند مولانا حبيب الرحمن اعظمي رحمہ اللہ
- (۴) الازهار المرفوعة.....محدث اعظم هند مولانا حبيب الرحمن اعظمي رحمہ اللہ
- (۵) عمدة الاثاث.....شيخ الحديث ابو الزاهد سرفرازخان صدر صاحب
- (۶) اکثي تین طلاق کا شرعی حکم.....مولانا محمد فقير الله مامون کانجن
- (۷) تین طلاق قرآن و سنت کی روشنی میں.....مفتی عبدالستار خير المدارس
- (۸) تین طلاق کا ثبوت.....مولانا شهاب الدين ندوي صاحب
- (۹) طلاق ثلاث صحيح عقائد کی روشنی میں.....مولانا حبيب الرحمن قاسمي
- (۱۰) تین طلاق کا مسئلہ دلائل شرعيہ کی روشنی میں.....مولانا مفتی سيد محمد سلمان منصور پوري قاسمي صاحب.

امام پسي قرأت کول

ترجمه: قرآن او احاديثو کې په امام پسي د قراءت کولو ممانعت راغلي، پدې مسئله کې سره ددې چې د امامانو په منځ کې هم اختلاف شته؛ خو د هغوی په خپلو کې داسې سختي نشته، کومه چې نن سبا د غير مقلدينو سره ده. د امامانو په منځ کې اختلاف شته. دامام پسي مطلقاً قرأت جائز نه دی. هغه که په جهري لمونځ کې وي او که سري وي (موطأ امام محمد ص ۹۶)

د امام مالک رحمته الله عليه مذهب: هغوی فرمايي: د امام پسي په جهري لمونځونو کې قراءت جائز نه دی؛ خو په سري لمونځونو کې که مقتدي قراءت کول غواړي؛ نو کولی یې شي. (موطأ امام مالک ص ۲۹، التمهيد: ۱/ ۳۷)

د امام شافعي رحمته الله عليه مذهب: امام شافعي رحمته الله عليه په کتاب الام کې فرمايي چې يواځې او امام په هر رکعت کې سورة الفاتحه لوستی شي. دا واجب دي. (۱/ ۹۳)
د مقتدي په اړه فرمايي: که چيرې د امام قراءت نه شي اورېدی؛ نو مقتدي دي قراءت وکړي (کتاب الام ۱/ ۱۶۶)

د امام احمد بن حنبل رحمته الله عليه مذهب: مقتدي چې د امام قراءت اوري؛ نو په هغه قراءت کول واجب نه دي. بلکې د امام احمد رحمته الله عليه په نزد غوره هم نه دي. (المغني: ۳۳۰، ۲۹)
دائمه اربعه وو په مذاهبو کې دا واضحه ده: چې په لمونځ کې د مقتدي قراءت کول صحيح نه دي. دا د يو امام قول هم نه دی. څوک چې فاتحه نه لولي، د هغه لمونځ نه کيږي

په قرآن کې ممانعت:

وَإِذَا قُرِئَ الْقُرْآنُ فَاسْتَمِعُوا لَهُ وَأَنْصِتُوا لَكُمْ تُزَكُّونَ ﴿۲۰۴﴾ (اعراف آيت ۲۰۳)

ترجمه: او کله چې قرآن لوستل کيږي؛ نو هغې ته غوږ ونيسی او چوپ اوسی، ددې لپاره چې په تاسو رحم وکړی شي.

د مفسرينو وينا ده چې دا آيت د لمونځ په اړه نازل سوئ دى ، تفسير ابن كثير ۳
۶۲۳، المغني لابن قدامة ۱، ۶۰

د امام پسرې د مقتدي قراءت كولو څخه په احاديثو كې منع راغلي:

۱. عن ابى موسى الاشعري يرويه جرير عن سليمان عن التميمي ان رسول الله صلى الله عليه وسلم
خَطَبَنَا فَبَيْنَ لَنَا سُنَّتَنَا وَعَلَّمَنَا صَلَاتَنَا فَقَالَ اِذَا صَلَّيْتُمْ فَاَقِيمُوا صُفُوفَكُمْ ثُمَّ يُؤْمِكُمْ اَحَدُكُمْ فَاِذَا كَبَّرَ
فَكَبِّرُوا وَاِذَا قَرَأَ فَتَمِئْتُوا وَاِذَا قَالَ غَيْرَ الْمَغْضُوبِ عَلَيْهِمْ" مسلم شريف باب السَّهْد فِي
الصَّلَاةِ ۱۷۴۱

ترجمه: حضرت ابو موسى اشعري رضي الله عنه فرمايي چې د الله تعالى رسول صلی الله علیه و آله خطبه
ورکوله. په هغې کې يې مونږ ته سنت وښودل. او د لمونځ طريقه يې وښوده. ارشاد
يې وفرمايه. کله چې تاسو لمونځ کوي: نو خپل صفونه سيده کړي. بيا دي په ناسو
کې يو کس امامت وکړي. کله چې امام تکبير ووايي: نو تاسو هم تکبير ووايي. کله
چې امام قراءت کوي: نو خاموش اوسئ او کله چې هغه غيرالمغضوب عليهم ووايي:
نو تاسو آمين وايئ.

۲. عن ابى هريرة رضى الله تعالى عنه قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم انما جمل الامام يؤتونه
فان اكبر فكبروا وانما قرأ فأمسوا وانما قال غير المغضوب عليهم فقولوا آمين، واذ ركع فاركعوا واذ قال
سمع الله لمن حمده فقولوا اللهم ربنا لك الحمد" (ابن ماجه ص ۶۱. باب اذا قرأ الامام
انصتوا).

ترجمه: حضرت ابو هريره رضي الله عنه فرمايي حضور صلی الله علیه و آله وفرمايل چې امام ددې لپاره ټاکل
شوی. چې د هغه اقتداء وکړي شي: نو بيا چې کله هغه تکبير وکړي. تاسو هم تکبير
وايي. کله چې هغه قراءت کوي: نو تاسو خاموش اوسئ. کله چې هغه غيرالمغضوب
عليهم ووايي: نو تاسو آمين وايئ. کله چې رکوع کوي: نو تاسو هم رکوع کوي او کله
چې هغه سمع الله لمن حمده وايي: نو تاسو اللهم ربنا لك الحمد وايئ.

۳. حدثنا الحسن بن موسى الانصاري ثامن ناملث عن ابي التميم وهب بن كيسان انه سمع جابر بن عبد الله رضي الله تعالى عنه يقول من صلى ركعة لم يقرأ فيها بآم القرآن فلم يصل الا ان يكون وراء الامام، هذا حديث حسن صحيح (ترمذي ۴۲۱)

ترجمه: حضرت جابر رضي الله عنه فرمايې: چا چې يو ركعت بغير د سورة فاتحه نه وکړ. هغه گويا لمونځ ونکړ. مگر هغه څوک چې هغه د امام پسې ولاړ وي، امام ترمذي وايي ددې حديث حسن صحيح دې.

خلفاء راشدينوبه هم امام پسې د قرأت څخه منع کوله

۱. ان ابوبکر وعمر و عثمان كانوا ينهاون عن القراءة خلف الامام "عمدة القاري" ۶۷ و اعلاء السنن: ۴: ۸۵

ترجمه: حضرت ابوبکر رضي الله عنه، حضرت عمر رضي الله عنه، حضرت عثمان رضي الله عنه به امام پسې د قرأت کولو څخه منع کوله.

۲. "ان عمر بن الخطاب رضي الله تعالى عنه قال ليت في فم الذي يقرأ خلف الامام حجراً" موطأ امام محمد: ص ۹۸

ترجمه: حضرت عمر رضي الله عنه وفرمايل: کاش کوم سړی چې امام پسې قرأت کوي. د هغه په خوله کې کانی واچول شي.

۳. "قال علي من قرأ مع الامام فليس على الفطرة" الجوهر النقي ۲: ۱۶۹ و کذا مصنف عبد الرزاق ۱: ۱۳۷. زجاجة المصابيح ۱/ ۲۵۱

ترجمه: حضرت علي رضي الله عنه وفرمايل کوم سړی چې امام پسې قرأت کوي. هغه په فطرت باندې نه دی.

د حضرت عبدالله بن مسعود رضي الله عنه (فرمان

"قال جاء رجل الى عبدالله فقال لابي عبد الرحمن اقرأ خلف الامام قال انصت للقرآن فان في الصلاة شغلا وسيكفيك ذلك الامام" موطأ امام محمد: ص ۷۸ و مصنف عبد الرزاق: ص ۱۳۸

ترجمه: د حضرت عبدالله بن مسعود رضي الله عنه په خدمت کې يو سړی حاضر شو، ويې ويل: د امام پسرې قراعت کوم؟ هغه وفرمايل: د قرآن لپاره خاموش اوسه! ځکه چې په لمونځ کې شغل وي او تا ته د قراعت لپاره امام کافي دی.

د حضرت عبدالله بن عمر رضي الله عنه (فرمان

"عبدالرزاق قال: اخبرنا داؤد بن قيس عن زيد بن اسلم عن ابن عمر رضي الله تعالى عنهم ان كان ينهى عن قراءة خلف الامام." (موطأ امام محمد ص ۷۶)

ترجمه: حضرت زيد بن اسلم د عبدالله بن عمر رضي الله عنه څخه روايت کوي چې ابن عمر رضي الله عنه به د امام پسرې قراعت څخه منع کوله.

د حضرت جابر رضي الله عنه (فرمان

"عن جابر رضي الله تعالى عنه قال: لا يقرأ خلف الامام ولا ان جهر ولا ان خافت." (زجاج مصابيح: ۱/ ۲۵۱)

ترجمه: حضرت جابر رضي الله عنه وفرمايل: امام پسرې دي قراعت نه کيږي. نه په جهري لمونځونو کې او نه په سري لمونځونو کې.

مدارنگه ډيرو صحابه کرامو او تابعينو په امام پسرې د قراعت کولو څخه په سختی سره منع کړې ده.

د حضور ﷺ (آخري عمل هم امام پسرې د قراعت نه کولو وو

مرض الوفات کې چې کله مسجد نبوي کې حضرت ابوبکر صدیق رضي الله عنه امامت کولو، حضور ﷺ چې کله په خپل مرض کې کمی محسوس کړ؛ نو جماعت ته يې تشریف راوړ. ابوبکر صدیق رضي الله عنه چې هغه وليد؛ نو وروسته شو، حضور ﷺ امام شو او هم د هغه ځای څخه يې قراعت شروع کړ، کوم ځای چې حضرت ابوبکر صدیق رضي الله عنه پرې ايښی وو، د هغه ځای څخه يې لمونځ شروع کړ. (مسند احمد: ۱/ ۶۳۲. و سنن دار قطني: ۱۵۳)

دہنہ معلومہ شوہ چہ حضور ﷺ پدی آخری لمونخ کبی سورۃ فاتحہ ہم ونہ لوستہ۔
خومرہ مقدار قراءت او سورۃ الفاتحہ چہ تاسو نہ پاتے شوے وہ ہفہ نبی کریم ﷺ
دوبارہ ونہ لوستہ (دلیل القوی علی ترک قراءۃ المقتدی)

د نور تحقیق لپارہ لاندینی کتابونہ وگوری:

فتاویٰ ابن تیمیہ..... ۱۴۱/۲ تر ۱۵۰.

الدلیل القوی علی ترک قراءت المقتدی..... مولانا احمد علی محدث سہارنپوری رحمہ اللہ

ہدیۃ المعتدی فی قراءت المقتدی..... مولانا رشید احمد گنگوہی رحمہ اللہ

توثیق الکلام فی انصاف المقتدی خلف الامام..... مولانا محمد قاسم نانوتوی رحمہ اللہ

الدلیل الحکم..... مولانا محمد قاسم نانوتوی رحمہ اللہ

فصل الخطاب فی مسئلہ ام الكتاب..... مولانا علامہ سید محمد انوار شاہ کشمیری

رحمہ اللہ دارالعلوم دیوبند زور شیخ الحدیث

فاتحۃ الکلام..... مولانا ظفر احمد عثمانی صاحب رحمہ اللہ

الدلیل المبین علی ترک القراءت للمقتدین..... مولانا احمد حسن فیض پوری صاحب

الفرقان فی قراءت ام القرآن..... مولانا ناظر حسین میرتی

اظهار الحق..... مولانا عبد العزیز سہالوی صاحب

کیفیت مناظرہ تحریری..... مولانا عبد العزیز سہالوی صاحب

احسن الکلام فی ترک القراءت خلف الامام..... شیخ الحدیث مولانا محمد سرفراز

خان صفدر صاحب

اطیب الکلام..... مولانا محمد عبد المتین خان زاہد

خاتمۃ الکلام..... مولانا فقیر اللہ مامون کانجن صاحب

تدقیق الکلام..... مولانا عبد القدیر محدث کیمل پوری صاحب

تحقیق مسئلہ قراءۃ خلف الامام..... مولانا حبیب الرحمن کاندھلوی بن مولانا اشفاق

الرحمن کاندھلوی (دہ نظریات اول صحیح ووبیا د حدیثو منکر شو)

تحقیق مسئله فاتحه خلف الامام ... مولانا عبد الرشید کشمیری مدرس جامعہ
مدنیہ لاهور

قراءت خلف الامام پر تحریری مناظرہ ... مولانا حافظ محمد حبیب اللہ دیروی صاحب

پہ لمانجہ کپی د نامہ پہ خای پہ سینہ باندی لاسونہ تہل

جواب: پہ لمانجہ کپی د نامہ نہ لاندی د لاسونو تہلو ثبوت پہ دیرو روایتونو کپی پہ
لمونخ کپی د نوم نہ لاندی د لاسونو تہلو ثبوت ملاویری نو بیا دپتہ خنگہ خلاف سنت
ویل کیری؟

د حضرت وائل بن حجر (رضی اللہ عنہ) روایت دی:

(۱) "حدثنا وكيع عن موسى بن عمير عن عقمه بن وائل بن حجر رضي الله تعالى عنه عن ابيه قال
رايت النبي صلى الله عليه وسلم وضع يمينه على شماله في الصلوة تحت الكتفة" (مصنف لابن ابي
شيبه: ۲/ ۳۹۰)

ترجمہ: حضرت وائل بن حجر رضی اللہ عنہ فرمائی: ما نبی کریم ﷺ ولید، چي هغه پہ لمونخ
کپی بنی لاس پہ چپ لاس باندی ایبسی وو او دواړه لاسونہ یی د نوم نہ لاندی ایبسی
وو.

(۲) "حدثنا... قال ابو هريرة رضي الله تعالى عنه اخذ الاكف على الاكف في الصلوة تحت الكتفة" (اعلاء
السنن: ۱۸۲/۲)

ترجمہ: حضرت ابو هريره رضی اللہ عنہ خخه روایت دی هغوی فرمائی چي لاسونہ دي په
لاسونو ونیول شي او د نوم لاندی دي کپنودل شي.

(۳) "حدثنا ابو معاوية عن عبد الرحمن بن اسحاق عن زياد بن زياد عن ابي جحيفة عن علي رضي
الله تعالى عنه قال من سنة الصلوة أن توضع الايدي تحت الكتفة" (مصنف لابن ابي شيبه: ۱/ ۲۹۰)

ترجمہ: حضرت علی کرم الله وجهه خخه روایت دی، فرمائی چي د سنتو په لمونخونو
کپی دا دی چي لاسونہ دي په لاسونو باندی د نوم نہ لاندی کپنودل شي.

د حضرت انس بن مالک (رضی اللہ عنہ) فتویٰ

(۴) "عن انس رضی اللہ تعالیٰ عنہ قال: لَمْ يَنْفُذْ مِنْ اخْلَافِ الْبُيُوتِ تَعَجُّلُ الْاَفْطَارِ وَتَاخِيرُ السَّحُورِ وَوَضَعَ الْيَدَ الْيُمْنَى عَلَى الْيُسْرَى فِي الصَّلَاةِ تَحْتَ الشُّرَّةِ" (معارف السنن: ۲/ ۴۴۴)

ترجمہ: حضرت انس بن مالک (رضی اللہ عنہ) خُخہ روایت دی: چہ د نبوت پہ صفاتو کي دري صفتونہ دي (۱) پہ روزہ ماتہ کي چالا کي کول (۲) پہ پيشمني کي وروستہ والی کول (۳) پہ لمونخ کي بنی لاس پہ چپ لاس باندی د نوم نہ لاندی تہل۔

د حضرت ابو مجلز (رضی اللہ عنہ) فتویٰ

(۵) "حدثنا يزيد... قال سمعت ابا مجلز اوسا لته قال قلت كيف يضع قال يضع باطن كف يمينه على ظاهر كف شماله وَيَجْعَلُهَا اسفل من الشُّرَّةِ" (مصنف لابن أبي شيبة: ۱/ ۳۹۱)

ترجمہ: حضرت ابو مجلز (رضی اللہ عنہ) نہ د ہغہ شاگرد حجاج پوہستہ وکړہ چي پہ لمونخ کي لاسونہ څنگہ وترم؟ نو ہغہ وفرمايل: چي د بني لاس دننہ برخہ د چپ لاس پہ بھرنی برخہ باندی د نوم د لاندی تہ۔

د حضرت ابراہیم نخعی (رحمۃ اللہ علیہ) فتویٰ

(۶) "حدثنا وكيع بن تميم عن ابراهيم قال يضع يمينه على شماله في الصَّلَاةِ تَحْتَ الشُّرَّةِ" (مصنف ابن أبي شيبة: ۱/ ۳۹۰، ۳۹۱، و زجاجة المصاييح: ۱/ ۲۳۳)

ترجمہ: حضرت ابراہیم نخعی (رحمۃ اللہ علیہ) فرمایي: چي لمونخ کي دي بنی لاس پہ چپ لاس باندی د نوم د لاندی کھنودل شي۔

یاد دہ: دنوم د لاندی د لاسونو تہلو پہ ارہ دا لاندینی کتابونہ کتل زیات فایدہ مند دي:

الدرة الغرة في وضع اليدين تحت السرة..... مولانا محمد ظہیر احسن شوق نیموی (رحمۃ اللہ علیہ)

نماز میں ہات نیچے باندھنا..... مولانا محمد امین صفدری اوکاڑوی (رحمۃ اللہ علیہ)

نماز میں ناف کے نیچے ہاتھ باندھنے کا ثبوت..... مولانا حاجی فیاض خان سواتی صاحب۔

په لمونځ کې رفع اليدين کول

جواب: د لمونځ په شروع کې د تکبير تحریمه پر مهال رفع اليدين (دواړه لاسونه پورته کول) په اتفاق سره سنت دي، رکوع ته د تلو او د رکوع نه د پاڅېدو پر مهال رفع اليدين د امام ابو حنيفه رحمته الله عليه په نزد سنت نه دي لکه څنگه چې د ډېرو روايتونو څخه معلومېږي.

تکبير تحریمه نه علاوه رکوع ته د تلو او درکوع څخه د ولاړې پر مهال رفع اليدين د امام ابو حنيفه رحمته الله عليه په نزد سنت نه دي، که چيرې څوک رفع اليدين کوي؛ نو جائز نه دي. (شامي: ۱/ ۳۷۴)

د امام مالک رحمته الله عليه مذهب: د امام مالک رحمته الله عليه په نزد هم رفع اليدين سنت نه دي. لکه څنگه چې په شرح صغير کې دي:

ونب رفع اليدين مع الامام اي عنده لا عند ركوع ولا رفع منه ولا عند قيام من اثنتين "د تکبير تحریمه په وخت کې رفع اليدين مستحب دی، رکوع ته د تلو او درکوع څخه د ولاړې پر مهال او د دويم رکعت نه وروسته دريم رکعت لپاره د پاڅېدو په وخت مستحب نه دي. (بلغة السالك للمصاوي مع الشرح الصغير ۱/ ۱۱۸) وكذا في كتاب الفقه علي المذهب الاربعة. ۱/ ۲۵۰)

د امام شافعي رحمته الله عليه مذهب: رفع اليدين شته، لکه څنگه چې علامه نووي رحمته الله عليه فرمايي: "واما رفعهما في تكبير الركوع وفي الرفع منه فمذهبان سنة فيهما" (المجموع: ۳/ ۳۹۹، وكذا في كتاب الام ۱/ ۱۲۶)

پاتې شو رفع اليدين د رکوع د تکبير او د رکوع نه د سر پورته کولو پر مهال؛ نو زمونږ مذهب دا دی، چې په دواړو ځايونو کې سنت دي.

د امام احمد رحمته الله عليه مذهب: دده مذهب د امام شافعي رحمته الله عليه په څېر دی. چې رفع اليدين شته، لکه څنگه چې په کتاب الفقه علی المذاهب الاربعة کې دي: "الحائلة قالوا يسن للرجل والمرأة رفع اليدين فهي حذو المنكبين عند تكبيرة الاحرام والركوع والرفع منه" حنابلة وايي: چې د سړي په څېر بنځې ته هم دواړه لاسونه تر اوږو پورې پورته کول سنت

دي، د تكبير تحریمه په وخت ركوع ته د تلو په وخت او د ركوع نه د ولاړې پر مهال
(كتاب الفقه على المذاهب الاربعة ۱/ ۲۵۰)

حقيقت دا دی چې رفع اليدين او ترك رفع اليدين دواړه روايتونه شتون لري. په
احاديثو کې د ترك رفع اليدين څو روايتونه

(۱) "قال رايث رسول الله صلى الله عليه وسلم رفع يديه حتى يحاذي بهما، وقال بعضهم حذو منكبيه
واذا اراد ان يركعَ وَ بَعْدَ مَا يَرْفَعُ رَأْسَهُ مِنَ الرُّكُوعِ لَا يَرْفَعُهُمَا وَقَالَ بَعْضُهُمْ وَلَا يَرْفَعُ بَيْنَ السَّجْدَتَيْنِ
وَالْمَعْنَى وَاحِدٌ" صحيح ابو عوانه ۹۰/ ۲

ترجمه: حضرت سالم د خپل پلار ابن عمر رضي الله عنه څخه روايت کوي. فرمايي چې ما نبي
کريم صلی الله علیه و آله وليد، کله چې به نبي کريم صلی الله علیه و آله لمونځ شروع کړ: نو دواړه لاسونه به يې تر
اوږو پورې پورته کول. کله چې به مو د ركوع اراده کوله او ركوع څخه به پورته
کېدی: نو لاسونه به مو نه پورته کول او د سجود په منځ کې به مو هم لاسونه نه
پورته کول.

(۲) عقمة قال: قال عبدالله بن مسعود رضى الله تعالى عنه أَلَا أَصْلَى بِكَرْ صَلَاةَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ
عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَلَمْ يَرْفَعْ يَدَيْهِ إِلَّا فِي أَوَّلِ مَرَّةٍ (ترمذی ۳۵/ ۱، ابوداؤد ۱۰۹/ ۱، نسائي ۱۶۱/ ۱)

ترجمه: حضرت علقمه فرمايي، چې حضرت عبدالله بن مسعود رضي الله عنه و فرمايل چې تاسو
ته د حضور صلی الله علیه و آله لمونځ وکړم؟ بيا هغه لمونځ وکړ: نو هغه د اول ځل نه علاوه رفع
اليدين ونه کړه.

(۳) عن تميم بن طرفة عن جابر بن سمرة رضى الله تعالى عنه قال: خرج علينا رسول الله صلى الله
عليه وسلم فقال مالي اداكم دافعي ايديكم كانها اذئاب خيل شمس اشكتوني الصلوة" مسلم ۱/ ۱۸۱،
وابوداؤد ۱/ ۱۶۳

توجه: حضرت جابر بن سمرة رضي الله عنه څخه روايت دی. حضور صلی الله علیه و آله زمونږ د کور خواته
تشریف راوړ: نو وې فرمايل: څه خبره ده؟ چې تاسو په رفع اليدين گورم، لکه د
مستواسونو لکۍ چې وي. په لمونځ کې سکون اختيار کړی.

۴، "عن البراء بن عازب رضي الله تعالى عنه أن رسول الله صلى الله عليه وسلم كان إذا افتتح الصلوة رفع يديه إلى قريب من الذنوب ثم لا يعود وفي رواية مرة واحدة وفي رواية ثم لم يرفع يدهما حتى يقرأ" ابو داؤد ۱/ ۱۰۹، مصنف ابن أبي شيبة ۱/ ۲۳۶، طحاوي ۱/ ۱۱۰،

ترجمه: حضرت براء بن عازب رضي الله عنه خُده روایت دی حضور ﷺ به چې کله لمونځ شروع کړ: نو د غوږنو ته نژدې به یې لاسونه پورته کول. د دېنه وروسته به مونږ ته پورته کول. به یو روایت کې دي چې بیا به یې لمونځ نه تر فارغېدو پورې رفع الیدین نه کول.
۵، "عن عبد بن زید رضي الله تعالى عنه أن رسول الله صلى الله عليه وسلم كان إذا افتتح الصلوة رفع يديه في أول الصلوة ثم لا يرفع يدهما في شيء حتى يقرأ" أخرجه البيهقي في الخلافيات،

ترجمه: حضرت عباد بن زبیر رضي الله عنه خُده روایت دی چې حضور ﷺ به د لمونځ په شروع کې رفع الیدین کول، بیا به یې د لمونځ نه تر فارغېدو پورې به یو ځای کې هم رفع الیدین نه کول.

حضرت ابوبکر، حضرت عمر او حضرت علي رضي الله عنه به رفع الیدین نه کول

۶، "عن محمد بن جابر عن حماد بن أبي سليمان عن إبراهيم عن علقمة عن عبد الله رضي الله تعالى عنه قال صليت مع رسول الله صلى الله عليه وسلم ولبي بكر وعمر فلم يرفعوا أيديهم إلا عند افتتاح الصلوة" مجمع الزوائد ۱/ ۱۰۱، دارقطني ۱/ ۳۹۹، سنن بیهقي ۲/ ۷۹،

ترجمه: د حضرت عبدالله بن مسعود رضي الله عنه خُده روایت دی، چې ما نبی کریم ﷺ، حضرت ابوبکر، او حضرت عمر رضي الله عنه سره لمونځ کړی دی. هغوي به د تکبیر تحریمه نه علاوه رفع الیدین نه کول.

۷، "عن عاصم بن كليب عن أبيه وكان من أصحاب علي رضي الله تعالى عنه أن علي ابن أبي طالب كرم الله وجهه كان يرفع يديه في التكبير الأولى التي يفتتح به الصلوة ثم لا يرفع يدهما في شيء من الصلوة" (موطا امام محمد: ۹۴)،

ترجمه: حضرت عاصم بن کليب د خپل پلار خُده روایت کوي. او دی د حضرت علي رضي الله عنه د ملګرو خُده وو، حضرت علي رضي الله عنه به صرف د لمونځ په اول تکبیر کې

رفع الیدین کول ددېنه وروسته به یې رفع الیدین نه کول.

د حضرت ابوبکر بن عیاش قول

«ما رأيتُ فقهاً قطَّ يفعلُه يرفعُ يديه في غيرِ التكبيرة الأولى» (شرح معاني الآثار للطحاوي ١)

(۱۳۲)

ترجمه: ما کوم یو فقیه کله هم په رفع الیدین نه دی لیدلی، چې د تکبیر تحریمه نه علاوه رفع یدین وکړي.

د مدیني منوري د خلکو عمل هم د ترک رفع الیدین وو

امام مالک رحمته الله هم د مدیني د خلکو عمل خپل مذهب جوړوي. د امام مالک رحمته الله په مذهب کې رفع الیدین نشته، هم دا خبره ابن رشید مالکي رحمته الله لیکلې ده «منهم من اقتصر به على الاحرام فقط ترجيحاً لحديث عبدالله بن مسعود وحديث براء بن عازب رضي الله تعالى عنه وهو مذهب مالك لموافقة العمل به» (هداية المجتهد ١ ١٩٣).

ترجمه: څه فقهاؤ د حضرت عبدالله بن مسعود رضي الله عنه او حضرت براء بن عازب رضي الله عنه روایت ته ترجیح ورکړې او رفع الیدین یې صرف د تکبیر تحریمه سره خاص کړي او هم دا مذهب د امام مالک رحمته الله دی. ځکه چې د هغه په موافقت کې عمل جاري وو.

د مکي مکرمي د خلکو عمل هم د ترک رفع الیدین وو

په سنن ابی داؤد کې حضرت میمون مکي رحمته الله څخه روایت دی. چې حضرت عبدالله بن زبیر رضي الله عنه رفع الیدین سره لمونځ وکړ؛ نو حضرت میمون مکي رحمته الله ډېر حېران شو. ډېر زړ د ابن عباس رضي الله عنه په خدمت کې حاضر شو، عرض یې وکړ. چې ابن زبیر رضي الله عنه خو داسې لمونځ کوي. چې ما خو کله هم هغه پداسې لمونځ ندی لیدلی: نو ابن عباس رضي الله عنه د هغه حېرانتیا ختمه کړه. ویې فرمایل چې دا هم سنت دي. (ابوداؤد ٨)

۱۰۹، ومسند احمد: ۱/ ۲۵۵)

د کوفې د خلکو عمل هم د ترک رفع الیدین وو

محمد بن نصر مروزي رحمه الله د کوفې د خلکو په اړه فرمايي
 "لهم لا یرفع الا فی الاحرام" ټول اهل کوفه به صرف او صرف د تکبیر تحریمه په وخت
 رفع الیدین کول. (الاستذکار ۱۰۰/۴)

د رفع الیدین د پرېښودلو وجې

- (۱) د رفع پرېښودل د قرآني آیت "وقوم الله قتلین" زیات مطابق دی.
 - (۲) حضور صلی الله علیه و آله صحابه کرامو رضی الله عنهم او تابعینو رضی الله عنهم څخه د ترک رفع الیدین عمل په تواتر سره ثابت دی.
 - (۳) د مکې، مدینې او کوفې د خلکو عمل هم د ترک رفع الیدین وو.
 - (۴) د رفع الیدین د روایت کونکو صحابه کرامو عمل هم همېشه د رفع الیدین کولو نه وو، د هغوی څخه د ترک رفع روایت هم په صحیح سند سره نقل دي او دا چې د ترک رفع الیدین د راویانو نه همېشه ترک رفع الیدین ثابت دي.
 - (۵) د رفع الیدین ټول روایتونه فعلی دي، د ترک رفع الیدین څه روایتونه فعلی دي، څه قولی دي، په فعلی او قولی روایتونو کې چې کله تعارض راشي؛ نو قولی روایتونو ته ترجیح ورکول کیږي.
 - (۶) د ترک رفع الیدین روایت کونکي زیات فقیه دي ددې وجې نه به د ترک رفع الیدین عمل مقدم وي.
 - (۷) د خلفاء راشدینو په زمانه کې هم د ترک رفع الیدین عمل جاري وو.
- په ترک رفع الیدین باندې عالمانو ډېر کتابونه لیکلي دي، چې ځینې یې پکې دا دي:
- جلاء العین اردو..... مولانا ظهیر احسن شوق نیموي صاحب رحمه الله
 ضیاء العین..... مولانا ظهیر احسن شوق نیموي صاحب رحمه الله
 انوار العینین اردو..... مولانا اشفاق الرحمن کاندهلوي رحمه الله
 ازالة الرین اردو..... مولانا قاضي نور محمد قلعه دیدار سنگ
 نور الصباح اردو..... مولانا محمد حبیب الله ډیروي صاحب

تحقيق مسئله رفع اليدين منظر اسلام مولان محمد امين صفدر صاحب رحمۃ اللہ علیہ
اسوہ سرور کونين في ترك رفع اليدين منظر اسلام مولان محمد امين صفدر
صاحب رحمۃ اللہ علیہ

غير مقلدين او مسئله رفع اليدين منظر اسلام مولان محمد امين صفدر صاحب رحمۃ اللہ علیہ
تحقيق حديث فما زالت تلك الصلوة حتى لقي الله تعالى مولانا محمد امين
اوکاڀوي صاحب رحمۃ اللہ علیہ

پير بديع الدين شاه راشدي سې رفع اليدين پر تحريري گفتگو منظر اسلام مولان
محمد امين صفدر اوکاڀوي صاحب رحمۃ اللہ علیہ

الرسائل في تحقيق المسائل کا مختصر علمي جائزہ منظر اسلام مولان محمد
امين صفدر اوکاڀوي صاحب رحمۃ اللہ علیہ

مباحث رفع اليدين منظر اسلام مولانا محمد امين صفدر اوکاڀوي صاحب رحمۃ اللہ علیہ
اصح القولين في تحقيق رفع اليدين محمد اجمل خان

احاديث سيد الكونين في ترك رفع اليدين مولانا غلام علي اعوان
ست رسول الثقلين في ترك رفع اليدين مولانا عبدالرشيد کشميري

مسئله رفع اليدين پر انعام يافته تحريري مناظره مولان حافظ محمد حبيب الله
ڊبروي

ترويح العينين في مسئلة رفع اليدين مولانا محمد احسن محدث فيض پوري
صاحب

كشف الرين عربي مولانا محمد هاشم سندهي ترجمه مولانا حافظ عزيز الرحمن
صاحب ايم اي ايل ايل بي

نيل الفرقدين عربي محدث علامه انور شاه کشميري رحمۃ اللہ علیہ
بسط اليدين عربي محدث علامه انور شاه کشميري رحمۃ اللہ علیہ

په تيز آواز سره آمين ويل

جواب: په دېرو روايتونو کې د امام د وَاَلِضَّالِّينَ نه وروسته آمين په رو ويل راغلي. (مسند احمد: ۳۱۶/۴، و کذا في نصب الراية: ۳۶۹/۸)

(۱) "ان النبي صلى الله عليه وسلم قرأ غير المنضوب عليهم ولا الضالين فقال آمين وخَفَضَ بها صوته" رواه الحاكم وقال صحيح الاسناد وزجاجة المصاييح: ۲۵۸/۱

ترجمه: نبي كريم ﷺ چې كله "غير المنضوب عليهم ولا الضالين" ولوست: نو آمين يې وويل: او د آمين ويلو په وخت يې آواز مبارك په رو كړ.

(۲) "عن عقمه بن وائل عن ابيه انه صلى مع النبي صلى الله عليه وسلم فلما بلغ غير المنضوب عليهم ولا الضالين فقال آمين وخَفَضَ بها صوته" (احمد: ۱/۴، والطيايبي: ۱۰۲۴، والحاكم ۲/۲۳۲)

ترجمه: حضرت علقمه د خپل والد حضرت وائل رضی الله عنه نه روايت كوي چې هغوی حضور ﷺ پسې لمونځ ولوست، كله چې هغه "غير المنضوب عليهم ولا الضالين" ته ورسېد: نو هغه په رو آمين وويلو.

(۳) "صلى وعنه عن ابيه مع ان النبي صلى الله عليه وسلم فلما بلغ غير المنضوب عليهم ولا الضالين قال آمين ولَخَفِيَ بها صوته"

ترجمه: حضرت علقمه د خپل والد حضرت وائل رضی الله عنه څخه روايت كوي چې هغه حضور ﷺ پسې لمونځ ولوست، كله چې هغه "غير المنضوب عليهم ولا الضالين" ته ورسېد: نو هغه په رو آمين وويل.

(۴) "وعن ابي وائل رضي الله تعالى عنه قال لم يكن عمر وعلي رضي الله تعالى عنهما يجهران بيسم الله الرحمن الرحيم ولا بآمين" (زجاجة المصاييح: ۲۵۹/۱، و كذا في طحاوي ص ۹۹)

ترجمه: حضرت ابو وائل رضی الله عنه څخه روايت دی: حضرت عمر رضی الله عنه او حضرت علي رضی الله عنه په لمونځ کې د سورة فاتحه نه مخکې، بسم الله په جهر سره نه لوسته او (د سورة فاتحه نه وروسته) آمين به يې هم په جهر نه لوسته.

(یادونه هم دا ډول پدې مسئله کې د عالمانو اختلاف دی او دا اختلاف صرف د
افضلیت دی؛ خو نن سبا پدې مسئله ډېر بحث کیږي:

د امام ابو حنیفه رحمه الله مذهب: امام او مقتدي دواړه دي په روآمین ووايي. (شامي: ۱/ ۳۹۱)

د امام مالک رحمه الله مسلک: امام او مقتدي دي په روآمین ووايي. (بلغة السالک ۱/ ۱۱۹)

د امام شافعي رحمه الله مذهب: د امام شافعي رحمه الله زور قول خو دا وو، چې په جهري

لمونځونو کې دي امام او مقتدي دواړه آمین په جهر لولي؛ خو نوی قول یې دا دی

چې د امام لپاره آمین په جهر ویل سنت دي، مقتدیانو لپاره په پټه ویل سنت دي.

فتوی د امام شافعي رحمه الله په زور قول ده. (شرح مهذب ۲/ ۲۶۸، معارف السنن ۲/ ۲۹۷)

د امام احمد رحمه الله مذهب: د امام احمد رحمه الله په نزد هم امام او مقتدي دواړو ته په جهر

آمین ویل سنت دي. (المغني لابن قدامة ۱/ ۳۶۹)

(۵)، "عن ابراهيم قال: قال عمر رضي الله تعالى عنه اربع يخفيهن الامام، التحوذ وبسر الله الرحمن

الرحيم وآمين واللهم ربنا ولك الحمد، فتخلص ان اخفاء التامين هو من مذهب عمر وعلى وعبد الله

وابراهيم النخعي وجمهور الصحابة والتابعين وسائر اهل الكوفة" (معارف السنن ۲/ ۴۱۳، كنز

العمال ص ۲۴۹)

ترجمه: حضرت ابراهيم نخعي رحمه الله څخه روايت دی چې حضرت عمر رضي الله عنه وفرمايل

امام به څلور شيان په مزه وایي: (۱) اعوذ بالله (۲) بسم الله الرحمن الرحيم (۳) آمین (۴) اللهم

ربنا ولك الحمد: آمین په مزه ویل دا د حضرت عمر رضي الله عنه، حضرت علی رضي الله عنه، حضرت

عبد الله بن مسعود رضي الله عنه، ابراهيم نخعی رحمه الله د جمهورو صحابه کرامو، تابعینو او ټولو

اهل کوفه مذهب دی.

په مزه د آمین ویلو د ترجیح وجه

(۱) آمین ویل دعا ده او د دعا په اړه قرآن مجید کې راځي: اَدْعُوا رَبَّكُمْ تَضَرُّعًا وَ خُفْيَةً.

خپل رب په عاجزی او په رو رو رابلی.

(۲) څنگه چې اعوذ بالله په قرآن کې نه لیکل کیږي هم دا رنگه آمین هم نه لیکل

کیري؛ نو دا دواړه د قرآن کریم حصه نه ده، هغه چې د قرآن حصه نه وي. هغه به په مزه لوستل کیري

(۳) نبی کریم ﷺ چې آمین په جهر ویلی. هغه یې د تعلیم لپاره ویلی وو. لکه څنګه چې مولانا یوسف بنوري رحمۃ اللہ علیہ د حضرت وائل بن حجر رحمۃ اللہ علیہ روایت نقل کوي
 "قتال آمین یمدبها صوته ما اراه الا یعلمنا" (معارف السنن ۲/ ۴۰۶)

ترجمه: حضور ﷺ آمین ویلو، د آمین ویلو په وخت به یې خپل آواز راکش کړ. تر کومه پورې چې زه پوهېږم؛ نو ددې مقصد مونږ ته تعلیم راکول وو.
 (۴) د خلفاء راشدینو، جمهورو صحابه کرامو او تابعینو عمل هم د آمین په مزه ویلو وو، ددې وجې څخه به هم دا افضل وي.

د آمین بالجهر د نور تحقیق لپاره دا لاندې کتابونه زیات فایده مند دي

- (۱) تحقیق مسئله آمین مناظر اسلام مولانا محمد امین صدر اوکاري رحمۃ اللہ علیہ
- (۲) الحیل المتین فی اخفاء التامین مولانا ظهیر احسن شوق نیموي رحمۃ اللہ علیہ
- (۳) البلاغ المبین فی اخفاء التامین مولانا محمد شاه پنجابي صاحب
- (۴) اظهار التحسین فی اخفاء التامین مولانا حافظ محمد حبیب الله ډبروي
- (۵) الفوز المبین بالاخفاء بالتامین مولانا محمد حسن فیض پوري صاحب

د مالوچو، ورېښمو او نایلون په جرابو مسح کول

جواب: د څلورو واړو فقهاؤ په نزد موزو باندې مسحه کول جائز دي. د مالوچو، ورېښمو او نایلون په موزو مسحه کول جائز نه دي. حال دا چې د غیر مقلدینو په نزد مطلقا جائز ده.

د جمهورو علماؤ په نزد دا په هغه صورت کې جائز ده کله چې پدیکې درې شرطونه وي (۱) هغې ته اوبه نه ورځي (۲) بغیر د څه شي د تړلو څخه هغه په پښو کلکې پاتې کیري، عام طور دا د نایلون جرابې چې وي. پدیکې دا شرطونه نشته. د څرمنې په موزو مسح کول د احادیثو څخه ثابت دي؛ نو بیا دا چې ابن حجر رحمۃ اللہ علیہ فرمایي:

"وقد صرح جمع من الحفاظ بأن المسح على الخفين متواتر وجمع بعضهم روايته فجاءوا والشماتين منه العشرة"، (نيل الاوطار ۸/ ۱۷۶)

ترجمه: د حافظانو يو لوی جماعت دا تصريح کړې، چې د مسح علی الخفين حکم متواتر دی، ځينو حضراتو چې ددې روايت کونکي صحابه راجمع کړل؛ نو هغه د اتياؤ څخه زيات وو، چې په هغې کې عشره مبشره هم شامل وو.

د څرمنې په موزې د مسح کولو ثبوت د احاديثو څخه

(۱) "عن اسامة بن شريك رضى الله تعالى عنه قال كنا مع رسول الله صلى الله عليه وسلم في السفر لا نترع خفافنا ثلاثة أيام ولياليهنّ ولكن معه في الضرمسح على خفافنا يوماً وليلة" (طبراني في الكبير، و ابو يعلى الموصلي في مسنده)

ترجمه: حضرت اسامه بن شريك رضي الله عنه روايت دی چې مونږ به د حضور ﷺ سره په سفر کې شريك وو، درې ورځې او شپې به مو موزې نه وباسلې. د قيام په حالت کې به مو يوه شپه او ورځ په موزو مسح کوله.

(۲) عن عائشة رضى الله تعالى عنها قالت كان رسول الله صلى الله عليه وسلم يأمرنا ان نُمسح المقيم يوماً وليلةً والمسافر ثلاثة أيام (نسائي في الكبرى ۱۳۱، والبيهقي في الكبرى ۱۳۰۳، و ۱۳۰۵)

ترجمه: حضرت عايشه رضي الله عنها روايت دی. هغوی فرمايي چې نبی کریم ﷺ مونږ ته حکم وکړ. چې مقيم سړی دي په موزو يوه شپه او يوه ورځ، مسافر سړی دي درې شپې او درې ورځې مسح کوي.

(۳) "عن خزيمه بن ثابت رضى الله تعالى عنه قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم المسح على الخفين للمسافر ثلاثة أيام وللمقيم يوماً وليلة" (ابوداؤد: ۱۵۷، والترمذي: ۹۵، وابن ماجه ۵۵۳)

ترجمه: حضرت خزيمه بن ثابت رضي الله عنه روايت دی. چې حضور ﷺ وفرمايل چې مسح په موزو د مسافر لپاره درې شپې او درې ورځې، د مقيم لپاره يوه ورځ او يوه شپه ده.

پسې وښکاره دا فرض دي، د څرمنې په موزو د مسح کولو احاديث متواتر دي، ددې

له امله د څرمنې د موزې لپاره پښه وينځل پرېښودل شوه؛ خو د مالوچو په موزو د مسح کولو لپاره احاديث متواتر نشته، ددې وجې نه دا به باسل کېږي. پښه وينځل به فرض وي لکه چې امام کمال الدين ابن همام رحمته الله فرمايي:

"لا ثلث ان المسح على الخف على خلاف القياس فلا يصلح اتفاق غيره به الا اذا كان بطريق الدلالة وهو ان يكون في معناه ومعناه الستر لمحل الفرض الذي هو بعد متابعة المشي فيه في السفر وغيره"، فتح القدير شرح هدايه ۱/ ۱۰۹.

ترجمه: پدې خبره کې هېڅ شک نشته، چې په موزو مسح کول دا د عقل څخه خلاف مشروع دي؛ نو لهذا کوم دويم شی دي پدې باندې قياس نه کړی شي. تر دې چې هغه د دلالة النص په طور د څرمنو د موزې په حکم کې داخل شي. د موزو نه مراد داسې موزې دي، چې هغې پښه پټه کړې وي، په هغې کې د سفر پر مهال دوران کې مسلسل تلل ممکن وي.

هم دا رنگه علامه جصاص رحمته الله فرمايي:

"والاصل فيه انه قد ثبت ان مراد الآية الغسل على ما قدمنا فلو لم تروا الآثار المتواترة عن النبي صلى الله عليه وسلم على المسح على الخفين لما اجزنا المسح ولما لم نتردوا الآثار المتواترة عن النبي صلى الله عليه وسلم على المسح على الخفين أي ثبوتاً حكماً الفصل على مراد الآية" احكام القرآن للجصاص ۲/ ۳۲۸.

ترجمه: په اصل کې حقيقت دا دی: چې د قرآن په آيتونو کې د پښو وينځل فرض راغلي دي، لکه څنگه چې مخکې تېر شو؛ نو بيا دا چې که چېرې د حضور عليه السلام څخه په موزو باندې د مسحې روايت د متواترو احاديثو څخه ثابت نه وي؛ نو مونږ به کله هم په موزو باندې مسح کول جائز نه وو گرځولي. دا چې په جورابو د مسحې کولو احاديث وزني نه دي، لکه څنگه چې په موزو د مسحې کولو احاديث روايت شوي دي، ددې وجې نه مونږ هلته د قرآن د آيتونو اصل مطلب يعنې د پښو وينځلو حکم په ځای ساتلی دی.

خلاصه داده: چې د څرمنې په موزو د ټولو عالمانو او فقهي امامانو يعني امام ابوحنيفه رحمه الله، امام مالک رحمه الله، امام شافعي رحمه الله، امام احمد رحمه الله او د اسلافو په نزد مسح کول جائز ده او د ټوټې په موزې که په هغې کې د څرمنې د موزې شرطونه وي؛ نو جائز به وي، کله نو دا به ويستل کېږي او د ټولو امامانو په نزد به د پنبو وينځل ضروري وي.

لسمه عقیده: د قربانی خو ورځې دي؟

جواب: د قربانی د ورځو په باره کې د امت متواتر عمل او د جمهورو فقهاؤ عمل د درې ورځو دی، لکه څنگه چې په احاديثو راځي:

(۱) «مَلَکٌ عَنْ نَافِعٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُمَا قَالَ الْأَضْحَى يَوْمَانِ بَعْدَ يَوْمِ الْأَضْحَى» (موطأ امام مالک: ص ۱۱۸)

ترجمه: امام مالک رحمه الله د حضرت نافع څخه او هغه د حضرت ابن عمر رضي الله عنهما څخه روايت کوي: چې د قربانی درې ورځې دي يعني دوه ورځې د اختر نه وروسته.

(۲) «مَلَکٌ لَّهْ بَلَّغَهُ عَنْ عَلِيٍّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُ مِثْلَ ذَلِكَ» (موطأ امام مالک: ص ۴۹۷)

ترجمه: امام مالک رحمه الله فرمايي: چې حضرت علي رضي الله عنه هم د قربانی درې ورځې فرمايي.

هم دا ډول حضرت عبد الله بن مسعود رضي الله عنه فرمايي چې:

(۳) «الْأَضْحَى يَوْمَانِ بَعْدَ يَوْمِ النَّحْرِ» (الجواهر النقي: ۷/ ۲۹۶)

ترجمه: چې د اختر نه وروسته د قربانی صرف دوه ورځې دي.

هم دا ډول حضرت ابوهريره رضي الله عنه فرمايي چې:

(۴) «الْأَضْحَى ثَلَاثَةُ أَيَّامٍ» (محلي ابن حزم ۷/ ۳۷)

ترجمه: د قربانی صرف درې ورځې دي.

حضرت سلمه بن اکوع رضي الله عنه فرمايي چې:

۵، "قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم من ضحك منكراً فلا يصح له بعد ثلاثه وبقي في بيته منه شيء." (بخاری ۱۳۵/۱، مسلم ۱۵۸/۲)

ترجمه: "حضرت سلمه بن اکوع رضی اللہ عنہ فرمائي چي حضور ﷺ وفرمايل کوم سري چي په تاسو کي قرباني کول غواړي؛ نو د درېمې شپې څخه وروسته چي د هغه په کور کي د قرباني د غوښې يو تيکه هم پاتې نه شي."
هم دا خبره مغني علامه ابن قدامه رحمته اللہ علیہ کي ده

۶، "وهذا قول عمر وعلي وابن عمر وابن عباس رضي الله تعالى عنهم وابن هريرة رضي الله تعالى عنه وانس رضي الله تعالى عنه قال احمد ايام النحر ثلاثة من غير واحد من اصحاب رسول الله الى ان قال: ولنا ان النبي صلى الله عليه وسلم نهى عن ادخار لحوم الاضاحي فوق ثلاث ولا يجوز الذبح في وقت لا يجوز ادخار الاضحية" (المغني لابن اقدمه: ۱۱۴/۱۱)

ترجمه: "هم دا خبره د حضرت عمر رضی اللہ عنہ، حضرت علي رضی اللہ عنہ، حضرت ابن عمر رضی اللہ عنہ، حضرت ابن عباس رضی اللہ عنہ، حضرت ابو هريره رضی اللہ عنہ، حضرت انس رضی اللہ عنہ مذهب دی. امام احمد رحمته اللہ علیہ فرمائي: چي د قرباني صرف درې ورځي دي. د رسول الله ﷺ بشماره صحابه کرامو رضی اللہ عنہم څخه همدا روايت نقل دی او همدا د امام مالک رحمته اللہ علیہ او سفيان ثوري رحمته اللہ علیہ مسلک دی."

امام احمد رحمته اللہ علیہ فرمائي: د قرباني ورځي چي په هغې (گويا) اجماع شوې ده، هغه صرف دوه ورځي دي او بس، علامه ابن قدامه فرمائي چي زمونږ دليل هغه حديث دی. په کوم کي چي نبی ﷺ د درې ورځو څخه زيات د قرباني د غوښې د جمع کولو مخالفت کړی دی، ځکه چي تر کومه پورې د قرباني غوښه ايسودل صحيح نه دي، تر هغه وخت قرباني کول صحيح نه دي. په څلورمه ورځ قرباني کول نه خو د حضور ﷺ او نه د يو صحابي څخه په صحيح سند سره ثابت دي.
د نور تحقيق لپاره ددې کتابونو مطالعه فايده منده ده.

دا دوه رسالې په عام طور سره ملاويږي:

مسئله قرباني مع رساله سيف يزداني د شيخ الحديث مولانا سرفراز
صفر صاحب

قرباني اور اهل حديث مناظر اسلام مولانا محمد امين صفر رحيمه

د غېر مقلد فرقې په اړه د مفتيا نورايب

۱. د امداد الاحكام فتوى

د اهل حديثو جماعت كافر نه دى. پديكې چې كوم خلك د خلوړو مذهبونو
تقليد كول شرك او مقلدينو ته مشرك يا ائمه اربعه وو ته خراب وايي. هغه فاسق دى
او كوم چې داسې نه دي، صرف د تقليد پرېښودونكي دي. د محدثينو په مذهب د
اهل ظواهرو د حديث اتباع كول افضل گڼي. پديكې د نفس د اتباع څخه كار نه
اخلي. هغه فاسق هم نه دى، بلكې هغوى په اهل سنت والجماعت كې شامل دي
امداد الاحكام: ۱/ ۱۶۸

۲. د سابقه مفتي اعظم هند مولانا مفتي كفايت الله صاحب رحيمه فتوى

هو: اهل حديث مسلمانان دي، په اهل سنت والجماعت كې داخل دي. د نور تحقيق
لپاره وگورئ، (كفايت المفتي: ۱/ ۳۳۳)

د غېر مقلد فرقې په اړه د زيات تحقيق لپاره د هرې مسئلې په آخر كې د
كتابونو نومونه ليكل شوي. هلته يې كتلى شى.

[بريلوي فرقه]

د بريلوي فرقي تاريخ

د نولسمې صدۍ نه تر آخره پورې په برصغير کې هر چا ځان ته اهل سنت والجماعت حنفی ويل، د تصوف په څلورو وارو سلسلو يعني قادري، چشتي، نقشبندي، سهروردي کې به يې بيعت کولو او په ټولو مسئلو کې د امام ابوحنيفه رحمه الله مقلد او په عقايدو کې يې امام ابو الحسن اشعري او ابو منصور ماتردي خپل مقتدا منلو، دا سلسله تقريباً د حاجي امداد الله مهاجر مکي پورې روانه وه، چا هم په برصغير کې د ديوبندي بريلوي اختلاف نوم نه وو اوریدلی، په ټولو مسلمانانو کې هم پدې نقطه نظر اتفاق او اتحاد وو، په همدغه زمانه کې چې کله د هند مسلمانانو د ترکيانو ملگرتيا وکړه او انگريزان د ترکيانو خلاف وو، د انگريزانو سياست دا وو چې مسلمانان په جنگ سره واچوي او دوی خپل حکومت وکړي، د همدې کار لپاره دوی احمد رضا خان بريلوي تيار کړ او بيا يې په هغوی باندې دوه مهم کارونه وکړه:

۱. مسلمان ملکونه د ترکې سره يو ځای وو، پدې وجه پوره يورپ کې د مسلمانانو رعب وو؛ خو ددې اتفاق د اثر ختمولو لپاره احمد رضا خان بريلوي ډيره لويه کارنامه وکړه او يو مستقل کتاب يې پدې موضوع د دوام العيش په نوم باندې وليکلو چې ترکيانو ته د خلافت هيڅ حق نشته.

۲. دويم مهم کار احمد رضا خان بريلوي دا وکړ، چې د سوونو کلونو نه چې کوم مسلمانان متحد وو، هغه يې د مسلك په نوم سره په دوه ټوټو ووېشل، داسې اختلاف پيدا شو، چې يو کيدل يې په نظر نه راځي، که غور وکړی شي؛ نو د دواړو ډلو قرآن يو، رسول يو، الله يو، بيت الله يو؛ خو د هغوی خپل منځ کې د کفر او اسلام داسې ديوالونه جوړ شو، چې نور هم مضبوط شو، د احمد رضا خان بريلوي يو مستند قاري احمد بيبي نهيتی د سرای اعلیٰ حضرت په مقدمه کې ليکي:

په ۱۲۹۷هـ کې مولانا شاه احمد رضا خان قلم پورته کړ او کتابونه يې وليکل. فتوی يې ورکړه. د حرمين شريفين په سفر يې د مشاهير علما، حرمين شريفين نه د علما، ديو بند د ليکلو خلاف تصديقات حاصل کړه. چې هغه يې د حسام الحرمين په نوم په کتابي شکل کې خپاره کړه. مولانا احمد رضا خان پنځوس کاله مسلسل پدي کوشش کې اخته وو. تر دې چې دوه فکرونه قائلولو سره د بريلوي او ديو بندي جماعتونو د علما، او عوامو ترمنځ د تخالف او تصادم دا سلسله نن هم چلېږي او روانه ده. (۱) تقريباً همدا خبره مصنف مولانا نعيم الدين مراد آبادي هم ليکلي ده.

د موجوده صدی نه وړاندې مسلمانان په هر حيثيت سره ښه په نظر راتلل. هغوی کې دينداري هم وه، اسلامي غيرت هم. په دنيا کې د هغوی عزت هم وو. رعب او طاقت او کفار به هم د هغوی د طاقت او شان و شوکت څخه رېږېدل.

بهر حال د انگریزانو سياست کامياب شو. چې په مسلمانانو کې يې اختلاف پيدا کړ. په مسلمانانو کې ددې فرقې په ذريعه داسې اختلافونه پيدا شو. چې يو طرفته د مسلمانانو نه دينداري، رعب، وقار، غيرت او شوکت چې د قوم د ژوند سرمايه وه ختم شو. او دويم مسلمانان په خپلو کورونو کې دوه مستقل ذهنونو و. جوړ شو بريلوي او ديو بندي.

فَالله خَيْرُ حَفَظًا وَهُوَ اَرْحَمُ الرَّاحِمِينَ

دافرقه کله وجود ته راغله

دا بريلوي فرقه تقريباً په ۱۲۹۷هـ کې وجود ته راغلې

د بريلوي فرقې د باني مولانا احمد رضا خان بريلوي د ژوند حالات (۱)

پيدائش: احمد رضا خان د هندوستان په صوبه اترپردېش «يوبي» کې واقع ښار بريلي کې زېږېدلی، پدې وجه هغوی ته بريلوي ويل کېږي (۲).

د پلار نوم يې تقی علي او د نيکه نوم يې رضا علي وو (۳).

په ۱۴ جون ۱۸۵۶ء کې پيدا شوی. پلار يې ده ته نوم احمد ميان کېښود. نيکه يې احمد رضا او مور يې امن ميان نوم ايښی وو (۴).

خو هغوی خپل نوم عبدالمصطفی کېښود او هم دا به يې استعمالولو (۵).

تدریس: ابتداء کې يې د خپل والد سره په مصباح العلوم کې درس شروع کړ. بيا يې په ۱۸۹۴ء کې د اشاعت العلوم په نوم مدرسه جوړه کړه، ددېنه وروسته يې په ۱۹۰۴ء کې يو بل دارالعلوم د منظر اسلام په نوم جوړ کړ. بيا يې څو کاله د تدریس او فتوی ورکولو کار وکړ؛ خو بيا يې وروسته د حکمت په خاطر د فتوی ورکولو، تصنيف او تالیف کې ځان مشغول کړ او د مدرسي ټول نظام يې خپل ځوی حامد رضا خان بريلوي ته وسپارلو.

تصنيفات: د هغوی د تصنيفاتو تعداد د ۲۰۰ څخه تر زرو پورې ښودل شوی خو حقيقت دا دی: څه ته چې کتاب ويل کېږي، د هغې تعداد د لسو څخه زيات نه دی. د ټولو څخه يې لوی کتاب فتاوی رضويه ده، چې په اته ټوکو کې ليکل شوی

(۱) د اعلی حضرت د حالاتو کتلو لپاره به ددې کتابونو مطالعه فايده منده وي: ۱. جائزة المعارف الإسلامية ۱/۴۸۵، مطبوعه جامعه پنجاب، ۲: اعلی حضرت مصنف بشری، ۳. حیات اعلی حضرت مصنف ظفر الدین مبادی رضوی، ۴: من هو احمد رضا (شجاعت علی قادری) ۵: ملفوظات اعلی حضرت، ۶. فتاوی رضويه کی ابتداء مین، ۷: ذکر رضا، ۸: الفاضل بریلوی مصنف مسعود احمد، ۹. انوار رضا، ۱۰. یاد اعلی حضرت مصنف عبدالحکیم شرف قادری ۱۱: باغ فردوس مصنف ایوب رضوی، ۱۲. مقدمه دار العیش مصنف مسعود احمد.

(۲) ذکره المعارف الإسلامية: ۱/۴۸۵، حیات اعلی حضرت (ظفر الدین بهاری رضوی)

(۳) تذکره علماء هند ص: ۶۱

(۴) اعلی حضرت (بسنوی) ص ۲۵

(۵) من هو احمد رضا: (شجاعت قادری) ص ۱۵

وفات: په ۲۵ صفر ۱۳۴۰ هـ. د ۱۹۲۱ء مطابق د ۵۴ کالو په عمر کې د دنيا نه رخصت شو

د بريليو فرقي عقيدې او نظريې

۱. رسول الله ﷺ ته علم غيب حاصل وو. (۱)
۲. رسول الله ﷺ نور وو. (۲)
۳. رسول الله ﷺ حاضر او ناظر دی. څه چې غواړي تصرف کولی شي. (۳)
۴. رسول الله ﷺ مختار کل دی. (۴)
۵. د غير الله نه مرسته غوښتل. (۵)

په څو بنيادي مسئلو کې اختلاف

۷. د درود او سلام لوستلو لپاره درېدل. (۷)
۸. قبرونو لړه پخول او په هغې باندې گنبدونه جوړول. (۸)
۹. په قبرونو باندې شمعي بلول. (۹)
۱۰. دريمه، لسمه، شلمه، څلويښتي او کال کول. (۱۰)
۱۱. په خوراک ختم کول. (۱۱)
۱۲. د جنازې نه وروسته د دعا اهتمام کول. (۱۲)
۱۳. د رسول الله ﷺ په نوم کتې د لاس وړې گوتې مچو کول. (۱۳)

(۱) خالص الاعتقاد (خير) ص ۳۵

(۲) حقائق بخشش: حصه اول صفحه ۸۰

(۳) بركات الاحداد وملفوظ حصه چهار ... ص ۷۰، وبركات الابزار ص ۱۱ (مصنف احمد رضا خان)

(۴) بركات الاحداد ص ۸، وملفوظات حصه چهارم ص ۷۰

(۵) الامن والعل: ص ۴۹، (احمد رضا خان بريلي)

(۶) الانوار الساطعه: (عبد السميع بريلي) ص: ۲۵۰

(۷) جاء الحق: ص ۴۸۲، (احمد يار خان)

(۸) فتاوى رضويه: ۶/۱۶۶

(۹) انوار ساطعه

(۱۰) جاء الحق ص: ۲۵۶

(۱۱) مقياس الحنفيت ص: ۵۴۹

(۱۲) فتاوى رضويه: ۴/۴۹۶

۱۲: يا رسول الله ويل (۱)

د بريلوي فرقي عقيدي او نظريې، د قرآن او حديث څخه د هغې جوابونه
لومړۍ عقیده: رسول الله ﷺ عالم الغيب وو

رسول الله ﷺ ته علم غيب ورکول شوی وو، پدې سلسله کې مولانا احمد رضا خان بريلوي فرمايي:

زه تاسو ته نه وایم، چې ما ته علم غيب دی، ځکه چې تاسو ددې خبرې اهل نه یی: کنه نو دا حقیقت دی چې ماته د ماکان ومايکون علم شته. (۲)

په یو بل ځای کې لیکي چې:

رسول الله ﷺ ته د هر شي علم ورکول شوی. (۳)

په بل ځای کې احمد رضا خان لیکي چې:

رسول الله ﷺ ته ټول کلي او جزئي علم جاصل شو، د هر څه نه یې احاطه وکړه. (۴)

په یو بل ځای کې لیکي:

لوح او قلم چې په هغې کې ټول ماکان ومايکون دي، هغه د رسول الله ﷺ د علومو یوه ټوټه ده. (۵)

جواب: ددې په خلاف قرآن، حديث او د امت اجماع متفق ده، چې عالم الغيب صرف د الله پاک ذات دی، علم غيب وايي: هغه شيان چې کوم اوس لا وجود کې نه دي راغلي يا راغلي خو دي، تر اوسه پورې په يو مخلوق باندې د هغو ظهور نه دی شوی چې د رسول يا نبی په درجه کې چاته د وحی په ذریعه يا يو ولي ته د کشف او الهام په ذریعه د غيب د خبرونو علم ورکول شو؛ نو هغه د غيبو د حدودو څخه

(۱) حدائق بخشش: ۲/۵۰

(۲) خالص الاعتقاد: ۳۵

(۳) مختصر عقائد اهل السنة والجماعة بريلوي مطبوعة کلکتہ

(۴) الدولة الحکية: ص ۲۳۰

(۵) خالص الاعتقاد: ۳۸

ووتلو. همدغه شان د کومو شيانو علم چې د اسبابو او آلاتو په ذریعه وي؛ نو هغې ته به غیب نشي ویل کېدی

نعیم الدین مراد آبادي لیکي

د هغه څخه په نړۍ کې هیڅ خبره پته نه ده. یو شی هم دده څخه په پرده کې نشته. دا پاک روح د عرش په اوچت والي او د هغې په بنکته والي د دنیا او آخرت په جنت او درزخ ټولو باندې خبر دی. ځکه چې دا ټول د هغه جامع الکملات ذات لپاره پیدا شوي دي. (۱)

رسول الله ﷺ الله پاک هم پیژني او ټول موجودات، مخلوقات او د هغوی د ټولو احوالو نه، سره د اهتمام او کمال خبردار دی. په ماضي، حال، مستقبل کې یو شی. په هیڅ حال کې هم د رسول الله ﷺ څخه پټ نه دی. (۲)

همدغه شان په ډیرو عبارتونو کې د رسول الله ﷺ د علم الغیب اثبات موجود دی. (۳)

د قرآن کریم څخه د علم الغیب نفی

په قرآن کریم کې د الله نه ما سېوا څخه د علم غیب نفی!

۱: ﴿قُلْ لَا يَعْلَمُ مَنْ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ الْغَيْبَ إِلَّا اللَّهُ﴾ (۴)

ترجمه: تاسو ووايئ: چې څومره مخلوقات په آسمان او ځمکه کې دي، د الله پاک نه سېوا څوک هم د غیبو په خبرو نه پوهیږي.

۲: ﴿وَعِنْدَهُ مَفَاتِيحُ الْغَيْبِ لَا يَعْلَمُهَا إِلَّا هُوَ﴾ (۵)

ترجمه: د غیبو کنجیانې د الله پاک سره دي. د هغه نه سېوا چا ته هم نه دي معلومي.

(۱) الكلمة العليا لاعلاء علم المصطفى: ۱۶

(۲) تسکين الخواطر في مسئلة الحاضر والناظر: ۶۵

(۳) د اوږد والي له خاطره ټول نه شم ذکر کولی، د عبارت د نقلولو پر ځای به صرف په حواله باندېسونه وکړو. ۱: مواظظ نعیمیة احمد یار ص ۱۹۲، ۲: الدولة الحکمة ۲۳، ۳: خالص الاعتقاد ص ۲۸، ۳۸، ۵۶، الكلمة العليا لاعلاء علم المصطفى وغیره.

(۴) سورة النمل: آیت: ۶۵

(۵) سورة الانعام: آیت ۵۹

۳: ﴿قُلْ لَا أَمْلِكُ لِنَفْسِي نَفْعًا وَلَا ضَرًّا إِلَّا مَا شَاءَ اللَّهُ وَلَوْ كُنْتُ أَعْلَمُ الْغَيْبُ لَا سْتَكْبَرْتُ مِنَ الْخَبِيرِ وَمَا مَثَبُ السُّورَانِ أَنَا إِلَّا نَذِيرٌ لِّقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ﴾ (۱)

ترجمه: تاسو ووايي زه د خپل ځان لپاره د گټې او تاوان اخيستار نه لرم، که ما ته غيب معلوم وي؛ نو ما به ډير خير ځانته راجمع کړي وي او ما ته به هيڅ تاوان نه وي رسيدلی، زه خو صرف د مؤمنانو وپرونکي او هغوی ته زيری ورکونکی یم

۴: ﴿إِنَّ اللَّهَ عِنْدَهُ عِلْمُ السَّاعَةِ وَيُرْسِلُ الْغَيْثَ وَيَعْلَمُ مَا فِي الْأَرْحَامِ وَمَا تَدْرِي نَفْسٌ مَّاذَا تَكْتَسِبُ غَدًا وَمَا تَدْرِي نَفْسٌ بِأَيِّ أَرْضٍ تَمُوتُ إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ حَكِيمٌ﴾ (۲)

ترجمه: يقينا د الله پاك سره د قيامت علم دی، هغه باران کوي، هغه ته معلوم دي څه چې په رحمونو کې دي، يو نفس ته هم معلومه نه ده، چې هغه به سبا څه کوي، يو نفس ته هم معلومه نه ده، چې هغه به په کومه ځمکه باندې مري، يقين الله عالم او با خبره ذات دی.

۵: ﴿يَعْلَمُ مَا بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَمَا خَلْفَهُمْ وَلَا يُحِيطُونَ بِهِ عِلْمًا﴾ (۳)

ترجمه: الله پاك ته د هغوی مخکې وروسته ټول احوال معلوم دي، هغوی د الله پاك احاطه په علم سره نشي کولی.

د احاديث نبويه څخه د علم غيب نفی

د احاديثو څخه هم معلومېږي چې علم غيب د الله پاك خاصه ده د الله پاك نه سېوا چا ته هم نه دي معلوم.

د احاديثو د ذخيرې څخه څو مبارک حديثونه دا دي

۱: د سيدنا انس رضي الله عنه څخه روايت دی چې رسول الله ﷺ په يوه لاره باندې راتير

شو؛ نو رسول الله ﷺ ته په لاره يوه خورما (کجوره)، ملاو شوه؛ نو رسول الله ﷺ وفرمايل:

(۱) سورة الاعراف: آيت ۱۸۸

(۲) سورة لقمان: آيت ۳۴

(۳) سورة طه: آيت ۱۱۰

﴿لَوْلَا أَنِّي أَخْلَفْتُ أَنْ تَكُونَ مِنَ الصَّادِقَةِ لَأَكْتَمْتُهَا﴾ (۱) .

۲ يو ځل رسول الله ﷺ د ربيع بنت معوذ رضی الله عنها په واده کې حاضر شو. هلته د انصارو ماشومانو د خپل پلار نيکه مناقب بيانول. هغه چې په بدر کې شهيدان شوي وو. په ماشومانو کې يوې جينې دا وويل: ﴿وَفِيْنَا نَبِيٌّ يَعْلَمُ مَا فِي عَدُوِّ﴾ په مونږ کې يو نبي دی. چې هغه ته د سبا خبرې هم معلومې دي؛ نو رسول الله ﷺ وفرمايل:

﴿دَعَىٰ هَذِهِ وَقَوْلِي بِالَّذِي كُنْتَ تَقُولِينَ﴾ (۲)

ترجمه: دا خبره پرېږده! هم هغه خبره کوه کومه چې دې وړاندې کوله.

۳: د سيدنا ابوسعيد خدری رضی الله عنه څخه روايت دی چې رسول الله ﷺ وفرمايل:

﴿قَدْ أُرِيْتُ هَذِهِ اللَّيْلَةَ، ثُمَّ أَتَيْتُهَا، فَاتَّسَوْهَا فِي الْعَشْرِ الْأَوَّلِ وَالْخَيْرِ وَالْخَيْرِ وَالْخَيْرِ﴾ (۳)

ترجمه: ماته دا شپه (ليله القدر) وښودل شوه. بيا زما څخه هيره شوه. تاسو دا د آخري لسو په طاق شپو کې ولټوي.

د عقايدود عالمانو اتفاقي فيصله

ملا علي قاري (د مشکوة شارح) فرمايي:

﴿اعلم ان الاتياء عليهم السلام لم يعلموا المغيبات من الاشياء الاتياء عليهم الله تعالى احياها

وذكر الحفية تصريحاً بالتكفير باعتقاد ان النبي صلى الله عليه وسلم يعلم الغيب لمعارضته قوله تعالى قل لا يعلم من في السموات والارض الغيب الا الله﴾ (۴)

ترجمه: پوه شه! يقينا چې انبياء ﷺ په غيبي شيانو علم نه لري، سېوا د هغې نه کوم چې هغوی ته ورکول شوي. احنافو په صراحت سره د هغه چا تکفير کړی، څوک چې دا عقیده لري: رسول الله ﷺ په غيبيو باندې پوهيده، ځکه چې داسې عقیده د الله پاک د دې قول ﴿قل لا يعلم من في السموات والارض الغيب الا الله﴾ په مقابل کې ده.

(۱) بخاری ومسلم کذا في المشکوة: ۱۶۱

(۲) مشکوة المصابيح ص ۲۷۱ ... البخاری

(۳) مشکوة المصابيح ۱۸۲، رواه البخاری ومسلم

(۴) شرح فقه اکبر

علامه ابن نجيم رحمته الله فرمايي:

﴿لَوْ تَزَوَّجَ بِشَهَادَةِ اللَّهِ وَرَسُولِهِ لَا يَتَعَدَّ وَيَكْفُرُ لَا عَقْدَ لَهُ أَلَّا اللَّهُ يَعْلَمُ الْغَيْبَ﴾ (۱)

ترجمه: که یو سری واده وکړي او په هغې کې الله او رسول صلی الله علیه و آله شاهدان کړي؛ نو دا نکاح نه تړل کیږي، دهغه دا عقیده ساتل کفر دی، چې رسول الله صلی الله علیه و آله په غیبو پوهیږي.
۳: په شرح عقائد نسفي کې دي

﴿وَالْجَمْلَةُ الْعَلَمُ بِالْغَيْبِ هُوَ تَقَرُّدُ بِهِ اللَّهُ تَعَالَى لِاسْتِثْنَاءِ إِلَهٍ لِلْعِبَادِ إِلَّا بِالْعِلْمِ مِنْهُ وَالْهَامُ﴾ (۲)

ترجمه: خلاصه دا ده چې علم غیب یو داسې شی دی، چې صرف الله پاک ته معلوم دی، بندگان هغه ته نشي رسیدلي، صرف پدې طریقه چې الله پاک یې په وحی یا الهام سره ورته بیان کړي.

۴: په فتاوی قاضی خان (متوفی ۵۹۲هـ) کې دي

﴿وَيَضَعُهُمْ جَعَلُوا ذَلِكَ كَهَرَا لَاتِهِ يَسْتَقْدَانِ رَسُولَ اللَّهِ صلی الله علیه و آله يَعْلَمُ الْغَيْبَ وَهُوَ كَرُّ﴾ (۳)

ترجمه: او ځینو خلکو دېته کفر ويلي: ځکه هغه دا عقیده ساتي چې رسول الله صلی الله علیه و آله په غیبو پوهیږي او دا عقیده ساتل کفر دی.

دویمه عقیده: رسول الله صلی الله علیه و آله نور ووبشر نه وو

ددې په اړه خپله احمد رضا خان بریلوي لیکي

رسول الله صلی الله علیه و آله د الله پاک د نور ټوټه ده، د بشریت په پرده کې ځمکې ته راښکته

شوی دی. (۴)

(۱) البحر الرائق: ۱/۱۶

(۲) شرح عقائد نسفي صفحه: ۱۲۳

(۳) فتاوی قاضی خان کتاب النکاح کې ددېته علاوه د نورو محدثینو او فقهاء کرامو عبارتونه د اورد والي له امله لرې کړي شو، صرف په حوالو باندې موبسټه وکړه.

فتاوی عالمگیری ۲/۱۱۲، خلاصة الفتاوی: ۱/۳۵۴، فصول عمادیه ص: ۶۴، فتاوی بزازیه ص: ۳۵۵، عمدة القاری شرح بخاری: ۱/۵۴۰، علامه ابن عابدین شامی ص: ۳۰۶، مالا بد منه ص: ۱۷۶، وغیره.

(۴) حقائق: حصه اول ص: ۸۰

احمد رضا خان ليکي: اردو شعر

اڻ ڀرڻو ڏوڏ چهره که نور باري حجاب مين ۽

زمانه تاريک ۽ مهربان ۽ مهربان ۽ نقاب مين ۽

دغه شان ۽ ڀو بل خاي کي ليکي:

رسول الله ﷺ د نور څخه دي او ټول مخلوق د هغوي د نور څخه دي. (۱)

ڀو بل خاي کي ليکي:

بېشکه الله پاک صورت محمدي ﷺ د خپل پاک نوم بديع نه پيدا کي. ڀو

کرورونو کاله الله پاک هم دې صورت محمدي ﷺ ته کتل. ڀو خپل اسم مبارک منان او

قاهر سره بيا يې تجلي و فرمايل ڀو خپل اسم پاک اللطيف غافر سره. (۲)

ڀو خاي کي ليکي: فرشتي د رسول الله ﷺ د نور څخه پيدا شوي. ځکه چې

رسول الله ﷺ فرمايي: الله پاک هر يو شي زما د نور څخه پيدا کړي. (۳)

جواب: ددې په خلاف د قرآن او احاديثو په رڼا کي د اجماع امت دا عقیده ده چې

انبيا ﷺ بشر (انسانان) وو.

د قرآن کریم آيتونه

پدې اړه د قرآن کریم ډير آيتونه دي چې د هغو څخه ځيني لاندې ليکل شوي:

۱. ﴿قُلْ إِنَّمَا أَنَا بَشَرٌ مِّثْلُكُمْ يُوحَىٰ إِلَيَّ أَنَّمَا إِلَهُكُمُ إِلَهُ وَاحِدٌ﴾ (۴)

ترجمه: تاسو ووايي: يقينا زه ستاسو په شان بشر یم. ماته دا وحی کيږي چې بېشکه

ستاسو معبود یو دی.

۲. ﴿وَمَا كَانَ لِبَشَرٍ أَنْ يُكَلِّمَهُ اللَّهُ إِلَّا وَحْيًا أَوْ مِنْ وَرَاءِ حِجَابٍ أَوْ يُرْسِلَ رَسُولًا فَيُوحِيَ بِإِذْنِهِ مَا يَشَاءُ إِنَّهُ عَلَىٰ حَكِيمٍ﴾ (۵)

(۱) مواظله نعيميه ص: ۱۶

(۲) فتاوی نعيميه: ۳۷

(۳) صلاة الصفا مندرجه مجموعه رسائل: ۱/۳۷

(۴) سورة الکهف: آيت ۱۱۰

(۵) سورة شوری: آيت ۵۱

ترجمه : نه دی ممکن د هېڅ انسان لپاره چې الله پاک هغه سره خبرې وکړي، مگر په وحی یا د پردې شاته، یا ورته استازی (جبرئیل علیه السلام)، راولېږي، هغه ورته د الله پاک د حکم مطابق وحی وکړي، یقیناً هغه لوی شان والا او د حکمت څښتن دی

۳: ﴿قَالَتْ هُمْ مَرْدُكُمْ هَٰؤُلَاءِ مَعْزُومٌ إِلَّا بَشَرٌ مِّثْلُكُمْ وَلَٰكِنَّ اللَّهَ يَمُنُّ عَلَىٰ مَنْ يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ﴾ (۱)

ترجمه : وویل هغوی ته رسولانو د هغوی یقیناً مونږ نه یو مگر ستاسو په خبر انسانان؛ خو الله پاک چې په چا وغواړي د خپلو بندگانو څخه، په هغه باندې احسان کوي

۴: ﴿قُلْ سَمِعْتُ رَبِّي هَلْ كُنْتُ إِلَّا بَشَرًا مَّرْسُولًا﴾

ترجمه : تاسو ووايئ: یقیناً نه یم زه مگر رالېږل شوی انسان رسول یم.

۵: ﴿وَمَا قَدَرُوا اللَّهَ حَقَّ قَدْرِهِ إِذْ قَالُوا مَا أَكْرَزَ اللَّهُ عَلٰی بَشَرٍ مِّن شَيْءٍ قُلْ مَن أَكْرَزَ الْكِتَابَ الَّذِي جَاءَ بِهِ مُوسٰی﴾

ترجمه : او دې خلکو د الله پاک لائق قدر ونکړ، کله چې یې وویل: الله پاک په هېڅ بشر څه نه دي نازل کړي، تاسو ووايئ: هغه کتاب چا نازل کړی وو کوم چې سیدنا موسی علیه السلام راوړی وو.

د نبوي احادیثو څخه د بشریت ثبوت

﴿وَعَنْ زَيْدِ بْنِ أَرْقَمَ - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ - قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - يَوْمَ مَا خَطَبَنَا... إِلَى أَنْ قَالَ: "أَمَا بَعْدُ. أَلَا إِنَّهُمُ النَّاسُ! إِنَّمَا أَنَا بَشَرٌ، يَوْشِكُ أَنْ يَأْتِيَنِي رَسُولُ رَبِّي فَلَجِبْتُ، وَأَنَا تَارِكٌ فِيكُمْ الثَّلَاثِينَ: أَوَّلُهُمَا كِتَابُ اللَّهِ، فِيهِ الْهُدَى وَالنُّورُ، فَخَذَّ وَابِكِتَابِ اللَّهِ وَاسْتَمْسِكُوا بِهِ" فَحَثَّ عَلَى كِتَابِ اللَّهِ وَرَغَّبَ فِيهِ، ثُمَّ قَالَ: وَأَهْلُ بَيْتِي، أَذْكُرُكُمْ اللَّهَ فِي أَهْلِ بَيْتِي، أَذْكُرُكُمْ اللَّهَ فِي أَهْلِ بَيْتِي﴾ (۲)

ترجمه : د سیدنا زید بن ارقم رضی الله عنہ څخه روایت دی چې رسول الله ﷺ یوه ورځ د خطبې ویلو لپاره ودرېد، تر دې چې هغوی وفرمایل: اما بعد! ای خلکو زه هم یو بشر یم، نزدې ده چې ما ته د رب استازی (فرشته) د مرګ پیغام راوړي، زه د رب پیغام قبول

(۱) سورة ابراهيم : آیت ۱۱

(۲) سورة بنی اسرائیل : آیت ۹۳

(۳) الانعام : ۹۱

(۴) رواه مسلم وكذا في المشكاة : ۵۶۰

کرم، زه په تاسو کې دوه لوی شيان پريږدم، په هغې کې اولنی شی د الله پاک کتاب دی، پدیکې هدايت او رڼا ده، دا کتاب ښه کلک ونيسي! بيا رسول الله ﷺ د الله پاک د کتاب د کلکو نيولو نور هم ښه ترغيږ ورکړ، رسول الله ﷺ وفرمايل: دويمه خبره دا چې، زه تاسو د خپل اهل بيت په باره کې د الله پاک نه وپروم، گوري زه تاسو د خپل اهل بيت په باره کې د الله پاک نه وپروم.

۲. ﴿وَعَنْ أُمِّ سَلَمَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - قَالَ: إِنَّمَا أَنَا بَشَرٌ، وَلَكُمْ تَخَصُّصُونَ لِي، وَلَعَلَّ بَعْضَكُمْ أَنْ يَكُونَ الْخَنَ بِحُجَّتِهِ مِنْ بَعْضٍ، فَمَنْ قَصَيْتَ لَهُ بِشْيٍ مِنْ حَقِّ أَخِيهِ، فَلَا يُلْخَنَّهُ، فَإِنَّمَا أَقْطَعُ لَهُ قِطْعَةً مِنَ النَّارِ﴾ (۱)

ترجمه: سیده ام سلمه رضی الله عنہا فرمایي: چې رسول الله ﷺ وفرمايل: بېشکه زه یو بشر یم او تاسو ما ته د خپلو جنګونو سره ماته راځی او کیدی شي چې په تاسو کې ځینې سړي د بل سړي څخه زیات فصیح او هوښیار وي؟ نو په تاسو کې چې د کوم سړي لپاره ما د هغه د ورور په حق کې فیصله وکړه، (گویا) ما هغه ته د اور یوه ټکه پرې کړه او ورمي کړه.

۳. ﴿وَعَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ - «أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - صَلَّى الظُّهْرَ حَمْسًا، فَقِيلَ لَهُ: أَزِيدُ فِي الصَّلَاةِ؟ فَقَالَ: "وَمَا ذَاكَ؟" قَالُوا: صَلَّيْتَ حَمْسًا، فَتَجَدَّدَ سَجْدَتَيْنِ بَعْدَ مَا سَلَّمَ، وَفِي رِوَايَةٍ، قَالَ: "إِنَّمَا أَنَا بَشَرٌ مِثْلُكُمْ، أَنَسَى كَمَا تَنْسَوْنَ، فَإِذَا نَسِيتَ فَذَكِّرُونِي"﴾ (۲)

ترجمه: سيدنا عبد الله بن مسعود رضی الله عنہ فرمایي: چې رسول الله ﷺ د ماسپښین پنځه رکعتو ورکړه، عرض وکړی شو: یا رسول الله ﷺ! آیا په لمانځه کې څه زیاتوالی راغلی؟ نو رسول الله ﷺ پوښتنه وکړه: څه چل وشو؟ صحابه کرامو رضی الله عنہم عرض وکړ: رسول الله ﷺ پنځه رکعتو کړي، رسول الله ﷺ د سلام نه وروسته دوه سجدي ادا کړي، په یو روایت کې دي چې رسول الله ﷺ وفرمايل: چې زه ستاسو په شان بشر یم،

(۱) رواه البخاری ص ۳۳۴ وكذا في المشكاة: ۳۲۷

(۲) متفق عليه وكذا في المشكاة: ۱/۹۲

ما نه هم هیره راتلی شي، لکه چې ستاسو څخه هیره راتلی شي، کله چې زما څخه په لمانځه کې هیره وشي؛ نو ماته یې رایاده کړی.

۴: (عن ابن هريرة: قَالَ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «اللَّهُمَّ إِنِّي أَخَذْتُ عَيْنَكَ عَمَّا لَنْ تَخْفِيهِ، فَلَمَّا أَنَا بِشَرِّ فَأَيُّ الْمُؤْمِنِينَ آذِيْتُهُ شَتْمَتُهُ، لَعْنَتُهُ، جَلَّتُهُ، فَاجْتَمَلَهَا لَهُ صَلَوةٌ وَزَكَاةٌ وَقُرْآنَةٌ» (الحديث) (۱)

ترجمه: سیدنا ابوهریره رضی الله عنه فرمایي: چې رسول الله صلی الله علیه و آله و فرمایيل: ای الله! ما ستا سره عهد کړی چې ته به ما سره هیڅکله خلاف ورزي نه کوي، زه بشریم. کوم مؤمن ته چې ما څه تکلیف رسولی وي، یا مې سخته خبره ورته کړې وي، یا ما په هغه باندې لعن طعن کړی وي، یا ما هغه وهلی وي، د هغوی لپاره دا شیان رحمت وگرځوي؛ او پاکیزگی سره یې په هغې سره هغه د قیامت په ورځ ستا قربت حاصل کړي.

۵: (عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «إِنَّمَا أَنَا بَشَرٌ وَلِيَّ لَشَرِّ طَرَفٍ عَلَى رَبِّي عَزَّ وَجَلَّ أَوْ عَبْدٌ مِنَ الْمُسْلِمِينَ سَبَبُهُ أَوْ شَتْمَتُهُ أَنْ يَكُونَ ذَلِكَ لَهُ زَكَاةٌ وَلُجْرًا» (۲)

ترجمه: سیدنا جابر بن عبدالله رضی الله عنه روایت کوي، وایي ما د رسول الله صلی الله علیه و آله څخه اورېدلي: رسول الله صلی الله علیه و آله و فرمایيل: بېشکه زه یو انسان یم، پدې وجه ما خپل ځان سره دا خبره شرط کړې، چې که زه په مسلمانانو کې چا ته سخته خبره وکړم؛ نو هغه دي د هغه لپاره د پاکوالي او اجر ذریعه وگرځوي.

۶: (قَالَ: «إِنَّمَا أَنَا بَشَرٌ، إِذَا أَمَرْتُكُمْ بِشَيْءٍ مِنْ أَمْرٍ دِينِكُمْ، فَخُذُوا بِهِ؛ وَإِذَا أَمَرْتُكُمْ بِشَيْءٍ مِنْ رَأْيِي، فَلَمَّا أَنَا بِشَرِّ» (۳)

ترجمه: رسول الله صلی الله علیه و آله و فرمایيل: پدیکې شک نشته، چې زه بشر یم. کله چې تاسو ته ستاسو د دین د خبرې حکم کوم؛ نو هغه محفوظ کړی او کله چې تاسو ته په خپله رایه حکم کوم؛ نو بېشکه زه هم یو انسان یم.

(۱) مشکوة

(۲) رواه مسلم و مشکوة.

(۳) مشکوة ص: ۲۸

د عقايدود عالمانو اتفاقي فيصله

علامه کمال الدين ابن همام رحمته الله فرمايي:

۱: ﴿فَالْتَقَى عَلَى هَذَا انْسان اَوْحَى اليه بَشْرٌ﴾ (۱)

ترجمه: نبي يو انسان دی، چې هغه ته وحی کړی شوې ده.

قاضي عياض رحمته الله فرمايي:

۲: ﴿لَا خِلافَ اِنَّهُ اَكْرَمُ الْبَشَرِ وَسَيَدُ الْوِلْدَانِ﴾ (۲)

ترجمه: پدیکې اختلاف نشته، چې رسول الله صلی الله علیه و آله په انسانانو کې زیات عزتمند او د آدم عليه السلام په اولاد کې سردار دی.

په شرح عقائد کې دي:

۳: ﴿وَقَدِ ارْسَلُ اللهُ تَعَالَى رِسلًا مِنْ الْبَشَرِ اِلَى الْبَشَرِ مَبْشِرِينَ لِاهْلِ الْاِيْمَانِ وَالطَّاعَةِ﴾ (۳)

ترجمه: بېشکه الله پاک د انسانانو طرفته رسول، انسان لېږلی دی، چې مؤمنانو او اطاعت کوونکو ته زبیری ورکړي.

قاضي عياض رحمته الله فرمايي:

۴: ﴿مُحَمَّدٌ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَاثَرُ الْاَنْبِيَاءِ مِنَ الْبَشَرِ اَرْسَلُوا اِلَى الْبَشَرِ﴾ (۴)

ترجمه: رسول الله صلی الله علیه و آله او ټول انبياء عليهم السلام انسانان دي، د خلکو طرفته رالېږل شوی دی.

د امام شوکاني رحمته الله په فتح القدیر کې دي:

۵: ﴿وَفِيهِ اَعْلَامٌ مِنَ اللهِ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى بَانَ الرَّسُولِ يَنْبَغِي اَنْ يَكُونَ مِنْ جِنْسِ الْمُرْسَلِ اليهِمْ﴾ (۵)

ترجمه: پدیکې د الله پاک له طرفه اعلان دی: چې رسول هم د هغه چا د جنس څخه زیات لائق دی، د چا طرفته چې لېږل شوی وي.

(۱) مسامرة: ۱۹۷

(۲) کتاب الشفاء فی حقوق المصطفى: ۱/۱۳۰

(۳) شرح عقائد: ۱۶۵

(۴) کتاب الشفاء: ۱/۸۶

(۵) تفسیر فتح القدیر: ۲۵۱

په تفسير مظهري کې دي:

۶: ﴿يعني لا يرسل الى قوم رسول الا من جنسهم ليتمكن من الاجتماع به والتقي منه﴾ (۱)

ترجمه: يعنې د الله پاك ارشاد دى: چې مونږ كوم قوم ته رسول رالېږلى دى؛ نو هم د هغوى د جنس څخه مو رالېږلى دى. چې د هغوى سره يې جمع كيدل هم ممكن وي او د هغوى څخه فايده حاصلول هم آسان وي.

۷: علامه فخر الدين رازي رحمته الله عليه فرمايي:

﴿تقرير هذا الجواب أن يقال: إما أن يكون مرادكم من هذا الاحتجاج أنكم طلبتم الإيمان من عند نفسي لهذه الأشياء أو طلبتم أن أطلب من الله تعالى إظهارها على يدى لتدل على كوني رسولاً حقاً من عند الله. والأول باطل لأن بشر والبشر لا قدرة له على هذه الأشياء﴾ (۲)

ترجمه: د جواب تقرير دا دى چې وويل شي: يا خو ستاسو مراد پدې طلب سره چې ستاسو مطالبه ده، چې ددې شيانو غوښتنه تاسو زما د ذات څخه كوى او يا ستاسو مطالبه دا ده، چې زه يې د الله پاك نه وغواړم، چې هغه معجزې زما په لاس باندې ظاهرې كړي، چې معلومه شي، واقعي زه د الله پاك له طرفه رالېږل شوى استازى يم، لومړى خبره خو غلطه ده، ځكه چې زه بشريم او د بشر پدې شيانو قدرت نشته.

درېمه عقیده: رسول الله ﷺ په هر ځای کې حاضر او ناظر دی

رسول الله ﷺ په هر ځای کې حاضر او ناظر منل پکار دي، مطلب يې دا دى: داسې ذات چې هر ځای کې موجود وي؛ نو دا عقیده چې د رسول الله ﷺ وجود نن هم په ټولو ځايونو کې دى او ددې کائنات د ټولو شيانو څخه خبر دى، په دې اړه د احمد رضا خان بريلوي خاص معتقد احمد سعيد کاظمي فرمايي:

(۱) تفسير مظهرى ج ۵ ص ۹۷

(۲) تفسير كبير: د ﴿هل كنت الا بشرا رسولا﴾ د لاندې ليكي.

نوبت: د دېته علاوه نورو محدثينو او فقهاء کرامو هم په دې مسئله کې اتفاق کړى، د اوږدوالي له امله صرف حوالې ليکل کيږي، عبارتونه مو حذف کړي: ۱: تفسير ابن جرير ۱۳/۱۰۴، ۲: تفسير مناوى: ۱/۱۱۳، ابن قير: ۳/۶۴، ۶۵، جلالين: ص ۲۵۳، تفسير روح المعاني: ۱۵/۱۶۰، الشفاء: ۲/۵۰، مکتوبات امام رباني ص: ۱۶۶، دفتر اول وغيره

يو ڄاي او يو وخت هم د رسول الله ﷺ څخه خالي نه دی. (۱)

احمد رضا خان خپله ليکي:

د رسول الله ﷺ روح په ټول جهان کې د هر مسلمان په کور کې ځای لري. (۲)

په بل ځای کې مفتي يار ليکي:

د رسول الله ﷺ پاک نظر هر وخت د عالم په ذره ذره باندې دی او لمانځه، د

قرآن کریم تلاوت، محفل ميلاد شريف او د نعت خوانۍ په مجلسونو کې، همدغه شان

د صالحينو د جنازې نه خاص طور د خپل بدن مبارک سره تشریف فرما وي. (۳)

په جاء الحق کې يې ليکلي دي:

رسول الله ﷺ د آدم عليه السلام د زمانې نه واخله، تر د رسول الله ﷺ د بدني پيدايښ

پورې په ټولو واقعو کې حاضر دی. (۴)

او ورسره دا چې صرف رسول الله ﷺ حاضر او ناظر نه، بلکې اولياء هم حاضر

او ناظر وي.

په جاء الحق کې دي چې: اولياء الله په يو وخت کې څو ځايونو کې موجودې دي

شي او د هغوی په يو وخت ډير بدنونه کيدی شي. (۵)

مولانا احمد رضا خان خپله ليکي:

که هغوی (اولياء کرام) وغواړي؛ نو په يو وخت کې د لس زرو ښارونو څخه د

زرو ځايونو دعوت قبلولی شي.

ددېنه علاوه دا عقیده په مختلفو ځايونو کې بيان شوې ده. (۶)

(۱) تسکين الخواطر في مسئلة الحاضر والناظر: ۸۵

(۲) خالص الاعتقاد ص: ۶۰

(۳) جاء الحق ص: ۱۵۵

(۴) جاء الحق ص: ۱۶۳

(۵) جاء الحق ص: ۱۵۴

(۶) د اورد والي له امله صرف حواله ذکر کيږي: ۱: تسکين الخواطر في مسئلة الحاضر والناظر احمد سعيد

کاظمي. ۲: جاء الحق ص: ۱۵۰ تا ۱۵۴، ۳: ملفوظات ۱۱۳، ۱۱۴، ۴: خالص الاعتقاد: ۵، ۶۰، ۵: فتاوی رضويه:

۱۰۱، ۶/۱۲ وغيره.

جواب : اهل سنت والجماعت فرمايي چې حاضر او ناظر كيدل دا د الله پاك صفت دى. ددېته علاوه دا د چا صفت هم نه شي كيدى
په همدې خبره د قرآن، احاديث او علماء كرامو اتفاق دى

د قرآن كريم آيتونه

پدې اړه قرآن كې ډېر آيتونه راغلي، چې ځينې يې دا دي
۱) (مَا يَكُونُ مِنْ نَجْوَى ثَلَاثَةٍ إِلَّا هُوَ اَبَهُمْ وَلَا تَمْسُهُ إِلَّا هُوَ سَادُّهُمْ وَلَا أَدْنَى مِنْ ذَلِكَ وَلَا أَكْثَرُ إِلَّا هُوَ مَعَهُمْ أَيْنَ مَا كَانُوا اَلَمْ نُنَبِّئْهُمْ بِمَا عَمِلُوا يَوْمَ الْيَوْمِ اِذَا لَمْ يَكُنْ لِلَّهِ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ) (۱)

ترجمه : په درې كسانو كې هيڅ قسم پټې خبرې نه وي، مگر څلورم هغه د الله پاك، وي او په پنځو كې نه وي، مگر شپږم هغه وي او نه كم ددې څخه او نه زيات ددې څخه وي، مگر هغه الله تعالى د هغوى سره وي. چيرته چې هم هغوى وي. بيا به هغوى ته د قيامت په ورځ د هغوى د اعمالو خبر وركوي، بېشكه الله پاك په هر يو شي عالم دى.
۲) (يَسْتَعْجِلُونَ مِنَ النَّاسِ وَلَا يَسْتَعْجِلُونَ مِنَ اللَّهِ وَهُوَ مَعَهُمْ اِذْ يُبَيِّنُونَ مَا لَا يَرَوْنَ مِنَ الْقَوْلِ) (۲)

ترجمه : د خلكو څخه پټيږي، د الله پاك څخه نشي پټيدلى او هغه هغوى سره هر ځاى كې وي، كله چې دوى د شپې د هغه خبرو مشورې كوي په كومو كې چې الله پاك ناراضه دى.

۳) (وَمَا تَكُونُ فِي شَأْنٍ وَمَا تَتْلُوا مِنْهُ مِنْ قُرْآنٍ وَلَا تَعْمَلُونَ مِنْ عَمَلٍ اِلَّا كُنَّا عَلَيْكُمْ شُهُودًا اِذْ تُفِيضُونَ فِيهِ) (۳)
ترجمه : تاسو چې په هر حالت كې يې او يا د قرآن څه برخه لولى، نه كوى تاسو يو عمل مگر مونږ په هغې باندې شاهدان يو، كله چې تاسو په هغې كې مشغول يې.
۴) (وَهُوَ مَعَكُمْ اَيْنَ مَا كُنْتُمْ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ) (۴)

(۱) سورة المجادلة: آيت ۷

(۲) سورة النساء: آيت ۱۰۸

(۳) سورة يونس: آيت ۶۱

(۴) سورة حديد: آيت ۴

ترجمه : او هغه الله پاك تاسو سره دى، چيرته چې تاسو يې، الله پاك ستاسو د عملونو كتونكى دى.

۵: ﴿وَاللَّهُ بِصِيْرَتِكُمْ بَالِغًا﴾ (۱)

ترجمه : الله پاك خپل بندگانو لره كتونكى دى.

د نبوي احاديثو ﷺ څخه هم د حاضر ناظر صفت صرف د الله پاك لپاره ثابت دى

د ديرو احاديثو څخه يو څو لاندې ليكل كيږي!

رسول الله ﷺ صحابه كرامو ﷺ ته وفرمايل:

۱: ﴿إِن كُفِرْتُمْ عَنْ سَمْعًا بِصِيْرَةٍ، وَهُوَ مَعَكُمْ، وَالَّذِي تَدْعُوْنَ أَقْرَبَ إِلَى أَخَذِكُمْ مِنْ عَنِّي

تَلَجِيْتِهِ﴾ (۲)

ترجمه : تاسو هغه الله پاك ته آواز كوى چې اوري او گوري. ستاسو سره وي او

تاسو ته ستاسو د حيواناتو د څټونو څخه هم زيات نژدې وي.

رسول الله ﷺ سيدنا عبادۀ بن صامت ؓ ته وفرمايل:

۲: ﴿إِن أَفْضَلَ الْإِيْمَانِ أَنْ تَعْلَمَ أَنَّ اللَّهَ مَعَكَ حَيْثُمَا كُنْتَ﴾ (۳)

ترجمه : د ټولو څخه غوره ايمان دا دى: چې ته دا يقين ولرې چې چيرته ته يې،

الله پاك تا سره دي.

د عبد الله بن معاويه عامري څخه روايت دى چې ما عرض وكړ:

۳: ﴿فَمَا تَزَكِيَةُ النَّفْسِ يَا رَسُولَ اللَّهِ قَالَ أَنْ يَعْلَمَ أَنَّ اللَّهَ مَعَهُ حَيْثُمَا كَانَ﴾ (۴)

ترجمه : يا رسول الله ﷺ! د يو سړي خپل نفس لره د پاكولو طريقه څه ده؟ رسول الله ﷺ

وفرمايل: چې ددې خبرې يقين وكړي چې انسان چيرته هم وي الله پاك هغه سره دى.

(۱) سورة آل عمران : آيت ۱۵

(۲) بخارى ومسلم

(۳) اخرجه الطبراني فى الاوسط (واستاده ضعيف)

(۴) رواه البزار فى مسنده

د سيدنا نواس بن سماعيل عليه السلام په روايت كې دي چې رسول الله ﷺ د دجال ذكر كولو سره وفرمايل:

۴: ﴿لَنْ يُخْرَجَ وَأَنَا فَيَكْفُرُ فَأَنَا حَجِجُهُ دُونَكَ وَلَنْ يُخْرَجَ وَلَسْتُ فَيَكْفُرُ فَأَمْرٌ وَحَجِجٌ نَفْسِهِ وَاللَّهُ خَلِيقٌ عَلَى كُلِّ مَسْلَمٍ﴾ (۱)

ترجمه: كه زه په امت كې يم؛ او زه به په دجال باندې به په حجت سره غالب شم، كه زه ستاسو ترمنځ نه وم؛ نو هر سړی دي خپله دفاع خپله كوي او الله پاك زما نه وروسته زما د امت حفاظت كونکی دی.

﴿لَسْتُ فَيَكْفُرُ﴾ د وفات نه وروسته رسول الله ﷺ د خپل حاضر او ناظر كيدو نفی كوي.

د علماء كرامو اتفاقي فيصله

په فتاویٰ بزایه كې دي:

۱: ﴿قَالَ عُلَمَاءُ مَنْ قَالَ أَرْوَاحُ الْمَشَاطِعِ حَاضِرَةٌ تَعْلَمُ الْكُفْرَ﴾ (۲)

ترجمه: زمونږ علماء كرامو ويلي: كوم سړی چې دا وايي د بزرگانو ارواح حاضر دي او هغوی په هر څه پوهیږي؛ نو داسې سړی كافر دی.
د فتاویٰ عالمگیری فيصله:

۲: ﴿رَجُلٌ تَزَوَّجَ امْرَأَةً، وَلَمْ يَخْضَرْ الشُّهُودَ قَالَ خِدَائِي رَا وَرَسُولٌ رَاغَوَاهُ كَرْدَمَ، أَوْ قَالَ:

خِدَائِي رَا وَفَرَشْتَا رَاغَوَاهُ كَرْدَمَ، هَكَذَا﴾ (۳)

ترجمه: یو سړی د یوې ښځې سره بغیر د شاهدانو نه نکاح وکړي او هغه دا ووايي: چې زه الله او د هغه رسول شاهد جوړوم، یا هغه داسې ووايي: چې زه الله پاك او د هغه فرشتې شاهدې كوم؛ نو داسې سړی به كافر شي، (ځكه چې هغه د رسول الله ﷺ د حاضر او ناظر كيدو عقیده لري).

د فتاویٰ جواهر اخلاطیه فيصله:

(۱) ابوداؤد (صحیح)

(۲) بزایه حاشیه عالمگیری: ۶/۳۲۶

(۳) فتاویٰ عالمگیری: ۲/۴۱۳

۳: ﴿ان زمران النبي صلى الله عليه وسلم يعلم الغيب يكفر فما ظنك بغيره﴾ (۱)

ترجمه: كه چا دا گمان وكړ، چې رسول الله ﷺ په ټولو غيبو پوهيږي؛ نو هغه سړى به كافر شي؛ نو كه د بل چا په باره كې داسې عقیده ساتي؛ نو هغه څنگه مسلمان پاتې كيدى شي.

د علامه ابن نجيم مصري رحمه الله فيصله:

۴: ﴿لَوْ تَزَوَّجَ بِشَهَادَةِ اللَّهِ وَرَسُولِهِ لَا يَمَقَّدُ وَيَكْفُرُ لَا عِقَادَهُ أَنْ النَّبِيُّ يَعْلَمُ الْغَيْبَ﴾ (۲)

ترجمه: كه يو سړى واده وكړي او په هغې كې الله او رسول ﷺ شاهدان كړي؛ نو دا نكاح به نه صحيح كيږي، د هغه دا عقیده كفر ده، چې رسول الله ﷺ په غيبو پوهيږي. ددېنه علاوه ډيرو فقهاء كرامو او محدثينو ددې خبرې تصريح كړې، چې حاضر او ناظر صرف د الله پاك ذات دى. (۳)

څلورمه عقیده: رسول الله ﷺ مختار كل دى

دې باره كې خپله مولانا احمد رضا خان بريلوي ليكي:

رسول الله ﷺ هر ډول حاجت پوره كولى شي، د دنيا او آخرت ټول مرادونه د رسول الله ﷺ په اختيار كې دي. (۴)

همدغه شان په يو بل ځاى كې احمد رضا خان ليكي:

اردو شعر

ذی تصرف بھی ہے اُنوں بھی مختار بھی ہے

کار عالم کا مدیر بھی ہے عبدالقادر (۵)

ترجمه: دهر ډول تصرف، اجازه او اختيار څښتن دى، دټولې نړۍ ښه برابر وونكى هم دى.

(۱) فتاوى جواهر اخلاطيه

(۲) البحر الرائق: ۱/۱۶

(۳) خلاصة الفتاوى: ۴/۳۵۴، فصول عماديه ص: ۶۴، عمدة القارى: ۱۱/۵۲۰، مسامره مع المسايير لابن الهمام: ۲/۸۸، شرح فقه اكبر: ۱۸۵ وغيره.

(۴) بركات الاحداد ص: ۸، وملفوظات حصه چهار ص: ۷۰

(۵) حدائق بخشش حصه: ۱۹

ہمدغہ شان یو بل خای کھی لیکھی:

رسول اللہ ﷺ لوی خلیفہ، پہ ٹمکھ او اسمان کھی تصرفات کوي. (۱)

پہ بہار شریعت کھی دي:

رسول اللہ ﷺ د اللہ پاک نائب مطلق دی، توله نری د رسول اللہ ﷺ د تصرف

لانڈی دہ، چا تہ چھی غواہی ورکوي او د چا نہ چھی غواہی اخلي بی تری. (۲)

پہ فتاویٰ رضویہ کھی دي:

ہر شي، ہر نعمت، ہر دولت باندی، پہ دین، دنیا او آخرت کھی د اول ورخی نہ

ترنتہ پوری او تر ابد الابدہ پوری چھی چاتہ خہ رسیبری. د رسول اللہ ﷺ پہ لاس مبارک

ورتنہ حاصل شوي او ملاویبری. (۳)

د بریلوی مسلک مستند عالم مفتی احمد یار محجراتی لیکھی:

توله معاملہ د رسول اللہ ﷺ پہ کریمانہ لاس کھی دہ: خہ چھی غواہی. چا تہ چھی

غواہی ورکوي بی. (۴)

مثلا د شیخ المشائخ عبد القادر جیلانی رحمۃ اللہ علیہ پہ ارہ خیلہ احمد رضا خان لیکھی:

اردو شعر ذی تصرف بھی ہے مآذون بھی مختار بھی ہے

کار عالم کا مدیر بھی ہے عبدالقادر (۵)

ترجمہ: دہر دول تصرف، اجازہ او اختیار خستن دی، د تولی نری بنہ برابر وونکی ہم دی.

د اسمان نہ تر ٹمکھی پوری د ابدال ملک دی او د عارف ملک د عرش نہ فرش

پوری. (۶)

(۱) فتاویٰ رضویہ: ۶/۱۵۵

(۲) بہار شریعت امجد علی جزء ص: ۱۵

(۳) فتاویٰ رضویہ: ۱/۵۷۷

(۴) جاء الحق ص: ۱۹۵

(۵) حدائق بخشش حصہ: ۱۹

(۶) الاستمداد: ۳۵

په بل ځای کې ليکي:

د اولياء، کرامو په برکت سره د خلکو نظام ولاړ دی. (۱)

جواب: د دې په خلاف د قرآن او حديث څخه دا خبره ثابته ده، چې مختار کل صرف د الله پاک ذات دی بل څوک مختار کل نشته.

د قرآن کریم د آیتونو څخه د الله پاک لپاره کلي اختیار

۱. (الَّذِي لَهُ مُلْكُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَلَمْ يَتَّخِذْ وَلَدًا وَلَمْ يَكُنْ لَهُ شَرِيكٌ فِي الْمُلْكِ وَخَلَقَ كُلَّ شَيْءٍ فَقَدْ رُفِعَ تَقْدِيرُهَا وَاتَّخَذَ وَامِينَ دُونَهُ إِلهًا لَا يَخْلُقُونَ شَيْئًا وَهُمْ يُخْلَقُونَ وَلَا يَمْلِكُونَ لِأَنْفُسِهِمْ ضَرًّا وَلَا نَفْعًا وَلَا يَمْلِكُونَ مَوْتًا وَلَا حَيَاةً وَلَا نُشُورًا) (۲)

ترجمه: الله پاک هغه ذات دی چې د ځمکو او اسمانونو بادشاهي د هغه په اختیار کې ده او هغه څوک هم په اولاد سره نه دی نیولی، نه د هغه په بادشاهي کې ورسره څوک شریک شته. هر یو شی یې پیدا کړی؛ پخپله اندازه. په اندازه کولو سره، او دوی نیولی دی د الله پاک نه سېوا نور معبودان چې هېڅ شی نشي پیدا کولی او نه د ځان لپاره د گټې او تاوان مالکان دي، نه د مرګ او ژوند او دوباره ژوندي کولو اختیار لري.

۲. (يُولِجُ اللَّيْلَ فِي النَّهَارِ وَيُؤَلِّجُ النَّهَارَ فِي اللَّيْلِ وَسَخَّرَ الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ كُلٌّ يَجْرِي لِأَجَلٍ مُّسَمًّى ذَلِكَمُ اللَّهُ يَكْتُمُ لَهُ الْمُلْكُ وَالَّذِينَ تَدْعُونَ مِنْ دُونِهِ مَا يَمْلِكُونَ مِنْ قِطْمِيرٍ) (۳)

ترجمه: دا ځلوي شپه په ورځ کې او ورځ په شپه کې، تابع کړي یې دي لمر او سپوږمۍ. هر یو روان دي. تر یوې ټاکلې نیتې پورې، هم دا ستاسو رب دی، د هغه

(۱) الامن والعلی، د زیات معلومات لپاره وگورئ: الاستمداد علی اصیال الارتداد ص ۳۴، ۳۶، ۳۷، الامن والعلی: ص ۱۰۵، ۱۰۷، ۳۶، فتاوی رضویه: ۱/۵۷۷، حقائق بخشش: ۲۸۷، ۱۲۵، ۱۲۶، ۱۷۹، ۱۸۶، ۱۷۹، حکایات رضویه للبرکاتی منقولہ از ملفوظات: ص ۱۲۵، ۱۰۲، ۱۰۴، ۱۲۹، (باغ فردوس) ایوب علی رضوی: ص ۴۶، ۴ جاء الحق ص ۱۹۷، رسول الکلام از دیدار علی للبریلوی: ص ۴۵، شریعت ۱/۹، فتاوی نعیمیہ ص ۲۴۹، مدافع اعلیٰ حضرت ایوب رضوی: ۵، ۵۴، ۴۳، ۵۴

(۲) الفرقان: ۳، ۴

(۳) الفاطر: ۱۳

لپاره بادشاهي ده او هغه معبودان چې تاسو يې رابلې، هغوی ته د خورما د هډوکي د پوستکي په اندازه اختيار هم نشته.

۳: ﴿ مَا يَفْتَحِرُ اللَّهُ لِلنَّاسِ مِنْ رَحْمَةٍ فَلَا مُمْسِكَ لَهَا وَمَا يُمْسِكُ فَلَا مُرْسِلَ لَهُ مِنْ بَعْدِهِ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ يَا أَيُّهَا النَّاسُ اذْكُرُوا نِعْمَةَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ هَلْ مِنْ خَالِقٍ غَيْرِ اللَّهِ يَرْزُقُكُمْ مِنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ إِلَّا هُوَ قَاتِي تُوفِّكُونَ ﴾ (۱)

ترجمه: الله پاک که د رحمت يوه دروازه د خلکو لپاره خلاصه کړي: نو د هغې لپاره څوک بندونکی نشته، که بنده يې کړي؛ نو بيا د هغې څوک خلاصونکی نشته، هغه غالبو حکمتونو والا دی، اې انسانانو! رايا د کړي د الله پاک نعمتونه په خپلو ځانونو باندې، آیا بل څوک خالق شته چې تاسو ته د اسمان او ځمکې نه روزي درکړي؟ نشته حقدار د بندگۍ سېوا د هغه نه! تاسو کوم طرفته اړول کيږي.

۴: ﴿ وَلَا تَدْعُ مِنْ دُونِ اللَّهِ مَا لَا يَنْفَعُكَ وَلَا يَضُرُّكَ فَإِنْ فَعَلْتَ فَإِنَّكَ إِذًا مِنَ الظَّالِمِينَ ﴾ (۲)

ترجمه: او د الله پاک نه سېوا داسې معبودان مه رابله چې نه تا ته گټه رسوي او نه تاوان، که تا داسې وکړه؛ نو يقينا ته به د ظالمانو څخه شې.

۵: ﴿ قُلْ لَا أَمْلِكُ لِنَفْسِي ضَرًّا وَلَا نَفْعًا إِلَّا مَا شَاءَ اللَّهُ ﴾ (۳)

ترجمه: تاسو ووايي: زه د خپل ذات لپاره د هيڅ گټې او تاوان اختيار نه لرم، مگر هغه چې الله پاک يې وغواړي.

د نبوي ﷺ احاديثو څخه هم صرف د الله پاک مختار کل کېدل ثابت دي

پدې ضمن کې ځينې احاديث دا دي:

۱: ﴿ اللَّهُمَّ هَذَا قَسَمِي فِيمَا أَمْلِكُ فَلَا تَلْمِزْنِي فِيمَا تَمْلِكُ وَلَا أَمْلِكُ ﴾ (۴)

ترجمه: اې الله (کوم خرچ خوراک وغيره، نفقه چې زما په وس کې وه؛ نو ما پدیکې برابري وکړه. اوس چې د کوم خير مالک ته يې، زه يې مالک نه يم؛ نو په هغې

(۱) الفاطر: ۳، ۴

(۲) يونس: ۱۰۶

(۳) يونس: ۱۰۹

(۴) مشکوة ص ۲۷۹، بحواله ترمذي و ابوداؤد والنسائي وابن ماجه (ضعيف)

کې ما مه نيسه.

۲: ﴿اللَّهُمَّ بِعِلْمِكَ الْغُيُوبِ، وَقُدْرَتِكَ عَلَى الْخَلْقِ، أَخْبِنِي مَا عِلِمْتُ الْحَيَاةَ خَيْرًا لِي، وَتَوَفَّنِي إِذَا عِلِمْتُ الْوَفَاةَ خَيْرًا لِي﴾ (۱)

ترجمه: اي الله! په خپل مخلوق باندې د خپل قدرت په واسطه ما تر هغه وخته پورې ژوندی وساته! تر څو چې ستا په علم کې زما ژوند زما لپاره د خير وي او ماته وفات راکړه تر څو چې ستا په علم کې زما لپاره وفات غوره وي.

۳: ﴿اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ مِنْ كُلِّ خَيْرٍ خَرَّائِيهِ بِكَ... الْحَدِيثُ﴾ (۲)

ترجمه: اي الله! زه ستا نه د هر خير سوال کوم چې د هغې خزانې ستا په ولکه کې دي او د هرې بدې څخه ستا پناه غواړم. چې د هغې خزانې هم ستا سره دي.

۴: ﴿مَا أَعْطَيْكَوْا، وَلَا أَمْتَعَكُمُ أَفَاقِيْمُ أَصْعُ حَيْثُ أَمِرْتُ﴾ (۳)

ترجمه: رسول الله ﷺ وفرمايل: نه خو زه تاسو ته د خپل طرفه څه درکوم او نه مو منع کوم، زه خو صرف يو تقسيم کونکی يم، چيرته چې مونږ ته د الله پاک حکم کيږي هلته يې ږدم.

د استخاري په دعا کې رسول الله ﷺ ددې دعا تعليم ورکړی دی!

۵: ﴿اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْتَخِيرُكَ بِعِلْمِكَ وَأَسْتَقْدِرُكَ بِقُدْرَتِكَ وَأَسْأَلُكَ مِنْ فَضْلِكَ الْعَظِيمِ قُلْتُكَ تَقْدِيرٌ، وَلَا أَقْدِيرُ وَتَعْلَمُ، وَلَا أَعْلَمُ وَأَنْتَ عَلَامُ الْغُيُوبِ﴾ (۴)

ترجمه: اي الله! زه ستا د علم په واسطه ستا نه خير غواړم، ستا د قدرت په واسطه ستا نه طلب د قدرت کوم، ستا په لوی فضل ستا نه سوال کوم، بېشکه ته قدرت لري او زه قدرت نه لرم، تاته علم دی او ماته علم نشته او ته علام الغيوب ذات يې.

(۱) النسائي (صحيح)

(۲) المستدرک للحاکم ۱/۵۴۵ (صحيح)

(۳) بخاري کذا في مشکوة المصابيح رزق الولاة: ۳۲۵

(۴) بخاري کذا في مشکوة المصابيح باب التطوع: ۱۱۶ و ابوداؤد

۶: ﴿وَاعْلَمُوا أَنَّمَا اللَّهُ لَوْ جِئْتُمْ عَلَىٰ أَنْ يَنْقُصُوا بِشَيْءٍ لَمْ يَنْقُصُوا إِلَّا بِشَيْءٍ قَدْ كَتَبَ اللَّهُ لَكُمْ وَلَوْ جِئْتُمْ عَلَىٰ أَنْ يَنْقُصُوا بِشَيْءٍ لَمْ يَنْقُصُوا إِلَّا بِشَيْءٍ قَدْ كَتَبَ اللَّهُ عَلَيْكُمْ﴾ (۱)

ترجمه : او پوه شه! که دا ټول خلک راجمع شي، چې تا ته څه گټه ورسوي؛ نو نه شي درکولی سېوا د هغې نه چې الله پاک سنا په تقدير کې ليکلي دي او که دا ټول خلک تا ته په تاوان رسولو باندې راجمع شي؛ نو تا ته هيڅ نقصان نه شي در رسولی. سېوا د هغې نه چې کوم الله پاک سنا لپاره مقدر کړی وي

د علماء کرامو اتفاقي فيصله

علامه انور شاه کشميري د شيخ الاسلام ابن تيميه رحمه الله قول نقل کوي:

۱: ﴿أَنَّ الْأَنْبِيَاءَ عَلَيْهِمُ السَّلَامُ لَا يَمْلِكُونَ شَيْئاً حَالِ حَيَاتِهِمْ كَمَا أَنَّهُمْ لَا يَمْلِكُ لَهُمْ بَعْدَ وَفَاتِهِمْ، وَلَيْسَ عَلَيْهِمْ هَذَا الْحَدِيثُ، وَقَالَ: «إِنَّهُ قُلْتُ لَا غَيْرَ وَلَا يَمْلِكُ لَهُ أَصْلًا» (۲)

ترجمه : بېشکه انبياء عليهم السلام په خپل ژوند کې هم د څه شي اختيار نه لري، لکه څنگه چې د هغوی د وفات نه وروسته هم د هغوی څه اختيار نشته او هغوی (ابن تيميه) هم ددې حديث (امانا قلسم) څخه دليل نيولی، وايي: چې رسول الله صلى الله عليه وسلم صرف تقسيم کونکی دی. خپل ملکيت او اختيار د هغوی نشته.

د امام فخر الدين رازي په زمانه کې دا عقیده نه وه.

۲: ﴿اعْلَمُوا أَنَّهُ لَيْسَ فِي الْعَالَمِ أَحَدٌ يَثْبُتُ لِلَّهِ شَرِيكاً يَأْوِيهِ فِي الْوُجُودِ وَالْقُدْرَةِ وَالْعِلْمِ وَالْحِكْمَةِ

وَهَذَا مَا لَمْ يَوْجَدْ إِلَى الْآنَ﴾ (۳)

ترجمه : پوه شه! چې په ټوله نړۍ کې يو سړی هم نشته، چې د الله پاک سره داسې شريک ومني چې د هغه سره په وجود، قدرت، علم او حکمت کې برابر وي او داسې عقیده تر دې وخته پورې وجود نه لري. د علامه شعراني رحمه الله فيصله:

(۱) ترمذي (صحيح)

(۲) فيض الباري : ۱/۱۷۱

(۳) تفسير كبير ۲/۱۱۲، تحت هذه الآية فلا تجعلوا لله اندادا.

۳: ﴿وَنَحْنُ نَعْلَمُ أَنَّ الشَّارِعَ هُوَ اللَّهُ تَعَالَى فَإِنَّهُ صَلَّى عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَبْلُغٌ عَنْ اللَّهِ أَحْكَامَهُ فِيمَا أَرَادَ اللَّهُ تَعَالَى لَا يَنْطَلِقُ قَطْعٌ عَنْ هَوَى نَفْسِهِ وَلَا يَنْسِي شَيْئًا فَمَا أَمْرٌ بِتَابِئِهِ أَنْ هُوَ الْوَاحِيُّ يُوْحِي﴾ (۱)

ترجمه: مونږ ددې خبرې اعتقاد ساتو: چې شارع خو الله پاك دى، رسول الله ﷺ خو د الله پاك د هغه حكمنو رسونكى وو د څه په اړه چې هغه ته حكم شوى وو، هغه خبره به يې كوله چې هغه به صرف وحى وه.

۴: ﴿الْحَاكِمُ لَا خِلَافَ فِي أَنَّهُ اللَّهُ رَبُّ الْعَالَمِينَ﴾ (۲)

ترجمه: پدېكې هيڅ اختلاف نشته، چې حكم كونكى صرف د الله پاك ذات دى. د شاه عبدالعزیز دهلوی فیصله:

۵: مذهب صحیح آنست که امر تشریع مفوض به پیغمبر نمی باشد زیرا که منصب پیغمبری منصب رسالت و یکمی گریست زنیابست خدا او نه شرکت در کار خانه خدائی آنچه خدائی تعالی حلال و حرام فرماید آن را رسول تبلیغ می کند و پس از طرف خود اختیاری ندارد.

ترجمه: صحیح مذهب دا دی: چې د شریعت جوړولو امر چا ته هم نه دی سپارل شوی. ځکه چې د پیغمبري منصب د رسالت او پیغام رسولو منصب دی، نه دا چې د الله پاك نیابت او نه د الله پاك په کارخانه کې شرکت، څه چې هم الله پاك حلال او حرام کړي دي، نبی هم د هغې تبلیغ کوي او د خپل له طرفه هیڅ اختیار نه لري.

پنځمه عقیده: د غیر الله نه مرسته غوښتل

د الله پاك نه علاوه د بل چا نه د خپل ضرورت پوره كول او دا عقیده ساتل چې زما مشكلات به لري شي، حال دا چې د اسلام تعلیم خو دا دی چې د الله پاك نه سېوا څوك هم مشكل حل كونكى نشته، صرف هم د هغه نه دعا او مرسته غوښتل پكار دي، هم دې تمتوحید ویل کیږي.

(۱) البواقیت والجواهر: ۲/۱۳

(۲) تحري: ۲/۲۹

پدې سلسله کې احمد رضا خان ليکي:

د اولياؤ نه مرسته غوښتل، هغوی رابلل او هغوی سره توسل کول مشروع امر او مرغوب شی دی، ددې څخه څوک انکار نه کوي مگر د انصاف نه لري سوی او یا هر هغه څوک چې دشمن وي. (۱)

په بل ځای کې ليکي:

د انبياؤ، مرسلينو، اولياؤ او صالحينو عالمانو نه د هغوی د وفات نه وروسته هم استقامت او مرسته غوښتل جائز دي. اولياء د وفات نه وروسته هم په دنيا کې تصرف کوي. (۲)

همدغه شان په يو بل ځای کې ليکي چې:

رسول الله ﷺ په هر مصيبت کې په کار راځي. رسول الله ﷺ بهترين ورکړه کونکی دی، په عاجزئ او تذلل سره حضور ﷺ، ته آواز کوئ حضور ﷺ، د مصيبتونو څخه پناه ده. (۳)

همدغه شان ليکي:

سيدنا جبرئيل عليه السلام حاجت روا دی او دا چې رسول الله ﷺ مشکل کشا او دافع البلاء دی، پدېکې د چا شک کيدی شي! هغه خو د جبرئيل عليه السلام هم حاجت روا دی. (۴)
 صرف رسول الله ﷺ حاجت روا نه، بلکې ورسره سيدنا علي عليه السلام او شيخ عبدالقادر جيلاني رحمه الله وغیره، د ډيرو اولياؤ په اړه دا عقیده لرل لازم دي (۵)

جواب: د دې په مقابل کې بل طرفته قرآني تعليمات، نبوي ارشادات او د امت اجماع پدې باندې دلالت کوي: چې په مصيبت کې صرف الله پاک ته آواز کول

(۱) الامن والعلی ص: ۴۹ (احمد رضا بریلوی)

(۲) رسالة حياة الموات وفتاوی رضویه ۶/۳۷۰ (احمد رضا بریلوی)

(۳) الامن والعلی ص: ۹۲

(۴) ملفوظات: ۹۹

(۵) ملفوظات: ۹۹، الامن والعلی: ۱۳، جاء الحق: ۴۱۰، مفتی احمد یار، حدائق بخشش: ۱۸۶، انوار الانبياء فی حل نداء یا رسول الله مندرج در مجموعه رسائل رضویه: ۱/۱۸۰، وحيات المات از بریلوی درج در فتاوی رضویه ۶/۳۰۰، وفتاوی افریقیه از بریلوی: ص ۱۳۵ وغیره.

پکار دي او هم د هغه نه مرسته غوښتل پکار دي، د هغه نه علاوه څوک هم د مصیبت لرې کونکی نشته.

۱: ﴿قُلِ ادْعُوا الَّذِينَ زَعَمْتُمْ مِنْ دُونِ اللَّهِ لَا يَمْلِكُونَ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ فِي السَّمَوَاتِ وَلَا فِي الْأَرْضِ وَمَا هُمْ فِيهَا

مِنْ شَرِكٍ﴾ (۱)

ترجمه: تاسو او فرمایئ: راوبلئ هغه څوک چه تاسو ئې (معبودان، گنړئ د الله پاک نه سوا، هغوی د ذرې برابر هم د څه اختیار په زمکه او اسمان کېن نه لری او نه د هغوی په دې دواړو کېن څه شرکت شته او نه د هغوی نه څوک د الله پاک مددگار شته.

۲: ﴿وَالَّذِينَ يَدْعُونَ مِنْ دُونِهِ لَا يَسْمَعُونَ نَصْرَكُمْ وَلَا أَنْفُسَهُمْ يَنْصُرُونَ﴾ (۲)

ترجمه: هغه کسان چه د الله پاک نه سوا نور رابلئ هغوی د هغوی د مدد طاقت نه لری او نه د ځان مدد کولې شی.

۳: ﴿ذِكْرُ اللَّهِ يُكْمِلُ لَهُ الْمُلْكُ وَالَّذِينَ يَدْعُونَ مِنْ دُونِهِ مَا يَمْلِكُونَ مِنْ قِطْعِنٍ إِنْ تَدْعُوهُمْ لَا يَسْمَعُوا

دُعَاءَكُمْ وَلَا يَنْصُرُونَ مَا اسْتَجَابُوا إِلَيْكُمْ يَوْمَ الْقِيَمَةِ يُكْفَرُونَ يَشْرِكُكُمْ وَلَا يَنْتَفِكُ عَنْكُمْ خَيْرٌ﴾ (۳)

ترجمه: هم دغه الله پاک ستاسو رب دې د هغه دپاره اختیار دې، او هغه کسان چه تاسو ئې د هغه نه سوا رابلئ هغوی د کهجورې د هپوکی د پوستکی په مقدار هم د یو څیز اختیار نه لری. که تاسو هغوی رابلئ نه نو ستاسو بلنه نه اوری، او که (بالفرض) واورئ نو قبولې ئې نه شی، او د قیامت په ورځ باندې به ستاسو د شرک نه انکار کوی، او خبر به درنه کړی تاته د خبر ذات (الله پاک) په شان هیڅ څوک.

۴: ﴿وَالَّذِينَ يَدْعُونَ مِنْ دُونِهِ لَا يَسْمَعُونَ هُمْ يَشَاءُ﴾ (۴)

ترجمه: او هغه کسان چه دوی ئې رابلئ د هغه نه سوا هغوی د دوی د هیڅ څیز قبولوالې نه شی کولې.

۵: ﴿قُلِ أَتَأْتِدُّهُمْ مِنْ دُونِهِ أَوْ يَأْتِيَهُمْ نَصْرًا وَلَا عَزًّا﴾ (۵)

(۱) سبا: ۲۲

(۲) الاعراف: ۱۹۷

(۳) فاطر: ۱۳، ۱۴

(۴) رعد: ۱۴

(۵) سورة رعد: آیت ۱۶

ترجمه: تاسو او فرمايئ: ايا تاسو د الله پاك نه سوا نور معبودان نيولي دي چه د ځان دپاره هم د فائدي او ضرر اختيار نه لري.

۶: ﴿وَمَنْ أَضَلُّ مِمَّنْ يَدْعُوا مِنْ دُونِ اللَّهِ مَنْ لَا يَنْصِبُ لَهُ إِلَى يَوْمِ الْقِيَمَةِ وَهُمْ عَنْ دُعَائِهِمْ غَفُلُونَ﴾ (۱)

ترجمه: او څوك دې زيات گمراه د هغه چا نه چه د الله پاك نه سوا هغه څوك رابلي كوم چه تر قيامته پورې د هغه قبولوالي نه شي كولې او هغوی د دوی د بلنې نه ناخبره دي.

۷: ﴿قُلْ أَقْرَبُكُمْ مَا تَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ إِنْ أَرَادْنِيَ اللَّهُ بِضُرٍّ هَلْ هُنَّ كَيفَتُ ضِرَّةَ أَوْ أَرَادْنِي بِرَحْمَةٍ هَلْ هُنَّ مُمْسِكَتُ رَحْمَتِهِ﴾ (۲)

ترجمه: تاسو ووايي: ما ته خبر راکړئ چه کوم معبودان تاسو د الله پاك نه سوا رابلي که چرته الله پاك ماته د ضرر اراده کړې وي نو ايا دی هغوی دفع کونکې ضرر د هغه لره او يا اراده او کړې د رحمت او مهرباني نو ايا دی هغوی بندونکې رحمت د هغه لره.

د غیر الله نه د مرستې غوښتلو بدي په احادیثو کې

۱: ﴿عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا، قَالَ: كُنْتُ خَلْفَ النَّبِيِّ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - يَوْمًا، فَقَالَ: يَا غُلَامُ، إِنِّي أَعْلَمُكَ كَلِمَاتٍ: أَحْفَظِ اللَّهَ يَحْفَظَكَ، أَحْفَظِ اللَّهَ تَجِدْهُ تُجَاهَكَ، إِذَا سَأَلَ فَسَأَلِ اللَّهَ، وَإِذَا سَأَلْتَ فَاسْأَلِ اللَّهَ﴾ (۳)

ترجمه: سيدنا ابن عباس رضي الله عنه فرمايي: چې زه يوه ورځ په رسول الله صلي الله عليه وسلم پسې شاته ناست وم؛ نو وې فرمايل: اي هلکه! زه تاته څه کلمات در نښم، دا ياد کړه الله پاك به ستا حفاظت کوي، ته د الله پاك (د احکاماتو) حفاظت کوږه: ته به هغه خپلې مخې ته (مددگار) بيا مومې، کله چې غوښتنه کوې؛ نو د الله پاك نه يې غواړه، کله چې مرسته غواړې؛ نو د الله پاك نه يې غواړه.

۲: ﴿عَنْ أَبِي طَلْحَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ قَالَ كُنَّا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي غَزَاةٍ فَقَعِيَ

(۱) سورة الاحقاف: آيت ۵

(۲) سورة الزمر: آيت ۳۸

(۳) ترمذی و احمد (صحيح)

اُتَدُوْا فَمِیْمَتُهُ یَقُوْلُ: یَا مَلَائِكَةُ یَوْمَ الدِّیْنِ اِنَّكَ تَعْبُدُوْنَ لِیْكَ تَسْتَعِیْنُ قَالُ فَقَدْ رَأَيْتُ الرِّجَالَ تُصْرَعُ تُصْرَعُهَا اَصْلَانِیْكَ مِنْ بَیْنِ یَدَیْهَا وَمِنْ خَلْفِهَا» (۱)

ترجمه: سیدنا ابو طلحه رضی اللہ عنہ فرمائی: جی رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم سرہ مونہ پہ یو جنگ کی شریک وو، د رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم مخی تہ دشمن راغی، ما د رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم خُشہ او وریدل، هغوی وفرمایل: ای د جزاء د ورخی مالک، مونہ خاص ستا عبادت کوو او خاص هم ستا نہ مرسته غواړو، ما خلک ولیدل چې خلکو منډې وهلې او فرشتو هغوی د شانه وهل.

د علماء کرامو اتفاقي فیصله

۱: د امام ابو حنیفہ رحمۃ اللہ علیہ فیصله:

امام صاحب یو سړی ولید: چې هغه به د بزرگانو قبرونو ته تللی، هغوی ته به یې خبرې کولې او اوریدلې به یې: او خلکو ته به یې ویل: چې آیا تاسو ته علم شته چې زه تاسو ته د څو ورځو نه راځم، دا ددې لپاره چې تاسو زما لپاره دعا وکړی، پدې باندې امام ابو حنیفہ رحمۃ اللہ علیہ خبر شو هغه وفرمایل:

﴿هل أجابوا لك؟ قال: لا! فقال: سحقا لك، وترت يدك!؛ كيف تكلم أجسادا لا يستطيعون جوابا، ولا يملكون شيئا﴾ (۲)

ترجمه: آیا هغوی تاته جواب درکړ؟ هغه جواب ورکړ: نه! نو امام صاحب رحمۃ اللہ علیہ وفرمایل: هلاک شي، لاسونه دي په خاورو کې شه! ته څنگه د هغه بدنونو سره خبرې کوي چې د جواب طاقت نه لري او د هيڅ شي مالکان نه دي.

۲: د شيخ عبدالقادر جيلاني رحمۃ اللہ علیہ فیصله: شيخ عبدالقادر جيلاني رحمۃ اللہ علیہ د وفات په وخت خپل ځوی عبد الوهاب ته د وصيت په ډول وفرمایل:

﴿عليك بتقوى الله وطاعته ولا تخف احدا ولا توجه وكل الحوائج الى الله عز وجل واطلبها منه ولا تشق باحد سوا الله عز وجل ولا تعتمد الا عليه سبحانه التوحيد التوحيد التوحيد﴾ (۳)

(۱) تفسير در منثور: ۱/۱۶ ... اخرجه الطبرانی باسناد ضعيف

(۲) صيانة الانسان بحواله براهين: ۱/۲۴۳،

(۳) ملفوظات مع فتح الرباني ص: ۶۶۵

ترجمه : په تا باندې د الله پاك ويره او د هغه طاعت لازم دى. د الله پاك نه سېوا د چا ويره هم په زړه كې مه ساته. مه د الله پاك نه سېوا د چا نه اميد ساته. خپل ټول حاجتونه الله پاك ته وسپاره، هم د هغه نه خپل ضرورتونه غواړه. د الله پاك نه سېوا په چا باندې هم اعتماد مه ساته. چې اعتماد ساتې صرف د الله پاك په ذات يې ساته، د هغه ذات د ټولو عيبونو څخه پاك دى. گوره! توحيد. توحيد. توحيد (يعنې صرف هم هغه يو ذات ومنه. صرف هم هغه يو ذات ومنه. صرف هم هغه يو ذات ومنه، او په هغه باندې اعتماد ساته).

شپږمه عقیده: په ۱۲ ربيع الاول باندې عيد ميلاد النبي لمانځل

پدې اړه مفتي احمد يار ليكي:

ميلاد د ملايكو سنت دى، د دېنه شيطان تبتي. (۱)

په بل ځاى كې ليكي:

ميلاد شريف د قرآن، حديث، ملايكو او پيغمبرانو څخه ثابت دى. (۲)

په يو بل ځاى كې ليكي:

د ميلاد شريف محفل جوړول او د پيدايش خوشحالي لمانځل. ددې د ذكر پر مهال خوشبويي لگول، د گلاب اوبه څنډل، شيريني تقسيمول، غرض دا چې د خوشحالي اظهار كوم چې په جائزې طريقې سره وي، مستحب دى او د برکت باعث دى، نن هم عيسايان پدې وجه لمانځي چې په هغه ورځ دسترخوان نازل شوى وو، د رسول الله ﷺ تشریف راوړل ددې فايدې څخه زيات نعمت دى، لهذا د هغوى د پيدايش ورځ هم د اختر ورځ ده. (۳)

جواب : خو د شريعت نه ددې منع معلومېږي.

او د تاريخ نه معلومېږي چې د عيد ميلاد النبي رواج په قرون ثلاثه كې نه وو،

(۱) جاء الحق: ۱/۲۴۳

(۲) جاء الحق: ۱/۲۴۳

(۳) جاء الحق: ۱/۲۳۱

د ټولو نه اول دېته مظفر الدين بادشاه رواج ورکړی، دا د اوومې هجري صدی یو لوی بدعتي بادشاه وو. (۱)

او عمر بن دحيه په نوم سړي د هغه ښه ملگرتيا وکړه. (۲)

د عمر بن دحيه په باره کې امام ابن کثير رحمه الله فرمايي: چې دا دروغزن سړی وو، خلکو د هغه په روايت باندې اعتماد کول پرې ايښي وو او هغه يې ډير ذليله کړی وو. (۳)

هر کله چې د مستندو حوالو نه دا خبره ثابته شوه، چې دا د عيد ميلاد النبی ﷺ لمانځل د اوومې هجري صدی څخه شروع شوی؛ نو اوس دا د قرآن او حديث يا صحابه کرامو، تابعينو او تبع تابعينو امامانو د اقوالو څخه نشي ثابتيدلی، ځکه چې د هغوی په زمانه کې دا موجود نه وو.

او دومره ضرور ويل کيدی شي چې!

﴿مَنْ لَحَنَتْ فِي أَمْرِنَا هَذَا مَا لَيْسَ مِنْهُ فَهُوَ زَافٌ﴾ (۴)

ترجمه: چا چې د دين په معامله کې يو نوی شی ايجاد کړي، چې په هغې کې داخل نه وو، هغه به رد کولی شي.

همدغه شان په يو بل روايت کې راځي.

﴿وَلَا تُكْفِرُوا مَحَنَّتِ الْأُمُورِ فَإِنَّ كُلَّ مُحَنَّةٍ بِدْعَةٌ وَكُلُّ بِدْعَةٍ ضَلَالَةٌ﴾ (۵)

ترجمه: په دين کې د نوي نوي رسمونو څخه ځان ساتی! ځکه چې هر نوی رسم بدعت دی او هر بدعت گمراهي ده.

اوومه عقیده: د درود او سلام پر مهال دريدل

د درود او سلام پر مهال د دريدلو په اړه د بريليو مسلك مشهور عالم عبد السمیع بريليو ليکي چې:

(۱) القول المعتمد في عمل المولد (مصنف احمد بن محمد مصري)

(۲) البداية والنهاية ۱۳/۱۴۴

(۳) البداية والنهاية ۱۳/۱۴۵

(۴) بخاري ومسلم وكذا في المشكوة: ۲۷

(۵) مسند احمد وابوداؤد وترمذي وابن ماجة وكذا في المشكوة: ۳۰۰

چې د ميلاد شريف د ذكر په وخت دريدل فرض دي. (۱)
په دريدو کې دا عقیده وي چې رسول الله ﷺ تشریف راوړي. لکه پدې شعر
کې چې ويل شوي!

اردو شعر: دم دم پږمو درود حضور يگی سهرهاں موجود

ترجمه: هر مهال درود وايه، نبی کریم صلی الله عليه وسلم دلته شتون لري.

جواب: دې باره کې د اهل سنت والجماعت عالمان فرمايي: چې دا عمل او
عقیده د صحابه کرامو، تابعينو او په مجتهدينو امامانو کې د چا هم نه وه. ثابت په
پوره تاريخ اسلام کې دا قسم عمل يا عقیده د چا نه هم نقل نه ده.

او کومه طريقه چې داسې وي چې هغه ثابته نه وي او هغه دين گڼل کيږي؛ نو د
همدې نوم بدعت دی. چې د هغې په اړه د رسول الله ﷺ وينا ده:

۱: «مَنْ أَخَذَتْ فِي أَمْرِنَا هَذَا مَا لَيْسَ مِنْهُ فَهُوَ رَدٌّ» (۲)

ترجمه: چا چې د دين په معامله کې يو نوی شی ايجاد کړي، چې په هغې کې
داخل نه وي، هغه به رد کولی شي.

۲: همدغه شان په بل روايت کې دي:

«وَشَرُّ الْأُمُورِ مُخَدَّنَاتُهَا، وَكُلُّ بِدْعَةٍ ضَلَالَةٌ» (۳)

ترجمه: بد ترين عمل هغه نوي شيان (عبادت) دي، چې خپله جوړ کړي شي، دا
نوي جوړ شوي شيان گمراهي ده.

۳: سيدنا حذيفه رضی الله عنه فرمايي:

«كل عبادة لم يتعبدوا أصحاب رسول الله صلى الله عليه وسلم، فلا تقصدوها، وخذوا

بطريق من كان قبلكم»

(۱) الانوار الساطعه (عبد السميع بريولي) ص ۲۵۰

(۲) بخاري و مسلم وكذا في المشكوة: ۲۷

(۳) مسلم كذا في المشكوة: ۳۰

ترجمه : هر هغه عبادت چې صحابه کرامو رضي الله عنهم نه دی کړې : نو هغه مه کوی. د هغه چا لاره ونیسی چې ستاسو نه مخکې وو.

د رسول الله ﷺ داسې مجلس ته تشریف راوړل دا هم د هیڅ حدیث څخه ثابت نه دي، دا په رسول الله ﷺ باندې بهتان دی. په حدیث کې خو دومره ثابت دي چې :
﴿ مَنْ صَلَّى عَلَى عِنْدَ قَبْرِى سَمِعْتُهُ، وَمَنْ صَلَّى عَلَى نَائِيْهِ اُتِيََتْهُ ﴾ ^(۱)

ترجمه : څوک چې زما د قبر په خوا کې درود او سلام لولي. زه هغه خپله اورم او څوک چې یې د لرې نه رالیري؛ نو هغه ماته رارسول کیږي.

اتمہ عقیده: قبرونه پخول او په هغې باندي گنبد جوړول

پدې اړه مفتي احمد یار گجراتي صاحب لیکي:

د صاحب قبر د قدردانی لپاره قبه وغیره جوړول شرعاً جائز دي. ^(۲)

خپله احمد رضا خان بریلوي صاحب لیکي:

په قبرونو باندې د گنبدې وغیره تعمیر پدې وجه ضروري دی. چې مزارات طیبه د عامو قبرونو څخه ممتاز وي اود عوامو په زړونو کې هیبت او عظمت پیدا شي. ^(۳)
 په بل ځای کې لیکي چې:

مزاراتو ته د اولیاء کرامو روحونه حاضرېږي. ^(۴)

جواب : ددې خلاف په شریعت کې د قبرونو د پخولو او په هغې باندي د گنبدو جوړولو څخه په سختی سره منع راغلې. مثلاً:

۱: **﴿ نَهَى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنْ يُخَصَّصَ الْقَبْرُ وَأَنْ يُقَدَّ عَلَيْهِ وَأَنْ يُتَى عَلَيْهِ ﴾** ^(۵)

۲: **﴿ نَهَى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنْ يُتَى عَلَى الْقَبْرِ، أَوْ يُقَدَّ عَلَيْهِ، أَوْ يُصَلَّى عَلَيْهِ ﴾** ^(۶)

^(۱) مشکوٰۃ: ۸۷

^(۲) جاء الحق ص ۲۸۲ (مفق احمد یار)

^(۳) احکام شریعت: ۱/۷۱

^(۴) احکام شریعت: ۱/۷۱

^(۵) مسلم، مسند احمد، ۸/۷۸، وسنن الترمذی: ۱/۱۲۵، وابوداؤد، محلی ابن حزم: ۵/۱۳۳، السنن الکبری: ۱/۴

^(۶) مجمع الزوائد: ۶۱/۳، مسند ابی یعلی: ۴/۶

ترجمه : رسول الله ﷺ په قبرونو باندې د آبادی کولو او په هغې باندې د کیناستلو او د لمونځ کولو څخه منع کړې ده.

۳: ﴿نَهَى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنْ يُبْنَى عَلَى الْقَبْرِ، أَوْ يُجَصَّصَ﴾ (۱)

ترجمه : رسول الله ﷺ په قبر باندې د آبادی کولو او قبرونو لره د پخولو څخه منع کړې ده.

د څلورو امامانو په نزد بالاتفاق قبرونه پخول منع دي

د امام شافعي رحمه الله فتوی:

امام شافعي رحمه الله په کتاب الام کې فرمایي:

﴿لَا يُكْنَى وَلَا يُجَصَّصُ فَإِنْ ذَلِكَ يُشْبِهُ الرِّبَّةَ وَالْحَيْلَاءَ وَلَيْسَ الْمَوْتُ مَوْضِعَ وَاجِدٍ مِنْهُمَا﴾ (۲)

ترجمه : په قبر باندې به نه آبادي جوړولی شي او نه به یې پخولی شي، ځکه چې دا خو ډول دی او د متکبرینو د عادت سره مشابهت دی او مرگ پدې دواړو کې د یو ځای هم نه دی.

د امام مالک او امام احمد رحمه الله فتوی:

په المجموع شرح المذهب کې دي: په قبرونو باندې آبادي او لیکل ناجائز دي، پدیکې د امام مالک، امام احمد، داؤد ظاهري او جمهورو علماء کرامو اتفاق دی. (۳)

د امام ابوحنیفه رحمه الله فتوی:

امام محمد رحمه الله لیکي چې امام ابوحنیفه رحمه الله فرمایي: ما ته زما استاذ دا حدیث بیان کړی:

﴿يرفعه إلى النبي صلى الله عليه وسلم أنه: نهى عن تزيين القبور وتجسيصها﴾ (۴)

(۱) مسند احمد بترتيب الفتح الرباني: ۸/۷۸

(۲) كتاب الام: ۲/۲۷۷

(۳) المجموع شرح المذهب: ۵/۲۹۸

(۴) كتاب الاثر: ۵۲

ترجمه: هغوی رسول الله ﷺ ته ددې حدیث سند ورسوی، چې رسول الله ﷺ د قبرونو د مربع جوړولو او د قبرونو د پخولو څخه منع کړې ده.

او همدا خبره د احنافو په ټولو فتاوی جات کې لیکل شوې ده، مثلاً: علامه

ابن نجیم مصري رحمته الله علیه په البحر الرائق کې لیکي چې:

﴿وَلَا يُجْصَصُ لِحَدِيثِ جَابِرٍ {نَهَى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنْ يُجْصَصَ الْقَبْرُ وَأَنْ يُقْعَدَ عَلَيْهِ وَأَنْ يُنَى عَلَيْهِ وَأَنْ يُكْتَبَ عَلَيْهِ}﴾^(۱)

ترجمه: قبر به نشي پخولی، د جابر رضی الله عنه د حدیث له امله کوم چې رسول الله ﷺ

د قبر د پخولو، په هغې د ناستې او په هغې باندې د آبادی کولو او لیکلو څخه منع فرمایلي ده.

علامه ابن عابدین رحمته الله علیه په رد المحتار کې فرمایي:

﴿وَأَمَّا الْبَاءُ عَلَيْهِ فَلَمَّا رَأَى مِنْ اخْتَارِ جَوَازِهِ وَعَنْ أَبِي حَنِيفَةَ يَكْرَهُ أَنْ يُنَى عَلَيْهِ بِنَاءً مِنْ يَتِ أَوْ قَبْرَهُ

أَوْ نَحْوَ ذَلِكَ لِمَا رَوَى جَابِرُ نَهَى رَسُولُ اللَّهِ عَنْ تَجْصِيسِ الْقُبُورِ وَأَنْ يُكْتَبَ عَلَيْهَا وَأَنْ يُنَى عَلَيْهَا﴾^(۲)

ترجمه: ما څوک هم ندي لیدلي، چې هغه په قبر باندې آبادي خوښه کړي، د

امام ابو حنیفه رحمته الله علیه څخه روایت دی چې: په قبر باندې آبادي کول مکروه دي. که کوټه

وي او که گنبد وي. یا ددې په شان بله کومه آبادي وي، ځکه چې د سیدنا جابر رضی الله عنه

څخه روایت دی چې رسول الله ﷺ د قبرونو د پخولو، په هغې باندې د لیکلو او په

هغې باندې د آبادی جوړولو څخه منع کړې ده.

په فتاوی عالمگیری کې دي:

﴿وَلَا يُرْبَعُ وَلَا يُجْصَصُ وَيُكْرَهُ أَنْ يُنَى عَلَى الْقَبْرِ أَوْ يُقْعَدَ أَوْ يُتَمَّ عَلَيْهِ وَيُكْرَهُ أَنْ يُنَى عَلَى الْقَبْرِ

مَنْحِجًا أَوْ غَيْرَهُ﴾^(۳)

ترجمه: قبر به نه مربع جوړولی شي، نه به پوخ جوړولې شي، په قبر آبادي کول، په قبر

(۱) البحر الرائق ج ۲ ص ۲۰۹

(۲) رد المحتار ۱/۶۰۱

(۳) عالمگیری: ۱/۱۶۶

باندې کيناستل او په قبر ويده کيدل مکروه دي، په قبر باندې جومات جوړول، يا د هغې نه بغير څه آبادي کول مکروه دي.

علامه ابن عابدين شامي رحمته الله په فتاوی شامي کې ليکي:
(وَأَمَّا الْبِنَاءُ عَلَيْهِ فَلَمَّا رَأَى مِنْ اخْتَارِ جَوَازِهِ) ^(۱)

ترجمه: ماته نده معلومه چې چا آبادي جوړول غوره ګڼلې وي

په قبرونو باندې شمعي بلول

دې باره کې مولانا احمد رضا خان بريلوي ليکي:

د بزرګانو په قبرونو باندې د تعظيم لپاره شمعي بلول جائز دي. چې خلکو ته علم وشي دا د کوم بزرګ قبر دی او هغوی د هغې نه تبرک حاصل کړي. ^(۲)
همدغه شان مفتي احمد يار گجراتي ليکي:

که د يو ولي قبر وي؛ نو د هغه د روح د تعظيم او خلکو ته د ښودلو لپاره چې دا د ولي قبر دی، چې خلک د هغه څخه برکت حاصل کړي. شمعي بلول جائز دي. ^(۳)

جواب: ددې خلاف که په احاديثو کې وکتل شي: نو رسول الله ﷺ په قبرونو باندې د شمعو د بلولو څخه منع فرمايلې ده، بلکې په شمعي بلونکي يې لعنت ويلی دی!
په حديث شريف کې دي!

(لَعْنُ رَسُولِ اللَّهِ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - زَائِرَاتِ الْقُبُورِ، وَالْمُتَخَذِينَ عَلَيْهَا الْمَسَاجِدَ وَالشُّرُجَ) ^(۴)

ترجمه: رسول الله ﷺ لعنت ويلی: د قبرونو په زيارت کونکو ښځو، او په هغو باندې جوماتونو جوړونکو او په هغې باندې شمعي بلونکو باندې.
په مرقاة شرح مشکوة کې ملا علي قاري رحمته الله فرمايي:

^(۱) شامي: ۱۰۱، د زيات تحقيق لپاره د لاندې کتابونو حوالې وګورئ، عبارت د اوږد والي له امله حذف کړی شو، ۱: فتاوی سراجيه: ۲۴، فتاوی قاضي خان ۱/۹۲، ۴: فتح القدير شرح هداية: ۴/۴۷۲، ۴: مرقاة شرح مشکاة: ۱/۴۴۶، ۵: بدائع الصنائع ۱/۳۲۰، ۶: فتاوی دارالعلوم ديوبند: ۱/۹۲، المفق: ۲/۳۷۸

^(۲) فتاوی رضويه: ۱/۱۴۴

^(۳) جاء الحق: ۳۰۰

^(۴) مشکوة: ۷۱، (ضعيف)

﴿وَالَّذِينَ عَنِ اتِّخَاذِ السَّجِّ لِمَافِيهِ مِنْ تَضْيِيعِ الْمَالِ، لِأَنَّهُ لَا تَنْفَعُ لِأَحَدٍ مِنَ السَّرَّاجِ، وَلَا لَهَا مِنْ آثَارِ جَهَنَّمَ، وَلَا مَالٍ لِاخْتِرَازٍ عَنْ تَعْظِيمِ الْقَبُورِ، كَالَّذِينَ عَنِ اتِّخَاذِ الْقُبُورِ مَسَاجِدَ﴾ (۱)

ترجمه : په قبرونو باندې د شمعي بلولو ممانعت يا خو پدې وجه دی، چې پدیکې د مال ضایع کول دي، ځکه چې ددېنه چا ته هم ګټه نه رسیږي. ځکه چې اور خو د جهنم د آثارو څخه دی، یا دا ممانعت د قبرونو د تعظیم نه د بچ کولو لپاره دی، لکه چې د قبرونو څخه د سجده ګاه جوړولو نه ممانعت د همدې وجې دی.

په فتاوی بزازیه کې دي:
په قبرستان کې شمعي بلول بدعت دي، ددې هیڅ اصل نشته.
په در مختار کې دي:

هغه نذر او نیاز چې د عوامو له طرفه په قبرونو باندې شمعي بلولی شي، که هغه د تقدو په صورت کې وي یا د تیلو په صورت کې، بالا جماع باطل او حرام دي. (۲)

په فتاوی عالمگیری کې دي:

﴿وَلِإِقَادِ الثَّارِ عَلَى الْقُبُورِ قِمْنٌ نُسُومِ الْجَاهِلِيَّةِ﴾ (۳)

یعنې په قبرونو باندې رڼا کول د جاهلیت د رسمونو څخه دي.
په روح المعانی کې دي:

د قبرونو نه د شمعو لرې کول ضروري دي، داسې یو نذر هم جائز نه دی. (۴)

لسمه عقیده: دریمه، لسمه، شلمه، څلویښتي او کال کول

پدې سلسله کې د انوار ساطعه وغیره نه معلومېږي چې د مرګ نه وروسته د هغه دریمه، لسمه، شلمه، څلویښتي وغیره کول ضروري دي.

جواب : ددې خلاف په پاکیزه شریعت کې ددېنه په سختی سره منع راغلې، ظاهره ده

(۱) مرقة المفاتیح : ج ۱ ص ۴۷۰

(۲) در مختار : ۲/۱۳۹

(۳) فتاوی عالمگیریه ج ۱ ص ۱۷۸

(۴) روح المعانی : ۱۵/۲۱۹

چې دا رسم په اولني دور کې نه وو، پدې وجه په قرآن او حديث کې ددې موضوع ياد نشته، وروسته علماء حق ددې رد وکړ:

محقق عالم علامه نووي رحمته الله عليه په شرح منهاج کې فرمايي:

«الاجتماع على مقبرة في اليوم الثالث وتقسيم الورد والعود والطعام في الايام المخصوصة

كالثالث والخامس والتاسع والعاشر والعشرين والاربعين والشهر السادس والسنة بدعة ممنوعة» (۱)

ترجمه: په قبر باندې په دريمه ورځ اجتماع کول، گلاب او شمعي بلول. په خاصو ورځو کې ډوډۍ وېشل، مثلاً: دريمه، پنځمه، نهمه، لسمه، شلمه، او څلوېښتمه ورځ او شپږمه مياشت او د کال نه وروسته دا ټول کارونه بدعت او منع دي.

ملا علي قاري حنفي رحمته الله عليه فرمايي:

«قَرَرَهُ أَصْحَابُ مَذْهَبِنَا مِنْ أَنَّهُ يُكْرَهُ اتِّخَاذُ الطَّعَامِ فِي الْيَوْمِ الْأَوَّلِ وَالثَّالِثِ، أَوْ بَعْدَ الْأَنْبُوعِ» (۲)

ترجمه: زموږ د مذهب فقهاء کرامو دا خبره ثابته کړې، چې په اوله ورځ،

دریمه او هفته پس ډوډۍ تیارول مکروه دي.

علامه قاضي ثناء الله پانی پتی رحمته الله عليه فرمايي:

بعد مردن من رسوم دنیوی مثل دهم وبستم، ششماهی ویرسینی هیچ نکنند که رسول الله صلی الله علیه و آله

زیاده از سه روز ماتم کردن جائز نداشته اند و حرام ساخته اند. (۳)

ترجمه: زما د مرگ نه وروسته به دنیوي رسمونه لکه، لسمه، شلمه، شپږ

مياشتې او کال ونکړی شي، ځکه چې رسول الله صلی الله علیه و آله د درې ورځو څخه زیات غم کول

نه دي جائز کړي، بلکې دا یې حرام گڼلي دي.

علامه شامي د فتاوی بزایه نه نقل کوي:

د اولې ورځې، د دریمې ورځې او هفته وروسته ډوډۍ تیارول مکروه ده، د

ختم پر مهال د قبر طرفته خوراک وړل، د قرآن د تلاوت ډېر مهال د دعوت اهتمام

(۱) شرح منهاج

(۲) مرقاة المفاتیح: ۵/۱۸۲

(۳) ما لا یذکر منه: ص ۱۶۰

کول، د ختم لپاره يا د سورة انعام يا د سورة اخلاص تلاوت کولو لپاره بزرگان يا قاريان جمع کول.

مولانا سرفراز خان صفدر صاحب د تحفة الهند په حوالې سره ليکي: چې دا د هندوانو رسم دی، ځکه چې د برهمڼ د مرگ نه وروسته په يولسمه ورځ او د کهترې د مرگ نه پس په ديارلسمه ورځ او د وېش نه پس پنځلسمه يا شپاړسمه ورځ او د شودر يعنې د بالاهي وغيره (دا د هندوانو د خپلو رواجونو نومونه دي، د مرگ په ديرشمه ورځ يا يو ديرشمه ورځ ده، يو ددې ټولو نه شپږ مياشتې وروسته دی، يعنې د مرگ نه پس او هم ددې نه د کليزې ورځ ده او يوه ورځ په غوا هم خوراک کوي، هم ددې نه ددې مياشتې په نصف اول کې هر کال خپلو بزرگانو ته ثواب رسوي؛ خو په کوم تاريخ کې چې څوک مړه شي، هم په هغه ورځ باندې ثواب ور رسول ضروري گڼي. د خوراک د ثواب ور رسولو نوم سراده دی، کله چې به د سراده خوراک تيار شو؛ نو په اول باندې پنبوت راغواړي او څه منتر وايي، چې پنبوت پدې خوراک څه وايي؛ نو هغه د هغوی په ژبه کې بهرمن بلل کيږي او هم دغه شان دغه ورځ هم ټاکلې ورځ ده. (۱)

يوولسمه عقیده: په خوراک باندې ختم کول

پدې اړه مفتي احمد يار خان ليکي چې:

د دعا په کولو سره خوراک کې څه خرابي راځي؟ همدغه شان د قبر مخې ته دريدلو سره دعا کوی. (۲)

همدغه شان مولوي احمد رضا خان ليکي:

د فاتحه لوستلو په وخت د قاري مقصد اگر چې خوراک کول نه دي؛ خو په دې سبب سره په ايصال ثواب يا جواز فاتحه کې هيڅ نقصان نه راځي. (۳)

الجواب: خو په شريعت مطهره کې ددې هيڅ اصل په نظر نه راځي، پدېکې خو

(۱) بحواله ما بسنت: ص ۹۱

(۲) جاء الحق: ۲۵۴

(۳) الحجة الفاتحة: ۱۶

د ټولو اتفاق دی چې دا په خیر القرون کې نه وو، پدې وجه د دېنه قران او حدیث خالي دی؛ خو اسلافو ددې رسم بد ویلي، مثلاً:

فتاوی سمرقندیه کې دي:

﴿قراءة الفاتحة والاخلاص والكافرون على الطعام بدعة﴾^(۱)

توجه: د سورة فاتحه، سورة اخلاص او سورة کافرون په خوراک باندې لوستل بدعت دي.

خپله بریلوي عالم مولوي محمد صالح په تحفة الاحباب کې لیکي: خوراک مخامخ کېښودل او په هغې باندې څه لوستل دا د هندوانو رسم دی. دا په کوم اسلامي ملک کې هم نه دي رواج.^(۲)

دولسمه عقیده: د جنازې نه وروسته د دعا اهتمام کول

پدې سلسله کې مولانا عمر لیکي چې:

احناف د جنازې نه وروسته دعا غواړي. وهابیان یې بده ګڼي. دیوبندیان هم منکر دي، اوس ته فیصله وکړه چې ته دعا انکار کوي؛ نو ته څوک یې؟^(۳)

جواب: ددې په خلاف که شریعت مطهره ته وکتل شي: نو پدیکې ددې ثبوت نه ملایوږي، رسول الله ﷺ، صحابه کرامو رضی الله عنهم، تابعینو، تبع تابعینو رضی الله عنهم یو دوه نه په زرګونو جنازې کړي دي؛ خو په هغوی کې یو هم د جنازې نه وروسته اجتماعي دعا نه ده غوښتې، هم پدې وجه احنافو فقهاؤ داسې دعا ته خلاف سنت ویلي، لکه د احنافو په فقهي کتابونو کې چې دي، مثلاً:

۱: علامه ابن نجیم مصري رحمه الله په البحر الرائق کې لیکي:

﴿لا يدعوا بعد التسليم﴾^(۴)

(۱) فتاوی سمرقندیه بحواله الجنة: ۱۵۵

(۲) تحفة الاحباب: ۱۲۲

(۳) مقياس الحنفيت: ۵۲۹

(۴) البحر الرائق: ۲/۱۸۳

ترجمه : د سلام اړولو نه پس دي دعا نه کوي.

۲. ملا علي قاري په مرقاة شرح مشکوة کې فرمايي:

(وَلَا يَنْعَوِ الْمَيِّتُ بِتَدْصَلَةِ الْجَنَازَةِ لِأَنَّهُ يُشَبِّهُ الرِّيَاضَةَ فِي صَلَاةِ الْجَنَازَةِ)^(۱)

ترجمه : د جنازې د لمانځه نه پس دي د مري لپاره دعا نه کوي، ځکه چې دا د

جنازې په لمانځه کې د زیادت مشابه دي.

۳. علامه حافظ الدين محمد بن شهاب رحمته الله په فتاویٰ بزازیه کې فرمايي:

(وَلَا يَقُومُ دَعَائِلَهُ)^(۲)

ترجمه : د مري په حق کې دي د دعا لپاره نه دريږي.

۴. مولانا عبدالحی لکهنوي رحمته الله په نفع المفتي والسائل کې لیکي:

د جنازې د لمانځه نه پس دعا مکروه ده.^(۳)

امام طاهر بن احمد رحمته الله په خلاصة الفتاویٰ کې لیکي:

۵. (لَا يَقُومُ بِالْدُعَاءِ فِي قِرَاءَةِ الْقُرْآنِ لِأَجْلِ الْمَيِّتِ بَعْدَ صَلَاةِ الْجَنَازَةِ وَقَبْلَهَا)^(۴)

ترجمه : د جنازې د لمانځه نه پس او د هغې نه مخکې دي د مري لپاره قرآن

لوستلو سره دي دعا نه کوي.

۶. علامه سراج الدين رحمته الله په فتاویٰ سراجیه کې فرمايي:

(انْفِرَغَ مِنَ الصَّلَاةِ لَا يَقُومُ بِالْدُعَاءِ)^(۵)

ترجمه : کله چې د جنازې د لمانځه نه فارغ شي: نو د دعا لپاره دي نه ودریږي.

ديارلسمه عقیده: د رسول الله صلی الله علیه و آله وسلم په نوم مبارک خپلې غټې ګوټې مچو کول

مولانا احمد رضا خان لیکي:

(۱) مرقاة المفاتیح: ۲/۴۱۹

(۲) جامع الرموز: ۱/۴۵۱

(۳) نفع المفتي والسائل: ۶۱

(۴) خلاصة الفتاویٰ: ۱/۲۴۵

(۵) فتاویٰ سراجیه: ۴۳

دې عمل ته به هم هغه څوك ناجائز وايي، څوك چې د رسول الله ﷺ د نوم په اورېدو سوځي. (۱)

په بل ځای کې ليکي:

د گوتو ښکلولو انکار د امت د اجماع څخه منافي دی. (۲)

الجواب: ددې عمل ثبوت په خير القرون کې نشته، ځکه نو د رسول الله ﷺ په زمانه کې به اذان کيدلو؛ نو دا څنگه ممکنه ده، چې په صحابه کرامو ﷺ کې د چا څخه هم دا عمل نه دی روايت شوی، د همدې له امله دې عمل ته وروستنيو عالمانو ناجائز او بدعت ويلي او د کومو احاديثو څخه چې دې باره کې استدلال شوی، په هغې کې د محدثينو اتفاق دی چې هغه ټول جعلي او موضوعي دي، لکه چې امام جلال الدين سيوطي رحمه الله ليکي:

«الاحاديث التي رويت في تقيل الانامل وجعلها على العينين عند سماع اسمه صلى الله عليه وسلم من المؤذن في كلمة الشهادة كلها موضوعات»

ترجمه: هغه احاديث چې په هغې کې د مؤذن په کلمه شهادت کې د رسول الله ﷺ د نوم اورېدلو په وخت د گوتو ښکلولو او په سترگو باندې د ايښودلو ذکر راغلی دی، هغه ټول موضوعي او جعلي دي.

همدغه شان ملا علي قاري رحمه الله فرمايي:

«بسنديه مجاهيل مع انقطاع» (۳)

ددې روايت په سند کې څو مجهول راويان دي او ددې سند هم منقطع دی.

همدغه شان امام محمد طاهر رحمه الله په تذكرة الموضوعات لفظي کې علامه شوکاني په الفوائد المجموعة کې دېته موضوع ويلي، همدغه شان علامه سخاوي ورته په المقاصد الحسنة کې موضوع ويلي دي.

(۱) فتاوى رضويه: ۲/۴۹۶

(۲) فتاوى رضويه: ۲/۴۹۶

(۳) موضوعات: ص ۷۵

او د سيدنا ابوبکر رضي الله عنه په باره کې چې دا خبره نقل ده:

﴿ قبل باطن الائمةين السابطين ومسح عينيه فقال صلى الله عليه وسلم من فعل مثل ما فعل

خليل فقد حلت شفاعتي﴾

ترجمه: هغوی د خپل شهادت د گوتو داخلي برخه ښکل کړه. په سترگو باندې یې ولگوله؛ نو رسول الله ﷺ وفرمایل: څوک چې داسې عمل کوي هغه زما دوستي وکړه؛ نو زما شفاعت به د هغه لپاره واجب شي.

ددې په باره کې صاحب د تذکرة الموضوعات علامه محمد طاهر فرمایي:

﴿ولایصح﴾^(۱) دا روایت صحیح نه دی.

دغه شان ملا علي قاري رحمته الله علیه هم د علامه سخاوي رحمته الله علیه نه نقل کړي دي:

﴿لایصح هو﴾^(۲)

مولانا سرفراز خان صفدر صاحب فرمایي: هر کله چې دا روایت صحیح نه دی؛

نو اوس به پدې باندې عمل څنگه کولی شي.^(۳)

څوارلسمه عقیده: یا رسول الله ﷺ ویل

دې باره کې خپله احمد رضا خان بریلوي صاحب لیکي:

په ناسته، ولاړه دي د مرستې لپاره یا رسول الله؛ وویل: نو بیا به په تا څه وشي؟^(۴)

جواب: په یا رسول الله ویلو کې ډیر تفصیل دی، ځینې طریقې یې جائز او

ځینې یې ناجائز دي!

بېشکه رحمة للعالمین ﷺ حیات دی، چې قبر شریف سره درود او سلام لوستل

کیرې: نو هغوی یې خپله اوري او که د لرې ځای نه درود او سلام راولیرل شي؛ نو

ملايکې یې د رسول الله ﷺ په خدمت کې بالاسماء (د رالیږونکي د نوم اخستلو سره)،

^(۱) تذکرة الموضوعات: ۳۶

^(۲) موضوعات کبیر: ۷۵

^(۳) راه سنت: ۲۳۹

^(۴) حدائق بخشش ج ۲ ص ۵۱

پیش کوي. رسول الله ﷺ د هغې جواب ورکوي. په حدیث کې دي: ﴿مَنْ صَلَّى عَلَيَّ عِنْدَ قَبْرِي سَبَّحْتُهُ، وَمَنْ صَلَّى عَلَيَّ ثَانِيًا أَلْبَسْتُهُ﴾^(۱)

ترجمه: څوک چې زما د قبر په خوا کې درود او سلام لولي، زه هغه خپله اورم او څوک چې یې د لرې نه رالیري، نو هغه ماته رارسول کیږي^(۲).

په بل حدیث کې دي: ﴿ان الله ملائكة سياحين في الارض يلغون من امنى السلام﴾^(۳).
الله پاک د ملایکو یو ټولې ټاکلې چې په ځمکه کې گرځي او زما د امت درود او سلام ماته رارسوي.

مطلب دا چې که نزدې وي او که لرې، په صحیح عقیدې سره د صلوٰه او سلام لوستلو په وخت که یا رسول الله ﷺ وویل شي: جائز دي: خو دا عقیده ساتل پکار ده چې د لرې نه لوستل شوی درود او سلام رسول الله ﷺ ته د ملایکو په ذریعه رسول کیږي، د الله پاک په شان دي پخپله د اوریدلو عقیده نه ساتي.

دغه شان به په التحیات کې ﴿السلام عليك ايها النبي﴾ ویلو سره سلام رسولی شي، پدیکې هیڅ شک او شبه نشته. همدغه شان د قرآن کریم لوستلو په وخت ﴿يا أيها المزمّل﴾ د عبارت په طور لوستل کیږي، پدیکې هم هیڅ گناه نشته، دا د حاضر او ناظر دلیل جوړول ناپوهي ده، دغه شان د حاضر او ناظر د عقیدې نه بغیر صرف د محبت په جوش که یا رسول الله ﷺ وویل شي: نو دا هم جائز ده، کله د انتهای محبت او سخت غم په حالت کې د حاضر او ناظر د تصور نه بغیر په غائب لفظ سره ندا ویل کېدی شي؛ نو دا هم جائز ده. کله صرف د تخیل په طریقې سره شاعرانه او د محبت خطاب کولی شي، پدیکې هم هیڅ باک نشته. (شاعران خو دیوالونه او کنډرات هم مخاطب کوي، دا یوه محاوره ده، دلته د حاضر او ناظر هیڅ عقیده نه وي؛ خو بغیر د صلوٰه او سلام نه حاضر ناظر گڼلو سره د حاجت پوره کولو لپاره په ناسته ولاړه یا

(۱) مشکوٰه: ۸۷ (ضعیف)

(۲) اختلاف امت: ۱/۴۵ کې یې وگورئ.

(۳) اخرجه النسائي باسناد صحیح

رسول الله! يا علي يا غوث وغيره ويل بيشكه ناجائز او منع دي.

د الله پاك ارشاد دي: ﴿ادعوني استجب لكم﴾^(۱)

تاسو مانه غواړی، زما عبادت کوی، زه ستاسو نه غائب نه یم. زه ستاسو دعا اورم او ستاسو دعا او درخواست قبولم.^(۲)

په حدیث شریف کې دي:

﴿قَالَ رَسُولُ اللَّهِ أَيُّ النَّاسِ أَكْبَرُ عِنْدَ اللَّهِ قَالَ: أَنْ تَدْعُو لِي نَبَأًا وَهُوَ خَلَقْتُ﴾^(۳)

يو سړي د رسول الله ﷺ څخه پوښتنه وکړه چې کومه گناه د الله پاك په نزد لويه ده؟ رسول الله ﷺ وفرمايل: چې د الله پاك په رابللو او د هغه په عبادت کې ته څوک شريك کړي، يعنې د الله پاك په شان نور رابلي، حال دا چې الله پاك ته پيدا کړي يې. ددې څخه دا ثابتېږي لکه څنگه چې د حاجت روايي لپاره يا الله ويلو سره رابلي. دغه شان بل څوک راوبلي؛ نو دا لويه گناه ده.^(۴)

لهذا د کيناستلو پاڅېدلو په وخت يا د مصيبت په وخت يا الله ويلو سره خپل خالق، مالک او رازق (چې د هغه شان علي کل شی قدير، او بکل شی علیم دی) رابللو سره مرسته غوښتل پکار دي او ټول حاجتونه د هغه په دربار کې پېش کول پکار دي، نه دا چې يا رسول الله، يا علي، يا غوث ويلو سره بالاستقلال، حاجتمند او مشکل کشا گڼلو سره هغوی راوبلي او د هغوی په خدمت کې حاجتونه وړاندې کړي، دا تعليم د اسلام خلاف دی، شيخ عبدالقادر جيلاني رحمته الله عليه فرمايي:

اې مخاطبه! زه تا د مخلوق په خوا کې وينم، نه د خالق سره، ته د نفس او مخلوق دواړو حق ادا کوې او د الله پاك حق ساقطوې. دا نعمتونه په کومو کې چې ته ډوب يې. تا ته چا درکړي؟ آيا د الله پاك نه سېوا بل چا درکړي دي؟^(۵)

(۱) سورة مؤمن ایت: ۶۰

(۲) تفسير حقاني: ۶/۱۹۱

(۳) بخاری

(۴) مشکوة، مظاهر حق: ۱/۴۱

(۵) الفتح الرباني: ص ۲۸۵

هم دغه شان هغوی فرمايي:

(فلاتنهين بهمتك الى احد من خلقه في معافاتك فذلك اشراك منك به لا يملك معه في ملكه احد شيئا، لا ضار ولا دافع ولا جالب ولا سقم ولا مبتلى ولا معاف ولا مبرى غيره) (۱)

ترجمه: د بلا د دفع كولو لپاره خپل همت او توجه يو مخلوق ته مه اړوه، ځكه چې دا د الله پاك سره شرك كول دي. هيڅوك هم د الله پاك سره د هغه په ملك كې د څه شي مالک نه دی. نه نقصان او فايده رسونكي. نه لري كونكي. نه بيمار او مبتلا كونكي. نه صحت او نجات وركونكي او نه بل څه.

او فرمايي: (فليكن لك مسئول واحد ومعطى واحد وهمة واحد وهو ربك عز وجل الذى نوصى الملوك بيده وقلوب المخلق بيده التى هي امراء الاجساد) (۲)

ترجمه: پكار ده چې ستا مسئول (چا نه چې سوال كوي، هغه يو وي. عطاء كونكي يو وي، همت او توجه يوه وي. (گډه وډه نه وي) او هغه ستا رب (عزوجل) دی. هغه رب چې د ټولو بادشاهانو تندي د هغه په لاس كې دي. د ټول مخلوق زړونه كوم چې د بدنونو حاكمان وي، د هغه په قبضه كې دي.

خلاصه دا چې د الله پاك نه سېوا د بل چا لپاره. كه هغه نبي وي يا ولي وي. د حاضر ناظر او د حاجت روا كيدو عقیده بالكل غلطه او باطله ده او د اسلامي تعليم خلاف ده.

عليم او بصير صرف د الله پاك ذات دی. مجدد الف ثاني ﷺ فرمايي:

حق سبحانه وتعالى بر احوال جزوی و کلی او مطلع است و حاضر و ناظر! ددېنه علاوه د بل چا تصور كولو نه شرم كول پكار دي. (۳)

(كل شئ قدير) او (بكل شئ محيط) حاضر. ناظر صرف د الله پاك صفتونه دي، پدېكې يې څوك هم شريك نشته. شاه هدايت الله نقشبندي چې پوري ﷺ فرمايي: الله

(۱) فتوح الغيب مقاله: ۵۹، ص ۱۵۰

(۲) فتوح الغيب مقاله: ۵۸

(۳) مکتوب: ۷۸، جلد ۱ صفحه ۱۰۰

پاك په خپل ذات، صفات او افعالو کې يواځې دى. څوك هم د هغه په ذات، صفات او افعالو کې څه شركت نه لري. (۱)

په همدې وجه د خواجه بختيار كاكې رحمته الله عليه استاذ سلطان العارفين قاضي حميد الدين ناگوري په توشيح كې ليكي: چې ځينې كسان دي، چې د خپلو حاجتونو او د مصيبت په وخت اولياء او انبياء رابلي، د هغوى عقیده دا ده: چې د هغوى ارواح موجود دي. زمونږ آواز اوري او زمونږ په ضرورياتو باندې ښه پوهيږي. دا لوى شرك او ښكاره جهالت دى او ملا حسين جناح په مفتاح القلوب كې فرمايي:

واز كلمات كفر ست نداء كردن اموات غائبانه بگمان آنكه حاضر اند مثل يا رسول الله ويا عبدالقادر ومانند ان.

ترجمه: كوم بزرگان چې وفات شوي دي: هغوى هر ځاى كې حاضر او ناظر گڼلو سره هغوى ته غائبانه آواز كول لكه يا رسول الله ويل يا عبدالقادر وغيره دا كلمات د كفر دي.

په فتاوى بزازيه كې دي: (من قال ارواح المشائخ حاضرة يكفر) څوك چې وايي: د بزرگانو روحونه هر ځاى كې حاضر او ناظر دي: نو هغه كافر دى. (۲)

شاه عبدالعزیز محدث دهلوي رحمته الله عليه د باطلو عقائدو په باره كې ليكي:

انبياء مرسلين را لوازم الوهيت از علم غيب وشنیدن فریاد هر کس و هر جا قدرت بر جمیع مقدرات ثابت کنند. (۳)

ترجمه: د انبياؤ او رسولانو لپاره د الوهيت لوازم لكه عالم الغيب كېدل او هر ځاى كې د هر يو فریاد اوریدل او په ټولو مقدراتو باندې قدرت ثابول الخ، دا عقیده باطله ده.

د بریلوي خیالات یو لوی عالم هم د پورته ذکر شوو عقیدو په باره کې په

(۱) معیار السلوك ص ۷

(۲) فتاوى بزازيه مع فتاوى عالمگیری: ۳۲۶/۳

(۳) تفسیر فتح العزیز سورة بقره: آیت ۱/۵۲

واضحو الفاظو کي ليکي: مونږ دا خبره منو. چي هر خاي کي حاضر او ناظر د الله پاک نه سږوا څوک هم نشته. (۱)

غرض دا چي يا رسول الله! يا غوث! وغيره الفاظ پدې عقیده ويل چي د الله پاک په شان دا حضرات هم په هر خاي کي حاضر او ناظر دي. يا زمونږ آواز. فرياد او حاجت روا دي. جائز نه دی. که خپله يې دا عقیده نه وي؛ خو د نورو د عقيدې د خرابيدو ويره وي؛ نو بيا هم جائز نه ده. چي د هغوی مخکې داسې کلمات وويل شي

❁❁❁❁❁❁

د بريلوي فرقي په باره کي د مفتيا نورايي

۱: د هند لوی مفتي مولانا محمود حسن گنگوهي رحمته الله عليه فتوی:

په فتاوی محمودیه کي دي: چي په پورته آواز سره يا رسول الله ويل او دا عقیده ساتل چي خپله دلته رسول الله ﷺ حاضر او ناظر دی او بغیر د واسطې يې اوري. دا عقیده غلطه ده او ددې عقيدې خخه توبه کول لازم دي.

۲: د جامعه خير المدارس ملتان فتوی:

د بريلوي فرقي کوم عقائد چي پورته بيان شوي. د اهل سنت والجماعت څخه خارج دي. د هغوی په اهل بدعت او اهل هوی کېدو کي هيڅ شک نشته؛ خو ددې فرقي په ټولو افرادو باندې مجموعي طور د کافر او مشرک کيدو فتوی د اهل سنت والجماعت عالمانو نه ده لگولې؛ خو خو خصوصي افراد چي د هغوی څخه صراحتاً د کفر کلمات صادرېږي او د هغې هيڅ صحيح تاويل نشي کيدی او هغوی په کفریه معنی باندې کلک وي. داسې خلک به کافران شي. فقط والله تعالى اعلم.

۳: د صاحب مجموعه الفتاوی رایه:

د داسې سړي عقیده فاسده ده: بلکي د کفر ويره پرې کيدی شي. د نور تفصيل لپاره لاندې کتابونه وگورئ. (۲)

(۱) انوار الهیه فی الاستعانة من خير البرية ص ۱۲۴

(۲) فتاوی محمودیه: ۱/۱۰۷

(۳) مجموعه الفتاوی مصنف مولانا عبدالحی ص: ۴۶

د بریلوی فرقی د زیات تحقیق لپاره د دې کتابونو مطالعہ وکړی !

- ❖ اهل سنت و اهل بدعت کی بهجان، ترجمان اهل سنت علامہ سعید احمد قادری صاحب
- ❖ پانچ مسائل از مولانا مفتی احمد ممتاز صاحب
- ❖ بریلویت و پانچ عقائد شهید احسان الہی ظہیر رحمہ اللہ
- ❖ تحریک پاکستان کی حامی او مخالف دونوں مذہبی طبقوں کا موقف ایک نظر میں ... سید امیر علی قریشی صاحب
- ❖ چراغ سنت ... مولانا سید فردوس علی شاہ صاحب
- ❖ الصلاة والسلام ... مولانا سید فردوس علی شاہ صاحب
- ❖ حیات النبی ﷺ ... ایضا
- ❖ اصدق الخبر فی اذان القبر ... ایضا
- ❖ شرح فیصلہ ہفت مسئلہ مفتی جمیل احمد تھانوی صاحب رحمہ اللہ
- ❖ فاضل بریلوی کا حافظہ جناب محمد انوار احمد صاحب
- ❖ بریلی کا نیا دین مولانا ریحان الدین خان قاسمی صاحب
- ❖ کتاب التوحید فی التصرف ... مولانا عبد الغنی الجاجروی صاحب
- ❖ کتاب التوحید فی العلم ... ایضا ک
- ❖ تنقید الفاضل علی قائل الحاضر والناظر مولانا محمد فاضل صاحب
- ❖ نماز جنازہ کی بعد دعا نہیں ... مولانا عبدالرشید ارشد صاحب
- ❖ اتمام البرہان فی رد توضیح البیان (رد شرک و بدعت) شیخ الحدیث حضرت مولانا محمد سرفراز خان صفدر صاحب
- ❖ چہل مسئلہ مولانا صوفی عبدالعزیز صاحب
- ❖ رضا خانیت اور مسئلہ علم غیب ... سعید احمد قادری صاحب
- ❖ مکالمہ حقانی با طایفہ رضا خانی ... مولانا محمد مطیع الحق دیوبندی صاحب
- ❖ اربعین پیامی ... ایضا
- ❖ حقائق علم غیب ... ایضا

- ❖ ضیاء العقائد ایضا
- ❖ کفر و ایمان کی کسوٹی مولانا مطیع الحق دیوبندی
- ❖ فتاویٰ اعلیٰ حضرت ... ایضا
- ❖ اسلامی عقیدہ ... ایضا
- ❖ رضا خانی مذهب کامل دس جلد ... مولانا سعید احمد قادری صاحب
- ❖ بریلوی مذهب کامل ۲ جلد ایضا
- ❖ فتاویٰ بریلوی ایضا
- ❖ حسام قادری کامل ۲ جلد ایضا
- ❖ فتاویٰ بریلوی ایضا
- ❖ انگہوئے چھوٹا بدعت ہے
- ❖ تلبیسات کنز الایمان ایضا
- ❖ تلبیسات نور العرفان ایضاً
- ❖ رضا خانیت او تقدیس حرمین ... ایضا
- ❖ تعارف احمد رضا خان بریلوی ... ایضا
- ❖ مقیاس حنفیت کا تحقیقی جائزہ ... ایضا
- ❖ عید میلاد النبی ﷺ کی حقیقت ... ایضا
- ❖ مروجہ صلاۃ و سلام ایضا
- ❖ رضا خانی ختم شریف ... ایضا
- ❖ ولیم گوجرانوالہ ... ایضا
- ❖ رضا خانی حقائق ... ایضا
- ❖ رضا خانیوں کی بیٹ پرستی ایضا
- ❖ رضا خانیت او دعا بعد نماز جنازہ ... مولانا سعید احمد قادری صاحب
- ❖ سیاہ خضاب اور جہالت احمد رضا ... ایضا
- ❖ بشر مجسم حضرت محمد ﷺ ایضا
- ❖ نور صفات حضرت محمد رسول اللہ ﷺ ایضا

❖ رضا خانیت اور مسئلہ مختار کل ایضا

❖ رضا خانیت اور مسئلہ نور ... ایضا

❖ رضا خانیت اور مسئلہ بشریت ... ایضا

❖ رضا خانیت اور مسئلہ سایہ رسول ﷺ ایضا

❖ بیان الحق بجاوب جاء الحق ایضا

❖ تعلیمات احمد رضا اور امت احمد رضا ... ایضا

❖ ایک مناظرہ جو نہ ہوسکا جناب انور محمود صدیقی صاحب

❖ اصول السنۃ لرد البدعة مولانا محمد طاہر پنچ پیر صاحب

❖ خیر الکلام فی تقبیل الابہام عند سماع ذکر خیر الانام علیہ الصلاۃ والسلام ... مولانا محمد

حسین نیلوی صاحب

❖ عید میلاد کی شرعی حیثیت ایضا

❖ سیفِ رحمانی علی عنقِ رضا خانی مولانا محمد یوسف رحمانی

❖ ہدیہِ رحمانی الی فرقۃِ رضا خانی ... ایضا

❖ مناظرہ دو کوثر ایضا

❖ مشربِ رضا خانی ایضا

❖ مسلکِ رضا خانی ایضا

❖ نورِ بشر کی لباس میں مولانا محمد یوسف رحمانی صاحب

❖ رحمانی کی للکار رضا خانی کا فرار ... ایضا

❖ فیصلہ خصومات از محکمہ دار القضاۃ

❖ آئینہ رضا خانیت ... مرتب نامعلوم

❖ دیوبند سی بریلی تک مولانا ابوالوصاف رومی صاحب

❖ انکشاف حق مولانا مفتی خلیل احمد برکاتی صاحب

❖ بالعروۃ الوثقی ۳ جلد ... مولانا محمد دین لاہوری صاحب

❖ الجہاد فی سبیل اللہ ... ایضا

❖ باعلاء کلمۃ اللہ ایضا

- ✽ نور و بشر ... ایضا
- ✽ باطل فرقہ پرستوں کی تجارت ... ایضا
- ✽ دور حاضر کی ایجاد عید میلاد مولانا محمود الحسن بالا کوئی صاحب
- ✽ حقیقت میلاد.... مولانا قاضی محمد یونس انور صاحب
- ✽ مقاطع الحديد علی کذاب العنید ... مولانا محمد حنیف رہبر مبارکپوری
- ✽ بریلوی فتویٰ مولانا نور احمد صاحب
- ✽ فصل الخطاب فی تحقیق مسئلۃ الغراب ... مولانا محمد نصیر الدین میرنہی صاحب
- ✽ قاصۃ الظهر فی بلند شهر مولانا عبدالغنی خورجوی صاحب
- ✽ آئینہ بریلویت ... جناب انوار احمد ایم کام صاحب
- ✽ البرهان فی رد البہتان ... مصنف نامعلوم
- ✽ حق کی کسوٹی (شرک و بدعت پر تحریری مناظرہ) مصنف نا معلوم
- ✽ کشف الافساد بجواب نہایۃ الارشاد مصنف نامعلوم
- ✽ نئی مجدد کا نیا ایمان مرتب نا معلوم
- ✽ بشریت و رسالت جناب سید محمد انور جیلانی صاحب
- ✽ تحفہ میلاد مولانا حافظ محمد اقبال رنگونی صاحب
- ✽ فاضل بریلوی کی فقہی مقام کی حقیقت ... شیخ الحدیث مولانا محمد حامد میان
- ✽ نقد و تبصرہ بر کنز الایمان و خزائن العرفان ... ایضا
- ✽ رضاخانی امت اپنی آئینی میں مولانا عبدالرؤف فاروقی
- ✽ بریلویت اپنی تحریروں کی آئینہ میں مولانا عبدالرؤف فاروقی
- ✽ اعلیٰ حضرت کی باغی مولانا ابو وسیم سید محمد سلیم صاحب
- ✽ باگوں کی کہانی جناب مولانا محمد فاضل صاحب
- ✽ رضا خانی دین مولانا مفتی محمد سعید صاحب
- ✽ میزان الحق ... پیر جی سید مشتاق علی شاہ صاحب
- ✽ بدعت اہل اسلام کی نظر میں ... مولانا محمد اقبال رنگونی صاحب
- ✽ ختم مرسومہ مولانا خیر محمد جالندھری صاحب رحمہ اللہ

- ❖ سیف حقانی ابو ناصر محمد عمر قریشی
- ❖ بریلوی مذهب اور اسلام مولانا ابو انور کلیم صاحب
- ❖ اقامۃ البرہان علی اہل طغیان مولانا قاضی نور محمد صاحب
- ❖ صاعقۃ الرحمن اول و دوم مولانا قاضی نور محمد صاحب
- ❖ صدائے حق ... مولانا یعقوب مظاہری صاحب
- ❖ کنز الایمان کا تنقیدی جائزہ ... مولانا محمد نعمانی صاحب
- ❖ بریلوی ترجمہ قرآن کا علمی تجزیہ مولانا اخلاق حسین قاسمی صاحب
- ❖ فتویٰ میلاد شریف ... مولانا احمد علی سہارنپوری رحمۃ اللہ علیہ
- ❖ فتویٰ میلاد شریف ... مولانا رشید احمد گنگوہی صاحب
- ❖ جہد المقل مولانا محمود حسن دیوبندی ... (شیخ الہند رحمہ اللہ)
- ❖ البراہین القاطعۃ علی ظلام انوار الساطعۃ الملقب بالدلائل الواضحۃ علی کراہۃ المروج من المولود و الفاتحۃ ... مولانا خلیل احمد سہارنپوری
- ❖ المہند علی المقتد المعروف بالتصدیقات لدفع التلبیسات علی خادم اہل الحرمین ... مولانا خلیل احمد صاحب
- ❖ تنشیط الاذان ... ایضا
- ❖ بسط البنان ... مولانا اشرف علی تہانوی
- ❖ تغیر العنوان ... ایضا
- ❖ الشہاب الثاقب علی المسترق الکاذب مولانا حسین احمد مدنی رحمۃ اللہ علیہ
- ❖ دلیل الخیرات فی ترک المنکرات مفتی کفایت اللہ صاحب
- ❖ خیر الصلوۃ فی حکم الدعاء للأموات ایضا
- ❖ تحۃ لاثانی بر فرقہ رضا خانی ... مولانا عبدالشکور لکھنؤی صاحب
- ❖ نصرت آسمانی بر فرقہ رضا خانی ایضا
- ❖ فتح حقانی بر فرقہ رضا خانی مولانا عبدالشکور لکھنؤی صاحب رحمۃ اللہ علیہ
- ❖ سوط الابرار بجواب کاشف الاسرار ... مولانا عبدالغنی ہنیالوی
- ❖ اللجنة لاهل السنة بجواب التحقیقات لدفع التحریفات ... ایضا

- ❖ تزکیۃ الخواطر عما القی فی امنیۃ الاکابر مولانا سید مرتضیٰ حسن چاند پوری
- ❖ توضیح البیان فی حفظ الایمان مولانا مرتضیٰ حسن چاند پوری
- ❖ انتصاف البری من الکذاب المفتری ایضا
- ❖ الختم علی لسان الخصم ... ایضا
- ❖ اسکات المعتدی ایضا
- ❖ سبیل السداد فی مسئلۃ الاستمداد ... ایضا
- ❖ توضیح المراد لمن تحبط فی الاستمداد (ملقب بہ) القیامۃ الصغری علی من یقدم رجلا وبخیر
- ❖ الاخری مولانا مرتضیٰ حسن چاند پوری رحمہ اللہ تعالیٰ
- ❖ العلان لدفع البغی والطغیان ایضا
- ❖ الطین اللاذب علی الاسود الکاذب .. (الملقب بہ) الفتح المبین علی اعداء الاسلام والمسلمین مع
- ❖ ضمیمۃ تکمیل الفتح یعنی واقعہ بلند شہر ایضا
- ❖ السوء النقم علی مکفر نفسہ من حیث لا یعلم المعروف بہ رد التکفیر علی الفحاش الشنطیر
- ❖ ایضا
- ❖ دھماکہ بجواب زلزلہ ... نامعلوم مرتب
- ❖ بریلویوں کا جالیسوان نامعلوم مرتب
- ❖ شیطان کا واویلا جناب حافظ محمد اقبال صاحب
- ❖ پڑھنا جا، شرماتا جا جناب حافظ عبدالرشید صاحب
- ❖ تحقیق بریلویوں کی مذہبی خودکشی مولانا محمد موسیٰ صاحب
- ❖ تحقیق مسئلہ بشریت مولانا بشیر احمد جالندھری صاحب
- ❖ افضل البشر ... مولانا غلام علی صاحب
- ❖ انکشافات بریلویت ایک سابق بریلوی کی قلم سی
- ❖ توحید اور شرک کی حقیقت مولانا نور الحسن شاہ بخاری صاحب
- ❖ بشریت نبی صلی اللہ علیہ وسلم ایضا
- ❖ زلزلہ در زلزلہ مولانا نجم الدین احیائی صاحب
- ❖ غلغلہ بجواب زلزلہ قاضی شمس الدین نقشبندی صاحب

- ❖ بریلوی فتی کا نیا روپ بجواب زلزلہ مولانا عارف سنبھلی صاحب
- ❖ انکشافات بجواب زلزلہ
- ❖ دعوت مباحلہ اور شاہ احمد نورانی کا فرار مولانا امیر علی قریشی صاحب
- ❖ بہتان عظیم ایضا
- ❖ تکفیری افسانے مولانا نور احمد صاحب
- ❖ ضیاء الحق بجواب اغلاط جاء الحق ... مولانا محمد موسیٰ لودھران
- ❖ آئینہ صداقت جناب پروفیسر روحی صاحب
- ❖ چہل مسئلہ حضرات بریلویہ پروفیسر رحیم بخش صاحب
- ❖ تبلیغات کثر الایمان مولانا عبدالمعبود صاحب
- ❖ بریلوی مذهب قاضی کفایت اللہ میانوی صاحب
- ❖ بریلویت سنت و بدعت کی روشنی میں مولانا مقصود احمد جالندھری
- ❖ آئینہ مذهب بریلویہ ... مولانا محمد عبداللہ درخواستی صاحب رحمہ اللہ تعالیٰ
- ❖ القول الفصل فی حکم احتفال بمولد خیر الرسل جناب اسماعیل محمد الانصاری صاحب
- ❖ براہین اہل سنت حصہ اول مولانا دوست محمد قریشی صاحب
- ❖ بشریت خیر الانام صلی اللہ علیہ وسلم مولانا عبدالسلام صاحب
- ❖ سنت و بدعت اکابر صوفیاء کرام کی نظر میں مفتی محمد شفیع صاحب
- ❖ علماء دیوبند کا مسلکی مزاج اور ان کا دینی رخ ... قاری طیب صاحب رحمہ اللہ تعالیٰ
- ❖ علم غیب ایضا
- ❖ الکلام الموزون فی صلاة الجنائزۃ علی الوجه المسنون وقویم الصراط علی مسئلۃ الاسقاط ... سید
- ❖ لعل شاہ بخاری
- ❖ بشریت رسول ایضا
- ❖ تسکین السائل عن خمس مسائل ایضا
- ❖ تحقیق الدعاء بعد صلاة الجنائزۃ، اول، دوم، مولانا عبدالعزیز صاحب
- ❖ مروجہ میلاد شریف قاری عبد الرشید صاحب

✽ توثیق الکلام فی رد حیلۃ الاسقاط المروجۃ فیما بین الانام ... (المعروف بہ) مروجہ حیلہ اسقاط کی شرعی حیثیت مولانا سجاد بخاری

✽ عقائد علماء دیوبند اور حسام الحرمین مولانا حسین احمد نجیب صاحب

✽ شریعت محمد مصطفیٰ اور دین، مولانا احمد رضا خان صاحب اعلیٰ حضرت بریلوی... جناب ملک حسن علی صاحب

✽ نذر و نیاز جناب حکیم نور احمد یزدانی صاحب

✽ اہل سنت کی پہچان مولانا محمد سرفراز خان صفدر صاحب رحمہ اللہ

✽ رجب المرجب کی کوندون کی کتاب مولانا محمود الحسن بدایونی

✽ اظہار العیب فی کتاب اثبات علم غیب شیخ الحدیث مولانا محمد سرفراز خان صفدر
دا کتاب د ازالۃ الریب پہ جواب کی لیکل شوی دی، دا کتاب د اثبات علم غیب جواب دی.

✽ تبرید النواظر فی تحقیق مسئلۃ حاضر و ناظر ... (یعنی انکھون کی ٹھنڈک) شیخ الحدیث مولانا محمد سرفراز خان صفدر صاحب (دا پہ مسئلہ د حاضر او ناظر باندی فیصلہ کونکی کتاب دی).

✽ تفریح الخواطر فی رد تنویر الخواطر شیخ الحدیث مولانا سرفراز خان صفدر صاحب ... دا کتاب د تبرید النواظر پہ جواب کی د لیکل شوی کتاب تنویر الخواطر جواب دی.

✽ دل کا سرور تحقیق مسئلہ مختار کل شیخ الحدیث مولانا سرفراز خان صفدر صاحب

✽ راہ ہدایت بجواب نور ہدایت ایضا دا کتاب د دل کا سرور پہ جواب کی د لیکل شوی کتاب جواب دی.

✽ نور و بشر از افادات شیخ الحدیث صفدر مد ظلہ مرتب فیاض خان صاحب

✽ گلدستہ توحید (تحقیق مسئلہ استعانۃ بغير اللہ) شیخ الحدیث مولانا سرفراز خان صفدر صاحب رحمہ اللہ

✽ ملا علی قاری اور مسئلہ علم غیب وحاضر و ناظر ایضا

✽ تنقید متین بر تفسیر نعیم الدین (رد شرک و بدعت) شیخ الحدیث مولانا سرفراز خان صفدر صاحب

✽ راہ سنت ... (رد بدعات) مولانا سرفراز خان صاحب

- ❖ درود شریف پڑھنی کا شرعی طریقہ ایضا ... پدی رسالہ کہی د اذان نہ محکمی د صلاۃ اور سلام لوستلو متعلق تحقیق شوی دی.
- ❖ حکم الذکر بالجہر بجواب ذکر بالجہر حصہ اول ... ایضا
- ❖ اخفاء الذکر بجواب ذکر بالجہر حصہ دوم ایضا
- ❖ باب جنت بجواب راہ جنت ... ایضا
- ❖ مطالعہ بریلویت ۸ جلدونہ علامہ دکتور خالد محمود صاحب (لندن)
- ❖ شاہ اسماعیل شہید ایضا
- ❖ نماز کا مقام توحید ایضا
- ❖ علم جنات و ملائکہ ایضا
- ❖ عالم الغیب صرف اللہ تعالیٰ کی ذات ہی ایضا
- ❖ مقدمہ تحذیر الناس ایضا
- ❖ حالات و کمالات اعلیٰ حضرت بریلوی مولانا حبیب اللہ دیروی صاحب
- ❖ نذر نغیر اللہ حرام ہی بریلوی حضرات کا فتویٰ ایضا
- ❖ بریلوی حقائق بجواب دیوبندی حقائق ... ایضا
- ❖ رضا خانی مولویوں کی دربار رسالت میں گستاخیاں جناب مولانا محمد ضیاء القاسمی صاحب
- ❖ اربعین ایضا
- ❖ التحقيق النادر في مسئلة الحاضر والناظر ... مولانا محمد ضیاء القاسمی صاحب رحمۃ اللہ علیہ
- ❖ تیجہ شریف ایضا
- ❖ مناظرہ شیغلہ ایضا
- ❖ بریلوی ملاؤں کا ایمان ایضا
- ❖ گستاخان مصطفیٰ کی خانہ تلاشی مولانا محمد رمضان صاحب
- ❖ سیف نعمانی علی عنق نورانی ایضا
- ❖ بریلوی مذهب ایضا
- ❖ بشریت کا منکر کافر ہی ایضا

- ✽ تحقیق مذاہب مولانا محمد مطیع الحق دیوبندی صاحب
- ✽ الکفر المتین فی الصریح المعین (المقلب بہ) علم و جہالت کی کسوٹی... از مولانا سید مرتضیٰ حسن چاند پوری صاحب رحمہ اللہ
- ✽ کالا کافر ایضا
- ✽ آخری اتمام حجت ایضا
- ✽ بریلوی مجدد سی مناظرہ ایضا
- ✽ القسورۃ علی الحمیر المستنفرۃ ایضا
- ✽ مولوی عبدالغنی رامپوری اور نو ہزار کی ہوس خام ... ایضا
- ✽ تحذیر الاخوان عن رضاء الشیطان ایضا
- ✽ جیسی روح ویسی فرشتی ایضا
- ✽ تہدید المنکرین لقدرة رب العالمین سید مرتضیٰ حسن چاند پوری رحمہ اللہ
- ✽ کوکب الیمانیین علی الحطان والخراطین از مولانا حافظ حسین احمد و کبیر احمد و عبدانودود صاحبان
- ✽ سیف یمانی بر مکائد فرقہ رضا خانی ... مولانا منظور احمد نعمانی رحمہ اللہ
- ✽ معركة القلم (المروف) فیصلہ کن مناظرہ ایضا
- ✽ رویداد مناظرہ بریلی المعروف فتح بریلی کا دلکش نظارہ ملقب بہ قلعه رضا خانیت پر فیصلہ کن حملہ ... ایضا
- ✽ صاعقہ اسمانی اول رویداد مناظرہ ضلع نبئی تال ... ایضا
- ✽ صاعقہ اسمانی دوم رویداد مناظرہ علم غیب ایضا
- ✽ بارقہ اسمانی ضمیمہ صاعقہ اسمانی حصہ دوم ایضا
- ✽ ستہ ضروریہ ... پدیکھی د شہرو مسئلو شرعی تحقیق بیان شوی، ۱: علم غیب، ۲: توسل، ۳: استعانت بغیر اللہ، ۴: عرس، ۵: سماع مزامیر، ۶: نذر لغیر اللہ ایضا.
- ✽ توحید پاکٹ بک دوسرا نام جواہر توحید مولانا غلام اللہ خان رحمہ اللہ
- ✽ مؤمن کی پہچان از روح قرآن (اسلامی توحید) مولانا محمد منظور نعمانی صاحب رحمہ اللہ
- ✽ وہابی کی پچھان ایضا

❖ هدايات قادريه او هماري گيارهوين شريف ايضا

❖ حاضر و ناظر ايضا

❖ تبجيہ ايضا

❖ بوارق الغيب على من يدعى لغير الله علم الغيب حصه اول، دوم، د دي دويه نوم دي : مسئله

علم غيب کا قرآنی فیصلہ مولانا محمد منظور نعمانی صاحب رحمہ اللہ

❖ شاه اسماعيل شهيد رحمہ اللہ اور معاندين اهل بدعت کی الزامات ... ايضا

❖ شيخ محمد بن عبد الوهاب رحمہ اللہ کی خلاف پرويگنڈہ اور علماء حق پر اس کی اثرات ... از

مولانا محمد منظور نعمانی صاحب رحمہ اللہ

❖ عقيدہ علم غيب ايضا

❖ امعان النظر في اذان القبر ايضا

❖ جہنم کی بشارت بجواب پيغام موت ايضا

❖ فتوحات نعمانيہ (مختلف مناظرون کی روئدادين) ايضا

❖ احکام التذلل للاولياء وتفسير وما اهل به لغیر اللہ ايضا

❖ عبارات اکابر از شيخ الحديث محمد سرفراز خان صفدر ... پدي کتاب کي د مولانا احمد

رضا خان په علماء اهل سنت باندې د لکول شوو الزاماتو جوابونه ورکول شوي: په دلائلو سره

ثابته شوي ده، احمد رضا خان چې کوم د علماء اهل سنت تکفير کړی دی، هغه صحيح نه دی.

❖ ازالة الريب عن عقيدة علم الغيب ... مولانا سرفراز خان صفدر.

لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ مُحَمَّدٌ رَّسُولُ اللَّهِ

[د منكرين حديث فرقه]

د منكرين حديث (پرويزيت) فرقي تاريخ

د انكار حديث د فتنې په اړه خپله رسول الله ﷺ خبر ورکړې دي. لکه په يو روايت کې دي:

﴿أَلَا يَوَيْلُكَ رَجُلٌ شَبَّانٌ عَلَى أَرِيكَتِهِ يَقُولُ عَلَيْكُمْ هَذَا الْقُرْآنُ فَمَا وَجَدْتُمْ فِيهِ مِنْ حَلَالٍ فَأَحْلَوْهُ وَمَا وَجَدْتُمْ فِيهِ مِنْ حَرَامٍ فَحَرَّمُوهُ الْحَدِيثَ﴾^(۱)

ترجمه: نزدې ده چې يو موږ سړی تکیه وهلی به وایي: چې خلکو! ستاسو لپاره قرآن کریم کافي دی. کوم شی چې پدیکې حلال دی، هم هغه حلال گڼی. او څه چې پکې تاسو حرام بیا مومی، هغه حرام گڼی.

د انکار حديث خووجې

۱: د انکار حديث اصل وجه دا ده چې قرآن یو اصولي او کلي کتاب دی چې په هغې کې اختصار او اجمال دی. پدیکې د خپل مطلب تاویل کیدی شي او په احادیثو کې د تفصیل کیدو د وجې تاویل نشي کیدی.

۲: او د قرآن کریم په تاویل کولو سره منکرین حديث د خپل نفس په خواهشاتو باندې عمل کولی شي. نبوي احادیث ﷺ قدم په قدم د هغوی پدې شهواني اعمالو باندې د عمل کولو لوی څنډه دی.

۳: دغه شان په قرآن کریم کې تاویل کولو سره هغوی خپله آزادي او د زړه په تقاضا باندې عمل کوي. مثلاً: د لمانځه مثال دی چې د یخنی په ورځو کې سهار گرمه بستره پرېښودلو سره جومات ته تلل په طبیعت باندې گرانه پریوځي: نو هغوی وویل چې د لمانځه نه مراد دعا ده یا همدغه شان ددې بل څه تاویل وکړی شي.

۴: دغه شان په انکار حديث سره به د رسول الله ﷺ اتباع ختمه شي. حال دا چې د رسول الله ﷺ اسوه حسنه يو داسې تله ده، چې هلته رسيدلو سره اختلافات ختمیږي.

۵: احاديثو سره په امت کې اتحاد پيدا کيږي، چې دا د مسلمانانو اصل طاقت دی او کله چې د حديثو څخه انکار وکړي شي؛ نو اوس به هريو په خپله خوښه په قرآن کریم کې تاويل کوي او په امت کې به صرف اختلاف وي هم دا کار د اسلام دشمنان غواړي.

۶: هم دغه شان د انکار حديث په ضمن کې د رسول الله ﷺ ذات سره تمسخر او توقې هم دي، چې د رسول الله ﷺ اقوال او افعال زمونږ لپاره حجت نه دي، چې مونږ خو به نبی و منو؛ خو د هغوی د څه خبرې د منلو لپاره تيار نه يو. دا خبره صرف د شيطان خوشحالول دي.

۷: هم دغه شان د انکار حديث والا چې کله د احاديثو څخه انکار کوي او عقل يې مختار کل وگڼلو؛ نو الله پاک د هغوی د عقل فهم واخستلو. همدا خبره د نن نه څوارلس سوه کاله مخکې د سيدنا عمر رضی الله عنه د وينا څخه ملا ويږي:

﴿أَنَّ عُمَرَ بْنَ الْخَطَّابِ كَانَ يَقُولُ أَصْحَابُ الرَّأْيِ أَعْدَاءُ السُّنَنِ أَعْتَمَهُمُ الْأَحَادِيثُ أَنْ يَحْظَوْهَا وَتَقُتُّ مِنْهُمْ أَنْ يَعْوْهَا وَاسْتَحْوَاحِينَ سَبَلُوا أَنْ يَقُولُوا لَا نَعْلَمُ فَعَارِضُوا السُّنَنَ بِرَأْيِهِمْ فَلْيَاكُفُوا وَيَاكُفُوا﴾ (۱)

ترجمه: سيدنا عمر رضی الله عنه به فرمايل: د خپلې رائي تابعداري کونکي د حديث دشمنان دي، د احاديثو د يادولو هغوی ته توفيق نه ملا ويږي. کله چې د هغوی نه سوال وشي؛ نو هغوی پدې وينا شرميږي، چې مونږ ته علم نشته. لهذا هغوی په خپله رايه جواب ورکوي او د احاديثو مقابله په عقل سره کوي. تاسو د داسې خلکو څخه ځانونه لرې ساتی.

که د منکرين حديث عقل کار کولی؛ نو هغوی به دا سوچ هم کړی وی، چې کوم قرآن هغوی مني. هم په هغه قرآن کریم کې خو دا هم دي چې:

﴿وَمَا يَنْطَلِقُ عَنِ الْهَوَىٰ إِنْ هُوَ إِلَّا وَحْيٌ يُوحَى﴾^۱

ترجمه : چې رسول الله ﷺ په خپل خواش خبرې نه کوي. هغه خو ټوله وحی ده. څه چې په هغوی باندې نازلولی شي

بهر حال که منکرین حدیث ته څه علمي مغالطه وي. چې د هغې د ختمیدو نه وروسته هغوی احادیث منلي وی. او د خپلو غلطیانو اقرار یې کړی وی؛ خو داسې نه ده. ځکه چې علماء حق د هغوی د مغالطو ختمولو لپاره یو نه ډیر کتابونه لیکلي دي؛ خو هغوی په خپل ضد باندې تر ننه پورې کلک ولاړ دي او د
(عَمَّ اللَّهُ عَلَى قُلُوبِهِمْ وَعَلَى سَمْعِهِمْ وَعَلَى أَبْصَارِهِمْ غِشَاوَةٌ وَلَهُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ)^۲

ترجمه : الله پاک د هغوی په زړونو او غوږونو باندې مهر لگولی او د هغوی په سترگو یې پرده لگولې ده. او د هغوی لپاره لوی عذاب دی

د منکرین حدیث فرقي باني مولوي عبدالله چکړالوي حالات

د حدیث انکار اگر چې دده نه وړاندې سر سید احمد خان، مولوي چراغ علي هم کړی؛ خو هغوی ښکاره انکار نه دی کړی. دا عبدالله چکړالوي وو. چې د ټولو نه یې لومړی خان د منکرین حدیث په لست کې شامل او امت ته یې ځان ښه په ډاګه رسوا کړ.

نوم : د هغه نوم اول قاضي غلام نبي وو. دا د چکړاله ضلع میانوالي اوسیدونکی وو؛ خو د نبي او د حدیث د نفرت لڅ امله یې خپل نوم د غلام نبي نه بدل او عبدالله کېښود

زده کړه : هغه تعلیم د ډیپتي نذیر احمد نه حاصل کړی. ځکه چې ډیپتي نذیر احمد هم د تقلید پریښودو ته مائل وو، د هغه دا اثر په عبدالله هم وشو او بیا دا اثر دومره زیات شو چې په آخره کې ترې لوی منکر حدیث جوړ شو.

(^۱) سورة النجم : آیت ۱، ۳

(^۲) سورة بقره : آیت ۷

د عبدالله چکړوالي انکار حديث

په شروع کې دوی په خپل جومات کې د بخاري درس ورکولو: خو بيا يې په مزه مزه د حديث نه بالکل انکار شروع کړ. سيد قاسم محمود صاحب په اسلامي انسايکلو پيډيا کې ليکي تر يوې مودې پورې هغه د بخاري درس کولو: خو طبعي اضطراب يې د بخاري او قرآن کریم توازن شروع کړ. ځينې احاديث يې د آيتونو خلاف وگڼل او ښه په ډاگه يې اعلان وکړ چې قرآن کریم يو مکمل هدايت دی: نو د حديثو هيڅ اړتيا نشته؟ (دا خبره) د چينيان والا جومات خلکو تر يو حده پورې خو برداشت کوله. بيا يې يوه ورځ دی د جومات نه وويست. (۱)

وړاندې سيد قاسم محمود ليکي کله چې عبدالله چکړوالي د جومات نه وويستل شو: نو يو متشدد مقتدي محمد غېش عرف چتو پېداني هغه په سيانوالي بازار کې خپل کور ته مېلمه کړ. چې په احاطه کې يې يو جومات جوړ کړ ترڅو د قرآن کریم شوقيانو ته د قرآن د مسائلو بيان وکړي. (۲)

د هغه د تره ځوی قاضي قمر الدين چې د مولانا احمد علي محدث ښارنيوړي او احمد حسن کانپوري رحمۃ اللہ علیہ شاگرد وو. هغوی يې په ښکاره ډول مقابله وکړه. همدغه شان د عبدالله چکړوالي ځوی قاضي ابراهيم هم د خپل پلار د مسلك منلو ته تيار نه وو. بلکې هغه يې د منلو څخه انکار وکړ. دويم ځوی قاضي عيسى اگر چې د څو ورځو پورې د خپل پلار سره وو: خو بيا هغه ته هم انډ پاک د توبې کولو توفيق ورکړ.

د قرآن کریم تفسير

عبدالله چکړوالي د قرآن کریم يو تفسير هم ليکلی چې د هغې نوم يې ترجمه القرآن بآيات القرآن ايښی. پدې تفسير کې هغه ښکاره ځای په ځای انکار حديث کړی، مثلاً په يو ځای کې ليکي:

(۱) اسلامي انسايکلو پيډيا: ص ۱۷۳

(۲) اسلامي انسايکلو پيډيا: ص ۱۷۳

د يو ځای څخه هم دا خبره نه ثابتېږي چې د قرآن کریم سره سره په رسول الله ﷺ باندې نور څه هم نازل شوي وو. که يو سړی په څه مسئله کې د قرآن کریم نه سېوا د بل شي په اسلام کې حکم کوي: نو هغه به د مذکور د آيت کریمه مطابق کافر. ظالم او فاسق شي (۱)

دغه شان هغه يو بل کتاب برهان القرآن علی صلاة القرآن باندې لېکلی چې په څلورو سوو مخونو مشتمل دی. دیکې هم هغه د احاديثو څخه ښه انکار کړی

د مرگ عبرتناکه واقعه

يو ځل خلکو ته وخت په لاس ورغی. هغه يې په ډېرو دومره وويشت چې مرگ ته يې نژدې کړ. کله چې خلکو وليد. چې هغه خو مرگ ته نژدې شو: نو په نيمه حالت کې يې دملتان نه خپل پلرني ټاټوبي چکړاله ته يووړ. بيا څو ورځې وروسته هلته و مړ (۲)

د غلام احمد پړويز حالات

د موصوف پوره نوم غلام احمد پړويز او د پلار نوم يې چوهدري فضل دين دی. د متحده هندوستان په مشهور ښار بټاله (ضلع گورداس پور) په يو سني حنفي کورنۍ کې په ۹ جنوري ۱۹۰۳ء کې پيدا شوی. د هغوی نيکه حکيم مولوي رحيم بخش د خپل وخت منل شوی صوفي بزرگ وو او د چشتيه نظاميه سلسلې سره يې تعلق درلود.

زده کړه: لومړی او مذهبي زده کړه يې په خپل کور کې د والد او نيکه تر مشرۍ لاندې کړې. د يو انگرېزي مکتب (Madry of England) څخه يې په ۱۹۲۱ء کې متوسطه تعليم وکړ. د پنجاب يونيورسټي لاهور څخه يې په ۱۹۲۱ء کې د B.A سند تر لاسه کړ. په ۱۹۲۷ء کې يې د گورنمنټ آف انډيا په مرکزي سيکرټريټ کې وظيفه غوره کړه. ډير زړ يې ترقي وکړه. د Home Department په Establishment Divison

(۱) ترجمه القرآن: ص ۴۲، مطبوعه ۱۳۳۰هـ لاهور

(۲) اسلامي انسايکلو پېډيا ص ۱۷۳

کې په يوه وظيفه وگمارل شو. څه موده وروسته د غلام احمد پرويز ملاقات د حافظ اسلم جيراچيوري (کوم چې بذات خود په منکرين حديث کې شميرل کيږي) سره وشو. د صحبت له امله چونکې عادتونه يو بل ته نقلیږي. لهدا چې کوم سوچ د اسلم جيراچيوري وو هغه سوچ د پرويز د انکار حديث سوچ نور هم مضبوط کړ او دغه شان د اسلم جيراچيوري يو ځای ناستی تياريدلو. چې کوم وروسته د فتنه انکار حديث د نشر او اشاعت لويه ذريعه جوړه شوه. پرويز په ۱۹۳۸، کې د طلوع اسلام مجله خپره کړه. د هغې لومړۍ شماره په اپريل ۱۹۳۸ء کې خپره شوه او هم دا په اصل کې هغه مرکز جوړ شو. چيرته چې د خلکو ذهنونو ته د اسلام. دين او علما کرامو نه د متنفر کيدو آغاز وشو او د اسلام په جامه کې قرآني فکر او قرآني بصيرت په شان ښکلي الفاظ استعمالولو سره يې خلک په شرعي حدودو او قيودو کې د آزاد ژوند شنه باغونه وښودل.

د ماشومتوب پالنه

د ماشوم والي څخه د پرويز تربيت په دومره نا آشنا ماحول کې وشو. هغه خپله ليکي. زه چې به په کومه جذبه او شوق د ميلاد په محفلونو کې شريکيدم. همدغه سوز او شوق سره به مې د ټنگ ټکور مجلسونو ته حاضري کوله او قوالي خو خیر د عبادت جزء گڼل کېده. دغه شان زما د ماشوم والي او ځلمي توب زمانه هم وه. (۱)

ددې صفحې په حاشيه باندې غلام احمد پرويز ليکلي دي: چې هسې هم صوفي نيم شيعه وي. د پرويز د نظرياتو دومره د کفریه کيدو وجه دا هم ده. چې هغه بغير د يو عالم نه تفسير ولوست. بيا د هغه تربيت هم په غير ديني ماحول کې وشو، لومړی خو يې انگریزي ماحول کې تعليم کړی وو. بيا د سر سيد احمد د خيالاتو مطالعه، دغه شان د هغه په ذهن کې د انکار حديث فتنې جرړې ونيولې.

د بي اې د سند حاصلولو وروسته يې انگریزي. ادب. فلسفه. تاريخ. ساينس. ټیکنالوجي او د معاشياتو په علومو ښه توجه ورکړه. ورسره ورسره يې د

(۱) غلام احمد پرويز د قاسم نوري: ۷۲ تر ۷۶

سياست او د اقوام عالم د سياسي او مذهبي تحريكونو مطالعه شروع كړه. بيا پدې باندې زياتي غم لا دا چې د اسلم جبراجپوري پشان د منكر حديث صحبت هغه ته ملاو شو. خپله ليكي چې يو حديث لوستلو سره زما په ذهن كې سوالات او حيرانتيا او د استعجاب سره سره د بغاوت هواگاني هم شروع شوې؛ نو د علامه محمد اقبال او حافظ محمد اسلم ملگرتيا راته ښه مرسته راکړه.^(۱)

علماء كرامو د تفسير لپاره په پنځلسو علومو باندې مهارت درلودل ضروري ښودلي دي، څوك چې د عربي څخه خبر نه وي. هغه د قرآن كريم تفسير څنگه كولى شي، ددې ماحول د خرابولو لپاره خواهش يا د هغه تعليم او تربيت يو شى هم هغه ته د قرآن او حديث په تفسير كې د خولې خوځولو اجازت نه وركوي. هم دا وجه ده چې پرويز كله ددې همت وكړ: نو د قرآن كريم الفاظو ته يې د خپلو خواهشاتو جامه واغوستله، د همدې څخه قرآن كريم خپله داسې تعبير كوي

﴿أَفَرَأَيْتَ مَنِ اتَّخَذَ إِلَهَهُ هَوَاهُ وَأَضَلَّهُ اللَّهُ عَلَىٰ عِلْمٍ﴾^(۲)

ترجمه: آيا تا ليدلي دي هغه څوك چې د خپل خواهش څخه يې معبود جوړ كړى وي او الله پاك سره د علمه گمراه كړي دي.^(۳)

اصل كې دين هر سړي خپل ميراث گڼلى. نه د مدرسې تعليم. نه د علماء كرامو صحبت، نه د صحاح سته رهنمائي. نه د ائمه اربعه وو تقليد. بلكې د ټولو نفى كولو سره او په هغې باندې زور دا چې مونږ هم مسلمانان يو. قرآن زمونږ هم دى. مونږ ته د هر هغه معنى اخذ كولو اختيار دى، چې زمونږ د مقاصدو لپاره معاون ثابت وي. حقيقت دا چې دې خلكو د انكار حديث په ذريعه د انكار قرآن بنياد كېښود. كله چې د هغوى نه پوښتنه وشي، چې آيا نور خلك مسلمانان نه دي؛ نو داسې خبره كوي چې د هغې لازم مفهوم دا راوځي، چې يو سړى په قرآن كريم باندې د

(۱) قاسم نوري غلام احمد پرويز: ۱۲۹

(۲) سورة الحائية: آيت ۲۳

(۳) ترجمة القرآن محمود الحق

عمل کولو نه بغير او د هغې د منلو نه بغير هم مسلمان وي: نو بيا په مسلمان او کافر کې څه فرق دی؟

د موسيقي سره مينه

غلام احمد پرويز د ماشوموالي څخه د شعر، شاعري او موسيقي سره ښه مينه درلوده. دا ځکه چې د پرويز نيکه د سلسله چشتيه صوفي وو. په کوم کې چې موسيقي د عبادت جزء گڼل کيږي.

ډيرو کمو خلکو ته علم دی چې پرويز صاحب د لويې مرتبې ښه تکړه ليکوال، مضمون نگار او شاعر هم وو. ښکلی آواز يې درلود. لهجه يې هم ښکلې وه. د موسيقي د فن څخه ښه خبر وو. د کلاسيکي موسيقي سره يې ښه اړيکه درلوده. هغه سره د گراموفون ريکارډ ډيره ذخيره وه. شعر ويلو سره به يې د خوند برابرولو لپاره سروز ورسره شريکولو. د سهار راگونه يې ډير خوښ وو. خاص طور سره اسوري او جونپوري يې خوښ راگونه وو. (۱)

وظيفه: د پاکستان د جوړونې نه وروسته غلام احمد کراچي ته راغی او د پاکستاني حکومت په مرکزي سيکرېټريټ کې يې هم په هغه وظيفه وگماره په کومه چې هغوی په هندوستان کې وو. په ۱۹۵۵ء کې هغه ددغې وظيفې نه لاس په سر شو. د خپل سوچ د نشر کولو لپاره يې خان فارغ کړ. هغه وخت هغوی سره د اسسټنټ سيکرېټري (کلاس ون، گزيټډ افيسر وظيفه وه.

په ۱۹۵۳ء کې غلام احمد پرويز خپل قرآني پوهې ته د درسونو شکل ورکړ. تر څو د خلکو د ذهنونو څخه د اسلام اصلي نقشه لري کړي. دا درس به په کراچي کې د پرويز په استوگنځي کې کيده. په ۱۹۵۸ء کې لاهور ته نقل شو. هلته هم هغوی خپل درسونه پيل کړه. دا به په هفته کې يوه ورځ وو. د ۵ اکتوبر ۱۹۸۴ء پورې دا لړۍ روانه وه. د قرآن ددې تفسير بالرائی لومړی دور په ۱۹۶۷ء کې پوره شو.

بيا يې دوباره شروع کړي. غلام احمد پرويز به خپل قرآني درسونه هره جمعه کول. د هغو ويډيويي کيسيتي به يې ډکولې. اوس هم ځای په ځای ددې ويډيو کيسټو په ذريعه قرآني درسونه کيږي. په کراچي کې په پنځه ځايونو کې د هغوی درسونه کيږي، دا درسونه د جمعې په ماښام کيږي. مرکزي دفتر يې په بهاياني سينتر نارتنه ناظم آباد کې دی. د کوم ځای لوی سرپرست چې اسلام صاحب دی. چې د "طلوع اسلام" د شروع نه د پرويز سره يو ځای په فتنه انکار حديث کې يې خپل کردار ادا کړی. د طلوع اسلام د دفتر مرکزي صدر په لاهور کې دی. د غلام احمد پرويز کور په ۲۵ ډي گلبرگ ۲ لاهور ۱۱ کې دی. د هغوی ليکل شري کتونه، مقالې او هغه ټول مواد چې هغوی مرتب کړي دي په کوم سره چې د هغوی د مسلک نظريات او د عقايدو تشرېح کيږي موجود دي. ددې ټولو موادو ذخيره نه The Pervaiz Memorial Research Scholars Library نوم اېښودل شوی دی.

اولاد: پرويز خپل شاته هيڅ اولاد نه دي پرې ايښي: خو د هغه جوړې شوې ادارې او د تصنيفاتو مواد نن هم د مسلمانانو د صحيح رخ بدلولو، حديث، د قرآن کریم حقيقي معنی، اجماع امت او د علماء کرامو د سرپرستی څخه محرومولو سره قرآن کریم ته د خپلې خوښې معنوي جامه اغوستلو کې مصروف عمل دی. په هغې کې د "طلوع اسلام" محفلونه (چيرته چې هفته وار درسونه کيږي، مجله طلوع اسلام) (ماهانامه) اداره طلوع اسلام.

The Qurane The Prevaiz Memoril Research Eduvation Society The Quranic Research Centre Scholar Library.

په ويډيو او آډيو کيسټو کې قرآني درسونه، پمفلټس او د هغوی تصنيفات شامل دي

د طلوع اسلام مقصدونه

په ۱۹۳۸ کې پرويز د خپلو مقصدونو د خپرولو لپاره د رسالې په نوم د خپلو ټکلي الفاظو کارول له مخې خپل مقصدونه پې کړه، د محدثينو د کلونو شپه او ورځې د محنت وروسته تيار شوې د احاديثو ذخيره ته پرويز ايراني اثرات او د درواغو روايات وويل، په دين کې يې د انحراف پيدا کولو کوشش وکړ او دېته يې د نشاء

ثانيه په شان ښکلی نوم ورکړ. عوام خلک يې د علماء کرامو د سرپرستی څخه د محرومولو زيات کوشش وکړ. هغوی ته يې د آزاد ژوند شنه باغونه وښودل. چې په هغې کې د نفساني هواء اچونې او د قرآن الفاظو ته له ځانه جوړې شوې معنی لباس اغوستولو سره يې خلکو ته نوی دين وړاندې کړ. د طلوع اسلام ادارې د جوړونې څو لوی لوی مقصودونه دا وو:

خالص دين دي د زرگونو کالو د روايتونو او د ايراني اثراتو د پېړيو پردو څخه راوويستل شي. قرآني روح دي په اصل شکل کې پيش کړی شي. د همدې مقصد له مخې ددې رسالې نوم علامه اقبال طلوع اسلام تجويز کړی وو. د اسلام د نشاء ثانيه لپاره دي ماحول جوړ کړی شي. د مذهبي مشرانو له طرفه چې کومه بې بنیاده او گمراه پروپيگنده د تصور پاکستان او باني پاکستان په اړه وړاندې کولی شي. د هغې موثر او مدلل جوابونه ورکول شوي.

د قرآن کریم تفسیر بالرای

پرویز حدیث درواغ وگڼل. په خپل سوچ يې د قرآن کریم تفسیر وکړ. عقل حیران دی چې صاحب کتاب د کتاب په مفهوم باندې ښه پوهیږي. که د څوارلسمې صدی د لغات القرآن څخه ناخبره سړی دا دعوه کوي چې نه! قرآن خو بل څه وایي. هم دغه شان لیکي:

زه د خپل بصیرت مطابق قرآني فکر خلکو ته وړاندې کوم. ستاسو لپاره ضروري ده، چې تاسو پخپله په قرآن کریم کې د غور او فکر نه وروسته فیصله وکړي چې زما فکر صحیح دی یا نه؟

وفات: د غلام احمد پرویز وفات په ۲۴ فروری ۱۹۸۵ء کې شوی.

د پرویزیت فرقی (منکرین حدیث) نظریہ او عقیدہ

۱. حدیث عجمی سازش (چل، دی) (۱)
۲. نن چي په دنیا کې کوم اسلام دی، ددې د قرآني دین سره هیڅ تعلق نشته. (۲)
۳. په قرآن کریم کې چې چیرته د الله پاک او رسول ﷺ نوم راغلی، ددې نه مراد مرکز ملت دی. (۳)
۴. او چیرته چې د الله پاک او د رسول ﷺ د اطاعت ذکر راغلی، د هغې نه مراد د مرکزي حکومت اطاعت دی. (۴)
۵. په قرآن کریم کې ﴿أَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ وَأُولِي الْأَمْرِ مِنْكُمْ﴾ کې د اولو الامر څخه مراد بنسخته مرتبې والا افسران (جنرالان) دي. (۵)
۶. د رسول ﷺ کار صرف دومره وه، چې هغه د الله پاک قانون خلکو ته ورسوي. (۶)
۷. د رسول الله ﷺ نه وروسته به د هغوی اطاعت نه کیږي. اطاعت د ژوندو کیږي. (۷)
۸. د ختم نبوت مطلب دا چې اوس به انسانان خپل معاملات په خپله سر ته رسوي. (۸)
۹. مرکز ملت ته اختیار دی چې هغه عبادات، لمونځ، روژه معاملات وغیره کوم شيان چې بدلول غواړي هغه بدل کړي. (۹)

(۱) مقام حدیث: ۱/۴۲۱.... شائع کرده طلوع اسلام کراچی

(۲) مقام حدیث: ۱/۳۹۱.... شائع کرده طلوع اسلام کراچی

(۳) اسلامی نظام ص ۸۶، شائع کرده طلوع اسلام کراچی، معارف القرآن: ۴/۶۲۶

(۴) معارف القرآن: ۴/۶۳۱

(۵) اسلامی نظام: ص ۱۱۰، ۱۱۱

(۶) سلیم کے نام (پرویز) ۲/۳۴، اداره طلوع اسلام کراچی.

(۷) سلیم کے نام (پنخلم خط) ص ۲۵۰، خط نمبر ۲۰ او ۲۱ باندې هم دا مضمون دی.

(۸) سلیم کے نام (پنخلم خط) ص ۲۵۰، خط نمبر ۲۰ او ۲۱ باندې هم دا مضمون دی.

(۹) قرآنی فیصلی: ص ۳۰۱، ۳۰۲، شائع کرده طلوع اسلام کراچی

۱۰. د الله پاك (معاذ الله) په خارج كې هيڅ وجود نشته. بلكې الله پاك د هغه صفاتو نوم دی. چې انسان په خپل ځان كې تصور كوي. (۱)
۱۱. د آخرت نه مراد مستقبل دی. (۲)
۱۲. د آدم عليه السلام هيڅ وجود نشته دا خو د نوع انساني نوم دی. (۳)
۱۳. د رسول الله صلي الله عليه وسلم د قرآن كريم نه علاوه بله معجزه نشته. (۴)
۱۴. لمونځ د مجوسيانو څخه اخستل شوی. قرآن كريم د لمونځ كولو په اړه څه نه دي ويل. بلكې د لمانځه د نظام قايمولو حكم شوی دی. مطلب دا چې معاشره په هغه بنيادونو باندې قايمول پكار دي. په كوم باندې چې د الله پاك د ربوبيت عمارت قايمېږي. (۵)
۱۵. د رسول الله صلي الله عليه وسلم په زمانه كې صرف دوه لمونځونه وو. «سهار او ماسخوتن». (۶)
۱۶. زكوة د هغه ټيكنس نوم دی. چې اسلامي حكومت يې اخلي. (۷)
۱۷. نن سبا زكوة نشته. ځكه چې موږ ټيكنسونه وركوو. نو زكوة نه واجېږي. (۸)
۱۸. حج د نوى د مسلمانانو د عالمي كانفرنس نوم دی. (۹)
۱۹. قرباني خو صرف په عالمي كانفرنس كې شركاء باندې د خوراك لپاره وه. باقي د قرباني حكم چيرته هم نشته. (۱۰)
- باقي چې د حرامو كوم فهرست دی هغه ټول د انسانانو جوړ شوي شيان دي.

(۱) معارف القرآن: ۴/۴۲۰

(۲) سليم كے نام اكيسون خط: ۲/۱۴۴

(۳) لغات القرآن: ۱/۲۱۴

(۴) سليم كے نام خط: ۳/۳۶، ۳/۹۱، ۳/۹۲، معارف القرآن: ۴/۷۳۱

(۵) قرآني فيصلي ص ۴۶، ۴۷، معارف القرآن: ۴/۳۲۸، نظام ربوبيت: ۸۷

(۶) لغات القرآن: ۱/۱۰۴۳، ۱/۱۰۴۴

(۷) قرآني فيصلي ص: ۳۷، سليم كے نام بانچوان خط: ۱۱/۷۷، ۷۸

(۸) نظام ربوبيت ص: ۷۸

(۹) لغات القرآن: ۲/۴۷۴

(۱۰) رساله قرباني ص ۳، قرآني فيصلي، ص ۱۰۴، ۱۰۵

۲۰: د قرآن كريم په روح سره به ټول مسلمانان كافر وي. د موجوده زمانې مسلمان برهمن او معاشرتي مسلمانان دي. (۱)

۲۱: صرف څلور شيان حرام دي. ۱: بهيدونكې وينه. ۲: د خنزير وينه. ۳: د غير الله په نوم منسوب شوي شيان، ۴: مرداره. (۲)

۲۲: د جنت او جهنم هم څه حقيقت نشته، دا صرف د انساني ذات د كيفياتو نومونه دي. (۳)

[د پرويزيت فرقي نظريې او عقيدې، د قرآن او حديث څخه د هغې جوابونه]

لومړۍ عقیده: حديث عجمي سازش (چل) دی. (۴)

جواب: دا عقیده ساتل چې حديث د عجمي سازش په نتیجه مخې ته راغلی. د علماء کرامو په نزد کفر ده. خپله په قرآن کریم کې الله پاک د رسول الله ﷺ بعثت په درې کارونو کې یو دا ښودلی، چې هغه د کتاب او حکمت یعنې د حديثو تعلیم ورکړي. لکه په قرآن کریم کې چې راځي:

۱: ﴿هُوَ الَّذِي بَعَثَ فِي الْأُمِّيِّينَ رَسُولًا مِنْهُمْ يَتْلُو عَلَيْهِمْ آيَاتِهِ وَيُزَكِّيهِمْ وَيُعَلِّمُهُمُ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَإِنْ كَانُوا مِنْ قَبْلُ لَفِي ضَلَالٍ مُبِينٍ﴾ (۵)

ترجمه: هم هغه (الله پاک) دی، چې په امیانو کې یې هم د هغوی څخه یو رسول راوړلیږلو، چې په هغوی باندې د هغه آیتونه ولولي او هغوی ته د کتاب او سنت تعلیم ورکړي. یقیناً د دې ښکاره په ښکاره گمراهی کې وو.

حکمت په قول د ابن عباس رضی الله عنهما او حسن بصری رضی الله عنهما سنت رسول الله ﷺ دی. که حديث ونه منل شي؛ نو په قرآن باندې پوهېدل گران دي، مثلاً:

(۱) سليم کے نام پينتيسوان خط ... ۱۹۷/۱۹۹ ۱۹۹

(۲) حلال اور حرام کی تحقیق

(۳) لغات القرآن، ۱/۴۴۹، شائع کردہ اداره طلوع اسلام لاہور

(۴) مقام حديث: ۱/۴۴۱ ... شائع کردہ طلوع اسلام کراچی

(۵) سورة الجمعة آیت: ۲

۲. ﴿وَالسَّارِقُ وَالسَّارِقَةُ فَاقْطَعُوا أَيْدِيَهُمَا جِزَاءً بِمَا كَسَبَا تَكْلًا مِّنَ اللَّهِ﴾ (۱)

ترجمه : د غلا کونکي سړي او غلا کونکي ښځې لاسونه پرې کړي دا عبرتناکه سزا ده. د الله پاک له طرفه د هغوی د جرم

په پورته آیت کریمه کې دي: چې لاس پرې کړي؛ نو لاس به د کوم ځای څخه پرې کوو، د ترخ (بغل، نه، یا د مروند یا د څنگل نه، ددې وضاحت خو به د حدیث نه کیږي، (په پوره قرآن کریم کې دا خبره نشته).

۳. ﴿مَا قَطَعْتُمْ مِّن لِّئَنۢۢهٖ اَوْ تَرَکْتُمُوْهَا قَابَۢهٖ عَلٰی اَصۡوٰهَا فَاِذۡنِ اللّٰهِ﴾ (۲)

ترجمه : تاسو چې د خورماوو کومې ونې پرې کړي او کومې مو ولاړې پرې ایښي، دا د الله پاک په حکم باندې وه.

اوس د الله پاک حکم په قرآن کریم کې څه دی. چې د خورماوو ونه یې پرې کړه، که ویې ریبله دا حکم خو په حدیث کې دی؛ نو د حدیث نه بغیر به د پورته آیت کریمه مفهوم نه واضحه کیږي. پدې وجه د حدیث منل په حقیقت کې د قرآن کریم منل دي په میزان د شعراني کې دي:

﴿لَوْلَا السَّنةُ مَا فَهَرَأَ أَحَدُ مَنَا الْقُرْآنَ﴾ (۳)

ترجمه : که حدیث نه وی؛ نو په مونږ کې به څوک هم په قرآن کریم نه وی پوه شوی.

دویمه عقیده

نن چې کوم اسلام روان دی، دهغې د قرآني دین سره هیڅ تعلق نشته. (۴)

جواب : پدې عقیده کې دده اسلام ختم شوی، پدې اعتبار سره به نن سبا ټول مسلمانان کافران وي. دا خبره پدې وجه شوې ده، چې پرویز د خپل خود ساخته دین په خلکو پلي کول غواړي.

(۱) سورة المائدة آیت : ۳۸

(۲) سورة الحشر آیت : ۵

(۳) میزان شعراني ص ۴۵

(۴) مقام حدیث : ۱/۳۹۱ شائع کرده طلوع اسلام کراچی

دریمه عقیده

په قرآن کریم کې چې چیرته د الله او رسول ﷺ نوم راغلی دی. ددې څخه مراد مرکز ملت دی. (۱)

جواب : دا هم یو ښکاره تحریف او زندقیت دی. دا هغه مطلب دی چې چا هم په پنځلس سوه کاله کې نه دی بیان کړی. الله پاک فرمایي:

﴿إِنَّ الَّذِينَ يُلْجِدُونَ فِي آيَاتِنَا لَا يَتَّقُونَ عَلَيْنَا أَفَمَنْ يُلْقَى فِي النَّارِ خَيْرًا مِّنْ يَّاتِيهِ امِنَّا يَوْمَ الْقِيَمَةِ اعْمَلُوا مَا يَشْتُمِرُ لَهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرًا﴾ (۲)

ترجمه : بېشکه هغه کسان چې زمونږ په آیتونو کې د الحاد (کفر) لارې راوباسي. هغوی زمونږ څخه پټ نه دي. آیا هغه سړی چې په اور کې به اچولی کیږي. هغه غوره دی که هغه څوک چې په قیامت کې به په امن کې وي. کوی څه چې مو خوښه وي، یقیناً الله پاک ستاسو عملونه ویني.

مطلب دا چې په قرآن کریم کې د خپل طرف نه مطلب راباسل او کوم مطلب چې د قرآن نه ظاهریږي هغه نه اخستل گمراهي ده.

څلورمه عقیده

چیرته چې د الله پاک او د رسول ﷺ د اطاعت ذکر وي. ددې نه مراد د مرکزي حکومت اطاعت دی. (۳)

جواب : دا ظاهره ده او هر یو پوهیږي چې په اسلام کې د الله پاک او د هغه د رسول ﷺ اطاعت بنیاد دی. بیا ټول شرعي حکمونه د هغې د لاندې دي. همدا خبره قرآن او حدیث کې په ډیرو ځایونو کې شوې ده.

۱: ﴿قُلْ أَطِيعُوا اللَّهَ وَالرَّسُولَ فَإِنْ تَوَلَّوْا فَإِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ الْكَافِرِينَ﴾ (۴)

^۱ اسلامی نظام ص ۸۶، شافع کرده طلوع اسلام کراچی، معارف القرآن: ۴/ ۲۶۶

^۲ سورة حم آیت: ۴۰

^۳ معارف القرآن: ۴/ ۳۳۱

^۴ سورة آل عمران آیت: ۳۴

ترجمه : تاسو خلکو ته ووايئ! د الله پاک او د هغه د رسول ﷺ اطاعت کوي. که تاسو د هغه نه اعراض کوي؛ نو الله پاک کافران نه خوښوي. د پورته ياد شوي آيت نه بالکل صفا واضحه ده. چې د الله پاک او د هغه د رسول ﷺ د اطاعت نه اعراض کوي. هغه به کافر شي. پدې وجه هغوی چې څه کوي. هغه د الله پاک خوښ نه دي.

پنځمه عقیده

قرآن کریم کې راځي: ﴿ أَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ وَأُولَى الْأَمْرِ مِنْكُمْ ﴾ کې د اولو الامر څخه مراد افسران ماتحت دي. (۱)

جواب : دا عقیده هم د قران او احاديث او اجماع بالکل خلاف ده. د ټولو مفسرينو په دې باندې اتفاق دی چې په: ﴿ أَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ وَأُولَى الْأَمْرِ مِنْكُمْ... الخ ﴾ کې د اطيعوا الله څخه مراد د الله پاک اطاعت دی، چې د الله تعالی حکم د قرآن کریم په صورت کې موجود دی.

د ﴿ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ ﴾ څخه مراد د رسول الله ﷺ اطاعت دی. چې رسول الله ﷺ په خپل عملي ژوند سره امت ته ورکړی، هغه د احاديثو او د اقوال صحابه رضوان الله عليهم لجمعين په صورت کې اوس هم محفوظ دي.

د ﴿ وَأُولَى الْأَمْرِ مِنْكُمْ ﴾ څخه مراد په قول د ابن عباس رضی الله عنهما:

﴿ أَهْلُ الْفَقْهِ وَالِدِينِ وَأَهْلُ طَاعَةِ اللَّهِ الَّذِينَ يَعْلَمُونَ النَّاسَ مَعَانِ دِينِهِمْ وَأَمْرَهُمْ بِالمَعْرُوفِ وَيَنْهَوْنَهُمْ عَنِ الْمُنْكَرِ فَأُوجِبَ اللَّهُ طَاعَتَهُمْ عَلَى الْعِبَادِ ﴾ (۲)

ترجمه : دا هغه حضرات دي چې د فقه او دين منونکي دي. د الله پاک اطاعت کونکي دي، د نيکي حکم کوي او د بدی څخه خلک منع کوي او الله پاک د داسې خلکو اطاعت په بندگانو فرض کړی. (هم دا تفسير تقريباً ټول مفسرين بيانوي).

(۱) اسلامي نظام: ص ۱۱۰، ۱۱۱

(۲) تفسير الدن المنشور: ۲/۱۷۶

خلاصه دا چي ددي آيت كريمه خه افسران مراد كول. صراحتاً د نصوحو د خلاف كيدو له امله كفر دى

شپږمه عقیده

د رسول الله ﷺ كار صرف دومره وو. چي هغه د الله پاك قانون خلكو ته ورسوي (۱)

جواب : دا عقیده ساتل هم د اهل سنت والجماعت په نزد كفر دى. دا خكه قرآن كريم چي د رسول الله ﷺ د بعثت كوم مقصد بيان كړى. دا عقیده د هغې نه بالكل خلاف ده او د رسول الله ﷺ د بعثت درې مقصده دي

۱. ﴿رَبَّنَا وَابْعَثْ فِيهِمْ رَسُولًا مِنْهُمْ يَتْلُو عَلَيْهِمْ آيَاتِكَ وَيُعَلِّمُهُمُ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَيُزَكِّيهِمْ﴾ (۲)

ترجمه : اي زمونږ ربه! پدې خلكو كې هم د هغوى نه يو رسول راوليږه؛ چي په هغوى ستا آيتونه لولي. د كتاب او حكمت تعليم ورکوي او د هغوى تزكيه كوي په پورته آيت كريمه كې د رسول الله ﷺ د بعثت يو مقصد دا بيان شوى. چي ستاسو په ذمده هم ده چي د الله پاك د آيتونو تعليم ورکړي. دا خبره په نورو مقاماتو باندې هم بيان شوې ده. مثلاً:

۲. ﴿إِنَّا أَنْزَلْنَا إِلَيْكَ الْكِتَابَ بِالْحَقِّ لِتَحْكُمَ بَيْنَ النَّاسِ بِمَا أَرَاكَ اللَّهُ﴾ (۳)

ترجمه : بېشكه مونږ ستا طرفته دا كتاب په حق سره نازل كړى. چي د خلكو ترمنځ خد چي الله پاك تاسو ته نښي. د هغې مطابق فيصله وكړي په قرآن كې يو ځاى د رسول الله ﷺ په اړه د الله پاك وينا ده

۳. ﴿وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ رُسُلٍ إِلَّا لِيُطَاعَ بِإِذْنِ اللَّهِ﴾ (۴)

(۱) سليم كې نام (پرويز) ۲/۳۴، اداره طلوع اسلام كراچى.

(۲) سورة البقرة آيت: ۱۲۹

(۳) سورة النساء آيت: ۱۰۵

(۴) سورة النساء: ۶۴

ترجمه: مونږ جي رسول الله ﷺ راوليڙلو، ددي لپاره ڇي د الله پاڪ به حڪم د هغه اطاعت و ڪري

به همدې وجه علامه شامي رھڻي فرمايي

﴿ قَالَ ابُو حَنِيفَةَ وَاصْحَابُهُ مِنْ بَرِّئٍ مِنْ مُحَمَّدٍ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَوْ كَذَبَ بِهِ فَهُوَ مُرْتَدٌ ﴾^(۱)

ترجمه: امام ابو حنيفه رھڻي او دهغوي ملڪري ﷺ فرمايي ڇي ڪوم سري هم د رسول الله ﷺ خخه د بي زاري اظهار و ڪري، يا د رسول الله ﷺ تڪذيب و ڪري: نو هغه مرتد دي

اوومه عقيدہ

دا عقيدہ ڇي د رسول الله ﷺ د وفات نه وروسنه به د رسول الله ﷺ اطاعت نه وي
جواب: دا عقيدہ هم د اهل سنت والجماعت پد نزد د رسول الله ﷺ د اطاعت خخه انڪار او همدغه شان د رسول الله ﷺ د رسالت او نبوت خخه د انڪار په وجه ڪفر دي. په قرآن ڪريم ڪي د رسول الله ﷺ د اطاعت حڪم دي. په قرآن او حديث ڪي د رسول الله ﷺ نبوت تر قيامته پوري بيان شوي. پدي وجد د رسول الله ﷺ د اطاعت حڪم پد ڍيرو آيتونو ڪي شوي، دهغي نه ڄوايتونه دا دي:

۱ ﴿ مَنْ يُطِيعِ الرَّسُولَ فَقَدْ أَطَاعَ اللَّهَ ﴾^(۲)

ترجمه: ڇا ڇي د رسول الله ﷺ اطاعت و ڪري. هغه يقينا د الله پاڪ اطاعت و ڪري

۲ ﴿ وَأَطِيعُوا اللَّهَ وَالرَّسُولَ لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ ﴾^(۳)

ترجمه: د الله پاڪ او د هغه د رسول ﷺ اطاعت کوي ڇي په تاسو رحم و ڪري شي

۳ ﴿ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ وَلَا تُبْطِلُوا أَعْمَالَكُمْ ﴾^(۴)

ترجمه: اي مؤمنانو! د الله پاڪ اطاعت کوي او د رسول الله ﷺ اطاعت و ڪري او خپل اعمال مه بربادوي

(۱) در مختار: ۱۰۱

(۲) سورة النساء: ۸۰

(۳) سورة محمد: ۳۳

(۴) آل عمران آيت: ۱۳۴

۴: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَطِيعُوا اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَلَا تَوَلَّوْا عَنَّهُ وَاتَّبِعُوا مَن مَّعَهُ﴾ ۱

ترجمه : اي مؤمنانو! د الله پاك او رسول ﷺ اطاعت كوي او د هغه نه مخ مه اړوي د اوريدلو نه وروسته

دا حكم په نبوي ﷺ احاديثو كې هم دي. چې د رسول الله ﷺ اطاعت تر قيامته پورې دي او د هغوی د اطاعت نه بغير نجات ممكن نه دی:

۱: ﴿عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: كُلُّ أُمَّتِي يَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ إِلَّا مَن أَبَى قَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ، وَمَنْ يَأْبَى قَالَ: مَنْ أَطَاعَنِي دَخَلَ الْجَنَّةَ، وَمَنْ عَصَانِي فَقَدْ دَانَ﴾ ۲

ترجمه : د سيدنا ابو هريره رضي الله عنه څخه روايت دی چې رسول الله ﷺ وفرمايل: زما ټول امت به جنت ته ځي. سېوا د هغه چا نه چې انكار يې وکړي. عرض وکړي شو. چې دا کوم خلک دي؟ وې فرمايل: چا چې زما اطاعت وکړي. هغه به جنت ته ځي او چا چې نافرماني وکړي: نو هغه به جنت ته د تلو نه، انکار وکړي. (هغه به جهنم ته ځي)

۲: ﴿عَنْ مَالِكِ بْنِ أَنَسٍ مَرْسَلًا قَالَ رَسُولُ اللَّهِ -صلى الله عليه وسلم- تَرَكْتُ فِيكُمْ أُمُورَ، لَنْ تَضِلُّوا مَا مَسَكْتُمْ بِهَا: كِتَابَ اللَّهِ، وَسُنَّةَ رَسُولِهِ﴾ ۳

ترجمه : امام مالک رضي الله عنه مرسلا روايت کړې چې رسول الله ﷺ وفرمايل: زه په تاسو کې دوه شيان پرېږدم. تر څو چې تاسو دا په مضبوطوالي سره نيولی وي. تاسو به هيڅکله گمراه نه شئ. ۱- کتاب الله. ۲- سنت رسول الله ﷺ (يعني احاديث)

۳: ﴿وَعَنْ جَابِرِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ -صلى الله عليه وسلم-: وَالَّذِي نَفْسُ مُحَمَّدٍ بِيَدِهِ لَوْ بَدَأَ الْكَافِرُ مَوْتِي فَأَجَبْتُمُوهُ وَتَرَكْتُمُونِي لَضَلَلْتُمْ عَنْ سَوَاءِ السَّبِيلِ، وَلَوْ كَانَ حَيًّا وَأَذْرَكَ نَبُوتِي لَأَكْبَهْتَنِي﴾ ۴

ترجمه : د سيدنا جابر رضي الله عنه څخه روايت دی چې رسول الله ﷺ وفرمايل: قسم دی په هغه

۱) سورة الانفال آيت: ۲۰

۲) بخاری شریف و کذا مشکوة: ۳۱

۳) موطاء امام مالک و کذا مشکوة: ۳۱

۴) سنن الدارمی و کذا مشکاة: ۳۲

ذات چې دمحمد ﷺ نفس دهغه په لاس کې دی، که تاسو ته موسیٰ ﷺ راشي او تاسو د هغه تابعداري وکړي او ما پرېږدي؛ نو ضرور به تاسو د نیغې لارې نه گمراه شئ. که هغه ژوندی وی او زما نبوت یې موندلی وی؛ نو ضرور به یې زما تابعداري کړې وی.

اتمه عقیده

دا عقیده چې د رسول الله ﷺ د ختم نبوت مطلب دا دی چې اوس به خلک خپلې فیصلې په خپله کوي

جواب : دا مطلب د ختم نبوت چا هم ندی بیان کړی. نه به چا اوریدلي وي. چې اوس به خپله فیصلې کوي. بلکې د ختم نبوت مطلب دا دی چې په رسول الله ﷺ باندې نبوت او رسالت ختم شو او اوس به د رسول الله ﷺ نه وروسته هیڅ نبي او رسول نه راځي. د رسول الله ﷺ تعلیمات به تر قیامته پورې رهنمائي کوي.

دا ویل چې د رسول الله ﷺ نه وروسته به اوس هر یو خپله فیصله کوي. دا عقیده هم د رسول الله ﷺ د رسالت انکار دی. د رسول الله ﷺ اتباع قرآن کریم په هره زمانه کې د کولو حکم کړی. د رسول الله ﷺ د دنیا نه د تشریف وړولو نه وروسته چې کله هم څه مسئله صحابه کرامو ﷺ ته راپېښه شوې ده؛ نو هغوی د ټولو نه مخکې د رسول الله ﷺ په تعلیماتو او ارشاداتو کې لټون کړی او عمل یې پرې کړی. یا د رسول الله ﷺ په تعلیماتو باندې قیاس کولو سره به یې عمل کولو. خپله یې فیصلې نه دي کړي.

نهمه عقیده

دا عقیده چې د مرکزي حکومت ټول عبادتونه، معاملې د زمانې په لحاظ سره بدلولی شي.

جواب : دا عقیده هم صریح کفر دی. د مسلمانانو عقیده دا ده چې رسول الله ﷺ خاتم الانبياء دی، قرآن کریم آخري کتاب دی، په دین او شریعت کې به اوس تر قیامته پورې هیڅ قسم بدلون نه کیږي، که حالات هر څنګه وي، لکه چې د الله پاک ارشاد دی:

۱: (إِنَّ الدِّينَ عِنْدَ اللَّهِ الْإِسْلَامُ) (۱)

ترجمه: بیشکه دین د الله پاک په نزد اسلام دی

۲: (وَمَنْ يَتَّبِعْ غَيْرَ الْإِسْلَامِ دِينًا فَلَنْ يُقْبَلَ مِنْهُ وَهُوَ فِي الْآخِرَةِ مِنَ الْخَاسِرِينَ) (۲)

ترجمه: څوک چې د دین اسلام نه سېوا بل دین غواړي: نو د هغه نه به هیڅکله قبول نه کړی شي او هغه به په آخرت کې د نقصان پورته کوونکی وي

۳: (لَقَدْ كَانَ لَكُمْ فِي رَسُولِ اللَّهِ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ لِمَن كَانَ يَرْجُوا اللَّهَ وَالْيَوْمَ الْآخِرَ وَذَكَرَ اللَّهَ كَثِيرًا) (۳)

ترجمه: بیشکه ستاسو لپاره د رسول الله ﷺ ذات غوره نمونه ده. څوک چې د الله پاک د قیامت د ورځې امید ساتي او الله پاک ډیر یادوي

همدغه شان د ډیرو احادیثو او اجماع امت څخه هم دا خبره ثابتېږي. چې شریعت محمدی آخري شریعت دي پدیکې به تر قیامته پورې څه بدلون نه راجي

لسمه عقیده

د الله پاک (معاذ الله) په خارج کې وجود نشته. بلکې الله د هغه صفاتو نوم دی. چې انسان یې له ځانه سره تصور کوي. (۴)

جواب: دا عقیده ساتل چې (معاذ الله) د الله پاک هیڅ وجود نشته. دا عقیده ښکاره کفر دی. د قران، حدیث او اجماع امت ټولو څخه ددې عقیدې باطل والی ثابت دی. د قران کریم یو نه په سوونو آیتونو کې د الله پاک صفات بیان شوي دي. مثلاً

۱: (وَاللَّهُمَّ إِلَهًا وَاحِدًا لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الرَّحْمَنُ الرَّحِيمُ) (۵)

ترجمه: ستاسو ټولو معبود یو دی. نشته هقدار د بندګۍ سېوا د هغه نه. ډېر

مهربانه او بخښونکی ذات دی.

(۱) سورة آل عمران آیت: ۱۹

(۲) سورة آل عمران آیت: ۸۵

(۳) سورة احزاب آیت: ۲۱

(۴) معارف القرآن: ۴/ ۴۲۰

(۵) البقرة: ۱۶۳

۲: ﴿وَكَيْفَ سَأَلْتَهُم مَّنْ خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ وَنَحْنُ أَشْكِرُ الْقَوْمَ الَّذِينَ كَفَرُوا قَالَ يَوْمَئِذٍ يَكُونُ﴾ (۱)

ترجمه: که ته د هغوی نه پوښتنه وکړې. چې ځمکې او اسمانونه چا پیدا کړي دي او لمر، سپوږمۍ چا تابع کړي دي؛ نو ضرور به ووايي چې الله پاک نو هغوی کوم طرفته اړول شوي.

۳: ﴿قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ اللَّهُ الصَّمَدُ لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يُولَدْ وَلَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُوًا أَحَدٌ﴾ (۲)

ترجمه: تاسو ووايي 'بېشکه الله یو دی. الله پاک بې نیازه دی. نه بې څوک زیږولی او نه هم له چا زیږیدلی دی او د هغه برابر څوک هم نشته

یوولسمه عقیده: چې د آخرت نه مراد مستقبل دی.

جواب: دا عقیده هم په قران، حدیث، اجماع او قیاس سره باطله ده. د آخرت څخه انکار کول هم کفر دی. تر ننه پورې د امت ټولو عالمانو د آخرت نه مراد د مړي نه وروسته ژوند اخستی دی. ددې خلاف مفهوم مراد اخستل دا د قرآن او حدیث له ځانه څخه جوړ شوی تاویل دی. دا قابل قبول نه دی. قرآن کې په ځینو ځایونو کې د آخرت یاد شته. مثلاً:

۱: ﴿يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِن كُنتُمْ فِي رَيْبٍ مِّنَ الْبَعْثِ فَإِنَّا خَلَقْنٰكُمْ مِّن نُّرَابٍ ثُمَّ مِنْ نُطْقَةٍ﴾ (۳)

ترجمه: ای خلکو! که ستاسو په دواړه ژوندي کېدو کې شک وي؛ نو یقیناً مونږ تاسو د خاورې څخه پیدا کړي یی؛ بیا مو د نطفې څخه پیدا کړی.

۲: ﴿قَالَ مَنِ عَمِيَ الْعِظَامُ هِيَ رَيْمٌ قُلْ يُحْيِيهَا الَّذِي أَنشَأَهَا أَوَّلَ مَرَّةٍ وَهُوَ بِكُلِّ خَلْقٍ عَلِيمٌ﴾ (۴)

ترجمه: کافر وایي: څوک دی چې رږیدلي هډوکي به بیا راژوندي کړي. تاسو ووايي: هم هغه ذات چا چې په لومړي ځل ژوندي کړي وو. هم هغه به یې دوباره ژوندي کوي، هغه په هر پیداوښت خبر دی.

(۱) عنکبوت: ۶۱

(۲) سورة اخلاص

(۳) سورة حج: ۵

(۴) یس: ۷۸، ۷۹

دولسمه عقیده

چې د سيدنا آدم عليه السلام هيڅ وجود نشته ددېنه مراد نوع انساني دی.

جواب : دا عقیده هم د اسلام په رڼا کې کفر دی. ځکه چې ددې عقیدې له امله د قرآن کریم د ډیریو آیتونو او حدیثونو د منلو څخه چې په هغې کې د سيدنا آدم عليه السلام یاد راغلی، د ټولو څخه انکار لازمیږي.

قرآن کریم کې یو ځای نه په ډیرو ځایونو کې د سيدنا آدم عليه السلام ذکر راغلی دی. مثلاً

۱. ﴿وَعَلَّمَ آدَمَ الْأَسْمَاءَ﴾^(۱)

ترجمه : مونږ آدم عليه السلام ته د شیانو نومونه وښودل

همدغه شان په حدیث کې راځي:

۱. ﴿اناسيد ولدادم﴾^(۲)

ترجمه : زه د آدم عليه السلام د اولاد سردار یم.

۲. ﴿حَامِلٌ لِّوَاءِ الْكُمْدِيِّومَ الْقِيَامَةِ، تَحْتَهُ آدَمُ﴾^(۳)

ترجمه : د قیامت په ورځ به زه د حمد د بیرغ پورته کوونکی یم. د هغې د لاندې به آدم عليه السلام وي.

همدغه شان د عقایدو په کتابونو کې لیکل شوي. مثلاً:

۱. ﴿بقوله لااعلم ان اد م عليه السلام نبى ولا﴾^(۴)

ترجمه : هغه چا ته به کافر ویل کیږي. څوک چې داسې ووايي چې ماته معلومه

نه ده چې آیا سيدنا آدم عليه السلام نبي وو یا نه؟

په شرح عقاید کې هم لیکلي دي:

(۱) البقرة: ۳۱

(۲) مشکاة: ۵۱۱

(۳) ترمذی کذا فی المشکاة ص ۵۱۳، ۵۱۴

(۴) البحر الرائق: ۵/۱۳۰

۲ ﴿اول الانبياء آدم وآخراهم محمد صلى الله عليه وسلم امانبوة ادم عليه السلام في الكتاب الدال على انه قدام رونهى... كذا السنة والاجماع فانكار نبوته على ما نقل على البعض يكون كفرا﴾^(۱)
ترجمه : د ټولو نه لومړى نبي سيدنا ادم عليه السلام دى او آخري نبي محمد ﷺ دى. د سيدنا آدم عليه السلام د نبوت ثبوت د قرآن كريم څخه شوى دى. چې ترې معلومېږي هغوى ته د اوامرو او نواهيو حكمونه وركول شوي وو

همدغه شان د سنت او اجماع څخه هم د سيدنا ادم عليه السلام نبوت ثابت دى. د دېبه انكار كول لكه ځينې خلك چې يې كوي دا كفر دى

ديارلسمه عقیده

د رسول الله ﷺ پرته د قرآن كريم څخه بله كومه معجزه نه وه^(۲)

جواب : علماء كرام فرمايي: چې د معجزاتو انكار هم د قرآن كريم د آيتونو څخه انكار دى. دغه شان دا هم كفر دى. د عقايدو په كتابونو كې د رسول الله ﷺ درې قسمه معجزې بيان شوي دي.

يو قرآن كريم. دويم د رسول الله ﷺ د پيغمبرۍ ژوند

درېم هغه معجزې چې خوارق العادة وي. مثلا د سپوږمۍ دوه ټوټې كېدل. لږ خوراك د ډيرو لپاره كافي كيدل. د كاڼو تسبيحات خلكو ته اورول. لږې اوبه ډير بدل. (۳) چې ځينې يې د قرآن كريم په آيتونو او متواترو احاديثو سره ثابت دي. پدې وجه د هغو څخه انكار كول هم كفر دى^(۴)

څوارلسمه عقیده

دا عقیده ساتل چې لمونځ خو معاشره په هغه بنيادونو باندې قائمول چې د نوع انساني د ربوبيت آبادي پرې ولاړه ده ددې نوم دى

(۱) شرح عقائد : ۱۴۵

(۲) سليم كے نام خط : ۳/۳۶، ۳/۹۱، ۹۲، معارف القرآن : ۱/۷۳۱

(۳) بيشماره معجزې ښكاره شوي: دا كتاب وگورۍ: تحاف شرح احياء العلوم : ۲/۲۰۳ تا ۲۱۴

(۴) المسامره عقائد الاسلام

جواب : د لمانځه په اړه دا عقیده ساتل سراسر کفر دی. ځکه چې د لمانځه مفهوم د رسالت په زمانه کې او تر ننه پورې په متواترې طریقې سره هغه دی. چې په هغې کې قیام، رکوع، سجده او قعده وغیره وي. پدې اړه د نسیم الریاض لیکوال لیکي
 ﴿ ولا ترتاب بذلك بعد والمرتاب في ذلك المعلوم من الدين بالضرورة والمنكر لذلك بعد البحث عنه وصحبة المسلمين كافرا بالاتفاق ﴾^(۱)

ترجمه : د لمانځه د مشهورې طریقې څخه انکار یا پدیکې شک نه دي کول پکار. کوم سړی چې شک کوي، د هغه په اړه د دین د عالمانو دا فتوی ده چې د دین په ضروریاتو کې د یو کار نه انکار کول سراسر بالاتفاق کفر دی.

پنځلسمه عقیده

د رسول الله ﷺ په زمانه کې لمونځ دوه وخته وو. (سهار او ماښام)^(۲)
جواب : دا بالکل دروغ دي. د پنځه وخته لمانځه وختونه متواتر دي. د دې نه انکار کول هم د علماء عقاید په نزد کفر دی. هم دا عقیده په یوه زمانه کې د خوارجو وه. هغوی ته هم علماء کرامو کافران ویلي
 علامه شهاب الدین خفاجي رحمه الله فرمایي:
 ﴿ وكذلك على كفر من قال من الخوارج ان الصلاة الواجبة طرفي النهار فقط والمراد بطرفي النهار اوله وآخره ﴾^(۳)

ترجمه : د امت د عالمانو اجماع ده، د هغه خوارجو په کفر چې دا وایي لمونځ صرف د ورځې په یو سر او بل سر باندې فرض دی. یعنی د ورځې په شروع او اخر کې

شپاړسمه عقیده

زکوٰۃ د ټیکس نوم دی. هغه چې اسلامي حکومت یې د مسلمانانو څخه اخلي.

(۱) نسیم الریاض: ۱/۵۵۳

(۲) لغات القرآن: ۱۰۴۳/۳، ۱۰۴۴

(۳) نسیم الریاض: ۱/۵۵۰

جواب : دا عقیده هم د کفر ده. ځکه چې زکوٰۃ د قرآن. احادیثو. اجماع او قیاس ټولو دلائلو څخه ثابت دي، مثلاً په قرآن کریم کې دي:

﴿وَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ﴾ (۱)

ترجمه : لمونځ قائم کړی او زکوٰۃ ورکړی.

﴿خُدَّيْنِ أَمْوَالَهُمْ صَدَقَةً تُطَهِّرُهُمْ وَتُزَكِّيهِمْ بِهَا﴾ (۲)

ترجمه : د هغوی د مال څخه زکوٰۃ واخلم؛ ته هغوی پدې مال سره پاکوي او تزکیه یې کوي.

دغه شان په ډیرو احادیثو کې ددې ثبوت دی.

پدې وجه علماء کرام فرمایي: چې زکوٰۃ ادا کول فرض دي او څوک چې یې نه

ادا نه کوي. هغه فاسق دی او انکار یې کفر دی. (۳)

اولسمه عقیده

نن سبا زکوٰۃ نشته. ځکه چې موږ ټیکسونه ادا کوو: نو اوس زکوٰۃ واجب نه دی. (۴)

جواب : دا عقیده ساتل چې د ټیکس په موجودگی کې زکوٰۃ واجب نه دی. دا

عقیده هم د کفر ده، ځکه چې د زکوٰۃ حکم د هر مسلمان لپاره تر قیامته پورې دی. د

کوم چې په قرآن کریم کې بار بار د ادا کولو تاکید شوی دی او څوک چې زکوٰۃ ادا

کوي. هغه هم په قرآن کریم کې ټاکل شوی دی.

﴿إِنَّمَا الصَّدَقَاتُ لِلْفُقَرَاءِ وَالْمَسْكِينِ وَالْعَمِلِينَ عَلَيْهَا﴾ (۵)

ترجمه: بېشکه زکوٰۃ د فقيرانو. مسکینانو او په هغوی باندې د ټاکلي عملي لپاره دی.

(۱) سورة البقرة آیت : ۴۳

(۲) سورة توبة آیت : ۱۰۳

(۳) فتح الملهم (۲/۱)، بذل المجهود (۱/۱)، تعليق الصبيح : ۲/۲۷۵ وغیره

(۴) نظام ربوبيت ص : ۸۷

(۵) سورة التوبة آیت : ۶۰

دا ويل چې زکوة واجب نه دی. دا د قرآن. حديث او اجماع ټولو څخه خلاف خبره ده. چې انکار يې کفر دی.

اتلسمه عقیده

حج د عالم اسلام د عالمي کافرنس نوم دی. (۱)

جواب : دا عقیده ساتل دا هم د قرآن. حديث. اجماع او قياس ټولو خلاف کيدو له امله کفر دی.

په قرآن کریم کې دي:

۱: ﴿ وَلِلّٰهِ عَلَى النَّاسِ حِجُّ الْبَيْتِ مَنِ اسْتَطَاعَ اِلَيْهِ سَبِيْلًا وَمَنْ كَفَرَ فَاِنَّ اللّٰهَ غَفِيْرٌ عَنِ الْعٰلَمِيْنَ ﴾ (۲)

ترجمه : او د الله پاک لپاره د خلکو په ذمه ددې کور حج کول دي. يعنې د هغه چا لپاره چې دېته د تلو توبنه لري او څوک چې ترې انکار کوي: نو بېشکه الله پاک د ټول عالم نه بې پرواه دی.

۲: ﴿ وَأَتُوا الْحَجَّ وَالْعُمْرَةَ لِلّٰهِ ﴾ (۳)

ترجمه : د الله پاک لپاره حج او عمره پوره کړی.

د حديثو په هر کتاب کې د حج په اړه ډير حديثونه روايت شوي دي
د حج نه ادا کول د فرض کيدو باوجود فسق دی او ددې څخه انکار کول
بالاتفاق کفر دی.

علامه شهاب الدين خفاجي رحمته الله عليه فرمايي:

﴿ وكذلك يحكم بفكره ان انكر مكة او البيت او المسجد الحرام او انكر صفة الحج التي ذكرها الفقهاء ومن واجباته واركانه ونحوها او قال الحج واجب في القران واستقبال القبلة كذلك ولكن كونه اى المذكور من الحج والاستقبال على هذه الهيئة المتعارفة شرعا عند سائر الناس وان تلك

(۱) لغات القرآن : ۴/۷۶

(۲) سورة آل عمران آيت : ۹۷

(۳) سورة البقرة آيت : ۱۹۶

المعروفة هي حكم والبيت والمسجد الحرام لادري

توجهه : همدغه شان که چا د مکې يا بيت الله يا مسجد حرام خخه انکار وکړ. يا يې د حج د يو داسې طريقې خخه انکار وکړ، چې فقهاء کرامو د حج د واجباتو يا ارکان حج وغيره خخه شمار کړي وي. يا يې داسې وويل چې حج په قرآن کریم کې فرض دی او همدغه شان د قبلې طرفته مخ کول هم د شريعت هغه مشهوره طريقه چې په خلکو کې منل شوې او هم هغه مشهور ځای ته چې بيت الله او مسجد حرام دی ما ته معلوم نه دی وړاندې فرمايي.

﴿فهذا القائل ومثله من يشك في معاني النصوص المتواترة لامة في تكفيره اى المكة بكفره لانكاره ما علم من الدين بالضرورة وابطاله الشرع وتكذبه لله ورسوله﴾ (۱)

توجهه : داسې ويونکى او هغه سړى چې د نصوصو په هغه معناگانو کې شک کوي چې هغه متواتر دي. د هغې په کفر کيدو کې شک نشته. ځکه چې هغه د دين د ضرورياتو خخه انکار کړى او د شريعت باطلونکى دی. د الله پاک او د هغه د رسول ﷺ تکذيب کوي (پدې وجه به داسې سړى کافر وي).

نولسمه عقیده

قرباني په عالمي کانفرنس کې شريکانو ته د خوراک ورکولو نوم دی. نور د قربانى حکم چيرته هم نشته. (۲)

جواب : قرباني هم د اسلام د اصلي عبادتونو خخه يو عبادت دی. خپله په قرآن کریم کې ددې حکم شته. مثلاً:

﴿قُلْ إِنْ صَلَّيْتُ وَنَسَيْتُ وَنَسَيْتُ وَمَتَّيْتُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ﴾ (۳)

توجهه : تاسو ووايئ! بېشکه زما لمونځ. زما قرباني. زما مرگ او ژوند ټول د الله پاک لپاره دي. چې د ټول عالم تربيت کونکى دی

(۱) نسيم الرياض: ۴/۵۵۳

(۲) رساله قرباني ص: ۳، قرآني فيصلى ص: ۱۰۴، ۵۵

(۳) سورة الانعام آيت: ۱۶۲

۲: ﴿فَصَلِّ لِرَبِّكَ وَأَنصِتْ﴾ (۱)

توجه: د خپل رب لپاره لمونځ كود او قرباني كړه.

په يو دوه حديثونو كې نه بلكې په ډيرو حديثونو كې د قرباني ذكر شته. رسول الله ﷺ همېشه قرباني كړې ده، تر نننۍ پورې همداسې په دې عبادت عمل كړي راروان دي، چا هم ددې انكار يا تاويل ندی كړی.

په همدې وجه علامه ابن نجيم رحمته الله فرمايي:

﴿وَيَكْفُرُ بِتَاكَاثُرِ أَصْلِ الْوُتُرِ وَالْأَضْحِيَّةِ﴾ (۲)

توجه: او هغه سړی چې د وتری یا قربانی انکار کوي. هغه به کافر شي.

שלّمه عقیده

د قرآن په روح سره به ټول مسلمانان کافر وي. د موجوده زمانې مسلمانان د برهمن معاشرې مسلمانان دي. (۳)

جواب: مسلمانانو ته کافر ویل. ددې په احادیثو کې په سختی سره منع راغلې. علماء کرام فرمایي: مسلمان ته کافر ویل، خپله ویونکی پرې کافر کیږي

یوویستمه عقیده

صرف څلور شيان حرام دي. ۱: بهیدونکې وینه. ۲: د خنزیر وینه. ۳: د غیر الله طرف ته منسوب شيان. ۴: مرداره

جواب: دا عقیده هم د قرآن، حدیث او اجماع وغیره څخه خلاف ده. حکه چې په قرآن کریم کې ډيرو شيانو ته حرام ویل شوي. مثلاً:

﴿حُرِّمَتْ عَلَيْكُمُ الْمَيْتَةُ وَالْدَّمُ وَلَحْمُ الْخَازِنِ وَمَا هَلَكَ لِبَهِ لَعْنُ اللَّهِ عَلَيْهِ وَالْمُنْتَهَقَةُ﴾ (۴)

(۱) سورة الكوثر آیت: ۲

(۲) البحر الرائق: ۵/۱۳۱

(۳) سليم کے نام پینتیسوان خط ... ۱۹۷/۳ تا ۱۹۹

(۴) سورة المائدة آیت: ۳

همدغه شان په حدیث کې د ماتونکو حیواناتو د خوراک څخه منع راغلي. لکه
لیو، شرمخ، زمري وغیره نور حیوانات
د دې په علاوه هم فقهاء کرامو ډیرو شیانو ته حرام ویلي:

دوویشته عقیده

د جنت او جهنم هم څه حقیقت نشته دا صرف د انساني ذات د کیفیاتو نومونه دي. (۱)
جواب: د جنت او جهنم وجود د قرآن کریم د یو دوه نه بلکې د سوونو آیتونو
څخه ثابت دي. همدغه شان په حدیث نبوي ﷺ کې هم په کثرت سره ذکر دي: نو د دې
انکار هم د قرآن او حدیث د انکار کولو له امله کفر دی. مثلاً

د جهنم په اړه آیتونه

۱: ﴿قِيلَ ادْخُلُوا ابْوَابَ جَهَنَّمَ خَلِدِينَ فِيهَا قُلُوبُ الْمُتَكَبِّرِينَ﴾ (۲)

ترجمه: ورته به وویل شي، چې د جهنم دروازو ته داخل شئ! په هغې کې به د
همېشه لپاره اوسېږئ او هغه د متکبرینو بد استوګن ځای دی

۲: ﴿إِنَّهَا سَاءَتْ مُسْتَقَرًّا وَمُقَامًا﴾ (۳)

ترجمه: بېشکه جهنم ډیر بد ځای دی د ایساریدو او د اوسیدو.

د جنت په اړه آیتونه

۱: ﴿قِيلَ ادْخُلِ الْجَنَّةَ﴾ (۴)

ترجمه: وبه ویل شي چې جنت ته داخل شه!

۲: ﴿وَسَيُقَالُ الَّذِينَ اتَّقَوْا رَبَّهُمْ هَلْ إِلَى الْجَنَّةِ سَبِيلٌ﴾ (۵)

(۱) لغات القرآن: ۱/۴۴۹، شائع کرده اداره طلوع اسلام لاهور

(۲) سورة الزمر آیت: ۷۲

(۳) سورة الفرقان آیت: ۶۶

(۴) سورة يس آیت: ۶۶

(۵) سورة الزمر آیت: ۷۳

ترجمه : کوم کسان چې د خپل رب نه ویريږي (يعنې متقيان وي) هغوی به د جنت طرفته وفد جوړولو سره بوتلی شي

د جهنم او جنت په اړه د عقایدو په ټولو کتابونو کې لیکل شوي دي.
﴿ان الجنة والنار مخلوقتان﴾ ^(۱)

ترجمه : بېشکه جنت او جهنم پیدا شوي دي.

ټول بدني او روحاني خواهاشات او ارام به جنتیانو ته ملایږي. ټول بدني او روحاني تکلیفونه به جهنميانو ته حاصل وي. ^(۲)

ددې عقیدې په اړه علامه شهاب الدین خفاجي رحمته الله علیه فرمایي:

﴿وكنذلك نكفر من ائکر الجنة والنار نفسيهما او محلهما﴾ ^(۳)

ترجمه : مونږ به هغه چا ته د کفر نسبت کوو. څوک چې د جنت او جهنم انکار کوي. یا د هغې د مقاماتو څخه انکار کوي.

د پرویزیت (منکرین حدیث) په اړه د مفتیا نورایې

د محدث العصر مولانا محمد یوسف لدهیانوي رحمته الله علیه په وینا مفتي اعظم پاکستان مفتي ولي حسن ټونکي رحمته الله علیه د پرویزیت خلاف یوه فتوی ولیکله: چې په هغې کې یې د هغوی عقاید واضح کړه. قرآن، حدیث او د عقایدو د کتابونو څخه یې د یوې یوې عقیدې جواب ورکړ، بیا دا فتوی د عالم اسلام د ټولو مسلمانانو تقریباً ۱۰۵۰ مشهورو عالمانو له خوا تصدیق شوه. چا هم د هغوی د کفر څخه انکار نه دی کړی. هغه د متفق فیصلې په نوم خپره شوه. چې په هغې کې د عالم اسلام ټولو مسلمانانو د پرویزیت فرقي ته کافران ویلي دي.

^(۱) شرح عقائد نسفی

^(۲) عقائد اسلام: ۸۹

^(۳) تنسیم الریاض: ۱/۵۵۵

د پرویزیت، چکرالوی او منکرین حدیث پہ ارہ د زیات تحقیق لپارہ لاندې کتابونه وگوری

- ❖ د انکار حدیث نثانج شیخ الحدیث مولانا محمد سرفراز خان صفدر صاحب
- ❖ د حدیث رسول ﷺ تشریعی مقام مولانا محمد ادریس میرنهی رحمہ اللہ
- ❖ نصرۃ الحدیث مولانا حبیب الرحمن اعظمی رحمہ اللہ
- ❖ حفاظت حدیث وحجیت حدیث ... محترم فہیم عثمانی
- ❖ تدوین حدیث علامہ مناظر حسن کیلانی رحمہ اللہ
- ❖ فتنہ انکار حدیث مولانا مفتی رشید احمد لدھیانوی رحمۃ اللہ علیہ
- ❖ فتنہ انکار حدیث مفتی اعظم پاکستان مفتی ولی حسن خان بونکسی رحمۃ اللہ علیہ پرویز کی متعلق علماء کرام کا متفقہ فیصلہ.
- ❖ شوق حدیث شیخ الحدیث مولانا محمد سرفراز خان صفدر رحمۃ اللہ علیہ
- ❖ فہم قرآن مولانا سعید احمد اکبر ابادی
- ❖ اسلام میں سنت اور حدیث کا مقام (ترجمہ) کتاب السنۃ ومکانتها (مترجم) مولانا محمد ادریس میرنهی
- ❖ حجیت حدیث مولانا ادریس کاندھلوی صاحب رحمۃ اللہ علیہ
- ❖ پرویز اور قرآن مولانا مکرر اللہ صاحب رحمۃ اللہ علیہ
- ❖ مقدمہ درس ترمذی (اول) افادات مولانا محمد تقی عثمانی صاحب
- ❖ فتنہ انکار حدیث اور اس کا پس منظر ... مولانا محمد عاشق الہی بلند شہری رحمۃ اللہ علیہ
- ❖ ضرورت حدیث مولانا پروفیسر کریم بخش لاہوری
- ❖ مقام حدیث مع ازالہ شبہات ... مولانا فیض احمد ککروی
- ❖ مقدمہ ترجمان السنۃ مولانا بدر عالم میرنهی صاحب رحمۃ اللہ علیہ
- ❖ تاریخ حدیث پروفیسر عبدالصمد صارم الزہری
- ❖ حدیث قرآن کی تشریح کرتی ہی چوہدری اصغر صاحب
- ❖ آثار الحدیث علامہ خالد محمود صاحب
- ❖ انکار حدیث کیوں؟ مولانا محمد یوسف لدھیانوی صاحب رحمۃ اللہ علیہ

[د جماعت اسلامي فرقہ]

د جماعت اسلامي فرقې تاريخ

پدې اړه خپله د جماعت اسلامي ډلې بنسټگر ليکي:

کوم کار چې مونږ په خپل لاس کوو چې هغه په اخلاقي اصولو تگ، اصلاح کول او د دنيا نظم برابرول، ددې تقاضا دا ده: چې اخلاقي حيثيت سره مونږ خپل ځان د دنيا صالح ترين ډله ثابته کړو. (۱)

ددېنه وروسته ليکي:

زمونږ پروگرام دا دی: چې مونږ دا نظام درهم کول غواړو، چې په هغې باندې د ژوند موجوده غلط نظام ولاړ دی. د هغه په ځای هغه فکري نظام په زړونو کې راولو، چې په هغې باندې د ژوند د صحيح نظام بنسټ ولاړ دی. (۲)

د ټولې دنيا نظام د فکر ختمولو لپاره دا جماعت په عمل کې راغلې. په شروع کې يې د دين د اقامت او الهي حکومت نعره پورته کړه؛ خو بيا ددېنه وروسته د فتنه عقايد او فتنه صحابه رضي الله عنه په شان گمراه کونکې ليکنې د هغوی د قلمو څخه مخې ته راغلې. ځکه چې پدې ليکلو کې يو طاقت وو، پدې طاقت سره زړه رابښکونکي ليک به وجود ته راغلو، چې په هغې سره سادگان خلک په هغوی ښه مين شو.

دغه شان ورسره په شروع کې د مولانا منظور نعماني، مولانا ابو الحسن علي ندوي، مولانا مناظر احسن گيلاني، مولانا عبدالماجد دريا آبادي او مولانا سيد سليمان ندوي وغيره تائيد هم وو.

دې ټولو ته په کتو سره د خلکو سترگې پورته شوې او ددوی له طرفه يې اميدونه شروع شول؛ خو په شپږو مياشتو کې دننه دننه مولانا منظور نعماني او مولانا ابو الحسن ندوي مستعفی شو او بيا ترې په مزه مزه ټول جدا شو او بيا د ټولو

(۱) ترجمان ۲۶ عدد ۳/۱۰۹

(۲) ترجمان جلد: ۳۰/ عدد ۵/۲۹۷

اهل حق (دیوبندیانو)، پدې اتفاق شو چې د مودودي صاحب تحریرات د نوې فتنې پيدا کولو لوی باعث دی. کله چې د مودودي صاحب په قلم تفهیم القرآن، ترجمان القرآن او خلافت و ملوکیت وغیره وجود ته راغلل؛ نو ټولو علما، کرامو د هغه ملګرتیا پرېښوده

د مودودي صاحب د ګمراه کیدو لویه وځه دا شوه. چې هغوی د دین په څېر اهمې فریضې زده کړه یې له چانه ده کړې. صرف او صرف یې په خپله مطالعه اعتماد کړی. ددې سره سره یې دا بد قسمتي وه. چې د نیاز فتح پوري په شان د ملحد او زندیق ملګرتیا هم کړې وه. ددې سره سره الله پاک هغوی ته د قلم زور او د لیک د شوخی مستې طوفاني څپې هم ورکړې وې. یو خوا د ذهن آزادي او بل لوري ته په قلم کې هغه طاقت چې څنګه غواړي، خپل لیک هغه طرف ته واړوي. پدې وجه د هغوی د قلم نه داسې لیک مخې ته راغی، چې د هغې د یو مسلمان نه امید نشي کید:

د هغوی په اړه مولانا محمد یوسف لدھیانوي رحمۃ اللہ علیہ لیکي:

کاش؛ چې د مولانا مودودي صاحب په شان د ذهین او هوښیار سړي صحیح تربیت شوی وی؛ دی به د امت لپاره باعث برکت او د اسلام لپاره د فخر لایق وی.

دافرقه کله وجود ته راغله؟

د جماعت اسلامي فرقو وجود د شعبان په میاشت ۱۳۶۰هـ کې د اګست ۱۹۴۱ء مطابق وجود ته راغله

د جماعت اسلامي د بنسټګر حالات

پیدایش یې په ۲ رجب ۱۳۲۱هـ کې د ۲۵ ستمبر ۱۹۰۳ء مطابق د حیدر آباد دکن په ښار اورنگ آباد کې شوی دی. اگر چې د هغوی خاندان په دهلي کې آباد وو؛ خو د هغوی ماشومتوب په اورنگ آباد کې تیر شوی دی.

لومړی زده کړه یې په خپل کور کې کړې وه، کله چې د یوولسو کالو شو؛ نو په اتم صنف کې یې داخله واخسته، د اولس کالو په عمر کې یې د خپل صحافي (ژورنالستی)، ژوند پیل وکړ. د روزنامه (ورځپاڼې) تاج جبل پور، مسلم او الجمیة

دهلي مشر و ټاکل شو.

په ۱۹۲۳ء کې يې خپله ترجمان القرآن د حيدرآباد څخه جاري کړ او په ۱۳۵۷هـ کې د ۱۹۲۸ء مطابق د ډاکټر علامه اقبال په دعوت پښتاج ته لاړ.

د هغوی د ليک اسلوب بېشکه په محکم استدلال، اصولي او بنيادي طريق بحث او د هغې نه زيات د هغوی سلامت فکر زمونږ د طبيعت او د ذهني جوړښت مطابق وي.

د مودودي صاحب د خپل عمر ډيره برخه په تاليف، تصنيف او ليکوالۍ کې تيره کړې، ترجمه او د قرآن تفسير چې د تفهيم القرآن په نوم مشهور دی، تقريباً د دوه ديرشو کالو په موده کې پوره شوی.

د دېنه علاوه هم ډير کتابونه د هغوی د قلم د څوکې څخه کاږل شوي، چې د هغې فهرست اوږد دی، د ځينو کتابونو نومونه يې په لاندې ډول دي:

- ۱: اسلام کی تعليمات، ۲: عطيات، ۳: مسئله جبر و قدر، ۴: رسائل و مسائل، ۵: اسلام میں مرتد کی سزا، ۶: سلامتی کا راسته، ۷: تفهيمات، ۸: اسلام اور جاهليت، ۹: اسلامي قانون، ۱۰: الجهاد فی الاسلام، ۱۱: اسلامي دستور کی تدوين، ۱۲: اسلامي ریاست، ۱۳: اسلامي سياست، ۱۴: تجديد و احیاء دین و غیره.

۱۹۴۱ء کې د جماعت اسلامي په نوم يوه ډله جوړه کړه، چې لومړی امير يې خپله مودودي وو.

وفات: د مودودي صاحب وفات په ۲۸ شوال ۱۳۹۹هـ د ۲۲ ستمبر ۱۹۷۹ء مطابق شوی دی.

د جماعت اسلامي فرقې عقيدې او نظريې

- ۱: د ځينو انبياؤ ﷺ څخه غلطيانې شوي. (۱)
- ۲: د سيدنا آدم ﷺ کوتاهيانې. (۲)

(۱) عقائد الاسلام: ۱/۶۵، ۲/۶۶

(۲) ترجمان القرآن ص: ۱۲۹، مئی: ۱۹۵۵، تفهيم القرآن: ۳/۱۳۳

۳. د سيدنا نوح عليه السلام کوتاهياني. (۱)
۴. د سيدنا ابراهيم عليه السلام کوتاهياني. (۲)
۵. د سيدنا يوسف عليه السلام کوتاهياني. (۳)
۶. د سيدنا داود عليه السلام کوتاهياني. (۴)
۷. د سيدنا يونس عليه السلام کوتاهياني. (۵)
۸. د سيدنا موسى عليه السلام کوتاهياني. (۶)

د مودودي صاحب په صحابه کرامو رضی اللہ عنہم باندې تنقيد

۱. په عامو صحابه کرامو رضی اللہ عنہم باندې تنقيد. (۷)
۲. په سيدنا ابوبکر صديق رضی اللہ عنہ باندې تنقيد. (۸)
۳. په سيدنا عمر رضی اللہ عنہ باندې تنقيد. (۹)
۴. په سيدنا عثمان رضی اللہ عنہ باندې تنقيد. (۱۰)
۵. په سيدنا علي رضی اللہ عنہ باندې تنقيد. (۱۱)
۶. په سيدنا طلحه رضی اللہ عنہ باندې تنقيد. (۱۲)
۷. په سيدنا زبير رضی اللہ عنہ باندې تنقيد. (۱۳)

(۱) تفسير تفهيم القرآن، سورة هود : ۲/۳۴۴

(۲) تفهيم القرآن، سورة الانعام : ۱/۵۵۷

(۳) تفهيمات : ۲/۱۴۴

(۴) تفهيمات : ۲/۴۲، تفهيم القرآن : ۴/۳۲۷،

(۵) تفهيمات : ۲/۴۲، تفهيم القرآن : ۴/۳۲۷، سورة ص

(۶) ترجمان القرآن عدد : ۴/۲۹

(۷) خلافت و ملوکيت طبع دوم اسلامي پبليکيشنز لميټد لاهور

(۸) ترجمان القرآن : ص ۳۰

(۹) ترجمان القرآن : ۵۷، جلد ۱۲، عدد ۴

(۱۰) خلافت و ملوکيت : ص ۹۹، ۱۰۰، ۱۰۵، ۱۰۶، ۱۰۹، ۱۱۰، ۱۱۱، ۱۱۲، تجديد و احياء دين : ۲۳

(۱۱) خلافت و ملوکيت : ۱۴۶

(۱۲) خلافت و ملوکيت : ۱۴۲

(۱۳) خلافت و ملوکيت : ۱۴۲

- ۸: په سیده عایشه رضی اللہ عنہا باندې تنقید (۱)
 ۹: په سیدنا امیر معاویه رضی اللہ عنہ باندې تنقید. (۲)
 ۱۰: په سیدنا عمرو بن العاص رضی اللہ عنہ باندې تنقید. (۳)

په سلف صالحینو رحه‌م‌الله‌ باندي سوالونه

- ۱: په امام غزالي رحمته‌الله‌ عليه‌ باندې سوال. (۴)
 ۲: په مجدد الف ثاني رحمته‌الله‌ عليه‌ او شاه ولي الله رحمته‌الله‌ عليه‌ باندې سوال. (۵)
 ۳: په سيد احمد شهيد او شاه اسماعيل شهيد رحمته‌الله‌ عليه‌ باندې سوال. (۶)
 ۴: د معجزه شق القمر څخه انكار. (۷)
 ۵: دليل نبوت صرف د قرآن كريم معجزه ده. (۸)
 ۶: قادياني كافر نه دی. (۹)
 ۷: ايصال ثواب د گناهگارو لپاره نه دی. (۱۰)
 ۸: د قران او احاديثو په مفهوم د پوهې لپاره د صحابه كرامو رضي‌الله‌ عنهم ضرورت نشته. (۱۱)
 ۹: سجده تلاوت بغير د اودس نه جائز ده. (۱۲)
 ۱۰: پيشمني د سبارا ختلو نه وروسته هم كيږي. (۱۳)

(۱) هفت روزه ايشياء لاهور، ۱۹ نومبر ۱۹۶۷ء

(۲) خلافت و ملوكيت: ص ۱۲۵، ۱۴۷، ۱۵۱، ۱۵۳، ۱۷۴

(۳) خلافت و ملوكيت ص: ۱۴۹، ۱۴۱، ۱۴۲

(۴) تجديد و احياء دين چوتها ايديشن ص: ۳۵

(۵) تجديد و احياء دين ص: ۷۲

(۶) تجديد و احياء دين: ۱۳۲، مطبوعه ۳ نومبر ۵۱ء طبع پنجم.

(۷) ترجمان القرآن: مئي ۱۹۶۷ء، ص ۳۲

(۸) رسائل و مسائل: ۱۴۵، حصه سوم اشاعت اول بحواله ترجمان القرآن مارچ ۱۹۵۶ء

(۹) خط حواله ۲۲۷، تاريخ ۲۹ جنوري ۱۹۶۸ء

(۱۰) ترجمان القرآن فروري ۱۹۶۷ء، ص ۲۷

(۱۱) رسائل و مسائل حصه اول. حصه دوم، ص ۳۰۷، ۳۰۸

(۱۲) تفهيم القرآن، سورة الاعراف ۲/۱۴۶

(۱۳) تفهيم القرآن، سورة البقره ۱/۱۴۶

- ۱۱: تقلید د گناه شی دی. (۱)
- ۱۲: ډیره د یو موتي څخه کله ساتل هم صحیح دي. (۲)
- ۱۳: د فقه څخه نفرت کوي. (۳)
- ۱۴: تصوف او سلوک یو جاهلانه طریقه ده. (۴)
- ۱۵: تفسیر بالرأی جائز دی. (۵)
- ۱۶: صحابه کرام رضی الله عنہم معیار حق نه دي. (۶)
- ۱۷: د خلفاء راشدين رضی الله عنہم فیصلې هم حجت او معیار حق نه دي. (۷)

[د جماعت اسلامي فرقي عقیدې، نظریې، د قرآن او حدیث څخه یې جوابونه]

لومړۍ عقیده: د انبیاء عليهم السلام څخه د غلطۍ یا غلطیا نو کېدل

جواب: دا د امت د اجماع او نبوي احادیثو څخه خلاف ده. د قرآن کریم او احادیثو څخه دا معلومیږي، چې انبیاء عليهم السلام معصوم دي، د ټولو اطاعت د هغوی په زمانه کې ضروري وو، ټول انبیاء عليهم السلام معیار حق دي، د کبائرو او صغائرو ټولو څخه پاک دي. لکه په قرآن کریم کې چې دي:

۱: ﴿أُولَئِكَ الَّذِينَ هَدَى اللَّهُ فَبِهُدَاهُمُ اقْتَدِ﴾ (۸)

ترجمه: دا هغه خلک وو چا ته چې الله پاک هدایت کړی وو، لهذا ته هم د دوی

په لاره لاړه شئ!

۲: ﴿ثُمَّ أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ أَنِ اتَّبِعْ مِلَّةَ إِبْرَاهِيمَ حَنِيفًا﴾ (۹)

(۱) رسائل ومسائل: ۱/۴۴۴، ج ۱، ص ۲۰۸

(۲) رسائل ومسائل، حصه اول، حصه دوم، ص ۳۰۷، ۳۰۸

(۳) حقوق الزوجين: ۹۸

(۴) تجديد واحياء دين: ص ۱۲۳، ۱۲۴

(۵) تفهيمات: ۱۹۳، طبع چهارم

(۶) دستور جماعت اسلامي پاکستان: ۱۴

(۷) ترجمان القرآن: جنوري ص ۵۸

(۸) الانعام: ۹۰

(۹) النحل: ۱۲۳

بیا (ای نبی کریم ﷺ)، مونږ تاته وحی وکړه چې د ابراهیم علیه السلام د ملت تابعداري وکړه کوم چې مخلص بنده وو.

۳: ﴿وَمَنْ يَرْغَبْ عَنْ مِلَّةِ إِبْرَاهِيمَ إِلَّا مِنْ سَفِهَةِ نَفْسِهِ وَلَقَدْ اصْطَفَيْنَاهُ فِي الدُّنْيَا وَإِنَّهُ فِي الْآخِرَةِ لَمِنَ الصَّالِحِينَ﴾ (۱)

ترجمه: څوک دی چې د ابراهیم علیه السلام د ملت څخه به مخ واړوي، مگر هغه څوک چې ځان کم عقل کړي، یقینا مونږ هغه په دنیا کې هم غوره کړی وو. په آخرت کې به هم د نیکانو بندگانو څخه وي.

۴: ﴿وَتِلْكَ حُجَّتُنَا آتَيْنَاهَا إِبْرَاهِيمَ عَلَى قَوْمِهِ نَرْفَعُ دَرَجَاتٍ مَن نَّشَاءُ إِنَّ رَبَّكَ حَكِيمٌ عَلِيمٌ وَهَبْنَا لَهُ إِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ كُلًّا هَدَيْنَا وَنُوحًا هَدَيْنَا مِن قَبْلُ وَمِنْ ذُرِّيَّتِهِ دَاوُدَ وَسُلَيْمَانَ وَأَيُّوبَ وَيُوسُفَ وَمُوسَى وَهَارُونَ وَكَذَلِكَ نَجْزِي الْمُحْسِنِينَ وَذِكْرًا وَعِيسَى وَالْيَاسَ كُلٌّ مِّنَ الصَّالِحِينَ وَإِسْمَاعِيلَ وَالْيَسَعَ وَيُونُسَ وَلُوطًا وَكُلًّا فَضَّلْنَا عَلَى الْعَالَمِينَ وَمِنَ آبَائِهِمْ وَذُرِّيَّتِهِمْ وَأَخَوَانِهِمْ وَاجْتَبَيْنَاهُمْ وَهَدَيْنَاهُمْ إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ ذَلِكَ هُدَى اللَّهِ يَهْدِي بِهِ مَن يَشَاءُ مِّنْ عِبَادِهِ وَلَوْ أَشْرَكُوا لَحِطَّ عَلَيْهِمْ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ أُولَئِكَ الَّذِينَ آتَيْنَاهُمُ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَ وَالنَّبُوءَةَ فَإِنْ يَكْفُرْ بِهَا هَؤُلَاءِ فَقَدْ وَكَلْنَاهُمْ بِمَا قَوْمًا لِّيُؤَايَا بِكَافِرِينَ أُولَئِكَ الَّذِينَ هَدَى اللَّهُ فَبِهِدَاهُمْ أَقْبَدَهُ قُلْ لَا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ أَجْرًا﴾ (۲)

ترجمه: دا زموږ دليل وو چې مونږ ابراهیم علیه السلام ته د هغوی په قوم دليل ورکړی وو. مونږ لوړې درجې ورکړو، هغه چا ته چې موږ یې وغواړو. یقینا چې ستا رب د حکمت او علم څښتن دی، مونږ ابراهیم اسحاق او یعقوب ﷺ. ټولو ته هدایت کړی وو، نوح علیه السلام ته هم مونږ مخکې هدایت کړی وو، د ابراهیم علیه السلام د اولاد څخه داود، سلیمان، ایوب، یوسف، موسی او هارون ﷺ ته او دغه شان مونږ نیکه بدله ورکړو نیکانو ته او زکریا، یحیی، عیسی او الیاس ﷺ ته (هم مونږ هدایت کړی وو) او دا ټول نیکان خلک وو او اسماعیل، یسع، یونس او لوط ﷺ ته او مونږ ټولو ته فضیلت ورکړی وو، په ټولو نړیوالو او (مونږ هدایت کړی وو) ځینې د هغوی د پلارانو، بچو او وروڼو نه، غوره کړی مو وو، هدایت مو ورته کړی وو. برابري لارې ته. دا د الله

(۱) البقرة: ۱۳۰

(۲) الأنعام: ۸۳ تا ۹۰

پاك هدايت دى. هدايت كوي، چاته چې بې وغواړي د خپلو بندگانو څخه. كه دوى شرك كړى وي؛ نو د هغوى څخه به د هغوى ټول اعمال ضايع شوي وي، دا هغه كسان دي چې دوى ته مونږ كتاب، فيصله او نبوت وركړى وو. كه دا كفار پدې نبوت كفر كوي؛ نو مونږ پدې باندې داسې بندگان مقرر كړي دي، چې هغوى پرې كفر نه كوي. دا هغه كسان دي چې الله پاك ورته هدايت كړى دى. ته د دوى په هدايت پسې اقتداء وكړه. او ووايه: زه پدې باندې ستاسو نه څه مزدوري نه غواړم. نه دى دا قرآن مگر نصيحت د ټولو نړيوالو لپاره.

۶: ﴿قُلْ إِنْ كُنْتُمْ تُحِبُّونَ اللَّهَ فَاتَّبِعُونِي يُحْبِبْكُمُ اللَّهُ وَيَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ﴾ (۱)

ترجمه: تاسو ووايئ: كه چيرته تاسو د الله پاك سره محبت كوى؛ نو زما تابعداري كوى! الله پاك به هم ستاسو سره مينه كوي او د گناهونو بخښنه به درته كوي، بېشكه الله پاك بخښنه كونكى مهربانه دى.

۷: ﴿مَنْ يُطِيعِ الرَّسُولَ فَقَدْ أَطَاعَ اللَّهَ﴾ (۲)

ترجمه: چا چې د رسول الله ﷺ اطاعت وكړي. هغه يقينا د الله پاك اطاعت وكړي. انبياء ﷺ معصوم دي. پدې وجه د هغوى اطاعت د الله پاك د اطاعت سره بيان شوى.

۸: ﴿وَمَنْ يُعِصِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ قَانَ لَهُ ثَأْرُ جَهَنَّمَ خَالِدًا فِيهَا أَبَدًا﴾ (۳)

ترجمه: چا چې د الله پاك او د رسول ﷺ نافرماني وكړه؛ نو يقينا د هغه لپاره د جهنم اور دى. په هغې كې به همېشه او سيري.

د مودوي په اسلافو اعتراضونه

مودودي صاحب په اسلافو د اعتماد او باور پر ځاى په هغوى اعتراضونه او سوالونه كوي. يو ځاى كې د امام غزالي رحمته الله عليه په اړه ليكي:

(۱) سورة آل عمران آيت: ۳۱

(۲) سورة النساء آيت: ۸۰

(۳) سورة الجن آيت: ۲۳

د امام غزالي رحمه الله په تجديدې کار کې علمي او فکري حيثيت سره څو نقصانونه هم وو. هغه په دوه درې عنوانونو باندې تقسيميدلی شي. يو قسم د هغه نقصانونو څخه هغه دي. چې د حديثو په علم کې د کمزوري کيدو له امله د هغوی په کار کې پيدا شو. دويم قسم د هغه نقصانونو هغه دي. چې د هغوی په ذهن باندې د عقلياتو د غلبې له امله دي او دريم قسم د هغو نقصانونو د څلورم صورت طرفته د ضرورت نه د زياتو مسئلو له امله وو. (۱)

د اردو شاعر په وينا: اردو شعر.

التي سمجھ کسی کو بھی ایسی خدا نہ دے دی آدمی کو موت مگر ایسی ادا نہ دے
هم دغه شان د شيخ الاسلام ابن تيميه رحمه الله په اړه ليکي:

خو دا حقيقت دی چې هغوی يو داسې سياسي قدم پورته نه کړ، چې په هغې سره د حکومت په نظام کې څه انقلاب راغلی وي. د وخت د اقتدار واگې د جاهليت د قبضې نه وتلو سره د اسلام په ولکه کې راغلي وي. (۲)

د مجدد الف ثاني، شاه ولي الله محدث دهلوي، سيد احمد شهيد او مولانا محمد اسماعيل شهيد رحمهم الله په باره کې ليکي:

لومړی شی چې ماته د مجدد الف ثاني د وخت نه تر د شاد صاحب او د هغوی د خلفاؤ تر دوره پورې په نويو کارونو کې بد ښکاري. هغه دا چې هغوی د تصوف په اړه د مسلمانانو د بيمارۍ اندازه ولگوله او په ناخبرۍ کې يې بيا هغوی ته هم هغه خوراک ورکړ، چې د هغې څخه مکمل د پرهيز کولو ضرورت وو. زما فی نفسه پدې تصوف باندې اعتراض نشته کوم چې دې حضراتو خلکو ته وړاندې کړي. د هغه په ځای دي خپله د خپل روح په اعتبار سره د اسلام اصل تصوف وکړي او ددې نوعيت د احسان څخه څه مختلف نه دی؛ خو کوم شي ته چې زه د پرهيز لائق وایم. هغه متصوفانه رموز او اشارات او د متصوفانه ژبې استعمال او متصوفانه طريقې سره د مشابهت لرونکو طريقو جاري ساتل دي.

(۱) تجديد و احیاء دین : ۷۸

(۲) تجديد و احیاء دین : ۸۶

جواب : علماء کرام فرمايې: چې په اسلافو باندې اعتبار کول هم د شريعت اصل دی، شاه ولی الله دهلوی رحمته الله علیه فرمايې:

﴿ان الامة اجتمعت على ان يعتمدوا على سلف في معرفة الشريعة فالتابعون اعتمدوا في ذلك على الصحابة وتبع التابعين اعتمدوا على التابعين وهكذا في كل طبقة اعتمد العلماء على من قبلهم والعقل يدل على حسن ذلك لان الشريعة لا يعرف الا بالنقل والاستنباط والنقل لا يستقيم الا بان ياخذ كل طبقة عن قبلها بالاتصال﴾ (۱)

ترجمه : د شريعت په پېژندگلوو کې ټول امت بالاتفاق په مخکې سلفو اتفاق کړې، تابعينو په صحابه کرامو اعتماد کړې، تبع تابعينو په تابعينو اعتماد کړې. همدغه شان په هر دور کې مخکيو علماء کرامو باندې اعتماد شوی، عقل سليم همدا طريقه خوښوي، ځکه شريعت بغير د نقل او استنباط څخه نه معلومېږي او نقل صرف هم دغه شان صحيح وي، چې په هر هره طبقه کې وروستني خلک د مخکې نه بالاتصال اخلي.

دريمه عقیده: د مودودي صاحب په صحابه کرامو رضي الله عنهم باندې تنقيد او اعتراضونه

جواب : د اهل سنت والجماعت عقیده ده: چې صحابه کرام رضي الله عنهم معيار حق دي، همدا خبره د قرآن، حديث او د امت د اجماع څخه ثابته ده. مثلاً:

۱: ﴿وَالسَّابِقُونَ السَّابِقُونَ مِنَ الْمُهَاجِرِينَ وَالْأَنْصَارِ وَالَّذِينَ اتَّبَعُوهُمْ بِإِحْسَانٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ وَرَضُوا عَنْهُ﴾ (۲)

ترجمه : او هغه خلک چې مخکې کيدونکي دي: (ايمان ته) لومړني مسلمانان دي. د مهاجرينو او انصارو څخه او هغه کسان چې د دوی تابعداري يې په ښه طريقه کړې ده، الله پاک د هغوی څخه راضي دی او هغوی د الله پاک نه راضي دي.

۲: ﴿لَا يَسْتَوِي مِنْكُمْ مَنْ أَنْفَقَ مِنْ قَبْلِ الْفَتْحِ وَقَاتِلْ أُولَئِكَ أَكْثَرُ دَرَجَةٍ مِنَ الَّذِينَ أَنْفَقُوا مِنْ بَعْدِ وَقَاتِلُوا وَلَئِنْ سَأَلْتُمْ اللَّهَ لَخَبِيرٌ﴾ (۳)

(۱) عقد الجيد: ۳۶

(۲) سورة التوبة آيت: ۱۰۰

(۳) سورة الحديد آيت: ۱۰

ترجمه : په تاسو کې هغه خلک چې د فتح مکې څخه وړاندې یې خرچې او جنگونه کړي، برابر نه دي، دا خلک د الله پاک په نزد د درجاتو په اعتبار لوی دي، د هغه خلکو نه چې وروسته (د فتح نه) یې اتفاق او قتال کړی دی او ټولو سره د الله پاک د جنت وعده ده.

۳: ﴿وَعَدَ اللَّهُ الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا وَمَسَاكِينٍ ظَلِيلَةٍ فِي جَنَّاتٍ عَذَبٍ وَذَوْنِ أَنْفٍ مِنَ اللَّهِ أَكْبَرُ ذَلِكَ هُوَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ﴾ (۱)

ترجمه : الله پاک د مؤمنو سړو او مؤمنو ښځو سره د جنتونو وعده کړې. چې د هغې د لاندې به نهرونه بهیري، همېشه به په هغې کې وي. ښکلي کورونو د همېشوالي په باغونو او د الله پاک رضا ډیر لوی شی دی، هم دا لویه کامیابي ده.

۴: ﴿يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ حَسْبُكَ اللَّهُ وَمَنِ اتَّبَعَكَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ﴾ (۲)

ترجمه : ای نبي ﷺ ستا لپاره الله پاک کافي دی او هغه مؤمنان (صحابه) چا چې ستا تابعداري کړې ده.

۵: ﴿لَقَدْ رَضِيَ اللَّهُ عَنِ الْمُؤْمِنِينَ إِذْ يُبَايِعُونَكَ تَحْتَ الشَّجَرَةِ فَعَلِمَ مَا فِي قُلُوبِهِمْ فَأَنْزَلَ السَّكِينَةَ عَلَيْهِمْ وَأَنَابَهُمْ فَتَقَا قُرْبَىٰ﴾ (۳)

ترجمه : يقينا الله پاک راضي شو، د مؤمنانو څخه کله چې هغوی ستا سره د ونې لاندې بيعت کولو، معلوم دی هغه ته هغه څه چې د هغوی په زړونو کې دي، په هغوی بې اطمینان نازل کړ او زړېې د فتح انعام ورکړ.

۶: ﴿مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ وَالَّذِينَ مَعَهُ أَشِدَّاءُ عَلَى الْكُفَّارِ رُحَمَاءُ بَيْنَهُمْ تَرَاهُمْ رُكَّعًا سُجَّدًا يَبْتَغُونَ فَضْلًا مِنَ اللَّهِ وَرِضْوَانًا سِيمَاهُمْ فِي وُجُوهِهِمْ مِنْ أَكْرِ السُّجُودِ﴾ (۴)

ترجمه : محمد ﷺ د الله پاک رسول دی، کوم خلک چې هغه سره دي هغوی سخت دي په کافرو باندې، خپل منځ کې نرم دي، ته به وینې هغوی په رکوع او سجده

(۱) سورة التوبة آیت: ۷۲

(۲) سورة الانفال آیت: ۶۴

(۳) سورة الفتح آیت: ۱۸

(۴) سورة الفتح آیت: ۲۹

کې. هغوی به د الله پاک فضل او رضا لټوي، د هغوی په مخونو باندې به د سجدې د اثر له امله نخښې وي

۷. ﴿ وَلَٰكِنَّ اللَّهَ حَبِيبٌ إِلَيْكُمْ الْإِيمَانُ وَزَيْنَهُ فِي قُلُوبِكُمْ وَكَرَّةَ إِلَيْكُمْ الْكُفْرَ وَالْفُسُوقَ وَالْعِصْيَانَ أُولَٰئِكَ هُمُ

الرَّائِدُونَ ۱﴾

ترجمه: خو الله پاک تاسو ته ایمان محبوب کې او ستاسو په زړونو کې یې ډولي کړ. کفر، نافرمانی او گناه یې تاسو ته ناخوښه کړه او هم دا هدایت یافته دي.

۸. ﴿ لِلَّذِينَ أَحْسَنُوا الْحُسْنَىٰ وَزِيَادَةٌ وَلَا يَرْهَقُ وُجُوهَهُمْ قَتَرٌ وَلَا ذِلَّةٌ أُولَٰئِكَ أَصْحَابُ الْجَنَّةِ هُمْ فِيهَا

خَالِدُونَ ۲﴾

ترجمه: چا چه نیک عمل کړې دې د هغوی دپاره جنت دې او د هغې نه زیات یو خیز (چه د الله پاک لیدل دی) د هغوی مخونه به توروالې او ذلت نه گپړوی. دا جنتیان دی. په هغې کښ به همیشه وی.

۹. ﴿ وَالَّذِينَ جَاءُوا مِن بَعْدِهِمْ يَقُولُونَ رَبَّنَا اغْفِرْ لَنَا وَلِإِخْوَانِنَا الَّذِينَ سَبَقُونَا بِالْإِيمَانِ وَلَا تَجْعَلْ فِي قُلُوبِنَا

غِلًّا لِلَّذِينَ آمَنُوا رَبَّنَا إِنَّكَ رَءُوفٌ رَّحِيمٌ ۳﴾

ترجمه: او کوم خلق چه د هغوی نه روستو راغلی دی هغوی وائی چه ای ربه زمونږ! مونږ او زمونږ هغه رونه چه په ایمان کښ زمونږ نه مخکښ شوی دی هغوی اوبخښه او زمونږ په زړه کښ د مومنانو دپاره کینه مه اچوه بیشکه ته شفقت کونکې او رحم کونکې ئې.

۱۰. ﴿ هُوَ الَّذِي يُصَلِّيْ عَلَيْكُمْ وَمَلَائِكَتُهُ لِيُخْرِجَكُم مِّنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّوْرِ ۚ وَكَانَ بِالْمُؤْمِنِينَ رَحِيمًا ۴﴾

ترجمه: الله هغه ذات دی چه په تاسو باندې رحمت رالېږی او د هغه ملائک ستاسو دپاره استغفار کوی. چه الله پاک تاسو د تیرې نه د رنډا طرف ته راوباسی. او الله پاک په مومنانو باندې رحم کونکې دې

۱) سورة الحجرات آیت: ۷

۲) سورة الحجرات آیت: ۷

۳) سورة الحشر آیت: ۱۰

۴) سورة الاحزاب آیت: ۴۳

د صحابه کرامو رضی اللہ عنہم د معيار حق کيدو ثبوت د احاديثو نه

۱: ﴿لَا تَسُبُّوا أَصْحَابِي فَلَوْ أَنَّ أَحَدَكُمْ أَتَقَىٰ مِثْلَ أَخِيذِهِمَا بَلَغَ مُدًّا أَحَدِهِمْ، وَلَا تَصِيفُهُ﴾ ۱.

ترجمه: تاسو زما صحابه کرامو پسې بدې ردې مه وایي! که په تاسو کې څوک د احد د غره برابر سره زر هم خرچ کړي؛ نو د صحابه کرامو د يو مد (نيمه کلو صدقې) او د هغې نيمې (يعنې پاو صدقې) ته هم نشي رسيدلی.

۲: ﴿خَيْرَ أُمَّتِي قَرْنِي ثُمَّ الَّذِينَ يَكُونُهُمْ ثُمَّ الَّذِينَ يَكُونُهُمْ﴾ ۲.

ترجمه: زما د امت غوره زمانه زما زمانه ده. بيا هغه خلک چې دوی سره نژدې دي، بيا هغه چې د هغوی سره نژدې دي.

۳: ﴿قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "لَا تَمَسُّ الْإِسْلَامَ رَأْيَ أَوْ رَأْيِ مَنْ رَأَى"﴾ ۳.

ترجمه: نه به مسه کوي او هغه مسلمان لره چې زده يې ليدلی يم او يا يې هغه څوک ليدلی چې زه يې ليدلی يم.

۴: ﴿قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - إِذَا رَأَيْتُمُ الَّذِي يَسُبُّونَ أَصْحَابِي فَقُولُوا: لَعْنَةُ اللَّهِ

عَلَىٰ شَرِّكُمْ﴾ ۴.

ترجمه: رسول الله ﷺ وفرمايل: کله چې تاسو هغه کسان ويني چې زما صحابه کرامو رضی اللہ عنہم ته بدې ردې وایي؛ نو ووايي: لعنت د الله پاک دي وي ستاسو په شر خلکو.

۵: ﴿قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: لَا تَسُبُّوا أَصْحَابِي فَإِنَّهُ يَبْغِي قَوْمٌ فِي آخِرِ الزَّمَانِ يَسُبُّونَ أَصْحَابِي فَلَا

تَصْلَوُا عَلَيْهِمْ وَلَا تَتَّكِحُوهُمْ وَلَا تَجَالِسُوهُمْ وَانْ مَرْضُوا فَلَا تَعُوذُوهُمْ﴾ ۵.

ترجمه: رسول الله ﷺ وفرمايل: زما صحابه کرامو رضی اللہ عنہم ته بدې ردې مه وایي! په آخره زمانه کې به يوه ډله پيدا کيږي، چې هغوی به زما صحابه کرامو ته بدې ردې

(۱) بخاری ومسلم وکذا مشکوة: ۱/۵۵۳.

(۲) بخاری جلد ۱ صفحه ۵۱۵، مسلم: جلد صفحه ۳۰۵ وکذا مشکوة ص ۵۵۳.

(۳) ترمذي وکذا مشکوة: ۵۵۳.

(۴) ترمذي، وکذا مشکوة: ۵۵۴.

(۵) کتاب شرح شفاء.

وايي. تاسو په هغوی جنازه مه کوی او مه هغوی سره رشته کوی او مه هغوی سره کينی ولاړېږی او که هغوی ناروغه شي؛ نو پوښتنه يې هم مه کوی.

د امت اجماع په عظمت د صحابه کرام رضي الله عنهم باندې

د اهل سنت والجماعت دا عقیده ده: چې صحابه کرام رضي الله عنهم د تنقيد په ډول په نخښه کول د ايمان خطر ده.

﴿وعلماء السلف من السابقين، ومن بعدهم من التابعين - أهل الخير والأجر، وأهل الفقه والنظر - لا يذكرون إلا بالجميل، ومن ذكرهم بسوء فهو على غير السيل﴾^۱.

ترجمه : د امت سابقين علماء (صحابه کرام رضي الله عنهم) او د هغوی نه وروسته تابعين او کوم چې د کتاب او سنت راويان دي. دغه شان د فقهاؤ ذکر دي هميشه په نيکي سره وشي. د هغوی په تذکره کې چا چې بدې وکړه هغه د مسلمانانو په لار نه دی. او په عقیده الطحاوية کې دي:

﴿ومن اضل ممن يكون في قلبه على خيار المؤمنين وسيادة اولياء الله تعالى بعد النبيين﴾^۲.

ترجمه : او د هغه څخه به لوی گمراه څوک وي، چې د هغه په زړه کې د هغه خلکو په اړه چې کوم د انبياؤ عليهم السلام نه وروسته خيار المؤمنين او سادات اولياء الله دي. په باره کې څه خبره وي.

حافظ ابن حجر رحمه الله په الاصابه کې د امام ابو زرعه رازي رحمه الله چې جليل القدر محدث دی دا قول نقل کړی:

﴿ان ارايت الرجل ينقص احدا من اصحاب رسول الله ﷺ فاعلم انه زنديق وذلك ان الرسول حق والقرآن حق وما جاء به حق وانما روى إلينا كلمة الصحابة وهؤلاء يريدون ان يجرحوا شهودنا ليبتلوا الكتاب والسنة والجروح بهما أولى وهم زنادقة﴾^۳.

(۱) شرح عقيدة الطحاوية : ۴۱۸

(۲) شرح العقيدة الطحاوية ص ۳۹۹

(۳) الاصابة : ۱/۱۱

ترجمه : کله چې خوک ووينې چې هغه د يو صحابي رسول ﷺ تنقيص کوي: نو پوه شه چې هغه زنديق دی، دا پدې وجه چې رسول الله ﷺ حق دی. قرآن حق دی. او چا چې د قرآن کریم تعليم او شريعت راوړې دی. هغه حق دی او ددی مونږ ته رارسونکي صحابه کرام ﷺ دي او دوی غواړي چې په مونږ باندې زمونږ شاهدان مجروح کړي، چې پدې طريقه هغوی کتاب او سنت لږه باخل کړي. هه دا خلک د مجروح کولو قابل دي او هم دا خلک خپله زنديقان دي امام مالک رحمه الله فرمايي:

(من شتم احدا من اصحاب النبي صلى الله عليه وسلم ابا بكر او عمر او عثمان او عيا او معاوية او عمرو بن العاص فان قال شاتمهم كانوا على ضلال او كفر قتل او شتم غير هذاتك نكاح لا شينا)^۱

ترجمه : چا چې په اصحاب النبي ﷺ کې ابوبکر. عمر. عثمان. علي. معاوية يا عمرو بن العاص ﷺ ته بدې ردې وويل چې دا خلک په گمراهی او کفر وو: نو هغه دي قتل کړی شي او که ددېنه علاوه بل څه خبره وکړي: نو هغه ته دي سخته سزا ورکول شي.

د مسلم په شرح کې علامه نووي رحمه الله د قاضي عياض رحمه الله دا قول نقل کړی دی:

(قَالَ الْقَاضِي: وَسَبَّ أَخَذَهُمْ مِنَ الْمَعَاصِي الْكَبِيرَةِ، وَمَنْهَبًا وَمَنْهَبَ الْجُمْهُورِ قَتْلُ يَعْزُرُ، وَلَا يَقْتُلُ. وَقَالَ بَعْضُ الْمَلَائِكَةِ: يَقْتُلُ)^۲

ترجمه : قاضي عياض رحمه الله فرمايي چې په صحابه کرامو ﷺ کې چاته بدې ردې ويل لويه گناه ده. همدا زمونږ مذهب دی او د جمهورو مذهب دا دی چې هغه ته به سزا ورکولی شي او وژلی به نشي او ځينو مالکيانو ويلي دي چې وژلی به شي

خلورمه عقیده: د شق القمر د معجزې څخه انکار کول

جواب : د معجزې ذکر خو په قرآن او ډيرو حديثونو کې شته. د قرآن کریم آيت دی:

(اقْرَبِ السَّاعَةَ وَالشَّقَّ الْقَمَرُ)^۳

(۱) شرح الشفاء: ۲/۷۵۵

(۲) شرح مسلم للنووي: ۲/۳۱۰

(۳) سورة القمر آيت: ۱

امام بخاري رحمه الله جي چيرته دا روايت نقل ڪري هلته يي دا عنوان لکولي
(باب سُؤَالِ الْمُشْرِكِينَ أَنْ يُرِيَهُمُ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ آيَةً فَأَرَاهُمُ انْشِقَاقَ الْقَمَرِ) ^(۱)

ترجمه: يعني د مشرڪانو په سوال باندې رسول الله ﷺ دا د شق القمر معجزه
 بنودلي وه

همدغه شان په يو روايت ڪي دي جي راوي يي سيدنا عبداللہ بن مسعود رضی اللہ عنہ
 دي. هغوی فرمايي جي رسول الله ﷺ وفرمايل **(اشهدوا)** يعني شاهدان شي.
 شاهدان شي. دا خبره هم پدي باندې دلالت ڪوي جي دا معجزه د مشرڪانو په
 غوڻستن رسول الله ﷺ بنودلي وه. هم پدي وجه رسول الله ﷺ فرمايلي وو **(اشهدوا)**
(اشهدوا) ^(۲)

علامه ابن ڪثير رحمه الله په دي اڀه د جمهور امت عقیده ليکي.

**(وقد كان هذا في زمان رسول الله ﷺ كما ورد في الاحاديث المتواترة الصحيحة وهذا امر
 متفق عليه بين العلماء ان انشقاق القمر قد وقع في زمان النبي صلى الله عليه وسلم وانه كان احدي
 المعجزات الباهرات)** ^(۳)

ترجمه: د رسول الله ﷺ په زمانه ڪي د سپورمي د دوه ٽوٽي ڪيدو واقعه د متواترو
 احاديثو صحيحه خخه ثابت ده. په همدې باندې د ٽول امت د علماء ڪرامو اتفاق دي.
 جي دا واقعه د رسول الله ﷺ په زمانه ڪي شوي ده. دا د رسول الله ﷺ په مشهورو
 معجزو ڪي يوه معجزه ده.

مولانا اديس ڪاندهلوي رحمه الله په عقائد الاسلام ڪي ليکي: جي په شق القمر
 باندې ايمان راوړل فرض دي. ددنه انڪار ڪول ڪفر دي. پديڪي تاويل ڪول گمراهي
 ده. جي په هغې باندې د ڪفر ويره ده. ^(۴)

^(۱) بخاري: ۱/۵۱۳

^(۲) بخاري ۱/۷۲۱

^(۳) تفسير ابن ڪثير: ۱/۲۶۶

^(۴) عقائد الاسلام: ۲/۷۲

دا ویل چې د نبوت دلیل صرف د قرآن کریم معجزه ده، «د دېنه علاوه معجزې، د نبوت علامت او دلیل په حیثیت سره پیش کړي وي!» څنگه چې د کنلونه وروسته په انکار کولو باندې عذاب لازمېږي (۱).

د اهل سنت والجماعت په نزد د عقایدو په رڼا کې د رسول الله ﷺ د معجزو ټول درې قسمونه دي

۱. قرآن کریم

۲. د رسول الله ﷺ د پیغمبري ژوند

۳. د عادت خلاف کوم کارونه چې د رسول الله ﷺ څخه ظاهر شو. مثلاً د سپوږمۍ دوه ټوټې کیدل. د کاینو رسول الله ﷺ ته سلام کول. د لېو اوبو زیاتیدل وغیره. دا ټولې معجزې د نبوت دلیل دی او ددې ټولو ثبوت په تواتر سره ثابت دی. علامه ابن ابی الشریف رحمه الله فرمایي:

«والذي اظهر الله تعالى نيا صلى الله عليه وسلم من المعجزات ثلاثة امور اعظمها القرآن ثم الامر الثاني حاله في نفسه التي استمر عليها من عظيم الاخلاق وشريف في نفسه التي استمر عليها من عظيم الاخلاق وشريف الاوصاف.... ثم الامر الثالث ما ظهر على يديه من الخوارق» (۲).

ترجمه: الله پاک زموږ رسول ﷺ ته درې معجزې ورکړي وې، چې په هغې کې د ټولو څخه لویه معجزه قرآن کریم دی. دویمه معجزه د رسول الله ﷺ ذاتي ژوند دی. د رسول الله ﷺ هغه اوچت او عالي اخلاق او اوصاف دي، په کومو چې د رسول الله ﷺ پوره ژوند وو، دریمه معجزه د عادت خلاف کارونه دي، چې د رسول الله ﷺ څخه ظاهرېدل.

د نبی معجزه د نبوت دلیل وي. پدې باندې بحث کولو سره امام غزالي رحمه الله فرمایي: «ووجه دلالة المعجزة على صدق الرسل ان كل ما عجز عنه والبشر لم يكن الا فعل الله تعالى فلما كان مقرونا بتحدى النبي صلى الله عليه وسلم ينزل منزله قوله صدقت»

(۱) عقائد الاسلام: ۲/۷۲

(۲) المسامرة

ترجمه : معجزه پدي وجه د انبياؤ ﷺ د صداقت دليل وي، چې د كوم فعل څخه عام انسان عاجز وي، هغه صرف د الله پاك فعل وي او كله چې د هغې سره د نبي، حدى او چيلنج شامل شي؛ نو گويا الله پاك وفرمايل: چې ته رښتينى يې. (۱)
همدغه شان دا خبره چې كله د قرآن كريم څخه پرته نورې معجزې نه دي ثابتې؛ نو بيا دا معجزې رسول الله ﷺ ته ولې وركول شوي؟

پنځمه عقیده: لاهوري مرزائي كافر نه دی !

جواب : دا خبره د جمهورو علماء اهل سنت والجماعت په نزد متفق عليه ده، چې قادياني مرزائي كوم چې مرزا غلام احمد قادياني لره نبي مني، د خپلو غلط عقايدو په وجه د اسلام څخه خارج دی.

مولانا محمد يوسف لدهيانوي رحمته الله عليه فرمايي چې:

څوك چې د قاديانيانو د عقيدو څخه خبر وي او د هغې باوجود هغوی مسلمانان گني؛ نو داسې سپړي خپله مرتد دی، ددې له امله چې كفر اسلام گني. (۲)
مودودي صاحب قادياني مسلمان گني، لكه چې ددې خط څخه ظاهرېږي!

جماعت اسلامي پاكستان

۵-ای ذيلدار پارك اچهره لاهور، حواله ۲۲۷، تاريخ ۲۹ جنوري ۱۹۶۸ء

محترمي ومکري: السلام عليكم ورحمة الله وبركاته!

ستاسو خط موږ ته راوړسېد، د مرزايانو او لاهوريانو ډله د اسلام او كفر ترمنځ ده، نه هغوی د يو مدعي نبوت څخه بالکل براءت ظاهروي، چې دې افرادو ته مسلمان وويل شي او نه د هغه د نبوت صفا اقرار کوي، چې د هغه تکفير وکړي شي.

خاکسار: غلام علي

خصوصي معاون مولانا سيد ابو الاعلی مودودي

(۱) مسامره

(۲) آپ کير مسائل اور انصاف حل

دا جواب زما د هداياتو مطابق دي. (ابو الاعلى)

تبصره: د مودودي صاحب دا وينا چې لاهوري مرزائي نه كافر او نه مسلمانان دي، دا خبره هم د اهل سنت والجماعت د عقيدې خلاف ده. ځكه چې د اهل سنت والجماعت په نزد صرف دوه درجې دي، چې يا به يو سپړى مسلمان وي يا به كافر، په منځ كې هيڅ دريمه درجه نشته.

شپږمه عقیده: د گناه کارو لپاره ایصال ثواب نشته

لکه په ترجمان القرآن کې چې بې لیکلي دي:

کوم خلک چې د الله پاک په نزد د صالحینو په حیث مېلمانه دي. هغوی ته به د ثواب هدیه یقیناً رسیږي؛ خو څوک چې هلته د مجرم په حیث په زندان کې بندي وي. هغوی ته هیڅ ثواب نه رسیږي، امید شته چې د الله پاک مېلمنو ته به هدیه رسیدلې وي؛ خو دا امید نشته چې د الله پاک مجرم ته دي ډالی ورسېږي؟. د هغه لپاره که څوک په غلط فهمی کې ایصال ثواب کوي؛ نو د هغه ثواب به هم نه ضایع کیږي، بلکې مجرم ته د رسیدلو په ځای به خپله عامل ته راواپس کیږي. لکه مني اړه چې مرسل الیه ته ونه رسیږي؛ نو مرسل ته بېرته په لاس ورشي. (۱)

جواب: دا خبره د اهل سنت والجماعت د عقیدې خلاف ده. بلکې د اهل سنت والجماعت اتفاقي عقیده دا ده: چې مشرکین او کفارو ته خو ایصال ثواب کول جائز نه دي، باقي هر قسم گناهکار مسلمان ته ایصال ثواب کیدلی شي

کفارو او مشرکینو لپاره د ایصال ثواب ممانعت راغلی!

﴿ مَا كَانَ لِلنَّبِيِّ وَالَّذِينَ آمَنُوا أَنْ يَسْتَغْفِرُوا لِلْمُشْرِكِينَ وَلَوْ كَانُوا أُولَىٰ قُرْبَىٰ مِنْ بَعْدِ مَا بُيِّنَ لَهُمْ أَنَّهُمْ أَصْحَابُ الْجَحِيمِ ﴾ (۲)

ترجمه: د رسول الله ﷺ او نورو مسلمانانو لپاره جائز نه دي. چې هغه د مشرکانو لپاره د مغفرت دعاگانې وغواړي، اگر چې هغه رسته دار ولې نه وي، ددې

(۱) ترجمان القرآن ص ۴۷، فروری: ۱۹۶۷ء

(۲) سورة التوبة آیت: ۱۱۳

کار په ډاگه کېدو وروسته چې هغوی دوزخیان دي

د قرآن کریم د ډیرو آیتونو او احادیثو څخه دا خبره ثابته ده: چې مړي ته ایصال ثواب صحیح دی. اگر چې هغه گناهگار ولې نه وي. همدغه شان د بخاري په مشهورې شرحې عیني کې دي:

﴿فذهب أبو حنیفة وأحمد إلى وصول ثواب قراءة القرآن إلى الميت﴾^(۱)

ترجمه: د امام ابو حنیفه او امام احمد رضی الله عنهما په نزد مړي ته د قرآن کریم د تلاوت ثواب رسېږي.

همدغه شان علامه شامي رحمته الله علیه فرمایي:

﴿و یقرأ لیس لما ورد من دخل المقابر فقرأ سورة يس خفف الله عنهم يومئذ﴾^(۲)

ترجمه: ځکه چې په حدیث کې راغلي. څوک چې قبرستان ته داخل شي او سورة يس ولولي: نو الله پاک د مړو په عذاب کې سپکوالی راولي

اوومه عقیده: ډیره د یو موتي څخه کمه پرېښودل هم جائز دي

پدې اړه رسائل او مسائل کې لیکي: چې شریعت صرف د ډیرې د پرېښودلو حکم کړی. هر څومره چې پرېښودل شي. په حدیث باندې عمل راځي.^(۳)

جواب: حال دا چې د ټول امت اجماع ده. ډیره د یو موتي څخه کم ساتل حرام دي او هم دا عمل د ځینو صحابه کرام رضی الله عنهم څخه هم ثابت دی. چې هغوی به د یو موتي څخه زیات وېښته پرې کول. امام محمد رحمته الله علیه فرمایي:

﴿والسنة فيها القبضة وهوان يقبض الرجل لحيته فما زاد منها على قبضة قطعه﴾^(۴)

توجه: په ډیره کې سنت یو موتی پرېښودل دي، داسې چې ډیره دي په موتي کې ونیسي او چې کوم زیاتي وي هغه دي پرې کړي.

(۱) عیني شرح بخاری: ۱/۸۷۵

(۲) فتاوی شامي، باب صلاة الجنائز: ۲/۶۱۳

(۳) مفهوم رسائل و مسائل حصه اول ص ۳۰۸، تیسرا ایډیشن

(۴) کتاب الاثار

همدا خبره د څلورو واړو امامانو د کتابونو څخه معلوميږي. چې يو موتي
 ډيره پريښودل واجب دي او ددې څخه کم ساتل حرام دي
 د امام مالك رحمه الله د فقه مستند کتاب د امام ابو زيد رساله د هغې په شرح کې
 شيخ احمد نفرادي رحمه الله فرمايي:

(مما عليه الجند في زماننا من امر الخدم يحلق لحاهم دون شواربهم لاشك في حرمة عند جميع
 الائمة لمخالفته لسنة المصطفى صلى الله عليه وسلم ولموافقته بفعل الاعاجر والمجوس) (۱)

ترجمه: زمونږ په زمانه کې چې د فوجيانو کومد طريقه د ډيري د خړولو او د
 بریتو د غټولو ده، هغه بېشکه حرامه ده. د ټولو ائمه وو په نزد، ځکه چې دا د سنت
 مصطفوي رحمه الله خلاف. د عجميانو او مجوسيانو موافقت دی.

د امام احمد رحمه الله د مذهب په فتاوی کتاب الاقناع کې دي:
 (واعفاء اللحية ويحرم حقها) (۲)

ترجمه: د ډيري پريښودل ضروري او خړيل يې حرام دي.
 همدغه شان د فقه حنبلي په کتاب مختصر المقنع کې دي:
 (ويعفى لحيته ويحرم حقها) (۲)

ترجمه: د ډيري لويول ضروري دي او ددې خړيل حرام دي.
 د شافعي مذهب په مستند کتاب "عبادی شرح منهاج"، کې دي، صحيح خبره دا
 ده: چې پوره ډيره بغير د څه عذر نه خړيل حرام دي.
 په حنفي فقه کې هم د يو موتي څخه ډيره کمول حرام دي، علامه انور شاه
 کشميري رحمه الله فرمايي:

(واما قطع ما دون ذلك فحرام اجماعا بين الائمة رحمهم الله تعالى) (۴)

(۱) شرح رساله باب الفطرة والختان

(۲) اقناع فصل في الامتناع

(۳) مختصر المقنع

(۴) فيض الباری: ۴/۳۸۰

ترجمه: ديو موتي څخه كمول حرام دي او په همدې باندې د ټولو ائمه كرامو اجماع ده.

ائمه عقیده: د سجده تلاوت لپاره اودس شرط نه دی

پدې اړه مودودي صاحب ليكي:

د سجدې لپاره جمهور هم د هغه شرطونو قايل دي: چې د لمانځه شرطونه دي، يعنې اودس كول. قبلې ته مخ كول او د لمانځه په شان په ځمكه سر كېښودل؛ خو څومره احاديث چې د سجده تلاوت په باب كې مونږ ته ملاو شوي، په هغې كې چيرته هم ددې شرطونو لپاره هيڅ دليل نشته، د هغې نه خو هم دا معلوميږي چې د سجدې آيت اوريدلو سره چې څوك په كوم حال كې وي، هغه دي ښكته شي. كه اودس يې وي او كه نه وي، كه استقبال ممكن وي يا نه وي، كه په ځمكه باندې د سر كېښودو موقع وي يا نه وي، په سلفو كې داسې شخصيات هم شته. چې د هغوی عمل پدې طريقه باندې وو. (۱)

جواب: د جمهورو علماء كرامو په نزد چې په هغوی كې ائمه اربعه هم شامل دي، د ټولو په نزد د سجده تلاوت لپاره د لمانځه شرطونه دي.

د ابن عمر رضي الله عنهما فتوی په فتح الباری وغیره كې موجود ده:

﴿ لا يسجد الرجل الا وهو طاهر ﴾ (۲)

ترجمه: يو سړی دي هم بې اودسه سجده نه کوي.

ظاهره ده چې د سيدنا ابن عمر رضي الله عنهما دا وينا به د خپل طرفه نه وي، بلکې د رسول الله ﷺ څخه به يې اوريدلې يا ليدلې وي. بلکې د خير القرون نه تر ننه پورې هم څوك بې اودسه د سجدې كولو قائل نه دي. (۳)

(۱) تفهيم القرآن: حصه دوم سورة اعراف: ۱۱۶

(۲) فتح الباری ۴/۴۵۷، اوجز المسالك: ۲/۲۸۰، وغیره

(۳) تقصيرات تفهيم القرآن: ۱۰۸، ۱۰۹

نهمه عقیده: د پېشمېني وخت د سبا راختلو نه وروسته هم وي

پدې اړه مودودي صاحب ليکي: نن سبا خلک د پېشمېني او روژه ماتې په اړه د ډير احتياط په بنياد بې ځايه تشدد کوي؛ خو شريعت د دې وختونو داسې حد بندي نه ده فرمايلې چه په هغې سره د څو سيکنډو يا څو منټونو په يو خوا بل خوا کيدو باندې د انسان روژه خرابيږي په پېشمېني کښ د شپې د تور والي نه د سحر د سپين والي ښکاره کيدل په خپل ځان کښ ښه گنجائش لري. او د يو سړي دپاره دا بالکل صحيح ده چه که عين د صبا راختلو په وخت د هغه سترگې او غړيدې نو هغه دې زر پاسيدو سره څه خوراک ځکاک او کړي. په حديث کښ راځي چه رسول الله ﷺ او فرمايل که په تاسو کښ يو سړي د پېشمېني په وخت کښ خوراک کوي او د اذان آواز راشي نو هغه دې فوراً نه پريږدي بلکه د خپل حاجت مطابق دې خوراک ځکاک او کړي. (۱)

جواب: په دې خبره باندې هم د ټول امت اجماع ده چه د پېشمېني د وخت ختميدو نه پس خوراک کول. ځکل جائز نه دی، دلته چه د کوم اذان نه پس د خوراک ځکاک ارشاد دې هغه د تهجد اذان دې چه د هغې نه وروستو بالاتفاق د پېشمېني وخت باقی وي، د تهجد د اذان رواج نن هم په حرمين شريفين کښ دې خو زمونږ په علاقه کښ خو صرف د سحر اذان کيږي، هغه د دې نه هرگز مراد نه شی کيدې. د تهجد اذان به سيدنا بلال رضی الله عنه ورکولو، لکه چه د سحر اذان به سيدنا عبدالله بن ام مکتوم رضی الله عنه ورکولو. لکه چه په روايت کښ راځي:

(وعن عائشة رضي الله عنها ان رسول الله صلى الله عليه وسلم قال لا يمنعنكم اذان بلال عن سحركم فانه ينادي بليل فكلوا واشربوا حتى تسمعوا اذان ابن ام مکتوم فانه لا يؤذن حتى يطلع الفجر) (۲)

ترجمه: د سيده عائشې رضی الله عنها نه روايت دې چه رسول الله ﷺ او فرمايل: تاسو دې د بلال اذان د پېشمېني د خوراک نه منع نه کړي هغوی د شپې اذان ورکوي، پس

(۱) تفهيم القرآن: ۱/۱۶۶

(۲) البخاري: ۶۲۴، ۱۹۱۸، ومسلم: ۱۰۹۴، واحمد: ۴۶۲۴۳

خوراك خكاك كوي تردې چه د ابن ام مكتوم اذان وانورئ هغه چه ترڅو سبا نه شي اذان نه وركوي

د سيدنا عبدالله بن مسعود رضي الله عنه په روايت كې دا الفاظ په واضحه توگه بيان شوي دي:

(فان بلا لا يؤذن او ينادي بليل ليرجع قائمكم ولينبه نائمكم)^(۱)

ترجمه: سيدنا بلال رضي الله عنه د شپې اذان كوي يا بې وفرمايل: په شپه كې آواز كوي چې لمونځ كوونكي واپس شي او ستاسو ويده بيدار شي.

علامه جصاص رحمته الله عليه فرمايي: چې په مشكوك حالت كې د صبح صادق د يقين كيدو نه مخكې يې څه خوراك څښاك وکړ: نو گنهگار به نه وي. که وروسته ورته معلومه شوه چې سبا شوی وو: نو په هغه باندې به قضاء وي.^(۲)

که يقين يې راشي چې سبا شوی: نو اوس به بالکل گنجائش نه وي. د خوراك څښاك او ددېنه وروسته به خوراك حرام وي. اگر چې دوه دقيقې ولي نه وي خلاصه دا شوه چې د پيشمني په خوراك كې به وسعت او گنجائش صرف د هغه وخته پورې وي. تر څو پورې چې د سبا راختلو يقين نه وي شوی. که يقين يې راغی: نو اوس بالکل گنجائش نشته.^(۳)

لسمه عقیده: تقلید د کناه نه هم بدتر شی دی

په مسائل و مسائل کې مودودي صاحب ليکي

زما په نزد د عالم سړي لپاره تقلید ناجائز او گناهه. بلکې ددېنه هم سخت شی دی: خو دا یاد ساتی چې د خپل تحقیق په بناء د یو سکول دطريقي او اصولو اتباع کول بیل شی دی او د تقلید قسم خوړل بالکل جدا شی دی او هم دا هغه آخري شی دی. چې زه یې صحیح نه گنم.^(۴)

(۱) البخاری: ۶۴۱، ومسلم: ۱۰۹۳، واحمد: ۳۶۵۴

(۲) احکام القرآن

(۳) درس ترمذی: ۲/۵۴۵

(۴) رسائل و مسائل ۱/۲۴۴، طبع دوم

جواب : ددې په خلاف د څلورمې صدۍ نه وروسته د پوره امت په تقليد باندې اتفاق راوړان دی. چې په هغې کې د خپلې زمانې لوی لوی عالمان تير شوي دي اوس د ائمه اربعة وو څخه علاوه د بل مجتهد په مذهب باندې عمل کول صحيح نه دي. پدې باندې د پوره امت اتفاق دی. پدې اړه مولانا عبدالحی لکهنوي رحمته الله علیه فرمايي:

﴿ وفيه اشارة الى ان انحصار المسالك في المذاهب الاربعة المشهورة في الازمنة المتأخرة امر الهی، وفضل رباني لا يحتاج الى اقامة الدليل ﴾^(۱)

ترجمه : پدیکې دې طرفته اشاره ده. چې په مخکې زمانه کې د تقليد شخصي په څلورو مذهبونو کې منحصر کيدل صرف الهي حکم او رباني فضل دی. چې د هيڅ دليل محتاج نه دی.

حمدغه شان شاد ولی الله دهلوي رحمته الله علیه فرمايي:

﴿ وبالجملة فالمذهب للمجتهدین سرّ الله تعالی العلماء وجمعهم عليه من حيث يشعرون ولا يشعرون ﴾^(۲)

ترجمه : د مجتهدينو مذهبونو کې په يو باندې عمل کول دا يو راز دی. چې الله پاک په عالمانو باندې الهام کړی او هغوی يې پدې باندې راجمع کړي دي. که هغوی پوهیږي او که نه پوهیږي.

علامه امير الحاج رحمته الله علیه فرمايي:

﴿ وَالْحَاصِلُ أَنَّ هَؤُلَاءِ الْأَرْبَعَةَ انْخَرَقَتْ بِهِمُ الْعَادَةُ عَلَى مَعْنَى الْكَرَامَةِ عَيْنًا مِنَ اللَّهِ تَعَالَى بِهِمْ إِذَا قِيسَتْ أَخْوَالُهُمْ بِأَخْوَالِ أَقْرَانِهِمْ فَمُشَاهِدَةُ مَذَاهِبِهِمْ فِي سَائِرِ الْأَقْطَارِ وَاجْتِمَاعُ الْقُلُوبِ عَلَى الْاِخْتِزَابِ دُونَ مَا يَسُوْهُهَا إِلَّا قَلِيلًا عَلَى مَمَرِ الْأَعْصَارِ ﴾^(۳)

ترجمه : حاصل دا چې ائمه اربعة د الهي رحمت په طور خلاف عادت د هغوی د

(۱) غيث الغمام ص: ۵۰

(۲) الانصاف: ص ۶۳

(۳) کتاب التقرير في شرح التحرير: ۳/۲۵۶

کراماتو دلیل دی، د هغوی احوال که زموږ د زمانې د بزرگانو په احوالو باندې وتلل شي او بیا د عالم په اطرافو کې د هغوی د مذهبونو شهرت او د زمانې د اوږد والي باوجود د لږو خلکو د استثناء نه علاوه هم ددې څلورو مذهبونو طرفته د ټولو زړونو راجمع کیدل ضرور د قبولیت عند الله دلیل دی.

ابن همام رحمته الله فرمایي:

﴿ اتعقد الاجماع على عدم العمل بالمذاهب المخالفة للائمة الاربعة ﴾^(۱)

ترجمه: پدې باندې اجماع تړل شوې ده، چې د ائمه اربعه وو خلاف په يو مذهب باندې هم عمل جائز نه دی.

علامه شامي رحمته الله فرمایي:

﴿ فقه لايجوز احدث قول خارج عن المذاهب الاربعة ﴾^(۲)

ترجمه: د څلورو مذهبونو نه علاوه په پنځم مذهب باندې عمل کول جائز نه دي.

يولسمه عقیده: د مودودي صاحب د فقه څخه نفرت

په اسلامي علومو کې د علم فقه اهميت ډير زيات دی، ددې فقه نه بغير انسان په دين باندې عمل نشي کولی. پدې اړه مودودي صاحب ليکي:

د قيامت په ورځ به د الله پاک په وړاندې د گناهگارو او د هغوی د مشرانو نيول به روان وي، الله پاک به د هغوی نه پوښتنه کوي. چې آيا موږ تاسو ته علم او عقل ددې لپاره درکړی وو. چې زموږ کتاب او زموږ د نبی سنت ستاسو ترمنځ ددې لپاره وو. چې هغه تاسو سره وو او مسلمانان په گمراهی کې اخته کيږي. موږ خپل دين آسانه کړی وو، ستاسو څه حق وو چې هغه مو سخت کړ. موږ د قرآن کریم او د محمد صلی الله علیه و آله د تابعداری حکم کړی وو، په تاسو دا چا فرض کړي. چې د دوی څخه زيات د خپلو مشرانو تابعداري وکړی، موږ د هر مشکل علاج په قرآن کې ايښی، تاسو ته چا ويلي؟ چې قرآن ته لاس مه وړو، د خپل ځان لپاره د انسانانو ليکل

(۱) فتح القدیر، شرح هداية

(۲) شامی: ۱/۱۶۱

شوي کتابونه کافي وگنځي، ددې پوښتنې په جواب کې اميد نشته چې يو عالم ته د کنز الدقائق، هدايه او عالمگيري د مصنفينو په ليمو کې پناه واخلي؛ خو جاهلانو ته به د جواب ورکولو موقع ضرور ملاو شي چې: ^(۱)

﴿ رَبَّنَا إِنَّا أَطَعْنَا سَادَتَنَا وَكُبَرَاءَنَا فَأَضَلُّونَا السَّبِيلَ رَبَّنَا إِنَّا إِتِمَمْنَا وَعْدَكَ وَالْعَذَابَ وَالْعَنْتُمْ لَعْنًا كَثِيرًا ﴾ ^(۲)

جواب: د دې بالمقابل د قرآن کریم اهمیت خو قران، حديث، اجماع او قياس بيان کړی، پدې اړه علامه ابن القيم رحمته الله علیه فرمايي: چې فقهاء کرام داسې دي، لکه په اسمان کې روښانه ستوري، د همدې ستورو په ذريعه په توره شپه کې بې لارې شوو خلکو ته لاره ملایوېږي او هم د دوی په ذريعه نه حل کیدونکي مسئلې حل کیږي. پدې وجه د فقهاء کرامو تابعداري د مور او پلار د تابعدارۍ څخه هم زیاته ضروري ده، لکه په قرآن کریم کې چې د الله پاک ارشاد دی:

﴿ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ وَأُولِي الْأَمْرِ مِنْكُمْ ﴾ ^(۳)

ترجمه: اي مؤمنانو! د الله پاک او د رسول ﷺ تابعداري وکړې او د اولو الامر (يعني فقهاء) همدغه شان په قرآن کریم کې بل ځای راځي:

﴿ يُؤْتِي الْحِكْمَةَ مَنْ يَشَاءُ وَمَنْ يُؤْتَ الْحِكْمَةَ فَقَدْ أُوتِيَ خَيْرًا كَثِيرًا ﴾ ^(۴)

ترجمه: د دين علم يعنې (فقه او تفقه في الدين) چې چا ته الله پاک وغواړي ورکوي بې، چا ته چې د دين پوهه ورکول شي. هغه ته ډير لوی خير ملایوېږي. ^(۵)

همدغه شان په حديث کې راځي: ﴿من یرد الله به خیرا یرفقه فی الدین﴾ چا سره چې الله پاک د خير معامله کوي؛ نو هغه ته د دين فهم ورنصیب کړي. ^(۶)

(۱) حقوق الزوجين: ۹۸

(۲) الاحزاب: ۶۷، ۶۸

(۳) النساء: ۵۹

(۴) البقرة: ۲۶۹

(۵) اعلام الموقعين: ۲۶۹

(۶) البخاری: ۷۱، مسلم: ۱۰۳۷، احمد: ۱۶۸۶۹ مشکوة ج ۱ ص ۳۲

په يو بل روايت کې راځي: «لکل شی عماد و عماد هذا الدين الفقه» (۱) د هر شي يوه ستن وي او ددې دين ستن فقه ده. په يو بل روايت کې راغلي دي چې «الناس معادن كمعادن الذهب والفضة خيارهم في الجاهلية خيارهم في الاسلام اذا فقهوا» خلک د سرو زرو او سپينو زرو د کانونو په شان دي. کوم خلک چې د جاهليت په زمانه کې د نیکو اخلاقو د وجې مشران او مقتدا وو، هغوی به په اسلام کې هم ښه وي. کله چې هغوی د دين پوهه حاصله کړي. سيدنا ابن عباس رضي الله عنه ته رسول الله ﷺ دعا کړې وه: «اللهم فقههم في الدين وعلمهم التأويل» (۲)، اي الله! ابن عباس رضي الله عنه ته د دين فهم او علم تفسیر ورکړه. امام عامر شعبي رحمه الله چا چې د پنځه سوه صحابه کرامو رضي الله عنهم زیارت کړی. فرمایي:

«انساب الفقهاء ولكننا سمعنا الحديث فروينا الفقهاء» (۳)

ترجمه: موږ فقهاء او مجتهدین نه یو؛ خو مونږ احادیث اورو بیا یې فقهاء کرامو ته بیانوو.

ظاهره خبره ده چې په قرآن او حدیث کې ټول جزئیات نه دي بیان شوي. دا ټول جزئیات او فروع خو فقهاء بیانوي. د هغې نه بغیر څوک هم په پوره دين باندې نشي تللی

دولسمه عقیده: تصوف او سنوک د جاهلانو طريقه ده

مودودي صاحب د تصوف څخه ډیر خفه دی او پدې پورې یې ښه ټوټې کړي دي. یو ځای کې لیکي:

د مسلمانانو ددې مرض (تصوف) څخه نه مجدد الف ثاني خبر وو. نه شاه صاحب. د دواړو په کلام کې پدې باندې تنقید شته: خو غالبا پدې مرض کې مهلك ثابت شوی وو. ددې نتیجه دا شوه چې په مزه مزه د دواړو حلقه بیا د داسې زوړ مرض نه متاثره شوه.

(۱) الدارقطني: ۳/۷۹ بحواله فتاوی سراجیه ص ۱۵۸

(۲) احمد: ۱/۳۶۶، وابن حبان: ۷۰۵۵

(۳) تذکرة الحفاظ

بل ڄاڻي ڪي ليکي: ڇنگه ڇي د اوبو په شان حلال شي هم هغه وخت منع شي. ڪله ڇي هغه د مريض لپاره نقصان وړ ڪونكي وي، همدغه شان دا قالب هم، ددي د ڪيدو باوجود قطعي د پرېښودلو قابل شوي دي، ڇي پدي جامه ڪي مسلمانانو ته د افیونو نشه وړ ڪړي ده، هغې ته زړدي ورتلو سره دي مؤمن مريضانو ته بيا هم هغه چنيا بيگم راياده شي، کومه ڇي د سوونو کالو پوري هغوی ښه برابر ويده کوي ^(۱)، همدغه شان په بل ځای ڪي ليکي: د پيري مريدي سلسله هم د سيد صاحب په تحريک ڪي شروع شوه، پدي وجه د صوفيت د مرض د جرايمو څخه دا تحريک پاك پاتي نه سو ^(۲).

جواب: حال دا ڇي د بيعت ثبوت د قرآن او حديث څخه شوي، پدي وجه ددي نه انکار کول گران دي:

۱. ﴿إِنَّ الَّذِينَ يُبَايِعُونَكَ إِنَّمَا يُبَايِعُونَ اللَّهَ يَدُ اللَّهِ فَوْقَ أَيْدِيهِمْ﴾ ^(۳)

ترجمه: يقينا هغه ڪسان ڇي تا سره يې بيعت ڪري، هغوی د الله ټاک سره بيعت وکړي. د ځپن لاس د هغوی د لاس د پاسه دي

۲. ﴿نَقُذِرْضِيَ اللَّهُ عَنِ الْمُؤْمِنِينَ إِذْ يُبَايِعُونَكَ تَحْتَ الشَّجَرَةِ﴾ ^(۴)

ترجمه: يقينا الله پاك د مؤمنانو څخه راضي شوي، ڪله ڇي هغوی تا سره د ونې د لاندې بيعت کولو

۳. ﴿يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ إِذَا جَاءَكَ الْمُؤْمِنَاتُ يُبَايِعْنَكَ عَلَى أَنْ لَا يُنْفِرْنَ بِاللَّهِ شَيْئًا وَلَا يَسِرْنَ وَلَا يُزَيِّنْنَ وَلَا يَنْقُلْنَ أُولَٰئِهِنَّ وَلَا يَأْتِينَ بَهْتَانٍ يَفْتَرِينَ بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَأَرْجُلِهِمْ وَلَا يَعْنِيَنَّكَ فِي مَعْرُوفٍ قُبَايَعُهُنَّ وَاسْتَفْعَارُهُنَّ اللَّهُ إِنَّ اللَّهَ عَفُورٌ رَحِيمٌ﴾ ^(۵)

(۱) تجديد احياء دين ص ۱۳۲.

(۲) تجديد احياء دين ص ۱۳۴.

(۳) سورة الفتح آيت: ۱۰.

(۴) سورة الفتح آيت: ۱۸.

(۵) سورة الممتحنة آيت: ۱۲.

ترجمه : اي نبي ﷺ! كله چي مسلمانې بنجي تاته راشي، ستا سره پدي باندې بيعت کوي، چي شرک به نه کوي، غلا به نه کوي، زنا به نه کوي، خپل اولاد به نه وژني او داسې بهتان باندې به راتگ نه کوي، چي له خانه يې جوړ کړي وي او ستا نافرمانې به په نيکي کې نه کوي. ته د هغوی سره بيعت وکړه، د هغوی لپاره د الله پاک نه بخښنه وغواړه، بېشکه الله پاک بخښونکی او مهربانه ذات دی.

همدغه شان په احاديثو کې هم د بيعت ذکر راځي!

۱: ﴿وَعَنْ عِبَادَةِ بْنِ الصَّامِتِ وَكَانَ شَهِيدًا بَدْنَا وَهُوَ أَحَدُ الثُّبَاءِ لَيْلَةَ الْعَقَبَةِ: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ، وَحَوْلَهُ عِصَابَةٌ مِنْ أَصْحَابِهِ: "بَالِغُونِي عَلَى أَنْ لَا تُشْرِكُوا بِاللَّهِ شَيْئًا، وَلَا تُشْرِقُوا، وَلَا تَزْنُوا، وَلَا تَقْتُلُوا أَوْلَادَكُمْ، وَلَا تَأْتُوا بِمَهْتَانٍ تَفْتَرُونَهُ بَيْنَ أَيْدِيكُمْ وَأَرْجُلِكُمْ، وَلَا تَقْصُوا فِي مَعْرُوفٍ، فَمَنْ وَفَى مِنْكُمْ فَأَجْرُهُ عَلَى اللَّهِ، وَمَنْ أَصَابَ مِنْ ذَلِكَ شَيْئًا فَعُوقِبَ فِي الدُّنْيَا فَهُوَ كَهَازِلَةٍ، وَمَنْ أَصَابَ مِنْ ذَلِكَ شَيْئًا كُتِرَتْهُ اللَّهُ فَمَوْلَى اللَّهِ، إِنْ شَاءَ عَنِّي عَنْهُ وَلَنْ شَاءَ عَاقِبَتُهُ" فَبَايَعَتْهُ عَلَى ذَلِكَ﴾ (۱)

ترجمه : سيدنا عبادۀ بن صامت رضي الله عنه چې د بدر په جنگ کې شريک وو، د ليلة العقبة په تقيانو کې يو وو، فرمايي چې رسول الله ﷺ هغه وخت چې د هغوی نه چاپيره د صحابه کرامو رضي الله عنهم يوه ډله موجوده وه دا وفرمايل: ما سره بيعت وکړې؛ پدې خبرې چې د الله پاک سره به څوک هم نه شريکوي. غلا به نه کوي، زنا به نه کوي، خپل نسل به نه ختموي او نه به قصداً څه بهتان تړي او په نيکه خبره کې به (د الله پاک نه، سرکشي نه کوي، څوک چې په تاسو کې دا عهد پوره کړي؛ نو د هغه اجر د الله پاک په ذمه دی او څوک چې ددې (بدو خبرو) نه په څه کې اخته شي. هغه ته به په دنيا کې سزا ورکول کيږي؛ نو دا سزا به د هغه (د گناهونو) لپاره کفاره شي، څوک چې پدې خبرو کې اخته شو او الله پاک هغه (گناه) پټه کړه؛ نو هغه (معامله) الله پاک ته سپارل شوې ده، که غواړي؛ نو معاف به يې کړي او که غواړي؛ نو سزا به ورکړي، (عبادۀ فرمايي: چې، بيا مونږ ټول (پدې ټولو خبرو باندې، د رسول الله ﷺ سره بيعت وکړي.

۲: سيدنا جرير بن عبدالله رضي الله عنه فرمايي چې: ما د رسول الله ﷺ سره په لمونځ کولو، زکوٰۃ ورکولو باندې بيعت وکړ او پدې خبره چې د هر مسلمان خير خواهي به کوم. (۱)
 ۳: په يو بل حديث کې دي چې: رسول الله ﷺ سيدنا ابوذر رضي الله عنه ته وفرمايل: شپږ ورځې انتظار وکړه! په اوومه ورځ به تا ته يوه خبره کوم. په هغې باندې ځان بنده پوه کړه! په اوومه ورځ رسول الله ﷺ وفرمايل چې: لومړی دا چې تا ته د الله پاک د تقویٰ وصيت کوم که يواځې يې او که په ټولي کې يې. په خلوت کې هم او محفل کې هم، کله چې څه بد کار وشي؛ نو د هغې نه وروسته فوراً څه نیک کار کوه او د چا نه سوال مه کوه او د چا امانت مه ساته. (۲)

خلاصه: ددې آيتونو او احاديثو خلاصه علماء کرام دا بيانوي چې: بيعت دا معاهده ده، د احکامو د ظاهري او باطني اعمالو نوم دی. (۳)
 ددې په بدعت او جراثيم سره تعبير کول په پوره امت پورې توقي کول دي. ځکه چې دا سلسله د شروع نه په امت کې موجوده وه.

ديارلسمه عقیده: د تفسير بالرای په اړه

د قرآن په فهم کې د مخکنيو پوهگرو (اسلافو) ضرورت نشته. بلکې په خپله رایې سره هم تفسير کيدلی شي، پدې اړه مودودي صاحب ليکي:
 د قرآن کریم لپاره د تفسير حاجت نشته، د يو اعلیٰ درجې پروفيسر کولای شي، چا چې د قرآن کریم په ژور نظر مطالعه کړې وي او په جديد طرز يې د قرآن لوستلو او فهم کولو اهليت لري، هغوی دي په خپل درس (لکچر) سره په ښوونځي کې په طالبانو کې د قرآن د پوهې ضروري استعداد پيدا کړي، بيا دي په بي، اي کې هغوی ته پوره قرآن کریم داسې وښيي، چې هغوی په عربيت کې هم پوره مهارت وکړي او د اسلام د روح څخه هم ښه خبر شي. (۴)

(۱) البخاري: ۱۳۱۱، و مسلم: ۵۶، و احمد: ۳۲۸۱

(۲) مشکوٰۃ

(۳) شريعت و طريقت کا تلازم، ص ۱۲۳

(۴) تفهيمات ص: ۱۹۳، طبع چهارم

په بل ځای کې داسې ليکي ما چې په تفهيم القرآن کې د کوم شي کوشش کړی. هغه دا چې: د قرآن په لوست سره چې کوم مفهوم ذهن ته راشي او کوم اثر چې زما په زړه باندې مرتب کېږي حتی الامکان يې په خپله ژبه نقلوم (۱)

جواب: ددې په مقابل کې د اهل سنت والجماعت علماء فرمايي چې: د قرآن کریم تفسير يو انتهايي نازک او گران کار دی. ددې لپاره په پنځلسو علومو کې مهارت ضروري دی. چې د هغې لنډه خلاصه دا ده:

د قرآن د تفسير لپاره د پنځلسو علومو ضرورت

لومړی لغت: ددې لپاره چې د کلام الله د مفردو الفاظو معنی معلومه شي. مشهور امام مجاهد رحمه الله وايي چې کوم سړی په الله پاک او د قيامت په ورځ ايمان لري. د هغه لپاره جائز نه دي. چې د عربي لغت د پوهې نه بغير په کلام پاک کې خوله خلاصه کړي. د يو څو لغتونو معلومول پوره نه دي. ځکه چې ډير ځله لفظ په څو معناگانو کې شريک وي او هغه د هغې څخه يو معنی پيژني: خو په حقيقت کې هغه ځای بله کومه معنی مراده وي.

دويم نحو: د نحو په علم ځان پوه کول ضروري دي. ځکه چې د اعراب په تغير او تبديل سره معنی بالکل بدلېږي، د اعراب پيژندگلوو په نحو باندې موقوفه ده. لکه يو سړی د جهادي ژوند د جوش خپرولو لپاره د ﴿وَهَيَّ اللَّهُ الْمُؤْمِنِينَ الْقِتَالَ﴾ ترجمه يې داسې ده: چې کافي دی الله پاک د مؤمنانو لپاره (صرف يو عمل) په قتال کې

درېم صرف: په صرف باندې ځان پوه کول ضروري دي، ځکه چې د بناء او صيغو په اختلاف سره معناگانې بدلېږي. ابن فارس رحمه الله فرمايي: کوم سړی چې علم الصرف نه وي ويلی. د هغه څخه به ډير څه فوت شي. علامه زمخشري په تفسير اعجوبات کې نقل کړي. چې يو سړی د قرآن کریم آيت ﴿يَوْمَ نَدْعُوا كُلَّ اِنْسَانٍ بِاِمَامِهِمْ﴾ (کله چې به مونږ راوغواړو هر سړی د هغه د پېشوا سره) ددې تفسير د صرف څخه د ناخبرۍ په وجه

(۱) ترجمان القرآن ص: ۱۳۶۱، سورة ص: ۴

داسې کړی، په کومه ورځ چې به مونږ راوبلو هر سړی د هغوی د مېندو سره. د امام لفظ چې مفرد وو، هغه د ام جمع وگڼله. او د خپلې رایې مطابق معنا یې وکړه. که هغه د صرف څخه خبر وی؛ نو معلومه شوې به وی چې د ام جمع امام نه بلکې امهات راځي.

څلورم اشتقاق: په اشتقاق ځان پوهول ضروري دي. ځکه چې لفظ کله د دوه مادو څخه مشتق وي: نو د هغې معناگانې بدلېږي. لکه د مسیح لفظ چې ددې اشتقاق د مسح څخه دی. په معنی د مس کولو او لوند لاس په یو شي د راښکلو دی او د مساحت څخه هم مشتق دی. چې د هغې معنی د پیسانې او اندازې ده.

پنځم علم معاني: په علم معاني ځان پوهول پکار دي. ځکه چې پدیکې د کلام ترکیب د معنی په اعتبار سره معلومېږي.

شپږم علم بیان: علم بیان پیژندل ضروري دي. چې په هغې سره د کلام ظهور او خفاء. تشبیه او کنایه معلومېږي.

اووم علم بدیع: د علم بدیع پیژندل ضروري دي: چې په هغې سره د کلام د تعبیر بنایست معلومېږي، دې درې واړو فنونو ته علم بلاغت وایي، دا د مفسر په اهمو علومو کې دي، ځکه چې کلام پاک چې سراسر اعجاز دی، پدې سره ددې اعجاز کیدل معلومېږي.

اتم علم قراءت: د علم قراءت پیژندل هم ضروري دي، ځکه چې د مختلفو قراءتونو له امله مختلفې معناگانې معلومېږي او د ځینو معناگانې په بله معنی باندې ترجیح ورکول معلومېږي.

نهم علم عقائد: د عقایدو د علم پیژندل هم ضروري دي. ځکه چې په کلام پاک کې ځینې آیتونه داسې هم دي، چې د هغې د ظاهري معنی اطلاق په الله پاک باندې صحیح نه دی، پدې وجه به په هغې کې د څه تاویل ضرورت راځي لکه:

(یدالله فوق ایدیه)

لسم اصول فقه : د اصول فقه پيژندل ضروري دي، چې په هغې سره د استدلال او استنباط طريقې معلومېږي.

يوولسم ابواب نزول : ددې معلومول هم ضروري دي چې په شان نزول سره د آيت كريمه معنی زياته واضحه كيږي او ډير كرت د اصل معنی معلوميدل هم په شان نزول باندې موقوفه وي.

دولسم نسخ او منسوخ : ددې معلومول هم ضروري دي، چې منسوخ شوي حكمونه د معمول بها څخه ممتاز شي.

ديارلسم علم فقه : ددې علم پيژندل ضروري دي، ځكه چې د جزئياتو په احاطې سره كليات پيژندل كيږي.

څوارلسم احاديث : د احاديثو د علم پيژندل ضرورې دي، چې د قرآن كريم د مجملو آيتونو تفسير واقع كيږي.

پنځلسم : ددې ټولو څخه وروسته پنځلسم هغه علم وهبي دی، چې د حق سبحانه و تعالی خاص ورکړه ده، خپلو مخصوصو بندگانو ته يې ورکوي، چې هغې ته پدې حديث شريف کې اشاره شوې ده، **(مَنْ عَمِلَ بِمَا عُلِّمَ وَرَّثَهُ اللَّهُ عِلْمًا لَمْ يَعْلَمْ)** كله چې بنده ته هغه څه معلوم شي چې عمل پرې کوي؛ نو الله پاک ورته د داسې شيانو علم ورکوي، چې هغه ته نه وي معلوم. ^(۱)

او څوک چې د قرآن كريم په تفسير کې خپل رايه ورکړي. د هغه لپاره د رسول الله ﷺ فرمان دی:

۱: **(مَنْ قَالَ فِي الْقُرْآنِ بِغَيْرِ عِلْمٍ فَلْيَتَّبِعُوا مَقْعَدَهُ مِنَ النَّارِ)** ^(۲)

ترجمه: چا چې د قرآن كريم په معامله کې د علم نه بغير څه خبره وکړه؛ نو هغه دي خپله استوگنه په جهنم کې جوړه کړي.

۲: **(مَنْ قَالَ فِي كِتَابِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ بِرَأْيِهِ فَأَصَابَ فَقَدْ أَخْطَأَ)** ^(۳)

^(۱) شريعت و طريقت کا تلازم ص: ۳۲

^(۲) الاتقان ج ۲ ص ۱۷۹

^(۳) ابوداؤد، النسائي، از اتقان ج ۲ ص ۱۷۹

ترجمه : څوك چې د قرآن كريم په معامله كې خپله رايه ښكاره كړي. هغه صحيح خبره هم وكړي؛ نو بيا هم هغه غلطې وكړه.

په اعتصام كې دي چې: يو ځل سيدنا عمر رضي الله عنه د عبدالله بن عباس رضي الله عنه څخه پوښتنه وكړه، هر كله چې ددې امت نبی يو دی، قرآن يې يو دی؛ نو پدې امت كې به اختلاف څنگه پيدا كيږي؟ ددې په جواب كې سيدنا عبدالله بن عباس رضي الله عنه وويل: اي امير المؤمنين! قرآن كريم زمونږ په وړاندې نازل شوی، مونږ څو ددې د نزول مقامات پيژنو؛ خو وروسته به داسې خلك راشي چې قرآن كريم به لولي خو هغوی ته به صحيح طريقې سره د هغې د مواردو او مصادرو علم نه وي. بيا به هغوی د خپل طرفه رايه وركوي، د ړندو په څېر واري به كوي. ددې له امله به د هغوی په منځ كې اختلاف پيدا شي او جنگ به يې شروع شي. ^(۱)

څوارلسمه عقیده: صحابه کرام رضي الله عنهم معيار حق نه دي

په اسلام كې د ټولو څخه پاك جماعت د صحابه كرامو رضي الله عنهم دی؛ خو د مودودي صاحب په نزد صحابه كرام رضي الله عنهم د حق معيار نه دي، پدې اړه خپله ليكي:

د رسول الله صلی الله علیه و آله څخه علاوه يو سړی هم معيار حق نه جوړيږي. څوك دي هم د تنقيد نه خلاص نه گڼي، د چا په ذهني غلامی كې دي نه اخته كيږي، هر يو دي د الله پاك په بيان شوي كامل معيار باندې وتلي، څوك چې ددې معيار په لحاظ سره په كومه درجه كې وي، هغه دي هم په هغې درجه كې وساتي. ^(۲)

جواب : همدا خبره د ټولو څخه بنيادي ده، چې ټول امت صحابه كرام رضي الله عنهم معيار حق گڼي، مودودي صاحب ددې څخه انكار وكړ، كله چې ددې انكار وشو؛ نو بيا د صحابه كرامو رضي الله عنهم په ټولو خبرو باندې شك راغی، ددې خلاف علماء كرام فرمايي: چې رسول الله صلی الله علیه و آله زمونږ لپاره معيار حق دی، ددې مطلب دا دی: چې د صحابه كرامو رضي الله عنهم اقوال او افعال دا تله ده. كوم كار چې هغوی كړی دی. هغه زمونږ

^(۱) الاعتصام : ۱۵۷

^(۲) دستور جماعت اسلامی پاکستان : ۱۴

لپاره د لارې بل مثال، حجت او د کاميابۍ ذريعه ده. صحابه کرام عليهم السلام معيار حق دي. پدې خبره باندې د قرآن کریم آيتونه او نبوي صلى الله عليه وسلم احاديث او د امت اجماع ده. مثلاً په قرآن کریم کې دي:

۱: ﴿وَمَنْ يُشَاقِقِ الرَّسُولَ مِنْ بَعْدِ مَا تَبَيَّنَ لَهُ الْهُدَىٰ وَيَتَّبِعْ غَيْرَ سَبِيلِ الْمُؤْمِنِينَ نُوَلِّهِ مَا تَوَلَّىٰ وَنُصْلِهِ جَهَنَّمَ ۚ وَسَاءَتْ مَصِيرًا﴾ (۱)

ترجمه: څوک چې د رسول الله صلى الله عليه وسلم مخالفت د هدايت واضحه کېدو وروسته وکړي، د مؤمنانو د لارې څخه علاوه په بله لاره روان شي؛ نو مونږ به هغه هم هغه طرفته واړوو، کوم طرفته چې اوږدېدلي دي او جهنم ته به يې داخل کړو او هغه ډير بد ځای د واپس ورتلو دی.

شاه عبدالعزیز دهلوي رحمته الله فرمايي: چې د ﴿وَيَتَّبِعْ غَيْرَ سَبِيلِ الْمُؤْمِنِينَ﴾ څخه مراد صحابه کرام عليهم السلام دي. (۲)

۲: ﴿هُوَ الَّذِي يُصَلِّيْ عَلَيْكُمْ وَمَلَائِكَتُهُ لِيُخْرِجَكُمْ مِنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّوْرِ﴾ (۳)

ترجمه: هغه (الله پاک) او د هغه ملايکې په تاسو باندې رحمت رالېږي، چې تاسو يې د تيارې څخه رڼا ته وباسلی.

د آيت څخه مراد صحابه کرام عليهم السلام دي، چې الله پاک هغوی د تيارو څخه وويستل او څوک چې د هغوی اتباع کوي. هغوی به هم د تيارو څخه وباسي. (۴)

۱: صحابه کرام عليهم السلام ته يو ځای کې ﴿اولئك هم المفلحون﴾، (۵) او په بل ځای کې ﴿اولئك هم الراشدون﴾، (۶) وغيره فرمايل شوي.

شاه عبدالعزیز رحمته الله فرمايي ﴿ولا تلک ان تابع المقله مقله﴾ پدیکې هيڅ شک نشته

(۱) سورة النساء آيت: ۱۱۵

(۲) تحفه اثنا عشرية

(۳) سورة الاحزاب آيت: ۴۳

(۴) تحفه اثنا عشرية

(۵) سورة التوبة آيت: ۸۸

(۶) سورة الحجرات آيت: ۷

چې د کامياب تابع هم کامياب وي. (۱)

دغه شان په احاديثو کې هم د رسول الله ﷺ د حق بيانونکي ژبې څخه صحابه کرامو ﷺ ته معيار حق ويل شوی، مثلاً: رسول الله ﷺ فرمايي: زما په امت باندې به هر هغه څه راځي کوم چې په بنی اسرائيلو راغلي دي. د بني اسرائيلو دوه اويا ډلې وې، زما امت به درې اويا ډلې شي، هغوی ټول به جهنميان وي. صرف يوه ډله به ناجي ډله وي، صحابه کرامو ﷺ عرض وکړ: چې هغه به کومه ډله وي؟ رسول الله ﷺ وفرمايل: «ما ناعليه واصحابي» په کومه لار چې زه او زما صحابه کرام ﷺ دي. (۲)

۲: يو ځل د الله پاک دا قول د رسول الله ﷺ څخه نقل شو!

﴿إِنَّ أَصْحَابَكَ عِنْدِيَ بِمَنْزِلَةِ النُّجُومِ فِي السَّمَاءِ بَعْضُهَا أَقْوَى مِنْ بَعْضٍ وَلَكِنَّ نَورَ مَنْ لَمْ يَأْخُذْ بِشَيْءٍ مِمَّا هُوَ عَلَيْهِ مِنْ اخْتِلَافِهِمْ فَهُوَ عِنْدِي عَلَى هَدًى﴾

ترجمه: زما په نزد ستا د صحابه کرامو ﷺ مرتبه د آسمان د ستورو په څېر ده، چې ځينې ستوري د ځينو ستور څخه قوي دي؛ خو د هر ستوري لپاره رڼا شته. څوک چې هم د صحابه کرامو ﷺ د رايې اختلاف څخه يوه رايه اختيار کړي، هغه به زما په نزد په هدايت وي.

ددېنه وروسته رسول الله ﷺ وفرمايل:

﴿أَصْحَابِي كَالنُّجُومِ بَأْيْهَا أَقْدَرُ تَرَاهُ تَدْتِمُّ﴾ (۳)

ترجمه: زما صحابه د ستورو په څېر دي، په هغوی کې چې تاسو د چا اقتدا وکړه؛ هدايت به بيا مومي.

۳: ﴿إِنَّ اللَّهَ نَظَرَ إِلَى قُلُوبِ الْعِبَادِ...﴾ (۴)

ترجمه: الله پاک د خپلو بندگانو په زړونو باندې نظر واچولو؛ نو د رسول الله ﷺ زړه يې په ټولو زړونو کې غوره بيا موندلو، د هغه زړه يې د رسالت لپاره غوره

(۱) تحفه اثنا عشرية

(۲) مشکوة: ۳

(۳) مشکوة: ۵۵۶

(۴) موطاء امام محمد

کې، بيا يې په نورو زړونو نظر واچولو؛ نو د محمد ﷺ د اصحابو زړونه يې د ټولو بندگانو د زړونو څخه غوره بيا موندل؛ نو هغوی يې د خپل نبي ﷺ د ملگرتيا لپاره غوره کړل، هغوی يې د خپل دين مرستندويه او د خپل نبي ﷺ وزيران وگرځول. کوم کار چې مسلمانان (صحابه ﷺ) غوره گڼي، هغه د الله پاک په نزد هم غوره دی او کوم کار چې هغوی بد گڼي؛ نو هغه د الله پاک په نزد هم بد دی.

شيخ الاسلام حضرت مولانا سيد حسين احمد مدني رحمه الله فرمايي:

صحابه کرام ﷺ د ټول اهل سنت والجماعت په نزد غير معصوم دي؛ خو دا خبره د منلو وړ نه ده. چې معيار حق صرف معصوم کيدی شي، د چا نه چې الله پاک د خپلې رضا اظهار وکړ، د هغوی د يقيني مځل د فی الجنة کيدو اعلان يې وکړ. هغه ډله به ولې معيار حق نه وي. (۱)

امام رباني مجدد الف ثاني رحمه الله فرمايي:

رسول الله ﷺ د نجات موندونکي ډلې په اړه فرمايي: څوک چې په هغه طريقه باندې وي، په کوم چې زه او زما صحابه کرام ﷺ دي. په ظاهري ډول صرف دومره ويل پوره وو، چې په کومه طريقه باندې زه يم؛ خو د صحابه کرامو ﷺ ذکر يې له خانه سره ځکه وکړ چې ټول پوه شي، زما کومه طريقه ده. هم هغه زما د صحابه کرامو ﷺ طريقه ده. د خلاصي لاره د صحابه کرامو ﷺ په طريقه کې ده. د خلاصي لاره د صحابه کرامو ﷺ په تابعداری کې ده. (۲)

پنځلسمه عقیده: د خلفاء راشدينو فيصلې هم زموږ لپاره حجت او معيار نه دي.

د خلفاء راشدينو فيصلې په اسلام کې قانون کيدی نشي. هغه چې هغوی د قضاء په حيث خلکو ته ورکړي وې. (۳)

جواب: حال دا چې علماء کرام فرمايي: چې د خلفاء راشدينو نسبت هم د سنت نبوي ﷺ يو اړخ دی. د هغوی تابعداري هم په امت باندې واجب شوي. لکه چې د

(۱) فرمودات حضرت مدنی: ۱۱۵، مرتبه مولانا ابو الحسن باره بنکوی صاحب

(۲) مکتوبات امام رباني ص: ۱۰۴، ۱۰۳

(۳) ترجمان القرآن جنوری: ۵۸

رسول الله ﷺ مشهوره وینا ده:

۱. «عَلَيْكُمْ بِسُنَّتِي وَسُنَّةِ الْخُلَفَاءِ الْمَهْدِيِّينَ الرَّاشِدِينَ تَمَسُّكُوا بِهَا وَخُصُّوا عَلَيْهَا بِالنُّوَاجِذِ» (۱)

ترجمه: زما او د خلفاء راشدينو سنت لازم ونیسی چې هدايت يافته دي او هغه د (خامې) په غاښونو کلك ونیسی.

په پورته حديث کې رسول الله ﷺ خپل سنت سره «وسنة الخلفاء الراشدين» شامل کړي، دا ددې خبرې دليل دی. څنگه چې د رسول الله ﷺ سنت حجت او معيار حق دی؛ نو همدغه شان د خلفاء راشدينو سنت هم حجت او معيار حق دی. (۲)

۲. «اِقْتَدُوا بِاللَّذِينَ مِنْ بَعْدِي اَبِي بَكْرٍ وَعُمَرُ» (۳)

ترجمه: زما نه وروسته د ابوبکر او عمر رضی الله عنهما اقتداء وکړي.

د پورته حديث په اړه علامه بدر الدين عيني رحمه الله فرمايي:

«سيرة عمر لا شك ان في فعلها ثوابا وفي تركها عقابا، لاننا امرنا بالاعتداء بها لقوله عليه السلام

: اِقْتَدُوا بِاللَّذِينَ مِنْ بَعْدِي اَبِي بَكْرٍ وَعُمَرُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا فَاِذَا كَانَ الْاِقْتِدَاءُ بِهِمَا مَامُورًا بِهِ يَكُونُ وَاجِبًا

وَتَارِكُ الْوَلَجِبِ يَسْتَحِقُّ الْعِقَابَ وَالْعِتَابَ»

ترجمه: د سيدنا عمر رضی الله عنه په سيرت عمل کولو کې بېشکه ثواب دی. د هغې په

پربښودلو کې عقاب او زور نه ده. ځکه چې د رسول الله ﷺ پدې قول «اِقْتَدُوا بِاللَّذِينَ

مِنْ بَعْدِي اَبِي بَكْرٍ وَعُمَرُ» کې مونږ ته د هغوی دواړو د اقتدا حکم شوی دی؛ نو هر کله

چې د دوی دواړو اقتدا مامور به ده؛ نو د واجبو پربښودنکي به يقينا د عقاب او

عتاب مستحق وي.

شاه ولی الله محدث دهلوي رحمه الله فرمايي: د خلافت راشده، زمانه يو قسم د

نبوت زمانه وه. څو يا د نبوت په زمانه کې به رسول الله ﷺ صراحتا حکم کولو (۴)

(۱) مشکوة: ۳۰

(۲) الفتوحات الوهبية ص: ۱۹۸

(۳) مشکوة: ۵۶۰

(۴) ازالة الخفاء: ۱/۲۵۰

د جماعت اسلامي په اړه د مفتيا نورايي

د جمعيت علماء هند دفتر دهلي کې په لومړي اگست ۱۹۵۱ء تاريخ کې د علماء کرامو په اجتماع کې د مودوديت په اړه دا لاندې فيصله صادره شوې. د مودودي صاحب د جماعت او د جماعت اسلامي د ادبياتو څخه په عامو خلکو چې کوم اثر کيږي، د ائمه وو هدايت د اتباع نه ازادي او بې تعلقي پيدا کيږي. چې د عوامو لپاره هلاکونکي او د گمراهۍ باعث دی او په دين کې د صحيح تړون لپاره چې د اسلام سره کوم تعلق ساتل پکار دي، په هغې کې کمی راځي. همدغه شان د مودودي صاحب ډير تحقيقات غلط دي، بيا د هغه امورو څخه يوه نوې فتنه بلکې د دين د يو محدث او نوي رنگ بنياد پريوځي. يقينا د مسلمانانو د دين لپاره ضرر لري. پدې وجه مونږ پدې امورو باندې مشتمل تحريک ته غلط او د مسلمانانو لپاره مضر گڼو او ددې څخه د بې تعلقي اظهار کوو. (۱)

د اجتماع د شريکا نو دستخط کونکي

- ۱: مولانا مفتي کفايت الله دهلوي صاحب رحمته الله عليه
- ۲: مولانا سيد حسين احمد مدني صاحب رحمته الله عليه
- ۳: مولانا قاري محمد طيب صاحب رحمته الله عليه (مهتم دار العلوم ديوبند)
- ۴: مولانا عبداللطيف صاحب رحمته الله عليه (مهتم مظاهر العلوم سهارنپور)
- ۵: مولانا محمد زکريا صاحب رحمته الله عليه (شيخ الحديث مظاهر العلوم سهارنپور)
- ۶: مولانا سعيد احمد صاحب دهلوي صاحب رحمته الله عليه
- ۷: مولانا سعيد احمد صاحب رحمته الله عليه (مفتي مظاهر العلوم سهارنپور)
- ۸: مولانا اعزاز علي صاحب رحمته الله عليه شيخ الادب دار العلوم ديوبند
- ۹: مولانا حبيب الرحمن لدهيانيوي رحمته الله عليه
- ۱۰: مولانا سيد محمد ميان صاحب (د هند د عالمانو د ليکوالانو خوندوره خبره)

(۱) ماهنامه دار العلوم ديوبند ذی قعدہ: ۱۳۷۰ھ

مودوديت د اکابر علماء کراموله نظره

۱. حکيم الامت مولانا اشرف علي تھانوی رحمۃ اللہ علیہ فرمايي
زما زړه دا تحريک نه قبلوي^(۱)

نوټ: تھانوی رحمۃ اللہ علیہ دا خبره هغه وخت کړې وه، کله چې جماعتي حيثيت سره د مودودي صاحب څه نفوذ نه وو.

۲. شيخ العرب والعجم مولانا سيد حسين احمد مدني رحمۃ اللہ علیہ فرمايي
تر اوسه پورې مونږ د مودودي صاحب اود هغوی د جماعت، تش په نوم
جماعت اسلامي د اصولي غلطيانو ذکر کړی، چې لويه گمراهي ده.
اوس به مونږ د هغوی د قرآن کریم او صحيح احاديثو د ښکاره مخالفتونو ذکر کوو.
چې د هغې څخه به صفا معلومه شي. د مودودي صاحب د کتاب او سنت بار بار ذکر
کول صرف خلک غلطول دي. هغه نه کتاب مني، نه سنت مني، بلکې د اسلافو خلاف
يو نوی مذهب جوړوي او غواړي چې پدې طريقې سره خلک جهنم ته يوځي.
۳. شيخ الاسلام مولانا شبير احمد صاحب عثمانی رحمۃ اللہ علیہ:

مودودي صاحب چې په ۱۹۴۸ء کې د کشمير د جهاد په اړه کله دا فتوی ورکړه:
چې پاکستانی مسلمانانو لپاره پدې جهاد کې برخه اخستل جائز نه دي: نو
علامه عثمانی هغوی ته وليکل:

ځينو ملگرو راته هغه د ترجمان القرآن هغه پرچه وښوده، چې په هغې کې
ناسو د يو سړي د خط په جواب کې د کشمير د جنگ په اړه د خپلو شرعي خيالاتو
اظهار کړی وو. هغه پداسې حال کې چې د کشمير د جنگ پدې نازکو وختونو کې
ستاسو د قلم څخه د داسې ليکنې وتلو له امله راته ډېره حيرانتيا وشوه او خفه شوم،
ځکه چې زما په نزد پدې معامله کې دده څخه داسې غلطې شوې، چې په هغې سره
مسلمانانو ته د لوی نقصان رسيدلو احتمال شتون لري.^(۲)

(۱) روزنامه احسان لاهور ۱۱ ستمبر ۱۹۴۸ء

(۲) اشرف السوانح: ۲/۲۴

۴: شيخ التفسير مولانا احمد علي لاهوري صاحب رحمته الله فرمايي:

مولانا احمد علي لاهوري يو مستقل ڪتاب، حق پرست علماء کي مودوديت سے

ناراضگي کي اسباب، ليکلي دي. په هغې کي ليکي:

مسلمانانو وروڼو! ڪله چې د مودودي صاحب تحريڪ ته په غور سره وکتل

شي؛ نو د هغوی د ڪتابونو څخه چې کوم شی ثابتيري، هغه دا چې مودودي صاحب

يو نوی اسلام د مسلمانانو په وړاندې پيش کول غواړي او نعوذ بالله من ذلك نوی

اسلام به خلک هغه وخت قبلوي، ڪله چې د زور اسلام ديوالونه راوغورځول شي او

مسلمانانو ته ددې يقين وشي، چې د ديالرس نيم سوه کالو کوم اسلام چې تاسو

گرځوی، هغه ناقابل روايت او ناقابل عمل دی. پدې وجه دا نوی اسلام ومنی او هم

په هغې باندې عمل کوی، اې الله! زما د زړه دعاگانې قبولې کړه: مودودي صاحب ته

هدايت وکړه او د هغوی تابعداري خلکو ته هم ددې نوې اسلام څخه د توبې کولو

توفيق ورکړه. او هغوی ته خپل محمدي اسلام بيا ورنصيب کړه: آمين يا اله

العالمين. (۱)

همدغه شان لاهوري رحمته الله فرمايي:

الله پاك پوهيږي چې په مودودي صاحب باندې څه چل شوی. هغه د الله پاك د

هر بنده سپکاوی خپل عادت گرځولی. په همدې وجه زما په زړه کې دا يقين دی، چې

الله پاك د مودودي صاحب څخه ناراض دی. په همدې وجه د الله پاك د هر بنده

سپکاوی ډير په زړورتيا کوي. (۲)

۵: حڪيم الاسلام مولانا قاري محمد طيب صاحب، مهتمم دار العلوم ديوبند،

د صحابه کرامو په معيار حق کيدو کې فرمايي:

پدې صورت کې د مودودي صاحب ليکل شوی د جماعت دستور په بنيادي

ماده کې په عمومي توگه دا دعوه کوي چې د رسول الله صلی الله علیه وسلم څخه پرته نور څوک د حق

(۱) حق پرست علماء کي مودوديت سے ناراضگي ص: ۴

(۲) حق پرست علماء کي مودوديت سے ناراضگي ص: ۴۳

او تنقید خُشہ پورتنہ نہ دی۔ چہ پہ ہغہی کُہی صحابہ کرام ؓ د ٲولو خُشہ لومری شامل دی۔ بیا پہ ہغوی بانڈی د جرح او تنقید عملی کار کول نہ صرف دا چہ پہ حدیثو رد کول دی بلکہ تر یوہ حدہ پورے خپلہ د خپل معیار کیدو دعوہ کوی۔ چہ پہ ہغہی بانڈی د صحابہ کرامو ؓ پورے تللو جرأت یی وکے۔ گویا کوم اصول چہ ہغہ ٲاکلی۔ ٲدی سرہ یی د تحریک بنسٲ کھنہود۔ د مخکنیو او وروستیو عالمانو لٲارہ د رسول اللہ ؐ خُشہ سہوا خپلہ د معیار حق کیدو کوشش کوی۔^(۱)

۶: مخدوم العلماء مولانا خیر محمد جالندھری صاحب ؒ۔ د تھانوی ؒ خلیفہ او د خیر المدارس ملتان مہتمم،

د مودودی صاحب او د ہغوی د متبعینو خُینی مسئلے د اہل سنت والجماعت خلاف دی، د سلف صالحینو د اتباع منکرین دی، لہذا زہ ہغہ ملحد گنم۔
۷: مولانا شمس الحق افغانی صاحب (سابق وزیر معارف قلات)

د مودودی صاحب پہ کتابونو مے نظر وکے۔ ددہ پہ اٲہ زما خپلہ دا رآیہ دہ: چہ ہغہ د رسول اللہ ؐ د راوړي اسلام خُشہ مطمئن نہ دی۔ ددی لہ املہ ہغہ غواړي چہ ہر خہ دی رما تابع شی۔ د ہغہ لٲارہ پہ اصلي اسلام کُہی ترمیم ضروری دی: خو د ہغہی ٲتول ہم ضروری دی۔ ٲدی وجہ ہغوی ددی ترمیم تخریبی عمل پہ انشاء لیکلو او د اقامت دین پہ نعرو او د یورپی طرز د تھمتونو پہ ٲردو کُہی د ٲتولو کوشش کوی۔ ددی تخریبی عمل دودہ محرکہ دی، خپل خان لوی گنل او د اللہ ٲاک خُشہ نہ ویرٲدل۔ عوامو کُہی ددی دواړو بیماریو کُہی د اختہ کسانو کمی نشته بلکہ ٲشہ زیات دی۔

۸: اسوۃ الصلحاء شیخ الحدیث مولانا نصیر الدین غورغشتوی صاحب (د مولانا حسین علی صاحب ؒ خلیفہ،

مودودی صاحب ضال او مضل یعنی خپلہ گمراہ او نور خلک ہم گمراہ کوی۔

۹: استاد العلماء مولانا عبدالحق صاحب (شیخ الحدیث دار العلوم حقانیہ، اکوړہ خٲک، ضلع ٲیښور)

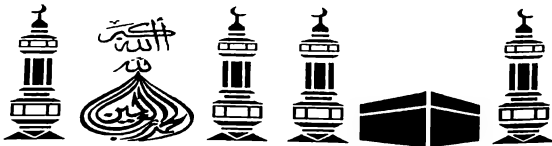
بسم اللہ الرحمن الرحیم

د مودودی صاحب عقاید د اہل سنت والجماعت خلاف او گمراہ کوونکی دی، مسلمانان دی ددی فتنی خخہ د خان ساتتی ہر کوشش کوی
ددی علماء کرامو خخہ پرته د خلور پنخوسو (۵۴) مخورو عالمانو نورې
تفصیلی فتویٰ پہ حق پرست علماء کی مودودی صاحب سے ناراضگی کے اسباب ص ۹۳ تر ۱۳۳
کی کتل کیدی شي۔

د جماعت اسلامی فرقی پہ ارہ ذریات تحقیق لپارہ ددی کتابونو مطالعہ وکړی

- ❖ مودودی صاحب اور ان کی تحریرات کی متعلق چند اہم مضامین
- ❖ فتنہ مودودیت شیخ الحدیث مولانا محمد زکریا کاندھلوی رحمۃ اللہ علیہ
- ❖ مودودی دستور اور عقائد کی حقیقت شیخ الاسلام مولانا حسین احمد مدنی صاحب
- ❖ الاستاد المودودی علامہ محمد یوسف بنوری رحمۃ اللہ علیہ
- ❖ کشف حقیقت ... مولانا سعید احمد صاحب مظاہر العلوم سہارنپور
- ❖ مودودی صاحب کا ایک غلط فتویٰ مولانا سرفراز خان صفدر صاحب رحمہ اللہ
- ❖ تنقید اور حق تنقید مولانا محمد یوسف لدھیانوی صاحب رحمۃ اللہ علیہ
- ❖ مودودی مذهب مولانا قاضی مظہر حسین صاحب چکوالی
- ❖ مودودی صاحب کا نصب العین مولانا لال حسین اختر صاحب رحمۃ اللہ علیہ
- ❖ آئینہ تحریک مودودیت مولانا مفتی مہدی حسن شاہ جہانپوری رحمۃ اللہ علیہ
- ❖ مکتوبات بسلسلہ مودودی جماعت مولانا حسین احمد مدنی رحمۃ اللہ علیہ
- ❖ مکتوبات شیخ جلد سوم
- ❖ جماعت اسلامی سی مجلس مشاورت تک مولانا منظور نعمانی صاحب رحمۃ اللہ علیہ
- ❖ حق پرست علماء کی مودودی سی ناراضگی کی اسباب ... مولانا احمد علی صاحب لاہوری رحمۃ اللہ علیہ
- ❖ اظہار حقیقت بجواب خلافت و ملوکیت مولانا محمد اسحاق صدیقی
- ❖ تقصیرات تفہیم ... مولانا مفتی عبدالرحمن بجنوری صاحب
- ❖ سیدنا معاویہ رضی اللہ عنہ اور تاریخی حقائق مولانا مفتی محمد تقی صاحب

- ✽ تحریک مودودیت کی ایکسری رپورٹ مولانا عبدالقدوس رومی
- ✽ مودودیت بی نقاب مولانا عبدالقدوس رومی صاحب
- ✽ عادلانہ دفاع مولانا سید نور الحسن بخاری صاحب
- ✽ مودودی صاحب کی غلط نظریات جناب کریم الدین صاحب
- ✽ تحریک جماعت اسلامی ایک تحقیقی مطالعہ داکٹر اسرار احمد
- ✽ اسلامی سیاسیات یا سیاسی اسلام حکیم مولانا عبید اللہ سری نگر
- ✽ تبلیغی جماعت، جماعت اسلامی او بریلوی حضرات ... مولانا محمد منظور نعمانی صاحب
- ✽ مقام صحابہ کتاب و سنت کی روشنی میں او مولانا مودودی صاحب ... جناب محمد ابوبکر غازی پوری صاحب
- ✽ مولانا مودودی کی ساتھ میری رفاقت کی سرگزشت اور اب میرا موقف مولانا محمد منظور نعمانی صاحب رحمۃ اللہ علیہ
- ✽ صحابہ کرام اور ان پر تنقید مولانا محمد عبداللہ صاحب

[د جماعت المسلمين فرقه]

د جماعت المسلمين تاريخ

د جماعت المسلمين فرقه د غير مقلدينو يو شاخ دی. واضحه دي وي چې د غير مقلدينو نهه ډلې دي. د هغې تفصيل په لاندې ډول دی:

د غير مقلدينو د فرقو تفصيل

شمير	د جماعت نوم	کله جوړ شوې دي
۱	جماعت غرباء اهل حديث	۱۳۱۳ هـ
۲	کانفرنس اهل حديث	۱۳۲۸ هـ
۳	امير شريعت	۱۳۳۹ هـ
۴	فرقه ثنائيه	۱۹۳۸
۵	فرقه حنفيه عطائيه	۱۹۲۹
۶	فرقه شريفه	۱۳۴۹ هـ
۷	فرقه غزنويه	۱۳۵۳ هـ
۸	جمعيت اهل حديث	۱۳۷۹ هـ
۹	انتخاب مولانا محي الدين	۱۳۷۸ هـ

جماعت المسلمين ډله کله وجود ته راغله:

جماعت المسلمين دا د غرباء جماعت يوه څانگه ده. چې د هغې بنسټ په ۱۳۸۵ هـ کې د مسعود احمد په نوم يو سړي کېښود.

د جماعت المسلمين فرقي بنسټگر مسعود احمد حالات

نوم يې: سيد مسعود احمد دی

پيدايش: په ۱۹۱۵ء هندوستان کې پيدا شوی. مور او پلار يې د بريلوي مسلک سره

اړيکه درلوده. لومړنۍ زده کړې يې په خپل کلي کې کړي. وروستۍ زده کړې يې د اګره پوهنتون کې ډي. ايس. سي کې امتحان ورکړ.

پاکستان ته د راتلو نه وروسته يې په سيکرېټ کې وظيفه پيل کړه. بيا يې هغه پرېښوده. د قرآن او حديث مطالعه يې شروع کړه. بيا يې د غير مقلدينو اهل حديثو طرفته ميلان پيدا شو. تر څلويښتو کلونو پورې يې د غير مقلدينو تبليغ پيل کړ.

په مزه مزه د هغوی څخه هم بدګمانه شو. د هغوی وينا وه چې اهل حديث غير مقلد، په خپل مسلك باندې کلک وي. د خپلو عالمانو په فتوؤ باندې عمل کوي او د سنتو هيڅ اهميت ورسره نه وي. (۱)

ددېنه وروسته په ۱۳۸۵هـ کې هغوی خپله د يوې ډلې بنسټ کېښود. چې نوم يې ورته د جماعت المسلمين کېښود. بيا يې خپل ژوند هم د هغې لپاره وقف کړ. د سيد مسعود احمد خواش وو. چې ډاکټر اسرار يو د رازونو څخه ډک او محقق مقرر دی. هغوی سره يو ځای کار وکړي. شروع کې يې څه تعلق زيات شو: خو ډاکټر د هغوی د عقايدو په بنسټ دا وويل: چې دا سړی د نبوت دعوه کونکی دی او بيا په هغوی کې جدایي راغله.

د مسعود احمد ليکنې او کتابونه

د هغوی وړې او لويې ليکنې چې رايو ځای شي، چې تقريبا ټولې يو سل او ديرش (۱۳۰) ليکنې جوړېږي.

وفات: د جمعې په ورځ ۶ د شوال ۱۴۱۷هـ. مطابق ۱۴ فروري ۱۹۹۷ء وفات شو. (۲)

ددېنه وروسته د جماعت المسلمين امير شيخ محمد اشتياق صاحب وټاکل شو. خو اهمې ليکنې يې دا دي:

د مسعود احمد کتابونه په يو نظر کې

۱: تفسير قرآن عزيز ۲: صحيح تاريخ الاسلام والمسلمين

(۱) المسلم نمبر ۱ عيدا لاضی ۱۴۱۷ هـ ص ۶۸

(۲) المسلم ج ۱ ص ۶۲، ۶۳، ۶۵

۱: منهاج المسلمین

۳: صلاة المسلمین

۶: تفهیم اسلام

۵: توحید المسلمین

۸: ذهن پرستی وغیره

۷: تلاش حق

د جماعت المسلمین نظریې او عقیدې

لومړۍ عقیده: تقلید که مطلقا وي او که شخصي وي، دواړه ناجائز او حرام دي (۱).
 دویمه عقیده: د اسلام په څلورو دلائلو کې قیاس او اجتهاد نه مني. پدې اړه هغوی
 لیکي: چې د خلکو په رایه او اجتهاد سره هدایت نشي موندل کیدی. (۲)
 درېیمه عقیده: همدغه شان د اجماع څخه هم انکار کوي. صرف هغه اجماع معتبره ده.
 کومه چې د نبي د زمانې وي. (۳)
 څلورمه عقیده: د هغوی په نزد حنفي، شافعي، مالکي، حنبلي ټولې گمراه ډلې دي.
 ځکه چې د رسول الله ﷺ په زمانه کې دا نه وې. (۴)
 پنځمه عقیده: په لمانځه کې پنځه ځایونو کې رفع الیدین فرض دي. ددې په بغیر لمونځ
 نه صحیح کیږي. (۵)
 شپږمه عقیده: مونږ خپل ځان ته مسلمین وایو، ددې په علاوه نور نومونه (حنفي،
 شافعي) کېښودل ناجائز دي.
 اوومه عقیده: خپله ډله د «جماعت المسلمین» سره یو ځای کول لازم دي. «الزم جماعة
 المسلمین» د صحیح مسلم (۶)، څخه استدلال کوي چې جماعت المسلمین لازم ونیسی.
 «فَلَا تُؤْتُونَ إِلَّا أَهْلَهُمْ قِسْطُون» (۷) او مه مری مگر د مسلمان کیدو په حالت کې.

(۱) منهاج المسلمین ص ۳۴، خلاصه تلاش حق: ۴۱، ۴۳

(۲) منهاج المسلمین ص: ۲۹

(۳) خلاصه تلاش حق ص ۱۱۸

(۴) دعوت حق

(۵) صلاة المسلمین ضمیمه رفع الیدین خلاصه تلاش حق: ۷۹

(۶) مسلم برقم: ۱۸۴۷

(۷) سورة البقرة آیت: ۱۳۲

اتمه عقیده : د اخترونو په لمانځه کې د دولسو تکبیرونو قائل دي، د غیر مقلدینو په تکبیرونه یې دولس دي.

نهمه عقیده : خپل ځانته د مسلمان ویلو پر ځای مسلم ویل پکار دي، ځکه چې قرآن کریم کې د مسلم لفظ ذکر دی، مسلمان نه دی ذکر.

لهمه عقیده : د فقه ضرورت نشته، قرآن او حدیث کافي دی، د فقهې خبره منل حرامه ده. (۱)

یوولهمه عقیده : د امیر په لاس بیعت کول فرض کیږي.

دولهمه عقیده : د لفظ خدا اطلاق په الله پاک باندې ناجائز دی.

دیارلهمه عقیده : ایصال ثواب جائز نه دی.

[د جماعت المسلمین نظریې او عقیدې، د قرآن او حدیث څخه یې جوابونه]

لومړۍ عقیده: د تقلید څخه انکار

تقلید چې مطلقا وي او که تقلید شخصي وي جائز نه دی، پدې اړه هغه لیکي: چې په فقه کې د ځانه جوړې شوې مسئلې د الله پاک له لوري نه دي، لهذا د هغې زده کړه شرک او دا ټول د تقلید نتیجه ده، لهذا تقلید د شرک لپاره بنیاد دی. (۲)

یو ځای لیکي چې:

په تقلید سره خواش پرستي خپریږي.

همدغه شان لیکي:

تقلید گمراهي خپروي. (۳)

جواب : د اهل سنت والجماعت علماء فرمایي: په کومه مسئله کې چې د قرآن،

حدیث او اجماع څه تصریح نه وي؛ نو د یو امام تقلید ضروري دی.

(۱) خلاصه تلاش حق: ۳۱

(۲) التحقيق في جواب التقليد ص: ۱۱۲

(۳) التحقيق في جواب التقليد: ۵۷

د **تقليد معنی** : په نامي شرح حسامي کې صرف د تقليد معنی دا ليکل شوي دي:
«التقليد اتباع الغير على ظن انه حق بلا نظر الى دليل» ^(۱)

د بل چا اتباع کولو ته تقليد وايي په دې گمان چې دی په حقه دی بغير د دليل د غوښتنې نه.

علامه ابن ملک او علامه ابن العینی رحمهما الله د تقليد تعريف داسې کوي:

«وهو عبارة عن اتباع في قوله او فعله للحقية من غير تأمل في الدليل» ^(۲)

يعني تقليد په ښه عقيدت سره د چا د قول يا فعل اتباع کولو ته وايي. بغير د دليل د فکر کولو نه.

د قرآن څخه د تقليد ثبوت

۱: **«يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ وَأُولِي الْأَمْرِ مِنْكُمْ»** ^(۳)

ترجمه: اي مؤمنانو! د الله پاک او د هغه د رسول ﷺ تابعداري کوی او د اولو الامر (يعني علماء) کوم چې ستاسو څخه دي.

۲: **«وَأَوْفُوا بِالْعَهْدِ إِنَّ الْعَهْدَ بَيْنَنَا وَبَيْنَكُمْ فَوَاقٍ»** ^(۴)

ترجمه: دې خلکو که دا حکم رسول الله ﷺ او اولوا الامر ته حواله کړی وی؛ نو معلومه به وی هغه خلکو ته چې د دوی څخه دي استنباط کوي.

۳: **«وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ إِلَّا رِجَالًا نُوحي إِلَيْهِمْ فَمَا سَمِعُوا أَهْلَ الدِّينِ أَنْ كُنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ»** ^(۵)

ترجمه: ستا نه مخکې هم مونږ نه دي لېږلي مگر سړي. چې هغوی ته مو وحی کوله، د عالمانو څخه پوښتنه وکړی که ستاسو خپله نه پوهېږی

(۱) نامي صفحه: ۱۹۰

(۲) شرح منار خلاصه ابن العین: ۲۵۲

(۳) سورة النساء آیت: ۵۹

(۴) سورة النساء آیت: ۸۳

(۵) سورة النحل: ۶۳

د احاديثو څخه د تقليد ثبوت

په ډيرو احاديثو کې د تقليد ثبوت شته، په هغې کې يو مشهور روايت دا دی:
 (عَنْ حَدِيْقَةٍ قَالَتْ: كُنَّا جُلُوسًا عِنْدَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ: لِيْ لَا أَذْرِي مَا بَقَاءُ يَافِيْكُمُ، فَأَقْتَدُوا بِاللَّذِيْنَ مِنْ بَعْدِي، وَأَشَارَ إِلَى أَبِي بَكْرٍ وَعُمَرَ)^(۱)

ترجمه: د سيدنا حذيفه رضي الله عنه څخه روايت دی چې رسول الله صلی الله علیه و آله وسلم وفرمايل ما ته معلومه نه ده چې زه به په تاسو کې څومره پاتې يم، تاسو د دې دواړو اقتداء کوي: ابوبکر او عمر رضي الله عنهما ته يې اشاره وکړه.

د تقليد ضرورت او اهميت

د ډيرو مسئلو حل په قرآن او حديثو کې شتون لري. ډيرې مسئلې داسې دي، چې په قرآن او حديث کې بيا په صراحت سره شتون نه لري؛ نو داسې مسئلې چې صراحتاً په قرآن او حديثو کې وي او په ظاهري ډول هغو کې تعارض نه وي؛ نو په داسې مسئلو عمل کول واجب دي.

خو هغه مسئلې چې په قرآن او حديث کې نه وي، يا داسې مسئلې چې په هغو کې تعارض وي؛ نو اوس به په هغې کې غير مجتهد ته د مجتهد د تقليد ضرورت خامخا وي.

د رسول الله صلی الله علیه و آله وسلم په موجوديت کې خو به صحابه کرامو رضي الله عنهم د مسئلو پوښتنه د رسول الله صلی الله علیه و آله وسلم څخه کوله، وروسته له دې چې د صحابه کرامو او تابعينو دور راوړسېد؛ نو دوی به اجتهاد ته رجوع کوله.

لکه شاه ولی الله رحمته الله علیه چې فرمايي:

(كَانَ النَّاسُ فِي زَمَنِ الصَّحَابَةِ إِلَى أَنْ ظَهَرَتِ الْمَذَاهِبُ الْارْبَعَةُ يَقْلُدُونَ مِنْ اتَّفَقَ مِنَ الْعُلَمَاءِ مِنْ

غیر نکیر من احدیعتبر انکاره ولو کان ذلك باطلا لا نکروه)^(۲)

(۱) الترمذی: ۳۶۶۲، وابن ماجه: ۹۷، ومسند احمد: ۵/۳۸۲ و ۶۰۲، وابن حبان: ۶۹۰۲، (۴۴)

(۲) عقد الحیید: ۲۳

ترجمه: خلکو د صحابه کرامو رضي الله عنهم د دور څخه تر دې چې څلورو مذهبونو رواج وموند، خلکو به د عالمانو تقليد کولو بغير د داسې کوم نکير نه چې د هغه نکير د اعتبار وړ وي، که تقليد کول باطل وي؛ نو خامخا به هغوی ورباندې رد کړی وو.

علماء کرام فرمايي چې: د تقليد دوه قسمونه دي. ۱: تقليد مطلق. ۲: تقليد شخصي، يو لوري ته تقليد کول ضروري دي او بل لوري ته په ائمه اربعه وو کې د يو کس تقليد کول ضروري دي

د مذاهب اربعه وو (امام ابوحنيفه، امام شافعي، امام مالک، امام احمد رضي الله عنهم) څخه پرته ټول مذهبونه ختم شوي، اوس هم ددې څلورو امامانو اتباع (تقليد) د سواد اعظم اتباع ده، ددې څلورو څخه بهر وتل د سواد اعظم څخه بهر وتل دي. (۱)
پدې څلورو واړو امامانو کې د يو د تقليد په اهميت باندې ابن خلدون ډيره اهمه خبره کړې!

په کليو او ښارونو کې هم ددې ائمه اربعه وو تقليد منحصر دی. د دوی څخه پرته چې کوم ائمه وو، د هغوی مقلدين ورک شو، هغوی د اختلافاتو دروازې او لاري بندي کړې، چونکې علمي اصطلاحات مختلف شوي او خلک د اجتهاد مرتبې ته د رسيدلو څخه پاتې دي او ددې امر ويره پيدا شوه، چې د اجتهاد څخه پرته چيرته چې په هغوی کې داسې خلک رانشي، چې نه خو ددې اهل وي او نه د هغوی دين او د هغوی رايه قابل وثوق وي، لهذا د زمانې په عالمانو کې چې کوم محتاج وو، هغوی د اجتهاد څخه خپل عجز ښکاره کړ. د هغې د گرانيدو تصريح يې وکړه، د همدې مجتهدينو امامانو تقليد يې وکړ، چې خلک د هغوی مقلدين کيدل، هدايت او رهنمايي يې حاصلوله. دغه شان تقليد کولو کې چې کله د يو امام او کله د بل امام طرفته په رجوع کولو کې دين د لوبو شې جوړ شي، پدې وجه يې د داسې تقليد کولو څخه خلک منع کړل. صرف د يو امام په تقليد کولو يې زور ورکولو. صرف د مذهبو نقل پاتې شوی، هر چا په اصولو او اتصال سند بالروايه کې د خپل خپل امام مجتهد

(۱) عقد المجيد: ۵۶، طبعه قرآن محل بکراشي

تقليد شروع کړي، د فقه څخه د حکم نه ماسپو ابل مطلب نشته. زمونږ په زمانه کې د اجتهاد دغه کوونکي مردود او د هغوی تقليد متروک او مهجور دي او مسلمانان د همدې ائمه اربعه وو په تقليد باندې مستقيم شوي دي. (۱)

دويمه عقیده: د اجماع څخه انکار

د اجماع څخه انکار کول، چې صرف هغه اجماع معتبره ده کومه چې د نبی کریم ﷺ د زمانې اجماع ده.

جواب: اهل سنت والجماعت اجماع او قياس لره شرعي دليل گڼي. څنگه چې په قرآن او حديث باندې عمل ضروري دی. همدغه شان په کومو خبرو چې د صحابه کرامو رضی الله عنهم اتفاق راغلی. په هغو هم عمل کول ضروري دي. اهل سنت د اجماع ثبوت د قرآن کریم د آيت او حديث څخه وړاندې کوي. مثلاً:

د قرآن کریم څخه د اجماع ثبوت

۱: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ وَأُولِي الْأَمْرِ مِنْكُمْ﴾ (۲)

ترجمه: اي مؤمنانو! د الله پاک، د هغه د رسول ﷺ او د اولو الامر تابعداري کوی.

۲: ﴿وَمَنْ يُشَاقِقِ الرَّسُولَ مِنْ بَعْدِ مَا تَبَيَّنَ لَهُ الْهُدَىٰ وَيَتَّبِعْ غَيْرَ سَبِيلِ الْمُؤْمِنِينَ لُوَلِّهِ مَا تَوَلَّىٰ وَنُصْلِهِ جَهَنَّمَ

وَسَاءَتْ مَصِيرًا﴾ (۳)

ترجمه: او څوک چې د رسول الله ﷺ مخالفت د هدايت واضحه کيدو نه وروسته کوي، د مؤمنانو د لارې نه پرته په بله لاره روان شي؛ نو مونږ به هغه هم هغه طرفته وړوو، کوم طرفته چې اړول شوی وي او جهنم ته به يې داخل کړو او هغه ډير بد ځای دی د واپس ورتلو.

مؤمنان هم معيار جوړ شوي. چې د مؤمنانو په کومه خبره اجماع وشي، هغه

هم معيار دي.

(۱) ابن خلدون: ۱/۳۵۵

(۲) سورة النساء آيت: ۵۹.

(۳) سورة النساء آيت: ۱۱۵.

د احاديثو څخه د اجماع ثبوت

اهل سنت والجماعت ډير احاديث د اجماع د ثبوت لپاره وړاندې کوي. د هغې څخه مونږ هم ددې کتاب په عنوان د اجماع امت څخه انکار کول، کې نقل کړي دي.

دریمه عقیده: د قیاس او اجتهاد څخه انکار کول

د هغوی دا وینا ده چې:

قیاس که د ادله اربعه وو څخه خارج شي؛ نو کیدی شي چې حق ته نژدې شي (۱)

بل ځای کې لیکي چې:

په اسلام کې د اجتهاد او قیاس قطعاً هیڅ اجازه نشته. (۲)

جواب: اهل سنت والجماعت قیاس او اجتهاد هم د قرآن او حدیث په شان حجت مني. پدې باندې عمل کول ضروري دي. ځکه چې ټولې مسئلې په قرآن او حدیث کې موجودې نه دي. وروسته پیدا کیدونکي مسئلې چې هغه مجتهدینو حل کړي وي چې په هغوی کې د اجتهاد شرطونه وي، لکه امام ابوحنیفه، امام شافعي، امام مالک او امام احمد وغیره، هغوی به د قرآن او حدیث مسئلې د قیاس په واسطه راوباسي.

مثلاً: په شرابو کې نشه ده. پدې وجه دېته حرام ویل کیږي؛ نو په افیون او هیروین کې هم نشه ده. پدې وجه دېته هم حرام ویل کیږي.

د قیاس ثبوت د احاديثو څخه

اهل سنت والجماعت د قیاس د شرعي حجت کیدو لپاره د ډیرو احاديثو څخه

استدلال کوي!

۱: کله چې رسول الله ﷺ سیدنا معاذ بن جبل رضی الله عنه یمن طرفته ولیږلو؛ نو رسول الله ﷺ ورته وفرمایيل: څنگه به فیعله کوي؟ معاذ رضی الله عنه جواب ورکړ: په قرآن سره.

(۱) مذاهب خمسة اور دین اسلام: ۱۵/۱۶

(۲) جماعة المسلمين دسمبر ۲۰۰۱، ص ۴۴، توحيد المسلمين: ۲۷۴، ۲۷۸، تلاش حق: ۳۱

رسول الله ﷺ و فرمايل: كه هغه مسئله په قرآن كې نه وي: نو هغوى عرض وكړ. د رسول الله ﷺ د احاديثو څخه. رسول الله ﷺ و فرمايل: كه هغه مسئله په حديث كې هم نه وي: نو هغوى عرض وكړ چې زه په خپله رايه (عقل) فيصله كوم. ددې خبرې په اوریدو سره رسول الله ﷺ د سيدنا معاذ رضی الله عنه په سينه باندې لاس رابښكولو او وې فرمايل: تعريفونه دي د هغه ذات لپاره چا چې زما خاصد ته د صحيح خبرې توفيق ورکړي. (۱)

د بخاري په روايت كې دي:

۲: رسول الله ﷺ يو ځل يو لښكر وليږلو او ويې و فرمايل: چې بنو قريظه ته رسيدلو سره د مازديگر لمونځ وكړ: نو ځينو د مازديگر لمونځ په لاره كې وكړ او ځينو وويل: چې مونږ خو به بنو قريظه ته رسيدلو سره لمونځ كوو. كله چې رسول الله ﷺ ته ددې ذكر وشو: نو رسول الله ﷺ يو هم ملامه نه كړ. (۲)

۳: د مسلم په روايت كې دي: رسول الله ﷺ سيدنا علي رضی الله عنه ته حكم وكړ چې كومې وينځې زنا كړې ده هغې ته كورې وركړه: خو علي رضی الله عنه چې هغه وليده: نو د هغې بچى شوى وو: نو د علي رضی الله عنه وويريد چې چيرته دا د كورې وركولو له امله مړه نشي او واپس راغلو. كله چې يې رسول الله ﷺ ته ددې ذكر وكړ: نو هغوى ورته و فرمايل: (احسن) ښه دي وكړه. (۳)

همدغه شان د ډيرو احاديثو څخه د قياس ثبوت ملاوېږي.

د ائمه اربعه وود اختلاف نه انكار

حنفي. شافعي. مالكي او حنبلي دا ټولي ډلې دي. د ډلو جوړولو څخه اسلام منع كړې ده. كله وايي چې د ائمه مجتهدين اختلاف صحيح دى. ليكي چې اجتهادي اختلاف خو په اعمالو كې كيدى شي او دا برداشت كيدى شي

(۱) ابوداؤد: ۳۵۹۲، والترمذی: ۱۳۲۷، واحمد: ۵/۴۳۰، والبيهقي: ۱۰/۱۱۴

(۲) صحيح بخاري صلاة الخوف: ۱/۱۲۹

(۳) مسلم كتاب الحدود ج ۲ ص ۷۱

په ائمه کرامو کې اجتهادي اختلاف شتون درلود، دا صرف په اعمالو کې وو، بل لورې ته د ائمه کرامو عليهم السلام اختلاف څخه په گمراهۍ سره هم تعبیر کوي. (۱)

جواب : علماء کرام فرمایي. هغه اختلاف بد دی، چې د دین په اصولو کې وي او کوم اختلاف چې د دین په فروعو کې وي. هغه مذموم نه دی. د ائمه کرامو اختلاف د دین په فروعو کې دی، همدغه شان څوک چې د صفا حکم نه وروسته اختلاف کوي هغه بد دي. لکه چې معلومه خبره ده. قبله مغرب لوري ته ده؛ نو اوس څوک په ضد کې راشي او ووايي چې: قبله د مشرق لوري ته موږ لمونځ کوو. معلومه خبره ده چې د هغه لمونځ به نه کیږي او که په ځنګل کې څلور کسان وي ټولو تحري او غور کولو نه وروسته بیلو بیلو طرفونو ته لمونځ وکړ. پدیکې خو نه د هغوی ضد وو او نه عناد؛ نو اوس به د ټولو لمونځ وشي. همدغه شان د ائمه کرامو مثال دی. نه د هغوی اختلاف په اصولي عقایدو کې دی بلکې په خپل منځ کې یې اختلاف د ضد او عناد په بنیاد دی.

پنځمه عقیده: د رفع الیدین نه بغیر لمونځ نه کیږي

جواب : د جمهورو علماؤ او اجماع امت وینا ده: چې رفع الیدین کول په لمانځه کې سنت او مستحب دي. په رفع الیدین نه کولو سره لمونځ کیږي. (تر ننه پورې د ائمه کرامو پدیکې صرف د ترجیح اختلاف دی).

مثلاً: امام ابوحنیفه رحمته الله علیه ترك رفع الیدین ته ترجیح ورکوي. که څوک رفع الیدین کوي: نو لمونځ کیږي. د امام شافعي او امام احمد عليهم السلام په نزد رفع الیدین ته ترجیح حاصله ده، د هغوی په نزد که څوک رفع الیدین پرېږدي؛ نو لمونځ یې کیږي.

د رفع الیدین په مستحب کیدو کې مختلف قولونه:

د امام شافعي رحمته الله علیه د مذهب مشهور عالم علامه نووي رحمته الله علیه د مسلم په شرح کې لیکي: په لمانځه کې رفع الیدین کول مستحب دي. (۲)

(۱) خلاصه تلاش حق ص: ۶۶

(۲) شرح النووی لمسلم: ۱/۱۶۸

علامه خطابي شافعي د ابوداؤد په شرح کې ليکي:
والحديث يدل على استحباب الرفع في هذه الاربعة.

ترجمه: حديث دلالت کوي چې رفع اليدين په خلورو واپړو ځايونو کې مستحب دي. (۱)
امام ابن تيميه حنبلي رحمته الله عليه فرمايي:

﴿ فان النبي صلى الله عليه وسلم قال انما جعل الامام ليؤتم به (۲)، وسواء رفع يديه او لم يرفع يديه لا يقدح ذلك في صلاتهم ولا يطلها (۳). ﴾

ترجمه: رسول الله ﷺ فرمايي: امام ددې لپاره ټاکل شوی. چې د هغه اقتداء وکړي شي، که رفع اليدين کوي او که يې نه کوي. په رفع اليدين کولو يا نه کولو سره دي د چا بدي ونه ويل شي. ځکه چې پدې سره لمونځ نه باطلېږي.
همدغه شان علامه ابن القيم رحمته الله عليه فرمايي:

﴿ وهذا من اختلاف المباح الذي لا يعنف فيه من فعله ولا من تركه وهذا كرفع اليدين في الصلاة وتركه (۴). ﴾

ترجمه: دا د هغه مباح اختلاف نه دی، چې د هغې په کولو او پرېښودلو ملامتيا نشته، دا په لمانځه کې د رفع اليدين کولو او پرېښودلو په څېر دي.

يادونه: زياتې لا دا چې علامه ابن تيميه او علامه ابن القيم رحمته الله عليه دا د امام احمد رحمته الله عليه د مذهب پيروکار دي. د جماعت المسلمين پروفيسر مسعود احمد هغوی دواړو ته غير مقلد وايي. (۵)

(۱) عون المعبود ج ۱ ص ۴۴۳

(۲) اخرجه مسلم: ۴۰۴.

(۳) مجموعة الفتاوى: ۲۲/۱۵۳

(۴) زاد المعاد: ۱/۱۴۴

(۵) خلاصه تلاش حق ص: ۱۴۷ (و قول مسعود احمد صحيح لان الامام ابن القيم اقر بذلك في الاعلام ۲/۲۴۲، ۲۴۳: ولقد أنكر بعض المقلدين على شيخ الإسلام في تدريسه بمدرسة ابن الحنبل وهي وقف على الحنابلة والمجتهد ليس منهم فقال إننا أتناول ما أتناوله منها على معرفتي بمذهب أحمد لا على تقليدي له)

نو اوس چي د هغوی د گمان مطابق ابن تیمیه او ابن قیم رحمتهما غیر مقلدین دي؛ نو هغوی هم د فرضیت څخه انکار کوي؛ نو اوس هغوی ته خپله غور کول پکار دي
د امام ابو حنیفه او امام مالک رحمتهما په مذهب کې صرف د تکبیر تحریمه په وخت
رفع الیدین دی، د باقي ارکانو په وخت نشته. ^(۱)
د احنافو په نزد د رفع الیدین پرېښودل مستحب دي.

د احنافو دلایل

۱: ﴿عَنْ جَابِرِ بْنِ سَمُرَةَ قَالَ خَرَجَ عَلَيْنَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ: مَا لِي أَرَاكُمْ رَافِعِي أَيْدِيَكُمْ كَمَا أَنَا بَخِيلٌ شَمْسُ اسْكُتُوا فِي الصَّلَاةِ﴾ ^(۲)

ترجمه: د سيدنا جابر رضي الله عنه څخه روايت دی چې: رسول الله ﷺ بهر راووتی، او مونږ په لمانځه کې هغه وخت رفع الیدین کول، رسول الله ﷺ (د ناراضتیا اظهار وکړ) او وې فرمايل چې: څه وجه ده چې زه تاسو په رفع الیدین کولو باندي وينم. گویا د مستواسونو لکۍ دي، په لمانځه کې ساکن اوسی.

۲: ﴿حَدَّثَنَا الْحُمَيْدِيُّ قَالَ حَدَّثَنَا سَفِيَّانُ قَالَ حَدَّثَنَا الزُّهْرِيُّ قَالَ أَخْبَرَنِي سَالِمُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ عَنْ أَبِيهِ قَالَ: رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا افْتَتَحَ الصَّلَاةَ رَفَعَ يَدَيْهِ حَذْوَ مَنْكِبَيْهِ، وَلَئِذَا أَرَادَ أَنْ يُرْكَعَ، وَتَعَدَّ مَا يَرْفَعُ رَأْسَهُ مِنَ الرُّكُوعِ وَلَا يَرْفَعُ بَيْنَ السَّجْدَتَيْنِ﴾ ^(۳)

ترجمه: مونږ ته حميدي حديث بيان کړی. هغه فرمايي: چې ما ته سفيان حديث بيان کړ، هغوی ته زهري، فرمايي: ماته سالم بن عبدالله خبر را کړ او هغه دخپل پلار عبدالله بن عمر رضي الله عنه څخه نقل کوي. چې ما رسول الله ﷺ وليدو: کله چې به يې لمونځ شروع کړ؛ نو د اوږو پورې به يې رفع الیدین کول، کله چې به يې رکوع کوله. وروسته يې چې کله د رکوع نه سر راپورته کړ او سجدي به د تلو او راتلو پر مهال لاسونه نه پورته کول.

(۱) پدې باندې د علماء کرامو مستقل کتابونه دي. عمدة القاری: ۵/۲۷۱، ويزل المجهود جلد ۲.

(۲) مسلم: ۱/۱۸۱، وابوداؤد: ۱/۱۶۳، نسائي: ۱/۱۷۶، واحمد: ۵/۸۸، ۹۳، ۱۰۱، ۱۰۲، ۱۰۷.

(۳) مسند حميدي ۲/۴۷۷، حديث نمبر ۶۱۱.

۳ (عَنْ عَقْمَةَ قَالَ قَالَ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مَسْعُودٍ أَلَا أَصْلَى بِكَرْصَلَةِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - فَصَلَّى فَلَمْ يَزَفَعْ يَدَيْهِ إِلَّا فِي أَوَّلِ مَرَّةٍ) (۱)

ترجمه : حضرت علقمه رضی اللہ عنہ فرمائی چې: سیدنا عبداللہ بن مسعود رضی اللہ عنہ و فرمایاں آیا زہ تاسو ته د رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم لمونځ وکړم؟ هغوی لمونځ شروع کړ او رفع الیدین یې ونکړه مگر په لومړي ځل

۴ (عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ جَابِرٍ عَنْ حَمَادِ بْنِ أَبِي سَلَيْمَانَ عَنْ إِبْرَاهِيمَ عَنْ عَقْمَةَ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: صَلَّيْتُ خَلْفَ النَّبِيِّ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - وَأَبَى بَكَرٍ وَعُمَرُ فَلَمْ يَزَفَعُوا أَيْدِيَهُمْ إِلَّا عِنْدَ افْتِتَاحِ الصَّلَاةِ) (۲)

ترجمه : محمد بن جابر. د حماد بن ابی سلیمان. هغه د ابراهیم. هغه د علقمه. او هغه د سیدنا عبداللہ بن مسعود رضی اللہ عنہ څخه روایت کوي: ما د رسول الله صلی اللہ علیہ وسلم ابو بکر او عمر رضی اللہ عنہما سره لمونځ کړی. هغوی به د تکبیر تحریمه نه علاوہ رفع الیدین نه کول.

۵ (عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ، قَالَ: تَزَفَعُ الْأَيْدِيُّ الْإِثْنَيْنِ سَبْعَةَ مَوَاطِنَ: إِذَا قَامَ إِلَى الصَّلَاةِ، وَإِذَا رَأَى النَّيْتَ، وَعَلَى الصَّفَا وَالْمَرْوَةِ، وَفِي عَرَفَاتٍ، وَفِي جَنَعٍ، وَعِنْدَ الْجَمَارِ) (۳)

ترجمه : سیدنا ابن عباس رضی اللہ عنہما فرمایي: رفع الیدین صرف په اووه ځایونو کې کولی شي. ۱: کله چې لمانځه ته ودریږي. ۲: بیت الله ته د کتلو پر مهال. ۳: د صفا په غونډۍ. ۴: د مرو په غونډۍ. ۵: په عرفات کې. ۶: په مزدلفه کې. ۷: د رمی جمار پر مهال.

۶ (عَنْ الْبَرَاءِ بْنِ عَازِبٍ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ إِذَا افْتَتَحَ الصَّلَاةَ رَفَعَ يَدَيْهِ إِلَى قَرِيبٍ مِنْ أَذْنَيْهِ لَمْ يَسْعُدْ فِي رَايَةٍ: ثُمَّ لَمْ يَزَفَعْهُمَا حَتَّى انْصَرَفَ فِي رَايَةٍ: ثُمَّ لَمْ يَزَفَعْهُمَا حَتَّى يَقْرَعَ) (۴)

ترجمه : د سیدنا براء بن عازب رضی اللہ عنہ څخه روایت دی: رسول الله صلی اللہ علیہ وسلم به چې کله لمونځ شروع کړ؛ نو غوږونو ته به یې نژدې لاسونه پورته کول، د هغې نه وروسته به

(۱) ترمذی، ۱/۳۵، وابوداؤد: ۱/۱۰۹، النسائی: ۱/۱۶۱، ابن حزم فی المحلی: ۱/۸۸

(۲) الدار قطنی: ۱/۴۹۵، والبيهقي: ۱۱۳/۴، واکمل ابن عدی: ۶/۱۵۴.

(۳) مصنف ابن ابی شیبہ: ۲۳۷

(۴) ابوداؤد: ۱/۱۰۹، طحاوی: ۱/۱۱۰، مصنف عبدالرزاق: ۴/۷۰، مصنف ابن ابی شیبہ: ۱/۴۳۶

یې بیا نه پورته کول. په یو روایت کې دي چې د لمانځه نه فارغیدو پورې به یې رفع الیدین نه کول.

۷. «عَنِ الْأَسْوَدِ، قَالَ: صَلَّيْتُ مَعَ عُمَرَ فَلَمَّا رَفَعَ يَدَيْهِ فِي شَوْءٍ مِّنْ صَلَاتِهِ إِلَّا حِينَ افْتَتَحَ الصَّلَاةَ، قَالَ عَبْدُ الْمَلِكِ: وَرَأَيْتُ الشَّعْبِيَّ، وَإِبْرَاهِيمَ، وَأَبَا إِسْحَاقَ، لَا يَرْفَعُونَ أَيْدِيَهُمْ إِلَّا حِينَ يَفْتَحُونَ الصَّلَاةَ» (۱)

توجه: اسود فرمایي چې: ما د عمر رضی الله عنه سره لمونځونه کړي. هغوی به د لمانځه د شروع نه علاوه چیرته هم رفع الیدین نه کول.

عبد الملك (د حدیث راوي) فرمایي ما شعبي، ابراهیم نخعي او ابو اسحاق لیدلی دی، هغوی به د لمانځه د شروع نه پرته رفع الیدین نه کول.

۸. «عَنْ عاصِمِ بْنِ كَلْبٍ عَنْ أَبِيهِ - وَكَانَ مِنْ أَصْحَابِ عَلِيٍّ - أَنَّ عَلِيَّ بْنَ أَبِي طَالِبٍ - كَرَّمَ اللَّهُ وَجْهَهُ - كَانَ يَرْفَعُ يَدَيْهِ فِي التَّكْبِيرَةِ الْأُولَى الَّتِي يَفْتَتِحُ بِهَا الصَّلَاةَ ثُمَّ لَا يَرْفَعُ مَعَهَا شَيْءً مِنْ صَلَاةٍ» (۲)

توجه: عاصم بن کلب رضی الله عنه د خپل پلار څخه نقل کوي چې د سیدنا علي رضی الله عنه د ملګرو څخه وو، وايي چې سیدنا علي رضی الله عنه به صرف په لومړي تکبير کې رفع الیدین کول. د هغې نه وروسته به یې د لمانځه په هېڅ کوم څه برخه کې هم رفع الیدین نه کول.

۹. «عَنْ إِبْرَاهِيمَ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ؛ أَنَّهُ كَانَ يَرْفَعُ يَدَيْهِ فِي أَوَّلِ مَا يَفْتَتِحُ، ثُمَّ لَا يَرْفَعُهُمَا» (۳)

توجه: امام ابراهیم النخعي رضی الله عنه فرمایي چې عبدالله بن مسعود رضی الله عنه به د لمونځ په پیل کې رفع الیدین کول بیا به یې نه کول.

۱۰. «عَنْ مُجَاهِدٍ، قَالَ: مَا رَأَيْتُ ابْنَ عُمَرَ يَرْفَعُ يَدَيْهِ إِلَّا فِي أَوَّلِ مَا يَفْتَتِحُ» (۴)

توجه: امام مجاهد رضی الله عنه فرمایي چې ما عبدالله بن عمر رضی الله عنه د لمانځه د پیل نه پرته په رفع الیدین کولو نه دی لیدلی.

(۱) مصنف ابن ابی شیبہ ۱/۲۳۷، طحاوی ۱/۱۱۱، کذا فی نصب الرایۃ: ۴۰۵

(۲) موطاء امام محمد: ۹۴، طحاوی: ۱/۱۱۰، مصنف ابن ابی شیبہ: ۱/۲۳۶

(۳) طحاوی ۱/۱۳۳، مصنف ابن ابی شیبہ: ۱/۲۳۶

(۴) طحاوی: ۱/۱۱۰، مصنف ابن ابی شیبہ: ۱/۲۳۷

دا خو صرف لس احاديث او اثار دي؛ خو پدې مسئله کې نور هم ډير حديثونه او اثار شتون لري، بل لوري ته د رفع اليدين احاديث هم ښه ډير دي. په همدې بناء په څلورو امامانو کې امام ابو حنيفه او امام مالك عليه السلام د رفع اليدين نه کولو ته ترجيح ورکوي. امام شافعي او امام احمد عليه السلام د رفع اليدين والا حديثونو ته ترجيح ورکوي. که څوک د هغوی د مذهب خلاف کوي؛ نو هغوی وايي: چې په لمانځه کې به هيڅ نقصان نه راځي. صرف د استحباب د پربښودو خبره ده، د څوارلس سوه کالو څخه واخله تر نن پورې چا هم نه دي ويلي: چې دا رفع اليدين فرض دي او ددې نه بغير لمونځ نه صحيح کيږي.

شپږمه عقیده: د خپل ځان لپاره د مسلمين لفظ کارول

خپل ځان ته مسلمين وايي، ددې نه علاوه حنفي، شافعي وغيره نومونو ته ناجائز وايي، ددې لپاره د قرآن کریم آيت **﴿سماکر المسلمین﴾** (۱) الله پاک ستاسو نوم مسلمين ايښی. وغيره داسې آيتونو څخه خپل غلط استدلالونه کوي.

لومړی جواب: علماء کرام فرمايي: چې دلته د مسلمين لفظ ضد کفر دی، کله چې انسان په الله پاک او رسول ﷺ باندې ايمان راوړي؛ نو اوس هغه مسلم شو، کافر نه دی. ددې نه وروسته چې هغه څه نوم پرې هغه صحيح دی، مثلاً د قرآن کریم خدمت کونکو ته مفسرين او د حديثونو خدمت کونکو ته مُحدَثين، د نحو خدمت کونکو ته نحويين وغيره ويل کيږي. آیا دا ټول مسلمانان نه دي؟

دویم جواب: صحابه کرامو رضي الله عنهم هم خپل ځانونه د قبائلو طرف ته منسوب کوی حال دا چه هغوی ټول مسلمين وو، مثلاً قریشی، تمیمی، حارثی، غفاری وغيره.

دریم جواب: په قرآن کریم کې چې چیرته **﴿سماکر المسلمین﴾** دی، همدغه شان الفاظ د **﴿عباد الرحمن﴾** هم پکې دي.

(۱) سورة الحج آیت: ۷۸

دغه شان په حديث كې د سوداگرو نوم راځي. چې رسول الله ﷺ په سوداگرو باندې تير شو او وې فرمايل:

﴿فَمَالًا يَنْتَرِمُوهُ أَحْسَنُ مِنْهُ فَقَالَ يَأْمَعَشَرُ التَّجَارِ﴾^(۱)

ترجمه: رسول الله ﷺ زموږ ښه نوم كېښود او معشر تجار يې ورته وويل.

دغه شان د انصارو په اړه غيلان بن جرير د سيدنا انس رضی اللہ عنہ څخه پوښتنه وكړه:

﴿أَرَأَيْتُمْ إِنْ الْأَنْصَارِ كُنْتُمْ تَسْعُونَ بِهِ أَمْ سَأَكْرَهُهُ﴾^(۲)

ترجمه: ستاسو نوم انصار څنگه شو. دا نوم تاسو خپله ايښی كه الله درته ايښی؟

پدې باندې سيدنا انس رضی اللہ عنہ وفرمايل: ﴿بَلْ سَمَّاءُ اللَّهُ﴾ الله پاك زموږ دا نوم ايښی. د

صحابه كرامو نوم انصار په آيت كريمه: ﴿وَالسَّابِقُونَ السَّابِقُونَ مِنَ الْمُهَاجِرِينَ وَالْأَنْصَارِ﴾

مخكې كيدونكي د مهاجرينو او انصارو څخه. پدې الفاظو سره ثابت دي^(۳).

خلاصه ۱: چې د توحيد او رسالت منونكي هر يو ته به مسلمين ويل كيږي.

څوك چې د توحيد او رسالت انكار كوي. هغه به غير مسلم وي. باقي نوم. قبيله.

ښار د تعارف لپاره په بيلو بيلو نومونو اېښودو كې هيڅ خبره نشته.

اوومه عقیده: د جماعت المسلمین سره یو ځای شی

﴿تِلْكَ جُمُوعَةُ الْمُسْلِمِينَ﴾ د جماعت المسلمین سره یو ځای شی. ﴿فَاعْتَزِلْ تِلْكَ

الْفِرْقَ كُلَّهَا﴾ د ټولو فرقو څخه جدا شه.^(۴)

لومړی جواب: ددې حديث مطلب حافظ ابن حجر رحمه الله وغيړه دا ښودلی ﴿فَعَرَفَ

ان المراد بالوصف المذكور اهل السنة والجماعة وهما اهل الشريعة من سوامر﴾ د اهل علمو د

(۱) ابوداؤد روايت قيس بن ابی غرز هص ۱۱۶۱

(۲) بخاری بروایت انس ج ۱ ص ۵۳۳

(۳) سورة التوبة آيت ۱۰۰

(۴) البخاری: ۳۶۰۶، ۷۰۸۶، ومسلم: ۱۸۴۷

جماعت سره يو ځای کېدل ضروري دي او هغه اهل سنت والجماعت دي. هم هغوی د شرعي علومو پيژندونکي دي. (۱)

په مصنف ابن ابی شيبه کې دي: چې دا د هغه وخت خبره ده. کله چې څوک خليفه نه وي؛ نو تاسو وتبستی او تر مرگه پورې د ونو په بيخونو پورې پيوست شئ. که خليفه وي؛ نو هغه سره اوسېږه! اگر که هغه ستا ملا کمزورې کړي. (۲)

دويم جواب: دا اوږد حديث دی. د پوره حديث ترجمه بله ده. چې په هغې سره مطلب خپله واضحه کيږي. دا حديث د سيدنا حذيفه بن اليمان رضي الله عنه څخه روايت دی. چې په هغې کې راځي: خلکو به د رسول الله ﷺ څخه د خير خبرې معلومولې. ما به ترې د شر (فتنې) خبرې پوښتلې. پدې ويريډم چې چيرته زه پکې اخته نه شم. يوه ورځ ما وويل: يا رسول الله ﷺ مونږ د جاهليت په زمانه کې وو. الله پاک مونږ سره د نيکۍ معامله وکړه، آيا ددې نيکۍ نه وروسته به هم څه شر راځي؟ رسول الله ﷺ وفرمايل: هو! ما پوښتنه وکړه، ددې شر نه وروسته به بيا خير راځي؟ رسول الله ﷺ وفرمايل: ددې نه وروسته به داسې خلک پيدا شي. چې څه به زما په سنت روان وي او څه به خپلې طريقې جوړې کړي. ما بيا پوښتنه وکړه: چې ددې نه وروسته به بيا شر وي؟ رسول الله ﷺ وفرمايل: هو! هغه وخت به د جهنم طرفته راغونښتونکي د جهنم په دروازه ودرېږي. څوک چې هم د هغوی خبره مني، هغه به جهنم ته غورځوي، ما عرض وکړ. يا رسول الله ﷺ! ددې خلکو به څه صفتونه وي. (چې مونږ يې وپيژنو) رسول الله ﷺ وفرمايل: دا خلک به په ظاهره کې د لوی جماعت څخه وي، ما وويل يا رسول الله ﷺ: که دا خلک زه نه بيا مومم؛ نو څه وکړم. رسول الله ﷺ وفرمايل: که د مسلمانانو يو جماعت يا امام وي؛ نو هغوی سره شه، که جماعت او امام نه وي؛ نو بيا د ټولو فرقو نه بيل شه او ځنگل ته لاړ شه؛ د ونو په بيخونو کې کښينه! دا به ستا په حق کې ډېر غوره عمل وي. (۳)

(۱) فتح الباری ۱۳/۳۱۶، کتاب الاعتصام بالکتاب والسنة

(۲) مصنف ابن ابی شيبه، کتاب الفتن، ابوداؤد، ج ۱ ص ۵۸۲

(۳) بخاری ج ۲ ص ۱۰۴۹

وضاحت : د دېنه معلومېږي چې دوی کوم حدیث وپاندي کوي. هغه خو خپله د قیامت د فتنې د لرې والي خبره کوي.

دریم جواب : دا د حدیث څخه څنگه معلومه شوه؟ چې د امام نه مراد دلته د هغوی د جماعت امیر مسعود دی، د مسلمین نه مراد د مسعود جماعت المسلمین دی، دا مطلب خو یو محدث هم نه دی بیان کړی. **(فاعتزل تلك الفرقة كلها)** نو بیا د ټولو فرقو څخه جدا شه! د دېنه مراد د حکومت باغیان او گمراه خلک دي. دا مطلب نه چې د دېنه مراد ټول دیني جماعتونه دي.

سیدنا عبدالله بن مسعود رضی الله عنه فرمایي: **(فألزم جماعة الناس)** (۱)

اتمہ عقیدہ: خپل ځان ته د مسلمان پر ځای مسلم وایي

خپل ځان ته د مسلمان ویلو پر ځای مسلم ویل پکار دي. ځکه چې د مسلمان لفظ په قران او سنت کې نشته او د مسلم لفظ په قران او سنت کې شته.

جواب : د مسلم لفظ پښتو ترجمه په مسلمان سره کیږي، دا دواړه بیل بیل الفاظ نه دي، بلکې یو شی دي، یو عربي لفظ دی او بل اردو لفظ دی.

نهمہ عقیدہ: د فقه ضرورت نشته

د فقه ضرورت نشته، یواځې قرآن او حدیث پوره دی!

یو ځای کې پروفیسر مسعود احمد لیکي:

د فقه په کتابونو کې چې څه دي آیا هغه ټول منزل من الله دي؟ که داسې نه وي، نو ددې اتباع حرامه ده.

همدغه شان بل ځای کې لیکي:

د فقه بشماره مسئلې د ځان نه جوړې شوي، وللاکثر حکم الکمل (اکثر لره حکم د کل وي، د مصداق کیدو له امله دا فقه د ځانه جوړه شوې.

جواب : د فقه اهميت او ضرورت منل شوی. ددې وجه دا ده: لکه څرنگه چې د انسان ضروريات ډيريرېږي، دغه شان د فقهې په مسئلو کې هم اضافه کيږي. همدغه شان کوم ساده ژوند چې د صحابه کرامو رضي الله عنه عادت وو ختم شو، د ايران او نورو عجمي ملکونو په خوښه او طبيعتونو باندې مرکوز کيدل پدې وجه د حالاتو تقاضا دا شوه، چې د کتاب او سنت تعليمات په داسې اندازې ترتيب شي، چې د صحابه کرامو رضي الله عنه اقوال ولټول شي او د دين ټوله ذخيره مخې ته کېښودل شي. تر څو د ژوند نظام په مکمل ډول سم شي، چې د هغې په رڼا کې عالم، جاهل، ذهين، عربي، عجمي، هريو خپل ژوند په شريعت باندې په آساني سره تير کړي او کومې مسئلې چې صراحت سره په قرآن، حديث او د صحابه وو په اقوالو کې شتون نه لري، هغه د نصوصو څخه راوويستل شوي، تر څو آينده نسلونه په شريعت باندې په آساني سره عمل وکړي.

د اختر په لمونځ کې د شپږو تکبيرونو څخه

انکار او په عامو لمونځونو اعتراض کول

د اختر په لمونځ کې دوولس زياتي تکبيرونه دي، نه شپږ تکبيرونه لکه احناف

چې وايي.

جواب : د غير مقلدينو په بيان کې ددې په اړه جواب تير شوی: زموږ او د دوی صرف د اختر د لمونځ په زياتي تکبيرونو کې اختلاف نشته، بلکې په عامو لمونځونو هم هغوی اعتراض کوي، د سيد وقار علی شاه په وينا (۱) د جماعت المسلمين نظريه د لمانځه په اړه داسې ده:

۱: افسوس! خلکو لمونځ بدل کړی، د لمونځ ارکان يې برخې برخې کړي، ځينې يې پکې فرائض ټاکلي، ځينې يې پکې واجبات ټاکلي، ځينې يې پکې سنت ټاکلي او ځينې يې پکې مستحبات ټاکلي، د نبی کریم ﷺ او د هغه د صحابه کرامو رضي الله عنه په

(۱) سيد وقار علي شاه د ډيرې مودې پورې د جماعت المسلمين د باني مسعود احمد سره وو؛ خو د مسعود احمد سره د نظرياتو د اختلاف له امله بيل شو.

دور کې ددې تقسيم نوم او نځېنه هم نه و، لمونځ فرض دی، طريقه يې هم فرض ده. پدېکې فرض، واجب، سنت او مستحب تقسيم فرضي دی هيڅ حقيقت نه لري ^(۱).
 ۲: په اسلام کې د اختر لمونځ، تحية المسجد، د لمر او سپوږمۍ تندر نيولو لمونځونه فرض دي. ^(۲)

۳: د ښځو لپاره عيدگاه ته تلل فرض دي؛ خو مذاهب خمه کې يو هم په ښځو باندې عيدگاه ته تلل فرض نه مني. ^(۳)

۴: د اذان جواب ورکول فرض دي؛ خو په مذاهب خمه کې چا هم ددې په فرضيت قول نه دی کړی. ^(۴)

۵: په لمانځه کې «اللهم اني اعوذ بك من عذاب جهنم...» ويل فرض دي؛ خو په مذاهب خمه کې چا هم دېته فرض نه دي ويلی. ^(۵)

۶: د جمعي غسل فرض دی؛ خو په مذاهب خمه کې چا هم دېته فرض نه دي ويلی. ^(۶)

۷: په درې کانونو سره استنجاء کول فرض دي، ^(۷) خو اهل حديث والا وايي چې که طاق نه اخلي؛ نو هيڅ گناه نشته. ^(۸)

۸: د اهل حديثو په مذهب کې دي چې اول دي په مخ مسح وکړي. بيا دي په لاسونو باندې. په اسلام کې دي چې اول دي په لاسونو باندې مسح وکړي او بيا په مخ باندې. ^(۹)

(۱) متفرق مضامين: ۲۹

(۲) مذاهب خمه اور دين اسلام: ۳۴، ۴۴، ۴۱

(۳) مذاهب خمه اور دين اسلام: ۲۶

(۴) مذاهب خمه اور دين اسلام: ۲۹

(۵) حواله مذکوره: ۳۲

(۶) مذاهب خمه اور دين اسلام: ۳۰

(۷) تحقيق صلاة: ۴۷

(۸) المسلم: ۲/۴۱

(۹) المسلم: ۴/۱۶

- ۹: پہ ٹیپی سرہ نیت کول خلاف سنت دی او پہ زہ سرہ نیت کول عین سنت دی. (۱)
- ۱۰: پہ یو سلام سرہ درې رکعتہ وتر جائز نہ دی، (۲) رسول اللہ ﷺ درې رکعتہ (وتر) حرام کړي دي؛ خو د اهل حدیثو پہ نزد جائز دي. (۳)
- ۱۱: لوخ سر دي لمونځ نه کوي، (۴) داسې یو حدیث هم نشته. چې په هغې کې لوخ سر سره د لمونځ کولو صراحت وي. هغه هم بغیر د عذر نه، (۵) د هیڅ حدیث څخه دا نده ثابته چې رسول اللہ ﷺ چیرته لوخ سر لمونځ کړي وي، خصوصاً پداسې وخت کې چې د هغوی سره خولۍ یا پگړۍ موجوده وي، لہذا خولۍ یا پگړۍ تړلو سره لمونځ کول د پورته آیت ﴿حَذُّوْا زِيْنَتَكُمْ عِنْدَ كُلِّ مَسْجِدٍ﴾ (د هر لمانځه لپاره ډول او زینت وکړی) په لحاظ ضروري دي. (۶)
- ۱۲: دا خیال هم صحیح نه دی. چې کشمیری انتہایی په صحت سره لمونځ کوي. نہایت صحیح خو په ځای پرېږده، په سلو کې یو هم په مشکله صحیح لمونځ کوي. د تقلید د جہالت او د غفلت دور دی. (۷)
- ۱۳: د شافعی، مالکی، حنبلي او حنفي لمانځه طریقه د هغوی د مذهبونو مطابق ده، د حدیث سره د هغوی هیڅ تعلق نشته. (۸)
- ۱۴: د (اهل حدیثو) زموږ لمونځونو ته کتلو سره قی ورځي. (۹)
- ۱۵: د احنافو لمونځ غلط دی، (۱۰) د احنافو د لمانځه طریقه بېشکه غلطه ده. د مقلد لمونځ بالکل نه قبلېږي. (۱۱)

(۱) تحقیق صلاة: ۱۱۱

(۲) صلاة المسلمين ص: ۳۹۶

(۳) رساله مسعود احمد صاحب بنام محمد شفیق صاحب ۱۸ ذوالقعدہ ۱۴۰۳ھ ص ۱۱

(۴) نماز کی اہمیت: ۱۲

(۵) صلاة المسلمين ص: ۷۵، منہاج المسلمين: ۹۹

(۶) نماز اور زینت: ۹

(۷) تفہیم اسلام: ۲۲۴

(۸) سوالات کے جوابات از مسعود احمد صاحب: ۳ رمضان ۱۴۱۱ھ ص ۱

(۹) مراسلہ مسعود احمد صاحب بنام عمران رشید صاحب: ۱۸ محرم ۱۴۱۱ھ ص ۲

(۱۰) التحقیق فی جواب التقلید: ۱۱

(۱۱) تلاش حق: ۵۵، ۱۰۹

۱۶: تاسو د احنافو د لمانځه پوره مشاهده وکړی، د دوی د لمانځه طریقه به د

رسول الله ﷺ د بیان شوي طریقي مطابق بیخي نه وي. (۱)

۱۷: مونږ ته حکم شوی: ﴿فاعتزل تلك الفرقة كلها﴾ ټولې فرقې پرېودی او د

هغوی څخه جدا شی! لهذا مونږ د هغو ټولو نه جدا شو، د هغوی په لمونځونو کې نه

شم شریکیدلی، ځنګه به شریک شو، پداسې حال کې چې دوی فرقه واران نه لمونځ

کوي، چې د اسلامي لمونځ څخه ډېر مختلف دی. (۲)

یولسمه عقیده: د مسعود احمد په لاس بیعت کول فرض دي

دوی د خپل امیر مسعود احمد سره بیعت کول فرض ګڼي، که څوک بیعت نه کوي؛ نو

هغه مسلمان نه دی، پدې اړه هغوی ټول هغه دلیونه وړاندې کوي، چې د اسلامي

حکومت او خلیفه المسلمین سره یې تعلق وي، د هغه احادیثو څخه مراد خلیفه

المسلمین وي. (۳)

دولسمه عقیده: د الله پاک لپاره لفظ خدا (خدای) ویل جائز نه دي

د لفظ خدا (خدای) اطلاق په الله پاک باندې ناجائز دی، پدې اړه هغوی لیکي: زمونږ

په نزد الله اسم ذات دی. ددې ترجمه نشي کیدی، بله دا چې لفظ خدای د الله پاک د

شان سره نا مناسب دی، ځکه چې د فارسیانو د عقیدې مطابق دوه خدایان دي، یو د

نیکی خدای او دویم د بدی خدای، ګویا دا خدای ناقص دی، د الله پاک ذات د نقصان

څخه پاک دی، لهذا د الله پاک لپاره د لفظ خدای استعمالول صحیح نه دي. (۴)

جواب: اهل سنت والجماعت فرمای: په عربی ژبه کې د رب ترجمه په پښتو کې د

مالک او صاحب په معنی ده، د همدې ترجمه په فارسی ژبه کې په خدا سره کیږي، په

همدې وجه د الله پاک نه سېوا بل چا ته خدای ویل جائز نه دي. په غیاث اللغات کې

(۱) مجله المسلمین: جنوری ۲۰۰۲، ص ۹۱

(۲) جماعت المسلمین پر اعتراضات اور ان کے جوابات: ۳۶

(۳) شرح مسلم للنووی کتاب المارة ۲/۱۱۹

(۴) التحقيق فی جواب التقليد: ۱۱۷

دی، د خدا معنی مالک او د صاحب ده. همدغه شان د سوونو کالو راهیسی یې د هندوستان لوی اکابر استعمالوي، چا هم پدې باندې نکیر نه دی کړی. (۱)

دیارلسمه عقیده: د ایصال ثواب څخه انکار

چې مړي ته ثواب وبخښل شي؛ نو د هغې ثواب مړي ته نه رسیږي.

جواب: دا عقیده هم د اهل سنت والجماعت خلاف ده، د اهل سنت والجماعت په نزد مړي ته د مالیه (خیرات، صدقې وغیره)، یا بدني (نفل لمونځ وغیره)، یا مالي او بدني (حج وغیره) ثواب رسیږي، همدا خبره د احادیثو او اکابرینو څخه نقل شوې ده. په یو روایت کې دي، چې یو یې ښځې پوښتنه وکړه، چې زه د خپل پلار له طرفه حج یا عمره کوم؛ نو آیا ددې ثواب هغه ته رسیږي؟ رسول الله ﷺ وفرمایل: هو! (۲) په یو روایت کې دي: چې رسول الله ﷺ یو صحابي ته مشوره ورکړه، چې د خپلې مور له طرفه کوهی وکڼه! هغې ته به یې ثواب ورسیږي.

همدغه شان په یو روایت کې راځي: چې د درې عملونو ثواب انسان ته د مرګ نه وروسته هم رسیږي:

۱: صدقه جاريه. ۲: هغه علم چې خلکو ته یې فایده ته ورسیږي. ۳: نیک اولاد. (۳)

د جماعت المسلمین په اړه د مفتیا نورایې

د یو سوال په جواب کې مولانا محمد یوسف لدھیانوي رحمۃ اللہ علیہ فرمایي چې: په کلمه شهادت کې د کلمه طیبه شاهدي ورکول کیږي، که کلمه طیبه هیڅ شی نه وي؛ نو شاهدي د څه شي ورکول کیږي، اصل کې په مسلمانانو کې د اختلاف پیدا کولو لپاره شیطان نوي نوي خبرې راوباسي، دا خلک گمراه دي، د دوی څخه ځان لري ساتل پکار دي. (۴)

(۱) د تفصیل لپاره وګورئ: آپ کے مسائل اور انکا حل: ۸/۴۹

(۲) البخاری: ۱۵۱۳، ومسلم: ۱۳۳۴، وابوداؤد: ۱۸۰۹، والنسائی: ۵/۱۱۷

(۳) مسلم: ۱۶۳۱، وابوداؤد: ۳۸۸۰، والترمذی: ۱۳۷۶، والنسائی: ۶/۲۵۱، واحمد: ۲/۳۷۲

(۴) آپ کے مسائل اور انکا حل: ۱/۱۹۱

د یو بل سوال په جواب کې مولانا محمد یوسف لدھیانوي رحمۃ اللہ علیہ لیکي: جماعت المسلمین د غیر مقلدینو یو جماعت دی، چې د ائمه اربعه وو مقلدینو ته مشرکان وایي. (۱)

د سید وقار علي شاه په وینا د جماعت المسلمین عقیدې د قادیانیانو سره یو ځای کیږي!

د قادیانیانو او جماعت المسلمین عقیدې په یو نظر کې

شمار	د احمدیه عقیدې (قادیانی)	د مسعودیه جماعت المسلمین عقیدې (رجسټرډ کراچی)
۱	څوک چې د مرزا غلام احمد قادیانی په جماعت کې نه وي داخل، هغه مسلمان نه دی.	څوک چې د مسعود احمد په جماعت کې نه وي داخل، هغه مسلمان نه دی.
۲	د غیر احمدی په اقتداء کې لمونځ کول صحیح نه دی.	د غیر مسعودي په اقتداء کې لمونځ کول صحیح نه دی.
۳	د غیر احمدی په اقتداء کې حج کول جائز نه دی.	د غیر مسعودي په اقتداء کې حج جائز نه دی.
۴	د غیر احمدی د جنازې لمونځ جائز نه دی.	د غیر مسعودي د جنازې لمونځ جائز نه دی.
۵	د غیر احمدی د ماشوم بچي جنازه کول هم جائز نه دي.	د غیر مسعودي د ماشوم بچي جنازه کول هم جائز نه دي.
۶	د غیر احمدی لپاره د مغفرت دعا جائز نه دي.	د غیر مسعودي لپاره د مغفرت دعا کول جائز نه دي.
۷	غیر احمدی ته د احمدی لور ورکول جائز نه دي.	غیر مسعودي ته د مسعودي لور ورکول جائز نه دي.

(۱) آپ کے مسائل اور انکا حل: ۱/۱۸۶

۸	د غير احمدي لور سره نکاح جائز ده، لکه د اهل کتابو سره.	د غير مسعودي لور سره نکاح جائز ده، لکه د اهل کتابو سره.
۹	د احمديت خلاف تلونکي د جماعت نه خارج دي.	د مسعوديت خلاف تلونکي د جماعت نه خارج دي.
۱۰	د احمديت پرېښودونکي په نکاح کې که احمدي جينی وي؛ نو هغه په طلاق ورکولو او جينی په طلاق اخستلو مجبورولی شي.	د مسعوديت پرېښودونکي په نکاح کې که مسعودي جينی وي؛ نو هغه په طلاق ورکولو او جينی په طلاق اخستلو مجبورولی شي.
۱۱	هر احمدي ته پکار دي چې خپل ځان په حقه وگني او غير احمدي په ناحقه.	هر مسعودي ته پکار دي چې خپل ځان په حقه وگني او غير مسعودي په ناحقه.
۱۲	هر احمدي ته پکار دي چې صرف د خپل جماعت لپاره د خپل نفس، مال او وخت قرباني ورکړي.	هر مسعودي ته پکار دي، چې صرف د خپل جماعت لپاره د خپل نفس، مال او وخت قرباني ورکړي.
۱۳	د قرآن او حديث صرف هغه وضاحت او تشریح منل کيږي، کومه چې مرزا صاحب يا د هغوی خلفاؤ کړې وي.	د قرآن او حديث صرف هغه وضاحت او تشریح منل کيږي، کومه چې مسعود صاحب يا د هغوی خلفاؤ کړې وي.
۱۴	د خپل مقصد لپاره توريه (خپله عقيده پټول، جائز ده.	د خپل مقصد لپاره توريه (خپله عقيده پټول، جائز ده.
۱۵	د احمديت پرېښودونکي مرتد دي، وغیره وغیره.	د مسعوديت پرېښودونکي مرتد دي، وغیره وغیره.

د جماعت المسلمین پہ رد لیکل شوی کتابونہ !

✽ جماعت المسلمین قرآن و سنت کی عدالت میں۔ مفتی اکرام الرحمن صاحب... مکتبہ منیریہ

✽ افکار و عقائد و فتاویٰ جماعت المسلمین مرتبہ سید وقار علی شاہ۔

✽ جماعت المسلمین اپنی افکار و نظریات کی آئینہ میں ، مرتبہ مولانا محمد قاسم سومرو، مکتبہ

جامعہ بنوریہ، کراچی۔

✽ فرقہ جماعت المسلمین تحقیق کی آئینہ میں۔ مناظر اسلام مولانا محمد صفدر اوکاڑوی

✽ جماعت المسلمین یا جماعت التکفیر ... سید وقار علی شاہ صاحب وحیدی کتب خانہ، معراج

کتب خانہ، مکتبہ اسلام محلہ جنگی، پشاور شہر۔

✽ نام نہاد جماعت المسلمین، یعنی فرقہ مسعودی کی سوالات کی جوابات، مولانا محمد امین

اوکاڑوی

[فرقه انجمن سرفروشان اسلام]

د انجمن سرفروشان اسلام فرقي تاريخ

ددې فرقي بنسټگر رياض احمد گوهر شاهي دی، لومړی دی د بريلوي مسلک منونکی وو؛ خو بيا ډير زر د هغه تحريك افشا شو، چې دی يو بې دينه سړی دی او د يوې ايجنسی (مؤسسې) پيداوار دی، دی د هيڅ مسلک منونکی نه، بلکې په خپلو خواهشاتو عمل کونکی انسان دی، پدې وجه هغه د ښځو سره ملاویدل، شراب او چرس څښل وغيره داسې ډول حرامو ته حلال ويل.

د مال او دولت د ډير والي څخه هم معلومېږي. چې هغه د يوې ايجنسی سړی دی، چې د مسلمانانو ترمنځ د اختلاف جوړونې لپاره تيار شوی وو. په همدې وجه هغه ښکاره او بغير د ويرې د غلطو عقيدو او نظريو پرچار وکړ، بيا هغه په لږ وخت د يوې فتنې په حيثيت خلکو ته په ډاگه شو او په پوره ملک کې د هغه جراثيم خپاره شو، بيا دده پدې غلطي او خرابې عقيدې عالمانو خپلې ويناوې وکړې او د هغه د کفر فتوی يې ورکړه.

د انجمن سرفروشان اسلام فرقه کله وجود ته راغله؟

دا فرقه په ١٩٨٠م کې پيدا شوې، د دوی لومړنی مرکز کوتيږي ښار حيدرآباد سنده خورشيد کالونی کې وو.

د انجمن سرفروشان اسلام د بنسټگر رياض احمد گوهر شاهي حالات

نوم: رياض احمد گوهر شاهي.... د پلار نوم يې فضل حسين مغل چې حکومتي وظيفه يې هم درلوده.

پيدايش: د پندۍ په ډهوک گوهر شاه کلي کې په ٢٥ نومبر ١٩٤١م پيدا شوی.

زده کړه: په خپل کلي کې ډهوک گوهر شاه کې يې تر اتمه پورې مکتب وويل، بيا يې په خپلو روپيو شخصي تعليم وکړ تر دې چې لسم صنف يې پای ته ورسوی،

بيا يې د ويلونگ او موټر مكينك (مستري توب) كار زده كړ. او د موټر ميكك (موټر حورونې) دكان يې خلاص كړ؛ خو په هغې كې ورته څه گټه ونشوه. د كاروبار د حاصلولو لپاره چې پريشانه شو؛ نو سوچ يې وكړ چې د پيرى مريدى كار شروع كول پكار دي، ددې لپاره يې په پيل كې د خانقاه چكرې ولگولې.

گوهر شاهي خپله ليكي: څو كاله د سيهون شريف په غرونو او لاله باغ كې روان وو، مجاهدې يې وكړې؛ خو مراد راته حاصل نه شو.

بيا مي د حام داتار او بري امام په دربارونو كې پاتې شو؛ خو هيڅ فايده ورته ونشوه، په روحاني سفر كې هغوى په يو بل ځاى كې ليكي چې د شلو څخه د ديرشو كالو تر عمر پورې د يو خر اثر وو، لمونځ وغيره ټول ختم شو، د جمعې لمونځ هم ادا نه شو، د پيرانو او عالمانو نه جدايي راغله، په اكثرو محفلونو كې به مي په هغوى پسې بدې ردې ويلې، واده مي وكړ، درې بچي مي پيدا شو، په كاروبار كې مصروف شوم، د ژوند په مطلب پوه شوم چې لږ شان ژوند دى، مزې وكړه، فالتو وخت به مي په سينماگانو او تهيترو كې تيريدلو، د پيسو د راجمع كولو لپاره د حلال او حرام تميز هم ختم شو، په كاروبار كې يې ايماني، چل، دوكه او درواغ ويل زما شعار جوړ شو، پدې پوه شوم چې د نفس اماره په قيد كې يې ژوند تير شو، د سوسائيتيانو له امله راباندې د بدې اثر وشو. (١)

بيا مي پيرى مريدى شروع كړه، ددې لپاره هغه د سنده، غريبه او بې تعليمه علاقه جام شورو ټيكسټ بك بورډ كې خائنه يوه وړه كوټگى (اطاق. حجره) جوړه كړه، د پيريانو خاپيرو راويستلو دنده يې شروع كړه، د كمزورو عقيدو والا خلكو پرې رش جوړ كړ، د جام شورو د ميديكل كالج (معالجوي طب) زده كوونك تگ راتگ هم دلته شروع شو؛ خو د پوهنتون د هغه دا ځاى ختم كړ، وروسته هغه په حيدرآباد سرې گهاټ كې خائنه اده جوړه كړه.

دا واقعه گوهر شاهي خپله په خپل کتاب روحاني سفر کې ليکلې. د هغه په ليکلو کې يې وگوري. گوهر شاه ليکي:

روحاني حکم وشو، چې حيدر آباد ته واپس لاړ شه او د الله پاک مخلوق ته فيض ورسوه، ما وويل چې که هلته مې واپس کوي؛ نو پندې ته مې وليږه؛ هلته هم د الله پاک مخلوق دی، چې په دنيا کې اوسيدل دي؛ نو بيا د ښځې او بچو نه لري والی په څه؟ حکم وشو چې ښځې بچي هم دلته راوغواړه؛ په جواب کې ما وويل چې د هغوی د معاش لپاره به وظيفې ته ضرورت وي، زه اوس د دنيوي دندو څخه بيل اوسيدل غواړم، جواب راغی: چې څوک د الله پاک د دين خدمت کول غواړي، الله پاک د هغوی مرسته کوي او الله پاک هغوی ته د هغه ځای نه رزق ورکوي، چې د هغه گمان هم نه وي، د جام شورو د ټيکسټ بک بورډ نه شا ته مې يو ځای جوړ کړ، کيناستم او د قلبي ذکر، د پيريانو وغيره سلسله شروع شوه، هغه خلک چې د سیهون نه خبر وو، هغوی راته تگ راتگ شروع کړ، هغوی زما د ضرورياتو وسيله جوړه شوه، اوس دلته هم د خلکو رش جوړ شوی، ځايي پوليس راپسې ولگيدل. پټ پټ يې زما د حرکاتو جايزه واخسته، تر دې چې يوه عکس ويستونکې کامره مې په نژدې ونه کې برابره کړه. تر څو راتلونکي حادثې له نژدې په خپلو سترگو وڅارم، د پوهنتون او معالجوي طب زده کوونکي طالبان راغلل، د ذکر او فکر خبرې به يې اوريدلې، د هغوی سره هم د ذکر شوق پيدا شو، مشر مدير ته يې معلومه شوه، چې هغه د نورو عقايدو سره اړيکه درلوده، هغه زما مريدانو په سختی سره منع کړ؛ خو منع نه شو، يوه ورځ مدير چوکيدارانو ته حکم وکړ، چې د هغه دا اطاق وران کړي، يا استعفی ورکړي، د سبا راختو سره سم چوکيداران راغلل، وې ويل: مونږ ته ستا د اطاق د خرابولو حکم شوی، مونږ چوکيدارانو ته هيڅ هم ونه ويل: تر دې چې هغوی زما د اوسېدو دغه کمره راخرابه کړه او ټول سامان يې لرې وغورځولو. (۱)

اوس په حیدر آباد سرې گهاټ کې اوسېږم، دلته هم راته خلک راتلل، خلک به راسره په ډیره مینه ملاویدل، سوچ مې وکړ، چې ولې د دوی څخه د دین کار وانخستل شو، د ټولو نه مې لومړی د بوداگانو سره قلبي ذکر شروع کړ، هغوی راسره ومنله او زما بڼه تعریفونه یې هم کول؛ خو د عمل لپاره څوک هم تیار نه شو، بیا مې سوچ وکړ، چې د دین د عالمانو څخه باید مرسته او کومک واخستل شي، ډیرو عالمانو سره ملاو شوم؛ خو دا خلک ظاهر هر څه گڼي، د هغوی په نزد ولایت هم علم ظاهري وو، بلکې اکثره عاملین مولویان، پیران او فقیران جوړ شوي. ډیرو کمو عالمانو د علم باطن په اړه راسره صرف څټ و خوځولو. اکثره راسره مخالفت څرگند کړ، بیا مې د عابدانو او زاهدانو د اړیکې سره سره د ځوانانو لورې ته مخه کړه، ځکه چې د هغوی زړونه لا محفوظ وو، زړونو یې د زړه خبره ومنله، هغوی عملاً لیک راته ووايه، بیا مې هغوی ته د روحانیت د نسخو پلورلو لپاره په بازارونو کې د گرځولو وینا وکړه؛ نو ټولو په مینه دا خواهش منظور کړ، په کلیو، محلو او جوماتونو کې مې بڼه ډېر مینه وال پیدا کړه، د انجمن سرفروشان اسلام پاکستان بنیاد مې هم په دغه وخت کې کېښود. (۱)

ددېنه وروسته هغه د خپلو عقیدو او نظریو پیل کوي، د څه عقیدو ذکر په وړاندې صفحو کې راروان دی.

د انجمن سرفروشان اسلام عقیدې او نظریې

- ۱: رسول الله ﷺ چې ما ته څه وایي، هم هغه زه بیانوم. (۲)
- ۲: د اسلام په پنځه ارکانو کې خو روحانیت نشته، روحانیت خو په ذکر کې دی. (۳)
- ۳: د قرآن کریم څلوېښت پارې دي. (۴)

(۱) روحانی سفر: ۳۸، ۳۹

(۲) حق کی آواز ص: ۴

(۳) حق کی آواز ص: ۳

(۴) حق کی آواز ص: ۵۲

۴: د رسول الله ﷺ د زیارت نه بغیر څوک هم د هغه امتي نه شي جوړېدی. (۱)
 ۵: روحانیت زده کړی، که ستاسو تعلق د هر مذهب سره وي، که مسلمان یې که عیسایي، که هندو یې، که سکھ یې بغیر د کلمې ویلو نه هم الله پاک ته بنده رسیدلی شي. (۲)

۶: د انبیاء ﷺ سپکاوی کول.

۷: زه امام مهدي یم، زما په طریقې سره به دنیا ته هدایت حاصلېږي. (۳)

۸: په کلمه کې لا اله الا الله محمد رسول الله، ددې په ځای گوهر شاهي رسول الله ویل پکار دي. (۴)

۹: د سیدنا عیسیٰ علیه السلام سره د ملاقات دعوه کول.

۱۰: د پردیو بنځو سره په لاس سترې مشي او غاړه یو ځای کول وغیره صحیح دي.

د فرقه انجمن سرفروشان اسلام عقیدې او نظریې.

د قرآن او حدیث څخه یې جوابونه

لومړۍ عقیده

رسول الله ﷺ چې ما ته څه تعلیم راکوي، زه هم هغه خلکو ته بیانوم.
 د اسلام ارکان، لمونځ، روژه، حج، زکوٰۃ کې روحانیت نشته، روحانیت خو صرف په ذکر کې دی، لکه گوهر شاهي خپله لیکي:

په لمونځ، روژه، حج، زکوٰۃ او نورو عبادتونو کې روحانیت نشته، د روحانیت تعلق د زړه د ټک ټک په ذریعه الله الله کول دي، چې د هغې په ذریعه انسان کې موجوده نور نورو مخلوقاتو ته هم نقلېږي او الله الله کول شروع کوي، بیا دوی لمونځونه کوي، روژې نیسي، د هغوی دا عمل به تر قیامته پورې جاري وي. (۵)

(۱) میناره نور ص: ۳۴

(۲) میناره نور

(۳) حق کی آواز: ۴/۵

(۴) اشتهار

(۵) حق کی آواز: ۳

جواب : ددې خلاف د اهل سنت والجماعت عالمان فرمايي: پدې باندې اجماع ده چې لمونځ، روژه، حج، زکوٰۃ او نور عبادتونه دا په دين کې اصل مقصود دي، که څوک ددې په اړه ووايي چې پدېکې روحانيت نشته؛ نو دا د کفر خبره ده. (١)
خلاصه دا چې: شريعت او روحانيت يعني طريقت د حقيقت په لحاظ سره يو شی دي. طريقت په شريعت باندې د عمل کولو نوم دی. يعني هغه طريقه چې د هغې په ذريعه انسان په کامل شريعت باندې عمل کولی شي.

دويمه عقیده: د قرآن کریم څلوېښت پارې دي

دې باره کې خپله گوهر شاهي ليکي:
دا قرآن کریم دعوامو لپاره دی، لکه څنگه چې يو علم د عوامو لپاره او بل علم د خواصو لپاره دی، چې د سينې نه سينې ته منتقل شوی وي. همدغه شان د قرآن کریم لس پارې نورې هم دي، کله چې مونږ د الله پاک د پيژندلو لپاره په مغل باغ سيهون شريف کې ذکر، فکر، تلاوت، عبادت، رياضت او مجاهدې وکړي؛ نو په مونږ باندې باطني راز ښکاره شو، باطني مخلوقات زمونږ مخې ته راغلل او هغه لس پارې هم مخې ته راغلې. (٢)
په همدې کتاب کې بل ځای ليکي: ديرش پارې د ظاهري قرآن کریم او لس ورسره د باطني يو ځای کولو سره څلوېښت پارې شوي. (٣)

جواب : دا عقیده هم د قرآن او حديث څخه سراسر خلاف ده. په قرآن کریم کې الله پاک خپله فرمايي:

﴿ إِنَّا نَحْنُ نَزَّلْنَا الذِّكْرَ وَإِنَّا لَهُ لَحَافِظُونَ ﴾ (٤)

ترجمه: بېشکه مونږ قرآن نازل کړی او هم مونږ به ددې ساتنه کوو.

(١) احسن الفتاوى: ١/٣١٩

(٢) حق کی آواز: ٥٢

(٣) حق کی آواز: ٥٤

(٤) سورة الحجر آیت: ٩

د مسلمانانو عقیده

د مسلمانانو عقیده ده: چې تر قیامته پورې د هر قسم لفظي او معنوي تحریف نه به قرآن کریم محفوظ وي، که زمانه هر څومره بدله شي؛ خو په قرآن کریم کې به بدلون نه راځي او د قرآن کریم د حفاظت په اړه هم ډېر احادیث موجود دي.

دریمه عقیده

د رسول الله ﷺ د زیارت نه بغیر څوک هم د هغه امتي نشي جوړیدی!

خپله گوهر شاهي په خپل بدنام کتاب میناره نور کې لیکي
تر څو چې رسول الله ﷺ چا ته خپل دیدار نصیب نکړي. د هغه د امتي کیدو
دعوه نشي کولی.

جواب: د اهل سنت والجماعت په نزد د امتي کیدو لپاره دا شرط تر ټنه پورې
چا هم نه دی لگولی، ددې ثبوت نه په قرآن، او نه هم په احادیثو مبارکه وو کې شته؛
نو دا شرط به څنگه ومنل شي؟

علماء کرامو د مسلمانیدو لپاره صرف هم دومره لیکلي: چې څوک هم د زړه نه
د الله پاک د توحید او د رسول الله ﷺ د رسالت شاهدي ورکړي، هغه د رسول الله ﷺ
امتي او مسلمان دی. د رسول الله ﷺ په امت کې شامل دی، اگر که هغه ټول عمر د
رسول الله ﷺ زیارت کړی وي. یا یې بیخي نه وي کړی هغه مسلمان دی.

د الله پاک د پیژندګلوو او هغه ته د رسیدو لپاره روحانیت زده کړی اگر که
ستاسو تعلق د هرې فرقې یا مذهب سره وي، پدې اړه خپله گوهر شاهي لیکي:

د الله پاک د پیژندلو او هغه ته د رسیدلو لپاره روحانیت زده کړی! که ستاسو
تعلق د هرې فرقې یا هر مذهب سره وي، مسلمانان به وایي: چې بغیر د کلمې زده
کولو نه څوک الله پاک ته څنگه رسیدلی شي؟ پداسې حال کې چې عملي داسې وي
چې د عیسایانو، هندوانو او سکانو ذکر بغیر د کلمې نه روا دی. ()

پہ یو بل خای کہی لیکي: د الله پاک د پیژندگلو او هغه ته د رسیدلو لپاره روحانیت زده کړی که ستاسو تعلق د هر مذهب سره وي. (۱)

دې باره کې د اهل سنت والجماعت علماؤ او پوره امت اتفاق دی: چې د اسلام قبولولو نه بغیر یو عمل هم د الله پاک په نزد قبول نه دی، لکه چې د قرآن کریم او احادیثو څخه ددې ثبوت ملاویري، مثلاً:

﴿وَمَنْ يَتَّبِعْ غَيْرَ الْإِسْلَامِ دِينًا فَلَنْ يُقْبَلَ مِنْهُ﴾ (۲)

ترجمه: څوک چې د دین اسلام څخه سېوا بل دین غواړي؛ نو د هغه نه به هیڅکله قبول نکړی شي.

په احادیثو کې هم ددې ثبوت شته

۱: ﴿وَالَّذِي نَفْسٌ مَحْجُودَةٌ لَا يَسْمَعُ فِي أَحَدٍ مِنْ هَذِهِ الْأُمَّةِ يَهُودِيٍّ وَلَا نَصْرَانِيٍّ تُرْتَبِتُ وَلَتُرْتَبِتُ مِنْ بِلَدِي أَنِّي لَتُيْلَتُ بِهِ الْأَكَاثُ مِنَ أَصْحَابِ النَّارِ﴾ (۳)

ترجمه: قسم دي وي په هغه ذات چې د محمد ﷺ روح د هغه په ولکه کې ده، نه دی مؤمن هیڅ یو کس چې هغه یهودي وي او که عیسائي وي چې زما په اړه واورې او پر ما ایمان را نه وړي، تردې چې هغه مړ شي، مگر دا چې هغه به د اور څښتن وي.

۲: ﴿قَالَ عَلِيٌّ رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُ فِي آخِرِ خُطْبَةٍ لَهُ: أَيُّهَا النَّاسُ دِينَكُمْ دِينَكُمْ فَإِنَّ السَّيِّئَةَ فِيهِ خَيْرٌ مِنَ الْحَسَنَةِ فِي غَيْرِهِ إِنَّ السَّيِّئَةَ فِيهِ تَغْفِرُ وَإِنَّ الْحَسَنَةَ فِي غَيْرِهِ لَا تَقْبَلُ﴾ (۴)

ترجمه: سیدنا علي رضی اللہ عنہ خپلو اخري خطبو کې په یوه خطبه کې داسې وویل: ای خلکو! خپل دین مضبوط کړی ځکه چې پدیکې گناه کول، د غیرو په دین کې د نیکنۍ کولو نه غوره دی. ځکه چې په اسلام کې گناه معاف کیږي او د نورو په دین کې نیکنۍ هم نه قبلېږي.

(۱) فرمان گوهر شاهی، برہشت وروشناس، میناره نور

(۲) سورة آل عمران آية: ۸۵

(۳) مسلم: ۱۵۳، کذا فی المشکوٰۃ ص ۱۲

(۴) روح المعانی: ۱۰۹/۲

۳: مشهور روایت دی: چې که موسی عليه السلام هم ژوندی وی؛ نو هم زما د دین تابعداري به یې کړې وی. (۱)

د عقایدو د علماؤ څخه هم د دې ثبوت

مثلاً: ۱: (ان الله لا يغفر ان يشرك به)

ترجمه: (پدې خبره د ټولو مسلمانانو اجماع ده، چې مشرک ته بخښنه نه کیږي. په شرح العقيدة الطحاوية کې دي:

۲: (وانا انا تصديق القلب لمرتفع بقية الاخر فان تصديق القلب شرط في اعتبارها وكونها نافعة) (۲)
ترجمه: کله چې په زړه کې د ایمان تصديق پاتې نشي؛ نو باقي عملونه هم کار نه ورکوي، ځکه چې د زړه تصديق د اعمالو د معتبر او فايده مند کیدو لپاره شرط دی.

څلورمه عقیده: د انبیاء عليهم السلام سپکاوی کول

د سیدنا آدم عليه السلام په اړه گوهر شاهي لیکي:

ترجمه: کله چې د سیدنا آدم عليه السلام جسم (بدن) تیار شو؛ نو شیطان پرې د نفرت له امله لارې توکړې، چې د هغه په نوم پرېوتې او د شرک یوه جرثومه دتنه پکې داخله شوه، چې وروسته هغه جرثومه د شیطان مرستندویه جوړه شوه او سیدنا آدم عليه السلام د نفس د شرارت له امله د خپل وراثت یعنی جنت نه راوتلو سره په عالم ناسوت کې وغورځول شو. (۳)

د سیدنا موسی عليه السلام په اړه لیکي:

د بیت المقدس نه دوه میله لرې د سیدنا موسی عليه السلام مزار دی، یهودیان سړي او ښځې هلته شراب څښي، تر دې چې هغه مزار د بې حیایی اډه شوه، چې د هغې له امله د موسی عليه السلام لطایفو هغه ځای پرېښود او هغه مزار اوس خالي بت خانه پاتې شو. (۴)

(۱) رواه احمد: ۴/۲۶۶، والبخاری: ۱۲۶

(۲) نیراس ص: ۳۶۰

(۳) میناره نور: ص ۱۲، ۱۱

(۴) میناره نور: ۶۴

جواب : ددي په خلاف د جمهور امت اجماع ده، چې د انبياؤ ﷺ تحقير او سپکاوی کفر دی. همدا خبره د قرآن، احاديثو او د جمهور امت د اقوالو څخه معلومېږي.

د انبياؤ ﷺ سپکاوی کفر دی، د قرآن کریم څخه ددي ثبوت

١: ﴿ذَلِكَ جَزَاءُ هُمُ جَهَنَّمَ بِمَا كَفَرُوا وَاتَّخَذُوا الْيَقِينَ وَرُسُلِي هُزُوًا﴾ (١)

ترجمه : چا چې کفر وکړ او زما په رسولانو يې ټوکې وکړې، د هغوی بدله جهنم دی.

٢: ﴿قُلْ أَلِلَّهِ وَإِيَّاهُ وَرَسُولَهُ كُنْتُمْ تَسْتَكْبِرُونَ لَا تَعْتَدُوا أَفْذَكَّرْتُمْ بَعْدَ إِيمَانِكُمْ﴾ (٢)

ترجمه : ووايې: آيا په الله او د هغه په آيتونو او رسول الله ﷺ پسې تاسو ټوکې کولې؟

اوس عذرونه مه جوړې، يقينا تاسو د ايمان راوړلو نه وروسته کافران شوي يې.

٣: ﴿يَتُومِنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ وَيَعْرِضُونَ وَتُورَةً﴾ (٣)

ترجمه : ددي لپاره چې تاسو په الله او د هغه په رسول ﷺ ايمان راوړې؛ د هغه

عزت او تعظيم يې وکړی.

د انبياؤ ﷺ سپکاوی کفر دی، د احاديثو څخه ددي ثبوت

١: ﴿وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا: "إِذَا مَلَكَ سَبَّ اللَّهِ أَوْ سَبَّ أَحَدًا مِنَ الْأَنْبِيَاءِ فَقَدْ كَذَبَ الرَّسُولَ

اللَّهُ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ هِيَ رَدَّةٌ يَسْتَتَابُ مِنْهَا فَإِنْ رَجَعَ فِيهَا وَالْإِقْلَ﴾

ترجمه : سيدنا ابن عباس رضی اللہ عنہما فرمايې: چې کوم مسلمان الله يا نبي ﷺ ته

کنځلې وکړي، هغه د رسول الله ﷺ تکذيب وکړ، دی مرتد شو، که هغه توبه وکړي؛

نو صحيح ده، گنده نو وژل کېږي به.

٢: ﴿عَنْ مُجَاهِدٍ قَالَ: أَلَى عَمْرِو بْنِ عَبْدِ اللَّهِ سَبَّ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَتَلَّ عَمْرُو: "مَنْ

سَبَّ اللَّهَ أَوْ سَبَّ أَحَدًا مِنَ الْأَنْبِيَاءِ فَاقْتُلُوهُ"﴾ (٤)

(١) سورة الكهف آيت ١٠٦

(٢) سورة التوبة آيت: ٦٥، ٦٦

(٣) سورة الفتح آيت: ٩

(٤) الصارم المسلول لابن تيمية ص ١٩٥

ترجمه : سيدنا عمر رضي الله عنه ته يو سري راويستل شو: چا چې رسول الله ﷺ ته کنځلې کړي وې، پدې باندې سيدنا عمر رضي الله عنه د هغه د وژلو امر وکړ. وې فرمايل څوک چې الله يا يو نبي ته کنځلې وکړي: نو هغه ووژنی.

د جمهور امت عقیده هم داده

په تحفه شرح منهاج کې دي چې:

١: ﴿او کذب رسولاً او نبياً او نقصه بای منقص کان صغراً سمه مریداً تحقيره او جواز نبوة احد بعد وجود نبينا صلی الله علیه وسلم وعیسی علیه السلام نبی قبله فلا یرد﴾^(١)

ترجمه : که څوک د يو هادي رسول تکذيب وکړي کافر کېږي. يا يې تقصير (کمۍ) بيان کړي. تحقيراً په تصغير سره نوم اخستلو باندې. يا د رسول الله ﷺ د نبوت نه وروسته د چا لپاره د نبوت منصب جائز گڼي او عیسی عليه السلام ته د رسول الله ﷺ نه مخکې نبوت ورکول شوی. پدیکې هيڅ شک نشته.

٢: ﴿يکفر اذا شئت في صدق النبي صلى الله عليه وسلم اوسه او نقصه او صغره ويکفر به بسبب الاتياء الى الفواحش﴾^(٢)

ترجمه : کله چې د يو نبي په صدق کې شک وکړي يا کنځلې ورته وکړي. يا د هغه په شان کې کمۍ وکړي يا يې په تصغير سره نوم واخلي او يا هم د فواحشو نسبت انبياؤ عليهم السلام ته وکړي. پدې ټولو سره انسان کافر کېږي.

٣: ﴿الکافر بسبب نبی... فانه يقتل حدا﴾^(٣)

ترجمه : نبي ته کنځل کولو سره انسان کافر کېږي او هغه به حدا وژل کېږي.

(١) تحفه شرح منهاج: ص ٤١

(٢) الاشياء والنظائر: ص ١٣٧

(٣) رد المحتار ٤/٢٣١

پنځمه عقیده

د مهدي کیدو دعوه کول او دا ویل چې هدایت به زما په ذریعه خپریږي

دې باره کې خپله گوهر شاهي لیکي:

که خلک ماته امام مهدي وايي: نو په اصل کې چې چا ته خومره فیض ملایوېږي، هغه مونږ هم دومره گټي، ځينې خلک خو مونږ ته نور هم وايي، مونږ هغوی ته پدې وجه څه نه وایو چې د هغوی عقیده خومره زمونږ طرفته زیاته وي. هغه د هغوی لپاره هغومره غوره ده. (۱)

جواب: ددې په خلاف د مسلمانانو دا عقیده ده چې امام مهدي به قیامت ته نژدې پیدا کیږي.

د هغه نوم به محمد وي د والد نوم به یې عبدالله، د مور نوم به یې آمنه وي، د سیدنا حسن عليه السلام په اولاد کې به وي، د مدینې منورې اوسیدونکی به وي.

د مهدي په باره کې ډیر روایتونه راغلي، مثلاً:

۱. ﴿وَعَنْ أُمِّ سَلَمَةَ - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا - قَالَتْ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - يَقُولُ: الْمَهْدِيُّ مِنْ عَشْرَتِي مِنْ أَوْلَادِ فَاطِمَةَ﴾ (۲)

ترجمه: د سیده ام سلمه رضی الله عنها څخه روایت دی چې: هغوی د رسول الله صلی الله علیه و آله څخه واوریدل: مهدي به زما د خاندان نه وي، یعنې د فاطمې د اولاد څخه.

۲. ﴿قَالَ عَلِيٌّ، وَنَظَرَ إِلَى ابْنِهِ الْحَسَنِ، قَالَ: إِنَّ ابْنِي هَذَا سَيِّدُ كَمَا سَاءَ رَسُولُ اللَّهِ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - وَسَيِّدٌ مِنْ صَلْبِهِ رَجُلٌ يَسْمَى بِاسْمِ نَبِيِّكُمْ، يُشَبِّهُهُ فِي الْخَلْقِ، وَلَا يُشَبِّهُهُ فِي الْخَلْقِ، ثُمَّ ذَكَرَ قِسْمَةً - يَمْلِكُ الْأَرْضَ عَذْلًا﴾ (۳)

(۱) سوالنامه گوهر: ۱۹۹۷ء ص ۸

(۲) ابوداؤد: ۴/۴۶۰، ابن ماجه وكذا في المشكاة ص: ۴۷۰

(۳) ابوداؤد: ۴/۴۶۰، ابن ماجه وكذا في المشكاة ص: ۴۷۰

ترجمه : سيدنا علي عليه السلام سيدنا حسن عليه السلام ته وکتل او ويې فرمايل: زما دا خوی سردار دی، لکه رسول الله ﷺ چې هغه ته سيد ويلي. زړه چې دده د نسب نه به يو سړی پيدا شي، چې نوم به يې ستاسو د نبي د نوم په خبر وي، په اخلاقو کې به هم د هغوی په شان وي او هغه به ځمکه د عدل او انصاف څخه ډکه کړي.

٣: ﴿عن عبد الله بن مسعود قال قال رسول الله ﷺ: لَا تَذْهَبِ الدُّنْيَا حَتَّى يَمْلِكَ الْعَرَبَ رَجُلٌ مِنْ أَهْلِ بَيْتِي يَوَاطِي أَسْمُهُ أَسْمَى.... وَمَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ﴾ (١)

ترجمه : د سيدنا عبدالله بن مسعود عليه السلام څخه روايت دی چې رسول الله ﷺ وفرمايل: دنيا به تر هغه پورې وي. تر څو زما د خاندان يو سړی د عربو بادشاه شي، د هغه نوم به زما د نوم په شان او د هغه د والد صاحب نوم به زما د والد صاحب د نوم په شان وي.

٤: ﴿عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخَدْرِيِّ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ- الْمَهْدِيُّ مِنِّي أَجْلَى الْجَبَّةِ أَقْبَى الْأَنْفِ يَمْلَأُ الْأَرْضَ قِسْطًا وَعَدْلًا كَمَا مَلَأَتْ جُوزًا وَظُلْمًا﴾ (٢)

ترجمه : د سيدنا ابوسعيد خدری عليه السلام څخه روايت دی چې رسول الله ﷺ وفرمايل: قيامت به تر هغه پورې نه راځي. تر څو ځمکه د ظلم او بې انصافی څخه ډکه شي. بيا به زما د خاندان يو سړی پيدا شي، چې ځمکه به د عدل نه ډکه کړي. لکه څرنگه چې هغه د دېنه مخکې د ظلم او بې انصافی نه ډکه وه.

د امام مهدي په اړه متواتر احاديث راغلي

د امام مهدي عليه السلام په باره کې دومره ډېر روايتونه نقل دي چې حد د تواتر ته رسيدلي، چې انکار ترې کول ممکن نه دي. علامه شوکاني عليه السلام فرمايي:

﴿فقرآن الاحاديث الواردة في المهدي المنتظر متواترة والاحاديث الواردة في نزول عيسى

بن مريم عليهما السلام متواترة﴾ (٣)

(١) العقائد: ٢/٢٣١، وترمذي: ٢/٤٦، وكذا في المشكاة: ٤٧٠ (حسن)

(٢) ابوداؤد: ٤٢٨٥ (حسن)

(٣) كتاب الاذاعة: ٧٧

ترجمه : هغه احاديث چې د مهدي موعود په باره کې راغلي دي: هغه متواتر دي او هغه احاديث چې د عیسی (عليه السلام) د نزول په باره کې راغلي دي هغه هم متواتر دي. ددې ټولو روايتونو نه معلومېږي چې د امام مهدي راتلل د قيامت د علاماتو څخه يوه علامه ده. د هغوی کوم علامات چې په احاديثو کې بيان شوي دي. هغه يوه علامه هم په گوهر شاهي کې نده موندل شوې. پدې وجه دی مهدي موعود نه بلکې يو درواغجن دی (۱)

شپږمه عقیده

په کلمه کې د محمد رسول الله په ځای گوهر شاهي رسول الله ويل

دې باره کې خپله گوهر شاهي په خپل بدنام کتاب حق کی آواز کې ليکي: **ترجمه :** د پيدايښ د جشن پر مهال يو رنگين استيگر R.A.G.S نیشنل انگلينډ جاري کړ، چې په هغې کې کلمه او زمانوم ليکلی وو. حال دا چې پدېکې څه داسې خبره نه وه، بيا يې هم د مخالفينو د شر له امله فوراً ضبط کړ. (۲)

جواب : په کلمه طيبه کې دويم جزء محمد رسول الله (عليه السلام) دی. پدې باندې د جمهور امت اجماع ده، لکه چې دنوروانبياؤ (عليهم السلام) سره به د کلمې په دويم جزء کې نوم ذکر کېده. همدغه شان گوهر شاهي هم خپل نوم په کلمه کې شامل کړی، چې داسې دی: (۳)

لااله الا الله	ادم صفي الله
لااله الا الله	ابراهيم خليل الله
لااله الا الله	اسماعيل ذبيح الله
لااله الا الله	موسی کلیم الله
لااله الا الله	عیسی روح الله

(۱) د زیات وضاحت لپاره وگورئ: عقائد الاسلام، مولف ابو محمد عبدالحق حقاني، ص ۱۸۱، ۱۸۶ عقیده سفارینه ۲/۶۷

(۲) حق کی آواز ص: ۵۱۴

(۳) مهدي منتظر، شیخ ابن حجر مکی، پدېکې د مهدي دوه سوه علامات لیکل شوي دي

دغه شان گوهر شاهي هم د کلمې سره خپل نوم يو ځای کړی او داسې يې ليکلي

لااله الاالله گوهرشاهي رسول الله

دغه شان د جمهور امت اتفاق دی چې په کلمه طيبه کې په تغير کولو سره انسان د اسلام نه وځي. د اهل سنت والجماعت عقیده ده چې صرف نبی ﷺ نه منونکی کافر دی. ددې سره سره چې رسول الله ﷺ څه راوپي دي. د هغې نه منل هم کفر دی. همدا خبره د قرآن. حديث او اجماع امت نه ثابتې ده. علامه ابن حزم ظاهري رحمته الله عليه په خپل کتاب الفصل کې ليکي:

﴿صاحب الاجماع على ان كل من جحد شيئا صح عندنا بالاجماع ان رسول الله ﷺ الى به فقد كفر﴾^(١)

ترجمه: پدې باندې اجماع ده: هر هغه سړی چې د داسې امر نه انکار کوي چې رسول الله ﷺ د الله پاک له لوري راوپي وي. يا هم د هغه څه نه انکار کوي چې په اجماع سره ثابت وي. هغه کافر دی.

او په ايشار الحق نومي کتاب کې دي:

﴿ان الكفر هو جحد الضروريات من الدين او تاويلها﴾^(٢)

ترجمه: د دين د ضرورياتو نه انکار کول يا د هغې غلط تاويل کول کفر دی.

اوومه عقیده: د سيدنا عيسى عليه السلام سره د ملاقات دعوه

دې باره کې خپله گوهر شاهي ليکي:

امام مهدي او سيدنا عيسى عليه السلام ظاهر شوي دي. څوک چې هغوی ته نزدې وي. هغوی يې پيژني او څوک چې هغوی ته نزدې کيږي هغوی هم پيژني. پداسې طريقې سرې د هغوی تعداد زياتيږي.^(٣)

همدغه شان په بل ځای کې د هغه مريد ليکي:

(١) کتاب الفصل: ٤/٢٥٥

(٢) ايشار الحق: ص ٢٤١

(٣) حق کی آواز، ملفوظات گوهر شاهي ص: ١٧، تاريخ اشاعت ١٥ جون ١٩٩٨ء

حضرت سيدنا رياض احمد گوهر شاهي مدظلہ امریکې د دورې په تاريخ ٢٩
مې ١٩٩٧ء د نيو میکسيکو په ښار طاؤس (Taus)، په يو ځايي هوټل (Eimdniti
ladge)، کې د سيدنا گوهر شاهي سره سيدنا عيسى عليه السلام ظاهري ملاقات وشو. دا
ملاقات تر نن ٢٨ جولائي ١٩٩٧ء پورې يو راز وو؛ خو اوس چې کله مرشد پاک ددې
راز نه پرده پورته کړه؛ نو دې سره يې څه تفصيلات ارشاد وفرمايل: د نيو میکسيکو
هوټل کې يې په لومړۍ شپه د اوسېدو پر مهال د شپې په آخري برخه کې مې يو سړی
په خپله کمره (حجره) کې وموند. لږه لږه رڼا وه. ما ويل که زمونږ څوک ملگری دی. ما
ترې پوښتنه وکړه ولې راغلی يې؟ جواب يې راکړو: تاسو سره د ملاقات لپاره؛ چې ما
رڼا کړه؛ نو دا بل يو مخ وو. چې د هغې په ليدو سره زما ټولې وظيفې په الهي ياد
سره په جوش کې راغلل. ما ته يو نا آشنا خوشحالي محسوسه شوه. څنگه خوشحالي
چې ما څو ځله د رسول الله ﷺ په محفلونو کې محسوسه کړې وه. معلومېده چې
هغوی ته په هره ژبه ښه په مکمل ډول مهارت حاصل وو. هغوی ماته وويل: چې زه
عيسى بن مريم عليهم السلام يم. اوس په امريکا کې اوسېږم. ما ترې پوښتنه وکړه:
چيرته اوسېږي؟ جواب يې راکړ: نه مخکې زما څه استوگنه وه او نه اوس شته. بيا
ورسره نورې خبرې هم وشوې. هغه مونږ ته (گوهر شاهي) نور بيان مناسب ونه گڼل.
حضرت گوهر شاهي وايي: چې څو ورځې وروسته چې کله زه امريکې زوناټوسن کې
يو روحاني سينتر: (Eastgandr A.Z ٣٣٣٥ Tucson)،

ته لاړم؛ نو هلته مې د کتابونو په الماری کې مې د کوربه ښځې سره هم د هغه ځوان
(يعنې عيسى عليه السلام) تصوير (عکس) وليد. ما هغه سندستي وپيژند. د هغې نه مې
پوښتنه وکړه. چې دا تصوير د چا دی؟ هغې وويل: د عيسى بن مريم عليهم السلام دی.
پوښتنه مې ترې وکړه. تا ته څنگه ملاو شوی؟ وې ويل: چې د هغوی د
پيژندگلو څه کسان په يو مقدس روحاني ځای کې د عبادت او رياضت لپاره تللي وو،
د هغه ځای ځينې تصويران يې ويستلي وو. کله چې هغه تصويران چاپ شو؛ نو په څه
تصويرانو کې دا مخ هم راغلی وو. چې هغه وخت هلته چا نه وو ليدلی او نه يې د هغه
تصوير ويستلی وو. هغه تصوير مې د هغې ښځې نه واخيست. چې په سپوږمۍ کې

د يو موجود تصوير بالکل سببه وو، اوس چې مي کله دلته لندن کې دغه تصوير کاردين اخباروالو ته د اشتهار لپاره ورکړ: نو هغوی هم د خپل کجريت پر ذريعه د سپوږمۍ نه د اخستل شوي تصوير سره يو ځای کړ او ددې تصديق يې وکړ چې دا او د سپوږمۍ والا تصويرونه يو دي. اوس ددې حوالو په رڼا کې ددې راز نه پرده پورته شوه او موږ ټول يې هم تصديق کوو چې واقعي دا تصوير د سيدنا عيسى عليه السلام دی (۱).

جواب: د پوره امت اتفاق دی چې سيدنا عيسى عليه السلام په اسمانونو کې ژوندی دی. قيامت ته به نژدې نازلېږي. بيا به څه موده په ځمکه کې اوسېږي. بيا به وفات کېږي. د رسول الله ﷺ په خوا کې به دفن کېږي.

د سيدنا عيسى عليه السلام د نزول په اړه احاديثو کې راځي کله چې هغه د اسمان نه رانښته شي. هم هغه وخت به خلک هغه وينې. د مخکې نه به هغه په ځمکه کې نه وي موجود.

(عَنِ النَّوَّاسِ بْنِ سَمْعَانَ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ -صلى الله عليه وسلم-: فَيَبْعَثُ اللَّهُ الْقَصِيحَ ابْنَ مَرْيَمَ فَيَنْزِلُ عِنْدَ الْمَنَارَةِ الْبَيْضَاءِ شَرْقِيَّ دِمَشْقَ بَيْنَ مَهْرَ وَدَقَيْنَ وَأَضْعَا كَهْفَهُ عَلَى أُخْبِيحَةِ مَلَكَيْنِ) (۲)

ترجمه: د سيدنا نواس بن سمعان عليه السلام څخه روايت دی چې رسول الله ﷺ وفرمايل: بيا به الله پاک مسيح عليه السلام د مريم ځوی را لېږي. هغه به د دمشق د مشرقي سپينې منارې سره دوه څادر ونه اغوستلي او رانښته کېږي به او د دوه ملايکو په وزرو به يې لاسونه ايښي وي.

يادونه: ددېنه معلومېږي چې سيدنا عيسى عليه السلام به په دمشق کې رانښته کېږي. د گوهر شاهي په قول هغه په امريکا کې رانښته شوی. کوم وخت چې سيدنا عيسى عليه السلام رانښته شي. هغه به د لمانځه وخت وي.

(عَنْ جَابِرِ رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ لَا تَزَالُ طَائِفَةٌ مِنْ أُمَّتِي يَقَاتِلُونَ عَلَى الْحَقِّ ظَاهِرِينَ لِي يَوْمَ الْقِيَامَةِ - قَالَ - فَيَنْزِلُ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ فَيَقُولُ أَمِيرُهُمْ تَعَالَى صَلِّ لَنَا. فَيَقُولُ لَا. لَأَنْ تَصْكَفَ عَلَى بَعْضِ أَمْرَاءِ تَكْرِمَةَ اللَّهِ هَذِهِ الْأُمَّةَ) (۳)

(۱) اشتهار کرده سرفروش پبلشر

(۲) مسلم: ۴/۶۰۱، ترمذی: ۴/۶۷، ابن ماجه: ۴/۳۰۶، ابوداؤد: ۴/۴۶۵

(۳) مسلم برقم: ۱۵۶، واحد: ۳/۳۴۵، وکذا فی مشکوٰۃ ص ۴۸۰

ترجمه : د سيدنا جابر رضي الله عنه څخه روايت دی چې رسول الله ﷺ وفرمايل: زما په امت کې به يو جماعت هميشه په حق باندې جنگيږي. هغوی به تر قيامته پورې غالب وي. بيا يې وفرمايل: چې کله سيدنا عيسى بن مريم عليه السلام رانښکته شي؛ نو د مسلمانانو امير به ورته وايي چې تشریف راوړې لمنونځ وکړې؛ هغوی به جواب ورکړي. چې نه الله پاک دې امت ته دا فضيلت ورکړې. چې ستاسو ځينې دي د ځينو نورو اميران وي.

سيدنا عيسى عليه السلام چې کله د اسمان نه نازل شي؛ نو جهاد به کوي

(عن ابی هريرة رضي الله تعالى عنه قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: والذي نفسي بيده يوشك أن ينزل فيكم ابن مريم حكما مقسطا فيكسر الصليب ويقتل الخنزير ويصع الجزية ويقيض المال حتى لا يقبله أحد).^(۱)

ترجمه : د سيدنا ابوهريره رضي الله عنه څخه روايت دی چې رسول الله ﷺ قسم وخوړ او وي فرمايل قسم په هغه ذات چې زما روح د هغه په ولکه کې ده. چې نزدې به په تاسو کې (عيسى) ابن مريم عليه السلام عادل حاکم رانښکته شي. صليب به ماتوي او خنزير به ووژني او جزیه به ختمه کړي او مال به ډير شي د صدقې او زکوٰۃ قبلونکي به څوک نه وي. سيدنا عيسى عليه السلام به څلوېښت کاله په ځمکه کې واوسيږي. آخر به د رسول الله ﷺ په خوا کې دفن شي.

(عن عبد الله بن عمرو - رضي الله عنهما - قال: قال رسول الله - صلى الله عليه وسلم: ينزل عيسى ابن مريم على الأرض، فينزع الصليب، ويولد له، ويمكث خمسا وأربعين سنة، ثم يموت، فيدفن معي في قبري، فأقوم أنا وعيسى ابن مريم في قبر واحد بين أبي بكر وعمر).^(۲)

ترجمه : د سيدنا عبدالله بن عمر رضي الله عنهما څخه روايت دی چې رسول الله ﷺ وفرمايل: سيدنا عيسى بن مريم عليه السلام به په ځمکه رانښکته کيږي. بيا به واده کوي او اولاد به يې پيدا کيږي. بيا به پنځه څلوېښت کاله عمر پوره کوي او وفات کيږي به. زما د قبر په

(۱) بخاری ۱/۴۹۰، ومسلم: ۱/۸۷، وترمذی: ۱/۱۶۶، وابوداؤد

(۲) کتاب الوفاء لابن الجوزي رحمه الله تعالى بحواله مشکاة: ص ۴۸۰

خوا کي به دفن کيږي، بيا به زه او عيسى عليه السلام د قيامت په ورځ د يو قبر نه پاڅيږو. د ابوبکر او عمر رضی اللہ عنہما ترمنځ.

ددې ټولو روايتونو نه معلومېږي، چې سيدنا عيسى عليه السلام به قيامت ته نژدې رانېکته کيږي او د قيامت په لويو نڅښو کې د هغوی نزول هم دی، کله چې په دمشق کې رانېکته شي؛ نو امام مهدي به موجود وي او ټول مسلمانان به يې وپيژني.

اتمہ عقيدہ:

بښخو ته لاس، غاړه ورکول او په هغوی باندې بدن چاپي کول صحيح دي

په روحاني سفر کې گوهر شاهي خپله ليکي:

ترجمه: هغه به د مستی له امله زياته رانژدې شوه. کله به يې په سترگو کې عجيبه مستي خپره شوه. بيا به يې د اولاد په څېر تکبر راباندې کولو، حال دا چې د هغې عمر پنځوس کالو ته نژدې وو. زما لاس به يې ونيولو او په خپلو سينو پورې به يې لگولو او کله به يې د مستی له امله خوځېدا (اتني) هم شروع کړه. (١)

په خپل کتاب کې بل ځای ليکي:

کله چې به يې زړه خفه شو، يا به ورته بچي ياد شوه؛ نو هم هغه بښځې به ورته يک دم ښکاره شوې. بيا به يې نعتونه پرې ويل، په ما به هغه پرېشانه وخت هم تير شو. کله به مي په بدن کې درد وو؛ نو هغه به راغله چاپي به يې کړم، چې په هغې سره به ماته ډېر سکون ملاو شو.

جواب: پداسې حال کې چې بل طرفته د احاديثو نه ثابته ده، چې د بښځو سره ملاويدل او هغوی سره لاس اچول يا په هغوی باندې چاپي کول ټول ناجائز دي.

١: د سيدنا عمر رضی اللہ عنہ څخه روايت دی چې رسول الله ﷺ وفرمايل: کله چې يو سړی د يوې بښځې سره يواځې شي؛ نو د هغوی سره دريم شيطان وي. (٢)

(١) روحاني سفر: ص ٣٧

(٢) ترمذی

٢: د سيدنا معقل بن يسار رضي الله عنه څخه روايت دي چې رسول الله ﷺ وفرمايل: كه په تاسو كې د چا په سر ميخ ټك وهل شي. دا غوره ده ددېنه چې هغه يوه داسې ښځه مسه كړي. چې د هغه لپاره حلاله نه ده. (١)

٣: پردو ښځو ته سلام كول او دغه شان پردو سړو ته د ښځو سلام كول هم نا جائز دي. (٢)

٤: د سيدنا ابوهريره رضي الله عنه په يو اوږد حديث كې راغلي دي چې رسول الله ﷺ وفرمايل: د لاسونو زنا د نامحرم شي نيول دي. (٣)

علماء كرام فرمايي: چې د نامحرمې ښځې سره خبرې اترې كول او غاړه وركول او بدن پرې چاڼي كول وغيره ټول حرام كارونه دي.

[د فرقه انجمن سرفروشان اسلام په اړه د مفتيانو رايې]

د مولانا محمد يوسف لدهيا نوي شهيد رحمه الله تعالى آخري فتوى

استفتاء

بسم الله الرحمن الرحيم

د دين عالمان څه فرمايي: ددې مسئلې په باره كې. يو سړى چې د هغه نوم رياض احمد گوهر شاهي دى او د هغه د جماعت نوم "انجمن سرفروشان اسلام.. دى، دغه سړي ميترك پاس (لسم صنف ويلی، دى. د ويلو او موټر ميكټك په كار كې ښه مهارت لري، د مغل قوم سره اړيکه لري: خو خپل ځان ته سيد وايي. كوتري خورشيد كالونى. حيدرآباد، سندھ كې. د "روحانى مركز.. په نوم هغه خپله اوه جوړه كړې ده، د هغه دعوه ده:

١: څه چې محمد ﷺ ماته نيسي، زه هم هغه تاسو ته بيانوم.

(١) رواه الطبراني والبيهقي كما في ترغيب المنذرى: ٤٨٥

(٢) ابو نعيم وكنز العمال ج ٨ ص ٢٦٣

(٣) البخارى ٣٢٤٣ ومسنم ٢٦٥٧ واحمد ٨٢٢٢

٢: د رسول الله ﷺ سره مي ډېر ملاقاتونه كيږي.

٣: خو ځله مي رسول الله ﷺ سره بالمشافه ملاقات شوی دی.

٤: د هغه عقيدت مندو يو کاغذ خپور کړی. چې په هغې کې د «لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ» نه وروسته د «محمد رسول الله» په ځای رياض احمد گوهر شاهي ليکل شوی: خو دا سړی د کاغذ په اړه وايي: چې پدیکې هيڅ ګناه نشته.

٥: د اسلام په پنځه بنيادي ارکانو لمونځ او روژې ته ظاهري عبادت وايي. چې پدکې روحانيت نشته. روحانيت د زړه په ټک ټک کې دی.

٦: دا سړی د قرآن کریم د ديرشو پارو په ځای څلويښت پارې مني. زياتي نسر پارې ددې ديرشو پارو نه په مختلفو مضامينو مشتمل دي. پدې ديرشو پارو کې دي: چې زکوة دوه نيم فيصده دی: خو په هغه لسو پارو کې دي چې زکوة اووۀ نوي فيصده دی. په ديرشو پارو کې دي. چې لمونځ کوۀ: کنه نو ګناهګار به شي. په هغه لسو پارو کې دي: چې که تا لمونځ وکړ: نو ګناهګار به شي. وغيره وغيره.

٧: د هغه وينا ده: چې زما معتقدين ما مهدي ګڼي او ما چې څوک څنګه ګڼي. هغه ته به هغومره فايده رسيږي.

٨: د هغه وينا ده: چې زما تصوير په سپوږمۍ. لمر او حجر اسود کې ظاهر شوی دی. څوک چې ددې په انکار کوي. هغه د الله پاک د ډيرو لويو لويو نخبو نه انکار کوي.

٩: زما د حجر اسود د تصوير امام حرم حماد بن عبدالله تصديق کړی دی او وييلي يې دي چې دا د مهدي د تصوير سره ملاوېږي.

١٠: هغه وايي چې د رسول الله ﷺ سره په عالم ارواح کې اوسيدم. کله چې هغوی دنيا ته تشریف راوړ او په حجر اسود کې يې زما تصوير وليد: نو زه يې وپيژندم، پدې وجه رسول الله ﷺ زما تصوير ښکل کړ.

١١: هغه وايي: چې د عيسى عليه السلام سره هغه د امريکې په يو هوټل کې ملاقات کړی او هغه ماسره د ملاقات لپاره راغلی وو، د هغه دا وينا هم ده چې سيدنا عيسى عليه السلام نازل شوی دی.

۱۲. هغه وينا ده چې امام مهدي پيدا شوی. د مهدي کيدو د دعوي نه پدې وجه چوپ دی. چې په پاکستان کې د قانون توهين رسالت د ويرې له امله د زندان نه داريري.

۱۳. هغه د نامحرمو خصوصاً د چلې، څلوېښت ورځو، په دوران کې ټوله شپه د يوې مستی سره په غيږ کې وو؛ خو په هغې سره د هغه په روحانيت کې فرق نه راځي.

۱۴. هغه په انبياؤ کرامو ﷺ کې سيدنا ادم عليه السلام (معاذ الله) د حسد او د نفس د شرارت مريض گڼي.

۱۵. هغه د سيدنا موسی عليه السلام قبر مبارک د هغوی د بدن مبارک نه خالي او د شرک اډه يې گڼي.

۱۶. هغه وايي: چې الله پاک مجبور دی. سره له دې چې هغه د شا رگ سره دی. باوجود هم هم ليدل نشي کولی.

۱۷. هغه وايي: چې رسول الله ﷺ د الله پاک د ملاقات لپاره تللی وو؛ نو وې کتل چې د الله پاک په لاس کې د سيدنا علي عليه السلام گوتمه وه.

۱۸. هغه وايي: چې بنگ، چرس حرام نه دي. بلکې هغه نشه چې هغې سره په روحانيت کې اضافه کيږي حلاله ده، دا هسې يې ځايه زمونږ علماء کرامو حرامه کړې ده.

۱۹. هغه وايي: چې روحانيت زده کړی! اگر که ستاسو تعلق د هر مذهب سره وي او چا چې روحانيت زده کړ، اگر که هغه د اسلام کلمه نه وي ويلې. هغه به جهنم ته نه ځي.

۲۰. هغه د خپل ځان لپاره د الهام او معراج دعوه کوونکی دی.

اوس پوښتنه دا ده: چې آیا دا سړی مسلمان دی که کافر او زندیق دی؟ ددې سړي او د هغه د جماعت او د هغه د منونکو په اړه د قرآن او سنت او علماء امت څه حکم دی؟ دې خلکو سره ملاویدل. رشتد او تعلق ساتل جائز دي کنه؟ بله دا چې د هغوی د ذبيحې څه حکم دی؟ تفصيل سره د دلايلو بيان کړی.

والسلام

سائل: سعيد احمد جلال پوری، کراچی

الجواب :

بسم الله الرحمن الرحيم... الحمد لله وسلام على عباده الذين اصطفى اما بعد!

محترم ورور جناب مولانا سعيد احمد جلالپوری زیدہ مجده! چې د رياض احمد گوهر شاهي په اړه چې هغه د خپل جماعت نوم انجمن سرپرېو شان اسلام ايښی دی. دا سوال نامه مرتب کړې، زما په وينا هغوی په گوهر شاهي باندې يو کتاب ليکلی، د هغوی پدې پوره کتاب کې د پورته ذکر شوو سوالونو په اړه حوالې موجود دي، او محترم ورور مولانا سعيد احمد صاحب د هغه دعوو خلاصه په ډيرو ټيکلو الفاظو سره پدې سوالنامه کې نقل کړې ده. ددې سوال نامې په آخر کې يې دا سوال کړی، چې آیا دا سړی رياض احمد مسلمان دی که کافر او يا زندیق؟

۱: چا چې ددې سوال نامې مطالعه کړې وي. هغه خپله ویلی شي. چې دا سړی مسلمان نه، بلکې کافر، زندیق او مرتد دی.

۲: دا سړی او د هغه جماعت او د هغه د منونکو په اړه د قرآن. سنت او د اکابرین امت تصریحات دا دي: چې داسې سړی هېڅکله مسلمان کیدی نشي.

۳: د رياض احمد گوهر شاهي او د هغه د جماعت د خلکو سره تعلق ساتل او رشته وغيره کول جائز نه دي.

۴: د هغوی حلاله مرداره ده.

۵: چا چې د کتاب او سنت او د اکابرین امت تصریحات لوستي وي، د هغه لپاره په پورته ذکر شوو کارونو باندې د دليل وړاندې کولو ضرورت نشته، بلکې پدې سوال نامه کې چې څه ليکل شوي دي: هغه خپله زموږ د فتوی دليل دی.

والله اعلم بالصواب

محمد يوسف عفی الله عنه

۱۲ صفر ۱۴۲۱ هـ

د جامعہ علوم اسلامیہ علامہ بنوری ټاؤن فتوی

الجواب ومنه الصدق والصواب!

الجواب : واضحہ دې وي چې الله پاک په رسول الله ﷺ باندې د نبوت سلسله ختمه کړې. د دين د تکميل اعلان يې کړی. هغه ذات په ټولو دينونو کې د اسلام دين زموږ لپاره غوره کړی، په قرآن کریم کې ددې تذکره پدې الفاظو سره شوې:

﴿وَمَنْ يَتَّبِعْ غَيْرَ الْإِسْلَامِ دِينًا فَلَنْ يُقْبَلَ مِنْهُ﴾ (۱)

ترجمه : او څوک چې د دين اسلام نه سېوا بل دين غواړي؛ نو د هغه نه به هيڅکله قبول نه کړی شي.

په رسول الله ﷺ باندې دين کامل او مکمل شوی، چې د هغې واضح ثبوت دا ارشاد الهي دی:

﴿الْيَوْمَ اكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ وَأَتِمَمْتُ عَلَيْكُمْ نِعْمَتِي وَرَضِيتُ لَكُمُ الْإِسْلَامَ دِينًا﴾ (۲)

په صورت کې موجود دی، لهدا که څوک په اسلام کې د ترميم او اضافې کولو ناپاک کوشش کوي؛ نو مسلمان د هغه په هيڅ صورت کې د برداشت کولو لپاره تيار نه دی. د رسول الله ﷺ د وفات نه وروسته ډول ډول فتني پيدا شوي. څوک د نبوت دعوہ کوونکي وو، څوک د مهدويت دعوہ کوونکي شو. څوک د مسيحيت، د داسې کسانو ډلې په دنيا کې شتون لري، چا چې ددې دعوي سره سره د يوې نوي مذهبي ډلې بنياد کېښود، په ايران کې محمد علی باب او بهاء الله شيرازي د مهدي کيدو د دعوي سره سره خپل سفر شروع کړ. دې وخت کې د بهائي مذهب تابعدار د دنيا په مختلفو ځايونو کې موجود دي. په امريکا کې ماسټر فادر محمد او عاليجاه محمد هم د مهدي کيدو پاورۍ د نوي مذهب د شروع کولو لپاره استعمال کړه او د نیشن آف اسلام په نوم يې د هغوی مذهب د خپل موجوده مشر لوئس فرحان په قيادت کې خپور کړ، چې د دنيا د يو ارب مسلمانانو د مسلمہ دين اسلام نه قطعي مختلف مذهب دی،

(۱) سورة آل عمران آية: ۸۵

(۲) سورة المائدة: ۳

دغه شان د پاکستان په علاقه مکران کې ذکرې مذهب د سوونو کلونو نه راروان دي، هغه هم ملا محمد اټکي د مهدي کیدو د دعوي سره شروع کړ او په مزه مزه هغه د رسول الله او د خاتم النبیین القابات د خپل ځان لپاره خاص کړل.

انگریز ملعون د خپل اقتدار پر مهال د مسلمانانو د ملي وحدت د ختمولو لپاره مختلفې فتنې راپورته کړې. غرض دا چې اسلام د مختلفو فتنو سره مخامخ شو، ددې ټولو څخه خطرناکه او بې حده تکلیف ورکونکې د جعلی نبوت او دروغزنې فتنه وه، چې انگریزانو د امت مسلمه د جهاد د جذبې ختمولو، د منصب نبوت د سپکاوي او د دین مسلمات منل شوي او ضروري خبرې، ناقابل اعتبار جوړولو لپاره د قادیان نه د پلار او نیکه د وختو غلام نه د نبوت دعوه وکړه او امت یې په غم کې اخته کړ. اصل کې د قادیانیت فتنه هم د اسلام لپاره یو لوی خنډ شو، د ملت اسلامیه او هندوپاک مسلمانان ددې انگریزي نبی د انگریزی دین د زهر ختمولو او د هغه د بدبودار وجود د دفن کولو نه لا فارغ شوي نه وو. چې ددې گنده فتنې د خیتې نه هم دې سره یو شان د روحانیت او تصوف په نوم د هغه تابعدارو یوه نوې فتنه پیدا کړه، چې د هغې باني ریاض احمد گوهر شاهي یو دم د پوره آبادی راتړولو اعلان وکړ، لکه په استفتاء کې د لپکل شوو عقایدو او د نورو هغه کتابونو، رسالو او پمپلټ وغیره کتلو نه معلومیږي، چې هغوی په اسلام او صاحب اسلام ﷺ پسې د سپکاوي خبرې کړي، په قرآن کریم کې تحریف، په کلمه طیبه کې بدلون، په سپوږمۍ، لمر او حجر اسود کې د خپل صورت د ښکاره کیدو دعوه کوونکی وو. د هغه وینا ده: چې د حرم امام حماد بن عبدالله د هغه تصویر په حجر اسود باندې لیدلی دی (حال دا چې د حرم د ائمه کرامو سربراه شیخ عبدالله بن سبیل په سختی سره ددې تردید کړی دی او داسې سړي ته یې ضال مضل او په دجالین کې یو دجال شمار کړی دی، فرمایي: چې د حماد بن عبدالله په نوم یې هیڅ امام، په حرم کې موجود نه دی، دغه شان د محمد رسول الله ﷺ نه د براه راست تعلیم اخستلو دعوه کوونکی وو، تر دې چې هغه د لمونځ، روژې، حج او نورو شعائر اسلام څخه انکار وکړ، ښه خو دا وه چې د نجات لپاره یې د دین، ایمان او د اسلام د ضرورت نه هم انکار کړی وی او د هغه په نزد

ظاهري شريعت، قرآن، حديث او د هغو د حکمونو هيڅ حقيقت نشته. د نورو باطلو عقايدو نه علاوه د هغه دا وينا چې نعوذ بالله سيدنا عيسى عليه السلام د امريکې په يو هوټل کې د هغه د ملاقات لپاره راغلی وو. چې د هغې په باره کې باقاعده انجمن سرفروشان په پمفلټ او رسالو کې تصويري شکل کې د ملاقات منظر بنودلی دی. په صورت مسئله کې داسې عقيدې لرونکي سړي او د هغې متبعين د اهل سنت والجماعت د علماؤ په نزد ضال مضل او دجالين دي او د اسلام د دايري څخه خارج او کافر او زنادقه دي. هغوی سره ملاویدل او رشته وغيره کول حرام دي او د هغوی ذبيحه هم حرامه ده.

ځکه چې د هغه متبعين گوهر شاهي رسول مني. باقاعده د هغه کلمه وايي. لکه چې د هغه په کتابونو کې ذکر دي او د اصول اسلام، لمونځ، روژه، زکوٰۃ او حج نه منکر دي. پدې وجه د هغوی په کافر کيدو کې هيڅ شک نشته.

(قال في الدرر) حرم نکاح الوثنية قال في الشامية تحت قوله الوثنية وينخل في عبدة الاوثان عبدة الشمس الى قوله وفي شرح الوجيز وکل مذهب يكفر به معتقداها، قلت وشمل ذلك الدرر والنصيرية والتمامة فلا تحل مناكتهم ولا تؤکل ذبيحتهم لانهم ليس لهم کتاب ساوی

د هغوی د لاس ذبيحه حلاله نه ده، لکه چې د پورته عبارت نه معلومه شوه

الجواب صحيح	فقط والله اعلم
محمد عبد المجيد	کته
خواجه غلام رسول	الجواب صحيح
محمد عبد السلام	المتخصص في الفقه الاسلامي
رئيس دار الافتاء	دار الافتاء جامعة العلوم الاسلامية
جامعة العلوم الاسلامية	علامه بنوري تاؤن کراچي نمبره
۲۹ فروری ۱۴۲۱ هـ	۴ جون ۲۰۰۰ء

د جامعہ فاروقیہ فتویٰ

الجواب حامداً ومصلياً:

په استفتاء کې ذکر شوي شق نمبر، ۴، ۵، ۶، ۱۱، ۱۴، ۱۵، ۱۶، ۱۸، ۱۹ چې د کوم سړي عقیده وي، هغه د اسلام د دایرې څخه خارج، گمراه، باغي او گستاخ رسول دی، داسې سړي یا د هغه تابعدارو سره تعلق ساتل د هلاکت باعث دی. داسې خلکو سره رسته جوړول او همدغه شان د هغوی ذبیحه خوړل حرامه ده. د مسلمانانو د داسې خلکو سره تعلق ساتل هلاک او د ایمان بربادي ده، مسلمانانو ته پکار دي چې ددې کسانو سره تعلق ونه ساتي. (الله پاک دي مونږ ددې فتو څخه وساتي).

ددې سړي د کفریہ عقایدو مختصر تفصیل لاندې لیکل کيږي؛
۱: په کلمه کې د محمد رسول الله پر ځای خپل نوم لیکل ناجائز او حرام دي.
۲: د پوره امت پدې باندې اجماع ده چې لمونځ، روژه، حج، زکوٰۃ، عبادات، په دین کې اصل مقصود دي، ددې په اړه دا ویل چې په هغې کې روحانیت نشته دا خبره د کفر ده. (۱)

۳: الله پاک د قرآن کریم د حفاظت ذمه خپله اخستلې ده، د قرآن پاک په اړه دا ویل چې د هغې څلوینښت پارې دي، د نص صریح خلاف دی او دا کفر دی.
۴: همدغه شان د انبیاء و علیهم السلام په شان کې گستاخي کونکي د امت په اجماع سره کافران دي.

(فی الشامية: الکافر سب نبی... فانه یقتل حلاً) (۲)

۵: ددې سړي دا وینا چې الله پاک مجبور دی، شا رگ ته د نزدې کیدو باوجود هم څه نه ویني، «عود بالله» کفریہ عقیده ده، د قطعي نصوصو څخه انکار دی، دغه شان دا ویل چې که روحانیت څوک زده کول غواړي؛ نو کلمه دي نه وایي، جهنم ته به

(۱) احسن الفتاوی: ۱/۳۱۹

(۲) ج ۴ ص ۳۱

نه ځي، دا کفر يه عقیده ده، ځکه چې د جهنم نه د بچ کيدو لپاره کلمه ويل ضروري دي او په هغې باندې عمل هم ضروري دي، دا عقیده د قطعي نصوصو مخالف ده.

فقط کتبه:

الجواب صحيح

حماد الله وحيد

بندہ محمد اقبال غا الله عنه

دارالافتاء جامعہ فاروقیہ کراچی

۲۴ فروری ۱۴۲۱ھ

د دارالعلوم کراچی فتوی

الجواب :

نحمده ونصلی علی رسولہ الکریم، اما بعد!

په سوال کې د ریاض احمد گوهر شاهي په باره کې پوښتنه شوې، چې شرعا ددې څه حکم دی؟ د هغوی په اړه موږ د هغوی د لیکل شوو کتابونو او رسائلو څخه د هغوی نظریې او قابل اعتراض مواد پیش کول غواړو. بیا به په هغې باندې ضروري تبصره کوو، په آخر کې به ددې خلاصه او د هغه سړي حکم لیکو!

د لیکلو په وخت چې د مذکور سړي کوم کتابونه او رسالې موږ سره موجود دي، د هغې نومونه لاندې لیکل شوي!

۱: میناره نور، ناشر: سرفروش پبلی کیشنز، پاکستان

۲: تحفة المجالس ناشر: سرفروش پبلی کیشنز، پاکستان

۳: تحفة المجالس (حصه سوم) ناشر: النجم سرفروشان اسلام

۴: رهنماء طریقت واسرار حقیقت ... ناشر: سرفروش پبلی کیشنز، پاکستان

۵: روشناس ... ناشر: سرفروش پبلی کیشنز، پاکستان

۶: گوهر ... سالانه ناشر: سرفروش پبلی کیشنز، پاکستان

۷: تراشه صدائے سرفروش حیدر آباد ... (پنډره روزه)

اوس ددې کتابونو او رسالو څخه اهم اقتباسات وگورئ:

اول: د الله پاک د پیژندگلوو او معرفت لپاره اسلام ضروري نه د!

الف: د الله پاك د پيژندگلو او هغه ته د رسيدلو لپاره روحانيت زده كړي. اگر كه ستاسو تعلق د هر مذهب سره وي (۱)

ب: د الله پاك د پيژندگلو او هغه ته د رسيدلو لپاره روحانيت زده كړي! اگر كه ستاسو تعلق د هر مذهب يا فرقي سره وي. مسلمان به دا وايي: چې بغير د كلمې ويلو نه بغير څوك څنگه الله پاك ته رسيدلى شي؟ حال دا چې عملي طور داسې كيږي. عيسائي. هندو او د سكهانو ذكر. بغير د كلمې ويلو نه روانه دى (۲)

ج: سيدنا ابوهريره رضي الله عنه فرمايي: چې ما ته د رسول الله ﷺ نه دوه علمه حاصل كړي، يو ما ته تاسو بيان كړ او كه بل بيان كړم: نو تاسو به ما ووژنى. اصل كې هم دا دويم علم دى. چې بغير د كلمې ويلو نه پرې الله پاك ته رسيدل كيدى شي (۳)

د: ځينې خلك د مذهب په ذريعه پاكيزي او څه خلك د يو ولي په محبت او نظر باندې هم پاكيزي (۴)

ه: مونږ بغير د نسل او مذهب د تفريق نه خلكو ته د الله پاك د محبت درس وركوو. هر كله چې د اصحاب كهف سره د محبت په وجه يو سپى. حضرت قطمير جوړيدو سره جنت ته داخليدى شي: نو د چا زړونه چې د الله پاك په محبت كې الله الله كوي. هغه به ولي د الله پاك د بخښنې نه محروم وي (۵)

و: يوه بله امريكايي ښځه شاه صاحب ته د ملاقات لپاره راغله. هغه هم د روحانيت طالبه وه، ددې امريكايي ښځې سره يوه پاڪستاني جوړه هم وه. پاڪستاني جوړې حكومت ته وويل: چې دا امريكايي ښځه ستاسو په لاس باندې اسلام قبول غواړي. ددې خبرې په اوريدو سره شاه صاحب براه راست دې ښځې ته مخاطب شو او پوښتنه يې ترې وكړه، ستا څه پكار دي صرف اسلام كه خداى؟ هغه ښځې ورته ښكاره وويل: خداى! شاه صاحب وويل: صحيح ده مونږ تا ته د خداى لاره ښايو..... د

(۱) فرمان گوهر شاهی بر پشت روشناس، میناره نور اور تحفة المجالس

(۲) گوهر ص ۴ سرفروش پبلی کیشنز پاکستان

(۳) گوهر ص ۴ سرفروش پبلی کیشنز پاکستان

(۴) گوهر ص ۶ سرفروش پبلی کیشنز پاکستان

(۵) صداء سرفروش ۱۲ ربیع الاول ۱۴۱۹ھ

خدای طرفته دوه لارې دي. يوه لاره د عشق او محبت لاره ده. بيا شاه صاحب د دواړو لارو فرق بيان کړ. چې د اسلام په لاره کې د څه قوانينو پابندي دي په خلاف د عشق د لارې ده،^(۱)

ددې اقتباس نه دا خبره واضحه شوه چې د جناب گوهر شاهي په نزد په مخصوصې طريقې سره ذکر کولو باندې د الله پاک پيژندگلو او هغه ته رسيدل کيدی شي، تزکيه نفس او د الله پاک محبت حاصليدی شي. د هغې د حاصلولو لپاره مسلمان کيدل هم ضروري نه دي. د اسلام نه سېوا نورو مذهبونو والا هم دا امر حاصليدی شي، بلکې کوي يې. همدغه شان اصلي مقصود روحانيت دی. چې د هغې لپاره اسلام شرط نه دی. غير مسلم که هندو هم وي. عيسايي يا سکھ. د روحانيت د حاصلولو نه وروسته د هغه مغفرت هم کيدی شي. د الله پاک د حاصلولو لپاره اسلام هيڅ ضروري نه دی، ددې په بغير ددې حاصلول ممکن دي او ددې نظريې د ثابتولو لپاره موصوف دوه دليلونه بيان کړي. په يو حديث کې سيدنا ابوهريره رضي الله عنه او دويم د اصحاب کھف سپی لکه چې ددې تفصيل په اقتباساتو کې ذکر شو.

دا ټولې خبرې د قرآن کریم، احاديث طيبه او اجماع امت په رڼا کې بالکل باطلې او ښکاره د گمراهی دي، ځکه چې د کفر سره يو عمل هم د الله پاک په نزد قبول نه دی، او هيڅ ذکر باعث د قرب، باعث د الله پاک د محبت او د تزکيه نفس نه دی. کفر سره د ذکر کولو نه چې کوم ظاهري فايدي په نظر راځي، هغه د ذکر او توجه ظاهري اثر دی؛ خو دا ذکر د قرب او رضا باعث هيڅکله نشي کيدی، د اعمال صالحه د قبوليت لپاره لومړی ايمان شرط دی. ايمان شرعا تر هغه پورې معتبر نه دی، ترڅو پورې چې د اسلام سره سره د ټولو باطلو اديانو او مذهبونو نه د براءت اظهار نه وي، دې باره کې د قرآن کریم څو آيتونه، د رسول الله ﷺ څو احاديث طيبه او د عقايدو او فقه څو معتبر تصريحات په طور د نمونې پيش کولی شي!

۱: ﴿إِنَّ الدِّينَ عِنْدَ اللَّهِ الْإِسْلَامُ﴾^(۲)

(۱) گوهر ص ۷ سرفروش

(۲) سورة آل عمران آيت: ۱۹

د رسول الله ﷺ تره وگوري! چا چې به د هغوی سره انتهايي د شفقت او همدردۍ معامله کوله او د هغوی حمايت به يې کولو؛ خو د ايمان د نه کيدو له امله د جهنم نه بچ نه شو. معلومه شوه چې د ايمان نه بغير هيڅ عمل هم د جهنم نه بچ کونکی او خلاصی وړ کونکی نشي کیدی.

۲: ﴿وقال عليه الصلاة والسلام... ان المومن اذا اذنب ذنبا كانت نكته سوداء في قلبه، فان تاب ونزع واستغفر صقل منها، وان زاد زادت حتى يغلف بها قلبه الخ﴾ (رواه الترمذی) (۱)

ترجمه: مؤمن چې کله يوه گناه کوي؛ نو د هغه په زړه کې يو تور داغ ولگي. ددېنه وروسته که هغه توبه کوي، د گناه نه منع شي او استغفار کوي؛ نو هغه داغ صفا شي؛ خو که هغه بار بار د گناه ارتکاب کوي؛ نو د هغه پوره زړه تور شي.

ددې حديث شريف نه خپله اندازه ولگوي! چې د معصيت په ارتکاب سره د مؤمن په زړه باندې څه اثر پريوځي؟ نو کفر چې اکبر الکبائر او تور والی تور والی دی، تر څو پورې چې هغه په زړه باندې سور وي؛ نو په خاص ذکر سره هغه تور والی څنگه لرې کیدی شي؟ لهذا اول ايمان راوړل شرط دي. د هغې نه وروسته تزکيه نفس کیدی شي. د کفر په حالت کې هيڅکله نشي کیدی او هغه ته هيڅکله روحانيت يعنې د الله پاک قرب او رښتينې محبت نشي حاصلیدی.

په تفسير روح المعاني کې دي:

﴿قال علي رضي الله تعالى عنه في اخر خطبة له: أيتها الناس دينكم دينكم فإن السيئة فيه خير من الحسنة في غيره إن السيئة فيه تغفر وإن الحسنة في غيره لا تقبل﴾ (۲)

ترجمه: سيدنا علي رضي الله عنه په خپلو آخري خطبو کې وفرمايل: اي خلکو! خپل دين کلک ونيسی! ځکه چې پدېکې گناه کول په غير دين کې د نيکۍ نه غوره دي، ځکه چې په دين اسلام کې گناه معاف کيږي او په غير دين اسلام کې نيکي هم نه قبلېږي. هر کله چې د کفر سره نيکي نه قبلېږي؛ نو پدې نيکۍ سره زړه څنگه روښانه

(۱) مسلم: ۱۵۳، واحد: ۲/۳۵۰، الترغيب والترهيب ۹۲۱۶

(۲) روح المعاني: ۳/۱۰۹

کیدى شي؟ د الله پاك حقيقي معرفت او هغه پورې حقيقي رسيدل څنگه حاصلیدی شي؟ او د ټولو نه لویه خبره دا ده چې هغه ته به بڅښنه څنگه کولى شي؟ په شرح عقیده طحاویه کې دي:

﴿وانا ذال تصدیق القلب لرینفع بقية الآخر الاجزاء فان تصدیق القلب شرط فی اعتبارها وكونها نافعة﴾^(١)

ترجمه: کله چې د زړه تصدیق (ایمان) پاتې نشي؛ نو باقي اجزاء (یعنې اعمال) په کار نه راځي، ځکه چې د زړه تصدیق (ایمان) د باقي اعمالو د معتبر او مفید کیدو لپاره شرط دی.

د شرح عقاید په شرح نبراس کې دي:

﴿والله تعالى لا یغفران یشرک به﴾ (والمراد من الشرک الکفر باجماع المسلمین)^(٢)

ترجمه: پدې خبره باندې د مسلمانانو اجماع ده، چې مشرک (کافر) ته به بڅښنه نه کیږي. د ځینو صوفیاء کرامو له طرفه دا خبره مشهوره ده: چې د هغوی په نزد به په آخرت کې د کفارو خلاصی هم وي. دا قول شیخ ابن العربی ته منسوب شوی دی: خو صاحب د نبراس فرمایي: چې جمهورو علماء کرامو ددې وجې نه په هغوی باندې سخت نکیر کړی دی؛ خو صاحب د نبراس فرمایي: چې د شیخ په شان کې داسې لعن طعن نه دي کول پکار؛ خو پدې عقیده کې هغوی سره اتفاق هم نه دي کول پکار. ځکه چې دا عقیده د امت د اجماع نه خلاف ده. بالکل شاوې ډول دی. هغه فرمایي:

﴿والجمهور ینکرون ذلك منه اشد الانکار ویکفرونه وعلیک بلکف عنه عن طعنته

والاعتقاد بخود عذاب الکفار علی طبق الاجماع﴾^(٣)

گوهر شاهي صاحب، د خپلې دعوي د ثابتولو لپاره عموماً دوه دلیلې ذکر کوي:

الف: د اصحاب کھف سپی. ب: حدیث د ابو هریره رضی الله عنه.

^(١) شرح عقیده الطحاویة: ٣٤١

^(٢) النبراس ص: ٣٦٠

^(٣) النبراس ص: ٣٦١

١. د لومړي دليل په باره کې عرض دا دی: چې دا دليل صرف په جهالت او گمراهی باندې مبني دی. چې د هغې وجوهات لاندې ليکل شوي:

اول خو د اصحاب کهف د سپي جنت ته تلل د صحيح او معتبرو روايتونو څخه ثابت نه دي، لکه صاحب د روح المعاني ددې تصريح فرمايلې: دويم دا چې که بالفرض دا روايتونه صحيح او معتبر هم ومنل شي: نو هم د هغه په جنت ته تلو باندې د يو کافر جنت ته تلل قياس کول بالکل غلط او باطل دي. ځکه چې د اصحاب کهف سپي د غير عاقل کيدو له امله د ديني احکامو مکلف نه دی. کفار او مشرکين او نور انسانان د عقلمند کيدو له امله د ديني احکامو مکلف دي. لهدا د ايمان د راوړلو د وجې او په حالت د کفر کې د مړ کيدو په صورت کې همېشه همېشه لپاره په دوزخ کې اوسيږي. دريم دا چې د اصحاب کهف په سپي باندې د انسان قياس کول پدې وجه صحيح نه دي. چې صاحب د روح المعاني دې قياس ته د اهل تشيع قياس ويلی. ځکه د هغوی دا عقیده ده: چې د اصحاب کهف د سپي نجات کيدی شي: نو د کوم سړي نوم چې کلب علی (د علي سپی) کېښودل شي: نو د هغه نجات به په طريقه اولی وي، اهل تشيع خپلو پجو باندې دا نومونه ږدي. پس صاحب روح المعاني يعنې علامه آلوسي رحمته الله علیه فرمايي:

وجاء في شأن كلبهم أنه يدخل الجنة يوم القيامة. فعن خالد بن معدان ليس في الجنة من الدواب إلا كلب أصحاب الكهف وحمار بلعم، وليس فيما ذكر خبر يعول عليه فيما أعلم، وقد اشتهر القول بدخول هذا الكلب الجنة حتى أن بعض الشيعة يسمون أبناءهم بـكلب على ويؤمل من سمي بذلك النجاة بالقياس الأولوى على ما ذكر وينشد:

فتية الكهف نجا كلبهم: كيف لا ينجوا غدا كلب على^(١)

ترجمه: د اصحاب کهف د سپي په اړه دا خبره نقل ده. چې هغه به د قیامت په ورځ جنت ته ځي، د خالد بن معدان نه روایت دی، چې جنت ته به په حیواناتو کې صرف د اصحاب کهف سپی او د بلعم خر ځي؛ خو زما د علم مطابق پدیکې یو روایت هم قابل

اعتماد نه دی. دا خبره مشهوره ده: چې دا سپی به هم جنت ته ځي. تر دې چې ځينې روافض د خپلو ماشومانو نومونه کلب علي ږدي او پدې باندې اميد ساتي. چې پدې سره د نامداره شوي سړي خلاصی به کيږي. شاعر وايي:

توجه: د اصحاب کهف سپي خلاصی بيا موندلو: نو سبا (يعنې د قيامت په ورځ) کلب علي. به څنگه خلاصی بيا نه مومي؟

۲: د سيدنا ابوهريره رضي الله عنه هغه روايت چې موصوف ترې استدلال کوي. د هغې الفاظ دا دي:

﴿عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ خَفِظْتُ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَعَاءَيْنِ فَأَمَّا أَحَدُهُمَا فَبَشْتُهُ، وَأَمَّا الْآخَرُ فَلَوْ بَشْتُهُ قَطَعْتُ هَذَا الْبَلْعُومَ..... يعني مجرى الطعام﴾ (۱)

توجه: ما د رسول الله صلی الله علیه و آله نه دوه قسمه علمونه حاصل کړي دي. يو قسم خو ما ستاسو وړاندې ظاهر کړ او دويم که ظاهر کړم؛ نو زما مری به پرې کړی شي.

کوم علم چې سيدنا ابوهريره رضي الله عنه څخه ظاهر کړي، د هغې په تعين او مصداق کې د شراح حديث مختلفې رايې او اقوال دي. مثلاً:

۱: ددېنه مراد علم باطن دی.

۲: ددېنه مراد علم توحيد دی.

۳: ددېنه مراد د منافقانو نومونه دي.

۴: ددېنه مراد د بنو اميه ظالمان حکمرانان دي.

۵: ددېنه مراد مختلفې فتنې دي. (۲)

لهذا د موصوف ددې علم په باره کې په تعين سره فيصله کول چې ددېنه مراد دا دی، چې د کلمې ويلو نه بغير هم الله پاک ته رسيدل کيدی شي، صرف د خپل طرف نه ايجاد دی، چې بالکل بې بنياده او جهالت دی.

(۱) البخاری: ۱۴۰ مشکوۃ شریف کتاب العلم ۳۷

(۲) وگورئ: طبیبی ۱/۱۶۱، مرقاة: ۱/۵۲۶ وغیره

دویم: د شریعت او طریقت بیل بیل کیدل

الف: اصل قرآن کریم کوم چې په نورو الفاظو کې سیدنا جبرئیل امین علیه السلام راوړی، هغه د رسول الله صلی الله علیه و آله په سینه مبارکه نازل شو، چې وروسته سینه په سینه، سلسله په سلسله مستحقو خلکو ته ملاویده. د هغه خلکو کرامتونه او فیض ددې باطن قرآن کریم څخه دی، دا د ظاهري قرآن کریم عکس دی. چې د کاغذ په ذریعه محفوظ شو، د علماء کرامو په برخه کې راغلو، بیا علماء کرامو په ظاهر سره ظاهري ډولي کړ او اولیاء کرامو په باطن سره باطن پاک کړ. (۱)

ب: یوه وسیله قرآن کریم دی، کوم علم چې د ظاهري قالب او نفس برابرولو په اړه دی، دا د علماء کرامو په برخه کې راغلو او د علماء کرامو په ژبه خلکو ته هدایت وشو، دېته مقام د شنید او شریعت وایي.

دویمه وسیله د رسول الله صلی الله علیه و آله صحبت او محبت دی، ځکه چې د محبت تعلق د زړه سره دی، د زړه نه زړه ته لاره وي. د رسول الله صلی الله علیه و آله د زړه نور. د هغه په زړه کې داخل شي او هغوی صرف د نور نه هدایت بیا موندلو، ځکه چې د زړه تعلق د باطن سره دی او هغه د باطني رازونو نه خبر شوی، دېته طریقت وایي او ددې مقام لیدل دي، دا خلک اولیاء الله وبلل شو. (۲)

ج: د ظاهري عبادت تعلق د شریعت سره دی، هر وخت تلاوت کونکي یا نفل کوونکي، تسبیح اړونکي یا ذکر لسانی کونکي حافظ، عالم او قاري پدې مقام شریعت کې وي، هغوی د جنت او حورو طالبان دي، د هغوی نفس نه مړ شو او نه پاک شو؛ خو برابر شو. (۳)

د جناب گوهر شاهي د مذکوره کتابونو د پورته اقتباسونو څخه دا خبره بالکل واضحه ده، چې د هغوی په نزد شریعت جدا شی دی او طریقت جدا شی دی، ددې په

(۱) میناره نور: ص ۳۵، سرفروش پبلی کیشنز پاکستان

(۲) روشناس: ص ۱۶ سرفروش

(۳) میناره نور: ص ۵ سرفروش

بنیاد هغوی د قرآن کریم هم دوه قسمونه کړه. یو ظاهري کوم چې په کتابي شکل کې په مسلمانانو کې موجود دی او دویم باطني کوم چې د رسول الله ﷺ د زمانې نه سینه په سینه سلسله په سلسله اولیا، کرامو ته منتقل شو.

دا هغه سخته گمراهي او بې ديني ده. چې په هغې کې د ډیرې مودې نه په طریقت کې قدم ایښودونکي، جاهل او دکاندار خلک اخته شوي او راروان دي. هغوی دا نظریه جوړه کړې ده، چې شریعت بیل شی دی او طریقت بیل شی دی. کومې خبرې چې په شریعت کې حرامي دي، هغه په طریقت کې حلالې دي او ددې په بنیاد هغوی ډیر محرمات او منکرات، د کبائرو ارتکاب کول، د خپل ځان او د متعلقین لپاره جائز گڼي. د داسې خلکو نه مسلمانانو ته همیشة سخت نقصان رسیدلی دی. د گوهر شاهي د عباراتو څخه هم ښکاره ده چې د هغې په باطلیدو او د قرآن او سنت د تصریحات بالکل خلاف کیدو کې هیڅ شک نشته. په یو حدیث کې د قرآن کریم په باره کې راغلي: چې «له ظهور ویاطن» چې د قرآن کریم یو ظاهر دی او یو باطن. پدې سره دي چا ته دا شک بالکل نه وي، چې پدې حدیث سره د قرآن کریم تقسیم ثابتیږي. ځکه چې ددې دا مطلب نه دی. بلکې دا هم د یو قرآن په اعتبار سره د مطالبو او مفاهیمو درجه بندي ده. چې د قرآن کریم د ځینو آیتونو مطلب دومره واضح وي. چې په هغې باندې د معمولي فهم او عقل والا انسان هم پوهیږي او د ځینو مطلبونو پټ او د اشاراتو په شکل کې وي. په کوم باندې چې صرف متبحر او عاملین علماء پوهیږي، عام خلک د هغې د فهم نه قاصر دي. (۱)

غرض دا چې شریعت او طریقت د حقیقت په اعتبار سره یو دی، طریقت په شریعت باندې د عمل کولو د طریقې نوم دی. یعنې هغه طریقه چې د هغې په ذریعه انسان په کامل شریعت باندې عمل وکړي شي؛ خو کله طریقت د شریعت یوې برخې ته هم وایي، چې شریعت عقاید، عبادات، معاملات، معاشرت او د اخلاقیاتو د مجموعې نوم دی او د طریقت د شریعت د پنځمې برخې اخلاقیاتو د خپلولو او

(۱) اوکوری: طبی شرح مشکاة ۱/۲۴۰، ورفاة: ۱/۶۴۴

حاصلولو نوم دی، د پوره شريعت سرچينه قرآن او سنت دی، چې په هغې کې د طريقت تعليم هم دی او نور حکمونه هم پکې ډير دي. خلاصه دا چې د قرآن کریم دوه قسمونه کول. شريعت او طريقت جدا، جدا کول بنکاره گمراهي ده.

په شرح عقیده طحاویه کې دي: ﴿بل کلام الله محفوظ في الصدور، مقروء بالالسن، مکتوب في المصاحف كما قال ابو حنیفه في الفقه الاکبر وهو في هذه المواضع كلها حقيقة﴾ (۱).

ترجمه: کلام الله په سینو کې محفوظ دی. په ژبو سره لوستل کېږي. په صحیفو کې لیکل شوی دی، لکه چې په فقه اکبر کې امام ابو حنیفه رحمه الله فرمایي: او کلام الله پدې ټولو مقاماتو کې حقیقت دی.

خومره صفا او واضحه خبره بې کرې ده: چې قرآن کریم هر چیرته وي. هغه حقیقي قرآن دی، د اصل او عکس په اعتبار سره هیڅ فرق نشته.

په شرح مقاصد کې دي: ﴿والاصح انها اسمرله لا من حيث تعين المحل فيكون واحدا بالنعوع ويكون ما يقرء القارئ نفسه لا مثله﴾ (۲).

ترجمه: يعنې قرآن کریم يو دی، هغه چې چیرته هم وي. قاري چې څه هم لولي هغه عين قرآن دی مثل د قرآن نه دی.

دریم: د ولي کیدو لپاره دیدار الهي شرط کیدل

ولي هغه ته وايي چا چې د رب دیدار کړی وي، یا یې د رب سره کلام کړی وي. د دېنه بغیر د ولایت دعوه دروغ ده. (۳)

جناب گوهر شاهي صاحب د ولي کیدو لپاره د الله پاک دیدار او د هغه سره کلام کول شرط گرځولي. دا هم سراسر بې بنیاده. د قرآن او سنت د واضحو تصریحاتو خلاف ده. الله پاک د ولي تعريف خپله کوي:

(۱) شرح عقیده الطحاویه: ص ۱۷۹

(۲) شرح مقاصد: ۳/۱۱۴، طبعه اشاعة الاسلام بشاور

(۳) رهنماء طريقت: ص ۱۹ سرفروش

﴿الْاِنْ اُولَآءِ اللّٰهِ لَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا وَكَانُوْا يَتَّقُوْنَ﴾ (۱)

ترجمه: خبردار! يقيناً د الله پاك په اولياؤ باندې به نه ويره وي او نه به هغوی غمجن وي، هغه كسان چې ايمان يې راوړی دی او هغوی متقيان وو.

پدې آيت کې الله پاك د ولي تعريف فرمايلي: ولي هغه څوك دی چې مؤمن وي او پرهيزگار وي. الله پاك د ولي جوړيدو لپاره د خپل ديدار يا كلام كولو هيڅ شرط نه دی لگولی. لهذا د موصوف د ولي كيدو لپاره د المذكوره شرط لگول سراسر جهل دی.

رسول الله ﷺ د ولي د پيژندگلوو علامه بنودلې او وايي: ﴿الذين اذاروا ذكرا لله﴾ يعني دا هغه خلك دي چې د هغوی په ليدو باندې الله پاك رايا د شي. (۲)

خلورم: د رسول الله ﷺ د زيارت نه بغير د امتي كيدو د دعوو غلطه ده

الف: ترڅو پورې چې رسول الله ﷺ چا ته زيارت ورنصيب نكړي، د هغه د امتي كيدو دعوو نشي كولی. اه. (۲)

ب: ﴿من رآني فقد رآني﴾ (۴) دا حديث رسول الله ﷺ صحابه كرامو ﷺ ته وويل: ځكه چې هغوی په خپله په كټو سره مشرف وو، هغوی چې كله هم په خوب کې د رسول الله ﷺ ديدار كړی دی، رښتيا يې كړی دی او كومو خلكو ته چې دا شرف نه دی حاصل؛ نو هغوی به په خوب کې څنگه تميز وكړي شي؟

شريعت خاص كړ د طريقت والو ته داسې غميزې ډيري پيښيري، پدې وجه د رسول الله ﷺ د زيارت د صحيح پيژندگلو راز ښكاره كيږي، په خوب، يا مراقبې او كشف کې چې كله د رسول الله ﷺ مجلس ته ورسيري؛ نو د ديالونو نه به دومره نور وريږي چې سترگې به تورې شي. د ديدار نه وروسته به د هغه زړه د دنيا نه موږ شي. اه. (۵)

(۱) سورة يونس آيت: ۶۲، ۶۳

(۲) ابن ماجه

(۳) ميناره نور: ۳۴

(۴) البخاري برقم: ۶۹۹۶

(۵) ميناره نور ص: ۴۰

د موصوف د مذڪوره عبارت څخه دا خبره ثابتيري، چې د صحابه كرامو عليه السلام نه وروسته د راتلونكو مسلمانانو د رسول الله ﷺ د امتي كيدو بنياد د هغوى په زيارت باندې دى او هغه هم د يو خاص علامې سره، چې د موصوف په راغلي خط كې ذكر دى. دا هم د قرآن او سنت د تصريحاتو بالكل خلاف او ښكاره گمراهي ده. ځكه چې د قرآن او سنت نه د رسول الله ﷺ د امت دوه قسمه ثابت دي:

يو امت دعوت، دويم امت اجابت:

امت دعوت هغه خلكو ته ويل كيږي. د چا طرفته چې رسول الله ﷺ رالېږل شوى او هغوى ته يې د اسلام دعوت ورکړى او هغوى ته يې د ايمان راوړلو تلقين كړى. پدې امت كې د رسول الله ﷺ د زمانې نه واخله تر قيامته پورې راتلونكي ټول انسانان داخل دي او ټول كافران او مشركين پكې شامل دي او امت اجابت هغه خلكو ته ويل كيږي چا چې ايمان راوړى او اسلام يې قبول كړى وي. كوم سړى چې هم كلمه وايي او د زړه نه د رسول الله ﷺ د پيغمبر كيدو تصديق كوي. هغه مسلمان دى او د رسول الله ﷺ امتي دى، اگر كه ټول ژوند. په بيدارى يا خوب يا مراقبه يا مكاشفه كې يې يو ځل هم د رسول الله ﷺ زيارت نه وي كړى.

د رسول الله ﷺ د مذڪوره وينا مطلب دا دى: كوم سړى چې په خوب كې د رسول الله ﷺ زيارت وكړي او د هغه زړه دا شاهدي ورکوي چې دا رسول الله ﷺ دى، يا د نورو آثارو او قرائنو څخه ورته ددې علم وشي بس پوه شه چې هغه د رسول الله ﷺ زيارت وكړ، ددې لپاره د هغه علامې موندل كيدل چې د هغې ذكر موصوف په خپل عبارت كې كړى دى ضروري نه دى.

خو ياد ساتئ! چې رسول الله ﷺ په خوب كې چاته د څه كولو حكم ورکړي. يا هغه د څه خبرې نه منع كړي؛ نو د خوب دا اشاره بالاجماع حجت نه ده؛ خو كه د رسول الله ﷺ دا ارشاد د څه حكم شرعي سره متصادم او د هغې خلاف نه وي؛ نو د ادب له امله كه هغه پوره كړى شي؛ نو غوره خبره ده. (١)

پنځم: اسم ذاتي د رسول الله ﷺ د امت نه علاوه چاته هم نه دی ورکول شوی!

دا اسم ذات الله پاک د رسول الله ﷺ د امتيانو نه علاوه يو نبي ته هم نه دی ورکړی. همدا وجه وه چې د بني اسرائيلو نبي د الله پاک ديدار ونکړی شو او د رسول الله ﷺ امتيانو د الله پاک ديدار وکړ (١).

دا دعوه هم بې دليله ده، ځکه چې عارف بالله شيخ عبدالعزيز د باع محمد ﷺ فرمايي: چې د ټولو نه لومړی اسم ذاتي (الله) زمونږ نيکه سيدنا آدم عليه السلام وضع کړی دی!

﴿قال العارف بالله الشيخ عبدالعزيز دباغ: اول من وضع اسم الجلالة (الله) ابونا آدم على نبينا وعليه الصلاة والسلام﴾ (٢)

مخکې امتونو ته د الله پاک د اسم ذاتي د نه ملاويدو او د رسول الله ﷺ امت ته د اسم ذات د ورکول کيدو په بنياد دا ويل: چې د بني اسرائيلو انبياؤ ﷺ د الله پاک ديدار نصيب شو او د رسول الله ﷺ امتيان د الله پاک ديدار کوي، دا هم بهر حال صحيح خبره نه ده، يو خو پدې وجه چې پدیکې د رسول الله ﷺ د امتي په نبي باندې فوقيت ثابتېږي، حال دا چې يو مسلمان هم د الله پاک د يو نبي نه افضل کيدی نشي. بله دا چې د الله پاک د ذات اقدس رؤيت پدې دنيا کې نشي کيدی؛ خو د معراج په شپه د يو قول مطابق رسول الله ﷺ ته د الله پاک زيارت شوی وو؛ خو د عامو خلکو په زيارت نه کيدو باندې د خلکو اجماع ده، پدې وجه د بني اسرائيلو نبي (غالباً) ددېنه مراد د گوهر شاهي سيدنا موسی عليه السلام دی، ته الله پاک وفرمايل: ﴿لن ترلق﴾ يعنې ته ما هيڅکله نشي ليدلی؛ خو په خوب يا حالت کشف يا په مراقبه کې چې د الله پاک کوم زيارت کيږي، هغه د ذات نه دی. بلکې بعض تجليات وي، چې په څه شکل کې متشکل شي او مخې ته راشي؛ خو ددې په بنياد دا گڼل چې د الله پاک د ذات زيارت کيږي صحيح نه دی او د الله پاک د تجلياتو په صورت زيارت کيدل څنگه چې د رسول الله ﷺ د امت لپاره دي، د مخکې امتونو لپاره هم وو، د تخصيص هيڅ دليل نشته،

(١) تحفة المجالس: ٣/١٣

(٢) فتح الله ص: ٢١٤

په شرح عقيدة الطحاوية کې دي:

(« واتقت الامة على انه لا يراه احد في الدنيا بعينه ولم يرتازعوا في ذلك الا في نبينا صلى الله

عليه وسلم خاصة ») (۱)

ترجمه: پدې باندې د امت اتفاق دی: چې پدې دنیا کې الله پاک څوک هم په خپلو سترگو نشي لیدلی. اختلاف پدې سلسله کې صرف د رسول الله ﷺ په اړه دی.

او په شرح مقاصد کې دي:

(« وما قال به بعض السلف من وقوع الرؤية بالبر ليلة المعراج فالجمهور على خلافه. اهـ »)

ترجمه: ځينې سلفو چې کومه دا خبره کړې: چې رسول الله ﷺ د معراج په شپه الله پاک په خپلو سترگو لیدلی وو. جمهور علماء کرام ددې رائي سره اختلاف لري.

د بحث نتیجه

په تیرو صفحو کې د گوهر شاهي د کتابونو او رسالو څخه د هغوی څو لویې لویې نظریې او په هغې باندې د قرآن او سنت په رڼا کې د ضرورت په اندازه تبصره وشوه. چې په هغې کې د کافر نجات، تعدد قرآن، په شریعت او طریقت کې د تباين په شان نظریې انتهائي خطرناکې دي. چې د هغې په گمراه کیدو کې د چا شک او شبهه هم نشته. لهذا ددې فاسد او گمراه کونکو نظریاتو او عقایدو په رڼا کې ریاض احمد گوهر شاهي انتهائي لوی گمراه او بدعتي دی. د هغه د بیعت، مجالس، تقریر او تحریر نه بچ کیدل واجب او ضروري دی، نورو خلک ترې هم ساتل پکار دي.

والله تعالى اعلم وعلمه اتم واحکم

عصمت الله عصمه الله دار الافتاء دار العلوم کراچی نمبر ۱۴ ۴ ستمبر ۱۹۹۰

الجواب صحیح

الجواب صحیح

بنده عبدالرزاق سکھروی

احقر محمد تقی عثمانی عفی عنه

الجواب صحیح

الجواب صحیح

اصغر علی ربانی

الجواب صحیح

احقر محمود اشرف

محمد عبد المنان عفی عنه

(۱) شرح عقيدة الطحاوية : ۱۹۶

[د بريلويانو د فکر عالمانو ويناوې]

د دارالعلوم امجديه كراچي فتوى

باسمه تعالى:

الجواب: د انجمن سرفروشان اسلام د بنسټگر رياض احمد گوهر شاهي چې کومې ويناوې او عملونه سوال کوونکي په سوال کې ذکر کړي، چې هغه مو د اصل کتاب روحاني سفر سره يو ځای کړه او بيا مو وکتل: نو دا ثابته شوه چې دا ټولې خبرې هغه په روحاني سفر نومې کتاب کې ليکلي دي، ددېنه معلومه شوه چې په هغه باندې د قاديانيت وهابيت اثر دی او ددې اثر د لرې کولو ذکر هغه چيرته ندی کړی او عملي اعتبار سره چرسي، بې نمازه او بدکردار، ښځو سره تعلق ساتونکی، فاسق او فاجر دی، ددې فسق او فجور نه د توبې ذکر هغه په خپل کتاب کې نه دی کړی. بلکې د هغې د بيانولو سره يې د زياتې گناه ارتکاب کړی او د دين د مشهورو بزرگانو او سيدنا خضر عليه السلام چې د هغوی د نبوت قول راجح دی، په شان کې گستاخي او په هغوی باندې د قتل الزام لگولو سره يې د خپل باطني خبث اظهار کړی. په بخاري شريف کې حديث دی: رسول الله ﷺ وفرمايل: چې الله پاک فرمايي: ﴿من عادى لي وليا فقد اذنته بالحرب﴾^(١)، يعنې چا چې زما د ولي سره دشمني وکړه، بېشکه زه هغه سره د جنگ اعلان کوم. لهدا دا سړی د اولياء کرامو په شان کې گستاخي کوونکی دی د الله پاک سره جنگ کوي، سيدنا خضر عليه السلام چې څه کړي دي، د هغې په اړه الله پاک په قرآن کریم کې فرمايي: ﴿وَمَا فَعَلْتُهُ عَنْ أَمْرِي﴾ يعنې هغه کارونه ما په خپل امر باندې نه دي کړي، بيا هغوی ته قاتل ويل انتھائي گمراهي او جهالت دی، ددې په کتو سره معلومېږي چې ددې مصنف رياض احمد گوهر شاهي جاهل، سخت گمراه او د يوې نوې فرقې جوړولو سره مسلمانان گمراه کوي، مسلمانانو ته پکار دي چې د هغه نه لرې واوسيږي، ځکه چې د هغه په صحبت کې د ناستې نه احتراز کول پکار دي، په قرآن

(١) اخرجه البخاری: ٦٥٠٢، وابن حبان: ٣٤٧

کريم کي دي: ﴿ فَلَا تَقْعُدُوا بَعْدَ الذِّكْرِ مِنَ الْقَوْمِ الظَّالِمِينَ ﴾ يعنې د نصيحت راتلو نه وروسته د ظالمانو خلکو سره مه کينه او په صحيح بخاري کې دي: چې رسول الله ﷺ وفرمايل ﴿ اياکم وایاهم لا یفتنوکم ولا یضلونکم ﴾ د هغوی نه ځان وساتي او هغوی د ځان نه لرې ساتي، هغوی تاسو په فتنه کې وانه چوي او همراهِ مو نکړي

وقار الدين غفر له ۲۷ شعبان المعظم ۱۴۱۰هـ ۲۵ مارچ ۱۹۹۰ء

الجواب صحيح

والمجيب مصيب قاری عابد حسين

سید فراست علی شاه غفر له یکم محرم الحرام ۱۴۱۱هـ

مفتی جامعہ رضویہ کنگن والا جی تی رود گوجرانوالہ

لومړی محرم الحرام ۱۴۱۱هـ

۲۵ جولائی ۱۹۹۰ء

د دارالعلوم انجمن تعلیم الاسلام جهلم فتوی

الجواب: د انجمن سرفروشان اسلام بنسټگر او د روحاني سفر لیکوال رياض احمد گوهر شاهي په خپل ليکل شوي کتاب کې د خپلو ويناوو او عملونو په اړه واضحه کړې، کله چې هغه د روحاني سفر کتاب په آئينه کې وکتل شي؛ نو ثابتېږي چې پدې سړي د قاديانانو او وهابيانو اثر دی، عملي ډول هم هغه خپله چرسې، بې نمازه او د درود شريف منکر دی. د بدکردارو ښځو سره يې اړيکه درلوده، هغه په خپل کتاب کې فخریه طور دا ويلي: چې لمونځ کول ضروري نه دي، د درود شريف هيڅ اهميت نشته. د کتاب نه د نورو غير اسلامي کارونو د ارتکاب ثبوت موجود دی، چې صفا ترې معلومېږي چې هغه په فسق او فجور کې اخته دي او قادياني غير مسلم منل شوی، لهذا د قاديانانو د تاثير والا خلک به خامخا غير مسلم وي، د سيدنا خضر عليه السلام په شان کې د قتل الزام لگول د اولياء کرامو خلاف په بهتان تړلو سره د خپل باطني خباثت بېشماره ثبوت هغه خپله کړی دی، همدغه شان د روحاني سفر په کتاب کې شيطاني دعوي، د الله پاک او د رسول الله ﷺ د حکمونو ښکاره خلاف

ورزي ده، پدې وجه داسې بې دينه، بې نمازه بلکې بې اسلامه سړي چې د غلام احمد قادياني په شان د دروغو دعوې کوي او د غير محرمو ښځو سره د عشق معشوقې په تعلقاتو زياتولو کې خوشحالی کوي، بيا علي الاعلان د هغې اظهار کوي. هغه د اسلام د دايرې څخه خارج دی. بلکې مسلمانانو لره هغه سره قطع تعلق کول پکار دي، که داسې غير اسلامي افعال او مکر و فريب کونکي ته آزادي ورکول شي؛ نو اکثر کلمه گو مسلمانان به گمراه کړي.

لهذا مسلمانان دي د هغوی د شر، غير اسلامي او گمراه کن عقايدو څخه ځانونه خبر کړي، چې د رياض احمد گوهر شاهي نومي سړي مسلك اختيارول. د هغه د دوکې په دام کې راتلل، د هغه په محفلونو کې کښېناستل نه صرف ناجائز بلکې پير لوی جرم دی. پدې وجه هر مسلمان لره د مذکوره شخص نه لرې اوسيدل پکار دي تر څو خپل ايمان په ښه توگه وساتي.

الراقر سيد فدا حسين راجوروی غفي عنه

بلن ومهتمدار العلوم انجمن تعليم الاسلام (رجسټرېد شمالي محطه، جهلم)

د جامعه رضويه مظهر الاسلام فيصل آباد فتوی

الجواب وهو موفق للصواب

رسول الله ﷺ فرمايي: «كل مسكر ومفتر حرام» هر نشه ورکونکی او په دماغو کې نقصان راوستونکی شی حرام دی.

هغه صورت چې د هغې په باره کې پوښتنه شوې چې کله د سوال کوونکي صدق ومنل شي؛ نو د رياض احمد گوهر شاهي د کتاب روحاني ځينې عبارتونه مو ولوستل، چې سراسر د اسلام خلاف دي. خاص کر هر نشه ورکونکی شی رسول الله ﷺ حرام کړی دی او رياض احمد گوهر شاهي نومي سړي هغې ته د عبادت درجه ورکوي. (معاذ الله) دا ښکاره د مصطفى ﷺ د فرمان نه انکار دی او په سينماگانو او تهيترو کې وخت تيروونکی، د غير محرمو ښځو سره په يواځې والي کې شپې تيروونکی، د حرامو ارتکاب کونکی (معاذ الله) هغه څنگه پير کیدی شي!

د پيری لپاره څلور شرطونه دي. د بيعت نه مخکې ددې لحاظ فرض دی:

۱: سني صحيح العقیده وي.

۲: علم ولري، چې د ضرورياتو مسئلې د کتابونو څخه راوويستل شي.

۳: فاسق مطلق نه وي.

۴: سلسله يې د رسول الله ﷺ پورې متصل وي ځکه چې: فارسي شعر دی:

ای بابا ایس آدم روئی هست پس بگرد سستی بناید وادوست

د همدې کتاب روحاني سفر په صفحه نمبر ۷ باندې دا عبارت ليکل شوی دی چې:

د سوسائتيانو د وجې نه راباندې څه د مرزائيت او څه د وهابيت اثر وشو.

د کوم صورت په باره کې چې پوښتنه شوې: د هغې نه پس توبه نه کول گمراهي ده.

اسلام او مسلمانانو ته دوکه ورکول دي، د کوم صورت په باره کې چې پوښتنه شوې

وي، په هغې کې مذکوره سړی د پيری قابل نه دی. مسلمانانو ته پکار دي. چې د

هغه بيعت مات کړي او د يو نیک صالح عالم چې باعمله وي بيعت وکړي.

والله تعالى ورسوله الاعلى اعلم.

ابوالخيل جامعه رضويه مظهر الاسلام فيصل آباد

جامعه غوثيه مدرسه جلاليه عزيز العلوم اويسيه سعيديه اوچ شريف، ضلع بهاولپور

الجواب : اللهم اجعله لنا الحق والصواب حامدا ومصليا ومسلما:

د رياض گوهر شاهي، چې دروغجن باني د انجمن سرفروشان اسلام دی، د

هغه د کتاب روحاني سفر اقتباسات، د سوا کوونکي په سوالنامه کې مو ليکل شوي

صفحې وکتل، کوم چې دروح اسلام اونور ايمان سراسر منافي دي او تکر ورسره لري.

۱: مرزائي گستاخ رسول دی. او په گوهر شاهي باندې د هغوی اثر شوی. حال

دا چې د گستاخ رسول توبه هم قبوله نه ده.

۲: شريعت مطهره دوکه. فراډ، جواړي او شراب حرام کړي دي. څوک چې هغه حلال

گڼي هغه د اسلام څخه خارج دی، څوک چې يې حرام گڼي بيا يې هم کوي. هغه فاسق.

فاجر او په کبايرو باندې زړورتيا کونکی دی، د داسې انسان نه نفرت او ځان ساتل

ډير ضروري دي.

٣: د غير محرماتو سره تخليه او نور فحش حركتونه كول حرام دي. ددې اجمال لاندې تفصيل دا دی:

نشي ته عبادت ويل د الله پاك او د هغه د رسول ﷺ د حكمونو پورې خندا. د قرآن او حديث څخه انكار كول دي. الله پاك فرمايي:

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِنَّمَا الْخَمْرُ وَالْمَيْسِرُ وَالْأَنصَابُ وَالْأَزْلَامُ رَجَسٌ مِّنْ عَمَلِ الْفِطَنِ فَاجْتَنِبُوا لَعَلَّكُمْ تَفْلِحُونَ﴾ (١)

سيد المرسلين ﷺ فرمايي: «كل شراب اسكر فهو حرام» (٢)

همدغه شان بل ځای کې دي «كل مسكر حرام» (٣)

په يو بل ځای کې دي:

﴿كل مسكر خمر و كل مسكر حرام ما اسكر منه الفرق فملا الكف منه حرام﴾ (٤)

٤: چرسي، شرابي ته د علماء حقه نه افضل ويل هم د قرآن او حديث نه انحراف دی.

الله پاك فرمايي: ﴿إِنَّمَا يَخْشَى اللَّهَ مِنْ عِبَادِهِ الْعُلَمَاءُ﴾ (٥)

رسول الله ﷺ فرمايي: «فضل العالم على العابد كفضل علي ادناكم» (٦)

٥: درود شريف غير مفيد گڼل. كم عقل توب، ضلالت او گمراهي ده، ځكه چې درود شريف په عباداتو کې اعلى، محبوب او مقبول عبادت دی. د هر قارى لپاره مفيد او نافع. د گناهونو لپاره دافع او د درجاتو لپاره رافع دی. رسول الله ﷺ ته د نزدې كيدو ذريعه او په محشر کې د نجات سبب دی. همدغه شان د حديثو په كتابونو کې دي او الله پاك فرمايي:

(١) سورة المائدة آيت: ٩٠

(٢) البخارى ٥٥٨٥، ومسلم: ٢٠٠١، وابوداؤد: ٣٦٨٢، والترمذى: ١٨٦٤، والنسائى: ٨/٢٩٨، واحمد:

٦٦/١٩٠ بطرز كتاب ٢٢٥٤٥

(٣) مسلم: ٢٠٠٣، وابوداؤد: ٣٦٧٩

(٤) جامع صغير: ٢/٩٩ (سند صحيح)

(٥) سورة الفاطر آيت: ٢٨

(٦) ترمذى، دارمى، مشكاة ص ٤٤، عن ابى امامة الباهلى رضى الله عنه وعن مكحول مرسلا (حسن)

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا صَلُّوا عَلَيْهِ وَسَلِّمُوا تَسْلِيمًا﴾ (١)

٤: د غير محرمو بنځو سره اختلاط، د شريعت مطهره خلاف دي، الله پاك فرمايي:

﴿قُلْ لِلْمُؤْمِنِينَ يَفْضُلُ مِنْ أَبْصَارِهِمْ وَحَفَظَتُمْ فُرُوجَهُمْ﴾ (٢)

او همدغه شان بنځو ته حکم شوی دی چې:

﴿وَقُلْ لِلْمُؤْمِنَاتِ يَفْضُلُ مِنْ أَبْصَارِهِنَّ وَحَفَظَتْنَ فُرُوجَهُنَّ وَلَا يُبْدِينَ زِينَتَهُنَّ﴾ (٣)

بنځه ډول او زینت صرف د خپلو خاوندانو لپاره کولی شي:

﴿وَلَا يُبْدِينَ زِينَتَهُنَّ إِلَّا لِبُعُولَتِهِنَّ﴾ (٤)

د بنځو لپاره اتني کول په قرآن کریم کې منع دي، الله پاك فرمايي:

﴿وَلَا يَخْرُجُنَّ يَارِجُلَيْنَّ لِيُعْلَمَ مَا يَخْفَيْنُ مِنْ زِينَتِهِنَّ﴾ (٥)

غير محرمات ته غاړې ورکول خو پرېږده. د هغوی طرفته کتل هم منع دي.

لکه چې الله پاك فرمايي:

﴿يُذْنِبْنَ عَظِيمًا مَنْ جَلَّ بِهِنَّ﴾ (٦)

گوهر شاهي پدې ټولو حکمونو او شرعي تقاضو باندې څه پوهیږي او د مستې بنځو سره یې تعلق ولې ساتلی دی؟

٧: د سیدنا خضر عليه السلام ددې فرمان نه وروسته چې ﴿وَمَا قَعَلْتُهُ عَنْ أَمْرِي﴾ بیا هم

اعتراض کول په رب العالمین باندې اعتراض دی. د الله پاك په حکمتونو باندې د اعتراض کونکو ځای جهنم دی.

٨: د اولیاء الله له طرفه د غلطو خبرو نسبت هغوی سره دشمني ده. حدیث

قدسي دی چې: ﴿من عادى لي وليا فقد اذنته بالحرب﴾ (٧)

(١) سورة الاحزاب آیت: ٥٦

(٢) سورة النور آیت: ٣٠

(٣) سورة النور آیت: ٣١

(٤) سورة النور آیت: ٣١

(٥) سورة النور آیت: ٣١

(٦) سورة الاحزاب آیت: ٥٩

(٧) بخاری، مشکاة: ١٩٧

د گوهر شاهي ويناوي او عمل په بې ديني او ضلالت بناء دي. د هغه نه ځان ساتل او نفرت ورته كول ډير ضروري دي، الله پاك دي ددې فتنې نه مسلمانان محفوظ وساتي. آمين.

كټبه محمد سراج احمد سعيدى القادري اوچ شريف بهاو لهور

د دارالعلوم جامعہ حنفیہ قصور فتوی

بسم الله الرحمن الرحيم

الجواب: وهو الموفق للصواب اللهم رب زدني علما

د استفتاء د صورت لوستلو نه وروسته واضحه شوه چې د انجمن سرفروشان اسلام باني فاسق، فاجر، ضال او مضل. ملحد او زندیق دي، په شريعة المطهره الغراء پورې ټوكې كونكي دي او دا كفر دي. د هغه د اسلام نه خارجيدو كې هيڅ شك نشته. په الحديقه النديه شرح الطريقة المحمدية للعلامة عبدالغنى النابلسي رحمه الله كې دي:

﴿ واستحلل المعصية والاستخفاف بالشريعة اى عدم المبالاة باحكامها واهانتها واحتقارها والياس من رحمة الله والامن من عذابه وسخطه وتصديق الكاهن فيما يخبره من الغيب كله ﴾ (۱)

ترجمه: معصيت (گناه او نافرمانی) حلال گڼل او او د پاكيزه سپين سپېڅلي شريعت سپكاوى او توهين كول د شرعي حكمونو څخه بې پرواهي او د هغو سپك گڼل د الله پاك د رحمت نه نااميدي او د الله پاك د عذاب او ناراضگي نه امن. او كاهن چې كوم غيبي خبرونه وركوي. د هغې تصديق كول ټول په ټول كفر دي.

سيدنا خضر عليه السلام د جمهورو په مسلك لوى نبي دي. سيدنا خضر عليه السلام نبي ته قاتل ويل، يا مجرم ويل، معاذ الله، العياذ بالله، انتهايي خباثت، ضلالت، رذالت، ذلالت او حماقت دي، نبي سيدنا خضر عليه السلام ته قاتل ويونكى خبيث النفس، بلكې اخبت بلكې اخبت الخبثاء او خارج عن الاسلام دي، په مسلمانانو باندې واجب دي چې: ﴿ اذكر الفلجركى تهجر الناس ﴾ د فاسق او فاجر تذكره كوي چې خلك د هغه د

(۱) الحديقه النديه شرح الطريقة المحمدية: ۲۹۹/۱

چالاکی، دوکې او چلونو څخه بچ شي. (ایاکم وایاهم) د لاندې د هغوی د مصاحبت او ملګرتیا نه ځانونه وساتي، همدغه شان په قرآن کریم کې دي:

﴿وَأَمَّا يُنْشِتُكَ الْقَيْطُنُ فَلَا تَقْعُدُ بَعْدَ الذِّكْرِى مَعَ الْقَوْمِ الظَّالِمِينَ﴾^(١)

که شیطان ستا نه هیر کړي؛ نو د نصیحت نه پس د ظالمانو سره مه کښینه.

د الله پاک ددې فرمان لحاظ ساتلو سره د داسې سړي اقتصادي، معاشرتي بایکات او د اړیکو د پریکولو اعلان کول ضروري بلکې ډیر ضروري دي

دا مقتدا نه دی. دا همراهِ نه دی. دا پیر نه دی شیر نه دی. دا بزرګ نه دی ګرګ نه دی. دا ولي نه دی شقي نه دی. دا فیضان نه دی شیطان نه دی. د مسلمانانو لپاره د داسې سړي نه ځان ساتل ضروري دي، دا زهر قاتل دی او ریح عاصف دی. چې مسلمانان به د باطل کندی ته وغورځوي:

فارسی شعر:

دور شو از اختلاط بد یار بد بد تر بود از یار بد

داسې بدبخته سړی د مسلمان قوم رهنما نه دی. دی د حق لارې ته بوتلل نه کوي بلکې دی باطلې لارې ته قوم بوځي.

اذا کان الغراب دلیل قوم سیه دی هر طریق الهاکین

ترجمه: کله چې د قوم مشر کارغه وي؛ نو هغوی ته به د هلاکونکو لاره ښيي.

نبي خو معصوم وي. د ګناه صغیره او ګناه کبیره نه مبرا او منزّه وي. د شرک او کفر. ظلم او کذب. غلا. خیانت. باطل عمل، حرام فعل، غرض دا چې د منہیات شرعیه او ممنوعات ملیه نه د الله پاک په فضل پاک وي. په تفسیر روح البیان کې ددې آیت ﴿مَا كُنْتُ تَذِيرُ مَّا الْكِتَابُ﴾^(٢) د لاندې مصنف رحمۃ اللہ علیہ فرمایي:

﴿اجتمعوا على أن الرسل عليهم السلام، وکانوا مؤمنين قبل الوحى ومعصومين من الكبائر ومن الصغائر الموجبة لنفرة الناس عنهم قبل البعثة وبعدها فضلاً عن الكفر﴾

(١) سورة الانعام آیت: ٦٨

(٢) سورة الشورى آیت: ٥٣

ترجمه : پدې باندې د متقدمينو، متاخرينو، اولينو او اخرينو، سابقينو او لاحقينو، د ټولو محدثينو او مفسرينو، فقهاء کرامو او اولياء عظامو د ملت د علماء او فضلاء او مشائخ عظام اتفاق دی، چې انبياء او پيغمبران ﷺ د وحی نه مخکې مؤمنان وو. د کبيره او صغيره گناه له امله چې په خلکو کې د نفرت باعث جوړ شي معصوم وو؛ نو وروسته به هم معصوم وي. پاتې لا دا چې کفر ترې صادر شي (معاذ الله)

لهذا نبي معظم سيدنا خضر عليه السلام ته قاتل، مجرم ويل ددې گوهر شاهي د جهنم تياری دی. داسې سړی د الله پاک د غضب ښکار کيدونکی دی. د الله پاک او د هغه د رسول ﷺ په لعنت کې گرفتار دی. جهنمي او دوزخي دی. مردود الشهادة دی. ناقابل خلافت او ناقابل امامت دی، همدغه شان ناقابل قيادت دی.

بيا د هغوی د قاتل کيدو سوال هم نه پيدا کېږي. ځکه چې د سيدنا خضر عليه السلام د شريعت د حکمونو نافذول په باطن باندې دي. هغوی به د باطن په اعتبار سره فيصله کوله. د سيدنا موسی عليه السلام د شريعت د حکمونو نافذول په ظاهر باندې وو. لکه چې د سرکار دو عالم ﷺ د شريعت د حکمونو نافذول او فيصلې په ظاهر باندې دي.

﴿نحن نحكم بظواهركم ولا نحكم بواطنكم﴾

ترجمه : مونږ خو ستاسو په ظاهر باندې فيصلې کوو، مونږ ستاسو د باطن په اعتبار سره فيصلې نه کوو.

سيدنا خضر عليه السلام هغه ماشوم پدې وجه قتل کړ، چې هغه بالغيدو سره خپل مور او پلار وژل او وروسته د هغوی قتل کيدل وو. خضر عليه السلام هغه وواژه. د باطني علم په بنياد يې په باطن باندې فيصله وکده. دا د الله پاک له لوري وو. قرآن کریم يې تائيد کړی دی او د سيدنا خضر عليه السلام قول يې ذکر کړی دی چې:

﴿وَمَا قَعَلْتُهُ عَنْ أَمْرِي ذَلِكَ تَأْوِيلُ مَا لَمْ تَسْطِعْ عَلَيْهِ صَبْرًا﴾

کله چې دې جاهل، اجهل، جهال ته د فيض ظاهري او فيض باطني معلومات نشته ددې علم نه خالي او عاري دی؛ نو څوک د هغه نه استفاده او استفاضه څنگه کولی شي؟ او دا خبيث، اخبث، خباث چا ته افاضه او افاده څنگه کولی شي؟ د دواړو

طرفونو نه يې انقطاع راغلي ده، د دواړو طرفونو نه يې افتراق راغلی دی. پداسې پيری مريدی او داسې عقيدت او بيعت کې هيڅ فائده هم نشي کيدی
ذَلِكَ هُوَ الْخُتْرَانُ الْمُبِينُ.

فارسی شعر:

ای بسا ابلیس آدم روئی هست پس بهر دستے بناید داد دست
د شیخ جنید بغدادی رحمۃ اللہ علیہ په زمانه کې څو صوفیانو وویل: چې مونږ ته د
لمونځ، روژې ضرورت نشته، مونږ ورسیدلو. مونږ ورسیدلو! «فقد اوصلنا فقد اوصلنا»
مريدانو او معتقدینو د هغوی دا کلمات عرض کړه: نو هغوی وفرمایل: رښتیا يې
وويل: «فقد اوصلوا فقد اوصلوا» عقيدت لرونکو ورته عرض وکړو حضرت: تاسو هم د
دوی تصديق او تائيد کوی؟ هغوی وفرمایل: «فقد اوصلوا الی جهنم، فقد اوصلوا الی جهنم»
هغوی جهنم ته ورسیدل. هغوی جهنم ته ورسیدل.

د ولایت معیار

قرآن کریم په معیار حق او معیار ولایت کې دا بیان کړی.

﴿قُلْ إِنْ كُنْتُمْ تُحِبُّونَ اللَّهَ فَاتَّبِعُونِي يُحْبِبْكُمُ اللَّهُ وَيَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ﴾ (۱)

ترجمه: تاسو ووايئ: که چیرته تاسو د الله پاک سره محبت کوی: نو زما
تابعداري وکړئ! الله پاک به هم تاسو سره مینه وکړي او د گناهونو بخښنه به درته
وکړي، بېشکه الله پاک بخښنه کونکی مهربانه ذات دی.

د رسول د اتباع نه بغیر، کله هم څوک منزل مقصود ته نشي رسیدلی. ځکه چې:

فارسی شعر: خلاف پیغمبر که راه گزید هرگز به منزل نخواهد رسید

د علماء کرامو، صوفیاء عظامو، صلحاؤ نجباؤ، شرفاؤ، کملاؤ ابدلاء،
اقطاب او اغواث بیان کړي اصول شریعت وگورئ:

﴿ الشريعة كالفينة، والطريقة كالبحر، والحقيقة كالصدف، والمعرفة كالدر، من اراد الدر ركب على سفينة ﴾

يعني پاک او سپېڅلی شریعت د کشتی په شان دی. طریقت د سمندر په شان دی، حقیقت اصلیه د صدف په شان او معرفت مطلوبو د ملغلرې په شان دی. څوک چې د ملغلرې د حاصلولو اراده لري هغه دي په کشتی کې سوري شي.

يو سړی په هوا کې الوخي، په اور روان وي. تر څو چې په هغه کې د شریعت اتباع نه وي، ولایت نشته. کرامت نشته. دا به یا اهانت وي او یا به استدراج وي. جاهلان، کم عقل او خبیثان په کرامت او اهانت کې فرق نه کوي. شیطان! په مشرق کې وي، په لږ ساعت کې مغرب ته ورسېږي دا استدراج دی. که د یو متبع سنت بزرگ او ولي نه دا صادر شي؛ نو دا کرامت دی؛ خرق عادت دا دي: ارهاص، معجزه، کرامت، معونت، اهانت او استدراج.

ارهاص: د رسول الله ﷺ څخه د اظهار نبوت او رسالت نه مخکې چې کوم کارونه خلاف عادت صادر شوي، هغې ته ارهاص وايي.

معجزه: د رسول الله ﷺ نه د اعلان نبوت او رسالت نه وروسته چې کوم کارونه د عادت خلاف صادر شوي، هغه معجزه ده، لکه شق القمر، رد الشمس او معراج وغيره.

کرامت: د رسول الله ﷺ امتي. مرد کامل، د الهي دربار مقرب، غوث، قطب، ابدال، ولي الله. صحابي رسول، تابعي، تبع تابعي، ائمه مجتهدينو، اولياء کاملينو، څخه چې کوم کارونه د عادت خلاف صادر شي. هغې ته کرامات ويل کېږي او کرامات د اولياؤ حق دي. (۱)

معونت: د عامو مؤمنانو څخه چې کوم خلاف عادت کارونه کېږي، هغې ته معونت وايي.

اهانت: د بې باکه، فاجرانو يا کافرانو نه چې د هغوی خلاف عادت کارونه ظاهر شي، هغه اهانت دی.

(۱) عقائد النسفی مع الشرح: ۱۶۵

استدراج: بې باکه، فاجرانو يا کافرانو نه چې د هغوی خلاف عادت کارونه ظاهر شي؛ نو هغه استدراج دی، لکه چې هندوان وايي: چې زموږ کړشن جي! د خپلو لسو گوپيانو سره په يو وخت کې وو، دا استدراج دی.

مسلمانانو لره د اصول شرع مذکوره په اعتبار سره پوهيدل پکار دي، چې د رياض نوکر شاهي ټول افعال، اقوال، اعمال، احوال او کردار مذکوره گنده، غليظ، فحش او نجاسات دي، مسلمانانو! ددېنه وروسته شي هغه ته که تاسو ته نژدې شي؛ نو تاسو به په فحش او بې حيايي کې اخته شئ، مسلمانانو! د هغه نه شاته شئ هغه ته که تاسو نژدې شؤ؛ نو په نشه او شرابو کې به اخته شئ.

﴿فَاتَّبِعُوا السُّوَادَ الْأَعْظَمَ، فَإِنَّهُ مَنْ شَذَّ شَذَّ فِي النَّارِ﴾^(١) (د سواد اعظم (يعنی لوی جماعت، اتباع کوی او څوک چې د هغې نه بيلیږي؛ نو هغه به بيلو او جهنم کې به يې اچوو.)
﴿عليكم بالجماعة﴾ جماعت سره يو ځای شئ! داسې د عقل راننده او په زړونو گنده. جاهلان او د خبيثو خلکو پسې مه ځئ!

مسلمانانو اوس به هغه ته څه وایي. کوم چې د شرابو په نشه کې پروت وي. حال دا چې د رسول الله ﷺ فرمان دی: ﴿کل مسکر حرام﴾ هر نشه ورکونکی شی حرام دی. لهذا شراب، بنگ، چرس، افیون، گانجا، تاري، سپرټ، الکحل دا ټول نشه کونکي شيان دي.

نشه ورکونکی شی چې کله بهیدونکی وي. د اوبو په صورت کې: نو هغه نجس دی، لهذا شراب، بنگ، چرس او گانجا چې کله خنبل شوي وي او تاري (پی)، چې کله په هغې کې نشه راشي او سپرټ الکحل دا ټول نجس او پليټ دي او حرام هم دي.^(٢)
د سرو لپاره د بنځو جامې اغوستل حرام دي، د بنځو لپاره د سرو جامه اغوستل حرام دي. په حديث کې داسې سرو او بنځو باندې لعنت راغلی دی. رسول الله ﷺ فرمایي:

(١) المستدرک للحاکم: ٣٩٥ (حسن بمجموع الطرق)

(٢) کتب فقه، عالمگیری وغيره

﴿لَمَنَ اللَّهُ الْمُتَشَبِهِينَ مِنَ الرِّجَالِ بِالنِّسَاءِ وَالتَّشَبِهَاتِ بِالرِّجَالِ﴾

ترجمه : الله پاک په هغه سرو باندې لعنت ویلی: چې د ښځو سره ځان مشابه کوي او په هغه ښځو باندې یې هم لعنت ویلی چې د سرو سره ځان مشابه کوي. اوس پاتې شوه مسئله د مجذوبیت، حقیقي مجذوب د شرعي حکمونو انکار نه کوي، مجذوب که د ښځو جامې واغوندي؛ نو شرعا هغه نشي نیول کیدی، ځکه چې هغه مکلف نه دی، ځکه چې هغه سلوک باندې تیر شوی، چې د الله پاک تجلی د هغه په زړه باندې واقع شوه او هغه برداشت نه کړی شوه. په هغه باندې جذب راغلو او عقل یې خراب شو، چې د هغې په وجه هغه مکلف نه دی.

رابعه بصریه رحمه الله علیها یوه پاکه ښځه وه، هغې ته ډمه ویل دا د ریاض نوکر شاهي خباثت او ضلالت دی.

ریاض نومي سړی او د هغه معتقدینو ته په جوماتونو کې د حلقې جوړولو په ډول ذکر کولو اجازت ورکول په حقیقت کې د فتنې او فساد ځای ته اجازت ورکول دي او د جومات د خرابولو سامان پیدا کول دي، په سني مسلمانانو باندې لازم دي، چې هغوی ته هیڅکله په زړه او دماغو. ذهن او فکر، منبر، محراب، جومات او مدرسه کې ځای ورنکړي او د هغوی د صحبت نه ځان وساتي. للصحة تأثیر ولوکان نساء... که د نظام مصطفوي نفاذ وی؛ نو د مسلمانانو قاضي به داسې خلک جلاوطن کړي وی. (١)

هنا من عندی والله اعلم بالصواب

کټه فقیر ابو العلاء محمد عبدالله قادری اشرفی رضوی، قصور

د حرمینود رئیس امام کعبه شیخ محمد بن عبدالله سیبیل فتوی

د گوهر شاهي معلون د دجل او دروغو دا حالت دی، چې هغه د خپل حجر اسود د مزعومه تصویر دروغ د رښتیا باور کولو لپاره په ائمه حرم کې یو خود ساخته

(١) عالمگیری، مظہری وغیرہ

امام جوړ کړی او د هغه لپاره يې د ځانه نوم تجويز کړی، بيا يې دعوه کړې، چې هغه زما د حجر اسود د تصوير تصديق کړی دی، هغه وايي چې: امام حرم حماد بن عبدالله د هغه د حجر اسود د تصوير تصديق کړی، وييلي يې دي: چې دا د امام مهدي تصوير دی؛ خو کله چې پدې سلسله کې د حرمينو د سربراه شيخ محمد بن عبدالله بن سبيل سره رابطه وشوه، هغوی ته ددې ملعون د پورته ذکر شوو دعوو باندې د مشتملو اخبارونو او رسالو فايل ورکړ او هغوی ته بيان شو: چې د گوهر شاهي ملعون دا دعوه ده: چې امام حرم حماد بن عبدالله هم د هغه د حجر اسود د تصوير تصديق کړی، وييلي يې دي: چې دا د هغه د صداقت نخبه ده؛ نو شيخ محمد بن عبدالله سبيل دپته دروغ او دوکه وويل: ددې دعوي ترديد يې وکړ، فتوی يې جاري کړه چې داسې دعوه کونکي سړي دجال او کذاب دي، وې فرمايل: چې په حجر اسود باندې داسې تصوير نه دی ظاهر شوی او نه يو امام د هغه تصديق کړی، بلکې پدې نوم دلته کوم امام هم نه دی تېر شوی، د شيخ سبيل د فتوي ترجمه او د هغې عکس لاندې ليکل شي.

ټول تعريفونه د الله پاک وحده لا شريك لپاره دي، صلوة او سلام د هغه ذات لپاره دی چې د هغوی نه وروسته هيڅ نبي نشته او د هغوی په آل او اصحاب باندې. اما بعد: مونږ ته د ځينو پاکستاني رسالو په ذريعه دا خبر رارسيدلی دی: چې د انجمن سرفروشان اسلام باني او سربراه کوم چې د رياض احمد گوهر شاهي په نوم يو سړی دی، دعوه کړې ده: چې هغه مهدي دی، پدې دعوه باندې هغه دا استدلال پيش کوي: چې په حجر اسود باندې د هغه شبيهه تصوير ښکاره شوی، د هغه په قول امام حرم حماد بن عبدالله ددې خبرې تصديق هم کړی، زه د حقيقت د وضاحت او د حق د اظهار لپاره دا خبره د مسلمانانو په نوم ليکم: چې د يو سړي تصوير هم په حجر اسود کې نه دی ظاهر شوی، نه د حرمين شريفين په امامانو کې چا ددې تصديق کړی دی، بلکې په حرمين شريفين کې د حماد بن عبدالله په نوم امام بالکل نشته، دا سړی رياض احمد گوهر شاهي امام مهدي نه دی، بلکې دا سړی د ټولو نه زيات دروغجن، د ټولو نه زيات گمراه، نور خلک هم گمراه کوي، د ټولو نه لوی دوکه باز او په دجالانو کې يو لوی دجال دی.

د انجمن سرفروشان اسلام فرقی پہ ارہ ددی کتابونو مطالعہ وکری !

- ❖ گوهر شاہی از مولانا سعید احمد جلال پوری رحمہ اللہ
- ❖ یادگار لمحات گوهر شاہی پبلی کیشنز
- ❖ روحانی سفر گوهر شاہی پبلی کیشنز
- ❖ ہندو روزہ صداء سرفروش ... خاص کر یکم اکتوبر تا ۱۵ اکتوبر ۱۹۹۸ء
- ❖ ہندو روزہ صداء سرفروش ... ۱۶ تا ۳۱ دسمبر ۱۱ رمضان ۱۴۱۹ھ
- ❖ ہفت روزہ تکبیر ۲۰ مئی ۱۹۹۹ء
- ❖ ہفت روزہ تکبیر ۱۵ اپریل ۱۹۹۹ء، جسٹس محمد تقی عثمانی اور دوسری علماء کا فتویٰ
- ❖ ماہنامہ شہادت فروری ۱۹۹۹ء مسیلہ کذاب سی گوهر شاہی نت
- ❖ ماہنامہ شہادت دسمبر ۱۹۹۸ء

[د الهدی انټرنیشنل فرقه]

د الهدی انټرنیشنل فرقي تاريخ

زمونږ زمانه د فتنو څخه ډکه اود دين نه د لري والي او زړه ډکيدونکي زمانه ده. ورځ تر بلې نوي نوي فتنې پېدا کېږي، ددې فتنو تر شا د يهوديانو، عيسويانو او د مغرب د پوهانو لاسونه دي، د دين نه لري او د دين نه نفرت کوونکي، په دين باندې د تحقيق کولو په نوم لوی لوی يونيورستيو (په خاصه توگه د دين نه نفرت کوونکي ملکونو) کې کار روان دی او پدې تحقيق کې د هغوی دين. د الحاد او دهریت والا دين جوړول کېږي، بيا دا ذهنيت په عامو خلکو کې خپرول کېږي.

دا خبره دچانه هم پټه نه ده، چې ديوڅو کالو نه د ديني مدرسو خلاف مختلفو طريقو سره پروپېگنډې او تهمتونه لگول کېږي. EWG پدیکې يو الهدی انټرنیشنل هم ده. چې د کوم وخت څخه په پاکستان کې دجينکو مدرسې خلاصې شوي او په هغې کې جينکو ته د قرآن، حديث او فقهې تعليم ورکول شروع شوي، په ملک کې يو ښه تبديلي راغله. هغه کورونه چې د دين نه لري وو. د هغو کورونو جينکی هم په مدرسو کې داخلي شوې او د هغوی په ټول خاندان کې يو بدلون راغلو.

دا بدلون ددې ډلې د پرېشانی وجه جوړه شوه. ددې په مقابله کې هغوی دالهدی انټرنیشنل په نوم نوي ادارې خلاصې شوي. چې په هغې کې به د يو کال تربيت ورکول کېده. ددېنه وروسته دا جينی دا تربيت نورو ښځو ته ورکول شروع کړي، چې د هغې څخه لويه فتنه پېدا کېږي.

مثال په طور د يو کال د لوست نه وروسته. په هغه عالمانو چې هغوی خپل ژوندون په دين کې لگولي وي. اعتراضونه شروع کړي او پدې کار کې مشغول شي او يوه فتنه دا هم ده. چې د ښځې او سړي په لمونځ کې څه فرق نشته. دا هم چې جماعتونو ته د ښځو راتلل صحيح دي. دا هم چې ښځه بغير د محرم نه سفرکولی شي. کومه خوا چې بې خوښه وي هغه خوا تلی شي، حال دا چې زمونږ په ملک کې زيات خلک د امام

ابو حنيفه رحمته الله اتباع کوونکي دي. ددې ښځو ذهن داسې جوړ شوی، چې د امامانو تابعداري پريږدي او په خپله په قرآن او حديث ځان پوه کړي او عمل پرې کوي. مطلب دا چې د الهدي انټرنیشنل په ذریعې په ښځو کې د اسلام د شوق پېدا کولو په ځای د مغربي معاشري اثرات خپرولی شي. الله تعالی دي مونږ ټول د هرې فتنې نه وساتي او په صراط مستقیم دي راته تلل نه یې کړي او په دې راته استقامت راکړي. آمین

د ډاکټر فرحت هاشمي صاحبې مختصر حالات

پيدايش: ډاکټر فرحت هاشمي صاحبې په سرگودها پنجاب کې پېدا شوې وه. د جناب عبدالرحمن هاشمي صاحب لور ده چې خپله یو مشهور ديني عالم دی. ډاکټر فرحت هاشمي پدې لحاظ سره ډېره خوش قسمته ده. چې اسلام سره یې د مينې جذبه ورته د پلار نه په ميراث کې پاتې ده.

زده کړه: ډاکټر صاحبې خپله لومړنۍ زده کړه په خپل پېدايشي ښار سرگودها کې کړې دی. هغې د خپل والد صاحب څخه د قرآن تعليم هم کولو. کله چې تاسو M.A عربي مکمل کړه؛ نو لږ وخت وروسته د هغې واده وشو. ددېنه وروسته هغې خپل د خاوند سره د اسکاټ لينډ گلاسکو يونيورسټي ته په سفر لاړه. هلته یې د خپل خاوند سره د اسلامي تعليماتو په شعبه کې PHD مکمل کړه. تر دې چې ډاکټر صاحبې او د هغوی خاوند دواړه په تبليغ اسلام او حصول علم کې مشغول وو؛ خو بيا هم هغوی د خپلو څلورو بچو د تربيت نه غافل نه وو.

د قرآن سره محبت: ډاکټره صاحبې لا د ځوانۍ په مرحله کې وه چې د تعليم په زیاتونه کې یې ډیر زیات شوق درلود. ددې سره سره یې د قرآني تعليماتو خپرول خپل اصلي نصب العین ګرځولی وو. هغه په خپله د یو تعليمي خاندان څخه وه؛ نو پدې خبره قائله وه. چې ټولو تعليم يافته ښځو ته دي د قرآن تعليمات ورکول شي. د ورپوکوالي څخه په تبليغي اجتماعاتو کې ونډه اخسته. چې بالآخره نتيجه یې دا راووته، چې د هغې د شاګردانو او معتقدینو شمېر مخ په ډیریدو شو؛ نو ددې جهاد بالقرآن په لاره

دې سلسله کې هغې ۱۹۹۴ء کې د الهدی انټرنیشنل لتعلیمات الاسلامي برای خواتین بنسټ ډبره کېښوده. وړاندې بیا هغې په ۲۰۰۰ء کې په کراچی کې هم د الهدی انټرنیشنل لتعلیمات الاسلامي برای خواتین پیل وکړ. لنډه دا چې ددې ټولو دیني کوششونو باوجود د ډاکټر صاحبې خیال وو، چې اوس هم ډېر کار پاتې دی. ددې مطلب دا چې هغې کلک عزم درلود، چې دا قرآن هر کور او هر یو لاس ته ورسې. سړي وي او که ښځې. ددې د تعلیماتو څخه په پوره توګه فایده واخلي.

[د الهدی انټرنیشنل عقیدې او نظریې]

د اسلام آباد نه د یوې ښځې استفتاء او د هغې په اړه لیکنه

استفتاء

جناب حضرت مفتي صاحب دامت برکاتهم عالیہ

السلام علیکم ورحمة الله وبرکاته!

سوال کونکي د اسلام آباد د یوې ادارې الهدی انټرنیشنل نه د یو کال ډپلومه کورس په اسلامک سټډیز کې کړې ده. سائله دې ادارې ته د علم د طلب په تلاش کې تللې وه. ددې د پتو عقیدونه خبره نه وه. د یو کلنیز کورس نه وروسته ددې عقیدې څه صحیح معلومات نه وو شوي؛ نو سوچ مي وکړ. چې پدې باندې د عالمانو صاحبانو څخه فتوی واخلم؛ نو دا به زما لپاره ډیره ښه وي. ددې لپاره چې د امت مسلمه لورګانو ته صحیح عقیده او د ګمراهی څخه بچ شي. زموږ د استازې او د الهدی انټرنیشنل د مشرې محترمه ډاکټر فرحت هاشمي صاحبې د نظریاتو خلاصه ستاسو په وړاندې پېش کول غواړم.

(۱) د اجماع امت نه جدا یوه نوې لاره خپلول.

(۲) د غیر مسلمو او د اسلام نه د بې زاره طاقتونو د نظریاتو خپلول.

(۳) د حق او باطل تلبیس.

(۴) د فقهې د اختلافو په ذریعه په دین کې شکونه اوشبهات پیدا کول.

(٥) آسان دين.

(٦) د آدابو او مستحباتو خيال نه ساتل

اوس ددې بنيادي نکتو لړ تفصيل لاندې ليکل شوی

(١) د اجماع امت نه جدا يوه نوې لاره خپلول.

(١) قضاء عمري د سنت نه ثابت نه دي، صرف توبه دي وکړی شي. د قضا لمونځ د ادا کولو ضرورت نشته.

(٢) درې طلاقونه يو شمېرل.

(٣) په نفلي لمونځونو صلوۃ التسبیح، د رمضان په طاق شپو کې په خاصه توگه د ٢٧

شپه کې د اجتماعي عبادت اهتمام کول او د ښځو په جمع کېدو زور ورکول

(٢) د غیر مسلمو او د اسلام نه د بې زاره طاقتونو د نظرياتو خپلول.

(١) عالمان د مدرسو او عربي ژبې نه لري دي.

(٢) عالمان دين گرانوي. په خپلو کې جنگونه کوي. عوام د فقهي په بحثو کې اچوي. بلکې په يوه موقع خو يې وويل: که چيرې تاسو ته په يوه مسئله کې صحيح حديث ملاو نشي؛ نو ضعيف حديث واخلی؛ خو د عالمانو خبره مه منی.

(٣) په مدرسو کې د گرائمر، ژب ښودنې. او د فقهي د نظرياتو په ښودلو ډېر وخت ضايع کيږي. قوم ته د عربي ژبې د ښودلو ضرورت نشته. بلکې خلکو ته دي قرآن صرف په ترجمه وښودل شي.

(٤) په يوه موقع کې يې وويل: پدې مدرسو کې چې کوم لومړي اووه يا اته کاله سبقونه ښودل کيږي، دا د دين روح نه پيدا کوي، بلکې د خپلې فقهي د صحيح ثابتولو کوشش کوي. دې نه اشاره درس نظامي طرفته ده.

(٥) د زمانې د ټولو نه بدنام او تش په نوم دانشور و حيد الزمان کتابونه د طالب علمانو د تربيت لپاره ډېر ښه دي. په نصاب کې هم شامل دي او په ستالونو کې هم ايښودل کيږي، چا ترې پوښتنه وکړه چې دده په باره کې د عالمانو څه رايه ده؛ نو وې ويل: چې "علم د مؤمن ورک شوی ميراث دی".

(٣) د حق او باطل تلبیس (ګډوډ) کول.

(١) تقلید شرک دی: (خو کوم یو په حقه دی او په کوم وخت کې غلط دی. دا یې هیڅ هم ونه ویل،

(٢) په ضعیف حدیث باندې عمل کول تقریبا یو جرم دی. (کله چې بخاري شریف د صحیح احادیثو مجموعه ده: نو ضعیف احادیث دي ولې قبول کړی شي،

(٤) د فقهې اختلاف په ذریعه په دین کې شکونه او شبهات پیدا کول.

(١) خپل پیغام. مقصد او د متفق علیه خبرونو زیات زور په نورو مدرسو او عالمانو باندې په طعن او تهمت ورکوي

(٢) د ایمان. لمونځ. روژې. زکوٰۃ او حج په شان بنیادي فرضونو او ستونو. مستحباتو او مکروهاتو بنودلو په ځای یې په اختلافي مسئلو کې ګېر راګېر کړو (تهمت دی چې مونږ د څه تعصب ښکار نه یو او صحیح احیث خپروو).

(٣) د لمونځ اختلافي مسئلې رفع الیدین. فاتحه خلف الامام. یو وتر. ښځو ته جماعت ته د تلو ترغیب او د ښځو په جمعي لمونځ کولو. پدې ټولو باندې د صحیح احادیثو په حواله زور ورکول کیږي.

(٤) د زکوٰۃ په باره کې غلطې مسئلې وېل کیږي. ښځو ته د تمليک هیڅ علم نشته.

(٥) دین آسانه دی

(١) مولویانو له ځانه دین ګران کړی. دین مشکل نه دی، د دین هره یوه مسئله چې د کوم یو امام نه اخلی. مونږ د دین په دایره کې پاتې یو.

(٢) په حدیث کې راغلي دي چې په دین کې آساني پیدا کړی. تنګي مه پیدا کړی: نو لهذا چې د کوم امام رایه آسانه معلومېږي هغه واخلی.

(٣) هره ورځ یسین لوستل د صحیح حدیث نه ثابت نه دي. په نفلونو کې اصل صرف د چاشت او تهجدو لمونځ دی. د اشراقو او اوایینو هیڅ حیثیت نشته.

(٤) دین آسان دی. د ښځې لپاره د وېستو د کاتولو هیڅ منع نشته. په

امهات المؤمنين کې د يوې وېنسته کاپ وو. (معاذ الله)

(٥) د دين د تعليم سره سره د شغل پروگرامونه، ښې جامې، د کالو شوق، محبت، من حرم زينه الله.....

(٦) ښځې دي د دين خپرلو لپاره د کور نه ضرور بهر راووځي.

(٧) د محترمي خپل عمل د طالب علمانو لپاره حجت دی، د محرم نه بغير په تبليغي دورو کې تلل د قيام الليل لپاره د شپې وتل، د ميډيا په ذريعه تبليغ، ريډيو، ټي وي، اخبار،

(٦) د آدابو او مستحباتو خيال نه ساتل.

ښځې د ناپاک والي په حالت کې هم قرآن ته گوټې وړې شي او آیات لوستی شي، د قرآن په کلاس کې د قرآن د اوچت يا لاندې والي څه خيال او احساس نشي کولی.

(٧) گڼې مسئلې

(١) د قرآن د ترجمې د ښودلو نه وروسته په هره معامله کې په خپله د اجتهاد ترغيب ورکول.

(٢) د قرآن او حديث د فهم لپاره اکابرو عالمانو چې د علمونو زده کولو کوم شرطونه ښودلي، هغه بې کاره دي.

(٣) کومې فارغ التحصيل جينې ته چې مخې ته د دين يوه مسئله کېښودل شي؛ نو د هغې سوال دا وي چې دا د صحيح احاديثو څخه ثابته ده او کنه؟

(٤) ددې ټولو خبرو نتيجه داده چې کندی په کندی، کوڅه په کوڅه د الهدی برانچونه خلاص شوي، هر ډول طالباتې سره ددې که د هغې تجويد هم صحيح نه وي راځي، نورو ته سبق ښيي او خلک په مسئلو کې گيروي.

(٥) د کور د سړو تعلق په عام طور سره د جماعت سره دی. (چيرته چې د لمونځ طريقه د حنفي فقهې مطابق ده)، د کور ښځې د سړو سره بحث کوي، چې زمونږ د جماعت په مولويانو باور نشته.

مطلوبه سوالونه

- (١) د پورته ذکر شوو مسئلو په اړه وضاحت وکړي او د شکريې وخت راکړي
- (٢) د محترمي ډاکټر فرحت هاشمي ددې طريقې شرعي حيثيت او د محترمي د گلاسکو يونيورسټي نه د پي ايچ ډي شرعي حيثيت څه دی؟
- (٣) د دوی پدې کورس کې شريکېدل او خلکو ته ددې دعوت ورکول او يا د دوی سره د مرستې کولو څه حکم دی هغه راته په ډاگه کړي.

جزاکم الله احسن الجزاء

مستفتيه : مسز سيماء افتخار

On year diploma holder

AL.Huda international Islam Abad

[د الهدی انټرنیشنل عقیدې او نظریې. د قرآن او حدیث څخه یې جوابونه]

لومړۍ نظریه : د اجماع نه انکار کول

جواب : اجماع د قرآن د آیتونو او د احادیث نبویه وو څخه ثابت ده.

وَاعْتَصِمُوا بِحَبْلِ اللَّهِ جَمِيعًا وَلَا تَفَرَّقُوا (سورة البقرة آیت ۲۴۳)

ترجمه : د الله رسی په کلکه ونیسی او په خپلو کې بې اتفاقي مه پیدا کوی.

دا بې اتفاقي هم د اجماع امت په ماتولو سره پیدا کېږي.

همدا رنگه په قرآن پاک کې راځي : وَكَذَلِكَ جَعَلْنَا أُمَّةً وَسَطًا لِتَكُونُوا شُهَدَاءَ عَلَى

النَّاسِ وَيُكُونَ الرَّسُولُ عَلَيْكُمْ شَهِيدًا (البقرة ۲۴۳)

ترجمه : دا رنگه مونږ تاسو بودا سې امت جوړ کړي یاست. چې ډېر زیات په اعتدال وي.

ددې لپاره چې تاسو په خلکو شاهدان شی او په تاسو رسول الله ﷺ شاهد جوړ شي.

ددې امت اقوال او اعمال چې په اتفاق سره دي. هغه ټول د الله تعالی په نزد صحیح

دي، ځکه چې دا امت په اعتدال سره دی. ددې امت په خپلو کې اتفاق او اجماع

حجت او حق دی. (احکام القرآن للجصاص ۱۰۱)

پدې اجماع باندې دومره ډير حديثونه روايت شوي: چې د تواتر حد ته رسيدلي دي.
(المحصول: ١٠٩/٤)

د تواتر حد دېته وايي: چې يو قول يا فعل په دومره لوی تعداد سره نقل شي.
چې د هغوی ټولو په دروغو باندې اتفاق کول ممکن نه وي. د دېنه په کومه زمانه کې
هم انکار نه وي شوی، تقریباً څلور څلوېښت صحابه کرامو چې په هغې کې پينځه
عشره مبشره هم دي، پدیکې خلفاء راشدين هم داخل دي. ددې ټولو روايتونو څخه د
اجماع حجيت ثابتېږي.

"ان الله لا يجمع امتي او قال امه محمد صلى الله عليه وسلم على ضلالة ويد الله على الجماعة ومن شذ
شذالى النار" (ترمذي، ابواب الفتن: ٢/٤٩٠، مستدرک حاکم: ٨/١١٥، مشکوٰۃ: ٣٠)

ترجمه: الله تعالى به زما امت په کومه گمراهی متفق نه کړي. د الله تعالى لاس په
جماعت باندې دی او کوم خلک چې ځانته لاره اختياروي. هغوی به جهنم ته
وغورځول شي.

ددې حديث په شرح کې ملاعلي قاري رحمته الله فرمايي:

"قال المظهر في الحديث دليل على حقيقة اجماع الامة اي لا يجتمعون على ضلالة ومعصية والمراد
اجماع العلماء منهم ولا عبرة باجماع العوام." (مرقاۃ شرح المشکوٰۃ: ١/٢٤٩)

ترجمه: علامه مظهر رحمته الله فرمايي: پدې حديث کې د اجماع امت په حق باندې د
کېدو دليل دی. چې زما امت په کوم غلط او د گناه په کار باندې جمع کېدی نشي.
ددېنه مراد د عالمانو اجماع ده، د عوامو د اجماع اعتبار نشته.
هم دارنگه په يو بل روايت کې راځي:

"ثلاثة لا يغفل عنهن قلب مسلم اخلاص العمل لله والنصيحة للمسلمين ولزوم
جماعتهم فان دعوتهم تحيط من ورأئهم" (ابن ماجه كتاب المناسك: ٢١٩،
مشکوٰۃ: ٣٥، مستدرک حاکم: ٨/٨٨ مسند احمد: ٣/٢٢٥)

ترجمه: درې حالت ته داسې دي: چې د هغې په موجودگي کې د کوم مسلمان زړه خيانت
نشي کولی، (١) په عمل کې د الله تعالى لپاره اخلاص. (٢) د مسلمانانو خبرخواهي.

(٣) د جماعت لزومه اتباع كول. ځكه چې ددې دعا سره د هغوی احاطه شوې ده:
خلاصه دا چې د اجماع حجت كېدل د پوره امت عقیده وه: او دا اجماع د فقهي
درېم مأخذ دی.

د قضاء لمونځونو ادا كول

د اهل سنت والجماعت په نزد كه چيرې د چا لمونځونه قضاء شي: نو د هغې قضاء را
گرځول ضروري دي، همدا خبره په ډېرو حديثونو سره د امت د جمهورو متفق عليه
مسئله ده.

(١) "عن ابى عبيدة بن عبد الله بن مسعود رضى الله تعالى عنه قال: قال عبد الله ان المشركين شغلوا
رسول الله صلى الله عليه وسلم عن اربع صلوات يوم الخندق حتى ذهب من الليل ما شاء الله فامر بلالا
فانثر اقام صلى الظهر ثم اقام فصلى العصر ثم اقام فصلى المغرب ثم اقام فصلى العشاء.

(ترمذي: ٤٣/١)

ترجمه: حضرت ابو عبيده بن عبدالله بن مسعود رضي الله عنه څخه روايت دی: هغه د حضرت
عبدالله رضي الله عنه څخه روايت کوي: چې د غزوه خندق په ورځ مشرکينو رسول الله صلى الله عليه وسلم د
څلورو لمونځونو نه بند کړی وو. تر دې چې د شپې څه برخه تېره شوه. څومره چې الله
تعالی غوښته. بيا رسول الله صلى الله عليه وسلم حضرت بلال رضي الله عنه ته حکم وکړ. هغه اذان وکړ. بيا يې
اقامت وويلو: نو بيا مو د ماسپښين لمونځ وکړ. بيا يې اقامت وکړ: نو د مازيگر
لمونځ مو وکړ. بيا يې اقامت وکړ: نو د ماښام لمونځ مو وکړ او بيا يې اقامت وکړ:
نو د ماسختن لمونځ مو ولوست.

(٢) عن انس بن مالك رضى الله تعالى عنه ان رسول الله صلى الله عليه وسلم قال من نسي صلاة فليصلها
اذا ذكرها لا كفارة لها الا ذلك" (بخاري: ٤٨٠١، مسلم: ٢٧٠١، ابوداؤد: ٤٤/١)

ترجمه: د حضرت انس بن مالک رضي الله عنه څخه روايت دی: چې نبی کریم صلى الله عليه وسلم وفرمايل:
کوم سړی چې لمونځ کول هېر کړي يا ويده پاتې شي: نو د هغې کفاره صرف داده: چې
کله ورته ياد شي: نو ودي کړي.

(٣) "عن عبدالله بن عمر رضي الله تعالى عنهما انه كان يقول من نسي صلاة فليذكرها الا وهو مع الامام فاذا سلم الامام فليصل الصلاة التي نسي ثم يصل بعدها اخرى" (موطا امام مالك. ١٥٥)

ترجمه: حضرت عبدالله بن عمر رضي الله عنه نه روايت دي چي رسول الله ﷺ وفرمايل: چي كوم سري نه لمونخ كول هبر شي. بيا امام سره د لمونخ لوستو په وخت هغه ته خپل پرېښودل شوی لمونخ رايا د شي: نو چي امام سلام وگرځوي. هغه ته پکار دي چي لومړی هغه خپل قضاء شوی لمونخ ولولي بيا د هغې نه وروسته نور لمونخ وکړي.

دامت د عالمانو د قضاء لمونخ د کولو فتوی

امام جصاص رحمته الله پدې سلسه کې فرمايي:

(١) "وهذا الذي ورد به الاثر من ايجاب قضاء الصلاة المنسية عند الذكر لا خلاف بين الفقهاء فيه وقد روى عن بعض السلف منه قول شاذ ليس العمل عليه" (احكام القرآن للجصاص ٣/ ٢٨٨)

ترجمه: دا چي اثر په هيره سره د قضا لمونخ د ادا کولو دي په ياد راتلو. ددې په قضاء کې د فقهاؤ څه اختلاف نشته. دا چي د ځينو سلفو نه كوم قول روايت دی. هغه شاذ دی. په هغې عمل نشته.

صاحب رحمة الامة ارشاد فرمايي:

(٢) "واتفقوا على وجوب قضاء الفوائت." (رحمة الامة ١٤٦)

ترجمه: د علماؤ پدې خبره اتفاق دی. چي د پاتې شوو لمونخونو قضاء كول ضروري دي.

مشهور شارح مسلم علامه نووي رحمته الله فرمايي:

(٣) "فيه وجوب قضاء الفريضة الفائتة سواء تركها بعذر كنوم او نسيان او بغير عذر" (شرح مسلم للنووي: ١/ ٢٣١). وكذا احكام القرآن ابن العربي ٣/ ١٩٢

ترجمه: پدې سره د قضاء شوي لمانځه فرضيت ثابتېږي. برابره خبره ده. چي هغه د عذر په وجه پرې ايښی وي او که هغه په هيره ترې پاتې شوی وي.

دويمه نظريه: درې طلاقونه يو شمېرل

که چيرې چا درې طلاقه يو ځای خپلې ښځې ته ورکړه، يا يې په يو مجلس کې ورته درې طلاقه ورکړه؛ نو اوس به دا درې طلاقه درې شمارل کيږي او که يو؟

جواب: پدېکې د جمهور امت او د ائمه اربعه وو مسلک هم دا دی چې درې به درې شمارل کيږي، همدا خبره د ډيرو روايتونو څخه معلومېږي. مثلاً.

(١) **فطقتها ثلاث تطليقات** عند رسول الله صلى الله عليه وسلم فانقذه رسول الله صلى الله عليه وسلم (ابوداؤد: ٣٠٦/١)

ترجمه: "سهل بن سعد، د حضور ﷺ په وړاندې درې طلاقه ورکړل؛ نو بيا هغه ﷺ نافذ کړه."

همدارنگه د محمد بن لبید په روايت کې راځي:

(٢) "اخبر رسول الله صلى الله عليه وسلم عن رجل طلق امراته ثلاث تطليقات جميعاً فقام غضبان ثم قال ايلعب بكتاب الله وانا بين اظهركم حتى قام رجل وقال يا رسول الله صلى الله عليه وسلم الا اقلته" (نسائي: ٨٢)

ترجمه: "حضور ﷺ ته دا خبر ملاو شو. چې يو سړي خپلې بي بي ته په يو ځای درې طلاقه ورکړي وو؛ نو هغه ﷺ په غصه شو او ودرېدی. بيا نبي کریم ﷺ وفرمايل: چې ولې زما په موجودگي کې د الله د کتاب سره لوبې کيږي، تر دې چې يو سړی ودرېد او هغه وويل: چټک بيا زه هغه ووژنم."

په ډېرو روايتونو کې دا خبره شته، مثلاً بخاري: ٧٩١/٢، مسلم: ٤٦٣/١، السنن الکبری: ٣٧٧/٧، دارقطنی: ٤٣٨/٢، مجمع الزوائد: ٣٣٦/٤، ابوداؤد: ٣٠٠.

که په څه روايتونو کې ددې خلاف څه وي. د حضرت عمر رضی الله عنه هغه فتوی چې هغوی په خپل فرمان کې ورکړې وه: هغه داسې که چا په يو مجلس يا يو ځای درې طلاقه ورکړه؛ نو هغه هم درې واقع کيږي. پدې باندې د صحابه کرامو رضی الله عنه او تابعينو اتفاق شو، ددې وجې نه ائمه اربعه د چا په مسئلو چې د امت د اکثريت خلکو عمل دی، د

هغوی ټولو په همدې اتفاق دی. (عمدة القاری: ١/ ٥٢٧، فتح القدیر: ٣/ ٢٠٥، اعلام الموقعین: ٢/ ٢٧، فتح الباری: ٢/ ٢٩، میزان الشعرانی: ٣/ ٧٩، وغیره، ابن حجر رحمته الله فرمایي: پدې خبره کې د ټولو صحابه کرامو رضی الله عنهم او تابعینو اجماع شوي ده، بیا چې څوک ددې مخالفت کوي؛ نو هغه د اجماع نه منکر او د پرېښودونکي یې دی، د جمهورو اتفاق دی چې د اجماع نه وروسته اختلاف کول به مردود وي. (فتح الباری شرح البخاري: ١/ ٢٩٣)

نفلي لمونځونه، صلوٰۃ التسبیح وغیره په جمع کول

د احنافو په نزد په نفلي لمونځونو کې تراویح، صلوٰۃ کسوف او خسوف نه علاوه په جمع سره لمونځونه لوستل مشروع نه دي. که دوه یا درې سړي په پټه بغیر د څه اعلان او اهتمام نه د نفلو جمع وکړي؛ نو د هغې صرف سړو ته اجازت دی؛ خو د ښځو لپاره په کور کې د لمونځ کولو تاکید راغلی دی. هغوی ته خو د فرض لمونځ هم په جمعي سره د کولو اجازت نشته؛ نو بیا د نفل لمونځ او صلوٰۃ التسبیح وغیره به په جمعي سره د کولو څنگه اجازت وي؟

مولویان دي د مدرسو او عربي ژبې نه لرې اوسي

[د عالما نواهمیت]

عالمان د انبیاء صلی الله علیهم وعلیٰ آله وارضه وارثان دي. د نبی کریم صلی الله علیه و آله ارشاد مبارک دی. مثلاً:
"المعلم میراثی ومیراث الانبیاء قبلی" (کنز العمال: ١/ ٧٧،

ترجمه: علم زما او زما نه د لومړنیو پیغمبرانو میراث دی.

"اکرموا العلماء فانهم ورثة الانبیاء فمن اکرهم فقد اکرّم الله ورسوله" (خطیب بغدادی بحواله کنز العمال: ١/ ٨٥)

ترجمه: د علماؤ عزت کوی؛ ځکه چې هغه د انبیاء کرامو وارثان دي. چا چې د عالمانو عزت وکړي، هغه د الله صلی الله علیه و آله او د هغه د رسول صلی الله علیه و آله عزت او لویي وکړه.

"العالم امین الله فی الارض" (کنز العمال: ١/ ٧٧،

ترجمه : عالم په ځمکه د الله ﷻ امانتدار دی.

ددې فضائلو په رڼا کې چې اوس کوم خلک د علماء حق توهین کوي، د هغه په باره کې مفتیان لیکي: چې که د دین د علم په وجه څوک د عالمانو توهین کوي: نو دا کفر دی. د هغه لپاره د ایمان او نکاح تازه کول لازم دي. کنه نو فسق دی. توبه به ضرور باسي. (شامي: ٢/ ٢٨٦)

مولانا مفتي محمود الحسن گنګوهي رحمۃ اللہ علیہ په خپله فتوی کې فرمایي: که د علماء حق په وجه څوک کنزل کوي: نو اوس د هغه د ایمان صحیح پاتې کېدل مشکل دي. د سوء خاتمي ډېره خطر ده. د هغه لپاره توبه کول لازم دي. (فتاوی محمودیه ١٤/ ٨١)

د مدرسو د اهمیت په باره کې ابن الحسن فرمایي:
(١) قرآن، حدیث او د اسلامي علمونو او فنونو نه د علم وغیره د ربط او تعلق جوړولو واحد ذریعه هم دا مدرسي دي.

(٢) د جماعتونو لپاره د مناسب صلاحیت والا د خطیبانو، امامانو او د اسلامي تعلیماتو

لپاره د استاذانو او د مدرسو لپاره د مدرسینو فريضه هم دا مدرسي سر ته رسوي

(٣) د اسلامي تعلیماتو په رڼا کې د ژوند په مختلفو برخو کې چې عوامو ته کومې مسئلې پېښیږي، د هغې د فقهې مطابق حل د پاره د دارالافتاء قیام او ددې لپاره د ماهر و تکړه عالمانو او اهل بصیرت مفتیانو د ورکولو او جوړولو ذمه واري هم دا مدرسي پوره کوي او همدا یې سرچینه ده. (دیني مدارس ماضي حال مستقبل ٧٣)

(٤) د احوالو د اصلاح کولو لپاره په معاشره کې د مختلفو طرفونو، اندازونو او طریقو سره کوم کوششونه چې کیږي، د هغې اصل بنیاد هم دا مدرسي دي، معارف القرآن، بهر حال نن چې د دین کوم شکل او صورت پاتې دی. دا هم ددې مدرسو او عالمانو یو لوی احسان دی.

د عربي ژبې اهمیت

د عربي ژبې اهمیت، ګټه او فایده د اهل علمو څخه پته نده. روایات پدې متفق دي، چې په جنت کې د حضرت آدم عليه السلام ژبه عربي وه. کله چې یې دنیا ته تشریف راوړ: نو

هم به یې عربي لوسته. «معارف القرآن»

او الله تعالى چې خومره کتابونه نازل کړي. هغه ټول په لوح محفوظ کې په عربي ژبه کې وو: خو حضرت جبرئیل عليه السلام به ددې کتابونو ترجمه د هغه نبیانو په ژبه کې کوله. فرماییل به یې: د قرآن مجید خصوصیت دا دی: چې څنگه په لوح محفوظ کې وو، هم هغه ټول په ځمکه نازل کړی شوی دی. «روح المعاني»

مولانا محمد یوسف بنوري رحمته الله علیه د عربي د اهميت په باره کې فرمایي:

«د اسلام او د عربي ژبې په خپلو کې یو مضبوط تعلق دی. چې هغه د بیان محتاج نه دی، د اسلام قانون په عربي ژبه کې دی. د اسلام آسماني صحیفه قرآن حکیم په عربي ژبه کې دی. د اسلام د پیغمبر د خاتم الانبیاء حضرت محمد صلی الله علیه و آله ژبه هم عربي ده. د حضور پرنور صلی الله علیه و آله ټولو تعلیماتو. هدایاتو او ارشاداتو ټوله ذخیره په عربي ژبه کې ده» (بینات)

حضرت عمر رضی الله عنه فرمایي:

«تعلّموا العربية فانها من دينكم» (ایضاح الوقف والاستبداء ۱/ ۱۵)

ترجمه: عربي ژبه زده کړې ځکه چې دا ستاسو د دين څخه ده.

حضرت ابو موسی اشعري رضی الله عنه ته حضرت عمر رضی الله عنه په یو خط کې وولیکل چې:

«اما بعد فتفقهوا في السنة وتفقهوا في العربية واعربوا القرآن لانه عربي» (اقتضاء الصراط المستقیم: ۲۰۷)

علامه ابو الزناد رحمته الله علیه د خپل پلار رحمته الله علیه نه نقل کوي:

ما تزدنق من تزدنق بالمشرق الاجهلا بكلام العرب (المدخل الي العربية)

ترجمه: په مشرق کې چې خومره زنداقه پیدا شوي، هغه د عربي ژبې نه د ناواقفیت په بنیاد پیدا شوي وو.

حضرت عبد الله بن مبارک رحمته الله علیه فرمایي چې:

لا يقبل الرجل بنوع من العلوم ما لم يتزين علمه بالعربية

ترجمه: «د علم د قبولیت لپاره د عربي ژبې سره مینه لرل ضروري دي»

حضرت ابن تيميه رحمته الله فرمايې: چې د عربي ژبې، ادب او د اسلامي عقيدو په منځ کې د جوړونو او هډوکو په شان مضبوط تعلق دی. (اقتضاء الصراط مستقيم: ۱۲۴)

امام رازي رحمته الله فرمايې: چې د قرآن او حديث علمونه د ضرورت مطابق زده کول فرض دي. عربي ژبه ددې لپاره د کنجې او چاپې حيثيت لري؛ نو ددې حاصلول هم فرض دي. علامه ابن نجفي رحمته الله فرمايې: چې که اهل اجتهاد او فتاوی والا د عربي لغت نه واقف نه وي؛ نو هغه به خپله هم گمراه وي او نور خلک به يې هم گمراه کړي وو. (الجبصاص: ۲۴۵، ۳)

مطلب دا چې د عربي ژبې اهميت د شريعت په نظر کې ډېر زيات دی. چې انکار ترې نشي کېدی.

د علامه وحيدالدين خان د کتابونو مطالعه کول

د اهل سنت والجماعت عالمان فرمايې: چې د علامه وحيدالدين خان نظريې وخت په وخت بدليري. د هغه د عقيدو او نظريې د اهل سنت والجماعت څخه مختلف دي. ددې وجې نه د هغه د کتابونو مطالعه کول د نقصان نه ډک دي. (د تفصيل لپاره د ډاکټر عثمان ندوي کتاب "وحيدالدين خان علماء اور دانشوروں کي نظر مین- وگوري؛ ددې مطالعه به درته زياته فايده درکړي)

تقليد شرک دی

د تقليد په تعريف کې حضرت حکيم الامت مولانا اشرف علي تهانوی رحمته الله فرمايې: چې تقليد وايي: د چا قول صرف په ښه گمان سره منل. چې دی به دده دا قول به د دليل سره موافق وي. د هغه څخه د دليل غوښتنه ونه کړي. (الاقتصاد: ۴۰)

د تفصيل لپاره د ډاکټر عثمان ندوي کتاب "وحيدالدين خان علماء اور دانشوروں کي نظر مین- وگوري؛ ددې مطالعه به د عقلمندو لپاره زياته فايده منده وي.

او تقليد صرف په هغه مسئلو کې کيږي. چې په کتاب الله او سنت رسول الله کې په صراحت سره ملاوې نشي.

تقليد ناجائز دی

که چیرې دا تقلید د حق په مخالف کار کې وشي، لکه څنگه چې به د مکې
کفارو او مشرکینو د رسول الله د مخالفت لپاره د خپلو گمراهو خلکو تقلید کولو؛ نو
دا ناجائز دی او که چیرې په حق باندې د عمل کولو لپاره تقلید وکول شي، که وایې
چې زه په خپله د مسئلو استنباط نشم کولی او مجتهد په کتاب او سنت زیات
پوهیږي، ددې وجې نه د هغه نه د الله او رسول ﷺ په خبرو باندې ځان پوه کول
غواړم؛ نو دا تقلید بیا جائز دی.
لکه چې په قرآن مجید کې راځي:

(٢) وَإِذَا جَاءَهُمْ أَمْرٌ مِنَ الْأَمْنِ أَوِ الْخَوْفِ أَذَاعُوا بِهِ وَلَوْ رَدُّوهُ إِلَى الرَّسُولِ وَإِلَى أُولِي الْأَمْرِ
مِنْهُمْ لَعَلَّيْهِ الَّذِينَ يَسْتَنْبِطُونَهُ مِنْهُمْ (سورة النساء آیت ٨٣)

ترجمه: کله چې هغوی ته د امن یا د خوف څه معامله راپېښه شي؛ نو هغه ډېره
مشهوره کړي، که چیرې د الله پېغمبر او په خپلو کې چې کوم اولی الامر دي، هغوی
ته یې راوړي وي؛ نو په هغوی کې چې کوم اهل استنباط (یعنې مجتهدین) دي.
هغوی به په ښه طریقه حقیقت معلوم کړي وو.
ډېرو احادیثو نه دا ثابتېږي چې سړی دي د مجتهد په خبره اعتماد وکړي او د هغه د
وینا مطابق دي عمل وکړي.

د یو امام تقلید ولې لازم دی؟

دې باره کې شاه ولی الله ﷺ فرمایي: ددې څلورو وارو مسلکونو (حنفي، شافعي،
مالکي او حنبلي) په اختیارولو کې یو لوی مصلحت دی. ددې ټولونه په اعراض
کولو کې ډېر فسادونه مخې ته راځي، د ټول امت د ارباب علم او فضل چې د چا په
قیادت او سیادت اتفاق دی. (عقد الجید فی احکام الاجتهاد والتقلید: ١٣)
داسې یو قابل ذکر عالم او بزرگ به پیدا نشي چې هغه پدې څلورو وارو کې د چاهم
تابعدار نه وي.

علامه نووي رحمۃ اللہ علیہ فرمايي: پدې څلورو امامانو کې د يو امام اتباع لازمه ده. که چيرې ددې خبرې اجازت وي. چې انسان کله غواړي اوه د کوم امام اتباع کول غواړي: نو کولی يې شي. ددې نتيجه به دا وي. چې خلک به مذهب کې آساني لټوي او د خپل نفس د خواهش مطابق به په هغې باندې عمل کوي، د حلال. حرام. واجب او جائز ټولو اختيار به په خپله خلکو ته حاصل شي، آخر دا چې د شرعي حکمونو پابندي به نيمه پاتې شي. البته په لومړۍ زمانه کې د يو امام تقليد ځکه ضروري نه وو. چې په هغه زمانه کې فقهي مذهبونه په پوره توګه نه مدون او ترتيب شوي؛ خو اوس په ټولو دا لازمه ده. چې هغوی دي يو مسلک خوښ کړي او بيا دي د هغه مذهب تقليد جاري وساتي. المجموع شرح المذهب للنووي: ٩٠

د تقليد نه کولو نقصانونه

په خپله د غير مقلدينو تکره عالم مولانا محمد حسين بتالوي د تقليد پرېښودلو په اړه لاندې نقصانونه ليکي:

١- د پنځويشتو (٢٥) کالو د تجربې نه مونږ ته دا خبره معلومه شوه چې کوم خلک د بې علمۍ سره د مجتهد کيدو دعوه کوي او مطلقا تقليد نه مني. هغوی په آخر کې اسلام ته هم سلام وکړي او خدای په آمانۍ ترې واخلي. د کفر او ارتداد اسباب نور هم ډېر دي؛ خو د ديندارو لپاره د بې دينه کېدو لپاره د کم علمۍ سره سره ترک تقليد ډېر دروند سبب دی. په خپله په اهل حديثو کې موجود بې علمه يا کم علمه خلک مطلقا د تقليد نه کولو دعوه لري. هغوی د دغه نتيجه لري دي. ددې دلې عوام وخت په وخت آزاد او خود مختاره جوړ شي. (اشاعة السنة ٤ ١١٨٨)

د تقليد لپاره به ددې کتابونو مطالعه زياته فايده منده وي (١) تقليد ائمه مولانا محمد اسماعيل سنهلي (٢) اجتهاد و تقليد مولانا قاري محمد طيب رحمۃ اللہ علیہ (٣) تقليد کي شرعي حيثيت مولانا محمد تقی عثمانی.

په ضعیف حدیث با ندي عمل کول جرم نه دی

په بخاري کې ټول صحيح احاديث دي؛ نو بيا مونږ ولې ضعیف احاديث قبول کړو؟

جواب : مولانا عبدالرشيد نعماني رحمۃ اللہ علیہ ليکلي:

”د صحيحو حديثونو د معيار پيمانہ صرف په بخاري او مسلم کې نه ده. بلکې د حديث د صحت دارومدار پدې دی. چې د هغې اسناد د اصول حديث په شرطونو باندې پوره وي؛ نو بيا امام بخاري او امام مسلم نه علاوه په سوونو د حديثو امامانو د حديثونو مجموعې ترتيب کړي. په هغې کې چې کوم حديثونه په مذکوره شرطونو پرته وځيږي. هغه صحيح دي او دا هم ممکنه ده. چې پدې کتابونو کې يو حديث داسې هم وي. چې په سند کې هغه د امام بخاري او امام مسلم نه د لوی ميعار والا وي. د مثال په توگه ابن ماجه په صحاح سته کې شپږم نمبر دی: خو پدیکې څه داسې حديثونه دي. چې د هغې سند داسې اعلى دی. چې د بخاري او مسلم هم داسې نه دی. (ما تمس اليه الحاجة)

حافظ ابن حجر رحمۃ اللہ علیہ فرمايي:

د اعمالو په فضايلو کې ضعيف حديث باندې عمل کول هم صحيح دي. هغه ته به پوره ثواب ملاوېږي.

علامه سيوطي رحمۃ اللہ علیہ فرمايي: ”په حکمونو کې په همدې عمل کول صحيح دي: خو پدیکې به احتياط وي“ (طحطاوي. على الردالمختار: ۱/ ۸۷)

ابن قيم رحمۃ اللہ علیہ او علامه سيوطي رحمۃ اللہ علیہ فرمايي: ”چې په ضعيفو حديثونو باندې عمل کولو ته به مستحب ويل کيږي“ (اعلام الموقعين. تقريب التهذيب)

مولانا ظفر احمد عثمانی رحمۃ اللہ علیہ فرمايي:

”په درمختار کې دي: په فضایل اعمال کې ضعيف حديث باندې عمل کېدی شي. علامه ابن عابدين شامي رحمۃ اللہ علیہ ددې په حاشيه کې ليکي: ابن حجر رحمۃ اللہ علیہ په شرح اربعين کې فرمايي: چې په ضعيف حديث باندې عمل ځکه صحيح دی چې که هغه په حقيقت کې صحيح وي؛ نو د هغې حق په عمل کولو سره ادا شو. کله نو پدې باندې عمل کولو سره د حلال او حرام يا د غير حق ضايع کول مرتب نه وي“ (مقدمه اعلاء السنن” په ضعيفو روايتونو د عمل کولو په سلسله کې د اعلاء السنن مقدمه ډېره فايده منده ده)

د ښځو په جمع کې شريکېدل

د احنافو په نزد د ښځو جماعت ته د لمونځ لپاره تلل مکروه تحریمي دي. ځکه چې په حدیث کې راځي:

صلاة المرأة في بيتها افضل من صلاتها في حجرتها وصلواتها في حجرتها افضل من صلاتها في حجرتها.

ترجمه: حضور ﷺ و فرمايل: چې ستاسو د ښځو لمونځ په کور کې زيات بهتر دی. همدا ډول حضرت عايشه رضی الله عنها فرمايي:

لو كان رسول الله صلى الله عليه وسلم رأى ما أحدث النساء لمنعهن المسجد كما منعت نساء بني اسرائيل (بخاری: ۱۱۹/۱، مسلم: ۱۸۲/۱)

ترجمه: که چیرې نبي کریم ﷺ د ښځو دا اوسنی حالت کتلی وی: نو ضرور به یې جماعت ته د تگ نه منع کول. څنگه چې د بنی اسرائیلو ښځې منع شوي وې.

حضرت عبدالله بن مسعود رضی الله عنه به ښځې د جمعې مبارکې په ورځ د جماعت نه بهر ویستلې او فرمايل به یې: چې خپلو کورونو ته ځئ! هغه ستاسو لپاره زیات بهتر دی. (مجمع الزوائد: ۱۵۶/۱)

همدا ډول نبي کریم ﷺ د حضرت ابو حمید ساعدي کوروالا چې کله نبي کریم ﷺ په خدمت کې حاضر نه شو، وې ویل: چې ای د الله رسوله ﷺ! زه ستاسو سره لمونځ کول خوښوم: نو حضور ﷺ ورته و فرمايل: ما ته معلومه ده چې ته زما سره لمونځ کول خوښوي: خو ستا لمونځ ستا د کور په کمره (حجره) کې غوره دی. ستا د کور نه او ستا په کور کې لمونځ کول بهتر دي. د قوم په جماعت کې د لمونځ کولو نه، د قوم په جماعت کې لمونځ کول بهتر دي. زما سره په جماعت کې د لمونځ کولو نه، ددې وینا د اورېدو نه وروسته د ابو حمید ساعدي رضی الله عنه کوروالا بیا کله هم جماعت ته راغله حتی لقي الله عزوجل تر دې چې هغه وفات شو. (مسند احمد ترغیب و ترهیب: ۵۸، مجمع الزوائد: ۱۰۰/۱)

همدا ډول په نورو ډیرو حدیثونو کې هم ښځې جماعت ته د راتلو څخه منع شوي. الترغیب والترهیب: ۱/۶۹، عمدة القاري: ۲/۲۸، مجمع الزوائد: ۲/۳۳ وغیره

کتابونه وگوري! او يوه بله بهترينه رساله هم ليکل شوې ده. خواتين اسلام کی بهترين مسجد - مولانا حبيب الرحمن قاسمی استاد حديث دارالعلوم ديوبند.

د ښخوامامت کول

د ښخو جمع پداسې حالت کې چې ښخه امامت کوي، ددې ثبوت د خير القرون څخه تر اوسه پورې نه ملاويږي. د حضرت عايشې رضي الله عنها روايت دی لاخير في جماعة النساء (اعلاء السنن: ۴/۲۱۴، و مجمع الزوائد: ۱/۱۵۵، طبراني في الاسط، مسند احمد،

ترجمه: د ښخې په جمع کې څه خير نشته

ښخې نه سړو ته لمونځ ورکولی شي او نه ښخو ته (اعلاء السنن: ۴/۲۱۵،

همدا ډول حضرت علي رضي الله عنه فرمايي: چې ښخې دي امامت نه کوي. (مدونة الكبرى: ۱/۸۶،

پدې باندې د ټولو امامانو اتفاق دی: چې دا په څه ځايونو کې د ځينو صحابيانو څخه نقل دي چې هغوی به امامت کولو. دا عمل د اسلام په لومړي دور کې وو. بيا منسوخ شو. د ابوداؤد په شرح بذل المجهود کې راغلي:

ويروى في ذلك احاديث ولكن كانت في ابتداء الاسلام ثم نسخ (بذل المجهود: ۱/۳۲۱،

ترجمه: روايت شوی، چې ښخو به امامت کولو؛ نو هغه په ابتداء د اسلام کې وو. بيا منسوخ شو.

همدا ډول مولانا عبدالحی لکهنوي رحمته الله عليه فرمايي:

"وحمل فعلها ای عائشة رضی الله تعالی عنها في الجماعة في ابتداء الاسلام قال في الفتح الحاصل انه منسوخ (حاشية هدايه: ۱/۱۹۳،

ترجمه: د حضرت عايشې رضي الله عنها عمل به محمول کولی شي چې په ابتداء د اسلام او فتح کې دی، چې د هغې حاصل دا دی: دغه عمل په اول کې وو، بيا منسوخ شو. \

دا ويل چې دين مشکل نه دی، مولويانو موږ ته سخت کړی دی.

د دين كومه يوه مسئله چې هم د كوم يو امام څخه اخلي؛ نو اخستلی يې شي؛ او موږ د دين د دايرې څخه نه وځو.

د اهل سنت والجماعت عالمان فرمايي: چې د هر يو امام اتباع او تقليد واجب دی، ځکه چې د نفس پرستی او خواهشاتو زمانه ده. د هر امام په مسلک کې څه آساني شته، مشکلات هم ورسره دي، که چيرې د هر يو امام په آسانه مسئلو عمل وکړي شي؛ نو خلک به د خپل نفس په خواهشاتو عمل شروع کړي. علامه نووي رحمته الله عليه فرمايي: په هر سړي لازم دي چې هغه يو مسلک خوښ کړي او بيا صرف د هغه ټاکلي مسلک تقليد وکړي. (المجموع شرح المذهب للنووي: ص ۹۸)

حضرت شاه ولي الله رحمته الله عليه فرمايي:

"وَبَعْدَ الْمَأْتِنِ فِيهِمْ تَهْذِيبٌ لِّلْمُجْتَهِدِينَ وَقُلْ مَنْ كَانَ لَا يَعْتَمِدُ عَلَىٰ مُجْتَهِدٍ وَكَانَ هَذَا هُوَ الْوَاجِبُ فِي ذَلِكَ الزَّمَانِ." الخ

ترجمه: د دويمې صدۍ په تهذيبونو کې د متعين مجتهد د اتباع رواج شوی وو او ډېر کم خلک داسې وي، چې هغوی د يو خاص مجتهد په مذهب باندې اعتماد نه کوي، پدې زمانه کې هم دا وجب او ضروري وه.

ددې وجې نه حضرت عبدالله بن مسعود رضي الله عنه پيشن گوښي کړې وه:
انتم اليوم في زمان الهوى فيه تابع لعلم وسائق عليكم الزمان يكون العلم فيه تابع للهوى (احياء العلوم: ۱/ ۸۶)

ترجمه: نن تاسو پداسې زمانه کې یی؛ چې په هغې کې د نفس خواهشات د علم تابع دي، په تاسو به داسې زمانه راشي، چې په هغې کې به علم د نفسي خواهشات تابع وي.

د نفس خواهشات په مزه مزه سړی کفر او الحاد ته رسوي. ددې څلورو واړو امامانو مثال د علاج د څلورو طريقو په شان دی. هغه څلور طريقې دا دي: (۱) ایلوپیتھک (۲) هومیوپیتھک (۳) طب یوناني (۴) ویدک.

د ټولو علاجونو په طريقو کې اختلاف دی، د ټولو مقصد د انسان صحت دی. همدا ډول د څلورو وړو امامانو مقصد هم د جنت لاره ښودل دي. بيا چې يو سړي يوه ورځ د يو علاج او بله ورځ د بل علاج کوي؛ نو دې سره به د صحت په ځای په ناروغۍ کې اخته شي، په يوه طريقه علاج کولو سره به فايده ورته وشي. همدا ډول د يو امام په تابعدارۍ کې به فايده وي. يوه مسئله د يو امام او بله مسئله د بل امام دډېنه به نقصان کيږي. فايده نشي کيدی.

هره ورځ سورة يسين لوستل د صحيح حديث نه ثابت نه دي. په نفلونو کې اصل صرف چاشت او تهجد دي، د اشراقو او اوابينو څه حيثيت نشته،

د سورة يسين ثبوت د صحيح احاديثو څخه

محدثين حضرات فرمايي: چې يسين شريف لوستل دا د ډېرو صحيحو احاديثو څخه ثابت دي. دا هم چې سورة يسين د اکابرينو د هره ورځې معمول وو. ددې فضائل هم ډير دي. مثلاً:

(١) سورة يسين د قرآن مجيد زړه دی. (ابوداؤد. مسند احمد. ابن ماجه. نسائي. حاکم)

(٢) عطاء بن ابی رباح رضي الله عنه فرمايي: چې د حضور ﷺ دا ارشاد ما ته رارسېدلې ده: چې کوم سړي سورة يسين د ورځې په پيل کې ولوستل شي. د هغه د تمامې ورځې ضررتونه به پوره شي. (مسند دارمي)

(٣) چا چې د شپې له لورې د الله د رضا لپاره سورة يسين ولوست. د هغه مغفرت به وشي. (موطأ امام مالک. ابن حبان. ترغيب لابن السنی)

(٤) کوم سړي چې د شپې سورة يسين ولوست. بيا هغه مړ شو؛ نو هغه شهيد مړ شو. (مظاهر حق. شرح او ترجمه مشکوة)

(٥) په ډيرو حديثونو کې دا ډول فضيلتونه راغلي دي، (مظاهر حق. معارف القرآن: ٧٠)

٦٢، فضائل قرآن، (شيخ الحديث مولانا زکريا رحمته الله عليه)، کې يې هم کتلی شي،

د اشراقو ثبوت د صحيح احاديثو څخه

١. کوم سړی چې د سهار لمونځ وکړي. بيا په هغه ځای کېناست. ذکر يې کولو. بيا يې دوه رکعت (د اشراق) وکړه: نو هغه ته به د يو حج او عمرې ثواب ملاوېږي. (الترغيب والترهيب: ١/١٦٤، ترمذي)

٢. همدا ډول حضرت سهل بن معاذ د خپل پلار نه روايت کوي چې نبي کریم ﷺ وفرمايل: کوم سړی چې د سهار د لمونځ نه فارغ شي. بيا په خپل ځای کېښي. بيا د اشراق د دوه رکعتو لمونځ کولو پورې يې د ژبې نه د خير د خبرو څخه سېوا بل څه نه وي وتلي؛ نو د هغه گناهونه که د سند د څگ برابر ولې نه وي؛ ورته معاف به کړي شي. (ابوداؤد، وکذا في مسند احمد)

د اوایینو د لمونځ ثبوت هم د صحيح احاديثو څخه

د اوایینو ذکر هم په احاديثو کې ډیر راغلی:

١. په يو روايت کې راځي: کوم سړی چې د ماښام نه وروسته شپږ رکعت داسې ولولي. چې د هغې په منځ کې څه خرابه خبره ونکړي؛ نو دا شپږ رکعت د هغه د دوولسو کالو د عبادت برابر شمېرل کېږي. (بن ماجه، ترمذي، ابن خزيمه، بحواله الترغيب والترهيب: ١/٢٢٧)

٢. د حضرت عائشې رضی الله عنها څخه روايت دی. چې نبي کریم ﷺ وفرمايل: کوم سړی چې د ماښام نه وروسته د اوایینو شل رکعت ولولي: نو الله تعالی به د هغه لپاره په جنت کې يو کور جوړ کړي. (ترمذي، و هکذا فی الترغيب والترهيب)

دریمه نظریه: د بنځو لپاره وېسته کاتول جائز دي

(د وېستو کاتولو هيڅ ممانعت نشته، په امهات المؤمنین کې د يوې وېسته کات شوي وو)

جواب: که چېرې کومه بنځه وېسته کاتوي؛ نو د عذر په وجه به کاتېږي. لکه د حج په موقع یا د څه بيماری په وجه، د ازوج مطهراتو دا عمل په ضرورت حمل دی. ځکه

چې ازواج مطهرات په ټول عمر کې د بل چا سره نکاح نه شوه کولی. ددې وجې نه هغوی عليه السلام تر آخري عمره پورې په عدت کې وې. ددې وجې نه به هغوی د ترک زینت لپاره وېسته کاتول؛ خو بیا هم د هغوی وېسته د سړو د وېستو په شان نه وو. د هغوی وېسته وفره وو. وفره هغه وېستو نه وایي چې د اوږو نه تر ښکته پورې وي؛ خو د ازواج مطهرات نه علاوه د نورو ښځو عدت څلور میاشتې او لس ورځې وي. ددې وجې نه د هغوی وېسته کاتول به د سړو سره مشابه وي. بل لوري ته به د تشبه بالكفار په وجه ناجائز وي. په ټولو ازواج مطهراتو کې صرف د حضرت عائشې رضی اللہ تعالیٰ عنہا وېسته واړه وو. بل طرفته دا خبره هم ده. چې د حضرت عائشې رضی اللہ تعالیٰ عنہا وېسته مبارک د بیماری له امله واړه شوې وو. (جمع الفوائد ۱/ ۳۱۲)

ددې حدیث په باره کې محدثینو هم بحث کړی او دې حدیث ته یې صحیح نه دي ویلي. (د تفصیلي جواب لپاره امداد الاحکام ۴/ ۳۵۴ وگورئ)

دا ویل چې ښځې دي د دین د خپرولو لپاره د کور نه ضرور بهر ووځي. (د محترمي خپل عمل د طالباتو لپاره حجت دی. د محرم نه بغیر په تبلیغی دورو کې تلل او د قیام اللیل لپاره د شپې وتل او د میدیا په ذریعه تبلیغ کول، د ښځو سفر د محرم سره علماء کرامو حق او جائز گڼولی. همدا خبره د ډیرو روایتونو څخه ثابته ده. مثلاً:

"عن ابن عباس رضی الله تعالیٰ عنهما قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم لا تسافر المرأة الا مع ذي محرم" (بخاري: ۱/ ۲۵۰)

ترجمه: "حضرت عباس رضی اللہ تعالیٰ عنہ د نبی کریم صلی اللہ تعالیٰ علیہ وسلم ارشاد نقل کوي. حضور صلی اللہ تعالیٰ علیہ وسلم وفرمایيل: چې یوه ښځه دي هم بغیر د محرم نه سفر نه کوي. په یو بل روایت کې د حضور صلی اللہ تعالیٰ علیہ وسلم ارشاد دی:

عن ابی هريرة رضي الله تعالى عنه ان النبي صلى الله عليه وسلم قال لا يحل لامرأة تؤمن بالله واليوم الآخر ان تسافر مسيرة يوم وليلة وليس معها ذو محرم" (بخاري: ۱/ ۱۴۸. وکذا مسلم ۱/ ۴۲۳)

ترجمه: "حضرت ابوهريره رضی اللہ تعالیٰ عنہ د حضور صلی اللہ تعالیٰ علیہ وسلم ارشاد نقل کوي. حضور صلی اللہ تعالیٰ علیہ وسلم وفرمایيل: چې

په الله او رسول باندې ايمان لرونکي پنځو لپاره حلال نه دي. چې هغه بغير د محرم نه د يوې ورځې يا يوې شپې په اندازه سفر وکړي.

ددې وجې نه د امام ابو يوسف رحمه الله په مذهب که چيرې د امن حالات وي. دينداري وي؛ نو د درې ورځو د مسافت په برابر پنځه سفر کولی شي او که د خطري حالات وي. لکه څنگه چې نن سبا دي؛ نو پداسې حالاتو کې دي پنځه يوه ورځ او يوه شپه هم د محرم نه بغير سفر نه کوي. د نن سبا عالمان همدا وايي چې پنځې دي بغير د محرم نه د کور نه بهر نه وځي. ځکه چې د فتنو زمانه ده.

دا ويل چې د آدابو او مستحباتو خيال ساتل ضروري نه دي. مثلاً دناپاکۍ په حالت کې قرآن مجيد ته گوتې وړل. يا يې لوستل جائز دي. د فرحت نسيم هاشمي نظريه. په نواى وقت اخبار په ۱۷ مارچ ۲۰۰۲ کې چاپ شوې ده. علماء فرمايي: چې د ناپاکۍ يعنې د حيض او نفاس وغيره په حالت کې د پنځې لپاره قرآن ته لاس وړل او يا هم د قرآن کريم تلاوت کول ټول ناجائز عملونه دي. بغير اوداسه هم قرآن ته لاس وړل حرام دي؛ خو د تلاوت کولو اجازت شته. همدا خبره د قرآن احاديثو. د جمهور امت او د ائمه اربعه وو د مذهب نه معلومېږي. لکه:

لَا يَمْسُهُ إِلَّا الْمُطَهَّرُونَ (سورة الواقعة)

ترجمه: "لاس دي نه لگوي. دې قرآن سره مگر پاک خلک."

(۱) "عن عبدالله بن عمر رضي الله تعالى عنهما ان رسول الله صلى الله عليه وسلم قال لا يمس القرآن إلا طاهر" طبراني. مجمع الزوائد: ۱/ ۲۷۹.

ترجمه: "د حضرت عبدالله بن عمر رضي الله عنه څخه روايت دي: رسول الله صلى الله عليه وسلم وفرمايل چې قرآن مجيد ته دي د پاک سړي نه سپوا بل څوک لاس نه وروړي."

(۲) عن حكيم بن حزام رضي الله تعالى عنه ان النبي صلى الله عليه وسلم لما بعثه الى اليمن قال لا تمس القرآن الا وانت طاهر" مستدرک حاکم ۳، ۴۸۵. دارقطني،

ترجمه: "حضرت حکيم بن حزام رضي الله عنه څخه روايت دی نبي کریم صلى الله عليه وسلم چې کله هغه د يمن حاکم جوړ کړ او هلته يې ولېږلو؛ نو نبي کریم صلى الله عليه وسلم وفرمايل چې ته قرآن ته لاس مه

وړه؛ خو پداسې حالت کې چې ته پاک يې

همدا ډول د حضرت عمر رضي الله عنه د اسلام راوړلو واقعه ده. چې حضرت عمر رضي الله عنه خپلې خور او اوبښې ته وويل: هغه کتاب چې تاسو لوست ما ته يې وښايې، پدې خبره د هغوی خور وفرمايل: چې ته ناپاک يې، او د الله تعالی کتاب ته صرف پاک خلک لاس لگولی شي. ددېنه وروسته حضرت عمر رضي الله عنه غسل يا اودس وکړ. بيا د هغوی خور هغوی ته هغه پاڼه ورکړه، چې په هغې سورة طه ليکل شوی وو، دار قطني: ۱، ۱۲۲، علامه محمد يوسف بنوري رحمته الله عليه فرمايي

"ذهب الجمهور وابوحنيفة والشافعي واحمد رحمهم الله تعالى واكثر العلماء والائمة الى منع الحائض والجنب عن قراءة القرآن قليلا وكثيرا، معارف السنن (۴۴۵)، ترجمه: جمهور عالمان، امام ابوحنيفه رحمته الله عليه، امام شافعي رحمته الله عليه، امام احمد رحمته الله عليه، اکثر عالمان او امامان ټول د حيض او جنابت په حالت کې د قرآن د تلاوت منع کوي. هغه زيات وي او که کم.

همدا ډول مفتي اعظم پاکستان مفتي محمد شفيع رحمته الله عليه فرمايي: د جمهور امت او څلور واړه امامانو پدې باندې اتفاق دی. چې قرآن کریم ته د لاس لگولو لپاره پاکوالي شرط دی. ددېنه خلاف کول گناه ده. د ظاهري نجاست نه د لاس وينځل. د اودس په حالت کې. د جنابت په حالت کې نه کېدل. ټول پکې شامل دي. همدا د حضرت علي رضي الله عنه، ابن مسعود رضي الله عنه، سعد بن ابی وقاص رضي الله عنه، سعيد بن زيد رضي الله عنه، علامه زهري، نخعی، حماد، امام مالک، امام شافعی او امام ابوحنيفه رحمهم الله تعالی مسلک دی، معارف القرآن ۲۸۶/۸.

د کمرې تصوير (عکس) جائز دی

چونکې د کمرې تصوير عکس دی. ددې وجې نه په کمرې باندې عکس اخستل مباح دي. هغه مجسمې، نقشي او تصويرونه چې هغه بعينه نه وي. د هغې مقصد تعظيم او شرک کول نه وي: نو داسې تصويرونه ناخوښه نه دي، د کيسټ، اسلام او فوتو گرافي،

علماء فرمايې چې د جاندار (روح والا) تصوير حرام او ناجائز دي. د پاکستان لوی مفتي محمد شفيع رحمۃ اللہ علیہ فرمايې: څنگه چې تصوير اخستل ناجائز دي. همدا رنگه د فوتو نه تصوير جوړول يا يې په پريس باندې چاپول او يا يې په سانچه او مشين وغيره کې اچول دا ټول ناجائز دي (تصوير کې شرعي احکام: ۶۱).

په ابتداء کې د ځينو خلکو اختلاف وو. چې په کمزې سره تصوير اخستل جائز دي. خو د هغه علماؤ رجوع مفتي محمد شفيع رحمۃ اللہ علیہ په خپل کتاب (تصوير کې شرعي احکام: ۶۱) کې کړې ده. (مقدمه تصوير کې شرعي احکام) ځکه چې په احاديثو کې مطلقاً تصوير ته ناجائز ويل شوی ددې وجې نه به پدېکې هر قسمه تصوير داخل وي. لکه:

عن عبدالله بن عمر رضي الله تعالى عنهما ان رسول الله صلى الله عليه وسلم قال ان الذين يصنعون هذه الصور يعذبون يوم القيامة، يقال لهم احيوا ما خلقتمهم بخاري شريف ۲/ ۸۸۰.

ترجمه: حضرت عبدالله بن عمر رضي الله عنهما فرمايې: چې رسول الله ﷺ وفرمايل: دا خلک چې تصوير جوړوي د قيامت په ورځ به دوی ته عذاب ورکول کيږي. ورته وبه ويل شي. چې دا کوم صورت تا پيدا کړی، پدېکې ساه هم واچوه!

د غير ذي روح تصوير جوړول جائز دي، لکه څنگه چې په حديث پاک کې راځي. حضرت ابن عباس رضي الله عنهما ته يو سړی راغی، هغه وويل: اي ابن عباس رضي الله عنهما زه يو داسې سړی يم. چې زما د معاش ذريعه زما د لاسونو هنر دی. زه تصويرونه جوړوم. آيا زما لپاره دا کار کول صحيح دي؟

ابن عباس رضي الله عنهما ورته وفرمايل: زه به هغه خبره تاته وکړم کومه خبره چې ما د نبي کریم ﷺ نه اورېدلې ده: کوم سړی چې تصوير جوړ کړي. هغه ته به الله تعالی عذاب ورکوي. تر دې چې هغه په دغه تصوير کې روح وانچوي. هغه به پدېکې روح کله هم وانچول شي. چې دا يې واورېدل: نو د هغه رنگ زير شو او هغه سړي يوه اوږده ساه واخسته. ابن عباس رضي الله عنهما وفرمايل: ښه به وي که ته خامخا تصوير جوړوي؛ نو ددې ونو او داسې شيانو تصوير جوړوه چې په هغې کې روح نه وي. (مشکوٰۃ: ۳۸۶).

همدا مذهب د جمهور امت او څلورو واړو امامانو دی. لکه څنگه چې علامه بدرالدين عيني رحمته الله عليه فرمايي:

وفي التوضيح قال اصحابنا وغيرهم تصوير صورة الحيوان حرام اشد التحريم وهو من الكباير سواء صنعة لمايتهم او بغيره فحرام بكل حال لأن فيه مشابهة بخلق الله وسواء كان في ثوب او بساط او دينار او درهم او فلس او اناء او حائط واما ما ليس فيه صورة حيوان كاللجر ونحوه فليس بحرام سواء كان في هذا كله ماله ظل وما لا ظل له وبمعناه قال جماعة العلماء فيهم مالك والشافعي وابو حنيفة وغيرهم انتهى (عمده القاري، ٢٢٠/٧٠)

توجهه: په توضيح کې زموږ عالمانو ويلي چې د حيوان تصوير اخستل ناجائز دي. دا په لويو گناهونو کې شمېرل کيږي. هغه که د کمرې په ذريعه وي. که د پښه بغير وي. په هر حال کې حرام دي. مشابهت د خلق الله په وجه دی. هغه که په جامه. قالين. درهم. روپو. لوبڼو او دېوال کې وي او که د حيوان شکل نه وي. لکه کاني او نور څه وي: نو دا حرام نه دي. د هغې سوري وي او که نه، همدا خبره جمهورو عالمانو، امام مالک رحمته الله عليه، سفيان ثوري رحمته الله عليه او امام ابو حنيفه رحمته الله عليه وغيره کړې ده.

خلاصه دا چې د جمهور امت او څلورو واړو امامانو په نزد د تصوير اخستل که په هر حال کې وي حرام دي. فوټو گرافي دا هم د تصوير په حکم کې ده، ددې په اړه د ټولو عالمانو اتفاق دی. (د تصوير په مسئله باندې د پاکستان د لوی مفتي محمد شفيع رحمته الله عليه د رسالې تصوير کې احکام مطالعه وکړي).

د پردې په باره کې رخصت دی

د مخ پرده نشته، د اوښې، د ترور خاوند وغيره څخه هم پرده نشته، همدا رنگه د واده شوو هلکانو څخه پزده نشته. په غير واده شوو هلکانو کې احتياط کول پکار دي. د پردې حقيقت دا دی چې سړی دې ښځې ته په غور سره نه گوري. ښځه سړي ته کتلې شي، په بد نظر سره کتل بد دي او په ښه نظر سره کتل څه خرابه خبره نه ده. (کيسټ شرعي پرده)

دا نظريه د قرآن او حديث په لحاظ غلطه ده. ځکه چې په قرآن کې د الله تعالی ارشاد دی: "يَذَرْنَهُ عَلَيْهِمْ مِنْ جَلَالِهِمْ"

ددې په تفسير کې محمد بن سيرين رحمه الله وغيره فرمايي: چې ښځه به صرف يوه سترگه خلاصوي او باقي جسم به پټوي، همدا خبره د ډيرو احاديثو څخه معلومېږي. چې ښځه به د غير محرمو سر و څخه خپل مخ پټوي.

په يو روايت کې راځي چې حضرت عايشه رضي الله عنها فرمايي: چې د حج په ورځو کې به کله څوک زمونږ مخې ته تېرېدل؛ نو مونږ به خپل مخونه پټول.

همدا رنگه په يو بل روايت کې راځي چې يوه ښځه د ام خلا رضي الله عنها په نوم چې کله هغې ته د خپل ځوی د شهادت خبر ملاو شو؛ نو هغه د تحقيق لپاره د حضور صلی الله علیه و آله په خدمت کې حاضر شو، د هغې په مخ باندې نقاب وو، چا وويل: ددې پرېشاني په حالت کې يې هم په مخ باندې نقاب دی؛ نو ام خلا رضي الله عنها وفرمايل: زما ځوی ورک شوی دی. زما غيرت خو نه دی ختم شوی. (ابوداؤد: ۳۴۴/۸)

د فقهاؤ وينا ده: چې ښځه مخ، لاس او قدم ښکاره کولی شي. دا حکم د لمونځ په باره کې دی. چې په لمونځ کې دا ښکاره کړي؛ نو څه گناه نشته. همدا رنگه که د محرم مخامخ ښکاره کړي؛ نو څه گناه نشته او دا چې غير محرم څخه د پردې حکم دی؛ نو بديکې ددې ټولو د پټولو حکم د قرآن او حديثو له مخې ضروري دي.

خو تر کومه چې د اوبښي او د ترور د خاوند او د واده شوي خادم وغيره تعلق دی؛ نو دا ټول نامحرم دي، د دوی نه مکمل پرده کول ضروري دي، ځکه چې دا غير محرم دي. (د نور وضاحت لپاره شرعي پرده کيونه اور کيسې؟ کتلی شی)

څلورمه نظريه: د سړي او ښځې د لمونځ طريقه يوه ده

دا ويل چې حضور صلی الله علیه و آله فرمايي: لمونځ داسې کوی؛ څنگه چې ما په لمونځ کولو گوري، بديکې سر و او ښځو ته يو شان خطاب دی.

دا خبره هم د امت د اجماع خلاف ده، چې د ښځو د لمونځ طريقه د سړو څخه بدله ده. پدې خبره باندې ډير حديثونه. صحابه کرام رضي الله عنهم تابعين رحمهم الله او د

خلورو وارو امامانو مذهبونه متفق دي.

عالمانو د سرو او ښځو په لمونځ کې دا فرق ښودلی.

(۱) ښځو ته په ابتداء کې لاسونه صرف تر سينې پورې پورته کول وو. پدېکې هم د ټولو اتفاق دی.

(۲) په اتفاق د عالمانو سره ښځې به په سينه باندې لاسونه ترې (السعايه ۲، ۱۵۴)

(۳) ښځې به د ښي لاس تلې د چپ لاس په شا باندې ږدي. پدې هم د ټولو اتفاق دی. سړي به د کوچنۍ او کتې گوتې څخه حلقه جوړوي او د چپ لاس مړوند به نيسي (شامي ۱، ۳۳۹)

(۴) سړو ته په رکوع کې دومره ښکته کېدل پکار دي. چې ملا او کوناتي ټول برابر شي: خو ښځو ته صرف دومره ښکته کېدل پکار دي. چې د هغې لاسونه پندو ته ورسېږي. (فتاوی عالمگیریه ۱، ۷۸)

(۵) سړو ته به د رکوع په حالت کې په خلاصو گوتو پندوی نیول پکار دي: خو ښځو ته گوتې خلاصول نه دي پکار. (فتاوی عالمگیریه ۱، ۷۴)

(۶) د سړو لپاره په رکوع کې څنگلې د ترخونو څخه بیل ساتل پکار دي. ښځو ته څنگلې د ترخونو سره پېوستول پکار دي.

(۷) په سجده کې سړو ته څنگلې د ځمکې څخه بیلې ساتل پکار دي. ښځو ته د یو ځای کولو حکم دی. (فتاوی عالمگیریه ۱، ۷۵)

(۸) سړو ته په سجده کې شا د پتونانو څخه او لاسونه د ترخونو څخه بیل ساتل پکار دي. ښځو ته یې یو ځای کول پکار دي. (فتاوی عالمگیریه ۱، ۷۵)

(۹) سړو ته د سجده په حالت کې د دواړو پښو گوتې درول پکار دي. ښځو ته داسې نه دي کول پکار. (فتاوی عالمگیریه ۱، ۷۵)

(۱۰) سړو ته په التحیات کې په چپه پښه کېښناستل پکار دي او ښي پښه په گوتو باندې درول پکار دي. ښځو ته د چپ کناټي په طرف کېناستل پکار دي او دواړه

پښې ورته ښي طرفته باسل پکار دي. (فتاوی عالمگیریه ۱، ۷۵)

دا لس فرقونه په احادیثو کې هم بیان شوي دي.

د الهدی انټرنیشنل په باره کې د مفتیا نورایې

د اسلام آباد د ښځې په استفتاء باندې د شیخ الحدیث او رئیس د دارالافتاء دارالعلوم کراچی حضرت مولانا مفتی محمد تقی عثمانی صاحب د الهدی انټرنیشنل په باره کې جواب.

الجواب حامداً ومصلیاً:

په سوال کې چې د کومو نظریو ذکر شوی، هغه که د هر چا وي او هر څوک وي، اکثرې عقیدې یې غلطې دي. ځینې عقیدې یې پکې په واضحه توګه د ګمراهی دي. د مثال په ډول (۱) د امت اجماع ته اهمیت نه ورکول. (۲) علی الاطلاق تقلید کول شرک ګڼل. (۳) د پاتې شوو لمونځونو د قضاء راګرځولو ضرورت نشته. مطلب یې دا دی: د څوارلس سوه کالو په تاریخ کې د مسلمانانو اکثریت د یو امام تقلید کړی.

(د فرحت هاشمي) ځینې نظریې د جمهور امت څخه خلاف دي. لکه درې طلاقونه یو منل. څه یې بدعت دي؛ لکه صلوٰۃ التسبیح په جمع کول. یا د قیام اللیل په اهتمام سره کول. یا ښځو ته په جمعي سره د لمونځ کولو ترغیب کول. څه پکې ډیر ګمراه ګن دي. لکه څوک چې قرآن کریم صرف په ترجمه لولي. د هغه لپاره د اجتهاد دعوه ضروري ګڼل. یا خلک دېته تیارول چې کوم مذهب کې آساني وي. هغه پخپله خوښول. یا په چا باندې خپل عمل حجت منل. پدیکې څه نظریې د فتنې نه ډکې دي. لکه د عالمانو او فقهانو څخه خلک بد ګمانه کول. د دین چې کومې تعلیمي ادارې د اسلام د تعلیم د خپرلو لپاره کار کوي. د هغو اهمیت د خلکو د ذهن نه کمول، د لږ وخت لپاره کورس کول د ټول دیني علم لپاره کافي ګڼل. دا کومې مسئلې چې مجتهد د قرآن او حدیث څخه د خپل جور علم په بنیاد راویستي. هغه باطل ګڼل، هغه د قرآن او حدیث څخه خلاف ګڼل او پدې باندې ډیر زیات زور ورکول.

کوم شخصیت یا اداره چې دا پورته ذکر شوي نظریې ولري. ددې تعلیم او تبلیغ کوي. هغه نه صرف دا چې ډیر د ګمراهی څخه ډک او د فتنو حامل دی. بلکې

دډېنه په مسلمانانو کې د افتراق او اختلاف خپرېدو يوه غټه خطره ده. که څوک د آسانيو په لالچ په دين کې داسې کوششونه کوي، بيا به د ذکر شوو نظريو په وجه هغه د گمراهۍ ښکارندوی وي. لهذا کومه اداره يا شخصيت چې ددې نظريې حامل وي او تبليغ يې کوي، په خپلو درسونو کې دا قسم ذهنونه جوړوي. د هغوی په درسونو کې شرکت کول او ددې دعوت ورکول ددغه نظريو تاييد کوي. چې په يو شان هم جائز نه دي. ددې سره سره چې د هغوی سره هر قسم سندونه وي. د گلاسکو يونيورسټي ډگري په خپله هم د اسلامي علومو په لحاظ سره څه حيثيت نه لري. بلکې د غير اسلامي ملکونو په يونيورسټيو کې مستشرقينو د اسلامي تحقيق په نوم په اسلامي حکمونو کې شکونه او تشبېهات پيدا کړه. د دين د تحريف يوه سلسله د ډيرې زمانې شروع ده. دې غير مسلمو مستشرقينو په اسلام کې د تحريف پيدا کولو کوششونه کړي، ددې نصاب او نظام يې پداسې اندازې سره جوړ کړی. چې ددې لاندې تعليم حاصلوونکي. الاماشاء الله اکثره د دجل او فرېب ښکار شي. په عالم اسلام کې فتنې پيدا کوي. لهذا د گلاسکو يونيورسټي کومه يوه ډگري نه صرف دا چې د کوم سړي د مستند عالم جوړېدو څه دليل دی. بلکې دډېنه په ديني علمونو کې شک او شبېهات پيدا کېدل هم څه لري نه دي. بل طرفته د الله تعالی داسې بندگان هم دي. چې ددې يونيورسټيو څخه يې ډگريانې حاصلې کړي دي او د فاسدو عقايدو څخه بچ پاتې شوي دي؛ خو د هغوی شمېر ډېر کم دی؛ نو بيا دا چې دا ډگري نه د چا د مستند عالم کېدو علامه ده او نه صرف ددې ډگري په وجه څوک مطعون کولی شي. پدې شرط چې د هغه عقايد او اعمال صحيح وي.

دا پورته ذکر شوی جواب په هغو نظريو مشتمل دی. چې سائلې په خپلې استفتاء کې ذکر کړي دي. اوس چې کوم سړی ددې نظرياتو قائل دی. خپل حکم دي خپله معلوم کړي په جواب ورکونکي يې حکم ښکاره کول لازم نه دي. والله سبحانه اعلم

احقر محمد تقی عثمانی

دارالافتاء دارالعلوم کراچی

۱۴۲۲/۴/۲۱۴هـ

د جامعه فاروقیه کراچی فتوی

د الهدی انټرنېشنل ویلفئیر فاونډیشن (رجسټرډ) اسلام آباد تر سیوري لاندې جوړ شوی. انسټیټیوټ آف اسلامک ایجوکیشن برائى خواتین په باره کې د یو څو سوالونو جوابونه پکار دي

د الهدی انسټیټیوټ آف اسلامک ایجوکیشن د ښځو لپاره په یو کلني کورس ډپلومه آن اسلامک ایجوکیشن کوي. پدې کورس کې د څو مسئلو ذکر وړاندې راغلی دی. په شرعي حیثیت سره د هغو د وضاحت غوښتنه کوو

سوال : (۱) : د ښځې د آواز پرده نشته. توجیه یې داده: چې صحابه کرامو رضی الله عنهم به د حضرت عائشې رضی الله عنها د مسئلو نه پوښتنه کوله. که چیرې په پرده کې اوس هم د آواز پرده وي: نو د هغه وخت او اوس وخت په دین کې څه فرق شته که کومه تبدیلی راغلې ده؟

جواب : د ښځې د آواز پرده شته. ددې مطلب دا دی: چې دوی دي بغیر د ضرورت نه غیر محرم ته خپل آواز نه اوروي، که چیرې د غیر محرم سره د پردې نه شاته د خبرو کولو ضرورت راشي: نو په خبرو کې دي د نزاکت او لطافت څخه ځان وساتي. داسې چې فطرتاً د ښځو په آواز کې وي. په قرآن کریم کې دي

اَفَلَا تَحْضَعْنَ بِالْقَوْلِ فَيَطْمَنَ الْاَلْبَانِ فِي قُلُوبِهِ مَرْضٌ وَقُلْنَ قَوْلًا مَّعْرُوفًا ۝۱

ترجمه : تاسو په خبرو کې نزاکت مه کوئ داسې سړي ته چې خیال وشي. چې د هغه په زړه کې خرابي وي او د قاعدې مطابق خبره وکړی (سورة الاحزاب ۳۲)

حضرت تهانوي رحمته الله علیه فرمایي: مطلب دا لکه څنگه چې د ښځو په خبرو کې قدرتي نرمي او نزاکت وي. داسې وخت چې کله د ضرورت په وجه نامحرم سره خبرې کول وي: نو تکلف او اهتمام سره دا فطري انداز بدلول پکار دي او په خبرو کې داسې انداز اختیارول پکار دي چې په هغې کې ختکي او سختوالی وي. دا ددغه حفاظت دی. دا بد اخلاقي نه ده. د چا زړه ته پدې سره تکلیف نه رسیږي مگر د مخکې نه

دمريض سري زړه ته، د فاسدې طمعي ختمولو لپاره تكليف لازم دی. خلاصه تفسير
لننهانوي ﷺ، د معارف القرآن ۱۲۵/۷،

حضرت مفتي محمد شفيع ﷺ فرمايي: د خبرو په اړه چې کومې لارښوونې شوي، د
هغو د اورېدو نه وروسته ځينو امهات المؤمنين به چې غير محرم سري سره يې د
ضرووت پر مهال خبرې کولې؛ نو په خپلو خولو مبارکوبه يې لاسونه کېښودل. چې دې
سره آواز بدل شي، ددې وجې نه د حضرت عمرو بن العاص رضی الله عنه په يوروايت کې دي:

ترجمه: نبي کریم ﷺ ښځې د هغوی د خاوندانو د اجازت نه بغير د ضرورت نه بغير
غير محرم سره، د خبرو څخه منع کړي دي. (رواه الطبراني بسند حسن، تفسير مظهری)
بهر حال پدې حديث کې د ښځو د پردې په اړه احتياطي پابندی لگول شوي. په تمامو
عباداتو او احکامو کې ددې رعايت ورکول شوی. چې د ښځو کلام دي جهري نه وي.
چې سري يې واورې، که امام غلطي وکړي؛ نو سړو ته لقمه (فتحه) په ژبې سره ورکول
پکار دي؛ خو ښځو ته په ژبې سره د لقمې ورکولو پر ځای دا تعليم ورکولی شي. چې
دوی دي د خپل لاس په شا باندې دويم لاس ووهي چې دې سره آواز پيدا شي او امام
خبردار شي، په ژبې سره دي ورته نه وايي، حاصل دا چې د ښځې لپاره حکم دا دی:
چې د نا محرمو سره د ضرورت په وخت د پردې شاته خبرې کول جائز دي؛ خو په لهجه
کې به سختي راولي، چې د سري په زړه کې د ښځې طرفته کشش پيدا نشي او په
شريعت کې بغير د پردې خبرې کول يا د پردې سره خو د ضرورت نه پرته جائز نه دي.
خبري تر ضرورت او ديني مسئلو تر حده پورې محدود دي او هغه هم ټولې د پردې نه
وروسته. په قرآن کریم کې دي:

فَسَلُّواْ مِنْ وَرَآءِ حِجَابٍ

ترجمه: که د ازواج مطهرات څخه پوښتنه کوی؛ نو د پردې شا ته يې کوی؛ ددې وجې
نه به صحابه کرامو د پردې کولو نه وروسته پوښتنه کوله، بيا د مسلمانانو مور بي
بي او د نن زمانې د ښځو او د صحابه کرامو رضی الله عنه په معاشره کې د نن د گنده معاشرې
سره قياس کول څومره بد ترين حماقت او کم عقلي ده، مطلب دا چې شريعت نه دی

بدل شوی او نه د حضور ﷺ نه وروسته چا ته د شريعت د بدلولو اختيار شته؛ خو چې د کومو قیدونو او شرطونو سره الله تعالی او د هغه رسول ﷺ ورکړی دی او د هغو قیدونو او شرطونو خیال ونه ساتل شي؛ نو بیا اجازت هم باقی نه پاتې کیږي.

سوال: (۲) د ښځې د نوم سره د پلار نوم چلیږي نه د خاوند نوم؟

جواب: زموږ په عرف کې د واده نه وروسته د ښځې پیژندګلو و د خاوند سره تړلی شي د خاوند نوم لګول سره د نسب د التباس څه خطر نه وي، ددې وجې نه د هغه د نوم په استعمال کې کومه ګناه نشته، کوم ځای کې چې د پلار د نوم عرف او رواج وي، د خاوند د نوم په وجه څه غلط فهمي پیدا کیږي؛ نو هلته دي د پلار نوم ولګول شي.

سوال: (۳) د تعلیم په طریقه کې داهم دي چې د تعلیم پر مهال به سړي استاذان هم سبق ښيي. طالبانو صرف نقاب کړی وي او په منځ کې څه پرده نه وي.

جواب: شريعت د پردي سړي او ښځې په یو ځای کېدو سخته پابندي لګولې ده، څنګه چې سړو ته حکم دی، چې هغوی دي پردې ښځو ته نه ګوري، همدا رنگه ښځو ته هم حکم شوی، چې هغوی دي پردو سړو ته نه ګوري. په حدیث کې راځي: یو نابینا صحابي حضرت عبدالله بن ام مکتوم رضی الله عنه چې کله د حضور ﷺ خدمت کې حاضر شو؛ نو هغه ﷺ خپلو ازواجو رضی الله عنهن عرض وکړ، چې دی خو نابینا دی، موږ نه ویني؛ نو نبي کریم ﷺ وفرمایل: چې تاسو صاحبانې خو نابینا نه یی؛ ولې تاسو دی نه وینی؟ بیا دا چې هغوی خپله پرده وکړه. (ترمذي شریف)

سوال: (۴) د الهدی د مسئولې کېستې په خدمت کې پیش کوم دا واورې او د خپلې رایې اظهار راته وکړی. چې ډاکټره صاحبې د ډپلومه کورس منتظمه ده.

جواب: د ډاکټرې صاحبې درس مي د مختلفو ځایونو څخه واورېد، د هغې په درس کې د اصول تفسیر د قواعدو او آدابو خیال نه دی ساتل شوی، د هغې د بیان انداز هم ډیر بې احتیاطه دی، په درس کې صرف د قرآن مجید په ترجمه او تفسیر باندې اکتفا شوې ده، ورسره د آیت د تلاوت اهتمام نشته، دا طرز عمل ډیر زیات خطرناک او د اصل قرآن څخه اعراض کول دي، په هغې کې د تحریف سبب دی، قرآن کریم د حروفو

او معانيو دواړو مجموعه ده، علماؤ بلکل ددې اجازت نه دی ورکړې چې د قرآن ترجمه دي بغير د متن نه چاپ کړی شي. يا دي بغير د آيت د تلاوت نه صرف ترجمه او تفسير ولوستل شي، په بيان دي اکتفا وکړی شي. داسې عمل تحريف فی الدين او د اصل د ضايع کېدو مقدمه او سبب دی چې حکم يې دا دی: دا هم حرام او ناجائز عمل دی، پدې باندې د ټولو تفسيرونو د ماهرينو اجماع ده، ځکه چې کله د قرآن پاک صرف ترجمه چاپ شي؛ نو هر سړی به په آسانی سره د خپلو عقايدو او نظرياتو په رڼا کې چې کوم شان غواړي ترميم او کمی زياتی په آسانی سره کولی شي. لوستونکي او اورېدونکي به هم دا خيال کوي چې قرآن هم دا دی. حال دا چې هغه به قرآن نه وي او د تحريف نه ختمېدو يوه لړۍ به پيل شي. چې د اصل قرآن د ضايع کېدو باعث به وگرځي.

ددې څخه دا شک نه دي کول پکار چې څه ترجمې خو اوس هم داسې شته. چې د غلطيو څخه ډکې دي. د قرآن پاک د متن سره چاپ کيږي؟ ځکه چې که ددې په ترجمه کې څه اختلاف وي؛ نو په اصل کې به هم خامخا وي. بيا د اختلاف خيال اصل ته نه رسي؛ که چيرې ددې په ځای صرف ترجمه په ترجمې سره پاتې شي؛ نو اصل به د نظر نه غايب شي؛ نو په هغه وخت کې به دا اختلاف کلام الله ته منسوب شي. بيا به څه وخت وروسته دا گمان شروع شي، چې اصل حکم ددې څخه مختلف دی. دې سره په عقيدو کې خرابي راځي او په عمل به دا اثر وشي، چې ترجمې او کيسټې به اخلي او په خپلو کې به جگړې کوي او په ډېرې آسانی سره به د غلطو ترجمو او تفسيرونو موقع په لاس خلکو ته ورځي. ځکه چې هر کتونکی او اورېدونکی حافظ نه وي. د اصل طرف ته رجوع کول هر وخت آسان کار نه دی.

يو غلط رواج به شروع شي چې خلک به صرف په ترجمو او کيسټو اورېدو باندې بسنه کوي، د اصل قرآن نه به اجنبي او بې تعلقه شي، ددې تلاوت اهتمام به په قلاره قلاره ختم شي.

دا طريقه د اهل کتابو د يهودو او نصاری وو څخه پيدا شوې. مسلمانان د هغې په نقش او قدم باندې د تلو څخه منع شوي، الله دي نه کړي که دا طريقه مروج

(خپره) شوه؛ نو څنگه چې يهود او نصاری وو د خپل اصل کتابونو حفاظت ونه کړي. مسلمان به هم خپل اصلي کتاب ورک کړي، حال دا چې ددې حفاظت فرض دی او پدیکې خلل راوستل حرام او ناجائز دي، دا هم چې د بنځو په آواز سره د ترجمې او تفسیر خپرول منع او حرام دي، ځکه چې هر کس او ناکس به دا اوري او دا د پيرو فسادونو جرړه ده.

مطلب دا چې د ذکر شوي ترجمې په قیمت سره اخستل، اورېدل او خپرول يې ټول ناجائز او حرام دي، ددې په ځای دي د يو محقق عالم داسې کېستونه واورول شي، چې په هغې کې د ترجمې او تفسیر سره اصل کلام هم وي، والله سبحانه و تعالی اعلم، سوال (۵): آیا د يو مسلک اتباع ضروري ده. یا دا چې د چا زړه کوم يو غواړي، هغه دي اختیار کړي شي؟ د غیر مقلدینو د مطمئن کولو په اعتبار سره ووايي. دا هم بیان کړی چې د حضور ﷺ په زمانه کې خو نه فقه وه. نه داسې نورې خبرې وې. چې د حضور ﷺ په زمانه کې نه وې او د هغوی ﷺ نه وروسته پیدا شوي وې. لکه: بنځې جماعت ته د تلو نه منع کول. د بنځو د آواز پرده، (ددې په باره کې زمونږ د جماعت د امام وینا ده: چې د هغې زمانې په اعتبار سره پرده د مخ نه پرته د نور بدن وه. د نن سبا د خرابو حالاتو او ماحول په وجه د عالمانو د پردې په باره کې اتفاق دی. بنځې بغیر د څه ضرورت نه د کور نه بهر (سره د مکملې پردې نه)، وتلونه منع کول وغیره.

جواب: د امي سړي لپاره د يو متعین امام اتباع کول ضروري ده. د دین مسئلې په دوه قسمه دي. يو هغه چې د حضور ﷺ نه په واضحه توگه نقل شوي وي او دا هغه مسئلې دي چې هر يو کس يې پېژني دا د دین مسئله ده. ددې په باره کې خو نه يو مسلمان ته عالم له د تلو ضرورت راځي او نه څوک ځي. لکه د لمونځ، روژې، زکوٰۃ او حج وغیره فرض کېدل. هر چا ته معلوم دي.

دویم قسم هغه مسئلې: چې په هغې کې د اهل علمو طرفته د رجوع ضرورت پېښېږي. هغه د عامو خلکو د ذهني سطحې څخه پورته وي. پداسې حالت کې دوه صورتونه ممکن دي. يو دا چې مونږ په خپله د قرآن او حدیث مطالعه پیل کړو او زمونږ په خپل عقل او پوهه کې چې کومه خبره راشي هغه دین وگڼو او عمل پرې

شروع کړو، دويم صورت دا چې کوم کسان د قرآن او حديث ماهران دي. د هغوی طرفته رجوع کول او هغوی چې د خپل مهارت، اوږدې تجربې او خدا داد بصيرت سره په قرآن او حديث کې د غور کولو نه وروسته کومې نتيجې ته رسېدلي دي. په هغې اعتماد وکړي، اول صورت ته رايه وايي. او دويم صورت ته تقليد وايي. او هغه د عقل او فطرت د تقاضې عين مطابق دی.

د شريعت د ماهرينو د يوې يوې مسئلې لپاره په قرآن او حديث باندې د غور کوونکو سرو مثال به داسې وي، لکه يو سړی چې په سخته ناروغۍ کې اخته وي او د فن د ماهرينو سره مشوره کول د خپل شان مخالف ښکي او ددې سخت مرض حل هغه خپله دا راباښي چې د طب مستند او ښه ښه کتابونه راوغواړي او د هغې مطالعه شروع کړي، بيا د خپلې مطالعې په بنياد حاصله تجربه په خپل ځان وکړي: نو اميد دی چې اول خو به څوک عقلمند سړی داسې حرکت نه کوي. که کوم سړی واقعي پدې خوش خيالی کې اخته شي. چې د ماهرينو سره د رجوع پر ځای به د خپلو ناروغيو علاج د خپلې مطالعې په زور خپله کوي: نو هغه ته به د صحت دولت کله هم نصيب نه شي.

بيا چې څنگه په طب کې د خپلې خوښې سړی قبر ته نژدې شي. همدا رنگه په دين کې خپلې رايې والا انسان خپل ځان خپله د ~~مړنداقه~~ غار ته رسوي. همدا وجه ده چې زمونږ وړاندې چې څومره گمراه او ملحدې فرقې تيرې شوي. هغوي ټولو د خپل خوښۍ لاره خپله کړې وه او لوی لامل يې د تقليد پرېښودنه ده.

حضرت شاه ولي الله محدث دهلوي رحمته الله عليه فرمايي: چې د څلورمې هجري صدۍ په لومړنيو ورځو کې به داسې کيدل چې کوم سړی ته به د مسئلې د معلوماتو ضرورت وو: نو هغه به د کوم عالم نه د مسئلې پوښتنه کوله. په هغې به يې عمل کولو: خو د څلورمې هجري صدۍ نه وروسته الله تعالی امت د څلورو امامانو متفق کړ، په هغه زمانه کې هم دا د خير خبره وه، ځکه چې اوس په خلکو کې د ديانت او تقوی دېر کمی راغلې دی.

که د متعین امام د تقلید پابندي ونه شي؛ نو هر سړی به د خپلې خوښې مسئلې خوښوي، په هغې به عمل کوي او د دین څخه به د لوبو یو شی جوړ کړي. بیا د خود داری هم یو علاج شته، چې نفس د کوم تکړه عالم په فتوی باندې د عمل کولو پابند کړی شي او هم ددې نوم تقلید شخصي دی.

د غیر مقلدینو له طرفه چې دا ویل کیږي: د حضور ﷺ په زمانه کې فقه نه وه جوړه شوې، د تقلید رواج ډیر وخت وروسته پیل شو. ددې وجې نه هغه بدعت دی. بلکل جهالت او په غلطه دي. ځکه چې اول خو به دې سره دا لازم شي چې د غیر مقلدینو نه علاوه چې د هغوی وجود په دیار لسمه صدی کې هم نه وو. پاتې د محمد رسول الله ﷺ ټول امت گمراه شوی دی. نعوذ بالله او دا بلکل هم هغه نظریه ده کومه چې شیعه مذهب د حضرات صحابه کرام رضوان الله علیهم اجمعین په اړه پیش کوي. چونکې اسلام تر قیامته پورې راغلی دی: نو ددې وجې نه د ټول امت د یوې لمحې لپاره په گمراهۍ باندې متفق کېدل باطل دي.

دویم دا چې د حضور ﷺ او د صحابه کرامو رضوان الله علیهم اجمعین په زمانه کې به هم دا رواج وو. چې ناپوه او عامو خلکو به د اهل علمو څخه د مسئلې پوښتنه کوله او د هغوی په فتوؤ به یې د دلیل غوښتنه نه کوله بلکې عمل به یې پرې کولو او هم دې ته تقلید ویل کیږي. مطلب دا: سره ددې چې د تقلید لفظ به په هغه وخت کې نه استعمالېدو؛ خو د تقلید په معنی به خلکو هغه وخت هم عمل کولو؛ نو بیا ددې نوم تقلید اوس هم تاسو مه منی. اقتدا او اتباع یې ومنی؛ خو اقتداء او اتباع د کوم امام وکړی!

دریم دا چې فرض کړی په هغه وخت کې د تقلید رواج نه وو، بیا هم دې ته بدعت نه شي ویل کېدی. ځکه چې په شریعت باندې تگ فرض دی. کوم سړی چې به د یو معین امام د تقلید نه بغیر په شریعت باندې د تلو کوشش کوي. هغه به کله هم د نفس او شیطان د مکر او فریب څخه محفوظ نشي.

ددې وجې نه بغیر د خطرو نه په دین باندې د عمل کولو لپاره یواځنی لاره هغه د تقلید ده، د کوم تکړه امام پیروي کول. که په معروضي خیال وکتل شي؛ نو غیر مقلدین هم د یو څو مسئلو نه سېوا د اهل ظاهر محدثینو پیروي کوي. ددې وجې نه

مطلب دا چې هغوی د تقلید د لفظ څخه انکار کوي: خو په غیر ضروري وجه هغوی هم ددې لفظ نه نشي خلاصېدی، ځکه چې دین څه عقلي ایجاد نه، بلکې د منقولاتو نوم دی او په منقولاتو کې هر راتلونکي ډلې ته د ځان نه د لومړي طبقې خلکو په طریقو باندې تلل لازم دي. دا یو فطري شی دی، چې د هغې نه بغیر په شریعت باندې عمل کول ممکن نه دي (اختلاف امت اور صراط مستقیم وگورئ)

سوال : (۶) : د الهدي د مسئولې د طريقه کار په باره کې ستاسو څه خيال دی؟ او دا هم بيان کړی چې هغې د امريکې نه پي. ايچ. ډي کړې ده. د امريکې نه په اسلامياتو کې د تخصص کولو څه حيثيت دی. وضاحت يې وکړی.

جواب : هغوی چې د کوم ځای څخه تعليم کړی. د هغې نه موږ خبر نه يو. باقي د هغې په طريقه کې د شرعي حدودو هيڅ پابندي نشته، لهدا بلکل صحيح نه ده. په عام طور سره د مغرب نه تعليم حاصلوونکي د مستشرقينو د فکرونو څخه د متاثره کېدو نه بغیر نشي پاتې کيدی. د جدت پسندی په خيال کې د اسلام په منل شوو حکمونو کې د تحريف او شک پيدا کېدو لويه خطره ده، همدا د مغربي تعليمي ادارو مقصد دی او هغوی پکې تر ډېره حده کامياب شوي هم دي، لهدا دا بيا د هر مسلمان فرض دي چې د داسې ادارو او مجلسونو څخه په مکمله توگه ځانونه وساتي او نورو ته دي هم ددې وينا وکړي چې هغوی د داسې مجلسونو ځانونه وساتي.

سوال : (۷) : پدې کورس کې شرکت کول او نورو خلکو ته دعوت ورکول او د دوی کتابونو لوستل څنگه دي؟ وضاحت وکړئ. مننه.

جواب : پدې کورس کې شرکت کول او نورو خلکو ته ددې دعوت ورکول او نشر و اشاعت کې يې مرسته کول ټول ناجائز عملونه دي.

(۳) اکوړه خټک پشاور.

(۴) نصرۃ العلوم گوجرانواله.

(۵) جامعة اشرفيه لاهور.

دي ٽولو د جامعہ فاروقیہ کراچی د فتویٰ تصدیق کړی دی او لیکلي یې دي چې زموږ هم د جامعہ فاروقیہ د فتویٰ سره په مکمل ډول اتفاق دی. د الهدی انټرنیشنل فرقي په اړه د نور تحقیق لپاره د لاندینو کتابونو مطالعه زیاته فایده منده ده.

- (۱) ذاکثریت کا فتنه اور الهدی انټرنیشنل..... مفتی محمد رضوان
- (۲) الهدی انټرنیشنل کیا هے؟ (دوه برخې)..... مفتی محمد اسماعیل طورو
- (۳) هدایت یا گمراهی..... مولانا مفتی مطیع الرحمن صاحب.
- (۴) عمدة الاثاٲ فی الطالقات الثلاث..... مولانا محمدسرفراز خان صاحب صفدر

